Tappan Presbyterian Association
LIBRARY.

Presented by HON. D. BETHUNE DUFFIELD.
From Library of Rev. Geo. Duffield, D.D.



Geo Duffield

Section
No

BS
1412
.1737

Digitized by Google

LIBER JOBI

CUM

NOVA VERSIONE

Ad Hebræum fontem

ET

COMMENTARIO

PERPETUO

In quo Veterum & Recentiorum Interpretum cogitata præcipua expenduntur: genuinus ſenſus ad priſcum Linguæ genium indagatur, atque ex filo, & nexu univerſo, Argumenti nodus intricatiſſimus evolvitur.

CURAVIT ET EDIDIT.

ALBERTUS SCHULTENS.

TOMUS SECUNDUS.



LUGDUNI BATAVORUM.

Apud JOHANNEM LUZAC.

MDCCXXXVII.

Digitized by Google

CAPUT TRICESIMUM SECUNDUM.

וַיִּשְׁבְּתוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים Verſ. 1.
הָאֵלֶּה מֵעֲנוֹת אֶת־אִיּוֹב כִּי הוּא
צַדִּיק בְּעֵינָיו׃
2 וַיִּחַר אַף אֱלִיהוּא בֶן־בַּרַכְאֵל
הַבּוּזִי מִמִּשְׁפַּחַת רָם בְּאִיּוֹב חָרָה אַפּוֹ
עַל־צַדְּקוֹ נַפְשׁוֹ מֵאֱלֹהִים׃
3 וּבִשְׁלֹשֶׁת

Verſ. 1. ET ceſſaverunt Tres
viri illi reſpondere
Jobo; quod Juſtus eſſet in Oculis
ſuis.

2 Exarſitque naſus Elihu, filii
Barachelis, Buzitæ, e familia Ram:
in Jobum exarſit naſus ejus, quod
juſtum feciſſet ſemet præ Deo.

3 Et

Verſ. 1. Perorata cauſa, viciſſe ſibi videbatur *Jobus*, atque cenſorum, criminatorumque, ora obturaſſe. Qui tamen *modum* in ſe defenſando *exceſſerat*, atque æſtu diſputationis evectus, talia ore emiſerat, quæ non procul a contumacia & arrogantia adverſus Deum abeſſe credebantur; novum merito Antagoniſtam experitur, qui verioribus, & gravioribus armis, nimios ejus ſpiritus quodammodo comprimat, eumque in ordinem cogere incipiat. Hic ergo tertius Libri noſtri Actus quatuor decurrit ſermonibus, ab *Arbitro* quaſi totius controverſiæ habitis; qui in medium procedens hinc Tres viros caſtigat, quod ſtatum controverſiæ imprudenter confudiſſent; eamque deinde totam parum fortiter abjeciſſent: illinc *Jobum*, ob ſilentia Amicorum victoris animos ſumentem prudentius ſane, & æquius, confutare, eumque ſuis quaſi telis configere aggreditur: non criminationes injuſtiſſimas in eum jaciendo, ſed ſua ipſi verba reddendo, ex iiſque ſubtiliſſimam convictionem texendo.

Ibid. Tranſitio, qua nova ſcena aperitur, nil habet impedimenti. Non aſſentimur iis, qui Amicos ideo ſiluiſſe cenſent, quod jam tandem Viri virtutem & innocentiam temere a ſe laceſſitam agnoſcerent. Contrarium innuit textus, qui dicit eos *ceſſaſſe a reſpondendo, eo quod juſtus eſſet in oculis ſuis*: quod judicarent hominem *qui ſub Oculis ipſius Dei ſibi juſtitiam perfectam arrogarat*; *contumaciorem* eſſe *quam ut* ullis rationibus, convictionibuſque, *locum dare* poſſet. Dupliciter in eo peccatum a Triumviris. Primo enim non *abſolutam* ſibi *juſtitiam* arrogaverat Noſter, ab omni omnino labe intactam; ſed illam tantum ſibi vindicarat quam cenſores immites ei toties detraxerant; *Hypocriſin*, *injuſtitiam*, & *impietatem*, ei impingendo. Secundo miſſis illis cenſuris ſuperbis, & judiciis temerariis, Viroque *Innocentia* ac *Juſtitia* ſua relicta, oſtendere debuiſſent, Deum religioſiſſimos ſui cultores nonnunquam Auri inſtar in fornacem immittere, ut puriores defæcatioreſque inde exeant; atque in *calamitatibus*, & *plagis*, vel *graviſſimis*, non eſſe *indicium odii Divini*; quippe quæ ex *paterno* etiam *adfectu* ſæpe infligantur ad correctionem, ulterioremque expurgationem. Hæc duo enotanda duxi, quod ad ea, ex parte, ſermones ſuos direxerit *Elihu*; quodque hinc dignoſci debeat, ubi boni Correctoris munus impleverit; & ubi contra inde deflexiſſe reperiatur.

Verſ. 2. De Perſona *Elihu*, ejuſque *proſapia*, *patria*, *acceſſione ad* huncce acerrimum *congreſſum*, *indole*, *diſputandi ratione*, aliiſque circumſtantiis, magnæ exiſtunt, longæque, quæſtiones. Eas in præſenti ne attingere quidem vacat. Verbulum tantum monendum de cauſa quæ *bilem in naſum concitaverit Elihuo*; quod nempe *Jobus ſemet Juſtiorem Deo feciſſet*. Non ſane *abſolute*; ſed *comparate*; in præſenti cauſa, ſive in *calamitatibus* ſibi *inflictis*, quas *innocentiſſimo*, & *immerentiſſimo*, obvenire contra *æquitatis* & *juſtitiæ* rationes, contenderat. Habes illud durum, crudumque, quod merito *Elihuum* offendit; atque in arenam deſcendere coëgit. Revera tamen &

ip-

3 Et in tres ſocios ejus exarſit naſus ipſius, propterea quod non invenerant reſponſum, quo Jobum condemnarent.

4 Et

3 ובשלשת רעיו חרה אפו על אשר לא־מצאו מענה וירשיעו את־איוב׃

4 ואליהו

ipſe quoque in hoc *fundamento actionis ſuæ* adverſus *Jobum*, magis *verba* captaſſe, & gravaſſe, deprehendetur, quam juxta *genuinam* Viri Sanctiſſimi *mentem*, *caſtamque intentionem*, argumenta ſua direxiſſe.

Verſ. 3. Poſterius Colon non ſatis expeditum. R. *Levi* I. duriſſime reddit, *& ad impietatem adduxerant Jobum* i. e. *cum illuc adegerant, ut blaſphema & impia jactaret.* להטיח דברים כנגד השם. Durior, & incoctior II. תקון סופרים *Correctio Scribarum*, quam *Maſora* indicat in vocabulo איוב pro אלוה ſubſtituto, ad evitandum κακόφημον: quaſi *Treſviri Deum condemnaſſe incuſarentur*; eo quod *paſſi eſſent Jobum ſe Deo juſtiorem facere; eique ſolidiore reſponſo os non obſtruxiſſent.* Videſis *Merc. Codurc. Cocc.* de hac miniatula cera, & *criſi ſubtiliore*; cujus aliud ſpecimen tactum a nobis ſupra *Cap.* 7: 20. unde totum hoc genus cognoſcere dabitur. Arguit interim hæc notula, Veteres Rabbinos *Elihuum* habuiſſe pro *gravi*, & *vehementi adverſario Jobi*, qui *Deum ipſum condemnari* cenſeret, *ni Jobus condemnaretur*, *& impietatis convinceretur.* In contrariam fere, & mitiorem, partem, a Noſtris deſcenſum, qui ex h. l. colligunt *Elihuum* indigne tuliſſe, quod *improbis* vel *apertis*, vel *occultis*, *accenſitus* fuiſſet *temere* Vir *innocentiſſimus*. In hunc ſenſum III. reddi ſolet, *in Treſviros exarſit naſus ejus*, *quod nullum invenientes reſponſum tamen Jobum condemnaſſent.* Ad eam formam plenius adhuc *Vulgat. Eo quod non inveniſſent reſponſionem rationabilem, ſed tantummodo condemnaſſent Jobum.* Huc tendunt LXX. *Chald. Ab. Eſra*: nec *R. Levi* alienus; hanc quoque interpretationem ſubjiciens. Attamen trivium quoddam cerno eorum, qui hanc vertendi rationem ſecuti. Sunt. 1. qui *Elihuum* de *Jobi virtute* & *probitate* nullum dubitaſſe ſtatuant. Alii 2. volunt eum *ambiguum*, & ſuſpenſum, hæſiſſe; ideoque ejus orationem nec collaudatam a Deo, nec reprehenſam. Denique 3. ſunt qui Quartum huncce Cenſorem in eadem cum Treſviris ſententia fuiſſe contendant; in quibus propterea tantum reprehendat, *quod Jobum improbum pronunciaſſent abſque convictione*; quum ſi aliam diſputandi methodum tenuiſſent, *eum ex facili convincere valuiſſent.* Diſerte huc concedit *Erud. de Pined. Ego exiſtimo in eodem omnino cardine volvi huncce, quo ceteros Amicos; neque eadem tantum, ſed graviora etiam ſcelera Jobo tribuere.* Recenſet dein ex *Cap.* 34: 8. *negatam providentiam.* Ex *Cap.* 34: *vſ.* 17. 22. 27. & 35: 10. 13. 14. *Tyrannidem* & *Apoſtaſiam a Dei cultu.* Ex *Cap.* 34: 30. & 36: 13. *hypocriſin.* Item *blaſphemiam Cap.* 34: 37. & 36: 9. 10. Ibidemque *Vſ.* 18. *crudelitatem* & *corruptionem per munera.* Hæc tamen omnia nec quadrant; nec ſtringunt; ad ipſam *Hypotheſin* firmandam. Meo judicio media ſententia tutiſſima; nam ut illa mollior, ita hæc aſperior, quam diſputationes *Elihui* poſtulant. Ad eam *mediam*, & *ambiguam*, *ſententiam*, accommodari ſe patitur Verſio recepta, *Et tamen condemnaſſent* &c. quia nempe nolebat *Jobum* pro *improbo* haberi ob ſola *Judicia Dei*; niſi aliunde convinceretur officii non neglecti, ſed deſerti penitus, atque abjecti, per contumaciam illam diſputandi cum Deo; quam utique inficias ire non poſſet. Hoc Diſputatorem huncce novum egiſſe, atque huc tela ejus directa, omnia ejus ratiocinia, ſubtiliſſime ex ipſis *Jobi* verbis ſubſumta, arguunt. Pro hoc autem ſcopo Viri magis IV. quadraverit hæc facies loci, *Quod non inveniſſent reſponſum, & non improbum peregiſſent Jobum.* Hanc repetitionem *partic. negat.* adhibuit *Hebræus* apud *Cajetan.* quam miror non placuiſſe *Pinedæ*, ejus plane indigo; miror quoque ab aliis ne tactam quidem, quum ratio conſtructionis eam videatur invitare, æque ac *Vſ.* 9. hujus *Cap.* ubi omnes לא *non*, ad poſterius colon quoque pertinere conſciſcunt. Ad eam normam, *Quod non invenirent reſponſum ac reum peragerent Jobum*, ſatis limpide fluit; at-

4 ואליהו חכה את־איוב בדברים כי זקנים־המה ממנו לימים׃
5 וירא אליהוא כי אין מענה בפי שלשת האנשים ויחר אפו׃
6 ויען אליהוא בן־ברכאל הבוזי ויאמר צעיר אני לימים ואתם ישישים על־כן זחלתי ואירא מחות דעי אתכם׃
7 אמרתי

4 Et Elihu expectarat Jobum in ſermonibus: quia ſenes illi præ ipſo quod ad dies.
5 At quum videret Elihu nullum eſſe reſponſum in ore Trium virorum; tum vero exarſit naſus ejus.
6 Reſponditque Elihu filius Bachelis, Buzita, & dixit; Equidem parvus ſum ætate; vos autem grandævi; propterea ſubduxi me, & timui indicare ſcire meum vobiſcum.
7 Di-

atque iſtud *&* *tamen* miſſum facere ſuadet. Talem continuationem reperies *Eſaj.* 42: 8. *Jer.* 10: 20. Sed en V. fortius, veriuſque; *Quod non invenirent reſponſum, quo reum peragerent Jobum*; vel *ita ut condemnarent.* Hanc vim *illationis* centenis in locis exerit ו, ut ne minimus quidem ſcrupulus hinc exiſtere queat, ſi ſeries illuc feratur. Atqui fertur, nam *Zelus*, in quem diſertim adverſus *Jobum* ſeſe *juſtificantem præ Deo efferbuiſſe* dicitur *Elihuus*, exigit, *Jobum injuſtitiæ, & improbitatis*, in hac ſaltem cauſa, revinci. Sic הרשיע uſu *Judiciali* pro *ſontem facere, reum peragere, condemnare*, ſupra *Cap.* 9: 20. & infra 34: 17.

Verſ. 4. Commendatur *inſignis* Viri juvenis *verecundia*, & *modeſtia*, in conflictu hocce ſeniorum non interrumpendo; quantumvis orationes ultro citroque habitas improbaret; atque intus præ dolore & ira æſtuaret, quod hinc *Jobus* omnia ſibi arrogaret, illinc Amici eidem omnia detraherent, atque in univerſum ab omnibus graviſſime in juſtas leges aggrediendi, & refellendi, peccaretur. Prænobilis *character*, qui vel ſolus ei ingens pretium adſtituit, atque arguit pluſquam virilia ſapientem. Ad rem, quod Cl. *Cocc.* notet חכה eſſe *perſeveranter expectavit*, ut *Cap.* 3: 20. Transfer huc imaginem ex *Origine* expromtam, nihilque venuſtius fatebere ad *longa* illa *ſilentia*, quæ ſibimet *imperare* valuit, expingenda.

Verſ. 5. Confirmatur hinc expoſitio ad *Vſ.* 3. data. Ni id intentum, hiabit quod denuo ſubnectitur, *bilem Elihuo concitam*, quod *Triumvirorum* in *ore nullum* eſſet *reſponſum*. Cur iraſceretur *ceſſantibus ob injuria Jobo inferenda*, ſi *eum* plane *innocentem* eſſe credidit? Indignatur ergo quod non meliore methodo uſi fuerint ad *Jobum* condemnandum; atque omnino exiſtimavit, tum a *Jobo* graviſſime peccatum in acerrimis illis contentionibus cum Deo, tum ab Amicis cauſam Dei proditam, quod ad ſilentium ſe redigi paſſi eſſent ab eo, quem ſuiſmet verbis, & telis, jugulare, atque hac ſaltem in cauſa palam reum peragere potuiſſent.

Verſ. 6. Rectiſſime annotatum, τὸ ענה *Reſpondit* inferre *initium*, addo *profuſiorem impetum*, quo *in ſermonem prorumpitur*. Ad rarius verbum זחל jam *Ab. Eſra* lucem *Linguæ Arabicæ* attulerat; auctam a *Grot. Hotting. Boch. Pocok. Crom.* qui produxerunt زحل *moras nexuit*, *cunctatus fuit*; *retroceſſit.* Non ſperno tamen, quod ex *Chald. Dial.* prolatum a *Rambane*, itemque *Grot.* aliiſque, ubi דחל eſt *timuit.* Sciendum interim hanc ipſam notionem eſſe ſecundariam; vel a *retrocedendo* زحل; unde tamen זחלי ארץ *ſerpentes* non adeo commode procedunt; vel a دحل *ſubduxit ſe*, *latitavit in cavo*; quod in *Clav. Dial.* p. 224. tactum. Eleganter a Cl. *Cocc.* collatum ὑπομονῆς.

Verſ. 7.

7 Dicebam, dies loquentur; & multitudo annorum ſolidam oſtendent Sapientiam.
8 At Profectò Spiritus eſt in homine, & Flatus omnipotentis, qui intelligentes faciat eos.
9 Non magni ſolide ſapiunt; aut ſenes intelligunt Judicium.
10 Prop-

7 אמרתי ימים ידברו ורב שנים ידיעו חכמה׃
8 אכן רוח־היא באנוש ונשמת שדי תבינם׃
9 לא־רבים יחכמו וזקנים יבינו משפט׃
10 לכן

Verſ. 7. Illuſtri figura *Dies*, & *multitudo annorum*, adhibentur vel pro *ætate provectis* & *grandævis*; vel pro *Experientia*, & *Auctoritate*, quæ *Senibus* fere *comitari* ſolent. Poſterius hoc *Coccejo* placitum, atque a *Schmid.* comprobatum, palmam ferre videtur. Languidiuſcule Cl. *Cler. Longæva vita docebit eos quidem, quid Jobo reſpondendum ſit.* Erectius, *Dies loquentur*, i. e. *Experientia diſſeret de tam arduis, non ego rerum imperitus* &c. Forte animoſius adhuc fuerit, *Dies loquuntor* &c. Sentis *ſemet* quaſi *refrænantem Elihuum*, *ab impetu illo*, quo ſæpiuſcule inter has diſputationes *ſe tentatum* innuit; ad Cauſam Dei contra *Jobum* prudentius ſuſcipiendam, quam ab Amicis fiebat.

Verſ. 8. Quæſitiori conſtructione I. *Vatabl. profectò Spiritus eſt in homine*; i. e. *nemo non particeps eſt Spiritus, & donorum; ſed inſpiratio ſola Dei reddit intelligentes homines.* Hoc voluiſſe videtur Doct. *Crinſoz.* quoque. Alii II. languidius, *Spiritus* quidem *vitæ omnibus communis, ſed ſapientia a ſolo Deo.* Æque frigidum III. *Profectò Spiritus* rationalis *in homine, & flatus Omnipotentis facit eos intelligere:* ut *flatus Omnipotentis* idem ſignet cum *ſpiritu rationali*, quem Deus homini ſufflavit. Ne quidem ſatis vividum IV. quod de Εὐφυΐᾳ quadam, & *recta educatione* ac *inſtitutione* adfert Cl. *Cler.* Ut nec V. quod de *Spiritu concitatiore*, & *alacriore ad aliquid feliciter dicendum*, primo loco propoſuit *de Pined.* niſi reducatur ad illam magis *ſpiritualem* rationem, quam indicat VI. *Cocc.* intelligi poſſe per *Spiritum in homine*, quendam *motum inſpiratum*, non *naturaliter inſitum*; cujus *cauſa* mox *Flatui Omnipotentis*, ſive *Sp. S.* aſſignetur. Cl. *Schmid.* VII. id ſatisfacere non poſſe autumat, ipſum *Spiritum Sanctum* voce רוח quoque deſignari contendens. Lubenter ſuum cuique placere patimur. Mihi non diſplicet ſubtilior quidem, ſed appoſitiſſima, heic loci, diſtinctio inter *effectum*, & *cauſam*; nec probare poſſum inſertiones languidulas Cl. *Schmid. Verumenimvero Spiritus* Dei *eſt in homine* humili; *& ſpiraculum Omnipotentis intelligere facit eos.* Omnino ſic ſtruendum, *Profectò Spiritus illud in homine*, nempe τὸ דבר *Deo digna verba proloqui*; *& Flatus Omnipotentis facit eos intelligentes.* Sentis ſtructura ſic capta רוח *Spiritum* omnino eſſe *motum diviniorem mentis colluſtratæ a Sp. S. ad veritates recte intuendas, promendas, deducendas.* Non intelligo *adflatum motumque Propheticum*; ſed *ordinarium effectum Spiritus illuminantis*; ſine cujus influxu negat *Elihuus* de rebus Divinis vel ſentiri, vel diſputari, recte poſſe. Pulcherrimum effatum; quo Viri *Theologiam*, ſimulque *Indolem*, propius cognoſcere datur.

Verſ. 9. Non jam nimis arrogans dictum, *Seniores* illos feriens, *Non Magni ſapiunt, ac grandævi intelligunt judicium.* Particula negans ſine ullo periculo confuſionis omiſſa in altero membro: ut *Eſaj.* 42: 8. &c. רבים *Vulgato* ſunt *Longævi*; citra exemplum. Aliis *Honorati*. Nonnullis *Magiſtri*, *Doctores*. Plurimis *Magni*, i. e. *Auctoritate & Doctrinæ opinione celebres.* Minus nunc commodum, quod Cl. *Schmid.* ex inſertione qua *Vſ. præced.* uſus fuit, ſubſumat *Magnos*, & *ſenes*, *debita humilitate deſtitutos*, *nimiumque ſibi confidentes.* Animoſior eſt ſententia; qua inſinuatur, *Lumen Veritatis*, quo Deus mentes colluſtrat, non eſſe *annis alligatum*; & ſæpe, ſic volente Deo, *juvenem* de rebus Divinis

pe-

10 לכן אמרתי שמעה־לי · אחוה
דעי אף־אני :

10 Propterea dico, auſculta mihi; indicabo ſcire meum etiam Ego.

11 הן הוחלתי לדבריכם אזין
עד־תבונותיכם עד־תחקרון מלין :

11 Ecce lentavi moras ad verba veſtra; aurem præbui uſque ad intelligentias veſtras; uſque dum ſermones ſubtilius ſcrutaremini.

12 ועדיכם אתבונן והנה אין
לאיוב מוכיח עונה אמריו מכם :

12 Et uſque ad vos cunctabundus ſpectavi: & ecce, nullus Jobum convincens; reſpondens dictis ejus e vobis.

13 פן־ 13 Ne

peritius, & ſolidius, diſſertare, quam *grandævos.*

Verſ. 10. Paululum ſcrupuli ad illud *Auſculta mihi.* Sentias ex *Merc. Ad Jobum ſpeciatim, vel eſt ſing. pro plur.* Ita ſane *Vulg.* LXX. &c. Suſpicabar, dari poſſe, *Audientia mihi ſit.* Ita *Arabes* abſolute سمعا اليّ *Semaa ileia, Detur mihi audientia; attendatur.* Non multum tamen refragarer ſi *Jobum* ſolum nunc compellari ſtatuas; mox verſu ſeq. converſione facta ad Amicos, totumque dein conſeſſum, donec eadem hac compellatione ad *Jobum* redeatur *Cap.* 33: 1. *Indicabo ſcire meum*, ſatis prudenter & modeſte dictum. Structura ſimilis illi, *uſque adeone ſcire tuum nihil eſt &c?* דעת, דעת, דע, ſunt *formæ infinitivæ.*

Verſ. 11. Exquiſitæ phraſes. הוחלתי *expectavi*, ſecundum *Originem* infert *lentiſſimam patientiam.* Perpulchre, *Aures adhibui* עד *uſque ad intelligentias veſtras.* i. e. *uſque dum omnem vim ingenii, & intelligentiæ veſtræ, explicaſſetis, atque in aciem eduxiſſetis.* Minus commodum, *uſque dum libuit vobis animum huic cauſæ intendere:* vel &, *Non tantum quid diceretis, ſed etiam quid dictum velletis, attenta aure excepi.* Hinc anſa data Lectioni תכונתיכם *Apparatus, Argumenta*, qua non indigemus. Conſimili gratia & emphaſi additum, *uſque dum ſcrutati eſſetis ſermones*, i. e. *omnia quam exactiſſime ventilaſſetis; adeo ut nihil amplius inter vos diſcuti poſſe appareret.* Habes ſimul nexum, quem non ſatis adſtringit *Merc.* quum *attentionem* ait *ab æquo conciliari, quatenus par ſit ut patienter audiatur, qui eos patientiſſime audiverat.* Plus intenditur: *nihil* nempe *ab Amicis effectum ad Jobi convictionem; ac proinde ſibi neceſſitatem incumbere loquendi, ad Dei cauſam defendendam.* Confer *Cocc. Schmid. Patric.*

Verſ. 12. Iterum lectior phraſis, *Et uſque ad vos conſiderabundus fui.* Exponitur a *Merc.* aliiſque, *attentiſſime perpendi vos, & omnia dicta veſtra, alio mentem non deflectens.* Recte: ſed hoc eſſet potius אליכם. Cl. *Cler.* ſuſpicatur legendum עליכם. Nil facilius illa arte *Critica.* Quid ergo עד? *Schmid.* adfert, *Non tantum in verbis veſtris hæſi, ſed ad vos ipſos etiam perrexi attendendo animum.* Neſcio quid ſit, niſi forte illud *Cocceji, & uſque ad vos intellexi.* i. e. *aſſecutus ſum attentione illa mea, ut veſtra quoque mens mihi clariſſime perſpecta foret.* Paulo liberius *Crinſoz. Examinavi itaque vos, ſed ut video, nemo eſt qui* &c. Prævivere *Jun.* & *Trem.* Acute Cl. *Guſſ.* in עדה p. 584. *attentione ſua aſſurgere conari eouſque, vel captum ſuum exporrigere ad* &c. quod & *Vſ.* præc. aptat. Exiſtimarem עד eadem Emphaſi auctum, qua *Vſ.* 11. *uſque ad vos*, pro *uſque dum vos diſputaretis, atque aliquid dicendum haberetis.* Ita fere *Vulgat.* Hoc adſpectu אתבונן non tantum eſt *attentus fui*, vel *intellexi*; ſed etiam *conſiderabundus extiti, quorſum tandem hæc evaderent.* Indicatum jam

13 Ne forte dicatis, invenimus ſapientiam; Deus excutiet eum, non Vir.

14 Non enim inſtruxit adverſus me ſermones; & dictis veſtris non refutabo illum.

15 Con-

13 פן־תאמרו מצאנו חכמה אל
ידפנו לא־איש׃

14 ולא־ערך אלי מלין ובאמריכם
לא אשיבנו׃

15 חתו

in primitiolis. Redi ad *Cap.* 23:15. & 30:20. In verbo ענה obſerves *Reſponſionem quæ ſatisfaciat*, & *confutet*. Vide ad *Cap.* 5: 1. & alibi.

Verſ. 13. Verba lucent; ſenſus nexuſque in obſcuro. Languet I. *Caſtal.* illud, quod & *Vatabl.* habet, *ſapientius nobis viſum, non amplius oratione noſtra vexare Jobum; quum ſatis a Deo prematur.* Minus etiam viget II. quod *de Pined.* affert *de Amicis jam dubiis*, & *ſapientius fore judicantibus, ſi cauſam ancipitem ſoli Deo relinquerent.* Fortius III. quod addit, *contra hominem contumacem non eſt quod amplius diſputemus: Deo, Judici ſuo, Eum tradimus convincendum.* Huc *Codurc. Cocc. Patric. Crinſoz. Cler.* concedunt. *Merc.* IV. ſatis commode, *Attigimus id quod res eſt; controverſiæ cardinem aſſecuti ſumus; atque Jobum convicimus: ut neceſſe non ſit ulterius ipſum urgere; quum Deus ipſe atrociſſimis ſuis plagis eum urgens, & exagitans, improbum eum declaret.* Ita fere *Doct. Piſc. Belg.* & plerique Latini *Thom. Lyran.* &c. &c. Non eſt *imperfectus ſenſus*, ut cenſet Cl. *Schmid.* quum Amici, ut ſolent fere *victi*, *victoriam* tamen a ſe reportatam, mordicus contenderint, eamque nutu, geſtu, omni ſigno, videantur præ ſe tuliſſe. Hanc laureolam ipſis ergo adimens *Elihuus*, non male ad ſuperiora annexuiſſet, *Declaro nihil a vobis actum, nedum evictum, ne forte vos victores diſcedere dicatis; Deo ipſo a veſtris partibus ſtante.* In hunc ſenſum V. cumulatius exiret, *Invenimus ſapientiam: Deus eum excuſſit non homo.* In cauſa hac excutienda, & decidenda, divinis uſi ſumus armis; ac proinde & *veritas*, & *victoria*, noſtra: quamvis *Jobus* præ contumacia id agnoſcere nolit. Diverſiſſimo adſpectu *Schmid.* VI. *novam* Exordii *partem* hanc ponit, *in qua Elihu profiteatur principium, ex quo cum Jobo acturus ſit, quæ ſit Sapientia Divina, non humana; ſecundum quam Amici egerint* &c. &c. q. d. *In mea diſputatione non utar ratione, & ſapientia humana, ut vos, ſed Divina; atque ab hac me duci patiar.* Vix videtur tale, in quo quieſci queat; nam & Amici *Sapientiam Divinam* utique profeſſi fuerant, atque non tam ex *Ratione*, quam ex *Revelatione*, & *Oraculis*, ſuum *Syſtema* adſtruxerant. In eo nihil aliud deſideres; quam quod *malis* ſemper *male*, & *bonis bene* eſſe, *etiam in præſenti ſeculo*, contenderent: atque inde *Jobum* pro *Improbo* habendum concluſiſſent. Favet tamen *Schmidio Vſ.* ſeq. *Nold.* VII. in *Conc. Part.* ſub פן vertendum autumat, *Forte dicetis, invenimus ſapientiam* &c. Parum juvat; quin officit connexioni. Ad *Schmidii* ſententiam obmotis ſcrupulis levandam VIII. notetur, *Vſ.* 7. 8. 9. *Sapientiam* illam *veram*, qua *cauſa* hæcce tractari debuiſſet, Amicis fuiſſe detractam. Nempe requirebat in iis *Æquitatem* ſimul, ſimul *prudentiam*; quod ulterius progreſſi fuiſſent, quam par erat; quodque plus ſemel ſe *irritatos*, quin *iratos* oſtendiſſent. Ergo *verba* quæ protulerant non *Dei*, ſed *hominum commotorum*, & ex *adſectu loquentium*, fuerant. Jam vero in hac Cauſa cognoſcenda, & excutienda, *homo* penitus *exui*, omniſque *adſectus deponi* debuiſſet. Hinc ſatis ſubtiliter nunc inferretur, *Non eſſe quod Sapientiam ſe promſiſſe opinarentur; quippe qui nimium quantum Viros ſe præſtare voluerant, ac propterea Declamatores egerant verius, & iratos Adverſarios; quam manſuetos, & æquos, arbitros.* Pulcherrime ſic inſinuaretur, *Jobum non torrente verborum fuiſſe obruendum more declamatorio; ſed ſedata, & manſueta, Oratione, Lucem veritatis, & revictionis, ei fuiſſe admovendam; ut ita revera Deum cauſam hanc excuſſiſſe, non Virum, liquido conſtaret.* Conferri velim *Jacob.* 3: 17. Agnoſcas &

hinc

15 חתו לא־ענו עוד העתיקו מהם מלים׃

15 Conſternati ſunt, non reſpondent amplius; demigrarunt ab illis ſermones.

16 והוחלתי כי־לא ידברו כי עמדו לא־ענו עוד׃

16 Lentus hæreo itaque quod non loquantur; quod ſtent; non reſpondeant amplius.

17 אענה

17 Reſ-

hinc illuſtrem *Juvenis* characterem, gravitate & modeſtia temperatum.

Verſ. 14. Nimis argutum I. quod *R. Salom.* ex *Kabbala* elicit, *Heu quod non in me direxerit verba ſua, non ſane dictis veſtris ei reſpondiſſem.* Cernis tamen, quod ſenſui noviſſime poſito ſuccinat amice. Eidem peraccommodatum quoque hocce *Merc.* II. *Benevolentiam & attentionem ſibi conciliat ex eo quod ſermonem ſuſcipiat non provocatus, aut irritatus; ut ſæpe homines tunc fiunt aſperiores, & contumelioſiores, prout Socii eo ipſo aſperiores fuerant.* Quadrare negat *Schmid.* III. aliovorſum ablatus, *quaſi rationem redderet Elihu, cur diſputandi principio Divino ſit uſurus, non humano, quo Socii: quod* ſcilicet *Jobus non hominem impugnaſſet, ſed Deum: ergo omnino ex Sapientia Divina, non humana, cum ipſo diſputandum eſſe.* An ergo Socii non ſtatuerant *Deum a Jobo eſſe impugnatum*? An non *ex principio* etiam *Divino* adverſus ipſum diſputarant? Teneamus IV. quod jam ſeries ſponte ſuggerit, *mitem* illam, & *ſedatam convictionem*, quam in vobis requiro, *præſtare* conabor, & potero, *integer*, & *illæſus*, *in hoc certamen deſcendens: non enim in me aciem ſermonum inſtruxit, nec me ullo verbo laceſſivit;* prout vos ſæpe acrius perſtrinxit; *itaque nec dictis ei veſtris reſpondebo:* i. e. *iracundis, acerbiſque, dictis temperabo, & Dei cauſam me agere, per ſpiritum manſuetudinis, oſtendam.*

אשיבנו pro אשיב לו *Reſpondebo ei*, non rejicio. Malim tamen directius, *Refellam eum, confutabo eum*; proprie *in ſe redire faciam*; metaph. deſumta ab *aqua fervente, qua affuſa frigida ſedatur.* Id veteribus proprie *confutare*, & *refutare:* ut in illo, *Coquus ahenum, quando fervit, pauca confutat trua.*

Verſ. 15. Abruptior oratio. *Merc.* I. autumat *rideri* Amicos, *quod obmutuerint, mutata perſona majoris contemtus & ironiæ cauſa.* Nulla hic *ironia*, niſi *irriſionem* in genere intelligas. *De Pined.* II. poſt *Nicet.* ſtatuit *Apoſtrophen* eſſe *ad circumſtantes.* Id *Cocc.* etiam placitum III. addenti, *interpoſitum* videri *ſpatium, ſi forte admoniti* Amici *quicquam proferrent. Hoc quum non facerent, ad circumſtantes factam converſionem.* Ex ſententia *Schmid.* IV. ſimpliciter *ratio redditur, cur ſibi loquendum cenſeat: quod & hi taceant; & ſpiritus ipſum impellat.* Potuiſſet vir Doctus ſentire, fortiora eſſe verba, quam ut in ſimplici *ratione* adhibeantur. חתו *conſternati*, ac velut *terrore confriati* ſunt: ex *Origine* verbi. העתיקו *Tranſtulerunt ab illis verba*, ſecundum *Merc.* 1. & alios, *imperſonaliter.* Eſt paulo incommodius. *Vulgat.* 2. *Abſtulerunt a ſe eloquia.* Imitatus *Jun. Tranſtulerunt a ſe ſermones.* Adde *Crinſoz.* Quæſitius 3. LXX. ἐπαλαίωσαν ἐξ αὐτῶν λόγους. Simile ab *Ab. Eſra* exhibetur. Idem 4. notat, eſſe qui לא repetant, ut ſit, *non faciunt a ſe ſermones transferri.* Logi. Palmam meretur 5. *Tranſtulerunt ſe ab illis ſermones;* ſive *abierunt, diſceſſerunt.* Ita *Cocc.* & *Schmid.* poſt R. *Salom.* Uſum ipſum habes *Gen.* 12: 8. in *Hiph. Et diſceſſit inde ad montem.* μετῆρεν· ἐκεῖθεν. Admirabili venuſtate figuratum, *commigrarunt, demigrarunt, aliorſum ſe tranſtulerunt ab illis ſermones.* Non loquitur ita, niſi qui vel *irridet*, vel *increpat.* Poſterius malim cum *Apoſtrophe* ad *conſeſſum* reliquum, quem ſatis amplum, & frequentem fuiſſe, multa arguunt. De eo alias.

Verſ. 16. Filum impeditius paulo. Nonnulli idem dici volunt, quod ſupra *Vſ.* 11. ad copulam cum ſeq. *Vſ. Quumque expectarim* uſque *dum non loquerentur, dum ſubſiſterent, nec reſponderent amplius; Reſpondebo & Ego* &c. Ita ferme *Vulgat.* Minus leniter *Pagn. Expectavi itaque;* at *quia non loquuntur; ſed ſubſtiterunt* &c. *Reſpondebo & Ego.* Simili

17 Reſpondebo & ego portio-
nem meam; indicabo ſcire meum
etiam Ego.

אענה אף־אני חלקי אחוה
רעי אף־אני :

18 Nam impletus ſum ſermoni-
bus; coanguſtat me Spiritus ven-
tris me.

18 כי מלתי מלים הציקתני רוח
בטני :

19 Ec-

19 הנה

mili ratione *Merc.* cum *expectatione prima Vſ.*
.11. conjungens *alteram poſt finitos Jobi ſermo-*
nes, ſi forte loqui voluiſſent. Illuc etiam ten-
dit *Cocc.* *Et expectavi quum non loquerentur,*
quum ſubſiſterent &c. Malebat *Schmid.* *Et ex-*
pectavi, ſed non loquuntur; ſed ſubſtiterunt &c.
Ideo *reſpondebo etiam ego* &c. Patimur, mo-
do non dicatur eſſe *repetitionem Vſ.* 11. Om-
nino ſtatuendum, *longius intervallum ſilentii*
factum, finitis Jobi ſermonibus; quod alias *in-*
crepatio illa *ſeniorum Vſ. Præc.* valde *indecora*
eſſet, & *præceps*: qui enim ſeiviſſet *Elihuus*,
ab ipſis *verba demigraſſe* veluti, ni *ſpatium* ido-
neum interveniſſet?

Verſ. 17. Jucunda, & decora, formula, *Reſpondebo partem meam.* Non eſt omnino idem quod, *pro mea virili*, vel *pro viribus meis*, ut *Philip.* aliique habent. *Vicem meam*, quam *Merc.* notat, magis ad rem eſſet, ſi *Elihuus* non extra ordinem ad hanc diſcuſſionem acceſſiſſet. Reſpici putem *ſententiam ipſam*, vel *Judicium ſuper hac ardua quæſtione.* Clarius: *portionem ſuam* vocat *Modulum lucis, & gratiæ, Divinitus conceſſæ.* Modeſtum: ut & alterum illud, *ſcire meum*; quod eſt, *quantum mihi quidem ſcire, & percipere datum.* Fruſtra ſunt, qui hæc ad *arrogantiam* detorquent.

Verſ. 18. Inſignis *Allegoria*, qua ſe *impulſu cœleſti agitari*, atque ad Cauſam Dei defendendam *interiore æſtu accendi*, innuit. *Dubium videri poſſe* monet *Merc.* ex *arrogantiane*, an ex *Zelo*? hæc profecta ſint. E veteribus plurimi iniquius de *Elihuo* ſentientes, prius tenuerunt; quorum veſtigiis inſiſtens *de Pined.* eum appellat *Adoleſcentem natura acrem, iratum, impetu dicendi elatum, & inſoleſcentem adverſus hominem, cui aures convicio quotidiano defatigatæ.* Hæc nimia. Ex *Zelo* egiſſe *Elihuum*, juſtius colligitur a *Merc.* & aliis ex eo quod ſub finem non redarguatur, ut reliqui Amici. De his alias latius. In partem meliorem hæc accipere æquitas jubet. Nihil in his *ſuperbi*, & *turgidi*, niſi quod quis de ſuo addiderit, ſive cuncta hæc ad *ſublimem*, ſive ad *ſimpliciorem rationem* verborum revocentur. Simpliciter I. Veteres *Spiritum ventris* exponunt *ſenſa animi & conceptus*, ultra quos nec *Merc.* hic proceſſit. Argutiuſcule *Philip.* *Ventrem ſuum ipſam memoriam dixit; eo quod pene omnes ſermones Jobi, & Amicorum, velut cibos intra capacitatem memoriæ ſuæ congregarat.* Item *de Pined.* *Spiritus Uteri ſunt verba quæ ſpiritu formantur & præferuntur; quæ cum concepta ſunt, erumpendi deſiderio mentem diſtendunt, inflant, arctant, niſi per ſermonem diffletur in aërem; & pectoris tumor, æſtuſque ſpirituum, inflammantium partes illas vocis formativas, deferbeat, ac ſubſidat.* Addit, arridere quod *Nicet.* *ſpiritum* interpretetur *eam animi partem in qua irarum ardor oxſiſtit.* Nempe *vitioſum*, ex Hypotheli, facere debuit *Elihuum*, quem pio *Zelo* correptum fuiſſe omnia arguunt. Iſtum *Zelum* mentis Doct. *Belg.* *ſpiritum ventris* appellatum ſciſcunt, cum *Piſcat.* ita commentante, *ſicut flatus in ventre concluſus magno impetu exitum quærit; ita Zelus mentis exitum quærit per ſermones.* Non æquus *Schmid.* cui *profana* videtur ſimilitudo, ſic capta. Subdit, בטן non ſemper *ventrem inferiorem*, ſed *ſuperiorem*, imo *præcordia*, notare. Abſtineri potuiſſet hac Criſi. *Zelus mentis*, quem *ſpiritu ventris* figuratum ſtatuunt, nihil omnino differt a *Spiritu Sancto*, quem intendi ait *Schmid.* *quando veniens ſuper hominem, motum & zelum in eo excitat, atque ita cor & præcordia commovet, ut anguſta videantur* &c. Hæc II. eſt *ſublimior* illa, quam dicebam, *ratio.* Eam *Cocc.* enucleatius expoſuit, luculentam hanc imaginem diſerte applicans ad *illuminationem* & *inſtinctum Divinum.* Prius, *plenus ſum verbis*, ad *illuminationem* diſtinctius refert, q. d. *Sp. S. dictat*
mihi

19 הנה בטני כיין לא יפתח כאבות חדשים יבקע׃

19 Ecce venter meus ſicut vinum, quod non apertum eſt; ſicut utres novi dirumpitur.

20 אדברה

20 Lo-

mihi plurima quæ pro Deo dici poſſunt. Cætera ad *motum*, & *impulſum*; ut *venter*, i. e. *Animus*, *turgere* dicatur, *& ſpiritus ventris*, id eſt, πληροφορία, *& alacritas*, *urgere*, *& exſtimulare ad dicendum.* Hæc *elumbia* vocare non debuiſſet *Vir Doctus*, qui idem plane, aliis modo verbis, reddidit. Confer quæ *Vſ.* 8. præmunita. *Paronomaſiam* quoque te fugere nolim, quæ anſam dedit *formæ* מלתי.

Verſ. 19. Rectiſſime *Venter meus* a *Merc. Piſc. Belg. Cocc.* exponitur *Meus*, *animus.* Cl. *Schmid.* re conſentiens, verbis iterum diſſentit, quum *Cor*, & *præcordia*, intelligi ait. Et quid ergo φρένες *præcordia*, ſi transferantur, aliud ſonant quam *Mentem*? Invitus talia tango: ſed indicandus fuit fons erroris. לב *Cor*: בטן *venter*; מעים *viſcera*, *interanea*, pro *Mente*, aut *Animo*, in Sacris frequentantur, non *confuſe & permiſte*, ſed *diſcrete*, & *electe*; ita ut ubi לב ponatur, בטן minus conveniat, & viciſſim. Sane heic loci languidum fuiſſet לב *Cor*; nec granditatem cum Adfectus, tum Figuræ, impleviſſet. Omnino capiendus fuit *Venter*, ad *plenitudinem* illam *verborum*, qua veluti turgebat *Animus*, oculis ſubjiciendam. Ita *Joh.* 7: 38. *flumina aquæ vivæ* ἐκ τ. κοιλίας ῥεύσουσιν. Hinc ergo nunc, *Venter meus*, quantus quantus, *ſicut Vinum quod non aperitur.* Optime *Vulgat.* *quaſi muſtum abſque ſpiraculo.* Nempe *æſtus vini recentis non patitur anguſtias*, *vel operculum.* יין οἶνος, a *fermentatione* nomen invenit. Sunt qui putent duplicatam ſimilitudinem, a *Doliis*, itemque ab *Utribus*; quaſi *Vinum* יין in priori colo eſſet חבית יין *Dolium vini*: quibus *Utres novi* adderentur. Id minus elegans. Cl. *Cocc.* mallet, *venter meus ſicut* dolium *Vini*, *quod non aperitur*; *ut utres novi effunditur.* i. e. *ut vinum utrium novorum effunditur.* Fateor נבקע *rumpi* etiam quæ *profluunt*, vel *erumpunt*; ſed filum *Allegoriæ* nunc aliud poſtulat, quod ita evolverem, *Venter meus eſt ut vinum*, *quod apertura caret*: *ut utres novi diſrumpitur.* Una comparatio, cujus membra venuſte tranſpoſita, a *Muſto utribus indito*, *quod anguſtiis iſtis concluſum pelles rumpere nititur*, *reſpirationemque ſibi utcumque parat.* Cernis hoc pacto *Utres novos* reſpondere *Ventri*; & *Muſtum* eleganter deſignare *æſtum* illum *mentis a Sp. S. accenſæ*, *ad Cauſam Dei peragendam.* Nil tritius, quam *motus*, *impulſuſque Sp. S.* Emblemate *Vini* proponi, & ſpeciatim *Novi.* Geminum germanum quod Dominus *Matt.* 9. figuravit, *Non mittunt vinum novum in Utres veteres* &c. &c. *Sed vinum novum in Utres novos mittendum* &c. Non ſperno, quod *Piſcat.* *Utres novos* heic loci interpretetur, *quibus vinum novum inditum.* Cl. *Schmid.* *durum* nimis *tropum* vocans, ait, *ſignificari vehemens certamen*, *cujuſmodi utrium novorum & muſti*: *veteres enim facile rumpi.* q. d. *hoc muſtum mihi cum magna & moleſta lucta minatur rupturam*; *ſicut utres novi diu quidem reſiſtunt*, *ſed tandem vincuntur.* *Dicit ergo*, *ſe hactenus diu reſtitiſſe*, *ut non loqueretur*; *nunc vero diutius non poſſe.* Sic *rumpi* eſſet *vinci*; *nec ſe diutius continere poſſe.* Extra lineas abit, quod addatur, יבקע *non notat actu rumpi*; *nam Venter Elihu non eſt diſruptus*; *ſed adeo diſtendi ut rupturam minetur.* Nollem cogitatum de *Ventre* ſtrictius dicto; quum ταμεῖα κοιλίας, *penetralia ventris*, phraſi *Salomonis*, intendi palam ſit. Jam ut *ilia rumpi* dicuntur figurate, in *ſummo tædio*, ita *venter diſruptus* deſignare poterit *mentem præ æſtu cogitationum velut diſſilientem.* Sic de vi verbi nil remittetur. Si tamen quis malit, vel *diſrumperetur*, vel *rupturam minatur*, vel, *fere diſrumpitur*, conceſſerim; ſi modo *improprie* dictus *Venter* ille retineatur. Jam commodius *Utres novos* capies *novo vino plenos*, quod in ſtilo ſublimiore adeo non durum, ut potius deceat. Apparet omnia ad purum, & ſimplex, revocata, ſic ſeſe habere, *Ecce Venter meus haud ſecus ac utres, novo vino, quod nondum*

20 Loquar, & laxius erit mihi; aperiam labia mea, & reſpondebo.
21 Ne ſane committam ut accipiam perſonam alicujus; atque ad hominem ne circumloquar.
22 Nam

20 אדברה וירוח־לי אפתח שפתי ואענה׃
21 אל־נא אשא פני־איש ואל־אדם לא אכנה׃
22 כי

dum exaſtuavit, *pleni*, *ſpiraculo omni negato*, *crepat*, *& ferme diſrumpitur*; vel *diſrumperetur*: itaque quantocyus aliquid ſpiramenti ei præbendum. Alluſum in voce אוב *uter* ad *Engaſtrimythos*, *ex ventre*, quaſi *ex utre*, *ſtridentes*, dicitur, non probatur, a nonnullis. Inclemens judicium *de Pined.* notantis *ſtridulam ſuperbiam Elihui*, *qui voces ſuas credi voluerit totidem oracula.* Tactum ſupra.

Ibid. Moram objicit Cl. *Guſſ.* in voce אוב, cui ſuſpecta ſignificatio *Utris*, quod nuſpiam alibi occurrat. Exiſtimat itaque, intelligi poſſe *Divinos*, *adflatu Dæmonis quaſi diſtentos*; qui חרשים *novitii* hic dicantur, *ſive ob devotionem*, *ſive quia nondum aſſueti.* Addit, τὸ יבקע *diſrumpetur venter meus*, *vel hyperbolicum* eſſe, ad *immodicam & dolorificam extenſionem*, *quæ novitiis iſtis hariolis contingat*, *ſignificandam*: *vel denotare caſum novitiis illis Divinis frequentem*: *nempe quod ſæpe reipſa diſrumperentur eorum ventres*, *a Dæmone errorem in Ceremoniis imperitia admiſſum ulciſcente.* Nil hiſce infelicius, ſive *Perſonam Elihui* ſpectemus; ſive *Zelum Dei* quo ſe affectum oſtendit, ſive *Linguam*, quæ vel ſola Virum Doctiſſ. retrahere debuiſſet a tam contortis ſenſibus. אוב eſſe *Utrem*, dubio eximitur per *Dial. Arab.* quæ ايباب conſervat pro سقاء *Utre*, a *rad.* اب אוב & איב, *aquatum ivit ultro citroque.* Monuere jam Cl. *Opit. Crom.* aliique. Difficultas quæ movetur ex eo, quod *Utres novi non facile rumpantur vino*, nulla; ſive ſtrictius, ſive laxius, interpretere; ad geminam illam rationem, quam ſupra poſui. LXX. φυσητὴς χαλκέως ἐῤῥηγὼς *Follis fabri ſciſſus*, ex vitioſa lectione חרשים. Vitioſius *Syrus* & *Arabs*, *ut Fructus in menſe ſcinditur*: quaſi אִבּוֹת חֳדָשִׁים.

Verſ. 20. Appoſite ad præmiſſam *Allegoriam* ſubſumitur, *Eloquar*, *& ſpirabitur*, *laxum fiet*, *mihi*; vel potius, *reſpiratio erit mihi.* Ad ſenſum recte *Vulg. reſpirabo paululum.* Verbum רוח inter alia notat *admiſſo aëre laxari*, *perflari*, *refrigerari.* In formula *Aperiam labia*, alluſum ad *operculati dolii*, vel *clauſi*, *conſtrictique utris*, *apertionem*, ut *muſto ferveſcenti*, & omnia *rumpere minanti*, *exhalatio* concedatur. In ענה quoque luſus forte non invenuſtus. Nempe عنا in *utre* eſt *perfluxit*, *liquorem non continens.* Hinc ſecundaria notio ducta *erumpendi in verba.* Non tetigiſſem, niſi ſimilitudo ipſa invitaſſet. Nil contendo: talibus enim argutiis non nimis indulgendum.

Verſ. 21. Modeſte ſermones habendi commendantur a παῤῥησίᾳ, qua, citra ullam *Proſopolepſiam*, Dei cauſam agendam inſinuatur. Dignitatem habet, quod per modum *voti* potius, quam *promiſſi*, hæc inſinuatio fiat. *Ne nunc accipiam vultum viri*: i. e. *Abſit. Avertat Deus.* &c. Monuere omnes ferme. Quod אל *Ne* pro לא *Non* venire, nonnulli velint, vel hic, vel alibi, eſt, quod non ſatis adtendant ad flexum ſingularem, quo *prohibemus*, & *averruncamus*, quæ *vehementius negata* volumus, nobiſque, vel aliis, *interdicta* quaſi. Verbum כנה a *Rabbinis* recte explicitum fuit, *Titulo honorifico inſignire*, vel, *Origine ſimul expreſſa*, *Tegere & occultare nomen honoris cauſa*: ad quam *Formam Cocc.* in *Lex. permutatis nominibus blandius circumloqui*, *& adulari.* Huc retulerim quod *Jun.* & *Trem.* vertant, *Non utar præfatione*, nempe *honoris.* Alii latiorem faciunt uſum, *cognominandi* notione adſcita *in malum* æque ac *in bonum.* Ita

Merc.

22 כי לא ידעתי אכנה כמעט ישאני עשני׃

22 Nam neſcio, circumloquerer, tanquam nullius pretii tolleret me Factor meus.

Merc. nomen proprium non immutabo vel adulandi & aſſentandi, vel vituperandi ergo. Longius abit *Schmid.* dans, *Non cognominabo me ab homine* i. e. *non addicam me ita favori ullius hominis, ut dici poſſim partium illius eſſe.* Veram vim ſpecimina hæcce declarabunt. In *Adag. Gol.* p. 146. هي خمر وتكني الطلاء كما الذيب يكني ابا جعدة *Quod vinum eſt caput turbans, blande appellas Linimentum; prout Lupus blanda appellatione dicitur Pater Ovis.* In *Algazalio* inducitur aliquis *ſomnians ſe cum mortuo congreſſum, qui honorificis titulis ſalutatus, eum increpet hiſce* ليس هذا زمان التكني *non eſt hocce titulorum*, ſive *blandarum appellationum, tempus.* Thema كنّ כנן *texit, fovit, obumbravit*, videtur etiam كني כנה enunciatum fuiſſe: certe apud *Ibn Doreid* reperio مكنية pro مكننة *tecta*, ac *cooperta.* Inde *blandior circumlocutio* emanaſſe potuit.

Verſ. 22. In conſtructione utriuſque membri nonnihil diſſidii exiſtit: ut & ad verbum ישא. Plurimi I. poſt *Merc. Quia non novi ut cognominem*; neſcio adulari: *Tolleret enim me brevi conditor meus:* ut נשא *tollere e medio*, ſupra *Cap.* 27: 21. *Jun.* & *Trem.* II. *Non enim novi præfationibus uti: paululum utentem, tolleret me, qui fecit me.* Parvo diſcrimine III. *Cocc. Nam neſciam, & nomina permutem, paulo momento me tolleret Factor meus.* i. e. *ſi non ſatis vigilem, atque adtendam, deque rebus judicem aliter ac ſunt, ſubito fortaſſe excidio perirem.* Commodius viſum Cl. *Schmidio* poſt *Luth.* IV. *Quia non novi, ſi cognominarem, brevi auferat me Factor meus.* Idiotiſmus, *Non novi*, pro *dubito, vereor*, multis in Linguis: quem & mihi ex vernacula noſtra in mentem fuiſſe non diffitebor; ut ſit, *Nam neſcio* ſane; *blandiloquus forem; brevi me tolleret Factor meus.* Eandem conſtructionem Doct. *Crinſoz.* placuiſſe video. Quod autem V. *Pagn.* & *Cajet.* poſt *Kimch.* ישאני dederint *Comburat me*, parum gratiæ habet: nec tanti, ut a Cl. *Guſſ.* recentaretur. Alienius VI. quod cum *Chald.* dant nonnulli, *parum mihi condonaret Factor meus.* Mihi VII. ex luſu *Paronomaſtico* cum אשא *VJ. præced.* ſuſpicio incidit, vertendum potius, *ſicut nullius momenti me æſtimaret Factor meus.* Verbum נשא pro *rationem habere; æſtimare*, ſumtum fuiſſe, dubitari nequit. Ad *Cap.* 6: 2. monui, etiam in *librando* videri uſurpatum. כמעט *ſicut parum* pro *re contemtiſſima* reperio *Prov.* 10: 20. לב רשעים כמעט *Cor improborum nullius pretii; ſicut id quod præ vilitate nominare nolumus.* Jucundior hinc, & commodior, puto, adſpectus, *Ne nunc committam ut vultum viri æſtimem; ſicut parum quid me æſtimaret Factor meus.* Pro *vano; levi, nullius pretii*, merito ſpernerer, *ſi blandiloquum in re graviſſima agere* ſuſtinerem.

CAPUT TRICESIMUM TERTIUM.

Verſ. 1. ET vero audi, age, Jobe, ſermones meos; atque univerſa verba mea auribus accipe.
2 Ecce, age, aperio os meum; loquitur lingua mea in palato meo.
3 Rectitudo cordis mei dicta mea; & ſcientiam labia mea pure eloquentur.
4 Spi-

Verſ. 1. ואולם שמע־נא איוב אלי
וכל־דברי האזינה׃
2 הנה־נא פתחתי פי דברה לשוני
בחכי׃
3 ישר־לבי אמרי ודעת שפתי
ברור מללו׃
4 רוח־

Verſ. 1. Magna moderatione, & prudentia, in primam hanc Actionem penitius ingreditur *Elihuus.* In ea ſedatiſſime *Jobo* ante oculos proponit, convictum deprendi, qui manibus pedibuſque obnixus vincere voluerit; atque alioquin vel *juſtiſſimum*, *injuſtitiæ* tamen *manifeſtum*, in nimis acri defenſione ſui; per quam *cum Philantia*, apertam *contumaciam* admiſerit *in Deum*; cujus caſtigationibus, & plagis, ſeſe reverentius ſaltem ſubmittere debuiſſet. Opportune inde ſubtexit enarrationem viarum Dei, in iis quos ſervatos vult, admonendis, caſtigandis, lethaliter quoque ſauciandis, ut *ſub Manu* ejus *forti humilient ſeſe*, & Virgam vel ſeveriſſimam oſculentur illius, qui ſuperbis reſiſtit, ſummiſſis vero gratiam largiſſime impertit. Ad hoc filum omnia ſemet ſponte evolvent. Ceterum non diſplicet obſervatio *Merc.* ad כל, *Omnia verba mea auribus percipe*, quod ſcilicet *promittat ſe nihil otioſi dicturum.* Addas licet, ſe nihil ex affectu, nedum ex præjudicata opinione, aut ſiniſtra de ejus vita & moribus ſuſpicione, prolaturum.

Verſ. 2. Huc pertinet, quod alias phaleratum videri poſſet, *Ecce, age, aperio os meum:* eſt mihi multa oris apertio, & fiducia: &c. *Loquitur* videlicet *Lingua mea in palato meo.* Flos delibatus orationis, cujus venuſtatem non perceperunt Doctiſſ. Interp. Languet certe *Merc. In Ore meo: nam qui loquitur, linguam intra palatum movet.* Non ſatisfacit quoque, quod alii *ope palati verba formari* dicant: qua anſa *Codurc.* dedit, *diſtincte & articulate loquar.* Minus ad rem, quod *Gregor.* & *Hugo* cogitarint de *ſermone ſubmiſſo* & *leni intra palatum*, & *fauces*; ad exemplum *Vulgati*, *in faucibus meis.* Subtilius *Thom. Aquin.* hinc elicuit, *ipſum proprios conceptus enunciaturum, neque ſecuturum aliorum ſermones.* Proxime verum. Nempe חך *palatum* hic eſt *judicium ſanum mentis*, *quæ ſine adfectu ſententiam intus exegit*, *antequam pronunciaret.* Applicare huc liceat *Ennianum* illud, *quibus palatus haud ſapit*, *inſipida* & emittant, & admittant, neceſſe eſt. Pulcherrima rerum, *Lingua in palato verba deducens*, *& ſerie juſta detexens:* quæ origo ꝟ דבר. Vide *Cap.* 31: 30.

Verſ. 3. Recinit *Lingua in palato*, ad *Rectitudinem cordis*, quæ *bona conſcientia* eſt *Coccejo*; aliis *ſinceritas*; aliis, *quod rectum judicavit cor*, ſive *recta ſententia cordis.* Poſterius maxime ad rem; nec aliud habebis, etiamſi cum Cl. *Schmid.* ponas *Rectitudinem cordi a Deo inditam:* intelliguntur *ſenſus recti*, *ſine ullo ſtudio*, *adfectuque*, *prolati*; *& ſoli veritati addicti*, *quam ſincere*, *& cordate quis & amplexus eſt*, *& tueri ſuſtinet.* In ultimo Colo nihil obſcuri, præter conſtructionem. Incommodius paulo *Merc. Et ſcientia labiorum meorum purum loquentur:* ut verbum conveniat cum poſteriori ſubſtantivo. Non medetur Cl. *Schmid.* inſerto, *quod attinet ſcientiam labiorum meorum* &c. Coactius *Jun.* & *Trem. Et* verba mea *ſcientiam labiorum meorum clare* elo-

4 רוח־אל עשתני ונשמת שדי תחיני׃

5 אם־תוכל השיבני ערכה לפני התיצבה׃

6 הן־אני כפיך לאל מחמר קרצתי גם־אני׃

7 הנה

4 Spiritus Dei fecit me; & halitus omnipotentis vitam compaginat mihi.

5 Si vales, refuta me; inſtrue aciem coram me; ſta firmus.

6 Ecce ego ſicut os tuum ad Deum; e luto carptus ſum etiam Ego.

7 Ec-

eloquentur. Molle & rotundum hoc *Cocc.* *Et ſententiam labia mea clare explicant.* Optime monet ברור *adverb.* poſitum. Crediderim tamen דעת plus ferre quam *ſententiam:* atque abſolute nunc ſonare *ſcientiam*, *verique cognitionem.* Appoſite *Vulgat.* & *ſapientiam puram labia mea loquentur.* Cave tamen juganda putes דעת ברור: genus, & ordo, obſtant. *Scientia*, ut dixi, *abſolute* ſtat; & ברור *purum*, *expurgatum*, uſu *adverbiali.* Intelligo geminam dotem, alteram *puritatis*, ut nihil alieni admiſceatur; alteram *claritatis*, ut ſenſus animi ſine circuitione dilucide aperiatur. Amici nec *pure*, nec *clare*, cum *Jobo* egerant; & ſtatum quæſtionis eo ipſo plane conturbarant. Monuit & *Cocc.* quem conſuluiſſe operæ erit.

Verſ. 4. Arceſſitus nexus, quem *Iſid. Clar.* captavit, *Non debes me averſari ut profanum, nam & ego agnoſco Conditorem meum.* Coactius etiam, quod *Piſc.* aliique hæc referant ad *illuminationem Sp. S.* quam *Cap. Præc. Vſ.* 8. 9. ſibi vindicaverat. Ex *Vſ.* 5. 6. 7. dubitari nequit, quin de *Creatione* & *ſuſtentatione* locus ſit intelligendus, & quidem eo ſcopo connexuque, quem *Merc.* cum pleriſque, expoſuit, *quod Jobus ſibi depopoſciſſet Adverſarium, quicum æquis viribus congredi poſſet, & cujus terrore non prægravaretur* &c. &c. Quod Cl. *Schmid.* adfert, *Elihuum promittere, ſe fore æquum Jobo, non arrogantem, non imperioſum*, eodem plane recidit. Alluſum ad hiſtoriam creationis *Adami*, in propatulo eſt. Inde tamen minus vel prudenter, vel ſolide ſaltem, colligitur a Magno noſtro *Merc. Spiritum & Spiraculum Dei* hic non eſſe *Sp. S.* ſed potius *ſpiritum vitæ*, ſive *illud quo vivimus*, & *ſpiramus.* Atqui *Spiritum Factorem*, eundemque *vivificatorem*, ac *ſuſtentatorem*, concelebrat textus noſter. חיה eſſe nunc *in vita conſervare*, res ipſa arguit. Origo a *Compingendo*, vel *Compaginando* ducta. Oſtendit enim *Elihuus* ſuam a ſupremo Numine *dependentiam*, quod in eo *vivat*, *moveatur*, & *ſit*, ſive *eſſe perſeveret*, per *continuatam* quaſi *Creationem*, qua ad ſingula momenta manu omnipotente ſuffulciatur, atque ſuſtentetur. Ut talis, id eſt ut perſona haud ſane formidabilis, quæ infinito Numini collata *merum* ſit *Nihil*, pedem cum *Jobo* conferre incipit, ut ſentiret, ſe *non Majeſtate percellendum*, ſed *rationum pondere devincendum* fore.

Verſ. 5. Hoc ipſum *Elihuus* preſſo velut pede inculcat, addens, *ſi potes*, *refelle me*, ſecundum id quod de השיב habuimus *Cap.* 32: 14. *Homuncionem tibi adverſarium procedere ſcias*, non Deum, quem toties provocaſti; *hunc*, *ſi quid vales*, *jam confutes*, *qui Deum ipſum te confutaturum eſſe gloriabaris.* Huc collineant & reliqua, *inſtrue ordines*, argumenta; *ſta in acie*, *firmo conſiſte & audaci gradu:* ut *Pſ.* 2: 2.

Verſ. 6. Idem adſpectus. כפיך plurimis eſt pro כמוך *ſicut tu*; ad quam rationem olim في *Arabibus* ſimilitudini inſervire ſubmonebam. Vix eſt ut placere queat. *Merc.* dedit, *En ego juxta os tuum pro Deo ſum*, vel *ero*; i. e. *prout poſtulaſti cum Deo congredi*, *en jam qui Dei partes ſit defenſurus.* Conſimiliter *Vatabl. Beza. Jun. Druſ. Grot. Patric. Crinſoz.* & reliquis fuſius *Codurc.* *temerariam* hanc *ſponſionem* exiſtimans, qua *ſe Deo advocatum adeſſe* profitebatur, & quidem *ſecundum os*, ſive *poſtulatum Jobi*; quum *ad hoc a Deo non* ef-

7 Ecce Terror meus non exter-
nabit te; & ſarcina mea ſuper te
non gravis erit.
8 Profecto dixiſti in auribus
meis; & vocem ſermonum au-
divi.
9 Lim-

7 הנה אימתי לא תבעתך ואכפי
עליך לא־יכבד׃
8 אך אמרת באזני וקול מלין
אשמע׃
9 זך

eſſet electus, qui legatione illa fungeretur. Agnoſcere potius debuiſſet incommodum hujus verſionis, eo ipſo cadentis, quod aliquid falſi ferre videatur. Durius quoque, אני לאל *Ego Deo*, pro, *Ego adſum Deo advocatus*; ut recte monuit *Cocc.* obſervans כפיך *juxta os tuum*, reſolvi poſſe in, *juxta rationem tuam*, q. d. *Ego ſum ad Deum eadem ratione qua Tu.* Addit ὁ πῶν, etiam accipi poſſe, *Ecce ego, quaſi* eſſet *os tuum ad Deum. Non opus eſt te ad Dei ſtationem* מכונה *Cap.* 23. *accedere: inter nos componatur res.* Non poteſt: nam ſic nimium ſibi iterum arrogaſſet *Elihuus.* Scrupulus omnis evaneſcet, ſi ſciatur כפי *ſicut*, quod hic tenent *Vulg. Piſc. Belg. Schmid.* &c. uſu iſto *Enclitico*, ex פה oriundum eſſe, & tantundem valere ac *ſecundum os, rationem, proportionem, modulum*, quæ totidem poteſtates ſecundariæ *Oris*, ſuis quæque locis cum delectu adhibitæ; de quo alibi. Hic tantum indico, *Ecce, Ego* כפיך *ſecundum os tuum Deo*, venuſte ſonare, *planiſſume tui ſimilis, ac quaſi gemellus. Si tu vermis, & ego: ſi tu virium expers, & ego* &c. *Sola ratio inter nos decidet.* Id intendi, vincit poſterius Colon; *E luto decerptus ſum & Ego.* Concinniſſima *metaphora*, Scopo viri ſubſerviens, a *luto figulari*, unde *maſſulæ digitis decerpuntur ad vaſa fingenda.* Magnus hæc in parte conſenſus, quem auctoritas Dialectorum firmat: diſſenſus tamen aliquis circa *primariam notionem*, quam figere & finire conati ſumus in *Origin.* L. 2. C. 2.

Verſ. 7. Eandem incudem tundens *Elihuus*, Ironia ſatis aculeata apponit, *Ecce terror meus* &c. Reflectit aciem ad id quod *Jobus* nimis animoſe ex ore emiſerat *Cap.* 13: 21. eique iſtius dicti cruditatem ante oculos proponit. אכפי eſſe idem cum כפי *Manus mea*, ex eodem loco rite colligi videtur. Cl. *Cocc. palma mea* reddit, *depalmationis* nempe ideam premens; quam *ibid.* propoſuerat. *Vulgato* אך פי obverſatum, ut *Os* pro *Eloquentia* veniat. Acumen a Magiſtris hauſtum, cujus & *Ab. Eſra* meminit; niſi quod *verbum durum* potius captarint. Neutrum quadrat ad *Cap.* 13: 21. *Syrus* in אוכפני *inſtantia mea* uſum ſuæ *Dialecti* attendit, quem ſecutus *Arabs*, اقبالي *aggreſſio mea* vertens. Magis ad rem *Chald.* טוני *ſarcina mea*, ab אכף *Prov.* 16: 26. Cum eo convenit כפיתי *coactio mea*, a כפה *ſubegit*, quod *Raſchius* habet, autumans idem valere אכף *Prov.* 16: 26. Id non adeo firmum. In *Juvenil.* produxi اكف, ejuſque derivatum اكاف *ſarcina*; *clitellæ*; quæ & وكاف. Ut autem *onerare aliquem ſarcina*, eſt *eum injuſte vexare*; itemque *clitellas imponere*, eſt *moleſtiam, vexationemque exhibere*; ita apud *Arabes* voces אכף, & וכף, اكف, & وكف, deſignant *injuſtitiam*, & *oppreſſionem.* Hanc imaginem de induſtria captam ab *Elihuo*, veriſimile; quod ſic ſimul *indecentiam* ſub כף *Cap.* 13: 21. latentem nudaret; itemque alteram in altero parallelo *Cap.* 9: 34. ubi שבט *Virga* haud dubie exprimit *gravem vexationem*, *tergo* velut *incumbentem.* Hi fines Linguæ; אכף, اكف & כף كف *manus*: וכף وكف *vexatio*, a *clitellis*, & *ſarcina graviore*, per *figuram.* Ea illuſtrem parit ſenten-

ten-

9 זך אני בלי־פשע חף אנכי ולא עון לי ;

10 הן

9 Limpidus ego ſine prævaricatione nitidus ego, nec ulla mihi pravitas.

10 Ec-

tentiam *Prov.* 16: 26. *Nam clitellas ei impoſuit os ejus.* De ea alias plura.

Verſ. 8. Propius ad rem accedit, & non *ſuſpiciones*, non *rumores*, non *calumnias*, ſe ſequi oſtendit, ſed ipſiſſima verba *Jobi*, quibus eum *injuſtitiæ* convictum teneri infert, eo ipſo quod *tantam* ſibi *juſtitiam* adſcribere cum *criminatione Sanctiſſimi Numinis* auſus fuerit. Signanter; *Dixiſti in auribus meis* &c. *præſens præſentis verba hauſi, atque confidentius prolata in aures meas ſe penetrarunt; non ſine magno meo ſtupore, talia ex ore cujuſquam hominis, nedum Jobi, potuiſſe exire.* Recte vero, nam & nos, qui hæc in otio legimus, & lente meditamur, tam audacibus dictis adſtupemus, etiam nunc; id eſt, poſtquam *innocentiæ* non ſolum, ſed & *patientiæ*, *corona* ei a Deo publice impoſita: quid non facturi, ſi ibi fuiſſemus, antequam lis e Cœlo terminaretur, *Jobuſque* in hac cauſa *Juſtus* declararetur Ore ipſius Dei, qui חנם *gratis eum abſorptum*, teſtatur? Id nos ſcimus: *Elihu* neſciebat: nil mirum ergo ſi ad expoſtulationes illas *Jobi* gravius exarſit, quam nos poſſumus; & ſi *plus* etiam *injuſtitiæ* in iis notavit, quam nobis nunc licet, quibus ex eventu glorioſo conſtat, in omnibus hiſce *pietatem* Viri *intus illabefactatam* manſiſſe. Id *Elihuo* tunc temporis notum fuiſſe qui ſupponeret, non tantum incredibile quid poneret; ſed & filum ſibi ſuum mox intricaret. Non mirabere proin, ſi Magni Interpretes iſtum errorem non caventes, eum novis erroribus cumularint: quum ſi ſuppoſuiſſent *pependiſſe* hunc Actorem circa *Jobi integritatem*, cui favebat quidem, ſed quam *ſub tentationum mole ſuccubuiſſe*, & quaſi *expiraſſe*, verebatur, omnia ex facili fluere experti fuiſſent. Ut hoc confeſtim appareat, ſciendum tres fere dari ſententias de hac diſputatione *Elihui*; qua *Jobum* ſuismet verbis *injuſtitiæ* ac *ſuperbiæ in Deum* voluit convincere. Prima eſt eorum, qui ſtatuunt eum eodem adfectu, quo reliquos Amicos, diſputaſſe; & ſiniſtris explicationibus rem acerbaſſe. Altera eorum, quibus videtur mentem *Jobi* non percepiſſe omni ex parte: quem *abſolute* pro *intaminata* ſua *juſtitia* contendiſſe autumarit, quum *comparate* eam propugnatam eſſe nullum ſit dubium. Tertia eorum, qui decernunt, huic Cauſæ Dei defenſori cordato ſenſus *Jobi* bene perſpectos fuiſſe, eoſdemque ab ipſo prudenter reprehenſos, & ſolide confutatos. Hi poſtremi in varias iterum hypotheſes abeunt; quas hic anticipare non neceſſe. Generali hoc conſpectu careri non poterat, ad ſequentem convictionem rite explanandam.

Verſ. 9. Proponuntur verba, quæ ſuiſmet auribus ſe hauſiſſe dixerat. Non onerat *Jobum*, ut quibuſdam viſum; ſed ſatis modeſte, & molliter, in compendio reponit, quæ *Jobus* pluribus fuerat proſecutus. In זך *pellucidus, limpidus*, ἁγνὸς, ut præclare *Cocc.* reſpicitur ad *Cap.* 9: 30. & 16: 17. in בלי פשע *ſine defectione*, & לא עון לי *nulla pravitas mihi*, ad *Cap.* 13: 23. & 14: 17. & 31: 33. Reſtat חף, quod nuſpiam ſupra comparet. Ejus notio fluctuat. *Merc.* duas adfert opiniones, quarum altera *Syriacum* fontem ſequitur, unde חף ſit *pexus, nitidus, lotus, terſus, emundatus*; altera *Hebraicum*, unde exeat, *Tectus a peccato:* ut *Pſ.* 32: 1. Poſterius plane rejiculum, nam ibi *Tectus peccati*, eſt *cujus peccatum gratia Dei tegitur & condonatur*; quem aſpectum ſeries noſtra reſpuit. *De Pined.* quidem inſiſtens huic poteſtati, *Tectum, protectum* a ſcelere, ait notare *immaculatum*, quem *Vulg.* expreſſit; ſed mox ſemet deſerit, & reſpicit ad *Divinam protectionem qua Deus ſui amantes proſequatur*, ut *Eſaj.* 4: 5. 6. *ſuper omnem gloriam* חפה *protectio.* Plane extra oleas quod a חוף *portus* idem Vir Eruditus offerat *protectorem* q. d. *Ego fui velut portus, & fida ſtatio, quo ſe recipiebant qui Tyrannorum violentia, velut ſæva quadam tempeſtate, jactabantur.* In tales fluctus inciditur, quando *Origines Hebraicæ* clauſæ. *Mercerus* dic

10 Ecce cruditates contra me adinvenit; reputat me in hoſtem ſibi.

10 הֵן תְּנוּאוֹת עָלַי יִמְצָא יַחְשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לוֹ׃

11 Po-

11 יָשֵׂם

dixerat *Nitidi* notionem nunc præferendam, quamvis *Syriaca* ſit, non *Hebraica*, quod *in hoc Libro multa ex ignota Lingua ſint deſumpta.* Illa ratio non omnibus æque placeret; & erunt, venientque, qui *Hebraicam* ſignificationem mavelint, quamdiu ipſis inhæret, חפף eſſe *protexit*, atque inde חוף *portum* dictum, nec non *Thalamum* חפה. Percipias ex Magni noſtri *Cocc.* fluctuatione. In *Comm.* non dubitaverat dare, *Terſus ego*, monens *Syris* denotare *pexum*, *fricatum*, *probe lotum.* At in *Lexico* jam anceps, *An*, inquit, חף *purus, quia quæ teguntur munda ſunt a pulvere & aſpergine, an ex alia Dialecto hoc?* Sentis finem fore nullum, & nunc hoc, nunc illud, pro captu cujuſque, & judicio, valiturum, quamdiu Radici חפף ſua non vindicatur *Origo*. Nego ergo חפף eſſe *protexit*, atque ex uno loco *Deut.* 33: 12. iſtam notionem elici vel potuiſſe, vel debuiſſe, pernego. חפף ibi *ſecundariam* vim exerit a חפה *Thalamo*, Themati ſubjectam, ut infinita talia in Linguis ſubnaſcuntur. Hinc exiſtit, *Thalamum nuptialem expandens ſuper eo.* Confer *Eſaj.* 4: 5. Sed unde jam חפה *Thalamus*? A *protegendo* ajunt. Atqui חפף non eſt *Tegere*, ſed concinentibus amiciſſime *Chald. Syr. & Arab. Dialectis*, *fricando polire*, *lavare*, *tergere*, *mundare*, *comere*, *ornare* &c. &c. Ecquid *Thalamus* hinc ſatis ridet? Reſtat *Portus* חוף, a *protectione navium* inquiunt. Forte; ſi notio ſatis firma eſſet. Bene interim *Cocc. videtur latius patere, & eſſe περιγιαλὸν, παραθαλάσσιον, αἰγιαλὸν Litus, ab attritu, & alluvione. Veteres Hebræi pro fricare, pectere, tergere, hoc verbo utuntur.* Intelligit *Thalmudicos*: quibus jam adjungas licet vere ſic dictos *veteres Hebræos*, quorum Lingua non cognoſcitur ex incertis interpretum conjecturis, & inductionibus, ſed ex certa, & ſolida, auctoritate *Dialectorum*, quæ cum *Hebraica* iiſdem ſtirpibus nituntur. Conſimiliter ساحل *Litus*, *tractus litoralis*, a سحل *confricuit*: & ipſum حافّة *partic. formæ* חופפה *Margo*, *ora*, *extremitas*, *Litus maris*; quaſi dicas *partem fricantem*, *quæque* perpetuo *fricatur*. Venuſtiſſime ergo heic loci, *Frictus*, *terſus*, *lotus*, *emundatus*, *comtus ego*, *ad nitorem merum*, qualis eſt *ſponſi*, vel *ſponſæ*, *e Thalamo prodituræ*. Una vocula præciſe redditur imago *Cap.* 9: 30. poſita. Adde *Cap.* 29: 14. & alia paſſim.

Verſ. 10. Magna diſſenſio ad vocem תנואות. *Vulg.* I. *Querelas* reddidit, quas & *Chald.* intendit in תרעומתא *murmurationes animi irritati.* Utrumque ſatis ad rem. Thema tamen iſtam notionem non agnoſcit. Hinc alii II. deſerto נוא, ivere ad אנה, indeque *Occaſiones* elicuerunt, quæ alias תאנות. *Merc.* III. ex הניא *confringere*, *irritum facere*, ut Lexicographi tradunt, reddit *Confractiones*, ut ſit, *quærit & invenit adverſus me Confractiones* i. e. *ut confringat*, *& irrita faciat omnia mea ſtudia* &c. Eandem vim obtinere cenſet *Num.* 14: 34. *Et cognoſcetis* תנואתי *confractionem meam*, i. e. *quomodo ego omnia veſtra irrita ſim facturus.* Conſciſcit ei Cl. *Guſſ.* in *Comm. L. H.* Hæc arguunt defectum lucis. *Vatabl.* IV. proprie notari ait *diſceſſiones*, ſive *occaſiones diſcedendi.* Captavit, credo, idem, quod *Jun.* & *Trem.* qui *Abruptiones* dedere, i. e. *cauſas amicitiæ abrumpendæ.* Adfinis *Codurc.* exhibens, *Cauſas inanes & frivolas infringendæ amicitiæ.* Hoc eſt fabricare, quod lubet. *Bolduc.* VI. auſus *mendacia*, ſic dicta quod *frangantur*, & *irrita fiant.* Nonnullis VII. placuere *Abolitio-*

tiones, per quas irritum quid redditur: dubii referantne ad Deum, qui *aboleverit amicitiam cum Jobo*, an ad *Jobum*, cui Deus *abolitiones legis ſuæ*, & *crimina*, imputet. Non procul hinc abeſt Cl. *Schmid.* VIII. qui *Num.* 14: 34. *repudiationem mei* vertit; i. e. *peccatum quo me & Legem meam repudiaſtis*. Aſſumit inde, תנואה eſſe *peccatum quodvis, quo Lex Dei repudiatur*: hic autem *peccata levia* intelligenda. Miraris haud dubie libertatem, quam ſibi Viri Docti in *reliquias Ling. Hebr.* vindicant; eas ferme pro arbitrio quiſque ſuo formantes. Aliquid firmius proferre conatus eſt Cl. *Cocc.* IX. collato Themate adfini הניע, unde תנועה *vacillatio*, *motio*. Eandem vim תנואה noſtro ſubjiciens, reddit, *Ecce vacillationes in me reperit*. Ad id exemplum & *Schmid. Ecce nutationes ſuper me invenit* tantum: *& tamen reputat me pro hoſte ſibi*. Quorſum hæ inſertiones audaciores? Dicam. Supponit Vir Doctus *Vſ.* hunc & præced. ita cohærere, *Mundus ſum a majoribus criminibus; nec invenit in me Deus niſi leviores lapſus, & tamen me tractat ut hoſtem.* Similis fere mens *Cocceji*, qui *Vſ.* 9. 10. 11. cenſet proponi *Quæſtionem* hanc; *An piis conveniat dicere, quod Deus propter fragilitates ipſorum eos reputet pro hoſte?* Iſtas *fragilitates* nunc תנואות appellatas autumat, quæ reſpondeant *peccatis adoleſcentiæ Cap.* 13: 26. Conſimiliter in Lexico tenet *infirmitates*, *vacillationes*: at *Num.* 14: 34. exponit, *cognoſcetis concuſſionem mei; experiemini quid ſit me a propoſito vos introducendi in terram promiſſam dimoviſſe.* Ne autem quicquam huic *Origini* deeſſet, נא *crudum*, de *carne*, a נע *motitans ſeſe*, derivat, eadem ratione qua חי *Viva caro* appellatur *Cruda*. Sunt conatus Docti, ſed ſola *alliteratione* nixi; qua nil fluxius; ut ſæpe, ubi *Forſt.* & *Avenar.* ingenioſos luſus tangimus, inſinuatum. Hujus fœcundam venam in *Originibus Hebraicis* cernas licet X. quum נוא *cognationem habere* ait *cum* אין *non eſt*; & מאן *recuſavit*, *unde & νεύω, itemque nuo, innuo, renuo, abnuo.* q. d. *nutu facere caſſum, annihilare, confutare.* Hinc תנואות ei ſonat *confutationes*, tum *Num.* 14: 34. tum heic loci. Eidem נא *crudum*, *non bene coctum*, eſt *caro quæ retinuit coctionem*. Hiſce nil incoctius, crudiuſve, nemo non mecum pronunciet. Actum de Lingua *Hebræa*, ſi *Origines* ejus tali ſpathula commiſceantur in *κυκεῶνα*. En tandem quid XI. fida lux *Dialectorum* ſuggerat. نييء *Med. Vaw* נוא, & *Je* ניא, *Arabibus* æque ac *Hebræis* eſt *cruda*, vel *ſemicocta*, fuit *caro*. Eam vim certiſſimam *Exod.* 12: 9. immutatum ivit Cl. *Guſſ.* in *læſum*, *luxatumve*, *fractura aliqua*, aut *contuſione*, negans *cruditati* quippiam eſſe cum *ruptura*. Atqui *rumpendi* illa poteſtas precaria, ſubleſta, nulla. *Cruditatis ſemicoctæ* autem notio unde venerit, an a *motu ſanguinis vitali* quaſi, qui adhuc ineſſe videtur, quamdiu non *percocta* eſt *caro*, quod Cl. *Cocc.* ſuſpicabatur, an aliunde, nunc non diſquiro. Illud pro ſatis explorato aſſumo, תנואה hinc verti poſſe *affectionem crudam*, ſive *cruditatem animi ſubiratì*, vel *ſubulcerati*. Pulcherrime *Pſ.* 141: 5. *Juſtus me tundat, erit benignitas; arguatque me, erit* שמן ראש *oleum capitale*, quod *neutiquam* יני ראשי *crudum reddet caput meum.* Vulgo *franget*; non nimis apposite; minus utique decore quam *crudum reddet*, quod proprie & improprie pervenuſtum præbet ſenſum: ubi enim *aceto fricatur alicui ulceroſum caput, crudeſcit*: ſimiliter *ubi correptione alicui aures effricantur, totus ſæpe incrudeſcit.* At *Pſaltes* ſibi *correptionem* vel *ſeveriſſimam* pro *Balſamo* fore dicit, quod *Caput* non *crudum*, ſed *mite*, *molle*, *ſubmiſſum*, ſit redditurum. Inſignis quoque tralatio *Num.* 32: 7. 9. ubi הניא לב plurimis *frangere cor*, ex conjectura; aliis *turbare*; aliis *concutere*, *nutare facere*, *irritum reddere*, *diſſolvere*. &c. Nos damus, *cor crudum reddere*, & *malis ſuſpicionibus ſubulcerare*. Poſſet quoque dari, *cor inconſtans reddere & infirmare*, quatenus *cruda conſilia*, & *propoſita*, appellantur *male firma*, *quæ maturitatem non habentia, dilabuntur*. In *Camuſo* hæc elegantior poteſtas enotata:

نيا الامر لم يحكمه وانيا اللحم لم ينضجه ولحم نيء بين النيوء والنيوءة

Radix ניא *in* 2. *conj. eſt rem non bene firmam fecit. In* 4. אניא *de* לחם *carne eſt, eam non*

11 Ponit in Cippo pedes meos: cuſtodit univerſas vias meas.

12 En hoc ipſum, non es juſtus: reſpondebo tibi: quia excellit Deus præ homine.

13 Qua-

11 ישם בסד רגלי ישמר כל־ ארחתי׃

12 הן־זאת לא־צדקת אענך כי־ ירבה אלוה מאנוש׃

13 מדוע

non percoxit. *Hinc* לחם *caro dicitur* ניא *quum in ea cruditas apparet.* Nempe ut نضيج الراي *maturus*, vel *Coctus conſilii*, eſt, cui *conſilium rite & ſolide captum*: ita نيء في الراي *Crudus conſilii*, in contrarium frequentatur. Hinc *Num.* 30: 6. *Si pater* הניא אתה *eam irritam fecerit in votis ſuis*: i. e. *ea rite & mature facta negaverit*, ac propterea *reſciderit.* Similiter *Vſ.* 9. 12. ejuſdem *Cap.* Eadem figura *Pſ.* 33: 10. *Deus* הפיר *irritum facit conſilium gentium*, *&* הניא *crudas, male coctas, immaturas*, *efficit cogitationes populorum.* Forma geminata نانا נאנא pari uſu aucta, ut diſcas ex *Gjauhar.* نانا في الراي اذا خلطت فيه تخليطا ولم تبرمه *Dicitur* נאנא *in conſilio, qui confuſus in eo & parum firmus, aut ſolidus, eſt.* Ex his omnibus elucet נא *crudum* proprie; & תנואה *cruditatem* eſſe; quam pro *alienatione & exulceratione adſectus*, egregie quadrare ſenties *Num.* 14: 34. Nil quoque textui noſtro aptius, *Ecce Cruditates contra me adinvenit; inimicum me reputat ſibi.* *Non læſus, offenſuſve, me tamen ut hoſtem tractat, & contra me crudum, ſubulceratum, alienatum, hoſtilem, animum, immerito oſtendit.* Uno vocabulo nervoſe complexus *Elihu*, quæ *Jobus* ſtomachoſius conqueſtus fuerat *Cap.* 13: 24. 25. 26. & *Cap.* 14: 15. 16. 17. Ea huc transferri velim.

Verſ. 11. Nihil aliud hic notandum habeo, quam *Elihuum* hæc verba *Cap.* 13: 27. extantia adducere, tanquam *nimis dura*, *immodeſta*, & *in Deum injurioſa.* Ergo eum habeant ſenſum, neceſſe eſt, quem ſupra iudicavi, de *pœna infami*, quæ *innocenti contra jus*, & *fas*, fuerit *inflicta.* In eo *exceſſu* ut ne nunc quidem *Jobum* culpa liberare poſſumus, ita facile intelligitur, multo magis talibus dictis offendi tunc debuiſſe *Elihuum*, ignarum hactenus, quid Deus de *Jobo* ejuſque *cauſa* pronunciaturus eſſet.

Verſ. 12. Moderata & prudens illatio, *Ecce hoc ſaltem non juſtus es*, *reſpondeo tibi* &c. Ad *Vſ.* 8. monui tres fere dari *Hypotheſes* circa hanc *Elihui* Actionem, quam alii damnant, ut *ſuperbam*; alii excuſant ut piam quidem, ſed *minus æquam*: alii laudant ut *juſtam*. Qui prius ſequuntur I. ita inferunt, *Hoc ergo eſt quod te minime juſtum eſſe evincat.* Videſis *de Pined.* & *Codurc.* Qui mediam viam II. tenent, ita hæc accipiunt, *Non potes tam juſtus eſſe, quam tendis, quia tanta puritas non cadit in mortalem.* Vide *Calvin. Conc.* CXXIII. Poſterius plurimis placuit III. in diverſa tamen euntibus. *Merc.* 1. ſatis liberalis, *Etſi te alias juſtum agnoſco, & fateor, omnibuſque vitæ partibus integrum, ac purum; nec tuam tibi innocentiam velim detrahere, omnibus notam, & exploratam; attamen in hoc ſaltem non es juſtus quod ita cum Deo contendere volueris.* &c. &c. Quid in his ſit nimii, non jam difficile intellectu. Liberalior adhuc *Schmid.* 2. *Abſit, ut Elihu impugnet, quod Jobus dixit, ſe eſſe purum: nam libenter concedit Jobo juſtitiam hominis fidelis, & quod non habeat iniquitatem* i. e. *peccata mortalia & malitioſa* &c. *ſed tantum* תנואות *vacillationes*, *& lapſus leviores.* Inde mirificum format *ſtatum quæſtionis*, quaſi *Jobus agnoſceret quidem Fidelibus non niſi per crucem & tribulationes aditum ad ſalutem patere, ſed negaret ſe æquitatem viæ iſtius capere: æquius namque, & melius, Deum conſtituere potuiſſe, ut malis male eſſet, & bonis bene.* Hæc ut δὶς διὰ πασῶν a mente *Jobi* diſcrepant; ita ne minimum quidem veſtigium *Quæſtionis* ſic conceptæ hic reperio. Cl. *Cocc.* 3. cui תנואות item erant *Vacillationes*, & *peccata juventutis*, hunc *controverſiæ ſtatum* fingit,

13 מדוע אליו ריבות כי כל־דבריו לא יענה׃

13 Quare contra Eum contendiſti, quod omnia verba ſua non reſpondeat?

14 כי־

14 Nam

giſt, *An piis conveniat dicere, quod Deus propter fragilitates ipſorum eos pro hoſtibus reputet:* negante id quam maxime *Elihuo*, & *in hoc Cauſam Jobi malam eſſe* arguente. Fundamentum hujus ſententiæ vacillat, ut *Vſ.* 10. oſtenſum. Reliqua ejus incommoda quivis ſentiet. Mihi circumſtantias ſcenæ, & poſtremæ Actionis hujus filum attendenti, videtur IV. *Elihuum* ita diſputare, ut virum *Cordatum*, & *prudentem*, in tali cauſa decebat, hoc eſt, ut nec, *ratione vitæ anteactæ*, *Innocentem*, *omnibuſque partibus integrum*, *pronunciaret Jobum*, quod *Solius Dei* erat; nec ſane ut *nocentem*, atque *Hypocriſeos maniſeſtiſſimum*, *condemnaret*; quod Amici temere nimis, & fervide; fecerant. Hanc *æquitatem*, & *mediam viam*, obſervans, non debuit, non potuit, aliter cum *Jobo* pedem conferre, quam contulit; ex actis nempe, & probatis, agendo, hoc eſt ea tantum urgendo, quæ *Jobus in contentionibus ſuis cum Deo* commiſerat, & apertiſſime peccaverat. Eo jam ſcopo infert, *Ecce hoc* ſaltem *non es Juſtus*, *Tu qui nec hominum*, *nec Dei*, *Jura unquam a te imminuta dictitas*, *quod Deum tibi rationem reddere jubeas*; *eique dicam ſcribas* &c. &c. Eſt telum ſat certa manu jactum. Dices forte, *Æquitatis* non fuiſſe, *verba doloris* convertere in *tela*, & *argumenta*. Recte vero, ſi *Elihuus* ſciviſſet, ut nos, *mera* hæc eſſe *verba doloris*, non *ſenſus animi*. Id nobis nunc indubitato conſtat: *Elihuo* nec conſtitit, nec conſtare potuit ante, quam Deus ipſe decidiſſet. Eo ipſo intelligere licet, fieri non potuiſſe, ut non paululum *ad Dei partes*, ut ſic dicam, *inclinatior* eſſet *Elihuus*, quam ad *Jobi*; ac propterea etiam, procedente diſputatione gravior incumbere, & *condemnationi* quam *abſolutioni proprior* fuiſſe, *citra iniquitatem* tamen, reperietur. Hæc mihi harum Actionum clavis, quarum ſane nec *acies*, nec *ſeries*, conſtabit, niſi ponamus *Elihuum* de *Jobi innocentia ſuſpenſum*, & *dubium* fuiſſe.

Ibid. Hæretur aliquantulum in poſteriori Colo. Quæſitius nonnulli I. *Ego reſpondeo tibi, quia ut tu dicis, Deus major homine, quam ut ei reſpondere dignetur.* Inficetius adhuc II. alii, *Quia, ut tu dicis, Deus major, quam ut tam accurate omnia hominum facta obſervet.* Hæc nihil ad rhombum. Propius III. *Merc. Deus multis partibus major, auguſtior, Juſtior etiam homine: quin magnitudo & majeſtas ejus captum hominis exſuperant: ergo quæcumque ille agit, homini ſuſcipienda & ſuſpicienda, ſine obmurmuratione.* Eſt aliquid: non tamen ſatis ſtringit argumentatio ſic concepta. Hoc *Cocc.* anſam dedit IV. *Adverſativum* uſum, potius, quam *Ætiologicum*, inducendi. Non video quid juvet; niſi quod ſtomachoſius ſit. Illud tamen *ſed* ex mente *Cocceji*, eodem recurrit, quo *nam Merceri*. Preſſius quid pro *Ætiologia* ſecutus *Cler.* V. *Non es Juſtus: nam Deo potius credendum quam homini. Jam vero ſatis aperte Deus te reum oſtendit, quum funditus te perditum ivit.* Sic primo ſtatim pedatu *Jobum* condemnaſſet, cum Amicis, qui majorem *æquitatem* promiſerat. Pugnat etiam cum *Vſ.* 32. infra. Cl. *Schmid.* VI. ex ſua *Hypotheſi* languidule, *Quiſquis putat Deum debuiſſe, & potuiſſe, æquiorem nobis viam ad ſalutem conſtituere, ille male agit. Atqui tu* &c. En VII. quod ſeries poſtulare videtur. *Tu qui ita animoſe te Juſtum fers in omnibus, in eo ſaltem nunc injuſtus deprenderis, quod jura Dei minuas, ejuſque Majeſtati, & juſtitiæ ſimul, deroges, quum te contra omne jus, & fas, adfligi, tam acriter contendiſti, & Judicem tuum non tantum ad rationem vocare, ſed & judicare, auſus fuiſti.* Sentis id ipſum, quod nos etiamnum in *Jobo* condemnamus. Quanto magis id facere & potuit, & debuit, *Elihu*?

Verſ. 13. Hanc Viri mentem manifeſtat inſtantia ſubnexa. Ea diverſimode aptatur. Nimis abruptum, & imperioſum I. *Cur adverſus Eum contendis? Ad nihil eorum, quæ agit, reſpondet.* Mitius *Merc.* II. *Cur* ergo *adverſus eum contendiſti? quia omnibus verbis* i. e. *negotiis ſuis quæ agit, non reſpondet nobis cur ea agat.* Apponit III. quod & *Vatabl.* poſuit, *Quia omnia verba ſua non reſpondet.* i. e. *non omnia ſua arcana hominibus revelat, cur*

 ſim-

14 Nam ſemel loquetur Deus; & ſecunda vice non videbit illud.

14 כי־באחת ידבר־אל ובשתים לא ישורנה׃

15 In

15 בחלום

ſingula faciat; ſed tantum quantum homini expediat ſcire. Satis ad rem. Rotundius adhuc IV. *Cocc. Quare cum ipſo contendiſti, quod omnes rationes ſuas non explicat?* Minus rident quæ ex priva *Hypotheſi* circa *ſtatum quæſtionis* adjecta. Idem de *Schmid.* ſententia dictum eſto. Nobis V. perinde, malisne, *quod omnia facta ſua reſpondeat*, an, *quod omnia dicta ſua non reſpondeat.* Prius *Ellipticum*, pro, *ad facta.* Poſterius plenum, pro, *omnia quæ dicere habet.* Utrumque redit ad id, quod *Elihuus* cum maxime agebat, *injuſtum eſſe Jobum in eo ſaltem, quod Deum ad rationes vocarit, & contentioſiſſime cauſam ſibi dari voluerit, cur tam ſævum in modum adfligeretur.*

Verſ. 14. Connexionis ratio haud expedita. Negotium quoque creat verbum ישורנה; quod ab aliis ad *Deum* refertur, ab aliis ad *hominem.* Plerique I. ad *hominem* non una via. *Munſt.* 1. *ſemel loquitur Deus, & altera vice* ei qui *non advertit illud.* i. e. explicante *Vatablo, qui non perſpexerit priorem illam rationem.* Secutus *Merc.* in hanc ſententiam, *Hominem qui prima admonitione Dei ſibi non cavit, ſolere & ſecundo admoneri.* Hoc eſt, *qui per inſomnium non correctus, per morbum, aut calamitatem, caſtigatur.* Confer *Druſ. Codurc. Crinſoz.* &c. Paulo aliter 2. *Calvin. Conc.* CXXIV. *Nam ſemel loquetur Deus, aut bis, nec tamen videbit*, ſive *intelliget illud* homo. Idem habent *Jun. Piſc. Grot. Belg.* Cum ſequentibus in unam periodum *Cocc.* 3. *Quum ſemel loquitur Deus, & duabus* vicibus *non obſervat illud* homo; *in ſomnio, viſione noctis*, &c. *Tunc revelat aurem hominis, & vinculum eorum obſignat.* Ad *Vſ.* 16. de eo plura. *Cler.* 4. *Nam ſemel loquitur Deus, nec bis* quiſquam *hoc videt.* i. e. *Nemo advertit Deum bis loquutum, ut hominum quæſtionibus ſatisfaceret.* Applicat ad *Legem, qua ſemel data, Deus non amplius reſpondeat hominibus, ad cognoſcendum quid ei gratum ſit.* In his omnibus & *connexio* non valde rotunda, & inprimis incommodum, quod *Homo* veniat ſupplendus. Ad *Deum* ergo II. verbum ישור relatum a *Vulgat. ſemel loquitur Deus, & ſecundo id ipſum non repetit.* Idem multis *Hebræorum* placitum, ut *non reſpicit*, ſit, *non iterat, non retractat. Irrevocabile eſt quod ſemel decrevit:* vel &, *ſufficiens, quod ſemel conſtituit, atque nobiſcum communicavit.* Diverſiſſime explicatur 1. de *immutabilitate decreti Divini.* 2. de *univerſali quodam, & communi omnibus hominibus, principio, unde ad omnia ſatisfieri queat* 3. de *promulgatione Divinæ voluntatis, ſemel facta, quam nec repeti, nec revideri*, ſive *mutari, neceſſe ſit.* Videatur *Schmid Reim.* & præſertim de *Pined.* qui multas formas nexuum cum præced. *Vſ.* ſuppeditabit. Nulla talis, in qua penitus conquieſcatur. Certe quod Cl. *Schmid.* urget, *docendum fuiſſe, cur Deus ad rationem reddendam non teneatur*; parum ſtringit. Contra dixerim, *non docendum fuiſſe*, quod & *Jobus* pulcre callebat, & *Axiomatis* habet pondus. Non etiam valde firmum שור *adſpicere*, pro *revidere*, idque iterum pro *repetere*, vel & *immutare.* Firmiora interim me daturum non profiteor; ſed quum & *hac*, & *illa*, *ratione*, nexus ſit impeditior, ejus expediendi periculum faciundum duco, ut ſi non ſucceſſerit, vel per fruſtraneum conatum noſtrum aliquid proficiatur, in filo hujus orationis rite capiendo. Obſervo ergo *primo*, in מרוע *Vſ. præc.* cum *increpatione* contineri *comminationem pœnæ. Jer.* 8: 19. *Secundo* כי hic erectius per *ſane, profecto*, quam per *namque*, reddi. Uſus alibi in hoc Libro adſtructus. *Tertio*, opportunum videri, ut *Elihuus* ob oculos ponat Noſtro, quam *odioſa* ſit Deo *ſuperbia ſpiritualis*, cujus, in contentionibus ſuis animoſiſſimis, haud dubie ſeſe adfinem fecerat. *Quarto*, elucere ex *Vſ.* 17. id ipſum cum maxime urgeri; *ſuperbiam* in Deum, eſſe *crimen* longe *graviſſimum*, quod *cum Gratia* plane non queat conſiſtere, ſecundum illud, *Deus ſuperbis reſiſtit* &c. Ex his omnibus, *Quinto*, colligi poſſe, adfixum in ישורנה ad *contentionem ſuperbam* cum Deo, *Vſ.* præc. perſtrictam, ſeſe referre.

Ac

15 בחלום חזיון לילה בנפל תרדמה
על־אנשים בתנומות עלי משכב׃

אז 16

15 In ſomnio viſionis nocturnæ; quum cadit ſopor ſuper homines; in dormitationibus ſuper cubili.

16 Tum

Ac proinde, *Sexto*, ישור rectius nunc dari *Deo*, quam *Homini*; & quidem in hunc ſenſum, *Profecto ſemel loquetur Deus*, & *ſecunda vice non cernet illud*, nempe *Crimen elationis* i. e. *non admittet ad ſuam gratiam, communionemve ullam, qui ei proximus*. Ita phraſin hanc in eodem argumento poſitam reperies *Cap.* 35: 13. Hinc jam ſubtiliſſima, & acumini reliquo *Elihui* congruens, copula ſubnaſcitur. *Quare cum eo contendiſti quod omnia ſua verba non reſpondeat? Profecto ſemel verba faciet*, cum eo nempe, qui ſe audacius contra Deum effert, ut eum criminis ſui coarguat; *ſecunda vice non amplius illud viſurus, aut toleraturus*. Sentis non injucundam *Antanaclaſin* inter דבריו *verba ejus*, quibus cauſam ſuam, & jura, defendat, Deus; & ידבר *verba faciet*, ad *caſtigationem*, *reprehenſionem*, *condemnationem litigantis*, *ni quantocyus reſipiſcat*. Ita דבר pro *verbo Judicis*, & *ſententia e Tribunali miſſa*, *Eſaj.* 9: 7. &c. Sequentia huic conſpectui reſponſura ſpero.

Verſ. 15. Diviſæ iterum ſententiæ. Ad eorum mentem, quos *num.* I. *Vſ.* præc. locavi, proponuntur *duo*, vel *tres modi*, quibus *Deus loqui* ſolet cum *hominibus*, *non ſatis attentis ad ejus admonitiones*. Nempe nonnulli 1. *tres* recenſent *modos*, *inſomnia*, *morbos*, *Prophetas Divinæ voluntatis interpretes*. Alii 2. cum quibus *Merc.* facit, *duos* tantum, *inſomnia*, & *morbos*. Aliter longe *Cocc.* 3. cui Deus *ſemel loquitur*, ad *oculos*, *aurem*, *ſenſus externos*: *iterum* autem *ad animum*, ut *in ſomniis* &c. Reliqua aliter quoque ordinat, quibus immorari longum foret. Qui *num.* II. laudati, non unam quoque viam tenent. Ex Doctoribus Pontificiis quidam 1. recenſent quatuor: *ſomnia*; *Ecſtaſes nocturnas vigilantis*; *morbos*; *angelos*. Alii 2. tres tantum, *ſomnia*; *Ecſtaſes*; *morbos*. Alii 3. duos, *ſomnia nocturna*; & *morbos*. Cl. *Schmid* 4. ad id, quod *Vſ. præc.* ſuppoſuerat, nunc ſatis acute ſubſumit *duo ſignacula*, *quæ* Deus *verbo ſuo addat*, *inſomnia* videlicet, & *adflictiones*. Ad clariorem *cohærentiam* aſſumit ואחרי כן *Deinde vero in ſomnio* &c. *obſignat* &c. Ex noſtra *Hypotheſi* deſcenditur ad *modum geminum Divinæ Locutionis*, per quam *a ſuperbia* retrahi ſolent, quos Deus ex perditione vult ereptos. *Hos modos* ſatis fuſe exponit, ut *Jobus* inde & *ſapere* diſcat, & *reſipere*, neque amplius cum Deo diſputet, ſed ad pedes ejus gratiæ, & clementiæ paternæ, ſe advolvat. Dilucidius. Deus *cum homine loquitur* vel *Extraordinaria* & *ſupernaturali ratione*, ei *in ſomnio apparens* Ipſe: vel *ordinaria*, & *naturali*, per *morbos*, & *adflictiones graviſſimas*. Utraque *Locutio* eſt *plena majeſtatis*, arguens *ſupremum Dominum*, cum quo *litigare* nefas.

Ibid. Circa ſtructuram paucula. Primo elegantius judico, *in ſomnio viſionis noctis*, continuato regimine, pro *nocturnæ*, quam vel *in ſomnio viſionis*, *nocte*: vel *in ſomnio*, *viſione noctis*. Secundo, *quum ſopor cadit ſuper homines*, minus recte *Merc.* exponit, *cum ceteri homines altum ſtertunt*, *privatim nonnullos monere ſolet Dominus*. Intelligendi omnino *ipſi illi*, *quibus viſio nocturna Divinitus contingit*, ut *Cocc.* *Schmid*: aliique monuere. Non ambiges, ſi relegeris quæ *cap.* 4: 13. dedi. *Bolducio* אנשים *Enoſchæos Prophetas* deſignare tendenti tum hic, tum *cap.* 4: 13. ſua ſomnia non invidemus. Tertio, *in dormitationibus ſuper cubili*, additum ad *Exergaſiam*. Si tamen *Bolducio* credimus, תנומה notabit tantum *nutationem*, & *nictationem levem palpebrarum*; & quidem *interdiu*; ſuper משכב *lectulo ſacro*, eum in finem ſtrato, ut *Divini ſomni* caperentur. Hos ſolus ſcit fuiſſe ἀμφικεφάλους, quos שפתים *duorum prominentium*, ſive *pulvinorum*, appellarint. Etiam ex Noſtris nonnulli תנומות *nictationes*, & *leves ſomnos*, eſſe putant, diſtinctos a *gravi ſopore* תרדמה. Circumſtantiæ vix permittunt; Lingua non exigit. Vide *Pſ.* 76: 6. *Nah.* 3: 18.

Verſ. 16.

16 Tum revelat aurem hominum; iiſque caſtigationem obſignat.

17 Removeat homo Opus; & elationem a Viro obteget *Deus*.

18 Pro-

16 אז יגלה אזן אנשים ובמסרם יחתם׃

17 להסיר אדם מעשה וגוה מגבר יכסה׃

18 יחשך

Verſ. 16. *Revelatio* ipſa indicatur duabus phraſibus lectiſſimis. Prima eſt, *Tunc revelat aurem hominum*. Minus ſimplex illud *Jun.* & *Trem. Tum revelat auri hominum*, nempe *adſlictionum cauſas, uſum, & exitum*. Structuram ſecuti Doct. *Belg.* aliter tamen explicant, de *illuminatione intellectus*, & *flexione cordis ad reſipiſcentiam*. Defendi poteſt ex *Eſaj.* 22: 14. *Revelavit ſe in auribus meis Jehova exercituum*. Mollius tamen prius illud, pro, *admonet homines velut aurem tectam retegens & purgans* &c. ut recte *Merc.* Eodem redit hoc *Cocc. Depulſio ignorationis, eſt velut obturamenti excuſſio; vel veſtis ſonum prohibentis detractio. Notatur clarior, & penetrantior, inſinuatio voluntatis Divinæ.* Formulam reperies *Rut.* 4: 4. & 1 *Sam.* 22: 17. 1 *Sam.* 9: 15. & 20: 2. & 22: 8. & 2 *Sam.* 7: 27. unde ſimul ejus *origo*, & *poteſtas*, ſatis dilucet. Conſulas quoque velim, quæ Cl. *Vitr.* ad *Eſaj.* 22: 14. appoſite. *Clarisatem*, & *penetrantem vim*, hujus phraſeos, cumulat altera illa, & *convictionem eorum obſignat*. Varie exponitur. *Merc.* 1. *ſententiam fert, & obſignat, de iis caſtigandis, niſi udmonitioni pareant.* Monet alios 2. velle, *claudit* i. e. *impedit caſtigationem eorum, monens tempeſtive reſipiſcant.* Addit 3. dari poſſe, & *vinculum eorum* i. e. *ſupplicium obſignat*, *lata* videlicet *ſententia*. Redit ad primum. Cl. *Cocc.* ab ultimo non alienus, *Schmid.* 4. ex ſuo ſenſu, *Non mutat illud verbum quod ſemel locutus eſt, ſed obſignat tantum, & quaſi per ſigillum confirmat hanc eruditionem.* Eleganter 5. *Vulgat. Et erudiens eos inſtruit diſciplina:* quod elegantius adhuc Doct. *Tigur. Diſciplinam eorum velut impreſſo ſigillo conſignat:* ad quam rationem & *Cocc.* proponit, σφραγίζειν παιδείαν *Efficaciter erudire, ita ut non concedatur ei qui eruditur non attendere, & vim eruditionis non ſentire.* Valde ad rem. Conſonant 6. quæ olim de uſu verbi ختم, produxi, quod *Arabibus* eſt *inſpiravit*. Neſciebam tunc, notionem iſtam eſſe ſecundariam, ab *obſignando*, quod ختم, unde ختمت عليه الشي اوحيت *Obſignata ſuper eo fuit res*, pro *divinitus ei revelata*, vel *inſpirata fuit*. Eſt *metaphora prægnans*, quæ cum *occulta ratione inſinuandi*, *efficaciſſimam* quandam *vim*, & *auctoritatem convictionis*, infert, tanquam *ſigillo ſupremi Numinis hominum cordi impreſſam*.

Verſ. 17. Laboratur in utroque colo. *Merc.* I. *Ad auferendum hominem* ab *opere*; a facto improbo; & *elationem a viro tegat* i. e. *auferat. Nam quod tegitur, ultra non apparet.* &c. Simili ferme ſtructura II. *Vulg. Ut avertat hominem ab his, quæ fecit; & liberet eum de ſuperbia.* Hanc *ſuperbiam* omnes Latini, *Greg. Thom. Lyran. Hugo* &c. itemque *Bold. Codurc. Vavaſ.* declarant *Active*; de quolibet *peccato*, quod omnis *peccati fons* ſit *ſuperbia*. Solus *de Pined.* III. *ſuperbiam* induci cenſet *paſſive*, & quidem pro *ſuperbo Tyranno, a cujus crudelitate abſcondat, & liberet, Deus eum, qui ſe correxerit.* Impulit eum *Vſ.* ſeq. male explicitus; nec non כסה ad *protectionem* pronius, quam ad *ablationem*. Incidit in Scyllam: nam pro iſto ſenſu requiritur ונבר מגוה יכסה. Nemo tamen in *Num.* I. & II. facile concoquat מעשה pro ממעשה; nec *tegere*, pro *auferre*. Concinnius aliquanto *Cocc.* IV. *Uti amoliatur homo factum; & ut ſuperbiam a viro tegat* Deus. *Ne videat* ſcil. *eam, tanquam ſcortum aliquod blandiſſimum* &c. *Ne ab illa tentetur.* Acute. Non abſimili acumine R. *Levi* V. *Et ut corpus ab homine tegat* i. e. *cupiditates corporales* &c. Alia ratione גוה a גו pro *Corpore*, *Syrus* & *Arabs*: ut & VI. pro *cadavere* LXX. adhuc confuſius. Coacte VII. *Schmid. ut removeat homo opus* ſuum, & *elationem* ſuam *a viro tegat*

18 יחשך נפשו מני־שחת וחיתו
מעבר בשלח׃

19 והוכח במכאוב על־משכבו
ורוב עצמיו אתן׃

20 וזהמתו

18 Prohibebit animam ejus a fovea; & vitam ejus, ne tranſeat per miſſile.

19 Etiam redarguitur plaga livida ſuper cubili ſuo; & quam multum oſſium eius perenniſſimum.

20 Et

gat i. e. *abſtineat a ſuperbia adverſus alium virum.* Libere nimis VIII. *Caſt. ut detrahat homini facta:* i. e. *oſtendat eum eſſe nocentem, & ea patraſſe, propter quæ non ſuperbiendum ſit; ſed venia oranda.* Argutiſſime IX. Cl. *Guſſ.* C. L. H. p. 652. *Ad tollendum hominem artificii* i. e. *hominem arte effictum, & compoſitum; Hypocritam: qui tolli poteſt vel deſtructione ipſius; vel vitii, ac hypocriſeos ejus.* Poſterius Colon ibi non tangitur; ut nec ſcrupulus, qui cuivis occurrit, quod אדם in *ſtatu abſoluto* ſit. Dicere, & alia *abſoluta* cum *regimine* efferri, haud tutum. Magis arridet X. quod idem Vir Doctiſſ. p. 321. tentavit, *Correptionem ſuam ſuper ipſis obſignat; ut opera ſua homo removeat, & a viro ferociam tegat,* Deus, *remiſſione; ut Pſ.* 32. Extat ibi כסוי חטאה *Tectus peccati.* Plena phraſis eſt כסה על חטאה *ſupertexit peccatum, injecta* quaſi *veſte. Prov.* 10: 12. & *Neh.* 3: 37. Id ut recta ſcopum *Elihui* ferit, ita genio Linguæ congruit, unde reliqua omnia deflectunt. Mihi XI. a longo adhæſerat, Numinis ipſius verba hoc verſu exponi, *Removeat homo facinus; & ſuperbiam a viro teget* Deus. הסיר *Removere*, ut *Eſaj.* 1: 16. להסיר cum *imperio, Removere oportet, removeat.* Nempe *infinitivi abſoluti* ſæpe *imperant*, ut *Removere*, ſit *removeto*; magis adhuc *conſtructi* per ל, quod infert *officium*, & ſæpe per *neceſſe eſt, oportet*, venit reddendum. מעשה *factum malum, facinus*, ut *Pſ.* 28: 4. & alibi. Vide tamen, XII. an malis nunc, *Removeat homo Hypocriſin, opus fictum, Artificium, quo melior videri vult, quam eſt: & ſuperbiam a Viro conteget* Deus. Struas licet, *ſuperbiam a Viro*, pro *Viri*, vel *ab eo profectam.* Attamen *a Viro conteget*, ſatis quoque concinnum, pro *remotam condonabit, ne contra eum accuſationem intentare, eumve condemnare queat.* Conf. *Eſaj.* 6: 7. *Mich.* 7: 19. &c. *Imperandi* forma firmatur ex *Cap.* 36: 10.

Verſ. 18. Languet, quod nonnulli cum *Vatabl.* I. יחשך *parcet, cohibebit*, referant ad *Hominem* ipſum. Eſt Dei opus haud dubie. Sed & II. friget, quod *de Pined.* aliique hic cogitant, de *depulſione inſidiarum ab hoſtibus ſtructarum.* Anſam dabant, *Fovea*, & *gladius*, vel *miſſile telum.* Minus ad rem quoque, III. *violenta mors per Gladium Juſtitiæ*, quam *Epiſc. Elienſ.* in *paraphr.* expreſſit. *Merc.* IV. conjungit *gladium Divinum & humanum*; nec non *mortem* tum *corporis*, tum *animæ.* Cl. *Schmid.* V. *foveam* exponit de *exitio æterno*: & *gladium* de *pæna temporali mortis.* Crediderim, quod *animam*, in priori, & *vitam*, in poſteriori colo, poſitam cerneret Vir Doctus. Ordine inverſo *Cocc.* VI. שחת *foveam* ad *corporis corruptionem* pertinere cenſet, quæ in *ſepulcro* fit, ut ראות שחת *Pſ.* 16: 10. *miſſile* autem ad *mortem animæ*, quum *omni dolore, cruciatu*, ac *horrore obruitur*, haud *ſecus ac cervus inter venabula.* Ad hanc rationem argutius paulo נפש de *vita animali*, & חיה de *animo*, interpretatur. Licet VII. *Foveam putredinis*, & *Miſſile*, abſque illo ſubtili diſcrimine, referas ad *mortem peccati aculeo*, i. e. *maledictione armatam.* Talis *mors* Veteribus ſignanter dicta שחת *foſſa perditionis* quum *corpus in ſepulcro putreſcit* ſub maledictione, *anima* vero *ad Orcum amandatur.* Talis *Mors* gerit שלח *miſſile telum*, i. e. *aculeum maledictionis Divinæ*, ſub quo & *corpus*, & *ani-*

nima, *mortis ſecundæ horrores experiantur* neceſſe eſt. Ad *Cap.* 36: 12. denuo aliquid ſubmonebitur. Hæc jam ita cum præc. *Vſ.* cohærent, ut *effectus*, & *fructus*, *condonatæ ſuperbiæ* inculcetur, *prohibebit* Deus *animam ejus a fovea* &c. &c. poſſuntque eſſe vel *verba Numinis admonentis*; vel, quod malim, *Elihui*, *concludentis*: ut inf. 36: 12.

Verſ. 19. In *ſcopo*, *nexu*, *ſenſu*, diſſenſio. *Merc.* I. *Hæc altera*, inquit, *ratio*, *qua Deus hominem compellat*, *&* *admonet de ſuis judiciis*: *ut* nempe *caſtigetur* quoque *homo per dolorem & morbos Lecto adfixus*; *& multitudo oſſium ejus robuſta caſtigetur*, *morbo oſſa etiam validiſſima concutiente*, *& diſcruciante*; *uti in Jobo*: *propter quem hæc maxime dici videntur.* Eadem ratione tantum non omnes. Aliter tamen II. Cl. *Cocc.* qui hæc, inſerto *Quum*, cum *præced.* & *conſeq.* ita colligavit, *Et quum redargutus fuerit dolore in cubili*, *& quam multum eſt oſſium ejus* fuerit *horridus* acervus: *& fecerit ipſum nauſeare anima ejus ad panem &c. Vſ.* 20. 21. 22. *Si eſt apud ipſum Angelus Advocatus* &c. *& gratia illum complectatur* &c. *Tum revireſcens augeſcit caro ejus* &c. Connexio hæc pendet a מוסר *vinculum*, *conſtrictio*, ex mente. [illegible] *Vſ.* 16. Cl. *Schmid.* III. propoſuit *alterum modum*, *quo Deus verbum ſuum*, *quod ſemel locutus eſt*, *obſignat* &c. Redi ad *Vſ.* 15. In alia omnia diſcedit IV. Cl. *Guſſ.* qui C. L. H. p. 321. hinc exſculpſit *beneficium ſanationis*, in ſubſidium vocata phraſi *Luc.* 4: 39. ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ; ad quam formam hic dictum eſſet, *Et redargutio fiet dolori*, *ſuper ipſius lecto*; increpabitur dolor ejus: *& multitudo oſſium ejus robuſta eſt*, *valet.* Subjungit Vir Doct. V. alterum conatum, *Et ille admittit redargutionem ſuper lecto*, ſinit ſe corrigi, & ad ſanam mentem reduci, *& multitudo oſſium ejus valet.* Hanc præfert priori, ut *magis Grammaticam*, quamvis *altera* ſit *magis Poëtica.* Utrumque dignum præſtanti ingenio: ſed ſeries neutrum videtur admittere poſſe; nam de *Morbo* hactenus nihil præceſſerat; niſi eum in מוסר *Vſ.* 15. forte repererit: ſed ſi jam *ille* caſtigatus, ſimulque *correctus*, quid opus *nova deſcriptione immiſſi morbi*, *ejuſque per Dei miſericordiam depulſi*? Omnino exiſtimarim VI. cum pleriſque *novam* inchoari *inſtantiam*, & quidem ita ut *Extraordinariæ* Dei *Loquelæ*, qua hominem officii admonet, nunc ſubnectatur *ordinaria per morbos ſævos*, *gravioris iræ Divinæ ſigna*, *eoſdemque criminis vel manifeſti*, *vel occulti*, *teſtes*, atque *indices* haud *negligendos*, ſi ſalvi eſſe volumus. Duplex autem ratio ordinis præ manibus. Prima arctior, ut ſi quis *ad occultam monitionem non reſipiſcat*, *in publico* quaſi *caſtigetur*; & *acriore flagello admoneatur.* Altera ſolutior, ut aliis *occultam*, aliis *manifeſtam*, *caſtigationem* admovere dicatur Deus. Ad priorem rationem ita, *Et redarguitur* inſuper *per dolorem* &c. &c. Ad poſteriorem ſic, *Aut redarguitur* &c.

Ibid. Peculiarem curam poſtulat ultimum Colon, in diverſas facies converſum, quod minus perſpecta haberetur indoles vocabuli איתן; *Robuſtus*, *durus*, *horridus*, & alia, in Lexicis. Hinc *Pagn.* *& in multitudine oſſium ejus* eſt *fortis* dolor. *Jun.* *Etiam multitudo oſſium ejus forti* dolore. *Boldue.* *Et multitudo oſſium* illius *robuſti*, corripitur. *Cocc.* *& quam multum eſt oſſium ejus*, *horridus* acervus: quaſi *ſyſtema oſſium morbidorum in lecto*, *compararetur tumulo lapidum*, *vel ruderum.* Fidenter *Codurc.* poſtremum in verſu, ait *primum eſſe* in conſtructione, ut ſit, *Fortis etiam objurgatur dolore in lecto ſuo*, *& rixa oſſium ſuorum.* Lectionem ריב prætulit nempe, de qua mox. *Piſc.* anceps, *idque in multitudine oſſium ejus robuſta*: vel *& lis oſſium ejus vehemens.* Plurimi denique, *& multitudo oſſium ejus robuſta*, nempe *corripitur dolore.* In *Originibus* p. 249. 250. cum *rad.* יתן *perennis fuit*, indicavimus poteſtatem *oſſium perennium*; ſub duplici adſpectu, *& multitudo oſſium ejus perennis*, vel, *perennium.* Nunc malim in *abſtracto* ſonantius, *Et multitudo oſſium ejus*, *perenne*; ſive ſenſu receptiſſimo *Mereeri*; ſive potius, *tum*, *quum maxime vigere*, & *perenni robore præditus eſſe* videbatur. Facit hoc ad *Caſtigationis* hujus *Characterem* penitius cognoſcendum; quod Dei *Manus*, & *Virga*, tum in *Morbis* immiſſis cernatur, ex mente *Elihui*, quum quis *cum maxime vigens*, *valenſque*, *necopinato graves & lentos inter dolores ad portas mortis adducitur.* Facit quoque ad Viri ſcopum, qui erat *Jobum* convincere, *morbos*, quibus miſerrimum in modum conflictabatur, non *de nihilo*, & quaſi *animi gratia*, a Deo ipſi inflictos eſſe, ſed ad *expurgationem* alicujus *fermenti*, ipſi hactenus inhærentis. Ante *eventum* aliter judicare non poterat vel *moderatiſſimus arbiter*; cui *conſilium*

Dei

20 וזהמתו חיתו לחם ונפשו מאכל תאוה׃

20 Et abhorret vita ejus panem; & anima ejus cibum deſiderabilem.

21 יכל בשרו מראי ושפו עצמתיו לא ראו׃

21 Diſtabeſcit caro ejus, præ ſpectro: & oſſa ejus tranſparent; non apparent.

22 ותקרב

22 Et

Dei de *Jobo* חנם *gratis*, *ſine cauſa*, aut *culpa* potius, adfligendo, hactenus non patefactum.

Ibid. Diſpiciendum reſtat de varietate Lectionis, ריב *rixa*, *contentio*, & רוב *multitudo*. Prior *textum* occupat, poſterior *marginem*. Poſteriori favet *Cap.* 4: 14. Eam non ſolum plurimi *Rabbini*, τῷ *Keri* addictiores fere, ſecuti, una cum Recentioribus, verum etiam Veteres LXX. *Vulg. Chald. Syr. Arabs.* Monet tamen *Vatabl.* nonnullos ex ריב expreſſiſſe, & *diſſidium oſſium ejus vehemens eſt:* i. e. *doloribus acerrimis oſſa ejus conturbantur.* Id *Piſcatori* non diſplicuit: unice placuit *Codurco*; qui *rixam oſſium*, declarat *oſſa luxata*, *cum concuſſione*, & *trepidatione*, *membrorum*; *ut in febri quercera.* Speciem quandam addere licet, ex uſu *Arabum*, quo ريب الزمان *Lis*, *contentio temporis*, eſt *adverſa fortuna*, itemque ريب المنون *Lis fati*, eſt *fatale malum.* Apud eoſdem اوتن & واتن *perennis* etiam transfertur, ad *pertinaciam*, ut *Prov.* 13: 15. Inde exiſteret, & *rixa oſſium ejus pertinaciſſima.* Conf. *Origin.* p. 256.

Verſ. 20. Triplicem reperio conſtructionem. *Vulg.* I. *Abominabilis ei fit in vita ſua panis.* Sed durior eſt *Ellipſis* illa, & זהמה cum לחם *maſc.* minus conſiſtit. *Merc.* II. *Et averſatur vita ejus panem*, cum *adfixo* eleganter redundante, ut *Exod.* 2: 6. Id in *Syriaſmo* crebrum. Cl. *Cocc.* III. *Et fecerit ipſum nauſeare vita ejus ad panem:* itemque *Schmid. Et nauſeare facit eum vita ejus panem.* Omnes monent זהם apud *Syros* & *Arabes* eſſe *fœtuit*, *ſorduit.* Diſerte *Ab. Eſra*, *Abominabitur eum*, & *fœtebit ipſi* panis: *ſic in Lingua Arabica.* Cl. *Cocc.* ait *in Syro & Arabico habere notionem fœtoris*; *ſed in Hebræo notari*, *quod patitur homo a cibi fœtore*, *aut quod agit circa cibum malum.* Scilicet opus habebat in *Kal* poteſtate *nauſeandi*, ut inde in *Pihel* nunc exiret *nauſeare facere.* Unde probabitur, quum nuſpiam alibi proſtet? Sentis, nimium ſibi ſumere Viros Doctos hoc in genere. Omnino זהם ut زهم eſt *ſorduit*, *fœtuit.* Inde in *Pihel* exiſtit *fœtidum cenſuit*; *ut ſordidum averſatus eſt: faſtidivit*, *nauſeavit:* ac proinde in *num.* II. acquieſcendum. Cl. *Hott.* & *Crom.* annotare non neglexerunt. Neſcio quid ſcrupuli ſederit Cl. *Schmidio*, quum חיה *vitam* h. l. pro *anima* ſumi a *Piſcat.* monens, ait, *ſe mulle poni*; *pro calamitate vitæ.* חיה eſt *vita animalis*, *cibi indiga:* נפש *anima* eſt *appetitus.* Utraque *cibum nauſeat*, *eumque pro re fœtida reſpuit*, ubi gravis morbus incubuit, ad mortis portas deducturus. Utraque tamen *animam rationalem* ſecum adfert. Cl. *Cler.* ait, ſi pro חיתו legeretur חליו *morbus ejus*, aut חילתו *dolor ejus*, *nullam fore in* h. l. *obſcuritatem.* Vah pruriginem!

Verſ. 21. Emphatica *deſcriptio vivi cadaveris.* Prius colon reddi ſolet, *conſumitur caro ejus ab aſpectu*, ut videri præ macie nequeat. Ita *Tigur. Merc.* &c. Frigide *Arias*, *a vidente me*; unde *Bold.* elicuit *a vuë d'oeil.* At *Luth. ne amplius videre queat.* Similiter R. *Salom.* Cl. *Schmid. ſpeciem adſpectabilem*, & *decentem*, captans, non ſenſit ſe minuere, quod auctum volebat. Etiam *levis febricula* tollere poteſt *ſpeciem aſpectabilem*: majores morbi *carnem* penitus *conſumunt.* Prius ergo ſequendum, niſi forte locum concedas conjecturæ, *conſumitur caro ejus præ ſpectro*, vel *viſione nocturna*; ut videatur eſſe εἴδωλον καμόντων, ὄνειρος, σκιά, *umbra* verius *hominis*, quam ho-

22 Et appropinquat foveæ anima ejus; & vita ejus perimentibus.

23 Si

22 ותקרב לשחת נפשו . וחיתו לממתים :

23 אם

homo; quin *umbra ipſa tenuior*. Redi ad *cap.* 7: 8. & 17: 7 Stylus ſublimior talia adfectat.

Ibid. In diverſa trahitur verbum שפו. *Tigurin.* I. cum *Vatabl.* *Et prominent oſſa ejus*, quæ *non videbantur.* שפה eſt *extitit*, *eminuit.* Idem voluit *Vulg.* *Et oſſa*, *quæ tecta fuerant*, *nudabuntur.* Sic שפו *eminere* eſſet *nudari*: & לא ראו *non videri*, ad *tecta fuerant* rediret. Confer *de Pined. Codurc.* &c. Huc calculum conferunt *Doct. Belg. Jun. Cocc.* aliique. Eſt nimis tenue: nam & in corpore macilento vel citra morbum oſſa eminent. *Merc.* II. maluit, *& comminuuntur*, vel *conteruntur*, *oſſa ejus*, *non videntur*: *non ſunt conſpicua præ comminutione*: vel, *præ deformatione ſunt inamœna adſpectu.* Sequitur poteſtatem *Arameam* verbi שפה *teri*, *limari*, *attenuari* &c. Cl. *Schmid.* III. exhibet, *& confringuntur oſſa ejus*, quæ *non videntur*: i. e. *intima.* Radicem ſtatuit שוף, unde in *Kal* שופו, reſolutum in שֻׁפּוּ. Cl. *Hott.* IV. in *Smegm.* ex *Arab.* شف שפף, adfert, *emacientur oſſa ejus.* De *forma conjug.* nihil commonet. Iſtud *emaciari* a *pellucido* ductum, unde V. naſceretur, *pellucent oſſa ejus*, *non videntur.* Pulcra idea εἰδώλου, & *umbratilis corpuſculi*, quod totum quaſi *tranſlucidum*, præ *attenuatione* non *carnis* ſolum, ſed & *oſſium.* Tum *oſſa videntur*, quum adeſt *oſſea firmitas*, & *denſitas.* Eadem *non videntur*, quum *pellucent.* Circa *formam*, teneas licet *Kal*, cum *Cholem*, שֹׁף pro שָׁפַף, unde שָׁפוּ citra *anomaliam.* Hæc eſt Lectio *Maſorethica.* Sed *Ketib* ſiſtit ושפי. *Merc.* legit וְשֶׁפִי & *comminutio* eorum tanta, ut non videantur. Id longius abit. Propius eſſet וְשְׁפִי & *pelluciditas mihi oſſium ejus*; cum *pleonaſmo* eleganti pronominis. שף *ſubſtant.* a שפף شف, de quo ita *Camus* شف جسمه شفوفا نحل وشفه الهم هزله *Verbum* שפף, *cum infin.* שפוף *eſt emaciatum fuit corpus ejus*; *nec non intranſitive*, *cura cum* שף *emaciavit.* Cave diverſum putes a *trito* & *attenuato*, quod *Merc.* ex *Dial. Syr.* produxit; nam شف a *Scholiaſte Haririi* declaratur per *atteri* & *tenuari uſque eo*, *ut res tranſpareat.*

Verſ. 22. Idem fere conſpectus qui *Vſ.* 18. niſi quod ibi *prohibebatur anima a Fovea*: hic *ad eam acceſſiſſe* dicatur. Membra membris reſpondent, niſi quod pro *Miſſili telo* habeamus nunc ממיתים. Mira ad eam varietas ſententiarum. Nonnulli 1. *res necantes* exponunt *morbos letales*; Cl. *Cler.* 2. *latrones.* Alii 3. *ſigna mortis inſtantis.* Ipſos 4. *moribundos* maluit *de Pined.* At *Luth.* cum aliis 5. *Mortuos.* A *Bolduc.* habemus 6. *vermes*, & *alia*, *quæ cadaver conſumunt.* Eidem non diſplicent 7. *Veſpillones*, & *Pollinctores*, qui aliis placuerant. *Hebræi* 8. *Angelos mortis* intelligunt. Ex veteribus multi 9. *Dæmones*, *ad orcum rapturos.* Conſimiliter *Schmid.* ſibi proponens *Hominem terroribus mortis primæ*, *& ſecundæ*, *tentatum.* Cl. *Cocc.* 10. ipſos illos *terrores* deſignatos cenſet. Id non longe a vero poteſt abeſſe, ſi quæ ad שלח *miſſile telum execrationis Divinæ Vſ.* 18. protulilimus, vera. *Codurc.* 11. לַמְּמִתִים reſcribendum cenſet, quod valeat לְהַמֵּתִים *ad Manes.* Hoc eſt conturbare, non expedire. *Chald.* 12. מיתותא *Mortem* ipſam expreſſit; non tam invita *Analogia*, quam cenſetur. Certe ממותים ſunt *Mortes.* Eadem forma ממיתים

23 אם־יש עליו מלאך מליץ אחד מני־אלף להגיד לאדם ישרו׃

23 Si erit apud eum Angelus Interpres; unus e mihi mille; ad indicandum homini rectitudinem ſuam.

24 ויחנו

24 Et

ממיתים per *quietem med. Jod*, a מית, ex *Dial. Syr.* ſignare dixerim *Mortes*, & quidem *graviores*, *terribiles*, *armatas aculeo omnis maledictionis.* Sive hoc, ſive *num.* 10. ſequare, habebis idem quod *Vſ.* 18. vidimus: quodque omnino obverſari debuit *Elibuo*, *Mortis primæ*, & *ſecundæ*; *terribilem faciem* exponenti.

Verſ. 23. Illuſtris locus; ad quem grandia ſententiarum divergia extitiſſe, cum generatim, in *Hypotheſi* formanda, tum ſpeciatim, in phraſibus evolvendis, non eſt quod miremur. In tres claſſes omnia diſpeſcam, æquiſque rerum arbitris ea ſubminiſtrabo, quæ liquidam ſimul, & liberam, judicandi poteſtatem ſint datura; quando nihil aliud nobis propoſitum, quam ut genuina mens *Elibui*, ex ſerie diſputationis ejus, ſua ſe ſponte radio convictionis inſinuet. *Prima* eſt eorum, qui per *Angelum Interpretem* intelligunt *Hominem*, *qui Doctrinæ ſalutaris lucem* ægrotanti, & moribundo, præferat. *Altera* eorum, qui *Angelum ſtrictius dictum* inducunt, voluntatis divinæ *internuncium*, & miniſtrum. *Tertia*, quæ ad *Angelum fœderis* cuncta referenda decernit. Quod ad priorem claſſem attinet I. ſunt qui ſine nexu cum *præced.* 1. hic *tertiam* quandam *viam* ac *rationem* conſignari putent, per quam Deus hominem ad reſipiſcentiam revocare ſoleat; miſſo ipſi *Nuncio Eloquente*, i. e. *bono Doctore*, & *Scripturarum Interprete*; qualem vix *unum e mille* invenias: *per quem* Deus *ejus miſereatur*, atque hoc pacto *inveniat propitiationem*, per *morbum* nempe, & *ſanam doctrinam*. Ita *Munſt.* & *Iſid. Clar.* quorum rationes non eſſe expeditiſſimas, quivis facile ſentiet. Non minus impedite 2. *Jun.* & *Trem.* quibus nunc tangi videtur *tertius uſus documentorum* Dei, *fides in promiſſiones gratiæ Divinæ ab hominibus denunciata.* His *Nuncius interpres* eſt *Propheta*; qui *unus e mille*, rariſſimus, *homini annunciet rectitudinem illius*, Dei, *qua omnia*, & *nominatim laborantes*, *regat*, ac *gubernet*, quique deinde *de gratia eum allocutus*, *dicat*, pro eo orans, *Redime eum ne deſcendat in foveam*, *expiatione* quam *inveni*; *in Chriſto conſecutus ſum.* Addunt, *hanc eſſe ſummam Orationis*, *quæ apud Deum pro adflictis ſit habenda.* Concinit fere *Paraphr. Patric.* niſi quod *Inveni propitiationem* declaret, *ſatisfaciat Tibi quod eum pœnitentem invenio.* Paulo aliter 3. *Codurc.* qui hic reſpicit vult *hiſtoriam Abimelechi ægrotantis ob raptum Saræ Gen.* 20. *Unus e mille* ei eſt *Propheta*; qui hominem moneat *de rectitudine* i. e. *juſtitia*, vel *Dei*, vel *ſui ipſius*, *ut pœnitentiam agat.* Reliqua ſic. *Et ſupplicet* Angelus ille *ei*, Deo; *ac dicat*; *Libera illum*, *ne deſcendat in foveam*; *conſequar peccati veniam.* Ait, מצאתי כפר dictum ut מצאתי חן *conſecutus ſum gratiam*: idque eſſe vel optantis; pro *conſequar*, *obtineam*: vel *innuentis ſe exauditum.* Sibi multum placeant neceſſe eſt, qui talia placitura confidunt. Specioſius 4. Doct. *Belg.* item *Doctorem Eximium* tenent, *qui homini rectum ſuum officium denunciet*: quo præſtito Deus *illius decumbentis miſereatur.* Minus ſpecioſa quæ ſequuntur, *Et dicat* illi Doctori, *Libera eum ne deſcendat in foveam*: annuncia ei liberationem, & reſtitutionem; *Inveni redemtionem* in juſtitia Meſſiæ. *Calvinus Conc.* CXXVI. ad poſtrema ſic præivit: *Deuſque illius miſereatur*, & *dicat*, *Libera eum* &c. *perinde eſt ac ſi vox Dei e Cœlo reſonaret*, *quum mandatum expreſſum dat iis*, *qui nos alloquuntur nomine ipſius*, *ut nos ex mortis abyſſo extrahant* &c. Vicinus hiſce Erud. *Crinſoz.* 5. in eo tantum varians, quod *Vſ.* 24 in illo *dicat*, exiſtimet Deum *Executores mortis alloqui*, *qui jubeantur hominem iſtum dimittere.* An hoc implet vim פרע, *Redime eum*? Quæ *Bolduc.* in medium contulit, 6. huc redeunt, *Elibu modeſte ſemet ipſum in hoc contextu deſcribere*, *qui tanquam Propheta*, *ex millibuſque Prophetarum electus Nuncius*, & *Interpres Divinæ voluntatis*, *indicaturus eſſet rectitudinem Jobi*,

bi, i. e. *bona opera*, *patientiam in doloribus* &c. *item vota*, *vel ſacrificia imperata*, *Eleëmoſynas* &c. & deinde *miſeraturus eundem*, *Deumque pro ipſo compellaturus*, *oblato ad ejus reſtitutionem ſacrificio piaculari*, *quod hic vocetur* כפר; *quodque ſe inveniſſe dicat Elibu*, *quia id Deo gratum fore ſciebat*. Mirificam enimvero *modeſtiam*? quam alii intolerandam *ſuperbiam* judicarent. Cl. *Guſſ*. 7. in C. L. H. p. 664 665. etiam *Elibu ſemetipſum innuiſſe*, minore tamen faſtu, ſtatuit. Supponit *Morbos graves Vſ*. 19. *aptos demum eſſe ad hominem in viam ſalutis reducendum*, *ſi accedat ſalubris admonitio fidi alicujus ſervi Dei*; *qui homini aperiat* עלין *pro Deo*, rectitudinem illius, *Dei*, *in dubium revocatam a Jobo*: quando Deus, *illum ſit miſeraturus*, & *dicturus*, *Redime eum* &c. *Inveni Lytrum*. Bifariam ultima diſponit. Primo, *ut Pater loquatur*, & *per λόγον mandet Spiritui S. ut hunc liberet a pœna*. Secundo, *ut Filius loquatur*, *intercedens apud Patrem* &c. Qui poſtremum hoc admittere potuit, commodius haud dubie *Angelum Interpretem* ad *Mediatorem* ſtatim retuliſſet; nam *Elibuum* ſemet titulis magnificis *Angeli Interpretis*, *unius e mille*, *præ mille Eximii*, deſignaſſe, parum veriſimile, ob multas rationes, præter *ſuperbiam*; quas exequi haud neceſſe. Accedo II. ad eam claſſem, quæ *Angelum ſtrictius dictum* retinet: non ſine magna fluctuatione iterum. Mire 1. hallucinati LXX. ἐὰν ὦσι χίλιοι ἄγγελοι θανατηφόροι, εἷς αὐτῶν οὐ μὴ τρώσῃ αὐτὸν &c. Mitto reliqua non minus turbata. Videntur per *Angelos mortiferos* intellexiſſe *ſigna mortem portendentia*. Ex minus puro item fonte *Chald*. 2. *ſi eſt in eo meritum juſtitiæ*, *adeſſe jubetur Angelus unus paracletus*, פרקליטא, vel *Advocatus*, *de inter mille Accuſatores* קטיגוריא, *ad annunciandam filiis hominis rectitudinem ejus. Et parcet ei*, *ac dicet*; *Redime eum* &c. Dubites ad *Angelumne* retulerit illud, *parcet ei*, an ad *Deum*. Poſterius veri ſimilius. Certe *Jarchi* & *Ab. Eſra* diſerte, המקום *Deus tum parcet illi*, & *dicet Angelo Interpreti* &c. Submonet quoque *Ab. Eſra* ex h. l. diſci, *Multos eſſe Angelos mortis*, *qui hominem iſto extremo tempore perdere ſtudeant*; *unum autem eſſe Angelum cuſtodem*, *ei tuendo præfectum*. Eam doctrinam citius noſtro textui obtruſeris, quam ex eo elicueris. *Unus e mille* certe, ſine ſidiculis, id nunquam dabit. Nimium hiſce tributum a Doct. *Merc*. 3. cui *unus e mille* dicitur *ad oſtendendum Dei promtum ſtudium*, & *voluntatem in liberando homine*, *ut ſi vel inter mille ei contrarios Angelos*, *unus inventus fuerit bonus*, *ei favens*, *ejus cuſtos*, *qui ejus rectitudinem Deo annunciet*, *promtum ſeſe ſtatim exhibeat* Deus *ad eum liberandum*; *dicatque iſti Angelo*, *Redime eum a morte*; *inveni redemtionem*, ſeu *pretium redemtionis*: i. e. *jam ſatis humiliatus eſt adflictionibus*, *culpam agnovit*, *reſipuit*, *mihi ſatisfactum eſt ejus fide*, & *reſipiſcentia*, *qua meam amplexus eſt miſericordiam* &c. Potuiſſent hæc *Judæis* relinqui. Addidit quidem, *Hoc λύτρον non eſt aliud*, *quam ſanguis Chriſti*, *in quem* & *Veteres crediderunt*: ſed apparet ex *fide Chriſtiana Commentatoris* id additum, non ex ipſo textu, aut Linguæ poteſtate, ſi כפר *Redemtio* priorem iſtam expoſitionem admittat; in qua ſe acquieſcere merito dicere poſſent illi, qui fidem in ſanguinem Meſſiæ vel nullam agnoſcunt, vel veteribus illis detractum eunt. Non ex facili item fluit, quod *Merc*. לאדם capiat *pro homine*, *in hominis uſum*; & ישרו *rectitudinem ejus*, exponat, *reſipiſcentiam*, & *fidem de remiſſione peccatorum propter Chriſtum*: quantumvis ſubdat; *rectitudinem hanc hominis non ab ipſo homine proficiſci*, *ſed a Deo*, *qui cor hominis præparavit per adflictionem* &c. &c. In vicinia horum Cl. *Cler*. 4. niſi quod innuere videatur, *Elihuum* ex *Hypotheſi* potius hæc locutum, quam ex vero. *Potuit fieri*, inquit, *ut exiſtimaret Elihuus*, *interdum ad hominem ægrotantem miſſum Angelum*, *qui doceret*, *quid ægro fieri oporteret*: *ut* rectitudinem, *hoc eſt*, *virtutem coleret*; *Deique miſericordiam imploraret*: *cujus voci ſi auſcultaret*, *tum vero Angelum veniam ei a Deo impetraſſe*. Hæc ille ad *Vſ*. 23. *unum e mille* exponens *Unum ex innumeris Angelis*. Ad *Vſ*. 24. ita. *Tum miſerabitur ejus* Deus, & *imperabit Angelo ut hominem moribundum curet*, *dicens*, *propitius ei factus ſum*, nactus ſum pretium liberationis; h. e. *jam rationem habeo*, *cur illum vivere malim*, *quam mori*. *Quodnam illud pretium*? *Reſipiſcentia hominis*, *quam Deus quaſi λύτρον*, *ex mera bonitate*, *propter ſacrificium Chriſti*, *quod eſt proprie λύτρον*, *accipit*. Mirabere liberaliter

nunc

nunc datum *Elihuo*, quod alibi *Jobo* negatum; *cognitionem ſacrificii Chriſti*; ſed pudebat *Chriſtianum* credo, *reſipiſcentiam* ſolam vocari כפר *piaculum*. Longius adhuc progreſſus 5. III. *Grot. Angeli duobus modis* μεσῖται *Mediatores ſunt*; *& monendo homines, & pro eis orando. Hic eſt adſcenſus, & deſcenſus, in ſcala Jacobi.* Sequens, *miſerebitur ejus*, melius verti ait, *ſupplicet ei*, Deo: &, *inveni pretium redemtionis*, declarat, *inveni in eo pœnitentiam*, nam ἐξιλασμὸς ἀποστῆναι ἀπὸ ἀδικίας. *Eccleſiaſt.* 35: 5. Hæc undique laborant. *Vulgat.* 6. huc uſque non proceſſit; cujus mentem, ſat pure expreſſam, vereor ne Enarratores Latini offuſcarint; ad *Angelorum cultum* deflectendo, quod de *Angelo fœderis* explicare potuiſſent multo decentius, ſolidiuſque ad ſcopum. Percipies hoc ex Commentario qui *Hieron.* dicitur. *Si fuerit quiſpiam Sanctorum, qui nomen Sancti Angeli habere mereatur, is pro hujuſmodi, qui pro peccatis ſuis a Deo ita corripitur, poterit impetrare* veniam: *ſi tamen de multis operibus bonis, quæ operari debueras, unum bonum opus ejus, quod tanquam ſacrificium pro eo placabile Deo offerat, valuerit invenire: Exaudiet, inquit, & jubebit, ut prædictus ad correptionem infernorum cruciatuum non deſcendat: eo quod Vir Magnus quidam extiterit, cujus preces Deus non potuerit non audire.* Hæc cum *Homine* illo *Angelico* redeunt ad id, quod *Claſſe* I. *num* 2. & 3. poſitum: ſed ita redeunt, ut nemo ſuum facere voluerit. Subnectitur. *Et Angelus quilibet de Cœlo, aſſiſtens ante faciem Dei, poteſt pro quolibet peccatore in flagellis caſtigationum poſito intercedere: Ipſis enim eſt cura injuncta a Deo, vel maxime, ut diverſis hominibus; vel nationibus; defenſionis ſive cuſtodiæ ſuæ opem ferant. Hebr.* 1: 14. Hoc ambabus ulnis receptum a pleriſque Doctoribus *Eccl. Roman*, poſtquam *Cultus Angelorum* fulcris undique conquiſitis indigere cœpit. Animoſe *de Pined. Curandum* inquit, *ne locum hunc, quo velut diſtricto, & ſplendenti, gladio, Hæreticos, invocandis Sanctis, & Angelis, inſequi feliciter poſſumus, atque etiam jugulare, vel ipſi illi e manibus nobis eripiant, vel quiſpiam retundat.* Vide quomodo curarit, in *Paraphraſi* non feliciſſime concepta. *Enimvero ex una parte Satanas mortem nobis propter ſcelera merentibus inferre molitur. Ex altera parte Tutelaris noſter, vereque Paracletus, atque unus de innumero illo numero Spirituum miniſtratoriorum, qui noſtram ſalutem procurant, mortem ipſam frequenter minatur, non tam ut inferat, quam ut avertat & a peccando deterreat. Sic ſane Angelus Sanctus* interlocutor *eſt, inter Deum, hominemque; de noſtræ vitæ, & mortis, controverſia componenda acturus: & Deo quidem quaſi exponere videtur, ſi quæ hominis præclara merita, atque illa amplificat: homini vero ante oculos proponit paterna Dei viſcera; ut in illius flagello, ceu maximo beneficio, ſupplex acquieſcat.* Hæc ad *Vſ.* 23. Ad *Vſ.* 24. ita porro. *Quod ſummæ profecto Clementiæ eſt, ſive ANGELUM Interventorem reſpicias, ſive DEUM ipſum, apud quem pro noſtra ſalute ſive animi, ſive corporis, intervenit Angelus. Ii enim ardentiſſima charitate noſtrarum rerum procuratores ſunt; qui ex* gratia, *& commiſerante voluntate noſtros morbos hunc in modum deprecantur. Redime o Deus ægrotantis iſtius vitam a poteſtate mortis, ne præceps ruat in locum corruptionis: Nam habeo ſane, quod quaſi* pretium *offerre poſſim pro hujus* redemtione; *atque te indignantem propitiare: pariterque hominis iſtius peccata vel excuſare, vel tegere:* non aliud *quidem quam præteritæ vitæ* pœnitentiam; *& meliora futuræ conſilia. Hac deprecatione delinitus Deus, reſpondet Angelo, pergratum ſibi extitiſſe illius pro homine* interventum &c. *mandatque Angelo in homine curando operam ſtrenue collocet.* Ipſis Pontificiis, quibus acetum in pectore, hæc ſtomachum commovere debent: nam ne decentia quidem in iis obſervata. Nec tamen huc veniri potuit, ſine magnis torſionibus. a. *Unus e mille*, pro *aliquis ex innumerabilibus Angelis*. b. *Annuntiare hominis æquitatem*, pro *bona opera ejus repræſentare & culpas excuſare, & extenuare; præſentem animi ejus æquitatem laudando:* item, a parte Dei, *exponere homini officium, quo ad æquitatem & juſtitiam reducatur.* c. יחננו *Miſerebitur ejus*, pro, *Angelus ille ex gratia deprecabitur pro eo.* Hic ſaltem Character Viri mentem ferire debuiſſet. Sed par erat, ſcilicet, ut qui *ſplendenti* hoc *gladio* ſe *Hæreticos jugulaturum* credebat, eodem *ſemet* imprudens *jugularet*, & illam daret *paraphraſin*, quæ omnem *creati Angeli* rationem miſſam facere cogeret vel pertinaciſſimum *cultus Angelorum* defenſorem: ſi modo *textum* ſuum, ejuſdemque *ſcopum*, ex oculis non dimitteret. De eo confeſtim plu-

ra. Non diffitetur interim, *Gregorium* & ple-
roſque Latinos *VV.* 24. *Miſerebitur ejus*, re-
tuliſſe ad *Deum*, *qui*, *ad interceſſionem Angeli il-
lius*, *homini propitiatus*, *eidem Angelo commit-
tat pœnitentis liberationem a morte*, *& interitu.*
Si non indigeas fulmento, quantumvis male fir-
mo, ad *interceſſionem Angelorum* apud imperitos
utcumque ſtatuminandam, ne ad momentum
quidem dubitabis, quin *Unus* ille *Mediator*
Dei, *& hominum*, *Angelus fœderis*, unice
hic ſit tenendus. Sic ad III. Claſſem deſcen-
diſſe me ſentio, in qua familiam ducit *Gre-
gorius*, itemque *Gloſſ. Ordin.* applicans omnia
ad *Chriſtum*, *qui pro nobis Patri loquitur*, *qui-
que unus de ſimilibus*, (ita pro *unus e millibus*
diu lectum in *Vulgat.* ut videbis ex *Luca
Brug.*) *quod cum in cunctis operationibus ſuis nos
immenſa virtute tranſcendat*, *hominis tamen natu-
ram aſſumſerit*, *nobis per omnia ſimilis factus.* Eſt
quidem Lectio illa vitioſa; ſed apparet, quid
ſecuti ſint tum temporis *Interpretes Latini*,
quum pro *de millibus* maluere *de ſimilibus.*
Cur horum nullam mentionem fecit *de Pi-
ned.*? Cur non monuit in *Gloſſ. Ordin. æquita-
tem hominis* referri *ad juſtitiam Mediatoris*? Cur
ſuppreſſit, *Miſerebitur ejus*, attribui *Filio Dei
qui formam hominis ſumſit*? Cur denique ne
mutivit quidem de reliquis; *Inveni in quo
propitier: q. d. Quod nullus homo fuit*, *qui co-
ram Deo interceſſor juſtus pro hominibus appare-
ret*, *memet ipſum ad propitiandum hominibus
hominem feci &c.* Eſt in his, quod non omnino
approbes, nam *Mediatorem* ut jam *humana na-
tura indutum* ſpectare non potuit *Elihuus.* Hinc
nimis *Myſticum*, credo, viſum fuit multis
Noſtrorum; & *Mercero*, qui monens *eſſe qui
Chriſtum* intelligant, *Verum Mediatorem*, ſa-
tis frigide ſubdit, *Non puto illuc Elihu reſpe-
xiſſe.* Rogo, cur non? An *ſcopus* non pati-
tur? Exigit potius. An Tituli non quadrant?
Nihil illis aptius, ad מלאך הגאל *Angelum
Redemtorem* ſignandum. An *Mediatorem* il-
lum ignorabat *Elihu*? Hoc *Mercerus* non di-
xerit; diſerte *fidem in Chriſtum* veteribus vin-
dicans. Quid ergo ab hac ſententia retrahe-
re potuit Commentatorem veri amantiſſimum?
Idem, credo, quod *Cap.* 19. eum præpedivit,
quo minus in *Goële Jobi*, agnoſceret *Redemto-
rem*, & *Fidem in Ejus adventum defixam.* Provo-
cat ibi ad auctoritatem *Rabbinorum*; quæ & Eum
hic implicuit in opinionem e ſchola *Judaica*
hauſtam; *Angelos hominum acta*, *& preces*,
Deo annunciare, *quaſi proxenetas.* Quam pro-
pe ad *Interceſſionem Angelorum* acceſſerit ſum-
mus *Grot.* ex eadem ſchola hic hauriens, ſu-
pra viſum. Si ergo *Angelus Goël* non ignotus
fuit noſtris Collocutoribus; ſed *natura Fœde-
ris gratiæ* per *Mediatorem* ipſis fuit cognita. Si
Tituli magnifici illuc manifeſto ducunt. Si
Scopus denique *Elihui*, & ipſa *Vis diſputationis
capitaliſſimæ*, eodem trahunt, jure meritiſſimo
Angelum fœderis in hac ſede amplectimur, ei-
que vel *Doctores*, vel *Angelos* minores, conce-
dere jubemus. In priorem *theſin* ad *Cap.* 19.
adſtructam, atque aliunde permunitam ſatis,
inſiſtere non neceſſe. Duas poſteriores ſigil-
latim confirmatas dabo, ad πληροφορίαν τ̃ νί-
κης, quam me *pro memet ipſo* quæſiviſſe in
hac longiore diſcuſſione, haud diffitebor;
quum ad hunc contextum acceſſerim non
tantum ſubdubitans, verum etiam propenſior
ad ſententiam Doct. *Belg.* cum illa Cl. *Guſſ.*
conjunctam: in quam conceſſurus fuiſſem,
ſi ab iſta parte magnitudini ſententiarum, &
rerum, ſatisfacere potuiſſem: quantumvis
inter Noſtros *Cocc.* alioſque ſummos Theo-
logos, pro *Angelo fœderis* nunc fere ſtare cer-
nerem; item *Calov. Schmid. Mich. Reim. Au-
guſtanæ Confeſſionis* lumina.

Ibid. Voci cuique ſuum pondus, & mo-
mentum. I. *part.* אם *ſi*, non *incertam* nunc,
ſed contra *certam*, & *neceſſariam*, infert *condi-
tionem*; ſine qua peccator *iratum Numen ex-
periens*, & jam *Morti primæ*, ac *ſecundæ*,
proximus, *a pernicie liberari* nequit. Ergo
non *Doctor* intenditur, non *Angelus*, ſed *Goël.*
Huc collineat *Cocc.* *Docet*, *fieri aliter non poſ-
ſe*, *ut homo reconciliationem*, *& ſalutem*, *im-
petret*, *quam ſi ſit apud Deum Interceſſor.* II.
Anceps eſt עָלָיו, ad *Deumne*, an ad *homi-
nem* redeat. Cl. *Cocc.* 1. *apud Deum*; ad-
dens, *ad* hominem *referre non poſſum*, *quia
ſtatim valde inſolens eſſet repetitio* לאדם *Ho-
mini. Quare enim non diceret*, *ſi eſt apud Ho-
minem* Angelus &c. *ad indicandum ipſi.* Acu-
te. Scrupulus mox tolletur. Cl. *Schmid.* 2. *apud
hominem:* ut ſit *aſſiſtentiæ*, & *auxilii.* Idem
3. *Vulgat.* diſerte, *ſi fuerit pro eo.* Hanc
vim *partic.* על ſubjectam reperies 1 *Reg.* 10:
3. & *Dan.* 12: 1. ut Doctiſſ. *Mich.* & *Reim.*
mo-

monuere. Speciatim nunc attendi autumem *patrocinium*, quod ab *Advocato præſtatur*. Cl. *Guſſ.* id agnoſcit, ſed inflectit ad *defenſionem cauſæ Dei ab Elihuo ſuſceptam*; ut לאל *Vſ.* 6. poſitum cenſebat. Neutrum firmum. Inprimis hic langueret *patrocinium Deo præſtitum*, ab *Elihuo*; quum contra *patrocinium a Magno paracleto præſtandum peccatori, fulmina iræ Divinæ jam in corpore, & anima, perſentiſcenti*, conſtituat *fundamentum Fidei*, & *ſanæ doctrinæ*, quod nunc inculcatum itur quam appoſitiſſime; ut infra, ubi de *Scopo* dicemus, oſtendetur. Valde ad rem facit, quod *Cocc.* hic exhiberi moneat *Schema Judicis pro throno ſedentis, & de homine judicantis: pro cujus ſalute Angelus Advocatus excubet.* Id עליו לץ ad noſtram mentem accommodatiſſimum; & ſimul convincere aptum, *ad Tribunal Dei non eſſe pergendum cum Fiducia juſtitiæ propriæ, ut Jobus feciſſe videbatur: multo minus cum Deo tam audacter contendendum.* Id in *Elihui ſcopum* intraſſe, pateſcet deinceps. III. Titulum מלאך *Angeli* κατ' ἐξοχὴν convenire *Angelo Faciei*, neminem fallit. Illam illuſtrem perſonam ſignat Epitheton מליץ *Interpretis, Oratoris*, quin *Advocati*, & *Mediatoris*; qui *verus* & *unicus* פרקליטא *paracletus* in Eccleſia. Fateor eodem hoc titulo ornari poſſe cum *Hominem*, tum *Angelum*, voluntatis Divinæ interpretem: ſed paulo fidentius, re librata, dicere nunc auſim, nec *Hominem*, nec *Angelum* admittere vel *ſeriem*, vel *gravitatem Doctrinæ*, quam *Elihuus* magno ſpiritu urguet, ad *Jobum* capitalis erroris, in nimia ſui defenſione, coarguendum. Cape *hominem*, nihil dixerit *Elihuus*, quod *Jobum* vel feriat, vel convincat: ſi addideris, *ſemet* intendiſſe oratorem, jam vanus fuerit, & ridiculus ferme. Cape *Angelum*, iterum nihil dixerit: an enim *Dei gratiam obtinere non potuiſſet Jobus*, in quem utique oratio hæc reflexa, *neque ad Tribunal Dei abſolvi*, niſi *interventu Angeli*? Fac generale. An *nullus peccator*, iratum experiens Numen, *fulmina* ejus *evadit*, niſi *interventu Angeli*? Ne Pontificiis quidem id contendere tutum; niſi reliquos ſuos Patronos, & Interceſſores, in ordinem coactos, Pontificemque adeo ipſum de throno detractum velint. Cape denique *Angelum fœderis*, & *Elihuum* omnia uno verbo dixiſſe, *Jobumque* perpulchre, ut *Exceſſus* in juſtitia ſua urgenda, ita *Officii*, commonuiſſe, non negabis. Additur IV. *Unus e mihi mille*. Adfixum in מני eleganter ἐμφατικῶς. Nunquam adhibetur, ſine *Emphaſi*, vel *Adſectu*. Cl. *Guſſ.* cenſet *infinite dilutum*, & *frigidum*, ſi de *Chriſto* capiatur, quippe *qui ſolus*, & *unicus ex omnibus: cui parem dari repugnet, propter immenſam differentiam.* An ignorabat Vir Doctus, eſſe, qui אלף *mille* de *indefinita multitudine Angelorum* acceperint, cum *excellentia*, & ὑπεροχῇ? Ita certe *Schmid. Mich. Reim.* monentes *unum* ſæpe valere *unicum*; *primarium*; *principem*: ut *Dan.* 10: 13. *Michael* אחד *unus principum primorum*: i. e. *unicus*. Addiderat *Schmid.* אחד *unum* ſignificare etiam *ſolum*. Sed eſto, *unus e mille*, proverbialiter, pro *multo excellentiſſimus*, quid in eo frigoris, niſi quod ipſe ſuffuderis? An frigidus titulus *Cant.* 5: 10. דגול מרבבה *inſignitus præ myriade*, de eodem hoc *Capite* Eccleſiæ? An friget *Pſ.* 45: 7. *Unxit te O Deus, Deus tuus Oleo lætitiæ præ Conſortibus.* In *Proverbiis* liberaliter verſandum. Frigidiſſimus, meo quidem judicio, fuiſſet *Elihuus*, ſi *ſemet unum e mille* inſigniviſſet. Aliorum *Doctor rariſſimus, inter mille vix inveniendus*, etiam parum tempeſtivus. Intempeſtivum plane quod de *mille accuſatoribus* hic *Chald.* habet, ex eoque *Merc.* Ceterum non ſatis capio, cur *Cocc.* hic appoſuerit: *Deo quidem ſerviunt millies milleni* &c. *Sed jam non reſpicitur ad infinitos Dei miniſtros: ſed ad* cuſtodiam *unius hominis* conſtricti in adflictione; *innuendo, Angelorum exercitum circa illum eſſe Pſ.* 34: 7. 2 *Reg.* 6: 27. *ſub ducatu, & per virtutem Chriſti, qui* unus e mille *fidem dare, lytrum invenire, & intercedere pro homine poteſt.* Id deflectit a *ſchemate* ſupra poſito *num.* II. nec ſedi noſtræ congruit, ubi requiritur *Reus* omni *præſidio*, & *auxilio*, *nudus*; uno *Angelo Fœderis* ei *patrocinium* præſtante. Habet quoque *Cocc. unus præcipuus inter mille Angelos, & interceſſores; ut unius præcipua & peculiaris ad impetrandum vis; ceteri tantum teſtes, approbatoreſque, ſint.* Non vacat ſcrupulo. Mihi nil ſimplicius, quam, *unus e mille*, pro *ex-*

cel-

cellentiſſimus, forma proverbiali, quæ non nimis premenda: vel *unus præ mille*, i. e. *millenis*; *innumeris*: prout *Montes mille*, ſunt *innumeri*, *Pſ.* 50: 10. itemque *Job.* 9: 3. *Reſpondere unum e mille*, valet, *ex innumeris*. Hic pedem figo; ſed en aliud, quod noviſſimus ille locus mihi ſuggeſſit: *Unum e mille*, *ad annunciandum Homini rectitudinem ſuam*, a Deo datus, ſacratuſque. Innuitur, *Angelum* hunc *dotibus*, *virtutibus*, *muneribus*, multis eminere; quorum *unum e mille* nunc tantum tangatur; quod ſit conſtitutus מליץ־להגיד *Interpres ad annunciandum Homini rectitudinem ſuam*; vel, *qui annunciet homini*, ut *Cocc.* τὸ ל reſolvit. Confer Cl. *Mich.* qui hanc *copulam* quoque indicavit. Non obſtat *Accentus*; juvat potius: mora illa *Emphaſin* inferente. *Syr.* & *Arabs* ſic formulam ſumſere, ܚܕܐ ܡܢ ܐܠܦ , & واحدة من الف *unum*, vel, *ſemel e mille*; quamvis reliqua eorum nil valeant. Eadem *Ellipſi* forte dictum *Eccl.* 7: 28. *Virum inveni*, *unum e mille*; vel, *ſemel e millenis vicibus*: vel, *in milleſima aliqua ſapientiæ particula* &c. Hæc ex conjectura; nam ut monui, *unus præ mille*, vel, *e mille*, nihil habet quod langueat, aut ſubſidat infra dignitatem. Ad *Officium* V. hic conſignatum, *Annunciare* לאדם ישרו, amputo quod duæ priores Hypotheſes ſequuntur. In noſtra reperio, 1. *Homini rectitudinem ſuam*, reſtricte, pro *illi homini*; quod *Coccejo* anſam dedit, עליו *apud Deum* capiendi. Latius *Schmid.* 2. *Homini non ei ſolum*, *de quo ſermo*, *ſed omni* &c. At Cl. *Reim.* 3. maluit, *ut pro Homine juſtitiam ſuam annunciet* Angelus ille, apud Deum. Reducit *adſ.* in ישרו VI. ad *Angelum fœderis*; intelligens 1. *Juſtitiam ſatisfactoriam Chriſti*, quam & *Schmid.* ac *Mich.* amplexi. *Cocc.* 2. ait, *ambiguum eſſe*, *ad* hominemne *redeat*, *an ad* Deum. *Si ad Deum*, *poſſe accipi Rectitudinem*, *qua Ipſe Rectus*, *in Sanctimonia*, *in odio peccati*, *in ſatisfactione exigenda ſimul*, *& procuranda. Si ad hominem*, *intelligi officium hominis*, i. e. *Fidem*, *quæ vera ejus rectitudo*. Utrumque dein complectitur, per Regulam, *verba ſignificare quicquid poſſunt*. Recte vero, ſi ſit *juſta Syllepſis*, aut *Figura ex Ancipiti*; quæ hic nulla. Nobis *Hominis rectitudo* unice arridet, quæ non alia eſſe poteſt, quam *rectum officium*, quod, pro ſerie hac, potiſſimum conſiſtit *in agnitione peccati*, *in reſipiſcentia*, *in Fide*, *in ſinceritate reliqua cordis*, *Dei gratiam in Mediatore amplectentis*.

לאדם hac ſtructura tum ad *illum Hominem* ſeſe refert; tum *ad reliquos*, quos *Angelus Interpres* ſuo *Spiritu* illuminat, & movet, ut *omnem ſuam Rectitudinem* ſitam autument, in *agnitione peccati*, cum *reſipiſcentia*, & *Fide in Juſtitiam* Mediatoris. Hoc recta *Scopum* ferit; quod *Jobus tantam ſibi juſtitiam arrogans*, cum Deoque contendens, *ab illa Rectitudine*, & *ſinceritate Fidei*, *deflexiſſe* videretur.

Ibid. Hic verus & Unicus *Elihui* Scopus ſponte ſe offert, ſi attendatur ad naturam diſputationis, quam adverſus *Jobum* ſuſcepit. Is ultra quam par in *juſtitia* ſua *prædicanda* evectus, *Deo* ipſi *injuriæ dicam* quodammodo ſcripſerat. Ignorabat *Elihuus*, ante deciſionem Dei, quo ex fonte tanta audacia, & animoſitas, fluxiſſet. Non immerito credebat, *nimiam* ſui *fiduciam*, & *ſuperbiam*, cor *Jobi* corripuiſſe Notata criminis magnitudine, oſtendit, Deum eos quos ſervatos vult, omnibus modis a peſſimo illo fermento retrahere, & deterrere. Et *primo* quidem Deus dicitur Mortalem, nimis huc proclivem, *officii* ſui *admonere* per *revelationes nocturnas*, in quibus *Judicis ſeveri diſtrictus Gladius* ante oculos proponatur peccatori, ut *depoſita* omni *ſuperbia*, & *vana* ſui *fiducia*, in ſolam Dei *Gratiam*, & *Miſericordiam*, recumbat; atque inde *remiſſione criminum impetrata*, *Telum miſſile maledictionis* evadat. Subnectitur, *deinde*, gravior adhuc, & terribilior, modus, quo hominem ſibi ipſi vitioſe placentem, & fidentem, in ſemet ipſum deſcendere cogat Deus; *immiſſis* nempe *atrociſſimis malis*, & *morbis*, quibus tanquam *ad portas Mortis primæ*, & *ſecundæ*, adducatur; peſſime periturus, niſi *abjecta* omni *opinione juſtitiæ propriæ*, ſeſe recipiat *ad Aram miſericordiæ*, *in Fœdere gratiæ erectam*: atque non *in ſua*, ſed *in Mediatoris Juſtitia*, *coram Tribunali Divino compareat*. Hæc, ut quivis ſentit, non tantum *cardinem* tangunt *quæſtionis*: ſed & accommodatiſſima, ad *Jobum* telo convictionis feriendum. Dices, non diſputaſſe *Jobum* ad *Juſtitiam*

24 ויחננו ויאמר פרעהו מרדת שחת מצאתי כפר׃

24 Et miſerebitur ejus, & dicet; redime eum, quo minus deſcendat in foveam; inveni redemtionis pretium.

25 רטפש בשרו מנער ישוב לימי עלומיו׃

25 Revireſcet vegeta caro ejus, præ pueritia; redibit ad dies adoleſcentiæ ſuæ.

26 יעתר

26 Sua-

tiam propriam ſibi *vindicandam:* atque etiam *fidei in Goëlem* apertum præbuiſſe teſtimonium *Cap.* 19. Reſpondeo, *nobis id* jam *ex eventu*, & *Divinitus comprobata* Viri *pietate*, exploratiſſimum; quod in *juſtitia* ſua adſtruenda, non deſeruerit *Fundamentum fidei*; quodque non *abſolute*, ſed *comparate*, tantam ſibi *innocentiam* arrogarit. Alia fuit conditio *Elihui.* Ante ſententiam, a Deo promulgatam, nec ſcivit, nec ſcire potuit, quid *Jobus* in ſinu conderet; ac propterea non poterat non in iſtam ſuſpicionem venire, *Jobum* ita diſputando non ſolum *ſuperbiæ* ſeſe alligaſſe; verum etiam *Fidem in ſolam Dei Gratiam*; & *Mediatoris juſtitiam*, minuiſſe, ac quodammodo abnegaſſe. Huc collineatum a *Cocc.* *Neque ſane erat, quod Elihu prius, aptiusque, Jobo inculcare poſſet. Quamquam enim Jobus fidem in Mediatorem ſatis luculenter eſſet profeſſus, inprimis cap.* 19. *tamen Doctrinam de* merito *&* ſatisfactione *Chriſti ita evidenter non attigerat* &c. Magis ſentias vim noſtræ illationis, ſi quæ ad *Cap.* 19. commeditati ſumus, relegere digneris.

Verſ. 24. Quid fluctuationis ex duabus prioribus *Hypotheſibus* hic exiſtat, ſupra tactum. In noſtra hacce reperio bivium. *Cocc. Calov. Reim.* I. potentiſſimam *Mediatoris interceſſionem* exponi cenſent, *Qui Hominem* illum *Gratia complectatur, ac dicat*, ad Deum, *Redime ipſum, ne deſcendat in foveam, inveni lytrum.* Apposite confert *Cocc.* ex *Hebr.* 9: 11. αἰώνιαν λύτρωσιν εὑράμενος: & omnia magno lumine, ad hunc conſpectum, perfundit. Incommodius erat, quod *Gloſſ. Ordin.* item hæc ad *Chriſtum* referens, ſupra dedit; quamvis exigua mutatiuncula id æque commodum facere queas. Alii Latini poſt *Gregor.* itemque *Schmid. Mich.* II. *Tum miſerebitur ejus* Deus, *& dicet* Angelo; *redime eum, ne deſcendat in foveam; inveni ſatisfactionem.* Nimis ſuæ opinioni velificatur Cl. *Schmid.* quum ait, in כפר ſubaudiendum *aff.* 2. *perſ.* כפרך *inveni ſatisfactionem tuam*, o Meſſia! *eamque examinavi, ac talem repperi, qualem juſtitia mea exigit.* Id eſt cogere velle diſſentientem, non perſuadere. כפר ſine *adf.* tum decentius, tum gravius. Libera proinde, per me quidem, optio: quamvis ipſe magis inclinem in poſteriorem adſpectum, qui ſimplicior videtur. Non obſtat *Hebr.* 9: 11. nam ut ſibi *Chriſtus* eleganter dicitur *æternam redemtionem nactus*, quum *jura ejus ſibi comparaſſet, per ſatisfactionem Patri præſtitam*; ita non minus venuſte hic Deus dicit, *ſe inveniſſe piaculum*, ſive *pretium redemtionis*, quatenus in *ſatisfactione decreta, promiſſa, præfigurata*, & *certo certius adſerenda*, per *Meſſiam*, pleniſſime acquieſcebat. רדת שחת *deſcenſus foveæ*, qua amplitudine ponatur, diſcas ex *Vſ.* 18. & *Vſ.* 22. De פרע jam nihil; quod cum פרה *Originibus* reſervetur. Utrumque conſignat *Redemtionem*, vel *liberationem captivi, quæ* fit *ſoluto pretio*, vel & *ſubſtituta anima* loco *animæ, vita* loco *vitæ.* Nunquam aliter ſuo فدا utuntur *Arabes.* Ex *alliteratione* cum *Græco* φείδομαι *Avenarius* auſus, *pepercit, abſtinuit parcendo.* Conatus parum felix: & genus plane rejiculum.

Verſ. 25. Grave verbum רטפש; nuſpiam alibi occurrens. LXX. I. vel traditione, vel vi ſententiæ, ducti, Ἁπαλυνεῖ αὐτοῦ τὰς σάρκας ὥσπερ νηπίου. *Molles faciet carnes ejus, inſtar pueruli.* Quæ *Vſ.* 24. habent; *renovabit corpus ſicut* ἀλοιφὴν *linimentum in pariete*, ex כפר *Linere, illinere* detorta. Quid *Chald.* II. voluerit, non adeo liquet: in pleriſque ex-

 tat,

26 Suavi odore litabit Deo, & propitius erit ei; videbitque faciem ejus cum clangore; & reddet homini juſtitiam ſuam.

26 יעתר אל־אלוה וירצהו וירא פניו בתרועה וישב לאנוש צדקתו׃

27 Can-

27 ישר

tat, איתחליש *infirmatur caro ejus præ pueri*; ſed in *Regiis* איתקליש *tenera* ſive *mollis fit* expreſſum. Hoc eum intendiſſe, patet ex adjecto, *præ pueri*, vel *pueritia*. In malam partem *Vulg.* III. *Conſumpta eſt caro ejus a ſuppliciis; revertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.* Ad hæc *Gloſſ. Ordin. Innumeris enim genus humanum ſuppliciis vel vitiorum, vel pœnarum, premebatur: ſed veniente Redemtore revertitur ad dies adoleſcentiæ ſuæ*, i. e. *ad prioris vitæ integritatem renovatur, & a lapſu reſurgit.* Eſt nimis Myſticum. Sub *Hieron.* nomine annotatum, *Recepit*, inquit vel Sanctus, vel Angelus, precator, *mala pro meritis ſuis; menſuramque ſuppliciorum atque pœnarum: nunc iterum indulgentia Divinæ pietatis ſanus fit, atque incolumis.* Plaudit *de Pined.* & *Interceſſionem Angeli* continuans *ad hocce præſcriptum*, vocat *ſententiam bene cohærentem, in qua nemo erroris, aut ignorantiæ, Interpretem Vulgatum convincere poſſit.* Caſtigat deinde *Hebraizantes* quod in alia omnia diſcedant, reddentes, *Tenerior efficietur cara ejus, præ pueri*, vel *ſucculentior*, *vegetior*, *quam erat in juventute*; quæ *Pagn. Cajet. Vatabl.* aliique, magno conſenſu, dederunt. Proh ſervitutem! Concedatur enim נער poſſe aliqua tandem ratione flecti ad *ſupplicia*, ab *excuſſione*, ſive *jactatione moleſtiſſimi morbi*, quam hinc exſculpit Doctus Jeſuita: an non ſequens עלומים *adoleſcentia*, præferre tamen jubet *pueritiam*? Dein, quid neceſſe erat hic *carnis conſumtionem præ morbo* reponi, quæ longe ſignantius propoſita **Vſ.* 20. 21. 22. Poſtremo, quam precaria illa, quam diluta, quam male conſuta, *Interceſſio Angeli* hiſce verbis continuata! Merito ergo hinc reſiluere *Bold.* & *Codurc.* in noſtra caſtra vi veritatis compulſi; atque *Mercero* ſubſcribentes, qui monet III. a רטב *Viruit*, *viguit recenti ſucco*, & פוש *crevit*, naſci poteſtatem *revireſcendi*, *& augeſcendi more plantarum, & germinum.* Nil grandius, pleniuſque. Optime *Syrus* ܢܬܚܠܦ נתחלף *denuo ſuccreſcet*, *immutabitur*; itemque *Arabs* يستبدل. Pulcherrimum *Etymon*, ab omnibus ferme cum plauſu exceptum, magis amplectare, ſi tenueris conſimilem compoſitionem *Arabum* in طرفش טרפש, a טרה طري *Recens fuit*, & פוש فاش *turſit ſucco*, unde in *Camus* طرفش تماثل من مرضه والقوم عبثوا واخصبوا بعد الجهد *Dicitur* טרפש *e morbo ſuo, pro convaluit, uſurpatur & in iis qui poſt ſterilitatem pluvia, & ubertate, gaudent.* Si placeat per *tranſpoſitionem* a רטפש ortum, non refragabor; nam & رطفش olim extitiſſe veriſimile. *Hebraicum* פוש, *turgendi* notionem habuiſſe, infra ad *Cap.* 36. oſtendetur. Cl. *Cocc.* non adeo alienum videtur, ut מנער ſit, *a conquaſſatione*; quod *renovatio* ſatis ex altero Colo intelligi poſſit. Atqui, ut recte monet, eſt eadem ſententia, quæ *Pſ.* 103: 5. תתחדש כנשר נעוריכי *Renovat ſe tanquam Aquilæ, pueritia tua.* Rite quoque confert 2 *Reg.* 5: 14. *Et rediit caro ejus, ut caro parvi pueri.* Sentis ergo & hic *proverbiale* illud, quod decus & pondus grandi dicto adſtituit. *Arabes* ſignate, ظرفش الفرخ تحرك في الوكر *pullus dicitur* טרפש, *quum in nido ſeſe alacrius movere incipit.* In hac *renovatione vitæ corporalis*, ſimul comprehenſum *novum vigorem vitæ ſpiritualis*, *ſeries*, & *ſublimitas*, harum *diſputationum* evincit. Qui ſuperiora non improbant, ſponte id agnoſcent: quibus ea mi-

minus probantur, fruſtra id approbare conniterer. Rem tetigiſſe contentus ſum.

Verſ. 26. Egregia deſcriptio *ſtatus reconciliati.* In priori colo non placet quod *Merc.* iſtud *deprecabitur*, vel *deprecatur*, intelligat, *interim dum conflictatur cum morbo*; quaſi exponeretur *modus quo ille miſericordiam Dei impetrat.* Rectius plerique ut *fructum* & *effectum reconciliationis* ſubſumunt, *Deum ſemper placabilem*, & *propitium fore precanti.* Verbum עתר infert *litationem*, ריח ניחוח *jucundi odoris* velut; cui ſuccinit רצה *acquievit*, & *favore* ac *benevolentia*, quæ רצון dicitur, *complexus eſt.* Redi ad *Cap.* 22; 27. idemque hic agi ſenties, non ſine luce nova convictionis, ex qua *Jobus* agnoſcere poſſet, quid *Cœlum* ei faceret *clauſum*, & *Deum* hactenus *implacabilem:* ut quidem opinio *Elihui* ferebat. Lepide ſe dat *de Pined.* quum ait, *libenter particulam hanc refero ad Angelum*, ut ſit, *ſic deprecabitur* Angelus *Deum*, & homini *propitius fiet.* Potuiſſet eodem jure totum verſum. Alterum colon item diſtrahitur. Multi, cum *Merc.* 1. & *videbit* Deus *vultum ejus cum jubilo*, pro *lætus eum intuebitur.* Alii 2. quibuſcum facit *Crinſoz.* ex *Hiph.* *Et videre ei faciet* Deus *faciem ſuam cum bilaritate.* Plerique 3. *Et videbit* homo *faciem ejus*, Dei, *cum lætitia.* Prius ideo prælatum a *Merc.* quod adhuc conciperet *hominem morbis colluctantem*, in quem *Jubilum* non quadrabat. Hinc abire coactus fuit in minus decorum, ut *Deus* dicatur *videre vultum hominis*, quum alibi ſemper *Homo faciem Dei quærens, eamque tandem videns*, inducatur. *Clangor* quoque incongrue ad *Deum* refertur, *homini* unice conveniens, non *oranti in malis*, ſed *gratias publicas agenti* ob eorundem depulſionem. *Ineffabile gaudium mentis*, quod *Gloſſ. Ordin.* dat, non excludo; quando illud in *publicas gratiarum actiones erumpere* geſtit. Nempe *videre faciem Dei*, hic non eſt ſimpliciter, *ſentire apud animum ſuum Deum propitium*, ut *Cocc.* notat; ſed ſimul adfert *Comparitionem in cœtu*, & *Loco*, *ubi Deus publice colitur*, ut *Schmid* *Codurc.* *Cler.* aliique annotarunt. Ne ultima quidem diſtractioni exemta. Appoſite ſatis *Merc.* 1. *Et reſtituet* Deus *homini juſtitiam ſuam*, *quam ante amiſerat*, *cum ob peccatum adfligeretur*, *per remiſſionem peccatorum eum jam juſtum habens*; *imputata ei juſtitia Chriſti.* Non ſatis intelligo illud *Grot.* 2. *Emendatum eo loco habebit*, *quaſi nunquam peccaſſet.* *Idem jus ſanato quod ſorti.* Frigide *Cajetan.* 3. *juſtitiam* exponit *ſanitatem*, *quæ ex æquitate*, & *juſtitiæ ratione*, *non condigna*, *ſed congrua*, *quaſi in pretium pœnitentiæ*, *homini conferatur.* Plus nimio ſubtile vocans *de Pined.* bene *cohærens* & *ſolidum* 4. cenſet, *Deum cum illo homine benigne deinceps acturum*, & *collaturum quæ juſto homine digna ſunt præmia*; *præſertim vitam diuturnam*, & *fælicem.* Ad idem imprudens recurrit: nam *Cajetani* illa *ſanitas*, nil aliud utique quam *vita diuturna.* Eodem tendit *Codurc.* forte & *Chald.* כ *ſimil.* inſerere auſus, *Reddet homini ſecundum juſtitiam ejus.* Melius 5. *Gregor.* aliique *Latini*, qui *gratiam juſtificationis* innui, diſerte monent. Cum iis 6. ſtat *Cocc.* obſervans *juſtitiam* amplius quid ſignificare quam *remiſſionem peccatorum*, & complecti *jus hæreditatis cæleſtis.* Intelligit ergo per *juſtitiam hominis*, quod *Filius Dei* ſit, & *Hæres omnium ejus bonorum.* Habes idem quod *Mercero* obverſatum. Hoc cur *ſe torquere* appellet Cl. *Schmid.* neſcio. Ejus ſententia, a Cl. *Mich. Cler. Reim.* adſcita eſt, אנוש non ad *hominem ſanatum* redire, ſed *eum ipſum* dici *cuivis homini ſe juſtum præbere*; *ſive unicuique* reddere *juxta* juſtitiam illius: i. e. *non reddere malum pro bono*, *ſed cum juſte ſecum viventibus juſte vivere.* Non expectabas, poſt illa quæ præceſſerunt. Duo aciem præſtrinxere. Prius, quod אנוש ad *ſanatum* rediens, videatur ſupervacuum, quum לו *ipſi* ſuffeciſſet. Secundum, quod ישב *reddet* & ירא *videbit* proxime cohæreant. Hæc levia. Additur tertium, *Elihuum non loqui tantum de iis, qui ante adflictionem juſti fuerunt*, *peccandoque juſtitiam amiſerunt*; *ſed in genere de omnibus*, *quos Deus adfligit*; & *nunc maxime de iis*, *qui Chriſtum apud ſe habent ſub Cruce*; *ſive ut nunquam amiſerint* juſtitiam ſuam, *ſive ut nunc primum habere cœperint.* *In hos non quadrare iſtam expoſitionem*, *quæ* ישב *ad Deum reducit.*

Vides ſubtilitatem paulo argutiorem, quæ ex τῷ *Reddere juſtitiam* argumentetur; *quam nec juſti amiſerint ſub cruce*, nec ſane *injuſti*, *eam nunc primum accipientes.* Vereor jam, ne & *ſe*, & *verba*, torſerit vir Doctus. Hypotheſis, quam urget, parum firmo ſtat talo. *Juſtitia* illa quam intendit *Elihuus*, non alia 8.

27 Cantabit ſuper homines, & dicet, peccaveram, & rectum perverteram, & Nihil æquatum fuit mihi.

27 יִשֹׁר עַל־אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר חָטָאתִי וְיָשָׁר הֶעֱוֵיתִי וְלֹא־שָׁוָה לִי׃

28 Re- פָּדָה 28

eſſe poteſt, ſecundum ſeriem, & ſcopum, quam *pax apud Deum*, & *acceſſio*, *liberrima* παῤῥησίᾳ, *in qua per fidem in Chriſtum ſtatur*, *& ad thronum gratiæ cum jure Filiorum*, & *ſancta gloriatione*, *pergitur*: ad *Rom.* 5: 1. 2. Eam *amiſerat Jobus*, *amittunt* omnes *pii*, quando incidunt, non *in crucem*, nam & ſub illa gloriantur, vigente gratia, *Vſ.* 3. *ibid.* ſed in *deſertionem ſpiritualem*, & alias *graviſſimas plagas*, quæ per *iram* a Deo infligi videntur, & creduntur. De ſemet ipſo ſic judicabat *Jobus*; nedum ut Amici ejus aliter judicarent. Tali ergo *homini reddit* Deus *juſtitiam ſuam*, *amiſſam* ſane, quum ei *gratiam juſtificationis*, *cum ſerenitate conſcientiæ*, *pace*, *gloriatione in Deo*, &c. &c. *vividius obſignat.* Cave pulchrum ſenſum compungas, negando *gratiam juſtificationis ſemel poſſeſſam poſſe amitti*, vel & *a Jobo amiſſam.* Tum *amittitur* a parte hominis, quum *ejus uſu*, *fructuque*, privatur; & pro *lumine faciei Divinæ horrendas experitur tenebras.* Adiſis *Pſ.* 51. ibique illud noſtro germanaſcens, *Redde mihi lætitiam ſalutis tuæ* &c. Non obſcure interim *Jobus* videtur taxari, quod *tanta audacia ad Tribunal Dei irrumpendo*, *ſeque juſtum tendendo*, parum meminiſſet, non eam eſſe *Juſtitiam*, quam ſibi homo arroget, ſed quam Deus ei per Spiritum gratiæ obſignet. Apparet inſuper, לאנוש non ſupervacuum; ſed *Hominem mortalem*, atque *ex peccato miſerum*, juſto in loco locatum, ad *Jobum* coarguendum, quod *Mortalis*, & *peccator*, eo uſque ſe extuliſſet, ut *Juſtitiam* vel invito Deo *rapere* velle videretur. Eſt inſertio ſimilis illi, quæ *Vſ.* 23. in לאדם facta; cum ſimili latitudine.

Verſ. 27. Quam nihil ſit hoc in Libro, quod non in diverſa, & aliena, rapiatur, mira & hic diſſenſio docebit. Ad *Deum* I. referens R. *Levi*, ita nectit, *Proſpicit ſuper homines hac ratione*, *illos morbis*, *& malis*, *humilians*, *ut peccata ſua agnoſcant* &c. Paulo aliter alii cum ſeq. *Vſ.* copula facta. II. *Attendit* Deus *ad homines*, *&* ſi quis *dicat*, *peccavi* &c. Tum *redimet animam ejus a tranſeundo in foveam.* Ita fere *Vatabl.* & diſerte verſio *Anglica*; a qua *Epiſc. Elienſ.* in *Paraphr.* diſcedit. *Cajetan.* cenſet, *tertium modum* hic *indicari*, *quo Deus cum hominibus agat*, *eos patienter expectando*, *& blandioribus rationibus alliciendo ad pœnitentiam.* Plerique ad *hominem*, III. diverſiſſime. Mitto LXX. *Accuſabit homo ſemet ipſe* &c. quod exſculptum putat de *Pined.* ex *reſpiciet*, *in Anaſchim*, *homines*, i. e. *hominum*, *& ſua ipſius*, *peccata.* Argute. *Vulg.* concinnius, *Reſpiciet homines*, *& dicet peccavi* &c. *& ut eram dignus non recepi.* Cenſet *de Pined.* eſſe periphraſin *valetudinis reſtitutæ*, & *publici*, ac *civilis*, *convictus.* Ita ferme IV. *Merc.* ſubſumens *Fructum liberationis*, quod *miſericordiam ſibi factam*, *& culpam*, *coram reliquis hominibus gratus agnoſcat*, *& prædicet is*, *quem Deus ex faucibus Leti eripuit.* Eſt ſenſus ad ſeriem accommodatiſſimus, quem *Calvin. Jun. Piſc. Belg. Druſ. Codurc. Patric. Crinſoz.* &c. amplexi. *Ab. Eſra* idem hoc officium ſpectans V. יָשֹׁר reddit יָסוֹב *circuibit homines*, a שׁוּר *mœnibus*, quæ urbem *ambiunt*, notione arrepta. *Chald.* VI. יְהָרִיץ *diriget*, a יָשַׁר *rectus fuit.* Utrumque coactum. Tractum quoque VII. illud *Jarchii*, a שׁוּרָה, *Ordines faciet. Inter ordines incedet*, *hinc & hinc cingentium.* Non longe hinc abeſt VIII. *Cocc. Incedit ad homines.* Ita Cl. *Vitr.* verbum שׁוּר vertit *Eſaj.* 57: 9. ex adfinitate cum אשר. Tentat item *Cocc.* IX. a יָשַׁר *Hominibus placet* hoc; & *rectum eſt*: vel, *Homo* ſic reſtitutus *placet*; *quod* nimirum *ei gratulentur*: quin, *rectus erit apud homines*, pro *deinceps rectus agnoſcetur.* In *Lexico* cuncta hæc miſſa faciens X. redit ad *num.* IV. *Adſpicit homines*, i. e. *faciem ſuam effert ad eos cum lætitia*, *&*

im-

28 פדה נפשי מעבר בשחת וחיתי
באור תראה׃

29 הן־

28 Redemit animam meam, quo minus tranſierit in foveam: & vita mea lucem adſpicit.

29 Ec-

ingenue peccatum ſuum confitetur. En XI. commentum *Bolducianum* ex *Eſaj.* 57. 9. aſſumens *oblationem muneris*, quod תשורה, ut ſit, *munera offeret Enoſchæis, Sanctiſque Prophetis, ex Enoſchi Schola, ex qua & ipſe Elihuus.* Bono conſilio *Luth.* XII. *Confeſſionem daturus eſt.* A שיר *Canticum* id adſcitum cenſet *Schmid.* ipſe tenens, XIII. *reſpiciet homines:* reliqua autem non in *præterito*, ut omnes, ſed *in futuro*, ſic convertens, *& dicet, peccaverim & rectum perverterim, & non decebit me.* Ait, *eos qui de præterito accipiunt, ſupponere quod contra mentem Elihui ſit; quaſi loqueretur de iis tantum, qui ob peccata adſliguntur, aut quaſi omnes qui adfliguntur, peccaverint. Eam fuiſſe mentem trium Sociorum, non Elihui.* Sic ergo loquentem facit ſanatum noſtrum, *Nunquam deinceps peccabo contra Deum: ſcio enim ſi peccavero, & rectum pervertero, non mihi eſſe profuturum.* Dilutum. Imprudens quoque reponit, quod ſuſtulerat, nam *nunquam deinceps peccabo*, aperte *confeſſionem culpæ præteritæ* includit. Implicuit Virum Doctum *Hypotheſis* male jacta: *Elihuum* enim loqui de *adflictionibus ob peccata*, luce meridiana clarius; quamvis non plane eandem incudem tundat cum Triumviris. Hac de re nonnulla jam dicta: plura dicentur. Ad me quod attinet XIV. non rejiculum arbitror, quod *num.* III. IV. X. poſitum: nec tamen tale, in quo penitus conquieſci poſſit. Conſtructio dura: ſenſus non mollis; præcipuum ſupplendum, *cum lætitia*, aut *cum ſtudio Deum publice celebrandi.* Utrumque ſuo jure miniſtrat, citra ſupplementum, שור *cecinit, cantico celebravit.* Quidni ergo? *Et canet ſuper homines: &c. Lætam, publicamque, edet confeſſionem*, ut *num.* XII. viſum. על *ſuper*, pro *Coram*, tritum valde Id תרועה *clangori Vſ.* præc. ſuccinit jucunde. *Canere* hac amplitudine augent omnes Linguæ. Obſtitit, quominus huc concederetur, forma rarior; quum יָשִׁיר potius ſit *cantabit*. At שור in *kal* fuiſſe item *cantavit*, cave dubites. Arguunt eam formam: *Pſ.* 71: & 87: 7. & 1 *Sam.* 18: 6. ubi לָשׁוּר ex *infin kal.* correctione *Maſorethica* non egebat. Suſpicor huc quoque pertinere *Eſaj.* 57: 9. *Et cantitas Regi tuo, in oleo; multiplicaſque pigmenta tua.* Confer *Jeſ.* 23: 15. *Meretrix* utrobique depingitur. Forte profundius quid deliteſcit in *Origine* thematis שור, non valde feliciter tentata a Cl. *Guſſ.* in C. L. H. vel & שרך; unde יָשֹׁר commodius adhuc deſcendit. Ex iis quæ producta, *Cantus* mihi maxime arrideret.

Ibid. Nonnihil diſſidii ad reliqua quoque. *Peccaverim* &c. *Non decebit me*, quod Cl. *Schmid* I. volebat, ſup. n. XIII. jam ſepoſitum. *Vulg.* II. eleganti acumine, *peccavi, & non recepi ut dignus eram.* Ex LXX. qui dant, ὡς ἄξια ἤτασί με ὧν ἥμαρτον. Pulcre *Cocc.* expreſſit *Non æquatum eſt mihi.* Addit, eſſe vel *verbum*, vel *nomen fœmin.* a שָׁוָה. Eodem adſpectu *Caſtal.* *Non par relatum mihi.* Amplexus *Crinſoz.* Minus venuſte Cl. *Cler.* III. *Non æquatum eſt mihi*, exponit, *Non æquus fui, non æquo jure, ut par erat, erga homines me geſſi.* A *Rabbinis* IV. manavit, *& non profuit mihi.* Ita *Vatabl. Luth. Merc. Druſ. Jun. Calv. Piſc. Belg. Bolduc. Codurc.* monentes fere, eſſe λυσιτελεῖ, pro *ſumme nocuit: peſſime ceſſit.* Ita שוה *conducibile eſſe* exponitur *Eſter.* 3: 8. & 5: 13. Alii V. Et *non decebat me.* Mihi ex hiſce maxime ſe commendat *num.* II. item cum λυσιτελεῖ, *non æquatum mihi.* Non tuli, quod merueram, *in foveam perditionis amandatus*, ſed, contra, *jure Filiorum Dei ſum mactatus.* Vide interim, an nimis audax ſit? VI. *Et* τὸ μηδὲν *æquatum mihi. Ad perditionem & interitum jam redactus mihi videbar. Planiſſume me periiſſe credebam* Græcas formulas εἰς τὸ μηδὲν ἥκειν, & τὸ μηδὲν γενόμενος, reperies ad *Cap.* 4. μηδὲν καὶ οὐδὲν κεκλῆσθαι junxit *Eurip. Jon. Vſ.* 594. Satis favet *Vſ.* ſeq. præſertim ſi obtineat *Chetyb*, quamvis & *Kery* aptari poſſet. In medio

29 Ecce omnia hæc facit Deus duabus vicibus, tribus, cum viro. | 29 הן־כל־אלה יפעל־אל פעמים שלש עם־גבר׃

30 Ut | 30 להשיב

dio relictum velim. Lucidius forte aliquid feret dies.

Verſ. 28. Diſtinct interpretes *Kery* & *Chetyb.* In *connexione* item non idem ſciſcunt. *Vulg.* I. incommode, *Liberabit animam ſuam, ne pergeret in interitum: ſed vivens lucem videret:* quaſi ipſe *Homo ſe Liberare* diceretur, *quod liberanti nos Domino conſentiamus*, ait *Gloſſ. Ordin.* LXX. cum *deprecatione* ad *Deum* II. σῶσον ψυχήν μου. Apparet diverſitatem Lectionis eſſe vetuſtam. *Rabbini* III. ut ſemper, ita & heic, *Maſoram* ſequuti, nec non *Chald. Redemit*, vel *Redimit*, Deus *animam ejus* &c. ut ſit, clauſula ab *Elihuo* ſubnexa. Ea ſic concepta & gratia caret, & nervo: nam *Elihuus* ſuam *concluſionem Vſ.* 30. demum hinc ſubſumit. Meliore judicio plurimi Noſtrorum IV. *Chetyb* præferentes, *Redemit animam meam* &c. ut ſit *Mimeſis* illius *confeſſionis*, quam *Æger ab Orci faucibus retractus publice edit.* Vide *Merc. Jun. Piſc. Belg. Cocc. Schmid.* &c. &c. Habes Argumentum *Cantus*, quem *Vſ.* præced. in ישר indicavimus. Hanc *Lectionem* unice veram, nullus ambigo. Si quis *Maſorethicam* malit, vel ſic aliquid *Mimeſeos* erit ſubdendum, ut erectior fiat ſententia. *Cantabit ſuper homines, & dicet; Peccavi* &c. itemque, quod *Redemit Deus animam ejus a tranſeundo in foveam* &c. Ardens ſtylus in *ſubitas perſonæ mutationes* pronus. Mihi tamen Textui Marginem præferre cum incommodo, & diſpendio, ſententiæ, religio. Huc ventum non fuiſſet a *Rabbinis*, ſi filum Orationis rite tenuiſſent. Ceterum עבר בשחת *Tranſire in Foveam perditionis* eſt Phraſis ſignatiſſima, cujus ampliſſimum conſpectum ad *Vſ.* 18. & 22. reperies. Ei recinit, *Vita ejus videbit lucem*, ejuſque *jucundiſſimis radiis fruetur.* Ad talem ſententiam diſputare, num *Lux vitæ æternæ* intendatur, an *vitæ præſentis* quorſum *Merc.* inclinat, eſt materiam ſuam minus intelligere. Eſt, ut recte obſervat *Schmid. Lux* hujus *vitæ*, ſed *mactata ſenſu gratiæ* Divinæ, *in ſpe gloriæ*, & *vitæ futuræ.* Idem voluit *Cocc.* ſed paulo obſcurius expreſſit, quum ait, *Tranſlationem hanc ab Interitu ad Lucem vitæ*, conſiſtere *in animæ*, & *corporis, aſſertione a morte, & gaudiis vitæ æternæ quæ eſt Corona juſtitiæ.* Nempe *ſpem fidemque* tantæ *gratiæ*, & *gloriæ*, cum *poſſeſſione* ipſa jungit. Hæc a Domino ſignantiſſime reddita, & repræſentata, nobilibus dictis, *Qui in me credit ex morte tranſiit ad vitam:* non *venit in mortem: etiamſi mortuus ſit, vivet.* Non ſolum *habebit*, ſed *habet vitam æternam.* Spiritus *Fidei* in *Meſſiam*, eundem ſenſum jam tum priſcis illis inſeminavit. Hæc *ſemina*, & *ſcintillas* veritatum cœleſtium, in Libro *Jobi*, vel prætervidere, vel delere, eſt *Animam monimento* huic *pretioſiſſimo* adimere.

Verſ. 29. *Epilogi* initium non omnino expeditum. Multi I. cogitant, ex coll. *Vſ.* 14. de *variis modis Divinæ alloquutionis:* videlicet per *Viſiones nocturnas*, per *Morbos*; per *Doctores*, vel *Angelos.* Male firmum. Alii II. *duas, tres, vices*, referunt ad *infrequentiam monitionum* & *caſtigationum*, quas Deus uni homini admoveat. *Merc.* III. ad *frequentiam:* q. d. *Aliquoties* Deus *ita cum viro agit; nunc eum deprimens ad ſepulcrum nunc e ſepulcro attollens.* Conſimiliter *de Pined. Non eſt hoc tam infrequens, ut non ſæpe eveniat.* Numerus certus, pro incerto, ſatis multo. Acute *Cocc.* IV. ſubeſſe ſtatuit *Amolitionem tacitæ objectionis.* Ea hæc. *Si homo iſta ratione ſemel adductus eſt ad Fidem, quid attinet eum ſæpius excarnificari: & quomodo convenit Juſtificatum excruciari?* Reſpondet *Elihu, Deum hoc ſane facere bis, terve;* i. e. pluries; *neque tamen id Juſtificationi officere; quia qua ratione Fides gignitur; eadem optime augetur, & confirmatur: & qua ratione Homo primo incipit purgari, ea optime porro perpurgatur.* Eodem fere adſpectu V *Schmid.* niſi quod, citra *objectionem*, hæc reſtringat ad *alterum verbi ſignaculum, crucem*, & *Adflictionem*; ut *Elihuus* ſic concludat, *Hoc poſtremum ſignaculum eſſe frequentiſſimum, & longe frequentius altero per ſomnia; ita ut Deus ſæpiſſime eo in uno etiam Viro utatur: ut Jobus minus mi-*

re-

30 להשיב נפשו מני־שחת לאור באור החיים׃

30 Ut avertat animam ejus a mihi fovea; ut colluſtretur luce viventium.

31 הקשב

31 Pur-

retur in ſe quoque eo uti Deum. Vide tamen an iſtud *Mirari* in *Jobo*, non ad *tacitam objectionem*, quam Cl. *Cocc.* ponebat, recurrat. Quæ de *ſignaculo verbi* habet Vir *Doct.* ſunt ex priva *Hypotheſi*, de qua ad *Vſ.* 15. Illud *frequentiſſimum*, & *ſæpiſſime*, melius abfuiſſent: quum *aliquoties* utique ſufficere poſſit. In univerſum formula *bis*, *terve*, nullam *frequentiam* videtur adferre; *infrequentiam* potius ea ſignari dicerem; niſi & hoc minus clarum daret ideam. Itaque VI. exiſtimarim phraſin hanc redire, vel ad noviſſima tantum, vel ad omnia, quæ præmiſſa; in hunc ſenſum: *Ecce ita bis*, *ter*, tum *per Adflictiones lethales*, tum per *Viſiones Nocturnas*, *Deus deterrere ſolet*, quos ſervatos vult, *a ſuperbia.* Non *frequentem* ſentis *numerum*; non etiam *infrequentem*; ſed *naturæ monitionum Divinarum aptiſſimum*, & non *reſtricte nimis*, ac *finite*, non etiam *laxe*, ac *indefinite*, capiendum; ſi *decorum* illud, quod *Elihuus*, retinere velimus. Egregie hoc *Bis*, *Terve*, ad ſcopum hujus diſputationis facit; ſi enim Deus hoc *iterum*, & *tertium* facere ſoleat, cum iis, quos *ab* omni *fæce ſuperbiæ* quam *expurgatiſſimos* eſſe cupit: quorum tunc officium, non *litigare* cum Deo, ſed *Virgam oſculari*; eo ipſo ſentire poterat *Jobus*, nec alieni quicquam a viis Dei, aut pugnans cum paterno Ejus adfectu, ſibi obveniſſe; & officium a ſe deſertum, qui ubi ſe *humiliare*, & *gratiam in Mediatore oblatam amplecti* debuiſſet, omni *arrogantia* depoſita, contra tantopere ſibi ipſi placuerit, ut *ſuperbius* in Deum *conſurgere*, *Judicique* ſuo *injuriæ dicam ſcribere* ſuſtinuerit. Nos quidem, *Jobum* & poſſumus, & debemus, hac in parte, excuſare: attamen ne nunc quidem Eum penitus abſolvimus; aut a *ſuperbia* ſpirituali intactum pronunciamus: graviorem haud dubie ſententiam laturi, ſi tunc temporis præſentes fuiſſemus. Ergo *Elihuus*, ut *Moderatum*, & *Cordatum* ſimul *Virum*, decebat; nec cum Triumviris *damnat Jobum*, *univerſam* ejus *vitam traducens:* nec ſane *eum omni crimini eximit:* ſed ex *præſentis contentionis impetu* & *audacia* infert, *ejus Cor necdum a fermento ſuperbiæ fuiſſe perpurgatum*; ac proinde *virgam caſtigatricem* Dei, meritiſſimo jure ipſi admotam, atque etiamnum gravem incumbere.

Verſ. 30. Inſigni elegantia ſubſumit nunc *Elihuus*, & ſuum facit, quod *Vſ.* 28. indiderat *Ori convaleſcentis*, atque ex *Leti faucibus retracti.* In השיב *Reducere*, ad vim peculiarem *Captivi in libertatem vindicati* attendendam putem. Loca ubique obvia. Nempe שחת *Fovea* mortis, & perditionis, hic conſideratur ut *Carcer tenebricoſus*, in quem amandantur, qui *in peccatis ſuis moriuntur*; excluſi *luce vitæ præſentis*, & *futuræ*. Contrarium, *ut illuſtretur in luce viventium:* vel, ſi mavis, *ut colluſtretur luce vitæ.* Nimis anguſte *Merc. Ad literam de* hac vita *intelligitur. Sunt qui ad* futuram vitam *referunt. Id ſinam* Allegorice *intelligi*; *poſtquam ad literam de* hac vita *intellexeris.* Præluſum huic obſervationi ad *Vſ.* 28. Moneo Magnum Commentatorem ibi agere contra *Rambanem*, & *Chaldæum*, qui directe *æternam & ſupernam lucem* intendi ſtatuunt; quod alias hæc ad *Jobi ſtatum* nihil facerent; qui hic *adflictus*, *æternæ* tamen *lucis particeps* eſſet *futurus*. Si illos tantum refutatos voluit, ſententiam haud dubie abſurdam ultro rejicimus: ſed nimis reſtrictus videtur, quum tam ſollicite *vitam præſentem ſimpliciter* tenendam cenſet. Nos ut ibi, ita heic, *lucem vitæ præſentis in lucem vitæ futuræ terminandam*, citra *Allegoriam*, in ipſa *Litera* contineri, dubio vacuum autumamus; quod *Diſputatio* hæc *Elihui* non verſetur circa *Vitæ temporalis commoda*, quæ etiam ab improbis percipiuntur; ſed circa *ſortem Sanctorum in luce*, *tum gratiæ* his in terris, *tum gloriæ* in Cœlis. Utramque haud dubie complexus *Pſalm.* 36: 10. non per *Allegoriam*, ſed ex *Literæ* ipſius *dignitate*, & *amplitudine.*

Verſ. 31. *Prima* hæc *aggreſſio* ita conclu-

di-

31 Purgatam aurem præbe, Jo-
be, & auſculta mihi: tace, & ego
loquar.
32 Si ſunt ſermones, refuta me;
loquere, nam cupio juſtificare te.
33 Si non ſunt, audi me; tace,
& docebo te Sapientiam.

31 הקשב איוב שמע־לי החרש
ואנכי אדבר :
32 אם־יש־מלין השיבני דבר כי־
חפצתי צדקך :
33 אם־אין אתה שְׁמע־לי החרש
ואאלפך חכמה :

ditur, ut *plura* reſtare *dicenda* inſinuetur. *Attende*, proprie *Aurem purgatam præbe.* Ad ea *quæ dicta*, inquit *Merc.* Rectius *Cocc.* aliique, ad ea *quæ dicturus ſum* porro, ut patet ex colo altero. Nempe *graviores* adhuc *Convictiones* meditabatur Actor hic, *Jobum*, ut apparet, *ſatis placidum*, & *docilem*, cernens. Cl. *Schmid.* hanc monitionem verſui ſequenti adſtringit, q. d. *Attende*; *rem tibi dicam notatu dignam.* Quænam illa? *Concedam tibi ſpatium reſpondendi, ſi ſint tibi ſermones.* Addit Vir Doctus, *Non refert, quod ad pauca verba nimis longum ſit Exordium. Nam non multitudo verborum, ſed pondus, obſervandum.* An ergo tam *notabile*, *Adverſario ſpatium reſpondendi non negare*? Tenemus potius *ſermones ſecuturos.* Inſtat Vir Doct. *præparationem ad eos Vſ. ult. fieri.* Recte: ſed & hocce noſtro; *Vſ.* 32. prudenter & moderate interſerto.

Verſ. 32. Plenus verborum Actor noſter præc. *Vſ.* paulo fervidius dixiſſe videbatur, *Aurem purgatam præbe, audi*; *ſile*; *ego loquar.* Id nunc corrigit & temperat, *ſi interim verba ſunt*, quæ mihi reponere queas, *repone*; *refuta me*; *loquere*; *nam cupio*, cuperem, *oblectarer*, *voluptati mihi foret*, *juſtificare te.* חפץ infert *inclinationem* cum *jucunditate adfectus*, & *voluptate*, conjunctam. In צדק *Juſtificare*, *juſtum facere ſententia ſua*, *abſolvere*, tenendus *uſus judicialis*, unde non deflectit *Cocc.* quum ait צדק eſſe *non tantum pietatis, ſed & veritatis, laudem tribuere.* Reſpicit ad notionem peculiarem Radicis צדק صدق in *Veritate*, quæ eſt *rectus rigor verborum*, ut *juſtitia*, *factorum.* Subtiliuſculum. Retineo *Juſtificationem*, ſive *Abſolutionem rei accuſati*, & *ſuſpecti.* Ad rem *Merc.* *Non mihi voluptati eſt, ut tuam cauſam injuſtam oſtendam. Velim eam eſſe juſtam*; *nec eſſe in te, quod reprehendi poſſit.* Adde, *diſcupio a te vinci*, *& contra memet ipſum ſententiam ferre.* Nobilem Viri Characterem!

Verſ. 33. Mirificam habet vim & gratiam illud אם אין, *ſi non*; *ſi vacuitas*, nempe *verborum*, ſi *nulla* plane *verba* tibi, *quæ* ſane *nulla eſſe poſſunt.* Non eſt *dubitantis*, ſed *aſſeverantis*, & eo ipſo *fortiſſime convincentis.* Reliqua plana. In *docebo te Sapientiam*, ineſſe *arrogantiam*, cenſet *de Pined.* Ego *Fiduciam*, ex *optima cauſa natam*, hic cerno, quæ nil inſolens ſpiret. Cl. *Schmid.* ait *Sapientiam* vocari nunc *graviſſimum punctum de quo diſputatur*, *maxime de* Adflictionibus fidelium, *earumque ordine ad ſalutem.* Eſt *Hypotheſis* qua ſæpe minus feliciter uſum vidimus Virum Doct. Ex mente *Elihui* a *Sapientia* aberrat, qui *cum Deo diſputat &c.* Ne nos quidem, credo, aliud nunc judicamus. Vocabulum ergo ſemet explicat, & juſtis finibus coërcet. Bona obſervatio *Merc.* *Hic veriſimile eſt aliquantiſper tacuiſſe Elihu, ut videret num ſermonem reſumturus eſſet Jobus* &c. *Is nihil reponit, velut ſe aliqua ex parte jam convictum ſentiens. Præterea quod lenius hunc agere cerneret, quam ceteros, omnino eum ſibi audiendum credidit &c.*

CA-

CAPUT TRICESIMUM QUARTUM.

Verſ. 1. ויען אליהוא ויאמר :

2 שמעו חכמים מלי וידעים האזינו לי :

3 כי־

Verſ. 1. ET reſpondit Elihuus, dixitque.

2 Audite Sapientes verba mea; & periti advertite aures mihi.

3 Nam

Verſ. 1. Animoſius *altera* hac *inſtantia* in *Jobum* ſeſe infert diſputator; forte quod ſilentium retinente eo, exiſtimarit Eum quodammodo ſeſe ſentire convictum *ſuperbiæ*, indeque exortæ *contumaciæ* in Deum. Hanc poſtremam incudem nunc porro tundere cœptat, atque *Jobum* increpat quod diſertis verbis dixerit, *Judicium ſuum a Deo ablatum. Cum optima cauſa ſe ſuccumbere. Plagas has acerbiſſimas immerenti, & innocenti, inflictas.* Denique *nil prodeſſe alicui fidele, & conſtans, religionis ſtudium.* Diſſident Interpretes circa has criminationes. Sunt. I. qui contendant *Elihuum* Noſtro impingere calumnias; vel ſaltem verba ejus torquere, & exulcerare, cum ſupercilio cenſorio, & faſtu majore adhuc quam Triumvirorum. *De Pined.* cum multis Veterum ſic judicaſſe, ſupra monuimus. *Codurc.* præſertim ad hoc Caput ſplendidæ bili in *Elihuum* indulget, Zelo illaudabili, pro bona *Jobi* cauſa ſcilicet, eum vocans *ſtellionem, qui aperte Sycophantam agat; tendiculas & fraudes nectentem: Lingulacam: fatuum; quem cordis loco peponem habuiſſe non dubites.* Alii, II. nec accuſant hominem calumniæ; nec plane excuſant; ſed diſputandi fervore eum ulterius, quam par fuerat, abreptum cenſent. Hanc mediam viam moderate ſatis *Merc.* ingreſſus. *Obſervandum*, inquit, *Elihuum aliter nonnulla intellexiſſe quam Job ſenſit, atque ideo in eum eſſe aſperiorem. Interim tamen reprehendendum fuiſſe Jobum; quod nimius eſſet in Juſtitia ſua defendenda; quantumvis provocatus contumelioſis Amicorum vocibus. Hac de cauſa etiam Jobum nihil reſpondere dictis Elihui, quod, etſi aſperior nonnunquam, mitius tamen ageret, nec ita vitam ipſius denigraret: quippe qui putaris* ob peccata *quidem* nonnulla *Jobum ita adfligi; non tamen eum indigne exagitet, aut ut ſceleratum ac reprobum inſectetur; in eo maxime inſiſtens, quod in Deum contumelioſe ſit locutus, & de Juſtitia ejus queſtus, cum tamen Jobus injuſtitiam in Deo non agnoſceret, neque hoc in animo haberet, ut Deum quicquam injuſte agere putaret.* &c. *Elihuus ergo Deum juſtum eſſe omni ex parte defendit variis rationibus* &c. &c. Conferri merentur quæ in hunc ſenſum latius expoſita a *Calvin. Conc.* CXXIX. Sunt denique III. qui *Elihuum* per omnia *juſti cenſoris & Arbitri* partes impleviſſe ſtatuant; de *pietate*, & *innocentia*, nullum dubium contra *Jobum* vel fovendo, vel movendo; ſed tantum diſputando contra quaſdam *Hypotheſes* imprudentius ab eo productas, & defenſas. Huc tendit quoque *Cocc.* nec non *Schmid.* quamvis non una via, ac ratione. Quid nobis IV. hic ſedeat, ad *Cap.* 33. *Vſ.* 1. 11. & præſertim *Vſ.* 12. indicatum. Id niſi teneatur, nunquam Caput hocce, ſubtili, & difficili admodum, filo, deductum, rite enucleabitur.

Verſ. 2. Exordium fervidius, per *Apoſtrophen.* Ad quos? ad *Amicos*, ajunt plurimi. Sed eos hoc titulo inſignitos nunc, haud patitur indignatio *Elihui*, qua *Cap.* 32: 7-9. illos non leviter tetigit. *Merc.* contentus in genere notaſſe, *Aſſentionem, & benevolentiam ſimul, conciliari dum eos ſapientes appellat* &c. Similiter *Piſc. O vos, quotquot adeſtis, Viri Sapientes!* Item *Cocc. Convertit ſe ad Auditores ſuos, non ut rudes, aut ſtultos, temerariis affectibus deditos, ſed ut maturi judicii, & multiplicis ſcientiæ viros.* Ecquoſnam? Tres viros intendi haud veriſimile. Ergo neceſſe eſt, conſeſſum fuiſſe frequentiorem. Cl. *Schmid.* ad *Abſentes converſionem* factam ſtatuit, per *figuram* haud inconcinnam. Collatio tamen *Vſ.* 34. & 37. infra evincere videtur, plures, eoſque rerum peritos, Cœtus huic interfuiſſe, quamvis, pro *Oeconomia* Li-

3 Nam auris ſermones explorat; & palatum deguſtat ad comedendum.
4 Judicium emedullabimus nobis; dignoſcemus inter nos, quid bonum.
5 Nam dixit Jobus, Juſtus ſum; & Deus abſtulit Judicium meum.
6 Su-

3 כי־אזן מלין תבחן וחך יטעם לאכל׃
4 משפט נבחרה־לנו נדעה בינינו מה־טוב׃
5 כי־אמר איוב צדקתי ואל הסיר משפטי׃
6 על־

bri, nihil ea de re moneatur.

Verſ. 3. Pulcherrimæ ſententiæ, aliquid proverbiale redolentes. De iis abunde dictum ad *Cap.* 12: 11. *Piſc.* hic monet in בחן *probare* eſſe *metaph.* ab *Aurificibus*. Id & nos ſupra tetigimus. Improbat *Schmid.* negans verbum hoc *Aurificibus* eſſe proprium; nec *tropo* opus eſſe. Atqui *Origo*, quæ eſt *trivit*, *attrivit*, ſub [illegible] conſervata, ut in *Clav. Dial.* indicatum, illuc manifeſto ducit. *Et* pro *Ut* hic poſitum, ſat venuſtum fundit ſenſum. Non minus tamen elegantem, & forte pleniorem adhuc eundem, habueris, ſi vis *copulativa* teneatur, & duo conſtituantur membra. Primo, *Auris verba explorans*, ſiutne convenientia rationi, & religioni, quæ eſt *auris intellectus purioris, ac defæcatioris.* Secundo *palatum deguſtans*, atque explorans, *cibum*, ſitne *aptus eſui*, an *ineptus*, *noxius* &c. Sic *palatum* erit *internum* quoque, & *figuratum*; æque ac *auris*; & deſignabit *ſanum* ac *ſolidum Judicium*, quod ut *bonam doctrinam*, & *veritatem*, *guſtat*, tanquam *cibum*, ita *malam*, ac *eum vanitate conjunctam*, *reſpuit*. Redeatur ad *Cap.* 31: 30. & 33: 2. Figuras a *Jobo Cap.* 12: 11. adhibitas, dextre reponit Adverſarius; non ſine aculeo. Aliquatenus & hinc colligas, *Converſionem Vſ.* præc. *ad præſentes* factam, ad quorum & *Aures*, & *Judicia*, provocetur.

Verſ. 4. *Præſentes* potius *compellari*, quam *Abſentes*, & hujus inſtantiæ tenore concluderem. In phraſi *Eligamus judicium nobis*, paululum variatur. Nonnullis eſt, *Agamus rem more judicii*. Aliis, *rite proponamus ſtatum quæſtionis, de eoque conveniamus*. A *Merc.* habemus, *ex æquo agamus*; *æquitatem, & veritatem, quod juſtum eſt in hac controverſia, proponamus*. Ex *Vſ.* 5. *Schmid.* mallet, *Expendamus ſobrie, & decernamus ſana ſententia, qualenam debeat eſſe Judicium Dei ſuper homines, pios maxime & juſtos.* &c. Reſtrictius. Magis ad rem *Cocc. Eligere judicium dicitur pro examinare, atque explorare, quid veritate adſtipulante ſtatui, ac pronunciari, poſſit.* Subdit tamen, quod ad proximum illud accedit, *Judicium de actibus Dei*; &, *quid bonum? quid ex uſu & ſalute hominum, atque inprimis piorum, ſit?* Hæc ex priva *Hypotheſi:* ut & *Schmidii* illud; de quo ſtatim. Interim verbis magis, quam re ipſa, diſſideri putem: nam ſeries ipſa dubitare non patitur, quin *Judicium eligere* valeat *legitimam cognitionem*, *diſcuſſionemque*, *inſtituere præſentis cauſæ*, *adhibita ea veritate, & religione, quæ cordatos, & æquos, Judices, arbitroſve, decet.* Verbum בחר in *Origine* eſt *Emedullare*. Id egregie quadrat in *profundam*, *exactamque*, *Cauſæ excuſſionem*. Adfine eſt, *Cap.* 9: 14. *Cognoſcere quid bonum*, item, pro filo orationis, nil aliud, quam *dignoſcere* & *decernere quid verum, rectum, virtuti, religioni, pietati, conſentaneum*. Reſtricte nimis iterum *Schmid. Quodnam judicium æquum, & bonum ſit; ut illud Deus exerceat.*

Verſ. 5. Acceditur ad id, quod *diſceptari*, & *emedullari* cupit. Proponuntur iterum *verba Jobi*; atque quid in iis inſit non ſolum *immodeſti*, ſed & *injuſti*, in Deumque *injurioſi*, conſiderandum tradit. Hic vero fluctus exſtunt opinionum; ſecundum diverſas *Hypotheſes*, quas ad *Vſ.* 1. ſtrinxi. Ex Veteribus plurimi l. *Jobum* hæc minime dixiſſe tendunt, vel ſaltem alio ſenſu dixiſſe. *Codurc.* inprimis acerbe in *Elihuum* ſe invehit. *De Pined.* alias etiam in eum iniquior, hic tamen æquius ſen-

ſentit, quod *Cap.* 32: 1. diſerte dicatur, ideo *ceſſaſſe Amicos a loquendo, quod Juſtus eſſet in oculis ſuis*, quodque *nihil tam exploratum in hoc Libro, quam Jobi conſtantiam in Juſtitia ſua aſſerenda.* Ad mediam rationem II. *Merc. Illud Juſtus ſum non iiſdem verbis dixerat Jobus; ſed id tamen ex ejus dictis paſſim colligere licuit:* ut *Cap.* 27: 6. & 31. toto: & 23: 10. 11. 12. Subjungit, *Quamquam ille non ita ſe Juſtum cenſebat, ut omni ex parte a peccato purus & immunis eſſet: quod ex Cap.* 14: 4. &c. *palam eſt.* &c. *Non ergo inter Jobum & Elihu de Juſtitiæ definitione convenit; quia Job* Juſtitiam civilem *apud homines intelligit, at Elihu* juſtitiam abſolutam *fingit, quæ in homine non reperitur.* Mitius adhuc cenſet III. Cl. *Schmid.* non duas theſes hic concipiens, ſed unam tantum, *An Deus judicium debitum abſtulerit a Jobo, quum tamen Juſtus ſit indubie.* Addit, *ſic extra controverſiam eſt apud Elihu, quod Jobus juſtus ſit*, i. e. *vixerit, ut hominem fidelem decet* &c. Conſimili fere ratione Cl. *Cocc. Juſte egi, & Deus amovit judicium meum. Intelligitur Juſtitia per fidem Redemtoris, Sp. S. arrhabone confirmata, ut recte Deodatus explicat. Non aliam potuit ſtatuere Juſtitiam, qui ſuam claris verbis amolitur. Notandum & hic, & alibi, non de* Civili Juſtitia *in toto Libro diſputari; ſed de ea, qua quis apud Deum juſtus eſt. Errant, quibus aliud videtur, neque ſatis attendunt ad totum negotium.* Hinc *ſtatum quæſtionis.* ita format, *An Deus piis Judicium neget?* i. e. *non det illis bonum promiſſum, ſed malum infligat, quod impiis minatus eſt.* Adfine, quod Cl. *Schmid.* proponit, *Jobum ex impatientia murmuraſſe contra ordinem ſalutis, quo Deus nos per adflictiones introducit in gloriam. Contradicere his querelis Elihuum; atque aſſerere, æquiſſimum eſſe hunc ordinem; nec ullam Juſtis æquitatem a Deo negari.* Ad *Cap.* 32: 2, hujus *Hypotheſeos* pleniorem conſpectum dederat Vir Doct. *Juſtificare animam ſuam præ Deo* exponens, *meliorem ordinem ſalutis inſtituere; ut ſi a Jobo res pependiſſet, tam juſtus & æquus futurus fuiſſet, ut fidelibus, & juſtis, in hac vita deſtinaſſet bona, non mala; improbis contra mala, non bona* &c. Ibidem Cl. *Cocc.* hæc appoſuerat, *Juſtificare ſe præ Deo*, eſt, *aſſerere, Deum non ſervare judicium gratiæ, quo integritati meritam reddit laudem: neque proportionem tenere delictorum in caſtigatione: ut nec promiſſam remunerationem præſtare in hac vita: improbis item digna ſupplicia non irrogare.* &c.. Ad hæc IV. notetur, 1. ex collatione *Cap.* 32: 1. 2. indubitatum reddi, per ſe ſtare in noſtro textu צדקתי *Juſtus ſum;* atque proponi tanquam nimis arroganter dictum; etiamſi *Juſtificare ſe præ Deo* eo ſenſu admitteretur. Non potuit 2. *extra controverſiam eſſe* apud *Elihuum, Jobum vixiſſe ut Fidelem decebat.* Nobis id pro certo conſtat, ex eventu; & Dei ipſius deciſione: ſi *Elihuo* idem conſtitiſſet jam, nimis ſane moroſus fuiſſet, qui *hominis*, quem agnoſcebat *Juſtum*, & *Fidelem*, *querelas* quaſdam *imprudentiores*, immenſa vi dolorum ex ore extortas, non excuſaſſet potius, quam tanto Zelo refutare aggreſſus eſſet. Credidit ergo *ſuſpenſus*, & *dubius*, circa *Jobi fidem* & *virtutem*, eum graviter ſaltem peccaſſe in audaciſſimo illo; *Juſtus ſum*; ubi revera jam *Merc.* ſe non adeo feliciter extricat, 3. *Juſtitiam Civilem* a *Jobo* ſpectatam ſtatuens. Etiam *abſolutam* 4. Eum non ſpectaſſe certiſſimum. Minus adhuc 5. ſpectare potuit *Juſtitiam per fidem Mediatoris.* Quid ergo tandem 6. ſibi arrogavit *Jobus*? & quid crimini ei datur ab *Elihuo*, non per calumniam; non per torturam verbis adhibitam; ſed ex vero? Dixi ad *Cap.* 32: 2. merito *crudum* nimis, atque adeo *audax*, & *intolerandum*, viſum *Elihuo*, quod *Jobus* tanta vehementia contendiſſet contra omnes *Æquitatis & Juſtitiæ rationes ſe plecti*, & plane *innocentem*, atque *immerentem*, *tantas plagas ſuſtinere.* Vides צדקתי *Juſtus ſum* hoc adſpectu valere, *Juſta mihi eſt cauſa.* Habes plane idem quod *Cap.* 32: 1 2. *Juſtus in oculis ſuis*: &, *juſtior eſſe quam Deus*: quatenus tendebat ſe *meliorem* habere *cauſam*, quam Deum; quippe qui *religioſiſſimum* ſui *Cultorem*, *ſupplicio*, *exitioque*, *diriſſimo mactaſſet*, haud ſecus ac *ſceleratum caput*, quod *e terris eraſum vellet*: idque *citra culpam ullam.* Hoc a *Jobo* teneri, & urgeri, omni capite in oculos incurrit. In eo *gravem exceſſum*, cum *optima cauſa*, etiam nunc notamus omnes. Quid non facere debuit *Elihuus*? qui de ejus *Innocentia* tam convictus nec fuit, nec eſſe potuit. Addo, nec debuit; nam ſi Deus id ei forte per Spiritum revelaſſet, eo ipſo non contra *Jobum*, ſed adverſus Amicos, pro *Jobo*, arma ſua convertere coactus fuiſſet; quod Tragici hujus Caſus *Oeco-*

6 Super Judicium meum mentior: Letalis eſt ſagitta mea, ſine prævaricatione.

7 Quis

6 על־־משפטי אכזב אנוש חצי בלי־־פשע׃

7 מי־־

nomia haud patitur; in qua omnia magis magiſque implicari debent; donec per Deum ipſum inſolubiles nodi explicentur. Ex his facile intelligere eſt, *Elihuum* non potuiſſe non *Zelo* quodam *Dei corripi*, quando ita palam, & fortiter, *ſe Juſtum eſſe*, in hac Cauſa, tenderet Noſter. Id tantundem erat, ac ſi diſertis verbis diceret: *Injuriam ſibi a Deo illatam; ſeque contra jus, & fas, tam atrocibus plagis ſubjacere.* Et dixit: ſed in æſtu immanium dolorum: quum jam ad incitas redactus eſſet iniquiſſimis Triumvirorum cenſuris: quumque ſe liberis ſaltem querelis aliquid ſolatii quæſiturum, ſæpe conteſtatus eſſet. Ex hoc turbatiore adfectu prorupit crudiſſimum dictum *Cap.* 19: 6. *Deus* עוּתני *me, meumque Jus, pervertit*, nec non *Vſ.* 7. *Ibid. Clamo violentiam* &c. Expende, quæ ibi notata; collato *Cap.* 27: 2. *Deus amovit Judicium*, i. e. *Jus meum.* Id tanquam *ſuperbum*, ac ferme *blaſphemum*, non immerito nunc ab *Elihuo* reſumitur, acerrimeque retunditur, ac refutatur. Si in *pectus Jobi*, & *præclariſſimam* ejus *conſcientiam*, *introſpicere* potuiſſet, æque ac nos, Virum Sanctiſſimum excuſaſſet, atque ardenti cum maxime dolori tam *æſtuantia verba* aſſignaſſet. Nunc non potuit non indignatione graviore exardeſcere, atque *Criminationem* nimis fervidam *Juſtitiæ*, & *æquitatis*, *Divinæ*, fervidius depellere, quam *Jobi Virtus*, *pietas*, & *innocentia*, promerebantur. In eo item aliquis *exceſſus* a parte *Elihui* deprenditur. Eum tamen evitare non potuit iis in circumſtantiis, in quibus tunc conſtitutus erat. Habes cauſam forte, quare, ad Exitum, nec vituperetur, ut Amici, nec collaudetur. Habes ſaltem filum, ad quod hujus Actoris inſtantiæ multo expeditius evolventur.

Verſ. 6. Producuntur duo alia dicta crudiſſima, quæ *Elihuo* bilem concitarant. Ad prius maxime hæretur. *Vulg.* non valde commode, I. *in judicando me mendacium eſt.* Similiter *Aquil.* & *Symm.* nec multo aliter LXX. niſi quod durius efferant, ἐψεύσατο *in judicio meo Deus.* Per Calumniam affictum *Jobo*, quod nunquam dixit, cenſuere multi: qui *Elihuum* mendaciſſimum & impudentiſſimum nobis fingunt mortalem. *Codurc.* III. durius adhuc reddit, *in Judicio adverſarium meum falſi convincam.* Laudat *Chald.* qui ſolus hanc facem prætulerit; cujus auctoritati item hic ſubſcribit III. *Grot.* in *Hebræo* eſſe notans, *Judicio meo mentiri faciam.* i. e *mendacii convincam.* Sic verbum כזב uſurpatum ait *ſupr. Cap.* 24. 25. ſed ibi *conj. Hiph.* hic vero *Pihel*, vergens potius ad uſum *intranſitiv.* Illud *eum* quoque non in *Hebræo:* niſi quod *Chald.* arripuerit בר נש *filium hominis*, ex ſeq. אנוש *Enoſch*, pro *Anuſch.* Hanc *Lectionem* hodiernæ *Judæorum* præſtare pronunciat *Codurc.* Idem cenſet, quamquam *hæc ita non extent inter Jobi ſermones, tamen proxime accedere* ad *Cap.* 31: 35. ubi, ex ejus opinione, Noſter gloriatur, *ſe, Deo judice, de Adverſariorum calumniis facile victoriam reportaturum.* Rogat deinde, an id *dignum tam virulenta objurgatione*, & *quodnam in eo peccatum*? Nullum: ac proinde explicatio *Codurci* & ibi, & heic, nulla. *Munſt. Iſid. Clar.* aliique III. *In judicio meo mendax ero.* i. e. *Cum juſtus ſim, & tamen flagellar, judicium quod de me profero, tanquam de innocente, mendax aliis apparet.* Propius ad indolem vocis משפטי *Merc.* IV. *In meo jure*, ſive *Cauſa*, *mendax habeor, quaſi injuſte me tuear, meque falſo dicam innocentem: itaque tyrannice, quo jure, qua injuria, tanquam ſons condemnor, & punior a Deo.. Huc aliqua ex parte ſpectabant quæ Cap.* 19: 7. *extant.* Prævivit *Calv. Conc.* CXXIX. *in meo jure mendax invenior. Significat ſe non admitti ad cauſæ defenſionem; idque perinde eſſe, atque quum judices ſunt iniqui, & crudeles, bonum alterius jus auctoritate ſua opprimentes* &c. &c. Ad eandem rationem Doct. *Belg.* itemque *Luth.* &c. Mollius quid captatum a R. *Levi* V. per *interrog. An in jure meo mentiar? an me ſontem dicam, quum ſim inſons.* Huc *Vatabl. Jun.* & *Trem.* aliique conceſſere: nec non *Crinſoz.* hæc verba a

Jo-

7 מי־גבר כאיוב ישתה־לעג כמים׃

7 Quis Vir, ſicut Jobus! bibit ſubſannationem ut aquam.

8 ואראה

8 Et

Jobo quidem dicta, ſed a Scriptore ſacro inter ſermones ejus non relata, autumans, quod Compendium eorundem dediſſe, ſatis habuerit. Dilutius VI. *Cler. An in judicio meo mentiar? Non ſane apud Judices mentiri ſuſtinerem.* Non valde plane *Ab. Eſra* VII. *Quum jus poſtulo, mendax habeor.* Acute *Druſ.* poſt *Tigur.* VIII. *In judicio meo fallor*, pro, *ſpe mea fruſtratus ſum. Venit malum pro bono.* Vicinus *Bold.* IX. *Meo judicio nunquam in hæc mala deventurus eram; ſed falſum me fuiſſe experior.* In his כזב *mentiri* eſt *fruſtra eſſe. Deficere.* Eam vim X. premens quoque Cl. *Guſſ. Comm.* L. H. p. 370 dat, *ſuper jure meo interibo. Jus meum quo nitor, dum aures Dei pulſo, per quod vitæ ſuſtentandæ neceſſaria mihi debentur, non impediet quo minus deficiam & moriar.* Languet. *Schmid.* XI. non multo erectius, *Fallo memet ipſum circa judicium meum*, i. e. *ordinem ſalutis, quem mecum teneri, æquum cenſebam, longe diverſum experior &c. Quum bonum expectarem, venit malum.* Dilemma inducitur a *Cocc.* XII. *Aut Juſtus ſum, aut Mentior. Atqui Juſtus ſum: unde conſequitur, Deum mihi Judicium negare, quia me perſequitur ut hoſtem. Si tamen* mentior *hac in parte; deſperate plector citra defectionem.* Nimis ſubtile, & alienum. Tentat quoque XIII. per *interrog. Mentirerne?* i. e. *Quomodo poſſem adduci ut mentiar, amicorum ſuaſu; ita peccem: quum etiam ſine defectione, deſperata ſit plaga mea?* Non procul hinc abeſt *Epiſc. Elienſ.* XIV. *Dedignor memet defendere mendaciis, ſed etiamnum tueri cogor, lethale hoc vulnus mihi inflictum nullo meo crimine.* Convenit etiam ex parte cum *num.* VI. Gravitas *litis conteſtatæ* exigit, XV. ut על *ſuper*, nunc valeat, quod *Cap.* 10: 7. *Super ſcire tuum quod non ſim reus:* i. e. *Quantumvis me inſontem eſſe probe ſcias.* Adde *Cap.* 16: 17. Similiter nunc, *Non obſtante Jure meo evidenti, mendax ſum; cauſa cado; damnor; ab hominibus* non ſolum, ſed etiam *a Deo ipſo.* Convenit cum *num.* III. niſi quod fortius adhuc, & animoſius, ſpiret. Eſt *Exceſſus defenſionis*, quem omnis pagina offert. Redeatur præſertim ad *Cap.* 16: 8. ubi *duriſſima* hac *phraſi* uſus Noſter; *Mendacium mihi impactum in me inſurgit; & teſtimonium contra me fert, in faciem.* Id planiſſume, *Super judicio meo*, i. e. *Quantumvis liquidum mihi jus*, אכזב *mentior; mendax cenſeor; falſitatis & injuſtitiæ reus peragor, etiamſi veritas & juſtitia palam a meis ſtent partibus.* Idem hoc clarius altero quoque Colo expreſſum: *Deſperata, Letalis, ſagitta mea*, i. e. plaga, *ſine defectione: citra ullam meam culpam.* Reperies audaciſſimum dictum *Cap.* 6: 4-9. 10. & 16: 17. 18. ubi *paratragœdiationem* omnium graviſſimam indicavi; ad quam nunc ſpeciatim reſpici putem. Confer porro *Cap.* 19: 5. 6. & 23. 6. 7. 14. quæ, aliaque complura, merito *Elihuo* indignationem commoverunt, ignaro hactenus, ex *ſenſune?* an ex *Adſectu?* emanaſſent.

Verſ. 7. Animoſa, & aſpera increpatio, qua *temeritatis*, & *inſolentiæ*, accuſatur *Jobus*, talia dicta funditare auſus. Extra oleas abeunt I. Græci multi, verſione vitioſa LXX. abſtracti; quum hunc *Vſ.* cum *ſeq.* ad laudem referunt; ut *Bibere ſubſannationem inſtar aquarum*, ſit, *injurias & calumnias* in ſe conjectas *magna* animi *tranquillitate* quaſi *ebibere*, ac *patientiſſime haurire* i. e. *audire.* Torſio nata ex *Vſ.* 8. ubi LXX. *negationem* inſeruere, ut: *Jobus non peccans, neque cum improbis communionem habens*, inducatur. Adme II. ſed in *vituperium*, quod *Merc.* ſecundo loco tentat; *Quis vir ut Jobus bibit* &c. q. d. *Talia ferre poſſit, qualia Job? Quis ſe, ut ille, deridendum propinat omnibus?* Concinit III. *Ab. Eſra*, paulo aliter ſtruens, *Si quis Jobo ſimilis ſit, qui talia dicat, bibet ſubſannationem, omniumque ludibrio patebit.* Malebat tamen IV. *Merc. Quis Vir* clarus, & ſapiens, *ſicut Job*, qui *bibat* &c. i. e. *qui plane imbutus ſit ſubſannationibus hominum, aquæ more eas hauriens & abſorbens?* q. d. *Qui ſe his inepte & temere dictis deridendum præbeat hominibus?* Differt a III. diſcrimine valde tenui. Sequuti *Jun.* & *Trem.* in hanc mentem, *Quis vir bonus qualem ſe di-*

8 Et peregre abit ad ſocietatem cum Operatoribus vanitatis: & ad ambulandum cum hominibus improbis.

8 וארח לחברה עם־פעלי און

וללכת אם־אנשי־רשע׃

9 Nam

9 כי־

cit Job, *eo dementiæ venturus*, *ut integritatem ſibi aſſerat*, *etiam tum*, *quum obloquitur Deo?* Diverſo flexu *Munſt.* & *Iſiod. Clar.* V. quibus *bibit ſubſannationem*, eſt, *ab omnibus male audit*, *propter abſurdam doctrinam*, *dum impiis patrocinatur*; *aſſerens nil prodeſſe religionem* &c. In his omnibus, ſi bene cerno, vis *paſſiva* phraſeos, *bibere ſannam.* Ad *Activam* fertur illud *Vatabl.* VI. *Qui plenus ſit verbis ridiculis*, *ea* nempe *imbibens ſponte.* Commodius credebat *Grot.* VII. *Qui bibere facit*: ut ſit: *Quis unquam ita Deo potanda præbuit ludibria ut Job?* Eſt durius, duplici nomine. Magis ad rem quod *Crinſoz.* VIII. adfert, *qui nos*, vel *Deum*, *aperte illudit.* In verſione poſuit, *ſermones parum ſanos miſcere.* Ita *Codurc.* IX. ſignificatur, *Jobum libero & pleno ore Numen ſubſannare*, *& ſeſe profano riſu ingurgitare.* Idem forte voluit *Calv.* *Accuſatur tanquam impudens*, *qui omne dedecus*, *& infamiam*, *ut piſcis aquam*, *ebibat.* Poteſt etiam eo ſenſu capi, quo *Merc. num.* IV. Ad mentem *Codurci* X. *Cocc.* paulo mollius, *Bibere ſubſannationem*, *ut aquam*, *eſt eam committere*, *atque ea delectari*; *ſaltem non offendi.* *Ita bibere crimen Cap.* 15: 16. *Prov.* 26: 6. Conſciſcunt *Schmid. Mich. Reim. Patric.* cujus hæc *paraphr.* appoſitiſſima *Quis unquam talem virum cognovit*, *qualis Job*, *qui quum Omnipotentem pro ſapientia ſua*, *& pietate*, *adorare deberet*; *licentiam ſibi ſumit de Judiciis ejus injurioſos ſermones effundendi?* Hunc ſenſum cumulatius adhuc expreſſerant XI. *Latini*, *Vulgato* præeunte; intelligentes *ſitim quandam carpendi Divinam providentiam*, *quæ non niſi conviciis in Cœlum conjectis refrigeretur*, *& quidem ſine ullo ſcrupulo*, *aut morſu conſcientiæ.* Vide *Gregor. Philipp. Th. Aquin. Gloſſ. Ordin. Lyran. Vavaſſ. de Pined.* qui tamen ambiguus inter hunc & *num.* IV. *Bolduc.* XII. *ſummam facilitatem*, *vehementem aviditatem*, & *longam habitudinem*, ponens, addit, *quamvis nullus invitet ſapor*, aut *ſuavitas. Quid enim frigidius*, *quid vilius*, *quidve inſipidius aqua?* Acumen vitreum: eo frigidius, quod ad *Num.* IV. recurrat illius expoſitio, *Quis Jobo ſimilis unquam inventus*, *qui alacriter hauriat*, *& abſorbeat*, *ludibria*; *quum omnes infamiam*, *& contumelias*, *maxime abhorreant*: *præſertim Viri nobiles & illuſtres.* Meo judicio *paſſivus adſpectus* formulæ *Bibere ſannam* hic plane incongruus. *Sanna omnino* nunc inferre debet *contemtum religionis*, & *verba profana cum ludibrio Dei conjuncta.* Ita *Pſ.* 35: 16 & 123: 4. & *Hoſ.* 7: 16. uſurpatum. Notiſſimi hoc ſenſu *deriſores*, *ſanniones*, לצים, in *Pſalmis* & *Proverbiis.* Hinc *Bibere ſannam* eſt, vel *ſannionem agere*, & *illudere religioni*: vel *ſannis* talium hominum *oblectari*, *eaſque avide combibere.* Ad poſteriorem rationem etiam *ſannam bibit*, qui *ſannionum dicta imitatur*, & *ſua facit.* Huic crimini *Elihuus* affinem non immerito pronunciat *Jobum*, quod de Dei *providentia*, & *judiciis*, talia diſſeruiſſet, quæ e *ſchola ſubſannationis*, non *pietatis*, prodire viderentur. Favet *Vſ. ſeq.* eſtque mitius, & modeſtius, quam ſi *ſannionis titulo* directe notetur Noſter, cui *deriſio religionis* ſit, & fuerit, oblectamento. Ceterum circa *interrogationem* per מי obſervo, eam a pleriſque produci ad finem uſque *Vſ. ſeq. Quis Vir*, *ut Jobus biberet ſannam* &c. *Et ambularet in ſocietate* &c? His גבר infert *virum clarum*, *ſapientem* &c. Cl. *Schmid.* inſerit, *Quis eſt vir ſicut Job?* qui *bibat* &c. *Et ambulet* &c. pro, *Quis inter ullos viros*, *quicunque illi ſint*, *qui par ſit Jobo in ſubſannatione?* Eſt languidius. Illud etiam præterire nequeo, Virum Doct. ad *Vſ.* 8. improbare *interrogationem*, a *Jun.* & *Trem.* illuc extenſam, quum tamen ipſius ſeries etiam per *interrog.* exeat. Ea carebit hæc demum ſtructura, *Quis Vir ut Jobus? Bibit ſannam*, *ut aquas. Et ambulat in ſocietatem cum operatoribus vanitatis* &c. Sentis *virum* ſignate poſitum; nec eſſe ſimpliciter, *Quis homo ut Jobus?* ſed, *ubi terrarum talem* Virum *reperiemus*, tam *fortem*, tam *ſtrenuum*, tan-

9 כִּי־אָמַר לֹא יִסְכָּן־גָּבֶר בִּרְצֹתוֹ עִם־אֱלֹהִים׃

9 Nam dixit, utilitatem non capiet Vir, quum jucundabitur cum Deo eſſe.

10 לָכֵן

10 Er-

tanta *ſapientia præditum*, in Jure Dei impugnando, ſuoque ipſius defenſando. Ironiam ſeutis, & Aculeum, materiæ aptum; nec acrem nimis, ut ad *Vſ.* 9. oſtendetur.

Verſ. 8. Quid LXX. ex iiſque veteres nonnulli turbarint, *Vſ.* præc. ſubmonitum. Seriei etiam non ſatis reſpondet, quod Doct. *Tigur.* ad *pœnam* deflexerint, *Conſors eſt malorum quæ facinoroſis debetur: & verſatur in conditione impiorum.* Omnino ad *culpam* hæc ſpectant, concinente Interpretum Choro. Aliqua tantum varietas circa phraſin & quo tandem jure tam *gravis criminatio* impacta ſit *Jobo*; quod *palam improbis ſeſe aſſociaſſe* deprehendatur. Quid nobis circa *voces* commodiſſimum viſum ſit, in verſione paret. ארח pulcherrime locatum, *peregre abiit: profectus eſt.* Innuitur *Jobum* ſic cogitando, & ratiocinando, a *Familia*, *Domo*, *Schola*, ſanctorum, *longe abiiſſe*, ut *ſe ſociaret turbæ profanæ.* Succinit חברה *ſocietas viantium. Sodalitium.* Ex ambiguo: quatenus חברים *ſocii* ſunt *ſectam ſequentes*; ſpeciatim in malum; ut *ſodales: Eſaj.* 1: 23. *ſodales furum. Prov.* 28: 24. *Hoſ.* 6: 9. Reperias etiam חבר in *armis ſociatis*; quam vocant *Ligam.* Ita *Operatores vanitatis*, qui *terunt*, & *frequentant*, *viam profanitatis*, concipiuntur ut *ſodalitium*, quod *ſenſus*, *animos*, *vires*, *ſociat.* Suaviludia *Bolducii* extundunt nobis in חברה *ſodalitatem a Prophetarum Archimandrita Hebere* ſic appellitatam, ע in ח trajecto: ad quam & nunc alludatur: ut & in אנשי iterum reponit *Enoſchæos Hereticos* &c. In verbo לכת a ילך *ivit*, *proceſſit*, agnoſcas facile *familiaritatem*, & *conſenſionem publicam.* פעלי און *Operatores vanitatis*, & *viri improbitatis*, pro filo, nunc ſunt *profani contemtores Religionis*, qui *Dei vias criminantur*, vel & *providentiam* ejus *clam*, *palamve*, *oppugnant.* Ex his ſponte apparet, quid de *Elibui Accuſatione* ſit ſtatuendum. Non eſt I. *Larva umbratilis*, cum qua hic pugnetur, ut *Codurc.* ſcribit, quaſi nunc *Cramben Amicorum*, *ad fœtorem decoctam*, *hic recoqueret* juvenis diſputator. Non etiam II. *ſiniſtre verba Jobi interpretatus* eſt; aut *male intellexit*; ut *Merc.* cenſet, cum eoque plurimi. Stare etiam III. nequit remiſſior illa *Hypotheſis*, qua *Elihuum* de *Jobi pietate*, & *juſtitia*, ne minimum quidem ambegiſſe supponitur: ſic enim revera ut *acer* nimis, & *importunus*, taxari nunc mereretur. Cl. *Schmid.* ſcrupulum *Vſ.* ſeq. tangit. Cl. *Cocc.* eundem non levat, notans, *Merito dictum reprehendi ob pravam conſequentiam, quæ quidem fidiculis inde non extorqueatur, ſed aperte fluat.* Reſpondeo: ſi *Elihuo* & *juſtitia Jobi*, & *Fides*, *exploratiſſima*, ut nobis nunc, fuerint, haud liberum ei fuiſſe, *conſequentiis* Virum innocentiſſimum *vexare.* Idem dictum velim ad alterum hocce *Cocceji*: *Non excuſatur a communione peccati Impiorum, qui per dicta, factaque, improbis aſſimilatur: etiamſi alia ratione, ac fine, dicat.* Non *abſolute* id admiſerim; præſertim *inter diſputandum*; & quidem cum *æſtu*, ac *dolore infinito*: ubi *alia* illa *ratio*, aliuſque *finis*, haud dubie præponderant. Colligo hinc IV. *Elihuum* non omnino convictum fuiſſe de *Jobi* vel *Juſtitia*, vel *Fide*; quamvis mitius de eo ſenſerit, atque Tresviri; ac propterea non potuiſſe eum aliter de *Jobi* dictis crudiſſimis judicare, quam judicavit: eas nempe aliquid *profani*, ac *blaſphemi*, præ ſe ferre, quod cum *vero ſenſu pietatis*, ac *Religionis*, vix ac ne vix quidem conciliari queat. Hoc ipſum ſignantiſſime phraſibus electis inſinuatum.

Verſ. 9. Gravius adhuc eandem incudem tundit. Verba ſatis plana; niſi quod ברצתו nonnihil ſcrupuli pariat. Quæſitius *Tigur.* *Vir non faciet paria, ſi cum Deo curſu contendat.* At *Vulg.* *Dixit enim, non placebit Vir Deo, etiamſi cucurrerit cum Eo.* A רוץ notio iſta ducta; quam *Vatabl.* *Calvin.* *Pagn.* aliique, amplexi. *De Pined.* ex *Philip.*

10 Ergo Viri cordati auſcultate mihi: longiſſime Deo ab improbitate; & omnipotenti ab iniquitate. — 10 לכן אנשי לבב שמעו לי חללה לאל מרשע ושדי מעול:

11 Nam- — 11 כי

lip. adfert *ſummam promtitudinem, qua juſſionibus* Dei *implendis* ſponte *occurratur.* Quod nonnulli *Hebraizantes* etiam huc acclives, ex difficultate phraſeos ortum, quam implicant magis verſiones: ut 1. *quum placet Deo*; 2. *quum amicitiam habet cum Deo*: 3. *quum ſibi placet cum Deo.* 4. *quando acquieſcit in Deo.* 5. *quum vult cum Deo*; [illegible], quod *Cocc.* dedit. 6. *Quum acceptat id quod habetur cum Deo*: ut argute *Guſſ.* in רצה: qui aſſimilem phraſin *Pſ.* 50: 18. הרץ עמו ſimiliter quoque explicuit, inſulto את אשר *Acceptas id quod habetur cum eo.* Ergo ex hoc, & illo, loco, elicio, quod & *Coccejo* obverſari debuit, *ſodalitium*, & *conſortium amicitiæ, partium, ſtudiorum, ſenſuum.* רצה eſt *gratum habere*, ut *gratum & jucundum accipere, amplecti, ſequi.* Proprietas in *adhærendo.* Hinc רצה עם אל eſt *ſe totum dedere Deo, Religioni, virtuti*; cum *voluntate*, & *affectione intima*, erga *cultum Ejus.* Pulcra oppoſitio inter *Adhæreſcere Deo*, *cum* ἀθεΐᾳ; & inter *Abire in ſodalitium, & ſectam, cum profanis.* Hoc vero quum nuſquam dixerit *Jobus*, aperti mendacii I. reum pronunciant Cenſorem huncce vitio creatum *Gregor. Philip.* aliique Latini. At *de Pined.* II. Eum ait *non tam fingere, & mentiri; quam verba Jobi male interpretari.* Eodem fertur *Merc.* hoc *forſan collegiſſe eum* monens ex *Cap.* 9: 22. ſimilibuſque locis. Subnectit deinde, *etſi ergo Elihu nimis crude & aſpere hoc objiciat, erat tamen quo Job reprehenderetur, quia non ſatis æquanimiter ſe Deo ſubjecit: & huc reſpexit Elihu, taxans tales Jobi in Deum velut blaſphemias, etſi in illis non inſiſteret Job; nec eas ſibi perſuaderet: ſed imprudenter interdum talia ei exciderent per vim morbi, eo tamen totis viribus reluctante, & reſiſtente, talibus Satanæ tentationibus.* Sic *Sp. S. voluit aſpere Jobum hic exagitari; ut ſuam culpam agnoſceret, quod ille verbis ſuis, etſi non ita plane ſentiret, potuiſſet tamen aliorum aures offendere* &c. &c. Prolixe in hanc mentem & *Calvin. Conc.* CXXIX. Ad hæc *Schmid.* III. *Non opus eſt ejusmodi excuſationibus, quibus tamen Elihu accuſatur. Nos dicimus,* Jobum dixiſſe, *quod illi imputatur ab Elihu, non quidem iiſdem verbis, ſed tamen conſequenter. Nec aliud vult Elihu, quam quod conſequenter hoc dixerit Jobus, hoc eſt, id dixerit, ex quo hoc conſequitur* &c. *Sic nihil eſt quod in Elihu, bono diſputatore, & per S. S. impulſo, reprehendatur.* Non ſenſit *Vir Doctus* in ſe ictum recidere: ſi enim, quod *Hypotheſis* ejus ubique fert, *Elihuus Jobum* agnovit *pium, juſtum*, non aliud diſputantem quam minus *concinnum* ſibi videri *ordinem ſalutis*: jam nimis acrem illorum temporum *Theologum* ſe dederit *Elihuus*, qui Fratrem onerare auſus fuerit *conſequentiis*, quas eum toto pectore deteſtari, exploratum habebar. Concludo iterum IV. *Elihuum* revera ignoraſſe, & ignorare debuiſſe, qualis *intus coram Deo* eſſet *Jobus*: ac propterea *moderate* æque, ac *cordate*, ei ante oculos propoſuiſſe, talia dicta pugnare cum fundamento *Religionis*, ac *Fides*: atque cum *pietate*, & *juſtitia* illa, quam ſibi adſciſcebat, vix poſſe conſtare. Agnoſcimus ergo & nos *Elihuum bonum Diſputatorem*, non *immediate* quidem a Sp. S. impulſum, ſed *mediate*, id eſt ad lucem veritatis, & Doctrinæ ſanæ, cum pio Zelo, & adfectu: ita tamen ut *nonnulla ignoraverit*, & *ad rem diſputando, rem ipſam* nihilominus *tangere non valuerit*: nedum Quæſtionem intricatiſſimam finire.

Verſ. 10. Expoſitis iis, vel *verbis diſertis*, vel *juſtis conſequentiis*, quæ *Jobi cauſam & Actiones* gravabant; ad refutationem tam *crudarum theſium* propius acceditur. Incipitur appoſitiſſime a *rejectione earundem* per ſolenne illud, *procul abſit*, cujus uſus in *abſurdis*; ac *blaſphemiis*. Tranſitio fit per לכן *idcirco*: vel, *At vero.* Compellantur iterum *Viri corde præditi*; velut *averſo ſermone a Jobo, ob indignitatem, & atrocitatem.* Ita non male *Merc.*

ſed

11 כי פעל אדם ישלם־לו וכארח איש ימצאנו׃

11 Namque opus hominis retribuet ei; & ſecundum viam viri invenire faciet eum.

12 אף־

12 Etiam

ſed probare nequeo, quod addat, *& ad Socios ejus converſo, quos ut Judices appellat.* Cur improbemus, dedi ad *Vſ.* 2. Adde *Cap.* 35: 4. Ad *Abſentes* ſermonem dirigi, non eſt veriſimile. Relinquitur, ut *præſentes* fuiſſe ſtatuamus & alios, quibus *honor* hicce *haberi* potuerit. Ad formulam חלילה aſſentior Cl. *Schmidio*, ejus *Emphaſin* non ſatis exprimi per, *Abſit a Deo impietas.* Subſtituit, *Eſt*, vel, *eſto*, *abominatio Deo ab improbitate.* Eodem tendit *Merc. Abſit Deo ab impietate.* Id ſatis nervoſum: eſtque illud *imperium*, non præſcribentis, quid Deo faciendum: ſed quid nobis de Numine ſanctiſſimo ſtatuendum. Poſſes & ſic: *Abſit Deo*, i. e. *ne fas* quidem *eſto* de Sanctiſſimo Numine tale quid cogitare, nedum pronunciare. Sic לאל non redibit *ad Deum* directe, ſed ad noſtras *de Deo cogitationes*, & *ſermones.* Res eodem redit. חליל *profanum:* mox *nefarium*, & *abominandum.* Hinc חלילה לו מ, cum *He parag. ſuperlativo*, *Maxime profanum ei ab ea re:* i. e. *a re iſta, ut plane ſceleſta, & execrabili, abhorret.* Vides quare מן adſit, & ל abeſſe non poſſit, niſi per *Ellipſin*, ut in שדי pro לשדי heic loci. Ceterum רשע & עול ita diſtinguit Cl. *Cocc.* ut prius ſit *ἀσέβεια damnabilis, contra id quod decet ipſum:* poſterius, *ἀδικία contra id quod in fœdere ſe cum piis facturum promiſit.* Eſt ſubtilius: atque ex priva *Hypotheſi* aſſumtum. Utrumque tendit ad *violationem juris & juſtitiæ*; & prius quidem ex *importunitate*, vel *ſævitia tyrannica:* unde רשעים *improbi*, ſignate, pro *Tyrannis:* poſterius ex *Proſopolepſia*, & *præpoſtero ſtudio*, quam vocamus *iniquitatem*, ab Origine verbi עול in *lancis inclinatione.* Utrumque *Juſtiſſimo Numini* adfricuiſſe videri poterat *Jobus*, quum *Judicium ſuum a Deo ablatum* contenderet; ſeque, *eo inſuper habito*, *immeritas*, quin *injuſtas*, *plagas pati* conquereretur.

Verſ. 11. Illuſtres ſententiæ. Non diſputo, meliuſne *ſed*, an *Nam*, vel *Quoniam*, ſubſumas pro nexu: talia enim ferme pendent a modo cogitandi; in quo ſuum cuique relinquendum. Utrumque habet quo ſe commendet. Quicquid eligas addas velim, *ſane*, ut fiat, vel, *Nam ſane*, vel, *ſed ſane*; ex proprietate *ἐν μοι*, alibi indicata. In phraſibus nil obſcuri: ſed vis, & ratio, argumenti non uſque quaque clara. *Merc.* id ita declarat, *Deus facit, ut cuique eveniat pro meritis; & nemini injuriam infert. Et quamquam non ſtatim cuique reddit pro actis, dum impios proſperat, pios adfligit, id tamen tandem facit, vel in hac vita, vel in altera, hos remunerando, illos puniendo.* Id *ſtatum quæſtionis* non ferit; qui erat, *an Jobus injuſte adfligeretur*, i. e. *citra culpam.* At explicatio hæc ſupponit, veriſſimum eſſe, *pios* hoc in ſeculo ſic *adfligi poſſe, ut* Jobus, *ad uberiorem remunerationem in ſeculo futuro.* Scrupulum conduplicabit hoc *Schmidii: Opponitur hoc Vſ. 9. non prodeſſe ſi quis Deo acquieſcat. Non tamen hoc vult Elihu, quaſi Deus in hac vita ſemper retribuat: ſed quod, ſi non in hoc ſeculo, ſaltem in altero retribuat. Infringit argumentum pro impietate,* in hoc ſeculo pii ſæpe patiuntur: ergo non prodeſt pietas, *nec Deus eam retribuit. Reſtat enim retributio in altero ſeculo.* Ad hæc obſervo, 1. par non eſſe ut hæ ſententiæ reſtringantur ad *remunerationem piorum.* 2. eas magis inclinare *in punitionem impiorum.* 3. nunquam dubitaſſe *Jobum* de *præmiis, pœniſque, alterius vitæ.* 4. Non refutatur tantum *Vſ.* 9. ſed & *Vſ.* 5. ac 6. vel maxime. Quæſtio ergo erat, 5. an *in Deum caderet injuſtitia*, quam *Jobus* Numini juſtiſſimo objectaſſe videbatur. Specialius adhuc 6. controverſiæ cardo hæcce erat, *an Jobus in præſenti ſeculo immeritas, injuſtaſque, pateretur plagas.* Adfirmabat conſtantiſſime, & animoſiſſime, Noſter: *Elihuus* Zelo pro cauſa Dei correptus (necdum dico abreptus) negat. Huc totam aciem diſputationis hujus directam, in oculos incurrit. Huc quoque hæ ipſæ ſententiæ palam feruntur.

12 Etiam profecto Deus non improbe aget; nec omnipotens pervertet Judicium.

12 אַף־אָמְנָם אֵל לֹא־יַרְשִׁיעַ וְשַׁדַּי לֹא־יְעַוֵּת מִשְׁפָּט׃

13 Quis — 13 מִי־

Sed en difficultatem, in quam & nos viciſſim implicamur. Si hoc intendit *Elihuus*, jam ſuccenturiatus accedet Triumviris; & in *Jobum* tela contorquebit, toties ab eo fortiſſime retuſa: *malis in hac vita ſemper mala, bonis bona obvenire.* Hoc *Latinis Interpr.* anſam præbuit *Elihuum* damnandi. Præſertim *Codurc.* in eum, nec non in Tresviros, acerbius hic invehitur, omnes appellans *Fungos, quos tamen imperitum vulgus cenſeat Theologos, & Sapientes, propter neſcio quas verborum & ſententiarum ampullas.* Parce! precor, parce! Non conſciſcit *Elihuus* Sociis, quos ſe ex parte ſaltem refutare profitetur *Cap.* 35. 4. ſed vincere nititur, nec *Jobum*, nec quemquam mortalem, *injuſte plecti*; & omnes *plagas*, qua *plagas Dei irati*, habere cauſam juſtiſſimam; etiam *in ſeculo præſenti.* Ut *ſtatus controverſiæ* ex oculis non amittatur, neque *plagæ hæ* confundantur cum *cruce piis* a Deo *impoſita*, ad Fidei, virtutis, patientiæ, quin & gaudii ſpiritualis, profectum; etiam atque etiam tenendum, *Jobum* vi doloris immanis ablatum, ita de ſuis *plagis* diſputaſſe, ac ſi ei ex *ira*, & *odio*, *Dei*, eſſent inflicta. Hoc falſum erat. Velut certum tamen, & verum, ubique id urget: atque ob id ipſum, vel maxime, in tam dura dicta eum prorupiſſe vidimus. Quid jam *Elihuus*? negaretne has *plagas* ab *irato Numine profectas*? Imprudenter negaſſet. Neſciebat. Revelatæ necdum erant veræ cauſæ tantarum adflictionum, in Caput innocentiſſimum emiſſarum, ad *Coronam virtutis*, & *Religionis*, *immotæ*, ei circumponendam. Ergo non licuit *Elihuo* aliter cum Noſtro congredi, quam ad propriam ipſius *Hypotheſin*. Non damnat eum *improbitatis*, & *Hypocriſeos*, quod Amici temere fecerant. Cupit eum *Juſtum* reperire, & abſolvere. Sed tamen de *probitate* ejus non pleniſſime eſt convictus: ob *occulta*, & *lubrica*, *cordis*; ad cujus intimos receſſus penetrare haud poterat. Perſuaſus etiam fuiſſe videtur, & ſane omnia id credere ſuadebant, *plagas* haſce *Jobo eſſe impoſitas* a juſto Vindice criminis alicujus abditi, exempli gratia *ſuperbiæ ſpiritualis*, & *nimiæ ſecuritatis*, ac *fiduciæ*, ob res florentiſſimas, quibus Familia ejus fuerat cumulata. Nil profero, quod non vel noſmet ipſi ſuſpicati eſſemus, ſi *Jobum ſubitis illis altæ Domus ruinis ſepultum* vidiſſemus: quodque non cadat vel in vere probos, necdum tamen a fermento peccati perpurgatos. Recolas velim, quæ ad *Caput præced.* ex hoc fonte producta. Ad illam ergo *Jobi* expoſtulationem, ſane crudiſſimam, *ſe immerita Dei ira, quin odio, miſerrime periiſſe*, non immerito nunc reſpondet *Elihuus*, *neminem immerita Dei ira perire*, ſed *homini ſuum ipſius opus rependi*; ac juſtiſſimum Judicem *quemque facere invenire, id quod ſtuduit & quæſivit.* שלם *retribuere*; & המציא *invenire facere*, haud dubie *Judicialem uſum* nunc exerunt; præſertim in *malum*, & *pœnam*, quamvis *bonum*, & *præmia*, lege oppoſitionis, ſponte includantur. Inſtas, ne ſic, quidem nodum reſolutum: *ſi enim cuique ſuum opus rependatur; & ſua via in caput redeat*, ſtatuendum, *malis ſemper mala, bonis bona evenire:* & quidem, *in ſeculo præſenti.* Reſpondeo, in hanc *Quæſtionem* non deſcendi ab *Elihuo*, niſi ex parte: ejuſque ſententiam, quam nemo ſuam facere recuſabit, ferre; non *eſſe* ea *mala*, quæ videntur: itemque *non* eſſe *bona*, quæ pro talibus appetuntur, & invidentur: ac proinde nec in adverſis, ſi forte, rebus piorum; nec in proſperis impiorum, *Juſtitiam Dei carpi*, atque *obtrectari*, debere. Plura non addo, quod *Elihuus* ipſe mentem ſuam deinceps ſit declaraturus.

Verſ. 12. Non eſſe novam *Theſin*, ſed *Rhetoricam amplificationem* præcedentis, recte monuit Cl. *Schmid.* In verbo ירשיע levis diſſenſus. Plurimi I. transitive, *Etiam profecto Deus non damnat*, vel *damnabit*, quemquam. Mancum illum ſenſum *Vulg.* explevit, inſerto *Fruſtra.* צדיק *juſtum* ſupplent *Grot. Codurc. Crinſoz. Cler.* ſuo more addens, *forte ex-*

13 מי־פקד עליו ארצה ומי שם תבל כלה :

13 Quis injunxit ei regimen, in terram? & quis poſuit orbem univerſum?

14 אם־

14 Si

excidit צריק. Etiam *Jun.* & *Trem.* dare auſi, *Enimvero Deus non condemnabit probum.* Argute *De Pined. Deus non impiabit.* i. e. *non facit ipſe impios: neque gaudet invenire improbos: ſed ſua ſententia declarat qui ſint improbi, & traducit illorum improbitatem publico ſupplicio.* Parum cohærent. Argutiuſcule etiam *Cocc.* monens ſi *damnare* teneatur, innui, *quamvis Deus juſte damnet* improbum, *tamen per Ipſum non ſtare, ut damnetur: quippe qui potius Salvatoris & Juſtificatoris, quam Condemnatoris, nomen mereatur.* Rectius tamen aſſentit II. *Merero*, intranſitive reddenti, *Etiam ſane Deus non agit improbe.* Sic הרשיע 2 *Chron.* 20: 35. & 22: 3. & notanter *Dan.* 12: 10. הרשיעו רשעים *improbe agunt improbi.* Huc conceſſum a Doct. *Belg. Schmid. Reim.* &c. *Druſio* & *Codurco* eodem inclinantibus. Indubitatum ex *Vſ.* 10. Quod autem Cl. *Schmid.* dicat, non de *Condemnatione* hic diſputari, ſed de *Retributione pietati debita*, minus ſolidum. *Hypotheſis* ad tales deferens anguſtias, eo ipſo cadit. *Negat*, inquit, *Elihu*, *quod Deus ita impie agat, ut non ſatis retribuat pietati præmium, licet in hoc ſeculo pios adfligat.* Poſterius membrum ſimiliter trahitur; quaſi *Deus non pervertit judicium*, eſſet, *ordinem ſalutis æquitati convenientem non ſubvertit.* Nobis hæ *Theſes* hinc, luce manifeſtiores, ſeſe offerunt; eſſe abſurdum, repugnans, blaſphemum cogitatu, *Deum improbe agere*, id eſt, *ex libidine dominari*, citra ullam *rationem juris* ac *juſtitiæ*: ac proinde, nec velle, nec adeo poſſe, *Judicium pervertere*, i. e. *inſontem pro ſonte punire*; & *amore* dignum, *odio proſequi.* Hæc *Jobus* apertiſſime tetenderat; & refutari merebantur. Non æquo Jove judicat *Codurc. hanc propoſitionem Elihuo defenſore egere* negans.

Verſ. 13. Multa hæſitatio ad *filum* argumentationis ſubtilioris, in quam ingreditur *Elihuus*, prehendendum. In tres claſſes diſpeſcam, quæ diſſentiri video; pro triplici relatione, quæ particulæ עליו ſubjicitur. *Ramban* I. *adſ.* refert ad משפט *Judicium Vſ.* præc. *Quis viſitat juxta illud terram?* i. e. *Quis terram ſumma æquitate gubernat?* Amplectuntur *Munſt.* & *Iſid. Clar.* Senſus tenuis, idemque coactus. Ad *Deum* II. longe plurimi, ſed in diverſa abeuntes. *Vatabl.* 1. *Quem præfecit ſibi ſuper terram?* Id eſt. *Deus ſolus mundum gubernat.* Secutus *Calv. Conc.* CXXX. *Vatabl.* iterum: *Quis viſitavit terram poſt Eum?* ut eam rectius diſponeret, ſcil. Eodem redeunt 3. quæ *Merc.* adduxit, *Quis viſitavit juxta Eum*, aut, *cum Eo, terram?* i. e. *Quo conſiliario utitur in terra adminiſtranda?* Fortius adhuc Erud. *Crinſoz.* 4. *Quis alius, præter Ipſum, curat terram?* Hoc ſenſu. *Quam Solus Deus gerat, curam terræ, fæcundæ in omnem bonorum ubertatem, nos convincere, nihil iniquum ab Eo poſſe proficiſci.* Aſt עליו *præter eum, ſi non ipſe*, duriuſculum. *Merc.* iterum 6. *Quis juſſit ei in terra* &c? ארצה cum *He Parag. Locali.* i. e. *Quis in terra adminiſtranda Deo quicquam injunxit, a quo Ille timere debeat, aut poſſit; ut ideo jus pervertat?* Eodem redit 7. *Jarch. Quis injunxit ei terram? Quis ei terræ curandæ provinciam mandavit?* Expreſſum a *Jun.* & *Trem.* in mentem valde ſubtilem, *Merum eſſe Dei imperium; ejuſque Majeſtatem propterea alienam eſſe a corruptione.* Docta ſtructura *Cocc.* 8. *Quis mandavit ei* cuncta *uſque ad terram?* Nempe *He paragog.* etiam *motum ad locum* infert: ut ſit, *A ſummo, uſque ad imam terram.* Cenſet argumentum necti a *præſumtione bonitatis, & gratiæ, erga homines; quos beneficiis ſpontaneis, atque indebitis, cumulet Deus.* Id & *num.* 4. vidimus. Concinnius adhuc 9. Præcl. *Belg. Quis injunxit ei, ſuper terram?* Elliptice, pro, *ut eſſet ſuper terram:* ſat venuſto *Hebraiſmo.* Explicant potiſſimum de *Dei Majeſtate infinita, nemini obnoxia.* ut *num.* 6. & 7. Cl. *Cler.* 10 in eundem ſenſum, *Quis viſit ſuper Eum terram?* q. d. *a nemine terræ curam Deo mandatam, ſed jure creationis eam à Deo teneri,*

14 Si poneret ad illum cor ſuum, ſpiritum ejus, & animam ejus ad ſe colligeret.

14 אם־ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף׃

15 Ex-

15 יגוע

ri, *qui eo ipſo nemini rationem reddere teneatur.* Nempe פקד על non tantum eſt *aliquid mandare alicui:* ſed etiam *opus alicujus viſere, inſpicere, examinare,* idque *caſtigare.* Idem Vir Doct. vi עליו mox repetit, *Quis impoſuit* ſuper Eum *orbem univerſum:* ejuſque constructionis cauſa priorem illam, quæ rarior, ſic inflexam autumat. Specioſum. Luſtremus III. eos qui ad *Hominem* revocant עליו. *Vulg.* 1. *Quem conſtituit alium ſuper terram? aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt?* Accepit מי pro מי הוא אשר: & כלה pro verbo, *conſummavit.* Redit ad *Claſſ.* I. num. 1. q. d. *per ſe regit mundum: quem per ſe condidit:* ut habet *Gloſſ. Ordin.* At *Caſtal.* 2. *Quis homini terram commiſit?* &c. quod tamen elegantiam quærens, citra *interrog.* ita connexuit cum *Vſ.* 14. 15. *Qui* Homini *terram commiſit, & Orbem condidit univerſum, ſi animum induceret ſpiritum flatumque ejus ad ſe recipere, expiraret omnis caro* &c. Vis argumenti hæc: *Qui homini & terram dedit, & vitam, ſi utrumque adimat, non facit ei injuriam.* Deflectit a cardine quæſtionis. *Schmid.* 3. *Quis viſitavit ſuper eum,* hominem, *in terram uſque? quis poſuit orbem totum* propter illum? Id ita exponit. *Quis viſitavit ſuper hominem, jam inde a quo creatus eſt, e cælo benigne ſuper eum proſpiciens in terram uſque, dando illi vitam, halitum, omnia?* Ita porro adſtringit: *Is Deus qui tam benigne homini proſpicit in temporalibus, multo magis id faciet in ſpiritualibus, & æternis:* ergo, *fieri nequit, ut Judicium hominis a Deo pervertatur; nam ſi ei proſpicit, eo reſpectu, quo Homo eſt: multo magis ei proſpiciet, eo reſpectu, quo Pius, Juſtus, & Sanctus, eſt.* Quid his omnibus vel infirmi ſubſit, vel firmi, longum foret excutere. Dicam uno verbo, commodiſſimum videri ut עליו ad *Hominem* redeat, qui *Vſ.* 11. nominatus: & *Vſ.* 12. ſubauditus; ut recte *Schmid.* ſubmonet: quique *Vſ.* 14. iterum in אליו *ad eum*, haud dubie intentus. Non diſplicet etiam omnino, *Quis viſitat ſuper eum in terram uſque?* Pro *omnibus eum bonis e Cælo cumulat.* Magis tamen arridet, *Quis injunxit ei* homini *terram? Quis eum terræ præfectum* veluti *conſtituit? Quis terram ei habitandam, quin poſſidendam, permiſit?* Ita פקד על pro *injungere alicui provinciam; mandare munus:* 2 *Chron.* 36: 23 & *Eſr.* 1: 2 *Num.* 4: 27. Nec aliter *Job.* 36: 23. de quo infra. Habes eundem *magni beneficii* conſpectum; cum acceſſione lucis, & gratiæ, qua *Homo* conſideratur *Terræ*, tanquam *Provinciæ*, divinitus præfectus, ut ibi omnibus *bonis rebus* adfluat, ſi *Juſto Domino* debitam præſtet obedientiam. Poſſet, non invenuſte, *in terram* reddi, ut ſit, *Quis præfecturam ei impoſuit, in terram?* Vel *Quis injunxit ei*, ut eſſet *in terram?* Formulam obtinuiſſe putem, vivente Lingua, qua dictum fuit, verbi gratia, פקד עליו *Injunxit ei, in Syriam, in Ægyptum*, pro *præfecturam regionis ei tradidit. Juſſit ſupremus Rex eum illuc præfectum ire.* Reſpondet poſterius, *Et Quis poſuit Habitabilem univerſam?* Non negem, repeti poſſe עליו, *Quis poſuit* ſuper eum, *quis impoſuit univerſum orbem?* ut utrumque membrum idem fere ſonet. Uberius tamen erit, ſi ad *creationem* reducatur: *Et Quis orbem univerſum poſuit; diſpoſuit; quum non eſſet, exſtare juſſit, immotiſque impoſuit fundamentis?* Habes totidem argumenta, ut *Majeſtatis*, ita *Bonitatis, immenſæ*, quibus efficiatur, repugnans eſſe, & planiſſume abſurdum, ut *Judicium cujuſquam*, ipſum colentis, *evertatur.*

Verſ. 14. Mirum & hic, id eſt in plano, potuiſſe offendi. *Gloſſ. Ordin.* I. extra lineas: *ſi* Homo *cor ſuum direxerit ad Eum*, Deum; *ſpiritum ejus, & flatum, ad ſe trahat* Deus: i. e. *hominem ſanctis deſideriis ſibi jun-*

junget. Ex LXX. argutiſſime II. *Codurc. ſi* Deus *animum ſuum apud ſe contineat, & Spiritum ſuum ad ſe retrahat, Expirabit omnis caro.* Germanam hanc eſſe loci ſententiam, tum credam, quum probatum fuerit, *Cor ſuum ad ſe ponere*, eſſe bonam phraſin, pro *oculos ſuos ab aliis avertere; non alio reſpicere: animum ſuum apud ſe continere.* Paulo aliter III. *Grot.* III. *Si poneret ad ſe cor ſuum* Deus, ſi ſibi tantum bonus eſſe vellet, *ſpiritum illius* hominis *flatumque ad ſe traheret* Deus. Ut *Pſ.* 104: 29. Eſt commodius: ſed *ponere cor ad ſe*, iſtoc uſu, exemplo confirmari debuiſſet. Ad ſtructuram *Codurci* fere IV. E-leg. *Crinſoz. ſi vel cogitaret* Deus *ad ſe retrahere ſpiritum, & flatum ſuum, Expiraret omnis caro* &c. In notis tamen phraſin הֵשִׂים לֵב אֵלָיו explicat de *irritato adſpectu* Dei, *in hominem converſo.* Sic & *Schmid.* V. *ſi apponeret* Deus *ad eum cor ſuum, ſpiritum ejus, animamque, ad ſe colligeret:* tum *expiraret omnis caro.* Eadem ſtructura *Jun.* & *Trem.* quando *Aſyndeton* in hoc *Vſ.* ſtatuendum. Fero: ſed prætulerim VI. cum pleriſque, *ſi apponet* Deus *ad eum cor ſuum*; tum *Spiritum ejus, & halitum ejus ad ſe colliget:* i.e. *ſtatim eum perimet*: ut recte *Merc.* In *Comm. Hieron.* ſive *Philip.* ad *mundum* referri video *adfixum:* a quo nec *Cocc.* alienus. *Cler.* quod תֵּבֵל *fœmin.* ſit, אֵלֶיהָ pro אֵלָיו vult, vel potius in *Vſ. præc.* כֻּלּוֹ pro כֻּלָּהּ, ut תֵּבֵל *maſc.* veniat. Non firmum ſe *Criticum* oſtendit: nam תֵּבֵל indubie *fœmin.* ex 2 *Chron.* 16: 30. *Pſ.* 24: 1. & 50: 12. & 89: 12. aliiſque locis compluribus. *Cocc.* etiam pro *ſpiritum*, & *halitum ejus*, mallet *ſuum*; ut *adfixa* redeant ad *Datorem vitæ.* Subtiliuſculum: ut & illud, forte, quod de *Extinctione animæ*, ſive *redactione in nihilum:* vel & de *Interfectione ejus, per lucis Dei ablationem*, hic annotatum. Nihil tamen in hiſce, quod offendat, ſi modo dextre applicentur; neque ultra *ſcopum* torqueantur.

Ibid. Diſpiciamus ergo, quid *nexus*, & *ſcopus*, ferant. Reperio I. eſſe, qui hæc referant ad Dei *eminentiſſimam Majeſtatem*, qua omnia ab eo dependent; ut proinde nullo vel metu, vel ſtudio, ab *æquitate*, & *juſtitia*, deflectere cogatur. *Merceri* ratiocinium II. ſic habet: *ſi ſummo Jure cum homine agere vellet Deus, & abſoluta potentia uti, ſtatim unumquemque hominem perimeret; imo & omnes homines: (ut ſequitur) nec id injuſte faceret, ſine ratione: ſed cauſam juſtam haberet hoc faciendi, ſi vellet. Quum enim ſummæ ſit potentiæ, eſt & ſimul ſummæ juſtitiæ, ut nihil velit niſi juſtum.* At *Schmid.* III. dat, *Deum tanta bonitate uti erga hominem, cum tamen non ſit coactus, ſed, ſi vellet, omnes uno momento in nihilum redigere poſſet. Quum ergo hoc non faciat, ſed hominem benigne, una cum orbe terrarum, conſervet, ac gubernet, patere ex mera, & maxima quidem, bonitate, Deum conſervare & gubernare.* Debuiſſet ſaltem concludi, *patere Deum non poſſe jura malitioſe pervertere.* Ita *Cocc.* IV. concludit, *Qui hæc tanta beneficia conſiderarit, non immenſam Dei bonitatem agnoſcet? Qui bonitatem hanc ſpontaneam digne perpenderit, poteſtne adduci, ut credat, Deum ſervientibus ſibi nolle benefacere, ſed ipſis negatum velle judicium?* Ad rem. Subjungit V. *vel advertere animum ad hominem*, eſt, *non connivere ad ea quæ prava ſunt; & ponere ob oculos ſuos, quæ diſplicere poſſunt. Nam ſi hoc faceret Deus, plus ſatis cauſæ inveniret, cur omnem carnem extingueret, hominemque in pulverem redigeret, ſpiraculo, quo vegetantur, cohibito.* Conſimiliter *Doct. Belg.* in notis. *Si Deus ſummo jure uti vellet* &c. Redit ferme ad *num.* II. idque unice amplexus *de Pined.* ex *Philippo* ita commentante: *Si omnia quæ in mundo quotidie geruntur, ſecundum regulam juſtitiæ ſuæ voluerit intueri: deficiet ac peribit. Sed cum pietate potius gubernat, ac ſuſtinet. Nam ſi iniquitatem obſervaverit, quis ſuſtinebit?* Spiritum *dixit* animam, *quæ vivificat hominem, &* flatum *ipſam* vitam *præſentem; quæ corporibus per anhelitum ex aëre miniſtratur. Hæc ad ſe trahere dicitur Deus, quum aufert vitam, quam creando tribuit.* Reliqua ejuſdem, plane *Hypermyſtica*, & nil ſolidum tinnientia, amputo. Eſt VI, in cunctis aliquid: nec tamen omne id, quod rem conficere queat. הֵשִׂים לֵב אֶל inprimis rite enucleandum; quod inde tota vis illationis pendeat. Mitto quæ *Grot.* & *Codurc.* ſupra. *Merc.* ſimpliciter *convertere* vel *adjicere animum.* Credo tamen, eum voluiſſe *attentionem Judicis ſeverioris*; ut *Cocc.* & alii diſerte. *Schmid.* ait, in *bonum*, & in *malum* ſumi, pro *curare aliquem, eique de bonis proſpi-*

15 Expiraret omnis caro pariter; & homo ſuper pulverem rediret.

15 יגוע כל־בשר יחד ואדם על־עפר ישוב :

16 Quod ſi! intellige, audi hoc: aures adhibe voci verborum meorum.

16 ואם־בינה שמעה־זאת האזינה לקול מלי :

17 An

17 האף

cere; & contra, ut hic, *punire aliquem*, aut *bonum ei negare*. Cl. *Cler.* enucleatius adhuc, non *meram animi adtentionem* deſignari notat, *ſed eam adtentionem ſummi judicis, quam pœnæ de genere humano, prout meritum eſſet, ſumendæ, ſequerentur; ſi Deus rigidi officiorum Exactoris perſonam ageret.* Haud putem ad has notiones mentem *Elihui* poſſe introſpici, aut aciem argumentationis ejus expediri. Omnino hic tenenda ea poteſtas, quam ad *Cap.* 1: 8. indicavi, in *impetu hoſtili, quo aliquem perditum, everſumque, cupimus.* Planiſſime ſic 2 *Sam.* 18: 3. Hunc locum ſi conferas cum *Job.* 1: 8. & 2: 3. non dubitabis, quin *tendere cor ſuum ad aliquem*, valere queat, *animo hoſtili eum invadere.* Hoc vel *juſte* fit, vel *injuſte*: poſterius iiſdem in locis obtinet, ubi *odium* quoque ſubeſſe innuimus. Jam, in contentionibus fervidiſſimis, crebro exciderat *Jobo*, ſe *hoſtili odio infeſtari* a Deo, citra culpam. Eadem phraſi fere hoc expreſſum *Cap.* 7: 16. 20. Inprimis conferri debet *Cap.* 23: 6. Hæc duriſſime dicta retundens *Elihuus*, ſolidiſſime infert, *ſi* Deus *cor ſuum tenderet contra hominem*, eumque *citra reſpectum juris*, aut *juſtitiæ*, ex *mero odio* perditum cuperet; tum *Spiritum ejus*, & *Flatum ejus ad ſe recolligeret.* &c. &c. Intra hos fines argumentum verſari, patet ex *Vſ.* 12. Duplex *Theſis*, ita videtur adſtrui, atque adſtringi porro, ex *Vſ.* 13. anſa ſumta: *ſi in Deum caderet talis hoſtilitas injuſta, impotenſque, qua creaturam ſuam, vel immerentem, perditam cuperet, tum ſpiritum ejus, flatumque, ad ſe retraheret: omniſque caro ſimul expiraret.* Hoc eſt, *tum orbem terrarum, genuſque humanum, non bonitatis immenſæ innumeris indiciis, pignoribuſque, cumularet* Deus, *ſed omnia ad Chaos ſuum, atque adeo Nihilum, unde extracta, relabi ſineret.* Vides de *vita animali generis humani* quidem locum hunc ſic ſatis belle poſſe capi: ſed vim argumenti ultro tendere ad *deſtructionem* totius *naturæ*, & *redactionem in Nihilum.* De eo id quiſque decernat, quod ad nervum illationis requiri judicabit. Reſtat moneam, *ſubtilius*, quam *commodius*, eſſe, ut *adfixa* in רוחו & נשמתו ad *Deum* referantur. Cernas ex *de Pined.* cui etiam hoc arriſit; ut iſta anſa *Deum* hic induceret *Reſpirantem*, & *inſpirantem* omnibus *halitum vitæ.* Tu notes vellm diſcrimen inter רוחם & רוחו *Pſ.* 104: 29. 30.

Verſ. 15. Verbulo defungi licebit. *Omnis caro ſimul expirans*, infert *deſtructionem univerſæ naturæ; qua fractus velut orbis illabatur, ut quicquid vivit, perpetuis ruinis ſimul, ſemelque, ſepeliatur.* Poſterius, *Homo ſuper pulverem rediret:* non ſimpliciter nunc *mortem* offert, ut *Gen.* 3: 19. & *Eccl.* 12: 7. Iſta *Lex* in omnes *ſancita* juſtiſſime, nil facit ad præſentem locum; ubi requiritur ad minimum ea *redactio in pulverem quæ omnes homines ſimul deleat, & reſolvat illuc, unde cum primo parente cenſentur protracti.* Sic ad *abolitionem generis humani* iterum redimus; atque illam *Spiritus, flatuſque vitalis*, ademtionem, quæ *animam* ſimul & *corpus* in totum extingueret. Cardines argumentationis invictæ hi ſunt. *Qui ex infinita bonitate Hominem ex Nihilo*, vel *pulvere, extraxit, eundemque, ne illuc relabatur, eadem bonitate in vita ſuſtinet, is non poteſt hoſtili odio infeſtare Creaturam ſui Creatoris amantem*, & *officii retinentem.* Hoc tetenderat *Jobus*: validiſſime refellit *Elihuus.* Ne vero vel minimum *ratiocinio* huic *Apodictico* addidiſſe videar, ſimplicius adhuc, breviuſque, concludam cum *Elihuo*, *Contradictorium eſſe, ut quem Creatorem, & ſuſtentatorem, univerſi, agnoſcimus, Eum creaturam innocentiſſimam hoſtili odio vexare, & adfligere, poſſe, aut velle, ſtatuamus.* Statuerat, urſerat

17 האף שונא משפט יחבוש ואם־ צדיק כביר תרשיע׃

17 An naſum oſor judicii frenabit? & num Juſtum præpotentem condemnabis?

18 האמר

18 Num

rat ſaltem, *Jobus*: *Elihuus* id a fundamentis convellit.

Verſ. 16. Inſertio *fiduciæ* plena, argumenti propoſiti robur ſentiri jubens; atque increpationi mox ſubſumendæ imminens. Perexiguum eſt, quod hic diffidetur circa priora illa ואם בינה. *Vulg.* I. *ſi habes ergo intellectum*; *audi* &c. Hac anſa *arrogantiam Elihui* taxat *Gregor.* ſiniſterius de eo judicans. *Merc.* II. non *nomen* eſſe, ſed *verbum*, ex *accentu* obſervans, dat, *Quod ſi intelligere*, nempe *adeſt tibi. Si quid ingenio vales. Si mica in te bonæ mentis.* Addit ſubtiliuſcule, *Infinito uſus eſt, non nomine, ut non plenam intelligentiam notet, quæ* בִּינָה, *ſed* vel minimum intellectus, *quia infinitum actionem præſentem, non habitum, ſignificat.* Eſt ergo בִּינָה, *Milel*, ei *infinit.* בין cum *He parag.* Non obmoverim cum Cl. *Schmid. infin.* per *Aphæreſin* in *Hiph. Verborum quieſc. med.* nunquam habere *He parag.* Quum omni *infinit.* addi poſſit, quid ni & huic? Sed quod *infinita* dicantur non tam *habitum* inferre, quam *actionem præſentem*, quodque inde nunc exſculpatur *vel minimum intellectus*, parum ridet. R. *Salom.* III. ſub ואם adſciſcens אינה, ex *form. imperat.* reddit, *Et ſi non eſt ut dico, intellige, audi hoc*: &c. At Lingua poſtulaſſet ואם לא monente & *Schmid.* Series autem non patitur ut de argumento addubitet *Elihu.* Acute *Cocc. Et ſi?* (*perpende, audi hoc: attende ad ſonum verborum meorum*). *Numquid etiam odientem Judicium obligaret? Et, ſi juſtum maximum damnes?* Cenſet eſſe *Apoſiopeſin*, quam & *Cap.* 21: 4. poſuit. Non explicat quid *ſubticeatur.* Conjicio, idem quod ad finem *Vſ.* 17. expreſſum. Et de re mox. Mollius fluit V. *Schmidii*, *Quod cum ita ſit, intellige, audi hoc*: &c. Ita & nos וְאִם explicuimus *Cap.* 21: 4. ubi *Mackaph* ſimiliter interſertum; ut inde nihil diſtinctioni huic decedat. Conf. *Nold. Concord. part.* ſub ואם *num.* 4. Hoc ut ſatis placet, ita non nimis, quod idem Vir Doct. ſic *nexum* adſtringi putet, *Quod cum ita ſe habeat, cum ita benigne Deus hominem viſitet, & gubernet, quem tamen facile in Nihilum redigere poſſet, audi, quæſo, quid inde concludendum ſit? Nonne hoc? Num etiam odio habens judicium regnabit?* Deſidero multum in poſtremis; nec ſentio qui procedat concluſio iſta. De eo mox plura. Noſtra ratio, & connexio VI. *Quod ſi!* (nempe *res ita ſe habet*, ut *certiſſime habet*) *intellige* jam, *audi hoc: aures adhibe ad vocem verborum meorum.* Orationem a *Jobo* averſam ante *Vſ.* 2. & 10. denuo ad Eum convertit, cum magna Fiducia cauſæ victricis, & meditatur *Increpationem* appoſitiſſimam, quæ ulteriori convictioni ſit datura viam, & curſum. Si cui VII. *form. infin.* magis placebit, citra torſionem ita accipiat licet, *Quod ſi intelligere*, adeſt Tibi, ut ſane adeſt, *Audi hoc:* &c. Sic pro *arroganti* habebimus *modeſtum* ſatis *Increpatorem.*

Verſ. 17. Graviora diſcidia nos implicabunt. Veteres LXX. *Chald. Syrus, Arabs*, nihil dant, quod vel ſpeciem habeat. *Vulg.* I. *Numquid, qui non amat judicium, ſanari poteſt? & quomodo Tu Eum, qui juſtus eſt, in tantum condemnas?* Varie explicatur ſententia non ſane liquida. *Vavaſſ.* 1. *ſi inter homines quicunque abhorrent a juſtitia ſalvi eſſe nequeunt, ſed miſere pereunt, ecquidnam omnium Juſtiſſimum, imo Juſtitiam ipſam, damnabis?* Duriſſime 2. *de Pined. Si Deus non amaret Juſtitiam, nunquam ſanari poſſet ab injuſtitia. Nunquam a tyrannide exercenda poſſet prohiberi, aut retrahi* &c. Præſtitiſſet ſenſum *clauſum* relinquere, quam ſic recludere. Idem 3. ad *Jobum* ſic applicat, *Num ſanitatem recuperare poterit, qui non amat judicium*, i. e. *non agnoſcit divinam æquitatem, ut Tu?* Addit 4. ſe *lites* ex facili *compoſiturum, & omnes Interpretes in unam mentem adducturum, ſi legatur*, Sanare poteſt. i. e. *Si Deus odiſſet Judicium, non poſſet mundum adminiſtrare; neque*

ap-

aptus eſſet alligandis hominum, & animorum, morbis; curandis plagis; corrigendis moribus. Cum hoc noviſſimo concinit II. quod pleriſque placitum, *Num etiam odio habens judicium, imperabit? & num* Tu *Juſtum potentem condemnabis?* Ita *Rabbini* fere; ex iiſque *Munſt. Iſid. Clar. Vatabl. Merc. Druſ. Codurc. Schmid. Cler.* His חבש *Ligare*, vel *generatim* eſt *regnare, frenare, legum vinculis conſtringere*: etiam *in vincula conjicere*: vel *ſpeciatim*, ab *obligatione vulnerum* ſub hoc verbo, *membra Reip. colligare*, & *revincire, ut ſocietas optimis legibus vigeat*, & *creſcat. Eſaj.* 3: 4. Aliqua etiam varietas in reddendis vocibus צדיק כביר, quas alii per *Aſyndeton* efferunt, *juſtum* atque *potentem*; alii *Juſtum valde*; alii *valde condemnabis*, cum *Vulg.* qui *in tantum*; alii *Juſtum ſuperbus Tu*: alii denique *juſtum potentiſſimum.* Non uno modo connectitur. *Munſt.* 1. ait eſſe *aliam rationem*, qua probetur Dei *Juſtitia. Nemo regnare poteſt, qui non ſit juſtus. Deus regnat, idque cum ſumma laude, ergo non eſt injuſtus.* Non abſimiliter *Merc.* 2. *Fierine poteſt ut qui omnibus imperat, juris amans non ſit; aut quicquam injuſte faciat?* Paulo preſſius ad rem *Codurc.* 3. a *minori* ad *majus*, ſic. *Si mortalium imperia non niſi Juſtitia ſtabiliuntur, quomodo Regnum Dei, quod æternum eſt, non erit ſumma æquitate temperatum?* Singulari flexu *Cler.* 4. *An jus odio habens etiam dominabitur? An ſi potens ſit, innocentem damnabit? Si ipſe regnares, an injuſtum, & tyrannum, agere poſſes?* In hiſce aſſumeret *Elihuus* ideam, bonam illam quidem in ſe, ſed nimis abſtractam, *Regnum & Juſtitiam* non poſſe ſeparari; ſive *Themidem ſemper Jovi aſſidere.* Quaſi vero non multi *Joves* terreſtres *Aſſeſtricem* illam res ſibi ſuas habere juſſiſſent. Illud a *minori ad majus* parum quoque aptum, aliis rationibus facile vinci poſſet. Cl. *Schmid.* 5. paulo aliter, & directe ad Deum: *Is qui dominatur homini cum ſumma bonitate, & clementia, dando, conſervando, gubernando vitam ejus, non poteſt odiſſe Judicium hominis.* Inſerit, & ſupplet, quod *in Quæſtione* erat. *Judicium* quoque explicans iterum de *ordine conveniente ſalutis fidelium*, magis adhuc ſenſum implicuiſſe videtur. Multum quoque ſupplevit *Caſtal.* III. vertere auſus, *Fierine poteſt, ut qui tam recte curat quæ agit, is juris ſit inimicus?* Notat, in *Hebræo eſſe, faſciis involvit vulnus, & medetur: Inde latius extenſum, ut non ſolum ſit, mederi præſenti malo, ſed etiam ita agere aliquid, ut malum abſit, bonumve adſit.* [illegible]. Hæc adfirmari video. Sed ubi exempla vel *Biblica*, vel e *Dialectis*? Detur interim. Ne ſic quidem res in vado; tam aſſumeret *Elihu*, quod *in controverſia*; quodque non nude adfirmandum, ſed ſolide probandum ſuſceperat. Hæc omnia contra *Bold.* quoque valent; cujus vicina admodum *Paraphraſis.* Adfine eſt, ſed paulo commodius ad probationem, quod Doct. *Belg.* IV. exhibent, *An is qui jus odit*, vulneratum *obligaret? & an ſumme juſtum damnaret?* Senſus hicce. *An ſi Deus jus non curaret, tanta miſericordia mederetur hominum mala: ut Cap.* 5: 18. *dicitur.* Diverſo adſpectu *Jun.* & *Trem.* V. *An etiam odio habentis judicium obligaret* vulnus? *Imo an juſtum validum condemnares?* Videntur *Oſorem juſtitiæ* generalius ſumſiſſe de *protervis*, & *impiis*: quaſi *Elihu* conſcientiam *Jobi* appellaret, *Dic, quæſo, bona fide, eſtne injuſtitia in Deo, ut protervos probet? Imo vero impudentiſſimum fuerit, ſi Deum voles condemnare.* Parum ad rem. Cl. *Cocc.* VI. ipſum *Jobum* intelligit, *Numquid etiam odientem Judicium obligaret? &, ſi juſtum maximum damnet?* q. d. *Jurene poſtulas te* obligari, *cum non conſentias Deo? Non* aufertur judicium tuum, *ſed tu* odiſti judicium: *nec ordini Divino ſubſcribis.* Habes ad finem, quod *Apoſiopeſin Vſ. præc.* abſolvat, ex mente Præcl. Interp. Anſa *vulnerum obligandorum* deſumta ex *Vſ.* 6. ſed ſeries parum videtur reſpondere. *Criuſoz.* VII. ultra progreſſus, *An Deus Te* unquam *reſtitueret* in integrum, *ſi odio haberet juſtitiam? Quid ergo Eum condemnas, qui æque potens quam Juſtus.* Supponit *Vir Erud.* Noſtrum habuiſſe *firmam ſpem recuperandæ incolumitatis* ex *Cap.* 19: 25. 26. 27. &c. quam *Elihuus* hic tangeret, & firmaret. Rationes diſſenſus alibi datæ. *Grot.* VIII. novo plane conatu, *Nonne ii, qui judicio reſiſtunt, in carcerem dari ſolent? Et quomodo tu condemnas Juſtum Potentem?* i. e. *Si Judici mortali te opponeres, in carcerem dareris. Quomodo ergo Judici Immortali Te opponere audes, Eumque condemnare?* Elicuit hoc vir ſummus ex *Arab.* حبس *vinxit, in carcerem dedit.* Ferme ſubſcribere poſſem, ſi יְחֻבַּשׁ in *form. paſſ.* exaratum eſſet: & pro הַאַף extaret הלא.

18 האמר למלך בליעל רשע אל־
נדיבים׃

18 Num dicere Regi? Nequam! Improbe! ad Principes munifi-
cos?

19 אשר

19 Ei

הלא *An non oſor Juſtitiæ vincietur*? Nunc ſtructura aliud poſtulat: ut & duo cola arctius adhuc colliganda eſſe videntur, quam in ſuperioribus rationibus fieri potuit. Concipio ergo IX. ex *poſteriori*, in quo *increpatio aperta* ineſt, in *priori* etiam, *taxationem* in 3. *perſ.* enunciatam, *An Naſum Oſor juſtitiæ alligabit? & num Juſtum præpotentem condemnabis, Improbum pronunciabis*? Appoſita formula חבש אף *Ligavit, frenavit Naſum*, pro *iram, impetum iratum compreſſit*. Ita *Eſaj.* 48: 9. חטם אף *Refrenavit naſum*, ut خطم. Poſſes *Faſtum*, vel *ſuperbos ſpiritus*, *addere*, quos item ſub *Naſo* figurari, alibi oſtenſum. Jubetur ergo *ferocem* illum *impetum refrenare* Noſter, quo adverſus Deum diſputando, *modeſtiæ* non ſolum, ſed & *rationis*, ac *religionis*, fines, ſupergreſſus fuerat. Hoc indirecte prolatum, ad *Jobum* mox dirigitur, adjecto, *Rogo num te deceat Juſtum potentem improbitatis reum facere*? Licet *Deum* intelligas: licet & *Hominem*; unde, *a minori ad majus* inferatur; *Qui non ſuſtineres Dominatorem Juſtum*, de cujus æquitate, & juſtitia, planiſſume eſſes perſuaſus, *calumniari, aut improbitatis damnare* in aliqua cauſa, quæ ſpeciem quandam, ſi forte, haberet injuſtitiæ; *ecquid Deo dicam impinges, quia rationem tibi non reddit ſuorum Judiciorum*? Nil nimium habet, *Oſor Judicii*, quo *Jobus* pungatur, ob contumaciam, qua *Judiciis Dei* in ſe erat *oblocutus*. Vide *Vſ.* 5. Ulterius extendi, par haud foret.

Verſ. 18. Minor, aliqua tamen, fluctuatio. *Vulg.* I. *Qui dicit Regi, Apoſtata: qui vocat Duces, impios*. Pro הָאֹמֵר legit הָאֹמֵר *Dicens*; ad *Deumque*, quem *Vſ. præc. Juſtum* vocatum cenſuit, refert. *De Pined.* pronunciat *leniſſimum*, & *bene cohærent*, in hunc ſenſum: *Qua ratione Deus injuſtitiæ appellari poteſt, qui alios injuſtitiæ appellat, atque condemnat, nullius vel Potentiſſimi Regis Perſonam reveritus*. Anſam aliquam dabat *Vſ.* ſeq. quam & *Jun.* & *Trem.* cum *Piſc.* II. ſecuti, *An dicentem Regi, O Nequam! O improbe! ingenuis condemnares*? At prædurum, etiamſi de mutata Lectione, vel de אמור, quod in באמור a *Piſcat.* intortum, ſileatur, ut Deus inducatur *Reges & Principes* tali convicio feriens; quum contrarium potius ſeries ſuggerat, *Regi*, ut *Uncto Dei*, & *Principibus*, non eſſe obtrectandum, aut convicium faciendum. Hoc LXX. paulo liberius III. expreſſere: Ἀσεβὴς ὁ λέγων βασιλεῖ, παρανομεῖς, ἀσεβέστατε τοῖς ἄρχουσιν. Et illi הָאֹמֵר, *dicens*, legerunt; atque תרשיע ex *Vſ. præc.* huc tranſtulerunt, mutatum in הרשיע *improbus eſt: improbe facit*. Concinnius IV. *Merc. Num dicere par eſt Regi, O Belial! Impie! ad principes? Si Regi terreno talia dicere indecorum, quanto magis Regi Regum*. In hanc ſententiam *Calvin. Conc.* CXXXI. preſſius adhuc, *ſi habeas Dominum, qui imperet tibi, ſic eum timebis, ut non audeas ei convicium dicere: quanta ergo inſania Deo obmurmurare. Et Rex quidem quantumvis majeſtate præditus, improbus eſſe poterit: nihilominus tamen ejus nomini & famæ parcendum* &c. &c. Addit, *ut melius* h. l. *intelligamus, quantumvis principes non ſint tales, quales eſſe debeant, Deum nihilominus velle ipſos honorari: quod ipſis notam ſuam impreſſerit* &c. &c. Huc concedunt plerique: ad *Vſ.* ſeq. ſupplentes, *Quanto minus talia dicenda Illi* ſcil. *Qui non accipit cujuſpiam perſonam* &c. Cl. *Cocc.* tamen V. aliter ſtruit, & hunc *Vſ.* priori, ſic ſubnectit, *Qui conviciatur Regi, mortis reus eſt; quomodo igitur ſanabitur qui Deum condemnat*? Commodiorem ſibi viam inveniſſe viſus Cl. *Schmid.* VI. ad *Deum* directe Titulos *Regis*; & *principum*, pertinere ſtatuens: q. d. *Num dices Re-*

gi

19 אשר לא־נשא פני שרים ולא
נכר־שוע לפני־דל כי־מעשה ידיו
כלם :

19 **Ei qui non** accipit **vultum** principum; **neque** agnoſcit **libera**lem præ tenui: quia Opus manuum ejus univerſi illi.

20 רגע 20 Mo-

gi O. M. *O Nequam! O impie! ad Principes* munificentiſſimos; ſive *Perſonas S. S. Trinitatis.* Non plauſibile: & merito inde reſiluere alii, monente Cl. *Mich.* 1. quod נדיבים

לַמֶּלֶךְ dicendum fuiſſet: quodque 2. Durius

de *Deo* admodum duriter capiatur. Durius etiam 3. ut *Jobus* directe dicatur tam dirum convicium Deo feciſſe: & multo honeſtius, ac decentius, ut ſentiendum relinquatur indirecte, quid in *Dei criminationibus* illis tacite reſideret. Idem dictum velim ad *Cajetan.* opinionem VII. cui *Rex* item *Deus*, & *principes, Angeli, adminiſtri Divinæ providentiæ.* Precarium. Omnino tenenda VIII. illatio *a minori ad majus*, quam *num.* IV. poſui, מלך *Rex*, non

cum hac acceſſiuncula, ut

ſit quivis id nominis gerens, ſed *Nomen* & *Omen Regium* bene implens, *Rex Juſtus*, & *æquus*; qui ſi forte aliquid *gravius ſtatuere* videatur, non continuo malignis ſuſpicionibus, nedum conviciis, petendus: ſed *ſuas rationes* habuiſſe cenſendus; etiamſi nobis eæ incompertæ. *Juſti* titulum reſumere jubet *Vſ. præc.* quam

ubi צדיק כביר melius ad *Hominem*, quam

ad Deum, referri vidimus. Ille *Juſtus potens* nunc ſignate *Rex* ſalutatur. Poſſem dicere *Elibuo Regem* non eſſe, qui non idem *Juſtus*: In נדיבים *Munifi-*

ſed eſſet argutiuſculum.

ci, & *Sancti*, ſimul, vim per ſe contineri, citra argutiam dixerim. Sic firmiſſimum naſcitur argumentum. *An dicere?* pro *An diceres unquam, Regi, aut principi munifico*, de cujus virtute, & juſtitia, nullum dubium? *O Belial! & Improbe!* etiamſi rationem judiciorum ejus in hac, vel illa cauſa, non pervideres? Dices forte, argumentum *num.* IV. poſitum, quod etiam *Tyrannos* includebat, fortius adhuc ſtringere. Fieri poteſt, ut fallat; mihi hocce poſtremum magis ſecat, &

decidit: nam alterum illud non *abſolute* valet; & magis *civilem* ſpectat *reverentiam unctis capitibus deferendam*: at *Elihuus* non *verborum honores* reſpicit, ſed *ſenſus interiores animi*, cum *veritate* conjunctos. Cl. *Cler.* האמר *An dicere!* a vitioſa manu manaſſe cenſens, quum antea fuiſſet ההתאמר, vel

התאמר, *He interr.* omiſſo, *An dices?* videtur ornamenta Oratoria, quæ in *Græcis*, & *Latinis*, admiramur, *Hebræis* invidere.

Verſ. 19. Verum eſt eos, quos *num.* I. II. VI. & VII. propoſui modo, habere ſtatim, quo אשר referant; ſed non propterea expeditior eorum ratio. Dicerem ferme, ſupervacaneum ſic fere totum hunc verſum. Cl. *Cocc.* pro ſua *Analyſi* hic invenit *præſumtionem æquabilitatis a Deo ſervandæ inter hominem ex eo quod cauſam non habeat proſopolepſiæ, quia omnes ſunt opus manuum ejus.* Co-

pulat autem אשר cum צדיק כביר *Juſtus*

Maximus Vſ. 17. *Deum* eo titulo ſignatum tenens. Id incertum; ut & deductio illa, ac digeſtio, parum limpida. Cl. *Cler.* inferendum ait, אלהים הוא *Deus is eſt, qui rationem non habet principum* &c. Non video nexum cum *præced. An dices Regi? nequam!* niſi plura ſuppleas, quam ante. Placet, quod

omnium fere calculus fert, אף כי vel אף

inſerendum, *Quanto minus ei, Qui non acceptat perſonam principis* &c. Ellipſis illa, in hac quidem ſede, nihil habet duri. Exemplum ejuſdem annotavit Doct. *Nold.* ex *Prov.* 17: 26. *Mulctare juſtum non bonum*, quanto minus *percutere* נדיבים *principes munificos propter rectum.*

Forte tamen alia ibi ſtructura. Hic ea tam evidens, tamque neceſſaria, ut nec careri queat, nec fugere quemquam, qui ſibi *Elihuum* repræſentet, ut *adfectu*, ita *geſtu*, demonſtrante, hæc preferentem. Nempe oculis, manu-

20 רגע ימתו וחצות לילה יגעש
עם ויעברו ויסירו אביר לא ביד׃

21 כי־

20 Momento morientur; & dimidio noctis concutientur populus, & tranſibunt: & removebunt potentem non manu.

21 Quo-

nuque, *Regem Cœlorum* haud dubie demonſtravit, non ſine ſacro quodam horrore; qui ipſum coëgit voculas אף כי *Quanto minus* intercipere; ne vel per copulam iſtam *Sacroſancta Majeſtas* quodammodo minueretur. Prima fronte credetur ſubtilius; ſed quam magis meditabere, tam magis ſenties, illud *ſubitum*, atque *abruptum*, mirifice hic decere; ad *infinitam* illam *diſtantiam*, qua Sacroſanctum Numen a tali macula ſejunctum eſt, inculcandam. Vocibus nihil curæ impertio. Unum præterire nequeo, verbum נכר ex *Pih.* a plerisque, quos ſequimur, expreſſum; a nonnullis datum ex *Niph. Et non agnoſcitur Dives præ paupere.* At Cl. *Guſſ.* mavult, *Et non ignoratur Dives præ paupere.* Nempe æque vetitum *pauperem Diviti præferre* in judicio: *quam Divitem pauperi. Lev.* 19: 15. Quidni ergo & hic? rogat Vir Doctus. Quia *Scopus* jam aliud exigit.

Ibid. Indicandum conſilium *Elihui* in hoc *Charactere* Dei enotando. Nimis *generale* I. quod *Merc.* poſuit, *Non pluris habet opulentos quam tenues, ſed tam facile illos dejicit & interimit, quam obſcuriſſimos. Nullam habet rationem principum præ aliis; quando eos vult perdere, æque, & tam facile, eos perdit, quam abjectiſſimos quoque homunciones.* Propius ad rem *Cocc.* II. *προσωποληψία removetur a Deo, eo quod in judicio non reſpicit externam ſpeciem, & conditionem hominis; omninoque aliquid quod ad judicium non pertinet: quemadmodum homines in judicio de* jure & injuria *reſpiciunt dignitatem, poteſtatem, potentiam, opes, aliaque ad* jus & injuriam *non pertinentia.* Longiuſcule diſcedit *Schmid.* III. de *ordine ſalutis* hic iterum ſollicitus; de quo non diſputatum in his congreſſibus: q. d. *Qui eum ſumma æquitate omnia adminiſtrat inter homines, ne principum quidem perſonam reſpiciens præ pauperibus, an is* æquitatem *erga pios* in ordine ad ſalutem *non obſervaret: aut plus æquo impiis indulgeret?* Sepono alia adhuc longius exitura: & quid ſeries mihi poſtulare videatur IV. proponam. *Vſ. præc.* negaverat *Elihu*, fas eſſe ut bono *Regi*, aut *Principi*, de cujus *Juſtitia* conſtat, vel minimum detrahamus, ſi forte aliquid gravius in aliquem conſtituerit. Subnectit jam, *multò minus fas eſſe*, ut *Deum jura minuiſſe*, aut *violaſſe*, ſuſpicemur, quippe qui judicet ſine ulla *Proſopolepſia* &c. eo modo, quo *num.* II. vidimus. Hoc *Reges* vel *Juſtiſſimi* facere nequeunt; quippe quibus ſæpe *externa* quædam *ſpecies* officit, vel invitis ipſis, quominus *Juſtitiam* illam *rigidiſſimam* ſemper præſtare queant. Coguntur videlicet nonnunquam *faciem Principum reſpicere, purpuratos* ſuos *revereri; perſonam Divitis agnoſcere, præ paupere:* non ex *injuſtitia*, ſed ex *imbecillitate*, aliiſque cauſis. In Deum nil tale cadit. *Omnes* ſunt *opus manuum ejus. Rex, & Servus*, eodem apud Deum gradu. Ergo ut repugnans, ita grande Nefas, illum *Judicem* vel *in ſuſpicionem* vocare *Juris ſepoſiti*, aut *ſubverſi*; nedum aperte accuſare.

Verſ. 20. Intricatus locus; cujus verba quidem non obſcura: ſed obſcurum valde, quid velint, & quo tendant, pro hac ſerie. *Vulgat.* ſat fideliter I. *Subito morientur: & in media nocte turbabuntur populi, & pertranſibunt: & auferent violentum abſque manu.* Refertur a *Latinis* Interp. ad *ſupplicia Tyrannis* ſæpe *inflicta*; itemque *ſeditiones*, aut *ſtrages populorum*, cum *violenti principis nece.* Vide *Vavaſſ.* & *Sanct.* præſertim. Suſpicatur II. *de Pined*, alludi ad *Ægyptiacam* illam *noctem, cum turbatus eſt populus, interfecti primogeniti, & ablati violenti abſque manu, Angelo vaſtatore pertranſeunte* &c. Alia ejuſdem amputo. *Codure.* ſimile tetigit, *Ad primogenitorum Ægypti, & exercitus Aſſyriaci internecionem; alludere videretur, niſi hæc dicta ab Elihu ante, quam ea contigiſſent.* Item *Grot. Optime hæc & ſeq. referas ad Judicia Dei in Pharaonem.* Idem reperio apud *Paraphr. Chald.* nec miror multos præclaros Interpr. huc conceſſiſſe, eos præſertim, qui *Moſen* anteriorem ſtatuunt *Jobo.* Exempla

Senacheribi, & *Pharaonis*, attingit etiam *Mere.* III. ſed ut illuſtret magis, quam ut alluſum ſtatuat. Ipſe ita filum ſuperius proſequitur: *Utrique tam divites, quam pauperes, morientur momento ubi volet Ille, nec vel reſiſtere poſſunt, quia eſt ſummæ potentiæ, vel conqueri, quod ſibi fiat injuria, quia Deus nemini eſt debitor, nec quicquam ſine ratione facit, & omnia facta ejus, mera ſunt æquitas.* Hic generalis adſpectus. Speciatim deinde reliqua, ſic: *media nocte commovebuntur populus* i. e. *totæ gentes e ſuo loco, & ſtatu, dimovebuntur: & tranſibunt*, i. e. *peribunt, conſumentur, abibunt in ſepulcrum.* Porro, *& auferent potentem non manu, imperſonaliter, ut Luc.* 12: 20. *Sunt qui intelligant auferent cœlitus, vel auſerent Angeli* &c. Monet deinde *Peritſol.* יסירו ſumere pro יסורו *recedent.* Itemque alios אביר non *robuſtum*, ſed *robur* exponere, in h. ſ. *Auferetur eorum robur Divinitus, non humanitus:* vel ut R. *Salom. Auferetur eorum robur quod* non *erit* in *eorum* manu. Admodum impedite *Vatabl.* IV. de ſolis potentibus agi cenſens, *media nocte*, dum nimime putant, *oppreſſis*, reliqua trahit ad *commotionem*, & *tumultum, populorum*, quidicantur *tranſire* i. e. *proſilire in Tyrannum, ut eum ejiciant*, & quidem *non manu*, i. e. *non potentia, ac virtute, ſed ſeditione facta.* Tenuiore ſenſu *Crinſoz.* V. *Hi homines tam potentes de ſubito moriuntur; Omnis populus dimidium noctis occupatus diſcurrit; & ſtatim atque exhalarunt, auferantur ſine ullo negotio.* Obverſata fuit Viro Erud. *Pompa funeris principalis ad faces ducti.* Cl. *Cocc.* VI. generalem facit *Theſin*, unde *præſumtio æquabilitatis a Deo ſervandæ inter homines* confirmetur, quod *omnes ſint caduci.* Explanatio vocum ad mentem iſtam ſic ſe habet. *Media nocte* i. e. *in profunda quiete, inexpectato, moriuntur; & populus* fatiſcunt, *conſerti intereunt*, יגעשו *laxatis compagibus* πολιτείας *ſolvuntur, & diffluunt.* Civitatis *elegans diſpoſitio, non impedit, quo minus auferantur de medio.* יסירו *removent: imperſonaliter. Emphaſis tamen ſubeſt.* Removent *ſcilicet* quæcunque removent; i. e. *omnia quæ cooperantur ad hominis necem, in ipſo, quantumvis ſanus, robuſtus, ac validus,* אביר *ſit; operantur ſine difficultate*, לא ביד

non manu, ſine vi; clementer, ac *leniter*, *ſuopte nutu: ut Dan.* 2: 34. 45. Vides *Caducum* generis humani hinc exſculptum non volente admodum phraſi. Cl. *Schmid.* VII. propius ad ſeriem. *Declaratur, & exponitur id quod modo dictum fuit, Deum non acceptare Perſonam Divitis præ paupere: quippe qui e contrario Divites ob oppreſſionem pauperum graviſſime puniat, tum univerſos populos, tum ſingulos. Utrumque in noſtro verſu.* Incidit ferme cum *num.* I. II. III. nam & exempla eadem adducuntur. Priora ad *totum populum, oppreſſorem* pauperum; poſteriora ad *Tyrannicum potentem*, referuntur; quos *Deus removeat ſine manu* i. e. *ſolo flatu, & tam facile, ut ne manum quidem moveat.* Iſtam connexionem VIII. ſi ſequerer, nonnulla leviter immutarem, & preſſius applicarem: ut *Elihu* progrediatur ad *Exempla ſevera Juſtitiæ Divinæ, in theatro orbis edita; per quæ in omnium oculos defixum dederit* Deus, *Perſonarum acceptionem nullum locum habere apud Eum, qui omnes ex eodem finxit luto.* Cogites hic licet *terræ motus, tempeſtates, eluviones, ſubitas urbium, domuumve, ruinas, ac ſubverſiones*, quibus ſæpe vel *Gens* aliqua, vel *Familia*, nimis altos gerens ſpiritus, oppreſſa. Ad hanc faciem, 1. *momento moriuntur* deſignabit *mortem* ϑιλαϐῆ, *Divinitus inflictam ad terrorem publicum*, in qua *Juſti Judicis vindicta videri, ac palpari*, queat. Sequens, *Et dimidiare noctis, ad mediam noctem, concutiuntur populus*, 2. ducet ad *Tempeſtatem, Terræ motum*, & *ſimilia judicia*, quæ Dei contemtores necopinato, in altiſſima quiete, & ſecuritate, ſæpe numero obruant, atque ſubitis ruinis ſepeliant. Hoc 3. expreſſum in יעברו *pertranſeunt*, in quo ineſt vis *ſubitariæ necis*, atque adeo *internecionis*, ſimul *abſumentis quam plurimos.* Verbum יסירו 4. *imperſonaliter*, dirius, quam ſi *ad certam perſonam alligetur.* Denique 5. *Removent potentem non in manu*, iterum tendet ad *calamitatem* ϑιλαϐῆ, quæ *talem Familiam, Perſonamve, fulmineo* velut *ictu exſcindat.* In poſtremo hoc Doct. *Sanctius* exiſtimat *Jobum* feriri, *qui ſine manibus conſumtus videretur, quia intrinſecus haberet, quo tabeſceret.* Amplecti non auſim. Attamen non omnino abhorret *Elihuum* de induſtria tales colores captaſſe, quæ *Familiæ Jobææ ſubitum exſcidium* ſimul adumbrare poſ-

21 כי־עיניו על־דרכי־איש וכל־צעדיו יראה׃

22 אין־

21 Quoniam Oculi ejus ſuper viis viri: & omnes ejus greſſus cernit.

22 Non

poſſent. Obſtat tamen non unus ſcrupulus. Quod ſic diſputando, 1. ſententiam Amicorum non ſolum, ſed & acerbitatem eorum in *Jobo* pungendo, ſuam fere feciſſet, quí ſe aliter, & moderatius, acturum, promiſerat. Etiamſi 2. *acnleum* illum tollas, manente hoc nexu, nil aliud dicetur, quam quod Tresviri toties inculcarant; *Oppreſſores*, & *Tyrannos*, *ſnbitis* Dei *plagis exterminari*. Non ſatis firma forte 3. illatio illa, *Deus multos oppreſſores palam plectit*, *ergo non eſt Acceptor Perſonarum* &c. Argumentatio tum demum ſtringet, ſi in omnes *Tyrannos*, & *populos violentos*, mox vindicari ſtatuatur. Id *Experientiæ* haud conſonum. Expendendum ergo IX. an forte *Elihu* inſiſtat in id, quod proxime poſuerat, *Opus manuum ejus eſſe omnes*: ac propterea non poſſe ullam in Deum cadere *proſopolepſiam*. Nempe ſi voluerit, inferret porro ſubtilis Diſputator, *uno momento vel potentiſſimos principes*, *cum univerſa multitudine populi*, *cui imperitant*, *delebit*; *ac proinde non eſt*, *quod eorum purpuram*, *potentiamve*, *revereatur*, *qui eos uno velut flatu in pulverem valet redigere*. Huc videtur collineaſſe *Calvin. Conc.* CXXXI. *Non opus erit ut Deus multos milites armet* &c. *ad potentiſſimos & robuſtiſſimos evertendos*: *ſi modo inſufflet*, *parvi*, *& magni*, *puncto temporis*, *rapientur*; *& media nocte*, *quum omnes quieſcunt*, *atque nihil minus expectant*, *exterminabuntur*: *ſine manu* hominis, *auxiliove*; *quin ſine conatu*, *aut molimine ullo*. Planiſſume ad hanc mentem *Epiſc. Elienſ. Quo pacto Deus vel potentiam Regum revereretur*, *vel muneribus corrumperetur Divitum*; *qui omnes uno momento poſſit leto dare*? *Totæ nationes tremunt ante faciem Ejus*; *atque in ſecuritate profundiſſima deſtructæ evertuntur*. *Non indiget auxilio*, *aut viribus cujuſquam in terris*, *ad Tyrannum præpotentem ſternendum*: *ſed inviſibiles poteſtates ipſum e medio removent*. In his paulo incommodius tantum, quod יגעשׁ *tremunt ante Eum*, *Tremble before Him*, videatur referri ad *metum*, quum ſeries magis poſtulet *Tremores terræ*, *alioſque motus*, quibus *totas nationes* uno momento *delere*, *ex ſedibuſque* ſuis *excutere*, poſſet Deus. *Caducum* illud, quod vidimus, *num.* V. & VI. hac amplitudine donatum, eodem rediret. Quid ex hiſce palmam ferat, tum demum conſtare poterit, quando univerſæ ratiocinationis filum rite erit evolutum.

Verſ. 21. Qui ad *Tyrannos* Dei Judiciis oppreſſos reſpiciunt I. ſatis facilem hic habent nexum; quod Deus eorum *vias* omnes, & *greſſus*, *oculo vigile*, & *vindice*, *notare* ſoleat. Vide *Vavaſſ.* & *de Pined.* qui monet alios *aliam* II. *rationem* concipere, qua *Elihu* Dei *juſtitiam*, & *æquitatem*, adſtruat, *petitam ex Omniſcientia*: quod *qui omnia videt*, *neceſſario Juſtiſſime* ſemper *Judicet*. Suum ita proſequitur III. *Merc.* *Et ne quis putet Deum hæc injuſte facere*, *ſua abuſum potentia*, *ſubdit*, *Deum tales impios vel Reges*, *vel populos*, *ſæpe punire ob eorum ſcelera*, *quæ perſpecta habet* &c. Conſimiliter *Calvin.* Nec aliter *Vatabl.* IV. itemque V. *Crinſoz.* cujus mens ad *Vſ.* 23. exponetur. At *Cocc.* VI. ut *num.* II. fere, inducit *alteram rationem*, qua probetur, nullam apud Deum eſſe *Proſopolepſiam*, q. d. *Qui inæqualiter agit*, *& Judicium aufert*, *is vel non novit ſatis cauſam*, *vel ſi novit*, *ſpectat externa*. *Sed Deus omnia habet perſpecta*, *ergo agit æquabiliter*. *Clara res*: *Deus ſi ſcit*, *& judicat*. Ad ſuas rationes *Schmid.* VII. urget *obſervationem judiciariam*, *qua Deus oculos intentos habeat in vias* Viri, *cum affectu puniendi*, *ita ut cum viſione pœna ipſa conjuncta ſit. Exod.* 14: 24. Et meus calculus *num.* VIII. poſitus, eodem ferme modo ſubducendus eſſet, de *Adfectu puniendi omnem iniquitatem*: ſed recurrunt iidem ſcrupuli, qui ſupra. Videamus ergo IX. an ut *Vſ. præced.* a Deo remota eſt *Proſopolepſiæ* ſuſpicio, ex *independentia* Ejus, omniumque Magnorum, & parvorum, *æquali dependentia*, & *conditione mortali*: ita nunc eadem ſuſpicio depellatur ex *Omniſcientia*, qua *vias*, & *greſſus*, omnium omnino hominum, uno ictu oculi, actuque intelligendi, ita cernit ſimul, diſcernitque,

22 Non ſunt tenebræ, neque umbra mortis; ut occultent ſe ibi operatores vanitatis.

23 Nam non imponit cuiquam amplius; *quam*, eundum eſt ad Deum in Judicium.

24 Con-

22 אין־חשך ואין צלמות להסתר שם פעלי און׃

23 כי לא על־איש ישים עוד להלך אל־אל במשפט׃

24 ירע

ut nihil illam *aciem ſole lucidiorem* vel *effugere*, vel *eludere*, queat. *Epiſc. Elienſ.* huc collineavit: *Deus æque parum ex ignorantia, quam ex metu, impunita dimittere horum crimina, vel aliquam injuſtitiam committere, cenſeri debet: quippe qui omnes vias viri habeat exploratiſſimas.* Sub *num.* VI. idem Coccejo obverſatum vidimus. Lances hinc & hinc trahunt. Quo me acclinem, necdum habeo.

Verſ. 22. Ad rationem I. eorum, qui hæc directe applicant *vindictæ* Divinæ, *Tyrannos*, & *oppreſſores*, perſequenti, atque *e Terris eradicanti*, inculcatur nunc, nullam *Latebram tam obſcuram* eſſe, tamque *profundam*, ubi *Manus Dei ſceleratos non inveniat*, ac ferire queat. Huc redeunt, *num.* I. III. IV. V. VII. & VIII. *Vſ.* præced. De *Divina Omniſcientia*, *nulli proſopolepſiæ obnoxia*, ſi ſermonem eſſe ſtatuamus, II. *Caligo*, & *umbra mortis*, deſignabunt potius *velamenta pudoris*, quibus ſæpe *hominum oculi eluduntur*, quum *acies Divina* ſe *cæcari*, *deludi*, *fruſtrari*, non patiatur. Ita Cocc. *Latibula improborum ſunt* 1. *quibus ſe ſibimet ipſis tegunt*, *ut nequeant de ſe recte judicare.* 2. *quibus ſe tegunt aliis*, *ut ſunt omnes fuci*, & *fallaciæ.* 3. *in quibus fiduciam ponunt*, *ad vitandas*, *amovendaſque*, *pœnas.* Hæc ſolide, non minus, quam acute, cogitata. Concinit *Epiſc. Elienſ.* *Illi quidem conantur ſuam improbitatem occultare*; & *ſubtiliter eam excuſant*, *prætexunt*, *palliant: neutiquam tamen nebulam offundere valent Oculis Illius*, *qui in denſiſſimas uſque tenebras*, & *profundiſſima ſecreta*, *penetrat.* Redeas ad *num.* II. VI. & IX. *Vſ. præced.* & percipies, quod eſſe *Argumentum* & *ſubtile*, & *validum*, quod *Elihu* ſatis appoſite acuerit, ad *Jobum* deterrendum a culpabili illa contentione, qua cum Judice ſuo ſupremo *in certamen* velut *Juſtitiæ* auſus fuerat deſcendere.

Verſ. 23. Abſtruſiſſimus locus. Inepte, R. *Periz.* I. *Quia non imponet ultra ſuper hominem*, *ut ambulet cum Deo in judicio*, & *juſtitia.* i. e. *ut recte agat.* *Deus homini dedit liberum arbitrium.* *Nemo cogitur bonus eſſe.* Huc tendit & R. *Levi.* Obſcure *Vulg.* II. *Neque enim ultra in hominis poteſtate eſt*, *ut veniat ad Deum in judicium.* Varie exponitur. *Lyran.* 1. *poſtquam fuerit diffinitiva ſententia condemnatus.* Ita & *Thom.* aliique *Latini*, *Judicii Divini immutabilem firmitatem* hinc elicuere, quod *retractari*, aut *immutari*, nequeat. Hac anſa *Vavaſſ.* 2. *Significat Deum ita nonnullos obterere*, *ut non poſſint de Deo conqueri*, & *cum eo litigare: quia ita profligati ſunt*, *nullum ut eorum veſtigium ſit relictum.* Contra *de Pined.* 3. *Non ponet ſuper homine*, explicans, *non ſinet in ejus poteſtate hoc eſſe*, addit, *ultra* adferre *moram* & *procraſtinationem: ut veniat ad Deum in judicium*, cum voluerit ipſe homo. *Deus nobis diem Judicii dixit*, & *oportebit ad Tribunal Ejus ſiſti*, *quum ille volet.* *Non licebit homini trahere moras: nam tempus reddendæ rationis non permiſit optioni noſtræ* &c. Applicat ad *ſubitam necem*, *qua Tyranni ad Dei Judicium rapiantur*, *nulla data facultate tergiverſandi*, *aut procraſtinandi* &c. Hiſce proximus *Codurc.* III. dans, *Quare diem non diffindit*, *ut quiſquam ambulet in jus apud Deum.* Concipit formulam, שם עוד *ponere amplius*, quæ ei valet *ampliare judicium*, *diem differre*, *diffindere*, *comperendinare.* Conſimiliter *Grot.* *Non ampliat*, *non patitur diffindi diem*, *ubi aliquem in jus vult rapere.* Ad eundem ſenſum aliter pervenit *Schmid.* IV. interrogatione adhibita, *Quia nonne ſuper virum ponit adhuc*, *ad eundum ad Deum in judicium? Annon vel tandem hominem adigit Deus*, *ut ad ſe eat in judicium*, *etiamſi aliquandiu in tenebris ſe abſconderit*, *aut latitare viſus fuerit ſibi?* Ita עוד *adhuc*, *eſſet vel tandem*, *etiamſi non ſtatim puniatur.* Atquin *Vſ.* 21. *pe-*

nam

nam præſentem urſerat Vir Doctus. Non valde nervoſa etiam illatio, *Qui vel tandem trahit impios in Judicium, ab illius judicio nullæ tenebræ aliquem occultare poſſunt.* Placuit interim Cl. *Clerico*, cui reliqua *dura* & *contorta* viſa. Judicia libera ſunt: nobis nec *interrogatio* illa ridet, nec ſenſus adeo. Subtiliter V. *Crinſoz. Statim atque Deus non tolerat amplius quemquam*, moritur, *ut eat* comparitурus *in judicio coram Eo.* Verbum שום *curare* exponit, vel *animum adjicere*: quumque *Vſ.* 21. dictum eſſet, *Deum greſſus hominis intueri*, hic ſubſumi cenſet, *Deum non amplius eos velle intueri, ſed, velut laſſatum, oculos avertere: quando confeſtim* moriatur *homo, in judiciumque ire cogatur. Hebr.* 9: 27. Hæc non valde plana. *Cl. Guſſ.* VI. *Comm. L. H.* p. 238. adfert, *Nam nequaquam ſuper hominem* velum *ponet amplius* חשך וצלמות tenebrarum opacitas, *ubi eundum eſt ad Deum in judicium.* Simile quid in *Nicet.* extat, *Nullum velum obductum ſupra res humanas, quod Dei oculum arcere queat.* Non omnino extra ſeriem videtur, illud *velum* כתר ex *Vſ. præc.* adſciſci, & non invenuſte חשך *opacitas* dici poſſet *imponere velum alicui*; nam ita *Cap.* 24: 15. a nobis explicitum. Non tamen admitto: tum quod ſententia *Vſ. præced.* in ſe plena ſatis; nec indiga additionis: tum quod עוד 2. languidius exiret; & melius omitti potuiſſet: tum quod ל hac ſtructura minus rotundum. Merum frigus VII. quod *Vatabl. Deus non commiſit homini futura, ſed ea ſibi reſervavit; ut juſte coram Deo verſetur:* vel, *ut juſte cum Deo contendere valeat;* quo *Steuch.* fertur, q. d. *Homini futura ignoranti non eſſe cur cum Deo contendat.* Coactius item VIII. quod *Merc.* ſecundo loco ponit, *Quia nunquam poteſtatem faciet homini, ut de ſe ille queri poſſit merito, ſeque in jus vocare: quia a Deo ſemper jus: itaque non recte facis, O Job, quod de Deo queraris.* Adfine quid habet *Ab. Eſra.* Etiam *Vulg. num.* II. ſic exponi poſſet: idque *Luth.* placitum. *Merc.* cum *Calvin.* IX. maluit, *Non imponet* Deus *homini ultra* peccatum, aut meritum, *ut cum Deo contendere poſſit, Eumque quaſi in jus trahere.* Praivit R. *Salom.* qui refutari putat, quod *Cap.* 23: 6. habuimus. Conſule quæ ibi *num.* VIII. notavi. Huc conceſſere *Munſt. Iſid. Clar. Tigur. Piſc. Belg. Druſ.* &c. &c. Eſt accommodatum ad ſcopum; nec tamen omni ſcrupulo vacat. Arceſſite *Jun.* & *Trem.* X. *Nam non eſt diſpoſiturus contra ullum amplius* tenebrarum: *quando ambulat contra Deum in Judicium.* Vix intelligas: nec annotatio valde clara: *Quum decretum eſt non differre Judicium in eos, qui proterve Deum oppugnant; non laborat ut aliunde arceſſat. Periphraſtice ad Jobum deprimendum, & conſternandum.* Non ex facili *Cocc.* XI. *Nam non ad virum advertit inſuper, ut eat ad Deum in Judicium.* Facit *tertiam rationem*, ex qua *præſumtio fiat, Deum æquabilitatem in hominibus Judicandis ſervare*, quod videlicet *una Judicii forma cum omnibus utatur.* Quanam? *Quod nulli indulgeat, ut cauſam ſuam agat verbis: quando neceſſe non ſit, ut Deus omnia cognoſcens, inſuper hominem audiat.* Ergo, infert tandem, *nullius eloquentia animus Dei a recto deflectetur.* Adjecit XII. & hanc conjecturam, *Non eſt ſuper virum*, in poteſtate ejus, *ut ponat adhuc* vadem, *ad eundum in Judicium &c.* Hoc cum *num.* III. fere concineret, eique acumen adderet. Liberiore *Paraphraſi* XIII. *Epiſc. Elienſ. Et propterea, quemadmodum Ipſe nunquam quemquam velit onerare crimine, cujus non ſit reus: ita quum aliquem ad rationem vocabit, nequaquam differet judicium, nec procraſtinabit, ad audiendum quid pro ſe dicendum habeat aliquis.* Cinnum habes ex *num.* IX. & III. conflatum; quum tamen alterutrum tantum obtinere queat: vel *onerare crimine falſo, quum itur in judicium:* vel, *comperendinare reum, quum in Judicium eſſet eundam.* In vicinia poſtremi, quod reperio apud Doct. *Nold.* XIV. in *Conc. part.* p. 682. *Nam non contra hominem ponet diu, ut ambulet coram Deo in Judicium.* In *notis num.* 1736. exponitur, *Deus non eget longo apparatu, ut peccatorem ſibi ſiſtat ad Judicium.* Laudat *Grot.* & *Codurc.* eundem ſenſum alio flexu præbentes. Ipſe ישים capit pro *oppugnabit*, ex 1 *Reg.* 20: 12. & עוד pro *Diu.* Non eſt elegantius. Cl. *Reim.* XV. offert: *propterea non, ut Judices humani, opus habet noxios diu*, aut *perpetuo, obſervare*, ac *ſollicite cuſtodire, ne elabantur Judicium. Quia*, videlicet, *nulla caligo* eſt, *quæ eos Oculis Dei ſubtrahere queat.*

Ad

24 Conterit potentes ſine veſtigatione: & ſtare facit alios pro illis.

24 ירע כבירים לא־חקר ויעמד אחרים תחתם׃

25 Igi-

25 לכן

Ad hanc rationem ſub יָשִׂים ſubaudietur לִבּוֹ, *apponet cor ſuum*, *attendet*; & עוֹד erit *multum temporis.* Ubi inter tot undas firmi quid inveniemus, ad ancoram jaciendam? Quam magis tento omnia, tam magis implicor, & fruſtra ſum. Ex iis conatibus, quos luſtravimus, ſcopo proximus qui *num.* IX. propoſitus. Cum ſerie tamen magis congrueret *num.* III. Si *Vſ.* 20. agi cœptum de *judiciis necopinato in Tyrannos immiſſis*; iſtoc aſpectu commodius adhuc forte exiret XVI. *Nam*, vel *igitur*, *non viro* ulli *imponet iterum*, *ut eat ad Deum in judicium* : i. e. *ſemel cauſam cognoſcet*, *camque de plano decidet*; *neceſſe non habens*, *ut Judices humani*, *comperendinare*, *quod necdum liqueat.* עוֹד pro *iterum Gen.* 24: 20. *ſecunda vice Hoſ.* 1: 6. Orientales *non iterum*, non *ſecunda vice*, *fieri*, dicunt, quod *ſemel ita conficitur*, ut nec *mutari*, nec *revocari*, queat, nedum ut *repeti* neceſſe ſit. Eſſet telum ſatis dextre vibratum in aeri certamine, in quo *Jobus* deterretur a contentione & lite cum Deo. Eadem hæc loci facies ſatis apta quoque XVII. ſi teneamus *Vſ.* 20. 21. 22. exhibere argumenta quibus *Proſopoleſiam* a Deo remotiſſimam eſſe evincatur. In connexu cum *Vſ. præc.* hinc exiſteret, *Deum uno ictu oculi omnia ita cernere*, *& diſcernere*, *ut nullis artibus Juſtitia ejus vel eludi*, *vel retardari*, *poſſit*, *quo minus ſtatim decidat*. *& ſontem plectat*; *citra ullam perſonarum acceptionem.* En aliud adhuc. Fieri poteſt XVIII. ut verſus contineat ſpeciem quandam concluſionis ex ſuperioribus ratiociniis, quibus *Proſopolepſiam* & *Injuſtitiam* a Deo longiſſime abeſſe pervictum; unde ita nunc inferatur: *Ergo non imponit cuiquam ultra*, quam *ut eat ad Deum in Judicium.* Argute eſſet dictum, *Non ſane injuriam cuiquam imponere vult*, *vel poteſt*, *qui ei impoſuit in Judicium venire*, *ubi* [illegible] *ſit abiturus.* Convenit ex parte cum *num.* IX. ſupra: & præbet refutationem adhuc pleniorem *Cap.* 23: 6. hic omnino conferendi. Si מֵהֹלֵךְ ſcriptum eſſet, ſenſus foret liquidus: nunc לַהֲלֹךְ aliquid ſcrupuli relinquit. Vide ergo XIX. an limpidius ſit, *Ergo non inique affectu invadet aliquem amplius*; *propterea quod eundum eſt ad Deum in judicium.* כִּי [illegible], *igitur*, *Ergo*, ſat crebrum in concluſionibus. עוֹד *amplius*, item argumentum ſuum adſtringentis, pro, *nemo dicat mihi amplius*, *Deum injuſte quem invadere*; *quum omnibus conſtituerit in Judicium coram ſe venire.* יָשִׂים abſolute, ut *Cap.* 23: 6. quod *Vſ.* 14. hujus *Cap.* erat שָׂם לִבּוֹ. Id ipſum nunc appoſite ſatis reſumi poſſe ſentis. Animoſior adhuc ſtructura fuerit XX. *Ergo non in virum injuſte invadet ullo pacto: Eundum ad Deum in judicium eſt.* עוֹד ut *amplius*, *poſtea*, reſolvi in *ullo pacto*, ut 2 *Sam.* 19: 36. *Exod.* 10: 29. *Eſaj.* 23: 12. & 54: 9. &c. &c. *Præpoſ.* לְ *officii* eſt, vel *neceſſitatis incumbentis.* Argumentum tale. *Qui Homini conſtituit in jus ambulare*, *coram Judicio ſuo comparere*, *is non poteſt ulla ratione ſuſpectus eſſe injuſtitiæ*, *aut tyrannidis.* Conſequentia evidentiſſima: quam evolvere ſupervacuum. Vereor interim, ne multa jaculatus, necdum ferierim. Certe dubitatio mihi necdum diremta.

Verſ. 24. Satis magna iterum diſſenſio circa nexum. Nonnihil quoque in vocibus diſſidetur. *Vulg.* I. *conteret multos innumerabiles*, *& ſtare faciet alios pro iis.* Refertur a *Vavaſſ. de Pined.* &c. *ad improbos* & *Tyrannos*, quorum *perſonas non acceperit* Deus; ſed in quos *infinita* Juſtitiæ *Exempla* ſtatuerit. *Sanct.* addit, *Jobum pungi*, quod & ipſe *Tyrannus* fuerit. *Bold.* intempeſtiva eruditione *Cabiros* hic arripuit, *genus Cabiræum* confingens. *Merc.* II. maluit, *Conteret potentes*, *abſque perveſtigatione*, vel *inquiſitione*; eodem ſenſu; ut ſit, *quorum numerus perveſtigari non poſſit.* Ita *Doct. Tigur.* dederant, *Conteritque potentes infinitos*, *& ſufficit eis alios.* Huc concedit *Schmid.* cum *Luth. Jun. Druſ.* &c. Monet

Merc.

Merc. III. alios exhibere, *ita ut cauſa inveſtiganda non ſit, quare id fecerit.* Huc inclinant Doct. *Belg.* in notis; laudantes etiam quod præceſſit. *Calvin.* apertius: *non declarata nobis cauſa:* quaſi ſignificaretur, *Deum non ſemper nobis cauſam pateſacturum cur ſua judicia exerceat.* Addit, quod adfine, IV. *ſine inquiſitione*, i. e. *ſine forma externa quæ in judiciis humanis requiritur, recitato crimine, ſententia pronunciata; elogio & titulo propoſito: ut omnibus cum pœna noteſcat etiam culpa.* Paulo aliter *Crinſoz.* V. *per media ſive inſtrumenta imperveſtigabilia.* Alio iterum flexu *Ill. Grot.* VI. *Non opus habet longa inquiſitione, cui omnia aperta ſunt.* Similiter *Codurc. Cler. Reim.* Item *Patric.* VII. cum *Vſ.* 23. ſic copulans huncce; *Nam non indiget informationibus*, &c. *ac propterea confringit potentes abſque inquiſitione, examinatione, probatione teſtium*, &c. *& dignitatem eorum aliis confert.* Subtilior *Analyſi* Cl. *Coccejum* VIII. hic deduxit ad *tertiam confirmationem theſeos Vſ.* 12. *deſumtam ab exemplis æquabilis Judicii; partim in bonos & malos indifferenter; Vſ.* 24. 25. *partim cum differentia juſti & injuſti Vſ.* 26--31. Ad hunc calculum nihil aliud hoc *Vſ.* intenditur, quam *ad Dei Judicium pertinere, ut altos humiliet, & parvos in eorum locum ſurroget.* In verbo רעע ineſſe cenſet *vim ferri ſubacti, dumque tandem malleis domiti.* Grandis imago; quam confirmatiorem reddi poſſe pervelim: & reddetur forte ex *Origine* alibi producenda. Nunc teneatur, apud *Arabes* רעע رعاع frequentari pro *plebe viliſſima*, & *fæce vulgi.* Sequens כבירים vertit *maximos*, indifferenter, tum *prærogativis*, tum *operibus, quibus videantur poſſe gloriari apud Deum.* Subdit tandem לא חקר referri ad *multitudinem*, & *magnitudinem, eorum, quos Deus ſubigit.* Mihi IX. *generalis* hicce *conſpectus* כבירים *potentium, validorum, opulentorum*, non diſpliceret, pro *nova inſtantia* qua urgeatur, nullam *proſopolepſiam*, & *injuſtitiæ* vel umbram, apud Deum eſſe; quippe qui nemini *potentiam, divitias, fortunas*, juſſerit eſſe *proprias*, ac *perpetuas*; ſed vel *eminentiſſimas perſonas, familiaſque*, ſubito *atterat*, atque ad *infimam vilitatem redigat*, obſcuris, & ignobilibus, ad nobilitatem, dignitatemque, productis. Eſt Locus in quem *Tragici* ſæpe exſpatiati. לא חקר ſic ſatis commode *innumerabiles* deſignabit: quia illius *viciſſitudinis*, qua *alta deprimuntur, humilia in altum tolluntur*, refertum ſemper fuit theatrum orbis terrarum. Ipſe *Jobus* materiam attigit *Cap.* 12: 17. & ſeq. alio ſcopo. Suſpicor eo reſpexiſſe *Elihuum*, & illa exempla in *Jobum* quodammodo retorta voluiſſe; cui opportune inculcetur, atroces hoſce caſus oſtendere potius, penes Deum *nullum Perſonarum reſpectum* valere, ſed Celſis etiam, atque Eminentiſſimis, citra conniventiam, id injungi, quod canones *Juſtitiæ* exigunt. Poſſet לא חקר *imperſcrutabili via*, ac *ratione*, quoque exponi, in eundem hunc ſenſum. Forte aliud latet. אחרים *Alii*, oppoſiti *his* כבירים *potentibus*, quos Deus *ſubito faciat ſtare*, ſunt *humiles, jacentes*, non alio, quam potentium illorum *contemtu, inſignes* hactenus. Hos *ſtare facit* ſupremus Orbis moderator, quum dejectis prioribus, eos ad faſtigia provehit, iiſque habenas rerum in regnis, civitatibus, urbibus, permittit. עמד in *imperiis & præfecturis* ſignatum: ut *Dan.* 11: 2. 3. 4. *Mich.* 5: 3. & *Dan.* 12: 1. & 1 *Sam.* 19: 20. &c. Dices, ad idem ſic devolvi *Elihuum*, quod Amici tetenderant; *Tyrannos exſcindi ſemper* &c. *Ergo Jobum Tyrannum egiſſe.* Id incommodi adhærere pleriſque ſententiis, ſupra monui. Noſtra hæcce eo parum, vel nihil, gravatur. Nempe *Elihu* hiuc tantum adſtruere velle videtur, Deum ſine ulla *proſopolepſia* judicia exercere, & nunquam *inſontes*, ſed tantum *ſontes punire*, etiamſi *potentia* & *dignitate* præmineant, ſeque forte *pœnis ſuperiores* imaginentur. Iterum dices, ſic propius adhuc ad *Amicorum ſententiam* accedi, atque idem omnino ſtatui. Imo vero inde diſceſſimus longiuſcule. Amici ſcilicet *ſtatum quæſtionis* mox conturbarant, ita argumentando, *Jobus miſer eſt, ergo & malus.* Hinc conflictus illi acres, ſemet irritantes ſimul, ſimul intricantes; in quibus *Jobus* ſe *inſontiſſimum puniri* tendens, item aberravit a *natura* & *conditione* ſui *caſus, veri nominis pœnas* cenſens *miſerias* illas, & *plagas*, quibus confectus jacebat. Atqui non erant *pœnæ*, non *plagæ* ex *ira* Dei im-

25 Igitur cognoſcit opera eorum; & evertit Noctem, ac contunduntur.

25 לכן יכיר מעבדיהם והפך לילה וידכאו׃

26 Sub

26 תחת־

impoſitæ, ſed contra *occaſiones glorioſæ* & *illuſtres*, ad *virtutem Viri* in *Theatrum* omnium *ſeculorum* producendam. Si id exploratum habuiſſet *Jobus*; haud ſane murmuraſſet. Si *Elihuus*; haud increpaſſet, vel fortia nimis locutum. Quid ergo? *Elihuus*, hujus conſilii Divini haud dubie inſcius, agit cum *Jobo* ex ipſiuſmet ſenſu. Is quum toties clamaſſet, ſe *ab irato Numine exſcindi*, & *pœnas* Ejus *atrociſſimas pati*; ſed *inſontem* plane, ac *immerentem*; ac *Deum jus* ſibi *ſuum eripuiſſe*, ac *pervertiſſe*: meritiſſimo nunc viciſſim audit, *Jura* a Deo *non perverti*, & neminem *plecti* a juſtiſſimo Judice, id eſt *veri nominis pœnas ſuſtinere*, qui non eo ipſo pro *ſonte* ſit habendus. Id ut nemo in dubium vocaverit, ita evidentiſſime apparet, quod ſupra alicubi poſitum, *Elihuum ad rem diſputando*, neutiquam tamen *rem acu tangere*, ac *quæſtionem conficere*, potuiſſe: cujus *enodatio*, & *deciſio*, ipſius Numinis interventum requirebat. Incipimus, ni me omnia fallunt, firmius quid ſub pedibus habere, quam ante; & jam in genere ſaltem diluceſcit, quorſum tela ſua direxerit diſputator; non temere ſupponens, & vincere anniteus, *Jobum eſſe*, & *fuiſſe* ſemper, *improbum*: ſed tantum pervictum dare cupiens, Eum in *præſenti* hac *cauſa* non poſſe haberi *inſontem*; &, *ſi pœnas luat a Numine irato inflictas*, quod *Jobus* ipſe contendebat, ſubeſſe *culpam gravem*, quæ tam *graves plagas* provocaſſet. Fidenter dico; idem & nos judicaſſemus, ſi plagis & contentionibus *Jobi* interfuiſſemus. Sine peculiari revelatione aliud nihil, vel a moderatiſſimo mortalium, rite cuncta expendenti, potuiſſet conſtitui, ac proinde *Elihuus* boni Monitoris partes, quantum circumſtantiæ dabant, feliciter implevit.

Verſ. 25. Ne hic quidem conſentitur; ſive *connexionem* ſpectemus, ſive *ſenſum*. Non incommode *Vulgat.* I. *Novit enim opera eorum, & inducit noctem, & contercutur.* Ad eam fere rationem *Merc. itaque quia novit opera eorum convertit noctem* in illos, noctem & tenebras illis offundit; *ut atterantur.* Videtur medium membrum capere *proprie* ſimul & *improprie*, addens, *Nocte illos opprimit, & atterantur nocte calamitatum.* מעבדים exponit *facta improba*, a עבד *fecit* apud *Syros.* Solam figuram tenuit *Nicet. ſplendorem & fælicitatem eorum in noctem mœroremque convertit.* Succinunt *de Pined. Bold. Sanct.* Soli literæ inſiſtit *Schmid. Noctu ſubvertit* eos: ut *Vſ.* 20. Exiſtimat præterea, *ab hoc Vſ. incipere concluſionem narrationis, qua ratione Deus puniat Divites oppreſſores* &c. monens לכן *ſervire recapitulationibus*, & *illationibus*, ut *ideo*, *igitur*. Laxius *noctem* ad *cladem necopinatam* referunt Doct. *Belg. Angl. Patric. Crinſoz.* &c. Cl. *Cler.* ſtrictius *evertit* eos una *nocte*, & *conteruntur*; quaſi *nocturna conſpiratio in Tyrannum* innueretur. Idem II. הכיר *tranſitive* reddit, *itaque patefacit opera eorum* &c. Ad quam rationem & *Grot. ſic cognita facit opera eorum: nam*, inquit, *homines cum potentem aliquem tam dure a Deo tractari vident; quærunt quæ ejus vita fuerit* &c. Reliqua non tangit. *Codurc.* idem in priori colo exhibens, *Noctem evertet* dat in altero, i. e. *tenebras illuſtrabit, & deprehendet eos in latibulis ſuis.* LXX. & *Chald.* ad hanc ferme rationem; unde & alii apud *Merc.* hauſerant, *Facit ut ſcelera eorum ab omnibus cognoſcantur, & convertit* illis *noctem* in diem: *ut crimina, quæ latere putabant, innoteſcant.* Huc *Calv. Conc.* CXXXII. calculum contulit: itemque *Vavaſſ.* ſubtiliter, *inducet noctem*, quod in *Vulg.* erat, explicans, *diſcutiet & abſtergebit tenebras, in quas ſe ſcelerati conjecerant.* Concinit & *Jun.* in medio colo dans, *ſimul atque mutavit noctem.* i. e. *protulit lucem, qua omnia in judicio ejus revelantur.* At *Tigur.* contra, *Quamobrem ad notitiam proferet opera illorum, & diem vertet in noctem, ut conterantur.* Non valde appoſite *Vatabl.* III. *Atque ita efficit Deus ut homines cognoſcant ſua ipſorum opera*, h. e. *ſe perperam egiſſe*: & vertet ſeſe nox, *vel* vertet noctem, i. e.

26 תחת־רשעים ספקם במקום ראים׃

26 Sub ſceleratis explodit eos, in loco ſpectantium.

27 אשר

27 Qui

e. *exacta nocte*, *propediem*, *breviſſime*, *omnes illi contererentur*. Trahitur ad tempus pœnitentiæ illis conceſſum: quorſum & *Cajet.* tendit. Cl. *Cocc.* IV. ſubtiliſſime hinc elicit, *Magnos & parvos a Deo exæquari*, tanquam *communis Domini ſervos*, per *Mortem* omnibus *immiſſam*. מעברים ut עבדים *Eccl.* 9: 1. explicat δουλείαν, *opera ſervorum*, de *probis & improbis*, [illegible]. לילה *Nox* exponitur *Allegorice* de *Morte*, *quæ hoc præſtet Hominibus per totam vitam laborantibus*, *quod Nox ſervis & Mercenariis.* ידכאו *conteruntur*, item de *reſolutione virium per mortem*, & *redactione in pulverem*, ut *Pſ.* 90: 3. Totus locus ita conſtituitur: *propterea recognoſcit opera eorum*, & *mutat* diem *in noctem*, & *conteruntur*. i. e. *Ut paterfamilias ingruente nocte viſitat ſervorum ſuorum labores*, *eoſque recognoſcit*; *mercenariis etiam mercedem exſolvens: ita Deus*, *quum Homines*, *ſervos ſuos*, *viſum eſt ſatis laboraſſe*, *tum noctem illis facit*. Quomodo applicetur ad ſeriem, ex *Commentario* repetatur: hic enim longiuſcule exiret. Nobis V. ſatis commoda jam via patere cœpit ad *Vſ. præced.* cum quo arctiſſime cohæret hicce, ſive per *cauſæ redditionem*, *propterea* quod *cognoſcit opera eorum* mala &c. ſive, quod rotundius, per *illationem*, *Ergo cognoſcit eorum opera*, ut *Vſ.* 10. hujus *cap.* Non ſimpliciter capio illud *cognoſcere*, ſed *judicialiter*, ut opponatur *Proſopolepſiæ*, qua *cauſæ malæ cognitionem*, *examenve*, detrectant Judices humani. Forte alluſum ad formulam הכיר פנים *cognoſcere vultum*, pro *accipere perſonam in judicio: Deut.* 1: 7. & *Prov.* 24: 23. Contrarium הכיר מעשה & מעבד *Cognoſcere factum ipſum*, *citra reſpectum vultus honorati*. Redit, ut vides, non invenuſte ad כבירים *Eminentes dignitate*, & *potentia*, quorum tamen non *vultus*, ſed *Opera*, *ſpectet* Deus; & pro meritis plectat. Huc fertur ſequens colon, in quo 1. *vertit nocte*, pro *evertit ſubito*, quaſi הפכם, tenue. 2. *Evertit noctem*; pro *tenebras diſcutit*, argutum. 3. *Convertit noctem* in diem, plenumque facit lumen, idem longiore adhuc ambage reddit. 4. *Mutat noctem*, pro *mutando efficit* illis *Noctem*, nempe *calamitatis*, vel *Mortis*, magis ad Linguæ genium. Ita *Cocc.* Sat commode etiam 5. *Merc. Vertit*, *invertit* ſuper illos *Noctem calamitatum* &c. Suſpicabar 6. *Et irruit Nox*, item miſeriæ, pœnæ, ignominiæ publicæ; cum alluſione ad *Capitis damnatos*, quos *atra* velut *nox*, & *nebula*, omnis horroris plena, involvit: cujus mole eliſi & attriti pereant. En aliud audacius 7. *Et evertit noctem*, Deus, *ipſam noctem ſedibus inferis emotam quaſi*, *capitibus horum hominum injicit*, *ut iſto pondere conterantur*. Habes *Merceri* illud, figura Tragica auctum, occaſione forte dicti *Jobæi Cap.* 12: 22. Optet quiſque, quod ridet. Quod genus *Judiciorum* intendatur, & in quos, ad *Vſ.* ſeq. diſtinctius ſubmonebo.

Verſ. 26. Granditatem Tragicam, quam modo indicavi, ſuggeſſit mihi hocce theatrum omni terrore ſtipatum. Languidiuſcule *Vulg.* I. *Quaſi impios percuſſit eos in loco videntium.* Diſputant Latini ſitne *Quaſi* illud *ſimilitudinis*, an *veritatis*, pleriſque poſterius ſequentibus. *Locus videntium* a *de Pined.* recte exponitur de *celebri theatro*, *in quo multi ſpectatores*, ut alludatur ad *ſupplicium publicum*. Præiverat *Merc. pro impiis collidit eos*, *velut in proſcenio*, *unde omnes eorum ſupplicia ſpectare poſſint* &c. Confer *Calvin. Conc.* CXXXIII. alioſque ſatis magno conſenſu. Commode *Grot.* ἐθεάτρισεν αὐτούς. Non differt hinc, quod alii attulere, *in loco videntium*, pro *gaudentium* tales *ſupplicio affici*: quamvis iſta ſubtilitate non egeamus: multo minus ea quæ *videntes* capit quaſi *viventes*: i. e. *in hac vita*: ut *Vavaſſ.* vellet: vel, *in luce meridiana*, *ubi videre poterant ipſi*, & *ruinam imminentem evitare*: ut *Sanct.* Quod Cl. *Schmid.* II. hos *videntes*, ſeu *ſpectatores*, ad *ſectatores* & *fautores illorum potentum* reſtringat, ratione caret: & verſus ſequentis torſionem peperit. Idem Vir Doct. argutiuſcule: *infra impios explodet eos*, *magis hos potentes dejiciet quam reliquos improbos*. *Potentes potenter tormenta patientur*. Cl. *Cocc.* etiam

Ee ee ee 2

jam III. ſubtilius; *ſubter improbos collidit illos in loco ſpectantium*: pro *improbos ſubter ſe deſligit, atque ita eos elidit feriendo, & contundendo, ut plane infra ſe in pulverem deſidant: uti quis malleo opus teſtaceum in munitiſſimum pulverem redigit; ſic ut nihil eorum emineat amplius, quod contundi ultra poſſit*. Idem, ex parte ſaltem, voluiſſe putem *Merc*. quum dari poſſe ait, *ſub impiis, in loco impiorum, ubi ſcil. ipſi ſunt*: ſed jam *ſub impios* addit gradum *deſlictionis*. Hanc ſtructuram adſciſcere neceſſe habuit ἐν μέσῳ, quod hic *aliud membrum*, & *aliæ perſonæ*, quam *Vſ. præced.* ab ipſo inducantur. Ad ספק ſagaciter notatum, iſtoc verbo hic repræſentari *ſubitum ictum*, itemque *ſonum ab ictu*, cum *deſitione*. Melius dixiſſet cum *repercuſſione*. Origo id arguet, in سفق & صفق latitans.

In loco ſpectantium, enucleate, ἐν θεάτρῳ. 1. *cum pudore & ignominia*. 2. *in exemplum, ad metum peccantium, & conſolationem oppreſſorum*. Hæc egregia. Minus placet digeſtio *Analytica*, qua *Vſ.* hicce a *præc.* ſejungitur; ea ratione, quam ſupra attigi, ex *Commentario* plenius percipienda. Omnino *adſ.* in ספקם ſeſe refert ad eos, qui verſu *præc.* ſub *mole immenſa Noctis ſubverſæ* veluti *contriti jacebant*. De his ita pergitur V. ad noſtram mentem, *pro improbis eos explodit, in loco ſpectantium*. Paulo diſtinctius agendum. Notetur 1. agi de כבירים *potentibus illis Vſ.* 24. quorum *perſonam* parum curet Deus, ſi *opera* illorum *mala* ſint: atque in quos ſæpe *totam Noctem infernam*, e ſedibus imis excitam veluti, *vertat*, ad eos *exitio diriſſimo conterendos*. Sentis aliquid, quo *Jobi* etiam Caput ex obliquo impetatur. *Explodit eos* 2, prægnanti ſenſu poſitum, reſonat ידכאו *atteruntur*, inſertque *ſupplicium atrox*, quo *noxium Caput exſcinditur inter graviſſimos ictus, terrorem quaqua verſum ſpargentes*. Huc pertinet 3. *Locus ſpectantium*, ſive *Theatrum ſupplicii publici*, quod hic figurate, & ad Genium ſtili *Tragici*, adhibitum. Anſam *ferali imagini* plurimam dederat ipſe *Jobus*: in *Cap.* 10: 15. ubi ſemet conſiderat ut *infami ſupplicio mactatum in conſpectu totius orbis*: item *Cap.* 12: 14. *coll.* 11: 10 nec non *Cap.* 13: 26. quod ab *Elihuo* repoſitum *Cap.* 33: 11. Iterum *Cap.* 16: 11. & 17: 6. Ad hæc, & ſimilia dicta, reflecti exiſtimem: in quibus ut *Jobus* ſibi *vim & injuriam* graviſſimam fieri contendebat; ita *Elihu* nunc ei ante oculos proponit, hanc eſſe *viam Juſtitiæ Divinæ*, quæ citra ullum *perſonarum reſpectum*, in *publico theatro Orbis, capitali ſupplicio plectit* ſæpe vel *Eminentiſſimos viros*, כבירים, ſi *improbitatis* ſeſe *reos* fecerint. Ita jam 4. רשע *improbus* videtur induere ſpecialem vim *Capitis ad ſupplicium ignominioſum damnati a Judice*: prout *ſceleſtus & ſceleratus* apud Latinos nonnunquam ſignanter venit. Iſtum uſum præfert *Eſaj. Cap.* 53: 9. eundemque *Job. Cap.* 16: 11. intendi, veriſimile. Ergo 5. תחת רשעים convertere licet trifariam *a. ſub improbis; inter improbos*: ut *Eſaj.* 10: 4. *b. pro improbis, tanquam improbos, eadem conditione qua improbi, & ſceleſti, infamia ſupplicia pendentes*. Denique *c. ſub improbis* iterum, i. e. *in loco improborum*, vel clarius, *ita ut ſub onere improbitatis ſuæ, vindictam publicam exigentis, elidantur quaſi*. Reſpicio ad phraſin 2 *Sam.* 2: 23. *Cecidit ibi, & mortuus eſt* תחתו *ſicut ibi jacebat confoſſus*. Item *Eſaj.* 25: 10. *Moab triturabitur* תחתיו *ſub ſe: vulneribus & plagis* ita *contuſus*, ut *in loco* ubi *jacet*, & *conculcatur, ſub pedibus hoſtium exſpiret*. Adde *Amos* 2: 13. ad quam formam *ſub improbis* eſſet, *omni illa mole calamitatis qua Improbos atteri, & elidi, par eſt*. Eſt quidem paulo argutius; ſed forte placere incipiet; ex *Job.* 40: 7. הדך רשעים תחתם *Contunde improbos ſub ſe*; i. e. *ſub illis ictibus quibus conteri merentur, omnique mole pœnarum ipſis debita*. Eadem fuiſſet conſtructio, ורשעים ספק תחתם *Et improbos explodit ſub ſeſe*. Hanc ſi tenuiſſet *Elihu*, ambiguitas extitiſſet, velletne רשעים *improbos* diverſos a כבירים *potentibus*, an *Elliptice* poſuiſſet *improbos*, pro *ut improbos, nomine & titulo improborum*. Hoc poſterius eum voluiſſe, ſeries univerſa arguit, ac propterea dedit nunc, ſtructura nervoſiſſima, תחת רשעים ספקם *Explodit eos ſub improbis*: i. e. *ſub illa perſona, quam induerunt, improbitatem exercendo*. Hinc tandem 6. dilu-

27 אשר על־כן סרו מאחריו וכל־
דרכיו לא השכילו ׃

27 Qui pro certo deſciverunt ab
Eo, & omnes vias Ejus non mature intellexerunt.

28 להביא

28 Ut

lucere incipit, *Elihuum* non tam diſſertare de *Judiciis Dei* in *Tyrannos*, & ſtricte dictos *improbos*, qui omnia ſacra & profana aperte violant; & ne ſpeciem *probitatis* alicujus, ac *religionis*, retinent: quam quidem de *Viris Eminentibus*, ac *potentibus*, titulo כבירים *Magnorum* inſignitis, qui *ſub ſpecie probitatis*, vel *in totum ſeſe improbitati tradiderunt*, vel *ex parte aliqua ad eam acceſſerunt*; *capitalia crimina in ſe admittendo.* Utrluſque conditionis exemplum in *Saulo*, & *Davide*: prior *ſub aliqua ſpecie religionis* plane *improbus*: ac propterea *Regno* & *vita* mulctatus: *infamique ſupplicio* velut mactatus, ſuper theatro orbis, in ſe, & numeroſa ſatis Familia, quæ *Iſraeli* Reges perpetuum ſuffectura credebatur. Poſterior in cauſa *Bathſebæ*, & *Uriæ*, ad *improbitatis confinia*, cum ſumma ſua virtute, & pietate, *tam prope acceſſit*, ut propterea & ipſe velut *publico ſupplicio*, quod homines infligere non poterant, Divinitus fuerit adfectus: quando per Filium ſolio ejectus, thorum quoque ſanctiſſimum eodem ſacrilego auſu temeratum, dolere coactus fuit. Habes *mediam* illam diſputandi *viam*, quam *Elihuus* & voluit, & debuit, tenere; *Jobum* nec in totum damnando ratione omnis vitæ anteactæ; nec in totum abſolvendo: ſed tantum id tendendo, quod præſens cauſa ſuggerebat, Deum tam gravibus plagis, & pœnis, non percuſſurum, neque ſane pro *improbo* traducturum fuiſſe *Jobum*, ſi *probitatem* omni ex parte *intemeratam* Numini approbaſſet; & nullius ſe criminis alligaſſet. Non eſt idem, quod Amici contenderant; ſed juſta ſatis concluſio ad ipſius *Jobi Hypotheſin* facta: ut ſupra explanatum.

Verſ. 27. Inſtatur in rationem gravis ſupplicii, *Viris principibus* inflicti citra conniventiam. In priori colo paululum variatur. *Vulg.* I. *Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo.* Sic אשר eſſet *pron. relat.* & על כן *quaſi de induſtria*; non omnino invita Lingua: nam & *Cocc.* tentavit, *qui propter hoc receſſerunt &c.* i. e. *dedita opera impie egiſſe*, *& hoc quæſiviſſe videntur.* Item, *Quia propterea receſſerunt* &c. Eſt paulo quæſitius. Plerique II. *Quandoquidem receſſerunt* &c. quod & *Cocc.* prætulit; ut אשר על כן ſit pro על אשר vel כי על כן quod per *Quandoquidem* vertitur, *Gen.* 18: 5. *Num.* 10: 31. *Jud.* 6: 22. *Jer.* 38: 4. &c. Sic *Tigur. Luth. Calvin. Merc. Jun. Piſc. Belg. Angl. Druſ. Patric. Nold. Crinſoz. Cler. Reim.* &c. In alia omnia ivit *Schmid.* III. ad *ſpectatores ruinæ improborum* hæc referens, *qui dicantur recedere ab unoquoque illorum potentum, quos prius ſectati fuerant; & ſic ſe gerere, quaſi illos nunquam noviſſent, nec quicquam de viis illorum omnibus intelligerent.* Infeliciter. Nec ſtructura per *adſ. ſing.* reſpondet; nec formulæ ſolennes in *Religione inſuper habita*: in quem ſenſum magnam vim, & gratiam, habent: ſecus in altero illo. Totum præſertim fundamentum hujus *cohærentiæ* labat; per *ſpectatores* in *Vſ. præc.* deſignari *ſectatores* & *fautores* illorum potentum. Fateor tamen, aliquid ſcrupuli haud immerito motum ad אשר על כן, quod ita IV. commodius exprimetur, *Quod pro certo receſſerint ab eo ſequendo*; *& omnes Ejus vias non prudenter intellexerint.* אשר pro *quia*, *quoniam*, paſſim. על כן *pro certo* etiam ſonare putem in formula כי על כן *Jer.* 38: 4. *Quoniam pro certo.* Similiter in reliquis, ſupra poſitis. Hac emphaſi appoſite uſus *Elihu*, ut inculcaret, ubi *veri nominis pœna* Divinitus inflicta; ibi & *veram culpam* extare; licet forte vel reliqui homines, vel ipſi illi, qui Numen iratum experiuntur, id minus noſcant, agnoſcantve. אשר *Quia*, *eo quod*, crebrum, pro על אשר *Jer.* 13: 25. *Hæc ſors tibi a me aſſignata*, אשר *Quia oblita es mei &c.* 1 *Reg.* 15: 5. *Propter Davidem dedit ei Lucernam*

28 Ut venire faciat ad ſe vociferationem tenuis; & vociferationem pauperum audiat.

29 Et

28 להביא עליו צעקת־דל וצעקת עניים ישמע :

29 והוא

אשר עשה דוד *Quia fecit David quod rectum* &c. Poſſes quoque dare, *Qui pro certo receſſerunt*; i. e. *quia*: ut *Luc.* 1: 45. μακαρία ἡ πιστεύσασα *Beata quæ credidiſti*, pro *eo quod credidiſti*. סרו מאחריו ut 2 *Chron.* 34: 33. *Deut.* 7: 4. Uſurpatur in iis qui a *Religione* ſemel ſuſcepta *deſciſcunt*, vel *minus ſincere ei adhærent*. Alias שב מאחרי יהוה *retroire a Domino*: ut *Num.* 14: 43. כי על כן *Quoniam pro certo retro abiiſtis a Jehova* &c. Signata etiam formula דרכיו לא השכילו *vias eas non intellexerunt*; quam reperies *Pſ.* 64: 10. & *Pſ.* 106: 7. eadem ſtructura prægnante, quæ infert cum *debita maturitate*, & *prudentia*, *dignoſcere*, *percipere*, *obſervare*. כל *omnes vias*, poteſt ſumi pro *ullas*; ut *univerſalis* ſit *negatio*: poteſt etiam ſtrictius, quatenus *dimidiatum* quidem *obſequium* hi homines præſtiterant, ſed non *omnem* illam *rectitudinem*, & *ſinceritatem*, quam Deus requirit. In hanc mentem bona, quæ *Calvin. Conc.* CXXXIII. adtulit. Cuncta hæc talia ſunt, ut cadant potius in *dubiæ probitatis viros*, quam in *profanos* & *erecta manu improbos*. Nempe *Elihuo* ita temperanda fuit oratio, ut in *Jobum* ejus vis & acies recidere poſſet. Negarat *Jobus* diſertis verbis, ſe *a Dei viis receſſiſſe*: ut *Cap.* 23: 11. 12. & 31: 7. &c. Regerit monitor, *pro certo eos a Deo receſſiſſe* vel *in totum*, vel *ex parte*, cenſendos, in quos tam *atroces plagæ*, & *pœnæ*, incumberent; ad publicum velut exemplum. Non eſt idem, quod Amici concluſerant; *ergo Jobum* eſſe *improbum ratione univerſæ vitæ*: ſed mollius, & *medium* quid; *ergo Jobum* non aliis tantum, ſed & ſibi ipſi, *ſuſpectum* eſſe debere *gravioris* alicujus *culpæ*; quæ tantam molem punitionis in caput ejus attraxiſſet. Non *damnat* in totum; non *abſolvit*: ſed ut *dubius*, & *ſuſpenſus*, id vincere nititur, quod præſens ei caſus ſuggerebat: neque enim revelatum adhuc erat, *Deum* חנם *gratis*, i. e. *citra cauſam ac culpam Jobum abſorpſiſſe*, & *Satanæ in prædam*, ad tempus, *permiſiſſe*.

Verſ. 28. Omnes ad eundem ſcopum collineant; ſed non una manu. *Vulg.* I. *Ut pervenire facerent ad Eum clamorem egeni: & audiret vocem pauperum*. Eſt paulo ſubtilius, quaſi illi *oppreſſores* ſuis *vexationibus* dicantur *effeciſſe*, ut *clamor egeni penetraret cœlos*. Aditis *de Pined. Sanct. Vavaſſ.* &c. Item *Patric. Crinſoz.* nec non Doct. *Tigur.* ita reddentes, *ut extorquerent clamorem inopi ad ipſum pervenientem* &c. Argutius adhuc *Merc.* II. *Ideo Deus potentes conterit pro impiis, ut ſic adducant, & pervenire faciant ad Deum egeni clamorem.* i. e. *ut appareat oppreſſos illos tandem a Deo auditos.* Aliis III. placuit, *ut* Deus *adduceret ſuper illum*, i. e. quemlibet eorum, *clamorem egeni* &c. Huc *Jun.* & *Trem.* Doct. *Belg. Schmid. Cler.* &c. concedunt: ut *clamor oppreſſi* dicatur *venire* tandem ſuper *oppreſſorem*, quum *pœnas luit*. Accommodatum idem hocce a Cl. *Cocc.* ad ſubtiliorem Analyſin, qua priorem partem hujus verſiculi, duobus prægreſſis annectit, ad *Judicium punitionis improborum*: a poſteriori parte incipiens *judicium favoris erga pios* ad finem uſque *Vſ.* 31. Bonum factum quod ſubjecerit, IV. *poteſt etiam ſic*, ut adducat ad ſe: *Pſ.* 18: 7. *ita pertinebit ad ſequentia*. Hunc adſpectum executus *Calvin. Conc.* CXXXIII. Is & mihi adblanditur. Quamdiu *oppreſſi* non vindicantur, eorum *vociferatio* non videtur *perveniſſe* ad Deum: at *vindicta oppreſſores* obterente, *vociferationem* ad Deum *intraſſe* omnibus apparet. Eſt translatio a *Libello ſupplicantis*, qui *intrat* ad Regem, quum *votis* annuitur. Vix opus eſt moneam, *Jobum* denuo feriri; non quaſi *Tyrannum ad omnem importunitatem projectum* egiſſet: ſed quod veriſimiliter *potentia* ſua abuſus eſſet, ad pauperes plus, minuſve, vexandos: quum *maxima fortuna*, & *innocentia*, vix una in ſede morari ſoleant. Omnino conferenda, quæ ad *Vſ.* 11. præmunivi.

Verſ. 29. Magnificæ ſententiæ, quæ tamen abruptius poſitæ, in varios ſenſus & patent, & tractæ ſunt. Eleganter *Vulg*, *Et ipſo pacem*

con-

29 והוא ישקט ומי ירשע ויסתר פנים ומי ישורנו ועל־גוי ועל־אדם יחד :

29 Et ille ſedabit; quis autem conturbabit? abſcondetque faciem, quis autem videbit illum? idque ſuper gentem & ſuper hominem; pariter.

30 ממלך

30 Ne

concedente, *quis eſt qui condemnet* &c. *de Pined.* I. cenſet, agi de *Tyrannorum felicitate & pace*, quam nemo *conturbare* queat, *& cujus vitam ac mores*, *vel corruptiſſimos*, *nemo inſpiciat*, *inquiratque*, *ſi Deus ſe iniquitatem ejus videre diſſimulet.* Amplectitur *Sanct.* II. ſed ita, ut ſubſerviat refutando *Jobo*, qui quum diſputaſſet *Cap.* 12. & 21. eſſe *impios qui magiſtratu ſimul & perpetua felicitate* gauderent, id ei ita nunc concedat, ut tamen neget ſine *cauſa*, & *ratione*, fieri. Eam ex *Vſ.* ſeq. hanc facit, *ut per barbariem Tyranni ſubditorum peccata puniantur.* Tortum: in primis medium colon, *ex quo vultum abſconderit*, *quis eſt qui contempletur illam*, ſic expoſitum, *Quis faciem* Tyranni *placatam & benignam aſpiciet cum illam Deus furibundam & inexorabilem effecerit.* Nollem tam duram ſententiam in *Jobum* intortam credidiſſet Vir Doct. Mollius III. ſed vagum nimis, quod ex *Aquin.* laudat *de Pined.* a *Divina providentia pendere paces*, *& bella*; *& quinam rerum potiantur*, *Tyranni an Pacifici.* Placuit *Vavaſſori.* Vicinum, ſed latius, IV. quod *Merc.* dat; ita nectens. *Rurſus potentiam Dei oſtendit quæ ab ejus juſtitia non ſeparatur.* q. d. *Deo quietem*, *pacem*, *tranquillitatem*, *concedente vel* conſcientiæ, *vel* externam, *in genere*, *nemo eam turbare poterit. Firmiſſimus erit quem Deus tueri volet. Contra, ſi a quopiam vultum avertat*, *ſuum favorem ei denegans*, *quis tandem illi ſuum favorem exhibebis? Et hoc quidem ex æquo locum habet & in gentibus totis*, *& in ſingulis hominibus.* Verbum ירשיע ei jam *condemnare*, ſed propter antithesin *conturbare*, ex *Origine* thematis, quod *improbus* dictus ſit רשע quaſi *irrequietus*, & *turbulentus.* Non ſatis declarat, quorſum hæc dicta cenſeat: Ad certius quid colliſeatum a *Calv.* V. ad prius colon, *ſi Deus det quietem quis poterit turbare?* exhibens, *Eo docemur*, *quamdiu Deus differt tempus punitionis improborum*, *nos non nimis feſtinare debere*, &c. &c. Ad poſterius, ſi Deus *abſcondat vultum ſuum*, *quis poterit ipſum intueri?* hæcce, *Admonemur non eſſe noſtrum*, *nimis alte ſcrutari ea quæ Deus agit* &c. *Deus faciem ſuam oſtendit nobis*, *quando declarat cur hoc illudve faciat. Contra abſcondit nobis faciem ſuam*, *quum res nobis miræ & abſurdæ videntur*, *quumque cauſam cur ſic agat ignoramus* &c &c. Expoſitio adaptata ad *Vſ.* 30. ita ex mente ejus redditum, *Eo quod regnet homo Hypocrita* &c. de quo plura ſtatim. *Jun.* & *Trem.* VI. quibus acceſſit *Cocc.* duo priora membra hujus *Vſ.* parentheſi includunt (*Nam ipſe tranquillat*, *& quis inquietabit? & occultabit faciem*, *& quis contemplabitur eum?*) prius refertur ad *miſeros adflictos*, quibus Deus *pacatam* & *tranquillam conſcientiam det*, abſque ut quiſquam eos vel *exagitare*, vel *condemnare*, queat: addit *Cocc.* nec ad ſcelus *adigere*, in vim verbi ירשיע incumbens. Poſterius *ad improbos*, a quibus Deus *faciem abſcondat*, ita ut *Eum cernere* nequeant. Extrema, *& ſuper gente*, *& ſuper homine ſimul*, clauſa parentheſi, renectendum cum fine præc. *Vſ.* ad *amplitudinem favoris erga pauperes*, quos Deus æque *tranquillet ab exagitatione gentis totius*, *quam unius hominis: pro ut & faciem ſuam tam genti*, *quam ſingulis*, *in gratiam inopum*, *ſubducere* ſoleat. Hæc non valde limpida. Cl. *Schmid.* VII. obſervat verbum השקיט non *tranſitive* tantum, ſed & *intranſitive*, uſurpari, *quieſcere*, *quieti ſe dare.* Inde vertit, *Et ille quieſcit*, *& quis commovebis Eum? & occultabit faciem*, *& quis videbit Eum?* &c. Applicat ad *juſtam pœnam improborum potentum*, quibus *vindictam* Dei *inevitabilem* eſſe inſinuetur. Explicat, *ſi Deus quieſcat*, hominem non curans, ſed repudians, & mala ei immittens, *quis commovebit Eum e ſua quiete*, ut faciat bonum improbis, loco cœptæ vindictæ? Sequens colon eodem modo, *& ſi favorem ſuper*

um occultet ab improbis, *quis videbit eum propitium* &c.? Reliqua ſic copulanda cenſet, *Et quis videbit eum tam ſuper gente*, *quam ſuper homine ſimul*? ut curet, protegatque. Hæc nil minus quam liquida: præſertim prima illa, *Quieſcere* pro *mala mittere*; & הרשיע pro *Commovere* Deum *ad benefaciendum*. Ad *pauperum tutelam*, ac *vindictam* præſentem, reſpexit Cl. *Reim.* VIII. *paraphraſi* ſic concepta, *Quod ſi* Deus *quieſcere vellet*, *quis condemnaret* improbos, *puniretque*? *& ſi faciem abſconderet* ab oppreſſis, *quis* tunc quemlibet eorum *reſpiceret*? quis, inquam, reſpiceret, *vel totas gentes*, *vel ſingulos homines*? Ad idem ferme paulo aliter pervenit IX. *de Pined.* *Quum* Deus Tyrannos ſternens *tranquillat* miſeros, *quis eos condemnabit*, vel *impiabit*, ut impios vexabit? *at quum faciem avertet*, ut pauperum cauſam negligere videatur, *quis tum contemplabitur eum*, hominem: i. e. *quis erit inſpector & proviſor rerum humanarum*? Iterum aliter eodem tendit *Epiſc. Elienſ.* X. *Et ſi ille velit concedere his miſeris ut requieſcant tranquille*, *quis perturbabit eos*? *aut ſi fuerit iratus adverſus oppreſſorem*, *quis ei favorem poterit commonſtrare*? &c. &c. Refert cum *Merc.* & *Grot. adſ.* in ישורנו ad *improbum*; quod verſio *Anglic.* ad *Deum* reduxit, ſenſu vicino, vel eodem. Nec aliud XI. intentum putem a Doct. *Belg.* item *adſ.* illud ad *Deum* referentibus; quaſi nunc tandem ita ſuperiora adſtringantur. *Quis inopes* Deique reverentes *poterit turbare*, *ac divexare*, *Deo eos a vexationibus vindicante*, & *tranquillante*? Contra, *Quis*, *ſi faciem abſconderit ab aliquo*, *ob improbitatem*, *iterum Eum propitium intuebitur*? &c. Idem planiſſume exhibitum a Cl. *Guſſ.* ſub *Rad.* חבל: ubi in יסתר invenit *velum iræ* & *odii Divini* &c. Præbet commodum nexum cum *præc.* & *ſubſeq. Vſ.* nec tamen ſat rotunde exit; quod prius colon ad *oppreſſos*, poſterius ad *oppreſſores* relatum, diſtrahat quodammodo vim hujus concluſionis, quæ ad *Homines*, *populoſque*, *potentia auctos*, tota pertinere videtur. Unum tenorem ſervans *Bolduc.* XII. omnia refert ad *potentes*, *quos ſi vel ſceleratos Deus velit pace & tranquillitate donare*, velut innocentes, *nemo poſſit conturbare*, *aut condemnare*: *ut contra ſi vultum iiſdem obnubi voluerit*, ut tanquam ſupplicio infami pereant: *nemo operimentum illud ignominiæ publicæ iis demere queat* &c. Poſtremum ex *Cap.* 40: 8. ſpeciem quandam capit: prius plane a mente *Elihui* abhorret: qui mihi XIII. ad impetum diſputationis ſuæ, primo *generatim* concludere videtur, *Ubi Deus*, *cor dium renumque ſcrutator*, *cuique citra proſopolepſiam rependens*, *quod meretur*, Vſ. 11. ſupra, *aliquem tranquillat*, *& inſontem agnoſcit* veluti, *neminem* tunc poſſe *vel conturbare*, vel *condemnare* talem, *quem Deus ipſe abſolvit*: itemque contra, *ſi Deus aliquem damnet*, *& ut Nocentem privet lumine vultus ſui*, *neminem tunc Juſtitiam*, *innocentiamque*, *ſibi jure vindicaturum*, *eamque evicturum*; *etiamſi pertinaciſſime pro ea pugnet*, *atque injuriam ſibi fieri contendat.* Hoc ex æquo verum ait, tam in *gente*, quam Deus vel *ornet*, vel *perdat*: quam in *homine* quolibet, cui item vel *gratiæ*, vel *iræ*, indicia obtingant. Habes, ſecundo, *ſpeciatim*, quid *Jobo* ante oculos propoſitum fuiſſe cenſeamus; ut enim in *Juſtitia* ſua defendenda *modum exceſſerat*, & ab Auditoribus ſuis *gravius adhuc*, quam fecit, *eum exceſſiſſe* cenſebatur; ita *Elihu* convictionem hancce valde prudenter claudit iis ſententiis, quæ Noſtrum admoneant, *ipſum in ſua cauſa temere Judicem agere*; *quum ſolius Dei ſit*, *juſtum*, *vel injuſtum*, *aliquem pronunciare. Si ergo Deus ipſum abſolveret*, *fruſtra fore omnes hominum condemnationes. At ſi Deus faciem ſuam ab ipſo abſcondere pergeret*, atque ita eum condemnaret, *fruſtra fore omnes illas contentiones pro Juſtitia obtinenda.* Verba ſic enucleo. 1. *Et ipſe* ישקים *intranſitive*, ſi velis, *Quieſcet*, *non iraſcetur*, ut *Ezech.* 16: 42. Malim ego, *Tranquillabit*, *ſedabit*, *pacem conſcientiæ*, & *ſenſum gratiæ ſuæ*, *dabit*, ut *Pſ.* 94: 12. Opportune ſuccurrit *Eſaj.* 57. 20. הרשעים *Improbi ſunt ut mare conturbatum*, *quod* השקט *quieſcere*, vel *ſemet ſedare*, *non poteſt* &c. 2. *Et quis* ירשיע *conturbabit*, haud ſperno, nec abeſſe poſſe cenſeo, ob venuſtiſſimum illum luſum, quem collatio *Eſaj.* 57: 20. ſuggerit: maxime tamen intendi putem *condemnationem*, qua quis vel *in totum*, vel *ex parte*, *reus peragitur*, atque ut *improbus pœnæ traditur.* Iſta *condemnatio* trahit *conturbationem mentis confuſæ*, *& limum cœnumque volventis* &c. in qualem non incidiſſet *Jobus*, ex mente *Elihui*;

ſi

30 ממלך אדם חנף ממקשי עם :

30 Ne regnet Homo hypocrita, ut non ſint laquei populi.

31 כי

31 Nam

ſi Deus quoque ipſum *innocentem plane* haberet, atque *pacata*, & *liquida*, *conſcientia* ipſum *gaudere*, ſineret. 3. ויסתר פנים *Et occultabit faciem*, non *damnati*, ut *Bold.* vult, ſed *ſuam ipſius* Deus: ſubtrahendo radios gratiæ, & favoris, atque *iram* ſuam commonſtrando. Alibi cum *adſ.* id effertur, פניו; *abſolute* exſtat etiam *Eſaj.* 59: 2. חטאותיכם הסתירו פנים מכם *peccata veſtra faciunt abſcondere faciem a vobis.* Idem hic adſpectus. Reflexum ad *Cap.* 13: 24. ubi hac formula uſus Noſter. 4. *Et quis* ישורנו *intuebitur illum*? non *hominem* iterum, ſed *Deum*, ejuſque *vultum ſerenum*, *propitiumque*, qui ſolus *conſcientiam ſerenare*, & *tranquillare*, valet.

Verſ. 30. Omnis difficultas in nexu; ad quem verba in ſe plana varie flectuntur. *Vulg.* I. *Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.* LXX. & *Chald.* aſſimiliter. Legiſſe videntur ממליך. Subſcribunt *de Pined.* & *Sanct.* contenti ſcil. ſpecie veri, quæ ſententiæ in ſe veriſſimæ, ſed pugnanti cum ſcopo *Elihui*, ſubeſt. At *Vavaſſ.* II. *Hebræa cum habeant*, & *quod regnet Hypocrita*, & *propter peccata populi*, *videtur notari cauſa duplex*, *quamobrem Deus pœnas imponat*, *Regis improbitas*, & *contumacia populorum* : *ut hæc duo reſpondeant duobus proximis.* Idem voluit *Codurc.* III. reddens, *Eo quod regnat Hypocrita*, & *quod ſcandala populi ſunt.* Præivit R. *Levi.* Contrario ſenſu *Merc.* IV. *Ne regnet Hypocrita*, *neve* ſint *laquei* vel *offendicula populi*, quibus populus *irretiatur*, & *ſub tyrannide conſtrictus* teneatur. Sic connectit: *Quid dico ſuper gentem*, aut *hominem*, *potentiam ſuam exerere Deum*? *Etiam Regibus*, *qui omnibus ſupereminent*, *manum injicit*, *ne ultra ſceptrum*, & *tyrannidem*, *teneant. In eo ſimul Dei Juſtitia*, & *potentia*, *cernitur*, *quod eſt inſtitutum Elihu.* Ad ſuam mentem V. *Calvin. Eo quod regnet Hypocrita*: *quodque ſint ſcandala*, vel *retia*, *in populo.* Addit, *hanc eſſe maximam tentationem*, *qua perturbemur*, *ſi nil niſi mera tyrannis ubique obtineat*, & *ſcelerati*, *ſive Reges*, *ſive privati*, *retia tendant* &c. &c. Reliqua ex *num.* V. ad *Vſ. præced.* repetas. Cl. *Cocc.* VI. hinc elicit *Cauſam Procatarcticam clamoris pauperum auditi.* Verſionem ita concinnat, *Interea dum regnat Homo hypocrita; inter laqueos populi.* Refert ad *ſeductionem corruptionemve populi*: vel & *vim iis intentatam*, *qui Deo ſervire* volunt. *Jun.* & *Trem.* cum *Merc.* nunc ſciſcunt. Cl. *Schmid.* VII. id tantum a *Merc.* differt, quod מלך *Regnare* non ad ſolos *Reges* referat, ſed ad omnes *potentes*, *qui in pauperes impium dominium exerceant*; *eoſque opprimant*, *atque irretiant.* Doct. *Reim.* VIII. ad ſuum flexum illum, *Vſ. præc.* propoſitum, *Quis tunc reſpiceret populos* &c. *Ut ne regnare pergat Hypocrita*; *ut ne ſint qui populum illaqueent.* Sub מוקשי erudito acumine invenit *Demagogos*, & *Factioſos*, qui *Reſpublicas conturbant* & *pervertunt.* Ita fere *Guſſ.* in חבל, nec non *Cler.* Quid *de Pined.* IX. ſecutus ſit *num.* I. vidimus. Hic moneo, cum dubitare, num *Active* ſumi debeant *peccata*, ſive *offendicula*, an *paſſive.* Non immoramur. Cum *Merc.* fere ſtat *Epiſc. Eli.* X. niſi quod מוקשי revocet ad *illaqueationem populi in crimina*, & *peccata*, per exemplum illius Hypocritæ. Ad *oppreſſionem* XI. *paſſive* cum *Merc. Doct. Belgæ* etiam *Negative* utroque *Mem* ſumto. *Bold.* XII. *active*, Quis faciet *ut Homo impius Regno expellatur*? *ut populus* peſſimus & *ſcandalis plenus ſubvertatur*? Vicinum hocce *Crinſozii*: *ſive finem imponat Regno impio*; *ſive pernicioſas machinationes alicujus populi diſturbet.* Conſonat cum *num.* II. fere. Noſtra connexio XIII. ſic habet: Deum talia *pœnarum exempla* edere, qualia *Vſ.* 24. 25. 26. 28. 29. deſcripta, *Ne regnet Homo Hypocrita*, ſimulator religionis, atque *ſemper alta cervice gradiatur*, occulta patrans crimina, homineſque non tantum, ſed & Deum ipſum, deludere quærens ſub larva pietatis, & religionis. *Ho-*

31 Nam ad Deum ſane dixit, Accepi, *quod* non pigneratus eram.

31 כי אל־אל האמר נשאתי לא אחבל :

32 Præ-

32 בלעדי

mo ſimulator videtur *collective* accipiendus, pro *genere* illo *quod ſub perſona vivit*. Hi *regnare* eleganter dicuntur, quum *ſecure & laute ſe paſcunt*, a *pœnis immunes*, atque *intacti*; unde *ſuperbia*, & *inſolentia*, ſponte ſubnaſcuntur, cum *contemtione*, vel *oppreſſione piorum*. Hoc ad tempus permittere poteſt Divina Providentia; ſed tandem *ſupplicii tarditatem gravitate compenſare* ſolet; *ne ſint Laquei populi* i. e. *ſcandala*, & *offendicula publica*, ad quæ omnium ſimul *fides concutiatur*, atque *labaſcat*; quaſi Deus *Religionem*, *Veritatem*, *Virtutem*, parum, aut nihil, curaret: reſque humanas ſuſque deque volvi ſineret. Hunc *Laqueum*, cum *periculo* inde *pedibus* ſuis *objecto*, exequitur *Pſaltes Pſ.* 73. Alibi crebro tangitur. *Jobus* ipſe hinc ſibi *Scandalum* datum indicat *Cap.* 21: 6. 7. atque ex hoc fonte acerbiſſimas querelas hauſit; ad ſortem ſuam complorandum. Quum ergo bonis ipſis hinc tam periculoſa tentatio exiſtat, quid non ruinæ, exitiique, reliquis immineret; ſi Deus *Hypocritas ſemper impunitos volitare*, ac *regnare*, permitteret? *Jobus* perpetuam ipſis immunitatem *a pœna*, hac in vita, tribui tendens, haud dubie nimis contentioſe diſputarat: quum omne ſeculum, omni in gente, quam plurima tulerit Exempla Oculi in Cœlis Vigilantis, ad Larvam Hypocritis detrahendam. Hoc pro Scopo *Elihui* ſufficiebat; qui ita ad Amicorum ſententiam accedit, ut ſatis longe tamen inde diſcedat, atque *medium* illud ſervet, quod in noviſſimo hocce congreſſu requirebatur.

Verſ. 31. Inſuperabilis ferme ſcopulus, ad quem magni ſententiarum fluctus exorientur. *Vulg.* I. mire: *Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te quoque non prohibebo.* Magnam gratiam a ſuis meruit *de Pined.* contra *Hebraizantes* contendens, *Interpretem non tam verba, quam germanum ſenſum ſapienter captare*: q. d. *Nihil mirum ſi cum ad Deum, de Deo, loquutus fuerim, aliquando erraverim: ideoque te non prohibebo, quin me errati admoneas.* Nempe *Vſ.* ſeq. *ſi erravi, tu doce me*, huic ita ſubnexuit *Vulg.* ut a *Jobo* corrigi petat *Elihu*, ſi quid ſecus quam par dixerit. Ad hocce *germanum* extundendum, ait אמר *locutus eſt*, pro *locutus ſum*, poſitum; idque non inſolens in ſacris: נשאתי autem *prætermiſſum*: vel cum *loquutione* ita conjunctum, *quia ad Deum ſermonem levavi*, *non* אחבל *prohibebo*, proprie, *colligabo*, aut *conſtringam* te; a *ſtrictiſſima vinctione*, quæ Radici iſti ineſt. *Sanct.* concoxit: *Vavaſſ.* agnoſcit *inexplicabilem nodum*: at *Bold.* maluit ſupponere alio Codice uſum *Vulgat.* quam *verba tam violenter detorſiſſe*. In loco conclamato ſimile quid dederat *Symm.* II. ὅτι αὐτὸς θεὸν φῆμι ἀνέλαβον, οὐχ ἕξω ἀνομήσω. Quo jure *de Pined.* *Non recuſo interpellari*, ex poſtremis eliciat, neſcio. Ex LXX. liquet, non aliter olim lectum, ac nunc, quippe qui totidem nobis verba, ſonos ſine ſenſu, annumerent: Οτι πρὸς τ̄ ἰσχυρὸν ὁ λέγων, εἴληφα, οὐκ ἐνεχυράσω. *Nam ad fortem qui dicit, accepi, non pignerabor.* Explicationes arceſſitas ex *Caten.* hauriet, qui volet. Obſcuriſſime item *Chald.* III. *Quia Deo ſierine peteſt ut dicatur*, סובריה לא אחבל *ſuſtinui, non corrumpam*; vel, *pertuli, non deſtruam.* Eſt æque ambiguum, ac textus *Hebræus*. Ex R. *Salom.* IV. *Merc.* *Nam ad Deum dici par erat, pertuli, ſive, perfero, judicia tua, & adflictiones*; *non corrumpam* ultra vias, ac mores meos. Exiſtimat nunc tandem *ſuggeri Jobo, & præſcribi, formulam Confeſſionis*, quæ & *Vſ. ſeq.* continuetur. האמר *dici*, ex *infin. Niph.* cum *Tſeri* pro *Patach* ob *Reſch.* Itemque cum *Segol* pro *Tſeri* ſub ה ob ſequens *Aleph Kametzatum*; ut *fieri ſolet*: inquit Vir Doct. Atqui *non ſolet.* Acceſſere tamen *Deod. Druſ. Grot. Codurc.* &c. At *Belg.* noſtri cum *Piſc.* maluere *He Interrog.* & *præt. kal* manente eodem ſenſu: *profecto ad Deum num dixit* Jobus? *ſuſtinui* pœnas, *non corrumpam* amplius &c. Toto cœlo hinc diverſum, quod *Calvin.* V. amplexus, *Sane Dei eſt dicere, peperci, non deſtruam.* In *Conc.*

CXXXIV.

CXXXIV. hoc multis exequitur; nec ſenſu, nec connexu, commodo: q. d. *Habenas rerum noſtrarum ita eſſe in manu Dei, ut ſi ipſi viſum ſit nos propter peccata punire, non poſſimus cauſam dicere, cur non reos noſmet peragamus: ſin autem toleret, quin omnino parcere velit, neminem ei poſſe obſiſtere.* Duriora adhuc ad *Vſ. ſeq.* habebimus, ubi ipſum *Deum* loqui cenſet *Ironice.* Confimili ratione Doct. *Tigur. Ad Deum enim pertinet dicere, condonavi noxam, & non vaſtabo.* At *Vſ.* ſeq. diſſimiles, *Jobum ab Elihuo ad reſpondendum provocari* ſtatuentes. A R. *Levi* eſt, qui voces noſtras exponit סלחתי לא אשחית *Condonavi, non diſperdam:* unde *Vatabl.* non molliter, *Sane ad Deum qui dicit, Remitto, non deſtruo;* dicere debueras, *præter* peccata *quæ video & agnoſco, doce me alia quæ non video.* Elegit Erud. *Crinſoz.* Multo intricatius hoc ipſum captarunt *Jun.* & *Trem.* *An enim apud Deum qui dicit, condonavi, non ſum deſtructurus. Præterquam quod video, tu doce me* &c. *An ergo* hæc oratio profecta eſt *a te?* in periodum hancce illigato & *Vſ.* 33. Cl. *Cocc.* VI. proſequitur, quod inchoarat, de *clamore pauperum audito*, cujus *qualitas* hæc conſignetur, *ut remittant debitoribus ſuis, benedicant perſequentibus, neque clament pro eorum pœna, ſed converſione; & ut Spiritus roboris ſuppeditetur ipſis, ad ferendum id quod Deo viſum.* Formulam nempe *Apochæ* hic inſertam cenſet, *Satis accepi, non petam pignus, ex bonis debitoris mei, quo mihi ſatisfiat: ſed eum quoad me liberum pronuncio.* Laudat *Ab. Eſram* ut ὁμώνυμον; qui tamen aliud voluit. Rectius ſe habet quod ex *Bereſch. Rabb.* citatur, *Condonavi,* איני ממשכנם *non pignerabor eos.* Prius colon hiſce ita aptat, *Nam ad Deum* dixit, *qui dixit*, ut אל אל Elliptice poſitum ſit: & האמר ſit אשר אמר. Si *Vſ.* 28. reddatur, *ut adducat ad ſe* clamorem pauperum, *evidentem explicationem* hinc oriri cenſet; ut ſit, *Deus ad ſe facit pervenire illum clamorem*, &c. *Quia qui dicit* accepi, non pignerabo, *Deo dicit: eique partes judicandi in ſolidum transſcribit.* In *Lex.* ſub חבל & נשא idem inculcatur. Eſt longiuſcule circumductum; nec tamen tale, quod in totum explodere auderem cum Cl. *Schmid.* nam Formula *Accepi, non pignerabo*, habet, quod ſe commendet, ſi commodiore nexu in hanc ſeriem intexi queat. Non valde ſpecioſum VII. quod ipſe *Schmid.* adfert, *Num enim ad Deum dixerit* quis? *extuli me, non deſtruar.* Supponit, eſſe *vocem ſuperbam improborum potentium; propter quam ad infimam miſeriam ex alto detrudi mereantur.* Scio نشا eſſe *in altum levari* inſtar *nubium;* at iſti imagini parum reſpondet n' חבל, quod *perdi*, vel *deſtrui*, notare *Neh.* 1: 7. nimis ſecure ſciſcit Vir Doct. quum *corrumpere*, quin & aliud, ibi ab aliis reddatur. Hoc ſervaturus, tandem, mallet, אשר inſerto, *Reportavi id quod non perditurus ſum.* i. e. *Tantum gloriæ, & potentiæ, accepi, ut nunquam eam ſim amiſſurus.* In tali ſententia, etiamſi verba magis faverent, *periodum* de *ſuppliciis potentum* finiri, non eſt veriſimile. Cl. *Keim.* VIII. ad illud *Vatabl.* quod *num.* V. locatum, paulo mollius, *propterea ad Deum quum dicit, Condonare volo*, dicito tu, *non amplius corrumpam. Quod non video tu doce me* &c. Ita לא אחבל ad *formulam precationis* pertineret; ex *num.* IV. ſed non videntur duo verbo נשאתי & אחבל ſejuganda. *De Pined.* IX. ex *Cajet.* producit *Mimeſin orationis Hypocritæ Regnatoris*, qua ſe ad populum commendet, pietatem ementitus, in hunc ferme modum precibus publice conceptis, *Tu ſcis o Deus me multa mala tuliſſe* in populo, *nec puniviſſe, aut perdidiſſe quos potuiſſem. Quod ſi quid non videam, doce me* &c. Eſt ſuaviludium, quod non immerito ab ipſo ridetur. Adfine quid dat Cl. *Cler.* pro כי tentans מי *Quis?* & deinde האומר, ut ſit, *Quis eſt qui dicat Deo? peperci, nec deſtruxi.* Item, citra emendationem, *An eſt qui Deo dicat &c?* h. s. *Neminem eſſe, niſi Simulatorem virtutis, qui auſit dicere apud Deum, ſe proximo ſemper peperciſſe, nec unquam injuriam feciſſe: unde conſequens ſit neminem poſſe jure ſuo res ſecundas a Deo exigere.* In *Vſ.* ſeq. conſentit Doct. *Tigurinis.* Ad veſtigia *Merc.* X. *Epiſc. Elienſ.* *Igitur optimum eſt homini adflicto, non queri, ſed ſemet ſuſpectum habere, ac Deo dicere: confiteor Juſtam eſſe adflictionem meam: nolo offendere iu-*

nocentiam meam defendendo &c. Quid Doct. *Belg.* XI. placuerit, ſupra *num.* IV. viſum. *Bold.* XII. *interrogationi*, qua uſus eſt *Vſ.* 30. *Quis faciet ut homo impius regno expellatur?* nunc attexit, *profecto hoc ſolius Dei eſt, qui pro ſua voluntate ſtatuit dicens, peperci illis, nec deſtruere volo.* Hiat. Laudandus XIII. conatus Cl. *Guſſ.* ſub חבל; ubi *pericopam* noſtram inde a *Vſ.* 23. illuſtrans, *huncce* cum *illo* ita renectit, ut *concluſioni* inſerviat in h. s. *Hæc ajo eum facere cum recte, tum invicte,* כי אל אל *Nam ad Deum* להלך במשפט *eundum eſt in judicium:* האמר *qui dicit*, Condonavi, non capiam pignora. *Nempe Deus quum condonat peccata, id facit ut Creditor vere clemens, ac Liberalis, nulla ſumens, vel retinens, pignora, ſed debitorem prorſus abſolvens.* Quid videat in *Vſ. ſeq.* mox reddetur. Apparet, locum ſcopuloſiſſimum eſſe: nam hactenus quidem *cymbula* ita fluctuat, ut curſum proſequi cum aliqua fiducia haud detur. Ex iis quæ ſub manum venerunt, blanditur *ſuſtuli, non capiam pignus:* qua *Græci num.* II. *Cocc. num.* VI. & *Guſſ. num.* XIII. diverſimode uſi. *Proverbiale* quid huic dicto ineſſe, legitima ſuſpicio eſt: nec verba ita præciſim poſita, aliud ferre poſſe videntur. Nil abſtruſius interim *proverbiis* ex abrupto poſitis, ut *Sus Minervam*, & alia infinita. Hinc XIV. tentare liceat, cum arctiſſima copula ad *Vſ.* præc. *Nam ad Deum ſane dixit,* ille *homo Hypocrita,* illud genus fictum, *ſuſtuli, non accipiam pignus.* Clarius. *Tollo, non capiam pignus.* Hoc eſt, *præſentibus gaudeo; Pignora parum curans.* Id ita exponas licet, *Jura mihi mea ſtatim volo perſolvi, nec pignoribus captis contentus ero:* ut ſit vox hominis *injuſti, pauperem*, ſpecie juſtitiæ, *opprimentis*, & *ſpoliantis:* quod ad *Vſ.* 28. rediret. Sublimiore ſenſu exiret, *Nam ad Deum ecce dixit*, Hypocrita, *Jura mihi mea reddi volo a Te; nec ſatis habebo pignus accepiſſe.* q. d. *Meritis ſuis elatus, inflatuſque, cum ipſo Deo contendere audet, eique dicam importunam impingere.* Præf. ה per *Ecce*, vel *ſane*, exprimi, nemo improbabit. Sentis aculeum, quo *Jobus* graviter lancinetur. Qui gloriatur, ſe habere ἐνέχυρα τῆς ἀναστάσεως *pignora Reſurrectionis*, & *vitæ æternæ*, ut phraſi aurea *Chryſoſt.* utar, is *injuſtus* eſt, & *ingratus*, ſi cum Deo expoſtulet, quod *præſentis vitæ commodis* privetur, aut *miſeriis temporariis* conflictandum habeat. Ne hic quidem acquieſco. En XV. in quo finem, quando portum non licet, capiemus: *Ergo ad Deum an dicet aliquis? Accepi, cujus pignus non cepi.* Id eſt; *Luo, quod non contraxi. Pœnas pendo innocens.* Ita נשאתי *Tuli*, pertineret ad *Crimen, pœnas, plagas.* לא אחבל *Pignus non cepi*, ad *innocentiam*; quatenus ſtylo ſubli̇miore *pignerari*, i. e. *pignore accepto* ſibi *devincire*, & *obſtringere*, transferri amat ad *nexus*, quos quis non *alteri* ſolummodo *ad ſolvendum*, ſed & *ſibi ipſi, ad recipiendum*, injungit. Hoc ſenſu *pignerari pœnam*, valeret, *pignore capto obligari ad pœnam recipiendam, veluti portionem debitam.* Quodnam illud *pignus? Crimen, injuria, noxa*, unde *noxius* quis appellari queat in foro Dei; i. e. *devinctus, & obſtrictus, ad pœnam*, ut *ſorte* ſibi *debitam, auferendam*, ac quaſi *poſſidendam.* Proverbiale dictum *Arabum* rem paulo abſtruſiorem explanabit:

كل امرئ بما كسب رهين

Omnis vir in eo quod patrat, pigneratus eſt. Dupliciter exponi poteſt, vel *active*, ut ſit; *ſemet pœnæ oppignerat:* vel *paſſive*, ut exiſtat, *capto* velut *pignore ad pœnam ſubeundam*, vel *recipiendam ſuo tempore*, obſtrictus eſt quaſi. Sentis quid hoc adſpectu valere poſſit, *Accepi, cujus pignus non cepi. Solutum mihi, quod non debebatur: inflictum, quod non merui.* Liquidior, & tutior, foret ſenſus, ſi חבל non tantum *deponenter* notaverit *pignerari*, ſive *pignus capere*, ſed etiam *paſſive*, vel *reciproce, obligari, ſemet obligare & obſtringere dato pignore.* Huc uſus *Arabum* ſub رهين potiſſimum inclinat, uti quum ajunt, *omnem hominem morti eſſe pigneratum.* i. e. *dato velut pignore ſub ejus nexu eſſe:* item, *omnis maleficus pœnæ pigneratus*; pro *certiſſime pœnas* eſt *perſoluturus.* Et Romanos ita locutos, diſcas ex *Livii* pulchro loco, *Lib.* 29. 36. *Conſcientia ſibimet ipſis exilium conſciſcentes, quum abſentes damnati eſſent, corporibus ſubtractis bona pignoranda pœnæ præbebant.* Apud *Græcos* translatio eadem ſub ἐνεχυρίζειν, & ἐνεχυρίζεσθαι, quod

32 בלעדי אחזה אתה הרני אם־עול פעלתי לא אסיף׃

32 Præter quod video, Tu doce me; ſi iniquitatem feci, non addam.

33 המעמך

33 Ec-

quod utramque vim ampleƈtitur, & *dandi pignoris*, & *capiendi*; unde eleganter ἐνεχυράζω *pigneratus eſſe* dicitur qui *obligatus eſt ad pœnas ſolvendas*. Sic explicandum conjicio *Neh.* 1: 7. *peccavimus tibi* &c. חבל חבלנו לך, vulgo, *corrupimus tibi*. Cl. *Guſſ.* cenſet teneri poſſe, *pignora cepimus tibi*, quod in Lege vetitum, & *non obſervavimus mandata tua*: Literalis ille ſenſus languet: *Figura* noſtra locum granditer implet, *omni pignore tibi obſtricti tenemur ad pœnas*. Eadem imago appoſitiſſima ad obſcurius illud *Prov.* 13: 13. *Contemnens verbum* יחבל לו; multi, *perdetur ob illud*: alii, *dolebit*: optime *Vulgat. ipſe ſe in futurum obligat*. Proprie *oppignerabitur ei*, ad *pœnam* videlicet: ut colon ſeq. *præmium præcepti religioſe ſervati* exhibet. Ad hanc rationem Locus noſter ſic foret conſtituendus, *Fero* plagas, pœnaſque, *nec tamen pigneratus eram*. האמר *Num dicet*? imperſonaliter, per *interrog. negantem* ה̈ ה, ut *Joël.* 1: 2. *Eſech.* 18: 23. &c. . Oblique *Jobum* tangit. Direƈte, ſi reddamus, *Jam vero ad Deum ſane*, vel *Ecce*, *dixit* Jobus, *Fero*, *nec oppigneratus eram*. Apoſtrophe ad Coetum, ut *Vſ.* 2. 4. 10. cum *aſſeveratione* ſub ה. Ex *relativo* uſu exiſteret, *Ergo ad Deum qui dixit*, *patior inſons*, dicat potius &c. De his variis modis conneƈtendi cum *Vſ.* ſeq. mox plura. Hæc omnia ita a me prolata, ut liquidius quid, certiuſque, circumſpiciendum autumem.

Verſ. 32. Reddendum eodem filo, quid quiſque eorum, quos *Vſ.* præc. percenſuimus, nunc vel continuari velit, vel inchoari. *Vulg.* I. *Si erravi*, *tu doce me* &c. attribuit *Elihuo*, *Jobum* provocanti ad reſpondendum, ſi quid haberet. *Gregorius*, aliique Veteres, hanc non *modeſtiam*, ſed *arrogantiam* interpretantur Viri, qui lauream cauſæ optime peroratæ, cui nihil contradici poſſet, apud Auditores captaverit. Hoc multis executus *Sanƈt.* Æquiores alii, non *ſimulatorie*, & *ficte*, ſed *ſimpliciter*, hæc diƈta intelligunt: ut *Vavaſſ.* itemque *Tigur.* modeſtiſſime, *ſi quid reliquum eſt*, *quod non perſpexi*, *tu indicato mihi* &c. Cum exigua varietate II. huc tendunt & LXX. ut & III. *Chald.* At *Merc.* IV. ſtatuit eſſe *formulam precationis*, quæ *Jobo* a Monitore præſcribatur in h. ſ. *Abſque* eo quod *cerno*, *doce me* &c. *Si quid eſt quod non animadverterim ex deliƈtis meis*, &c. ut duo membra *pœnitentiæ* ſignentur: *crimina agnoſcere*; iiſque *nuncium remittere*. Conſentiunt *Deodat. Druſ. Grot. Codurc.* Etiam *Vatabl. Jun: Crinſoz.* &c. hic locum ſortiuntur: item alii deinceps laudandi. *Calvin.* V. *amarulentam* concipit *Ironiam*, qua *Deus* ipſe inducatur *Jobo ſe offerens* quaſi ad *correƈtionem*, & *ſatisfaƈtionem*: *ut ſi quid peccarit*, eum caſtigando, *edoceatur*: & *ſi iniquius egerit*, *ſe in poſterum melius aƈturum* promittens. Nollem pro *naturali expoſitione* commendatum, quod longiſſime a vero abhorret. *Cocc.* VI. ad *num.* I. jam accedit, incipiens hic *judicium probationis*, quod in *Jobum* exerceri velit *Elihu*; qui ita nunc eum compellet, *Niſi video*, *tu mihi monſtra*: *ſi molitus ſum nefas*, *non addam*. Idem dederat *Luth.* Exiguo diſcrimine *Schmid.* VII. *præter quod video*, *tu doce me*: *ſi perverſitatem feci*, *non addam*. Exiſtimat *Elihuum ex magna de veritate conſcientia ſic loqui*, *certum*, *ſe nihil perverſi locutum eſſe*, *nec Jobum meliora edoƈturum* &c. Conſentiunt VIII. *Doƈt. Reim. Mich. Nold.* itemque IX. *Cler.* cui id privum, quod ad ultimum illud, *ſi inique me geſſi*, *non pergam*, exiſtimet, *Elihuum aliquamdiu tacuiſſe*, *dum expeƈtaret*, *an repoſiturus quid eſſet Jobus*; *quo ſilente demum perrexerit*. Eodem intervallo utetur ad *Vſ.* ſeq. *Epiſc. Elienſ.* X. calculum adjungit *num.* IV. ex *Grot.* exprimens, *ſi quid prætervidero* &c. &c. At Doƈt. *Belg.* XI. iterum, *præter id quod video*, de peccatis meis, *tu doce me* occulta &c. *Bolduc.* XII. *Calvini* ſententiam amplexatur, ut ſit *Sarcaſmus* quo Deus ipſe *Jobum* perſtringat, quem efficaciore adhuc ſtilo ſibi acuiſſe videtur. Acumina illa apud Auƈtorem legi malim! Cl. *Guſſ.* XIII. autumat

eſſe

33 Ecce de Tuo rependit illud; namque ſubulceratus es: quod quidem tu eligis, & non Ego: ecquid noſti? loquere.

34 Vi-

33 המעמך ישלמנה כי־מאסת כי־ אתה תבחר ולא־אני ומה־ידעת דבר :

34 אנשי

eſſe *Apoſtrophen Elihui ad Deum*: q. d. *Nihil video*, O Deus! *Tu doce me*, *quæſo*, *ſi iniquitatem admiſi*, *jus perverſe proponendo*, *non pergam amplius*. Ad hoc filum & *Vſ.* ſequentem evolvere conatur Vir Doct. Mihi iſtæc *Apoſtrophe* XIV. magis ſe commendaret, ſi non ad *rationem diſputandi*, quam tenuerat *Elihu*, reſtringatur, ſed accipiatur ut *formula confeſſionis peccatorum*, quam *Jobo* præeat veluti; nexu cum *Vſ. præc.* ſic ſatis proclivi: q. d. *Jobus quidem ſe nihil admodum deliquiſſe contendit*; atque *ferre* ſe conqueritur, quod *non pigneratus erat*; at mihi hicce ſedet ſenſus, *præter id quod video Tu doce me*, o Deus; *ſi iniquitatem patravi*, *haud addam*. Præſidia interpretationis noſtræ hæc ſunt.

1. Ambigi vix poteſt, quin אם עול פעלתי *ſi iniquitatem patravi* &c. ſit ſolemnis formula *confitentis culpam*, & *deprecantis*. Ea 2. opponi videtur contumaci illi dicto, *Fero quod pignoratus non eram*. Hinc 3. in præciſa brevitate ſatis tamen anſæ ad ſenſum apprehendendum, quatenus *Jobus* a *contumacia* deterretur, atque ad *ſubmiſſionem* ſub Virga Caſtigatrice vocatur. Ergo ſatis legitima inſertio ne uterer 4. ſi darem, *Ecce dixit* Jobus; *Accepi*, *cujus pignus haud cepi*; qui dicere debuiſſet, *præter id quod video Tu doce me*, O Deus! &c. Attamen cum modeſtius, hinc, tum pungentius illinc, ſi directe *Elihuus* hac ejaculatione, & *Apoſtrophe* ad Deum. oſtenderit, quid paratus eſſet omni tempore *confiteri*; nempe *ſe vivere infinitis peccatis obnoxium*, *notis* partim, partim *ignotis*, atque nunquam propterea commiſſurum, ut cum Deo diſceptet &c. ſed ſemper *aram Miſericordiæ* pro unico *Aſylo* habiturum. Hoc adſpectu, connexuque, magis mihi arridere incipit explicatio ad *Vſ.* præc. dubitanter propoſita: & *probabilitatis gradu* auctus, obſcuriſſimis hiſce locis aliquid lucis illatum confido.

Verſ. 33. Perplexæ non minus, quam præruptæ ſententiæ. *Vulgat.* I. *Numquid a te Deus expetit eam*, *quia diſplicuit tibi*? *Tu enim cœpiſti loqui*, *& non ego*. *Quod ſi quid noſti melius*, *loquere*. Hæc ipſis Hebraicis perplexiora, *Gregor. Thom. Lyran. Hugo*, *Titelman.* &c. ita explicant: *Nihil eſt*, *O Jobe*, *quod meum erratum*, *ſi quod eſt*, *moleſte ferat*; *nam illius rationem*, *aut pœnam*, *a me repetet Deus*, *non a te* &c. Subſcribit *Sanct.* ſupponens Jobum *averſis oculis*, *diſtorto ore*, *aut alio corporis motu ſignificaſſe*, *ſibi dicta Elihui diſplicere* &c. Vel ſic nihil ſatis commodum, ac cohærens, ex hiſce exſculpi unquam poterit. *Vavaſſ.* proclivem hinc elicit ſententiam, *Deum ab hominibus iniquitatem non expetere*, *ſed odiſſe potius*, *atque ulciſci*: ſed nil dilutius ad præſentem materiam. LXX. non minus intricate II. *Numquid a te ἀπόλοιο rependet eam*, *quia Tu enim repuliſti* &c. &c. Varie iterum exponitur: ſed immorari haud neceſſe. *Chald.* III. item verba verbis reddidit, & nodos reliquit nodos. *Merc.* IV. ſummam ambiguitatem ſubeſſe monens, ſimpliciſſimum cenſet, *Num ex te*, tuo conſilio, & arbitratu, *rependet illud*? bonum ſcil. vel malum. *De malo tamen proprie accipio*: q. d. *Cum Deus alicui*, *vel tibi*, *pœnam* irrogat, *an te in conſilium adhibebit*, *ut ei modum præſcribas*? &c. *Porro*, *quia averſatus es tu*; *quia tu eliges*, *& non ego*, *puto eſſe verba Domini per* Mimeſin. q. d. *Quia te æquo gravius adfligi quereris*, *num penes te erit modus*, *quantitas*, *duratio adflictionis*, *an penes me*? *Reliqua*, *Et quid noſti*? *Loquere*: *verba ſunt Elihu concludentis*. q. d. *Vides quam abſurde facias*, *Jobe*, *ita Deo modum præfinire volens homines adfligendi* &c. Hauſtum ex R. *Salom.* quod ad rem; atque a *Munſt.* & *Iſid. Clar.* ſtrictum. Secutus *Druſ.* itemque *Codurc.* qui ſolens gloriolas flat, quum *a ſe lucem loco obſcuro redditam* ait. Ex *Hebræo* fonte hunc ſenſum *Vavaſſ.* quoque commendavit. *Jun. Grot. Crinſoz.* peculiarem locum deinceps ſortientur. *Calvin.* V. non longe hinc diſtans, *Numquid rem abs te perficiet*? *quia averſatus es*. *Numquid vero tu eliges*,

nn

non Ego? Quid ſcis tu? dic. Prius colon *Elibuo*, reliqua attribuit Deo, qui *Jobum* ſerio, poſt *Ironiam Vſ. præc.* nunc increpet. Non faciam longum ex *Conc.* CXXXV. quia ad eundem cardinem omnia redeunt. Quid *Vertabl.* ex eadem vertendi ratione extuderit, infra ponetur. Adfine VI. quod *Cocc.* dat, *Numquid a te ſolvet illud? quia ſpreviſti.* &c. Refert ad *judicium commemoratum*, nempe tum *punitionis improborum Vſ.* 26: 27. tum *favoris erga pios Vſ.* 28--31. quod utrumque *Jobus* dicatur *ſpreviſſe*, quia *ipſi non ſatisfaciebat, neque quod in pœna improborum eſt, neque quod in favore erga inopes: utrumque minus juſto reputans.* In alia omnia flectit VII. *Schmid.* ſtatuens, *Optionem Jobo deferri, per alium reſpondendi, qui mentem ipſius exponat, ſi forte ipſum tædeat reſpondere per ſe.* Senſui iſti ſic verba accommodat, *Num ex tecum compenſabit* quis *illud? quia tu abhorreas. Tu enim eliges, non ego. Et quid noviſti loqui?* Omnia *optime cohærere citra torſionem* cenſet *Vir. Doct.* ſibi nimis credulus nonnunquam: nam 1. non facile, ut מעמך ſit *ex eo quod tu de verbis meis ſentis.* Difficilius 2. ישלמנה *aliquis compenſabit mihi tuum opus, id quod a te petii* Vſ. 32. Durius 3. כי מאסת *Quod tu* inde *abhorreas.* Denique 4. nervo caret, *Tu enim eliges reſpondere*, vel *per te*, vel *per alium.* Elegantius, & erectius aliquid, in hunc ſenſum protulerant Doct. *Tigur. An a te ortam diſputationem alius abſolvet, quia tu rejeciſti? Tua enim eſt optio hic, non mea: proin, ſi quid noſti, eloquere.* Haud expeditum valde, quod Doct. *Reim.* tentat VIII. *An extra te hoc aliquis perficeret?* ut nempe peccaſſe te confitearis; *quia tu recuſas.* Minime vero, *Tu ipſe hoc eligere debebis; non Ego, Tibi ipſi pro te hoc officium obeundum.* Addit, ſi שלם ſumatur pro *ſolvere, rependere, poſſe* referri ad אחבל, ut ſit ישלם אשר חבל *ſolvet quod corrupit*: q. d. *tibimet ſatis Deo faciendum.* Criticam aciem deſtringens Cl. *Cler.* IX. ait ſe *perſpicuitatis cauſa ordinem verborum nonnihil mutare: deinde perpauca ſupplere*, ad h. m. הכי מאסת איש מעמך כי אתה תבחר אותו ישלמנה ולא אני *An, quia rennis, Vir ex iis qui tecum, quando tu eum elegeris, rem confectam dabit, non ego?* Habes illud Cl. *Schmidii*, cum *frigore jam glaciem ferens*, in *concluſione* ubi omnia *ardere* debent. Cl. *Schmid.* inciſam orationem ſervans, aliquid ſaltem decoris tenuit: at verba ſic digeſta, plane indigeſta, ac ſubnervata: quamvis ſibi nervum addidiſſe videatur, quum ſub finem nonnihil immutatum ivit. *Epiſc. Elienſ.* X. liberiore Paraphraſi: *An tu hoc modo orationem ad Deum direxiſti? Reſponde. Etenim Deus repenſabit illud, ſi tu tam bonum conſilium reſpueris: quod quidem tu forte facturus, non autem ego. Loquere itaque, quid opinionis habeas.* Duces ad ſententiam, non ſane e limpido manantem, *Jun.* & *Trem.* ita reddere auſi: *An ergo* hæc oratio profecta *a te? rependet illud ſi ſpreveris; ſi tu elegas, profecto non ego: jam quod ſentis eloquere.* Eam tamen & III. *Grot.* pro *facillima* commendat, paulo aliter concinnatam: *An vero abs te?* ſcil. profecta talis oratio, qualem dixi. *Vicem ſibi reddet quod Eam abjeciſti. Tu hanc feciſti optionem non ego.* Cum *num.* IV. faciunt Doct. *Belg.* & *Piſc.* XI. id modo privum habentes, quod מאסת exprimant, *ſpreviſti illum*, Deum, nempe: quod tamen de *diſpenſandis bonis*, & *malis*, ad rationem *Mercerianam*, explanatur. *Bolduc.* XII. jam plane ruit, ita *Ironiam*, non bellam ſane, qua *Deum* loquentem induxerat *Vſ.* 32. perſequens, *Numquid* Deus *a tempore quo eſſe cœpiſti, illam* iniquitatem *finivit, eo quod illam abhorrebas? Certe tu* ipſe es qui eam *eligis, & non Ego. Quid igitur, quod me doceas, noſti? Dic age.* Omnia hæc verba *Dei* facit iterum, indecentiſſime profecto, ne quid gravius addam; q. d. Ille O. M. *Sarcaſtice, credo equidem me tum demum ab iniquitate deſiſtere cœpiſſe, quum tu natus fuiſti, quod viderem te eam abhorrere.* &c. &c. Piget talia fidenter inculcata videre, quæ ne per ſomnium quidem alicui in mentem venire deberent. Parum liquide exit XIII. quod Cl. *Guſſ.* alia *Ironia* hinc offert, ſub חבל, quaſi *Elihu* ita pergeret, *An Deus hanc rem, quam peto, nempe inſtitutionem mentis meæ, perficiet per tuam opem, ut virtutem, quod tu faſtidiveris mea dicta, quod tu elegeris, quid dici oporteat* &c. &c? Conturbate XIV. *de Pined. Deus nihil a te reſponſi exigit; ſed ego a te cupio admoneri, & refelli: ergo mihi meorum verborum vices redde, dummodo a Deo criminando abſtineas.* Sic verba, in equuleum miſſa, ſonare ec-

gun-

34 Viri cordati dicent mihi; & vir ſapiens, auſcultans mihi.

35 Jobus non cum ſcientia loquitur; & verba ejus ſine maturitate intelligentiæ.

36 Ad-

34 אנשי לבב יאמרו לי וגבר חכם שמע לי

35 איוב לא־בדעת ידבר ודבריו לא בהשכיל׃

36 אבי

guntur, quod non ſentiunt. Non ſine fidiculis quoque *Vatabl.* XV. *An a te* provenire debet, *quod perficiat illam* adflictionem? *Nam abominatus es* vitam tuam, *quia elegiſti* mori; *at non ego* ſum tuæ opinionis. *Sed quid noſti loqui*? Prius colon ſic explicatur: *Eriſne in cauſa, ut adflictionem quam in te cœpit Dominus, perficiat tua culpa, dum blaſphemiis cumulas peccata tua*? Subtiliuſcule *Crinſoz.* XVI. *An Deus tibi imputabit eam, ſi tu rejicias* eam? iniquitatem ſcil. *Nam tu is es, qui eligis* has partes, *non autem ego: ſed ſi cognoſcis in te* aliquod peccatum, *eloquere, confitere.* Obſtat adf. ה *fœm.* non reſpondens עול *iniquitati*, utpote *maſc.* Alia mitto. Laudo tamen jactum, bona manu ita deſtinatum, ut a Scopo non multum deerret. Nempe omnino jam tandem cogi, efficique, debet, quod *Vſ.* 11. ſuſceptum: *Deum ſua cuique facta rependere, & neminem aliquid pœnæ aut mali, per iram Ejus, ſubire, niſi commeruerit.* Huc collineans XVII. ita jaculor. *Ecce quod a Te factum, id ipſum rependit; quando quidem exulcerato es animo: quod quidem Tu eligis, non ſane Ego* &c. מעמך 1. pro אשר מעמך venuſte pro *id quod de tecum*, a te, a tua parte, *ortum, tuum crimen, facinuſque.* Dicere nempe עמו *cum eo culpa*, pro *penes eum*; & מעמו *de cum eo culpa extitit.* Eleganter 2. *adf.* in ישלמנה reſpondet מעמך לו, ut *neutrum* accepto: cui *fœminina Hebræorum* fere dicata. In מאסת 3. alluſum ſuſpicor ad *Cap.* 10: 3. ubi vertimus, *ſubulcerato adfectu ſpernis opus manuum tuarum.* Imo vero, inquit, *Tu ſubulcerato adfectu* obmurmuras Deo, &c. Dari etiam poſſet ſimplicius, *Quia ſpernis* facere, quod ego feci, *peccata nota & ignota confiteri.* Ad utrumque ſe præbet, 4. *Namque tu eligis* hoc, *& non ego. Tibi places vi contumaciæ: mihi ſubmiſſionis, qua virgam vel præveniam, vel avertam.* Poſtrema, 5. *Et quid noſti? loquere*: vel *& quid noſti loqui*? eandem fundunt ſententiam, qua *Jobus* ita provocatur ad reſpondendum, ut ſimul inſinuetur, Eum *convictum* ſaltem teneri *contumaciæ*, quæ vel ſola has *plagas* concitare valuerit. Non dico omnem mihi dubitationem diremtam, quoad ſingula cola; non tamen longe a *Scopo* abeſſe poſſumus: quem felicior manus recta feriet.

Verſ. 34. Confirmat explanationem modo datam hæcce *provocatio*, qua omnium *Sapientum* judicio cauſam ſuam permittit; atque *Jobum* convictum, conſtrictumque, teneri, ſumit. Latini Interpretes, ad *Vulgatam, Viri intelligentes loquantur mihi, & Vir Sapiens audiat me. Job autem ſtulte locutus eſt, & verba illius non ſonant diſciplinam*, in *Elihuum* invehuntur, ut *vaniſſimum & arrogantiſſimum declamatorem*; quem *faſtus, turpiſque adulatio*, impulerit, ut *turbæ imperitæ, Cordatorum & Sapientum* titulum daret, ad *gratiam captandam.* Ita *de Pined.* Duriora adhuc illa *Sanctii. Quum laceſſitus Jobus taceret, videtur exiſtimaſſe Elihu, ex ſtupore ortum ſilentium illud. Quare de Jobo, quaſi de amente, & ſtolido, nihil curat* &c. *advocatque intelligentes, qui ſublimia & grandia loquenti eruditas aures advertant* &c. Noſtro judicio animoſa quidem illa, ſed ſatis mollis, ac modeſta, *confidentia Elihui*; qua tandem cumque ſtructura utare. Nempe יאמרו לי aliis eſt *dicent mecum*, vel *pro me*; aliis *dicent mihi, conſentientes.* Item שמע לי aliis *qui audit me*; aliis, *audiet me.* Hæc minutiora, & cujusque arbitrio permittenda.

Verſ. 35. Non ſuperbum, nimiumque, quod omnium *Sapientum* calculo confirmandum fore dicat, *Jobum non cum ſcientia locutum*,

36 אבי יבחן איוב עד־נצח׃ על־תשבת באנשי־און׃

36 Adduco, quo exploretur Jobus ad purum putum; ſuper reſponſionibus inſtar hominum vaniſſimorum.

37 כי

37 Nam

tum, illa nempe quæ taxaverat, Cenſor, & *verba ejus non fuiſſe in matura prudentia.* Ne nunc quidem Virum Sanctiſſimum abſolvimus, ſed multa *imprudentius*, *irreverentiuſque*, dicta, magnitudine dolorum excuſamus. Majori ergo jure *inſcientiam*, & *imprudentiam*, Noſtro objicere potuit *Elihu*, ex fontibus ſupra indicatis: in eoque a *modeſto Charactere* ſuo non deſcivit.

Verſ. 36. Necdum omnes fluctus compoſiti: in utroque enim membro magnus diſſenſus. *Vulgat.* I. *Pater mi*, *probetur Job uſque ad finem: ne deſinas ab homine iniquitatis.* Duræ ſententiæ in Caput *Elihui* hinc cuſæ a Latinis. Compendium earum dabit *Sanct.* *Quem manu nequit*, *Lingua vulnerat: & addit inſuper diram imprecationem*; *cui tamen ſpeciem religionis*, *& pietatis*, *obtendit: precatus Deum*, *velit maledicam & petulantem hominis Linguam compeſcere*, *eumque tam diu flagellis ſuis torquere*, *donec diſcat Divinam Juſtitiam & Majeſtatem revereri.* In his *ſe non diſcedere* ait *ab eo quod omnes communiter tenent:* nempe in אבי *pater mi*, compellari *Deum*, vel ex *dialecto Idumæa*, vel ut Zelo *paterni* illius & *Sacroſancti Nominis*, quod *Jobus* violabat, *defendendi*, ſe animari inſinuaret, ut *de Pined.* argutatur. In עד נצח *in ſeculum*, *ad finem uſque*, mitiſſimi, qui innui volunt *cruciatus*, & *tormenta continuanda*, *donec victas manus præbeat*, ſeque *peccaſſe* fateatur, *Jobus:* alii enim *Mortem*, alii *ſempiternam quoque perniciem*, obtrudere auſi. His omnibus ne minima quidem ſpecies adeſt. Violentum præſertim ultimum illud, *ne deſinas ab Homine iniquitatis*; quam phraſin *de Pined.* confert cum *Homine peccati*, & *Filio perditionis.* Agnoſcit tamen in *Hebræo* eſſe, *ſuper reſponſionibus*, *in hominibus iniquitatis.* At quum תשובה *reſponſio* proprie ſignificet *converſionem*, ex *converſione* recte elicitum cenſet *jactationem alicujus per ærumnas.*, q. d. *Exerce illum*, *verte*, *verſa*, *jacta* &c. *ut meretur homo inſignis improbitatis.* Hæc nemo *Hebraice* peritus laudabit. Poſtrema LXX. rectius ἀνταποκρίνεσθαι ὥσπερ οἱ ἄφρονες; reliqua nonnihil conturbata. *Chald.* II. צבינא *cupiens ego ut exploretur Jobus* עד עלמין *uſque in ſecula*; *propter* תיובתא *reſponſionem inter homines impios.* Nempe אבי ei valet תאותי *Deſiderium meum*, ab אבה *voluit.* Id *Mercero* III. accommodatius videtur, quam *pater mi.* Utrumque tamen proponit, quaſi *Elihu* vellet *Jobum tam diu adflictionibus exerceri*, *donec ſaperet*, *& æquitatem juſtitiamque Dei agnoſceret.* Hinc ſtant plurimi, circa *Pater mi*, vel *Deſiderium meum*, diviſi tamen, *Vatabl. Deod. Genev. Luth. Calvin. Angl. Belg. Jun. Piſc. Druſ. Grot. Codurc. Patric. Crinſoz. Guſſ.* Diſcrepant etiam nonnihil ad poſterius, quod examinis juſtioris locum depoſcit. Inclementius votum ita emollire conatur *Doct. Merc.* *Alienum videtur*, *ut qui alias in* Jobum *clementior*, *hic optet eum* diu *adfligi. Sed ſciamus hoc optari in bonum Jobi. Bonum electis Domini ut cruce exerceantur* &c. *Crux ſancta eſt*, *& ſalubris.* &c. Haud quadrat. Non agitur de *Cruce*, & *palæſtra virtutis*, & *patientiæ*, ad *Coronam:* ſed de *plagis*, & *pœnis*, ob *culpam graviorem* impoſitis *Jobo*, ex *Hypotheſi Elihui:* quas עד נצח *in æternum prorogari* eum cupiiſſe, abſonum plane, & abhorrens. Hoc ſcrupulo motus Cl. *Schmid.* IV. offert אבי *pater meus* improprie, pro *me prudentiores*, *qui ratione ætatis & peritiæ Patres mei eſſe poſſent.* Supplet autem, *pater meus* dicet, *probabitur Job in perpetuum ſuper reſponſionibus* &c. q. d. *Seniores me dicent*, *probabitur*, examinabitur, & caſtigabitur *Jobus*, *uſque in ſeculum*, *ita ut nunquam approbentur ejus reſponſiones*, ſed ſemper caſtigentur, *donec meliorem mentem ſumat.* Addit, hanc *excitationem* ad ipſum *Elihuum* poſſe redire.

h. s. *Pater meus* dicet, *caſtigetur*, O Elihu! *Jobus a te conſtanter, ut cepiſti* &c. Non lenis inſertio. Durior explicatio; quam non ſatis remollit, quod Cl. *Reim.* commodiore licet flexu, dedit, *Judex meus*, ad quem in hac cauſa diſceptanda reſpicio, *dicet*, *neceſſe eſt Jobum ulterius explorari* &c. Conjectura *Sanctii* V. fert *Eliphazum* hoc titulo compellari ab *Elihuo*; quem *hortetur*, ut *hominem blaſphemum acrius retundat*, quam ante. *Bold.* figmentum VI. compellari *Archimandritam*, & *Præſidem* hujus *cœtus*, ex *Doctoribus Orthodoxis Enoſchæis* compoſiti, ut *Jobus ad finem uſque examinetur* accuratius *ſuper relationem*, *quam verba ejus habeant cum doctrina Enoſchæorum Hæreticorum.* Saniora VII. Doct. *Tigur.* *Hæc autem in medio adſero*, *ut res Jobi diſcutiantur exactiſſime*, *quo paratæ ſint reſponſiones contra pravos homines.* Accepere 1. אבי pro אביא *adduco*: per *Aphæreſ.* elementi alibi quoque omiſſi in talibus formiis. Quin in hoc ipſo verbo *Mich.* 1: 15. 1 *Reg.* 21: 21. 29. *Jer.* 19: 15. & 39: 16. Non infirmo ergo ſtat talo. 2. עד נצח *exactiſſime*, valde ad Rem ſimul, & Linguam. De eo mox plura. *Quo paratæ ſint reſponſiones* &c. 3. non inelegans: ſed minus firmum: ut ſtatim diſcutietur. Vicinum VIII. quod *Codurc.* laudat, *Adducam* plura, *donec ſe victum fateatur Jobus.* Hi reſpiciunt ad נצח per [illegible] *Victoriam* reddi ſolitum a LXX. Eam vim expreſſerant *Jun.* & *Trem.* quoque: eademque obverſata *Crinſozio.* Origo adfert *meram & ſinceram puritatem*; nec non *veritatem cauſæ victricis.* Ita *Hab.* 1: 4. *Non exit* לנצח *ad veritatem Judicium.* Couf. *Eſaj.* 42: 3. Ad hanc *Originem* palam ducit 1 *Sam.* 15: 29. *Thren.* 3: 18. Inde IX. in *Juvenil.* tentabam, *Pater mi exploretur Jobus ad veritatem.* Pro eo poſſes etiam, *Deſiderium meum*, *ut exploretur Jobus ad veritatem uſque*; i. e. *donec veritas triumphet.* Hæc molliora, quam, *in ſempiternum*: eſtque in his *honeſtum votum*, ut ex iis quæ diſputata erant, *Victrix cauſa* pateſcat. Commodius adhuc X. fuerit, *Adduco*, quo *Jobus exploretur ad purum putum uſque*: prout *Num.* VII. viſum; niſi quod illud אבי. eſt meate noſtra valere pcſſit, *Adduxi jam, & porro adducturus ſum.* Eſt eadem Fiducia *Vincentis*, quam *Cap.* 33. ſub finem indicavimus. Cl. *Cocc.* noſter ex parte, quum peti ait, ut *ſinceritas Jobi manifeſtetur: quodque in illa adhuc obſcurum*, *rubigine deterſa niteat.* Appoſite. Nam בחן eſt *metalla explorare admota coticula.* Talem coticulam *cauſæ Jobi* penitius *pertentandæ* a ſe prolatam, non immerito nunc gloriatur: ad eamque *ipſum* tum *a ſemet ipſo*, tum *ab aliis*, jubet *explorari.* Cl. *Clerici*, *jam exploratus eſt*, nimis gloriabundum.

Ibid. Extremum Colon, ob ſtructuram exquiſitiorem, in diverſa tractum. Quid *Vulgat.* I. Re & Lingua parum favente dederit, ſupra poſitum. Duriſſime II. *Caſtal.* *[illegible] recantet apud homines improbos.* i. e. *nos quos dicit improbos.* Mollius *Tigur.* III. *quo paratæ ſint reſponſiones contra pravos homines.* Eodem fere ſenſu IV. *Cocc.* *Propter reſponſiones inter homines vanos.* i. e. *Ut ſit quod reſpondeatur*, *ſi homines vani Jobi dictis abutantur*, & *ipſe ea non emendet*: *ſed refractarius eſſe pergat.* Commodius *Merc.* V. *propter reſponſiones cum viris iniquitatis*; ſive *pares iis quas improbi dant.* Eodem redit VI. *Jun.* & *Trem.* *propter reſponſiones* quales *inſunt hominibus iniquis*: niſi quod paulo argutius ſit. Non aliud offert VII. *Schmid.* *ſuper reſponſionibus inter Viros iniquos.* i. e. *quas dum dat*, & *quatenus dat*, *eſt inter Viros iniquos.* Preſſius, VIII. & liquidius, *Crinſoz.* *ſuper reſponſionibus* quæ dantur tantum *inter homines improbos.* Idem habet *Cler.* inſerens, *quales audiuntur* &c. Novo exemplo *Guſſ.* IX. ſub שוב, *ſuper reditus ad homines injuſtos* i. e. *quia ſermones ejus ſemper redeunt ad hominum injuſtorum partes tuendas.* Similiter תשובות argutiuſcule ceperat *Cap.* 21. 34. quo redeas velim. Non tamen novum omnino, nam & *Bolducio* X. idem in mentem fuerat, *propter affinitatem*, & correſpondentiam *veluti*, *quam ſermones ejus habent cum dogmatibus Enoſchæorum hæreticorum.* Quod ego olim XI. monueram de uſu *præpoſ.* ב *comparationi* inſervientis, non plane abjicio: nam revera ב pro כ non raro uſurpatur, niſi quod fortius quid ſignet: ut quum dicitur בים שברך *in mari confractio tua*; pro כים. *lata*, *vaſta*, *tumultuoſa ſicut mare.* Genus jam perſequi

haud

37 כי יסיף על־חטאתו פשע בינינו

יספוק וירב אמריו לאל׃

37 Nam addit ſuper peccatum ſuum defectionem; inter nos complodit; & multiplicat verba ſua ad Deum.

haud licet. Habeatur tantum inde, *propter reſponſiones in Viris vanitatis*; pro *ſicut hominum vanorum: in quibus vanorum*, & *impiorum*, *characterem induiſſe Jobus* videatur. A *Num.* V. VI. VII. VIII. non differt, niſi flexu conſtructionis. *Numero* VIII. tamen palmam deberi cenſeo; quia *modeſtius* eſt; idemque exprimit, quod *Vſ.* 8. vidimus decenter ſimul & acriter objectum.

Verſ. 37. Ad hunc verſum tanta diffidia non expectaram, quanta nos circumagent. *Vulg.* I. quum prius Colon non male reddidiſſet, *Qui addit ſuper peccata blaſphemiam*; reliqua non bene pertexit, *inter nos interim conſtringatur*, & *tunc ad judicium provocet ſermonibus ſuis Deum.* Id *de Pined.* ita exponit, *Nos interim inſignem hominis ſtultitiam refellemus*, *ſubſannabimus*, *explodemus.* Callidiuſcule *ploſionem* quæ in Themate ספק ineſt, cum *conſtrictione* voluit conciliare. Cordatius *Vavaſſ. quum in Hebræo ſit*, plaudet, *inde alius neceſſario ſenſus exiſtit. Bold.* II. arripit *ſtringere* pro *vera* & *unica notione* ꝑ ספק, ex qua ut aliis locis multa abſurda ingeſſit, ita hic *Jobum* inducit *ficta pietate ſtringentem manus*, & *complicantem*, *in ſignum perfectæ devotionis* &c. Suos ludit, quum idem hocce a *Vulgat.* intentum dicit. *Ab. Eſra* III. parum ſpecioſe in ספק captavit vim *abundantiæ ſufficientis*, quaſi eſſet, *abunde ſufficit inter nos*, ad mentem ejus noſcendam, *quod tot contumelias in Deum effundat.* Unde ספק *complofit* ad *ſufficientiam* tranſlatum ſit, alibi dedimus. Hic aliud exigit ſtructura. Paulo ſpecioſius IV. *Vatabl. Explodit ſententiam noſtram.* Obſtat, quod *Amicorum* ſententiam *ſuam* non fecerit *Elihu*; quodque *Jobum* hactenus attentum habeat, & docilem. *Caſtal.* V. ampliore conſpectu, *plaudit inter nos ſe victorem jactans*, & *nos explodens.* Pariliter *Merc. Inter nos complodit manus ſuas*, *in ſignum victoriæ.* Hoc plurima puncta tulit. Idem ſcrupulus ex parte recurrit. Hinc *Doct. Tigurinis* forte commodius viſum VI. *imperſonaliter* in *futuro*, *Non enim defuturus eſſet*, *qui ſcelus peccato cumulans inter nos plauderet*, *ac verbis cum Deo litigaret.* Poſtremum illud a ריב adſcitum, non volente *Analogia.* Cl. *Cocc.* VII. contra receptiſſimum illud, *nam addit peccato defectionem*, *inter nos plaudit* &c. hæcce obmovit. *Atqui in* præſens, *quum loqueretur Elihu*, *id verum non erat.* *De* præterito *non convenit rei*, & *perſonæ.* *Nam quomodo peteret eum* probari, *ſi jam probatus eſt defector: ſi plaudit triumphans. Atque etiamſi contra Tresviros plauſiſſet*, *nihil tamen dictis Elihui oppoſuerat*, *neque de iis triumphaverat.* Colligit hinc, in *futuro* potius enunciandum, *Quando addet ad peccatum ſuum defectionem*, *inter nos plaudet*, & *multiplicabit dicta ad Deum.* Graviora ſic exſiſtunt incommoda: quæ in *commodum* ſuum convertere voluit *Vir Doct.* inferens, *etiamſi Jobum peccaſſe ſtatuat*, *tamen nondum ei defectionem tribuit. Quin admittit*, *quod eſt Cap.* 33: 9. & 34: 6. ſine defectione: *ponitur ergo* probationis *eventus poſſibilis*; *nimirum ut Job addat* peccato *ſuo* defectionem, *plaudat inter Amicos*, *verba multiplicet.* Hæc ſubtiliora, quam ſolidiora, de *præſenti* enim *certamine Jobi* haud dubie agitur: quod ſentiens *ὁ μάνυ* VIII. ſubdit, *ex Jer.* 48: 26. *poſſis*, offenſat, & *toto quaſi corpore terram plaudit.* Id eſſet *ruere*, vel *præceps ferri in ſermone*, credo. In *Lexico* tamen, id eſt curis curatioribus ac poſterioribus: *inter nos plaudit. Eſt exultantis* & *irridentis.* Mihi ſuperiores ſcrupuli hærent: eoſque verſio *Tremelliana* non evellit, ſed altius figit. *Nam additurus eſſet* &c. & *inter nos complofurus* &c. His non premitur, quod *Schmid.* IX. ſecutus, *Quia addit ſuper peccatum prævaricationem*, *inter nos complodit manus*, præ impatientia, & luctu videlicet. Idem dederat & *Merc.* ſub finem; ubi monet *complodit* etiam referri poſſe ad *querelas immodicas Jobi*, ejuſque *expoſtulationes* adverſus Deum. Gravat, quod ספק abſolute pro *femoris comploſione in luctu*,

 ut

ut *Eſech.* 21: 17. & *Jer.* 31: 19. uſurpatum haud veriſimile: & ſi vel verum eſſet, tamen pro *comploſione femoris impatiente*, & *in Deum contumaci*, nonniſi precario exponi queat, contra uſum *Jer.* 31: 19. Succurrit interim, quo labans ſententia fulciri forte queat. *Hebraiſmo* ſolemni duo verba ſic junguntur, ut prius *qualitatem*, vel *modum*, poſterius *rem* conſignet. Hinc exiret, *complodit & multiplicat verba ſua ad Deum*, pro, *inter comploſiones femoris multiplicat* &c. *haud ſecus ac ſi gravis ei injuria facta eſſet.* Non placet: nec is mihi *Jobus* obverſatur, cum corpore, quod unum perpetuum ulcus, ut *femora* ſibi *comploſerit*, vel *manus colliſerit* inter comploranduin, & expoſtulandum. Dices *improprie* id verbi ab *Elihuo* potuiſſe adhiberi; ſed non eſt veriſimile, nam & in vocabulis traductis decentia ſervanda, nihilque ponendum, quod *perſonæ* diſconveniat. Si tale quid admittendum eſſet, magis inclinarem X. in *plauſum jactationis Num.* V. propoſitum; quod ſenſus eam potius in partem feratur. Difficultates *Num.* VII. motæ, levabuntur, ſi illud *plaudere* latius ſumatur; non reſpectu Amicorum quos ad ſilentium redegerit, nec *Elihui* ipſius, ſed *præſentis cauſæ*, in qua ſe non geſſerit videlicet ut *peccatorem merito punitum*; ſed in qua *innocentiam ſuam* audaciſſime *defendens*, *Victorem* quodammodo *Dei*, *hominumque*, ſe intulerit. Hoc ipſum commodius reddet latior ille uſus, quo ספק *plaudere* ſe permittit ad *vanas jactationes*, & κόμπον *ſtrepitum verborum*, ad quem πίτυλος quoque venuſtiſſime tranſlatus, qui proprie *ſtrepitum aquæ inter remigandum* ſignans, ad *manuum comploſiones*, *verborumque jactationes*, diffunditur. Apud *Ariſtoph.* in *Veſp.* 676. hinc pulchre ductum πιτυλίζειν, *ciere πίτυλον*; ubi *Schol.* annotat πίτυλον, quoque eſſe κτυπητὴν, φαντασιοκόπον, *ipſum jactatorem*, *phantaſiis deditum.* In *Etym.* M. extat φαντασιοκόπος, quod ſignantius, ad δοξοκοπίαν, & *jactationem glorioſam.* Huic adſpectui vicinum XI. quod R. *Salom.* dedit, qui in יספק ait eſſe לשון רוב דברים והרמת קול *ſignificationem multitudinis verborum*, & *magniloquentiæ.* Exſculptum ex uſu illo *ſufficientiæ abundantis*, quem & *Ab. Eſræ num.* III. vidimus placuiſſe. Tetigit *Merc.* monens eſſe, qui reddant, *abunde fundit inter nos & multiplicat verba.* Id Noſtris ſe parum commendare potuit, & arceſſitum merito viſum; nam a ספק quatenus *ſufficientiam* adfert, hunc ſenſum deduci, non patitur Linguæ genius, ad *Cap.* 20: 23. indicatus. Sed ſciendum verba سفق & صفق apud *Arabes*, *verberare cum ſoni repercuſſione*, *plaudere*, *complodere*, *explodere*, ſpeciatim uſurpari in *exploſione*, dicam? an *effuſione liquoris cum ſonitu vehementi*, quod & *Græcis* πίτυλος. Hinc ſtruere eſſet, יספק אמריו *cum πιτύλῳ*, *κόμπῳ*, *ſtrepitu profundit*, & *multiplicat*, *ſermones ſuos in Deum.* Non omnino idem eſt, ſed tamen ſatis vicinum, quod *Jer.* 48: 26. grandiſſime figuravit. *Inebriate eum*, *quia ſe magnificavit contra Jehovam*: & *Moab* ספק בקיאו *plaudet in vomitu ſuo.* Incommodius paulo, *manibus plaudet*: plenius, *toto corpore plaudet*, & *volutabit ſe.* Et huc πίτυλον traduxit Cothurnus *Æſchylæus* in *Perſ.* 981: ἑνὶ πιτύλῳ πλήμονες ἀσπαίρουσι χέρσῳ *uno plauſu miſeri palpitant humi.* i. e. *ſtrati jacent*, & *moribundi corpora jactant.* Necdum vides *vicinum* illud, quod ineſſe dicebam: En! per figuram ex *ancipiti.* Quum præmiſſum ſit, *Inebriate eum*, *nam* הגדיל *grandia locutus eſt*; fieri nequit ut in ספק non ſit luſus conveniens iſti *jactationi.* Subſumitur ergo, *Et plaudat tum Moab in vomitu ſuo. Qui dulci fortuna ebrius inſolenter ſe jactabat*, *jactitet ſeſe. moribundus*, & *ira Divina inebriatus*; *manus*, *pedes*, *corpus*, *in ſuomet vomitu*, *terræ applodens.*

Ibid. Altiorem adhuc curam locus hicce poſtulat: nam ex eo dilucescere poteſt, quid *Elihuus* de *perſona*, & *Caſu*, *Jobi*, cogitarit. Nimis acerba ſtatuunt I. *Latini*, ex quorum mente *Sanct.* ita ad prius colon; *Quia tyrannidem*, & *impietatem vitæ ſuperioris*, *Blaſphemia nunc cumulat.* Id refutatum jam ſæpius. *Merc.* II. multo mitius, & ad rem: *ante leve peccatum erat*, *ob quod adfligebatur*; *ſed nunc ex quo cœpit adfligi*, peccatum *illud auxit* ſcelere, *dum in Deum velut inſurgens*, *de juſtitia conqueſtus eſt* &c. *In hoc differt ab aliis ſociis*, *quod illi putarent Jobum ob* gravio-

ra

ra ſcelera *puniri*: *at* Elihu *non niſi ob* levia *aliqua* peccata, *quæ Job non videbat*; *ideoque cenſebat orandum ei*, *ut Vſ.* 32. *dixit.* Addit & alia, quæ ad præſentem luctam *Jobi*, ejuſque murmurationes, ſpectant, in quibus *rebellaſſe Deo* viſus fuerit; quamvis non fecerit; ſed *graviſſimis vulneribus acceptis*, & *labaſcens* nonnunquam, *gradum* tamen *fortiter retinuerit*; & poſt *longum conflictum*, *variumque Martem*, vicerit. Nimis remiſſe III. Cl. *Cocc.* in illa quidem ſententia, quam ſupra propoſui, *addet peccato defectionem*, quaſi necdum illuc progreſſum *Jobum* innueretur. Attamen *Defectionem* concedit referri ad *Sanam Vſ.* 7. 8. ſi in *præſenti* reddatur, *addit.* Huc tendit Cl. *Schmid.* ad *reſponſiones* reſtringenda eſſe verba cenſens, q. d. *quia addit peccato ſuo prævaricationem in reſponſionibus ſuis.* i. e. *ſi ſemel peccavit in reſpondendo*, *addit mox gravius peccatum per verba duriora.* Non nego ferri poſſe: ſed *Merceri* opinionem longe præfero: nec de *reſponſionibus* hoc dictum crediderim, ſed de *univerſo caſu Jobi*, & *controverſa cauſa plagarum*, ac *pœnarum*, *ejus*: ad quam reſpiciens *Elibu* dixerat, *adduco quo exploretur Jobus ad purum putum uſque* &c. Redeat tamen ad *reſponſiones*, an & propterea ad illas reſtringi neceſſe? Uberius utique, *nam ita reſpondendo*, ut facit, *addit peccato ſuo*, quod cauſa hujus mali, *Rebellionem*, *Defectionemque contumacem ab obedientia Domini.* Hinc ergo IV. pateſcit, quod ſupra aliquoties inculcatum, *Elihuo* hanc ſediſſe opinionem, *poenas*, quas *Jobus* pateretur, haud eſſe *immeritas*, neque *tantam* eſſe ejus *innocentiam*, quantam pugnabat; ſed cum haud dubie ob *noxam* plecti, quam vocat חטאת; cui nunc accedat *aperta rebellio*, פשע. Ad hæc duo ita ſe adhæreſcere indicat *Elibu*, ut ſe plane *animi pendere* fateatur, quid tandem de *Jobo* judicare debeat: *probiſne* ſit accenſendus; qui ob *delictum aliquod gravius gravioribus plagis caſtigantur*: an *improbis*, ob *Hypocriſin pœnas* tandem *luentibus*, & eo ipſo tanto *certius*, & *juſtius*, *pereuntibus*, quanto *contumacius* Deo *obmurmurant.* Hanc Viri mentem ſequentes, ſermones diſtinctius exponent.

CAPUT TRICESIMUM QUINTUM.

Verſ. 1. ויען אליהוא ויאמר׃

2 הזאת חשבת למשפט אמרת צדקי מאל׃

3 כי־

Verſ. 1. ET reſpondit Elihuus, dixitque.

2 Num hoc reputaſti pro judicio? dixiſti, Juſtitia mea præ Dei.

3 Quod

Verſ. 1. Ulterius *tertio pedatu* progreditur *Elihuus*; atque ſpeciatim refutat imprudentiſſimum illud, & ferme profanum, quod *Cap.* 34: 9. tetigerat, *probitatem non prodeſſe præ improbitate.* Iſtac anſa removet, quod *Jobus* aliquoties objecerat, *probos* jacere, *improbos* florere, *Judicium* Dei in terris *nullum* eſſe; ſed omnia cæco quodam motu volutari, miſceri, ſuſque deque inverti. Hoc prudenter, & ſolide; refellit, oſtenditque per *impatientiam*, & *ſuperbiam*, talia ſuggeri: ad quam abreptus fuerit *Jobus*, quod Iræ Divinæ infinitam molem ante oculos non retineret. In his paulo ulterius jam calor diſputandi *Elihuum* provexit; & præſertim ad finem aſperior reperitur: quod tamen non ſine ratione, utique ex optimo principio, factum, in loco pateſcet.

Verſ. 2. Animoſior inſtantia, qua denuo confutare aggreditur *Elihu* nimis audax *Jobi* dictum, quod *Cap.* 34: 5. poſuerat. Ex ab-

rupto, nec ſine indignatione, *An hoc reputas* למשפט *pro judicio*? &c. Variant ſententiæ. Veteres I. *calumniam* eſſe dictitantes, ſatis ſupra revicimus: ac proinde quæ *Codurc. Sanct.* aliique, hic acerbius in *Elihuum* pronunciant, amputamus. *Calvin.* II. *conc.* CXXXVI. hæc promit. *Elibu pergit Jobum accuſare, eo quod adverſus Juſtitiam Dei blaſphemarit*; & *voluerit* juſtitiam ſuam Deo ſuperiorem eſſe. *Non quod ea verba pronunciarit, aut quod etiam illud voluerit, ſed quoniam ſic defenderit juſtitiam ſuam, ut* ſine cauſa, & per injuriam, *eum a Deo cruciari conſequeretur.* Multis hæc perſecutus, ſubſumit. *Cognoſcamus binc, nos paratos eſſe ad blaſphemandum, niſi Deus impediat: quin etiamſi non is ſit animus noſter, ut id velimus facere, ſciamus nos in noſtris indignationibus, & murmuribus, ad bunc ſcopum ſemper tendere, quod* Deo juſtiores eſſe volumus; *Id vero blaſphemia eſt horrenda, & execranda.* Tandem ſubdit. *Jobus potuiſſet adverſus hæc excipere: nunquam mihi animus fuit adverſus Deum blaſphemandi, aut meam juſtitiam ſupra ipſum extollendi & magnificandi. Ita quidem. ſed tamen ejus peccati reus eſt: ſi enim non ita dejiciamur, ut Deum omnia confiteamur* juſte agere, *certum eſt nos* juſtitiam *noſtram* ſupra ipſum attollere *velle.* Hæc longiuſcule excerpſi, quod *Merc.* & plerique noſtrorum huc fere eant, vertentes *An hoc computaſti pro jure?* pro recte ac juſte dicto? quod *dixeris, juſtior ſum Deo.* Quæſitius III. *Jun.* & *Trem.* *An boc ratiocinabaris in cauſam* tuam, quum *diceres, juſtitia mea major quam Dei?* q. d. *Fieri profecto nequit, quum tu talia effutiviſti, ut ad illum locum attenderis, quem explicui, de juſtitia ac miſericordia Dei, deque tuo officio.* Analyſi ſubtiliore IV. Cl. *Cocc.* hic concipit *objectionem* contra *Judicium probationis*, quod *Elihu* petierat a *Vſ.* 32. ad finem *Cap. præc.* quaſi nunc ita pergeret, *Incepi Judicium* illud *tibi explicare. Tu quid in contrarium adſers? Numquid boc cogitaſti ad judicium, (dixiſti juſtitia mea præ Dei.) ut diceres, quid proderit tibi? quid utilitatis afferam de peccato meo?* Hanc ergo, a parte *Jobi*, *inſtantiam* format, *In judicio gratiæ, caſtigatio, quæ Deo non prodeſt, Homini Juſto imponenda non eſt. Atqui caſtigatio tam acerba & quotidiana Deo non prodeſt. Ergo.* Minorem propoſitionem ſic firmat. *Ex gratuita juſtificatione gloriam ſuam conſequitur Deus. Ad eam nihil facit talis caſtigatio: imo eam nonnihil obſcurat. Si enim juſtificatio noſtra etiam requirat caſtigationem aliquam noſtram, ſine qua non obtingat, non eſt mere gratuita. Denique per talem caſtigationem nihil emolumenti, aut voluptatis, Deo creari poteſt.* Ad *Vſ.* 3. mentem clarius exponam. Nunc habe V. quod מאל *a Deo* etiam reddi poſſe obſervans *Cocc.* hinc eliciat, *Hoccine excogitaſti* proferendum *in judicio, cujus copiam tibi a Deo fieri petiviſti, dum dixiſti, juſtitia mea* a Deo *prodibit, Deum Juſtificatorem cauſæ meæ babeo, quod dixiſti, quid prodeſt Tibi* O Deus? Senſus. *Minime hoc ſatis eſt, ut a Deo abſolutus abeas, quod Deo non prodeſt noſtra adflictio, & peccati caſtigatio.* Subdit. *Non definio utrum præferam,* præ Deo, *an* a Deo. *Certe hic minus habet acerbitatis, & eſt percommodus.* Eſſet forte, ſi *Hypotheſis* rite jacta, & ſtarent quæ ad *Cap.* 34. 5. *num.* III. delineata: nam ut ille, ſic hicce locus, haud dubie explanandus. Ergo & *Schmid.* VI. hic inſiſtens in id, quod ibi dederat, *Num hoc cogitaſti* eſſe *pro* eo *judicio, ſeu ordine ſalutis*, quem tu, ut æquiorem, habere velles: & *non* propter hoc *dixiſti, juſtitia mea major eſt quam Dei? Quod dicere poſſis* ad Deum, *quid prodeſt Tibi? aut quid proſim* Tibi *ex peccato meo?* extundit hinc *Theſin*, quam ex verbis *Jobi* elicuiſſet *Elihu*, *Deum ita agendo ſcandalum dare hominibus, cogitandi, quaſi delectetur peccatis, atque ſic utilitatis aliquid inde capiat* &c. Quo non abripiunt *Hypotheſes* minus dextræ? & quam dilutus color ille, in *Analyſi* præmiſſus? *Quamquam Jobus hanc* Theſin *in formalibus nuſquam habet, obſervavit tamen Elihu, quod Jobus a carne ſua ad hanc ſollicitatus fuerit, eamque in ſermonibus ſuis prodiderit.* Enimvero plus hoc eſſet, quam *Epicureum Numen* induxiſſe quodammodo, quod *nec bene promeritis capiatur, nec tangatur ira.* Aſt ut ad *confinia* hæcce *fortibus* quibuſdam *dictis* acceſſiſſe viſus *Jobus*: ita nihil mihi ſuccurrit, quod vel ulla ſpecie huc trahere potuiſſet Reprehenſor; & ne *ſollicitari* quidem *ad talem cogitationem* potuiſſe *Jobum* a carne ſua, adfirmare ſuſtineo. Molli, & acuto, ductu *Doct. Tigur.* VII. *An cum judicio id ſtatuis*, quod *dicis? Juſtitiæ meæ apud*

Deum

3 כִּֽי־תֹ֭אמַר מַה־יִּסְכָּן־לָ֑ךְ מָה־אֹ֝עִ֗יל מֵֽחַטָּאתִֽי׃

3 Quod dicas, quid proderit tibi, & quid proficiam, præ peccato meo?

4 אֲֽנִי

4 Ego

Deum nulla eſt ratio. In eam mentem ſatis rotunde *Vſ.* 3. ſubſumunt, *Dixiſti enim, quid commodabit?* Nempe צדקי *juſtitia mea* &c. Blandum: ſed מאל *a Deo* reſolvi in, *exulat a Deo*, exemplo caret. Apud *Munſter.* ſimile quid reperias. Mollis item conatus VIII. cujus meminit *Cocc.* nomine *judicioſiſſimi Interpretis*, ita reddentis, *putaſtine hoc juri convenire*, de quo *dixiſti*, *Mea Juſtitia eſt a Deo*; *Dicere, quid me juvabit illa, & quid inde emolumenti capiam magis quam a peccato meo?* Levari poſſent ſcrupuli, quos obmovit ὁ πάνυ: nam revera *Jobus* confidenter aſſeruit, ſe ab ipſo *Deo juſtitiæ teſtimonium reportaturum*, ſi modò ad Tribunal ejus accedere daretur. Inde nunc ſatis aculeate inſtaretur, *An in eo etiam te Juſtum* pronunciaret Deus, *quod negaveris Juſtitiam prodeſſe cuiquam, præ peccato.* Conſtructio tamen aliud ſuggerit, quin & *Elihui* increſcens vehementia IX. aliquid vehementius depoſcit. Hoc aliud eſſe nequit, quam quod *Cap.* 34. 5. jam objectum vidimus. Ibi erat צדקתי *Juſtus ſum* in hac cauſa, *& Deus judicium meum*, i. e. jus mihi debitum, *removit, abjecit, evertit.* Idem gradu novo auctum nunc reponitur, *An hoc* ergo *reputas in judicium*, i. e. *an in eo ſitum jus tuum? an hoc tibi pro* Jure *etiam arrogas? & ſuper eo* Judicari *poſtulas?* Cl. *Guſſ.* ſub חשב bifariam. 1. *an hoc cogitaſti ut in judicium proferres?* 2. *an hoc reputaſti pro ratione juſtificativa?* Poſterius ad noſtrum proxime accedit. משפט hic eſt *liquidum Jus; quo quis cauſam obtinere poteſt, & debet, apud æquos judices:* ut Cap. 34: 6. & 23: 4. & 13: 18. אמרת Quod *dixeris*, pro שאמרת, nil habet duri. צדקי מאל *Juſtitia mea præ Dei.* Non dixit, inquiunt, etiam ii, qui *Elihuo* patrocinantur, ſed per conſequentiam id collegit legitime. Sufficere poſſet. Sed vide an non diſerte ſatis dixerit, *Cap.* 13: 18. *Ecce inſtruo aciem Judicii: ſcio* כי אני אצדק *me, me, juſtum futurum* i. e. *evicturum innocentiam.* Confer quæ ibi notata. Hoc qui dicit, quum ſe cum Deo diſceptaturum eſſe ſolenniter profitetur, is aperte dicit צדקי מאל *Juſtitia mea præ Dei:* videlicet in *Cauſa præſenti.* Iſtos ultra fines ire, nefas. Reliqua ejuſdem Capitis eodem tendunt. Adde, quæ ad *Cap.* 23: 4. 5. 6. 7. 14. nimis fortia, ſane, atque cum *optimo*, & *tenerrimo*, in Deum *corde*, (quod *Elihuo* haud patebat) meram *contumaciam* ſpirantia. Jure ergo *Jobum* caſtigat, atque confutat, qui non niſi ad *verba* de *ſenſibus* ejus poterat judicare. Si quis addere velit eum *Zelo pro Cauſa* Dei non *correptum* tantum jam, ſed & *abreptum*, atque ulterius, quam par, evectum, non equidem refragabor. Inculcatum ad *Cap.* 32: 2. & alibi. Immota tamen manet Viri Integritas, quæ hic nihil aliud paſſa, quam quod vel Juſtiſſimi, atque moderatiſſimi, mortales, in conſimili cauſa paſſi fuiſſent.

Verſ. 3. Ad id quod *Vſ. præced.* quiſque ſibi ſequendum duxerat, hunc quoque accommodare debuit. *Vulg.* I. ambigue. *Dixiſti enim, non tibi placet quod rectum eſt; vel quid tibi proderit, ſi ego peccavero.* Dubium oriri monet *de Pined.* illud *Tibi* ad quam perſonam referatur, *Jobumne* ex *enallage* ſatis crebra; an *Deum? Sanct.* ad *Deum* referens, addit Elihuum *malitioſe, & callide, cavillari, & hanc, utcumque, blaſphemiam concinnare: quod Deo* virtus & pietas *non placerent: quodque ex* hominum peccatis *aliquid compendii, lucri, & voluptatis, captaret.* Addit, *Quis hoc de homine non prorſus inſano cogitaret?* Ergo nec cogitavit *Elihu*, & cum larvis tantum pugnatur. *Calvin.* II. *Dixiſti enim, quid proderit tibi? aut quam utilitatem accipiam ex peccato meo:* ſubaudi, *relicto.* Sic *tibi* ad *Jobum* redeat neceſſe. Conſentit *Merc. Dicendum erat per* Mimeſin, *Quid prodeſt mihi? Sed ita paſſim forma orationis commutatur.* Ad ſequens,

ex

ex peccato meo, apponit, *ſi ſcilicet illud reliquero, ſi ab eo recedam?* Incommode. Incommodius quod ſubdat, *qua ratione ſcilicet pro eo expiabo.* Traxit eum *Munſt.* qui dederat, *ex peccato meo remiſſo, & per pœnitentiam diluto.* Ipſe traxit *Grotium*, extrema ſic melius verti cenſentem, *aut quid ego utilitatis capiam expiando peccatum meum.* Quid R. *Salom.* & alii hic habeant, multo concinnius, infra dabitur. *Jun.* & *Trem.* III. plane ſui, *Si roges, quid profuturum ſit tibi*; dicens, *quid proficerem ſupplicio meo?* Ajunt eſſe *anticipationem objectionis, quam Jobus potuiſſet adducere, occaſione ſumta ex Cap.* 34: 36. *Quid tu expetis ut amplius prober adflictionibus, quid profuturum eſſet, obſecro, ſi gravius adhuc adfligerer?* Unice placuit IV. *Coccejo*, niſi quod alium connexum per *parentheſin* exhibeat, quem *Vſ.* 2. reperies. Ad illa, *Quid utilitatis afferam de peccato meo?* notat, *Scilicet quatenus mulcta pro illo, aut pœna, luitur. Humani magiſtratus, quum peccatores multant, ex peccato capiunt fructum. Ad Deum nihil vel voluptatis, vel emolumenti, ex eo redit: ut propterea punire geſtiat.* חטאה pro *pœna peccati*, nemini ignotum; & R. *Levi* eandem vim paulo aliter adaptare conatus fuerat; ſubſcribente *Druſ.* ſed profecto parum convenit *perſonæ Jobi*, ut jam ſubito agnoſcat *ſe poenas peccati luere*: deinde *judicium* illud *probationis ulterius per adflictiones prorogandum*, *Cap.* 34: 36. ad quod reſpici putatur, haud admittimus. Eædem difficultates *num.* V. obſtant. Cl. *Schmid.* VI. *Theſin* quam *num.* VI. *præc.* minus dextre aſſumſit, urguens, מחטאתי *ex peccato meo*, proprie acceptum, in hunc deflectit ſenſum, *Juſte hactenus coram Te, O Deus, vixi, nec* peccatum malitioſum *patravi: interim me graviſſime adfligis, impios non adfligens. Quid inde concludere debeo? Num hoc, quod* peccatum meum *tibi profuturum ſit, ſi etiam peccem ut impii? futurumque ut eo delecteris? Utique vix aliud inde concludere licet.* Infeliciter. Merito ergo hinc reſiluere Doct. *Mich.* & *Reim.* cum *Tigur.* ſentientes, qui VII. habent, *Dixiſti enim quid commodabit?* nempe צדקי *juſtitia mea: Quam utilitatem capiam ſi non peccem?* מחטאתי *abſque peccato meo* ſecundum *Mich.* *ita vivendo ut non peccem*; ut מ *Cap.* 34: 30. & alibi *negative.* At *Reim.* מ *comparat*: tenet cum *num.* VIII. ſupra ad *Vſ.* 2. & Præcl. *Belg.* ita lucide vertentibus, Namque *dixiſti, quid prodeſſet illa tibi? & quid* ex ea *amplius lucri faciam, quam e peccato meo.* Stomachoſior eſſet *Mimeſis*, in quam *perſonæ* illa *Enallage* mire quadrat; nec *effugium* appellare debuiſſet *Schmid.* quod eſt verum ſtili ſublimioris *ornamentum.* Multa talia jam habuimus: & ex *Tragicis* innumera promi poſſent.

Ad מחטאתי ita præiverat R. *Salom.* ſupplens; *Quid proficiam*, ex juſtitia mea יותר plus quam *ex peccato meo?* prius יסכן non refert ad צדק *Vſ.* 2. ſed inſerit יושר דרכי; ad quam rationem & *Merc.* תם דרכיך *integritas viarum tuarum.* Hæc non omnino talia, quæ ſcrupulo vacent: ac præſertim *cohærentia* minus teres, & rotunda. Liberiuſcule *Epiſc. Elienſ.* IX. *Quid aliud intendere poteras, quum talia dicta funditares, Quid curat Deus innocenſne ſim, an non? aut quid favoris inde percipiam ſi talis fuero?* Disjunctim *Crinſoz.* X. *Namque tu dixiſti* Deo, *quid conducet Tibi, aut quem fructum capiam ipſe, ſi patiar ob peccatum meum.* Extra fines controverſiæ. Turbide *Codurc.* XI. *Quid juvaret* Deum colere, *Satius eſt me peccare*, vel, *e peccato meo plus redit commodi.* Pergit. *Meræ ſycophantiæ. Apage oblatrantem canem &c.* Indecorum. *Cler.* XII. hanc exercet criſin. *Ne hæc quidem dixerat Jobus, nec facile intellectu, quid ſibi velint. Si hæc cum anteced. connexa, per part.* כי, *potuerit velle a Jobo dictum:* Quid proderit tibi, me ad peccandum *gravibus ſuppliciis, quæ de me ſumis, & beneficiis, quæ in improbos confers, adduxiſſe?* &c. Conſonat cum *num.* VI. Addit, *poſſent & hæ interrog. in negationes mutari* h. m. *Noxium tibi erit, me malum fieri tam duris rebus; nam nemo te amplius colet.* Parum ſolida. Omnino retinendum XIII. quod *Cap.* 34: 9. exprobratum: ibi illud אמר diſtinctum a *Vſ.* 5. non ſignat expreſſa verba *Jobi*, ſed *animi ejus ſenſa*, ex modo diſputandi manifeſta. Speciatim alluditur ad graviora dicta, quæ hoc ipſum aperte præ ſe ferre videbantur: ut *Cap.* 9: 21. 29. 30. 31. & *Cap.* 10: 14. 15. vel

nihil

4 אני אשיבך מלין ואת־רעיך עמך׃

4 Ego tibi reſpondebo verba; & Amicis tuis tecum.

4 הבט

5 Vi-

nihil dicit ibi *Jobus*, vel hoc; *nullam ſibi utilitatem reveniſſe ex pietate, & innocentia ſua; adeoque rem rediiſſe, ut ſi vel nocentiſſimus vixiſſet mortalis, ſeque totum peccato tradidiſſet, plus malorum ſubire non potuiſſet.* Sentis *Adfectum* miſeri, miſere luctantis, & æſtuantis: quem nos jam excuſamus, & benigne interpretamur, quia *Coronam Virtutis & Innocentiæ* Fideliſſimo Servo ſuo ipſe Deus impoſuit. Sed an *Elihuus* jam tum id judicii ferre vel poterat, vel debebat, de talibus vocibus, quarum *Radicem ſinceriſſimam*, id eſt *Conſcientiam nulla labe taminatam*, ei perſpicere necdum datum erat? Nemo dixerit, materiæ ſuæ intelligens. Ad hanc rationem elucet tandem, מחטאתי commodiſſime reddi, *præ peccato meo*, hoc eſt, *præ quam ſi peccator vixiſſem.* Abruptum illud חטאתי, *peccatum meum*, cum ſuppoſitione, pondus trahit. Ex *Cap.* 10: 14. id huc illatum, ubi חטאתי & עוני eodem plane adſpectu. Eſt oppoſitum צדקי *juſtitia mea*, i. e. *Vitæ innocentia*, qua *Juſtam* ſibi *Cauſam* tam fortiter vindicabat Noſter. De ea *Juſtitia* opportune ſubſumitur, *Quod autem dicas, quid promit tibi?* quid utile inde ad te redundat? *& quid ego emolumenti capio* inde *præ peccato meo?* i. e. *præ quam ſi peccato me totum dediſſem? Ego* ad id *reſpondebo tibi* &c. Habes connexionem teretem, quam ſequentia commendabunt. כי *Illativum*, pro *Quod autem*, ſatis crebrum. *Deut.* 7: 17. כי תאמרו *Quod autem dicatis in corde veſtro, Multi populi illi præ me, & qui potero eos occupare? Vſ.* 18. לא תירא מהם *Ne timeas ab illis* &c. *Jun.* & *Trem.* noſtri ſunt in nexu, in ſenſu non item. Hoc ſi teneatur, non tantum præcedentia, ſed & ſequentia, limpidius fluent, & aciem diſputationis dabunt tam bene ſtructam, firmatamque, ut ei merito conceſſerit, tenax quidem, ſed non pertinax, contumaxque, cauſæ ſuæ propugnator.

Verſ. 4. Qui ab hoc connexu aberrarunt, varia ſupplere, vel hiatum linquere, coacti. *Vulg.* I. *Itaque reſpondebo ſermonibus tuis* &c. *Calvin.* II. *Ego reſpondebo tibi ſermones, & ſodalibus tuis tecum.* Ejus judicium de *Sodalibus* hoc. *Etiamſi tecum magnas turbas haberes, & ſimul ad accuſandum Deum, & blaſphemandum adverſus, ipſum conſpiraſſetis; habebo tamen quod omnibus vobis reſpondeam.* Eodem modo *Merc.* niſi quod *Amicos Jobi* intelligere malit, *quod non ſatis validis rationibus eum impugnarint, ſed velut victi turpiter obmutuerint.* Citra hiatum *Jun.* & *Trem.* III. *Si roges* &c. *Ego reſpondeo tibi ſermones, & ſociis tuis tecum.* i. e. *qui idem tecum ſentiunt*, ut *Calvin.* Non licebat iis de *Amicis* cogitare, ob arctiores, quos ſibi circumdederant, cancellos. *Cocc.* IV. hianter, *Ego reponam tibi verba*, paucis ſatisfaciam tibi: *& amicis* &c. *Non quod idem dicerent cum* Jobo, *ſed quod una reſponſione utriſque poſſet ſatisfacere.* Job, *quia Deo non* prodeſſet pœna, *cenſebat non ita hominem* continenter probandum *eſſe.* Amici, *quia peccata contra Majeſtatem Dei, ideo* plecti *hominem: & quia* Juſtitia *hominis* non prodeſt Deo, *ideo nec* mercedem *vel peti poſſe, vel dari etiam ſemper, cenſebant. Quæ longe abſunt a regula gratiæ.* Atquin Amici pro *mercede*, ut *pietatis perpetua* & *indivulſa comite*, etiam his in terris, nimis acriter pugnarant. *Schmid.* V. abrupte etiam, *Ego reſpondebo tibi* &c. refutando: *ſociiſque tuis*, illos informando &c. Cl. *Mich.* VI. *Ego vero reſpondebo tibi* &c. *Tigur.* VII. *Ad quod tibi reſpondebo* &c. &c. Reliquis hoc, vel illud, ſequentibus, immorari nil attinet. Ad noſtram rationem VIII. arcta ſimul, & firma cohæſio, per quam opportuna anſa præbetur *Elihuo*, cum refutatione *Jobi*, *Amicos* ſimul convincendi, quod *ſtatum controverſiæ turbarint*, & non iis armis *Jobum* aggreſſi fuerint, quæ ipſa materia miniſtrabat. Hoc quale ſit, ad intelligentiam hujus *Capitis* præmuniendum.

Verſ. 5. Diſcrepant magnopere judicia, circa *Quæſtionem* quæ adverſus *Jobum*, & *Amicos*, diſcutienda ſuſcipitur. Tranſverſi abeunt I. qui iniquius de *Elihuo* ſentientes, omnia ejus

5 Vibranti oculo tuere cœlos, & cerne; atque adſpice æthereas plagas; altifrontes ſunt a te.

5 הבט שמים וראה ושור שחקים גבהו ממך׃

6 Si

6 אם־

rectiſſime dicta ſubulcerant. Conturbatiſſime *Codurc. Totum hunc locum Elibu ex commiſſionibus ſuperioribus Triumvirorum corradit, convaſat, & vana loquacitate commentatur; atque iterum Jobo temere oggerit: imponens illi quod* paſſim fit ab improbis, & nefariis, hominibus, qui *neglecta religione, quaſi nihil profutura, ruunt in omne ſcelus, & præcipites feruntur in rapinas, injuriaſque omnes.* Hinc querelæ excitantur adflictorum. *Nec quicquam improbi de Deo cogitant, qui res lætas iis indulget. Hinc fit ut viciſſim res adverſas experti clamitent, Deuſque non reſpondeat, quia ſceleroſos non exaudit* &c. Talia, pro luce, tenebras vehunt. Immoderate & *Sanct.* II. *Somnia* & *deliria* objectans *Elihuo*, qui *confingat*, & *Jobo impingat, quæ nunquam dixerit*, eo ſpectare diſputationem hanc ait, ut probet, *Nihil ab homine ſive boni, ſive mali, ad Deum pervenire poſſe, atque ideo Deum nihil compendii captare ab homine in eo judicando ac puniendo.* Reſpondet opinationi ejus, ad *Vſ.* 3. expoſitæ. Vide jam porro æquitatem Viri. *Argumentum quo hic utitur, indicat illius inſignem ignorantiam. Deum enim cœlo includit, ita ut neque terram, neque univerſum compleat, neque cum hominibus ſit: & tota ejus ratio conſiſtit in locorum diſtantia; quaſi ad Deum qui tanto ab hominibus intervallo diſcluditur, pervenire nihil poſſit, perventurum utique ſi prope nos eſſet* &c. Haud ſcio an hebetius quicquam, ab homine Erudito unquam proficiſci potuiſſet. *Merc.* III. ita calculos poni putat. *Nihil Deo vel noſtra recte facta conferunt, vel male acta incommodant. Itaque non eſt quod ita* Juſtitiam tuam prædices, *quaſi quicquam ea illi conferat, aut inde majeſtas ejus augeatur* &c. Ad finem hæcce. *In Jobum hoc contorquet, quia ille tanto ſtudio ſuam integritatem defenderat, de Deo querens, quaſi ipſius integritas quicquam Deo conferret. Remuneratio omnis ex ejus clementia eſt. Similiter quum peccata punit, non ideo punit, quod illis incommodetur, ut principes qui imminutam majeſtatem vindicant, ſed ideo, quia hominem condidit ut bene faceret* &c, &c. Notat inſuper, *Eliphazum hac de re dicere cœpiſſe Cap.* 22: 2. 3. *Sed non plene tractaſſe. plenius ergo hoc loco Elihuum eandem pertractare & Jobi objectionem Cap.* 23: & 24. *ad quam ſocii nil reſponderant, diluere.* Huc plerique accedunt, monentes fere, non aliud hic in *Theſi* urgeri, quam quod *Eliphazus* inſinuarat *Cap.* 22: 2. Incommodum: nullo enim tunc jure dixiſſet *Elibu*, ſe & *Amicis* eadem opera reſponſurum. Hoc ipſum forte in cauſa, quod *Calvin.* IV. *Socios* in *figura* acceperit; atque hunc generalem præbuerit conſpectum. *Videtur hæc reſponſio*, Contemplare Cœlos &c. *ſatis frigida. Nonne validius argumentum habebat, ad oſtendendam* Juſtitiam Dei? *Ita quidem: ſed ſi hic ſermo ut par eſt applicetur, ſufficit ad omnibus iis, qui adverſus Deum* blaſphemare *volent, os occludendum. Nam ex hoc* adſpectu cœlorum *aliud argumentum ducit, Nos ſi bene egerimus non poſſe prodeſſe Deo, nec etiam quum male egerimus, ipſi nocere. Non eſt ergo, quod imaginemur, Deum nobis*, ſi bene faciamus, *obſtrictum eſſe:* aut quum male facimus, *ultionis appetentem* &c. &c. Hæc in ſe ſpectata intelligo: ad *Scopum* quid faciant, non æque. *Jun.* & *Trem.* V. aliquid propius meditantes, ajunt, *Dilemmate niti totam hanc confutationem, quo utatur Elibu, ut locum de uſu adflictionum noſtrarum explicet, Jobi, & aliorum, cauſa. Illud eſſe hujuſmodi. Adflictiones iſtas neceſſe eſt aut Deo prodeſſe, aut tibi. Deo prodeſſe nego; ab hoc Vſ. uſque ad* 8. *Supereſt ut tibi, & tui ſimilibus, proſint.* Eſt longius repetitum; & ex *Vſ.* 3. explicatione minus concinna ortum. Huc conceſſit & *de Pined.* quaſi dixiſſet *Jobus, Non aliter me excrucias, quam ſi ex cruciatibus meis voluptas Tibi aliqua, aut utilitas, accreſceret.* Non multo aliter Cl. *Cocc.* VI. cui quum *Vſ.* 2. 3. forment *Objectionem Jobi*, non prodeſſe Deo *tam acerbas piorum Caſtigationes*, *Vſ.* 5. 6. 7. faciunt *conceſſionem ſumti, cum confirmatione, & ampliatione.* q. d. *Quemadmodum homo non obeſt Deo per peccatum ſuum, quandoquidem tanta inter ipſum, & Deum, diſtantia eſt: ita nec pœna peccati ei prodeſt. Indidem autem ſequitur, quod neque ex juſtitia tua capiat emolumentum.* Non poterat aliter, ob id quod *Vſ.* 3. adſciverat.

Quæ-

Quæſita ad hæc Criſi Cl. *Schmidius* VII. *Hæc* Cocceji *non placent*; *falſum omnino eſt*, *tantam eſſe inter Deum*, *&* *hominem*, *diſtantiam*: *in ipſo enim movemur*, *vivimus*, *&* *ſumus*. An hoc tollitur a *Coccejo*? an *falſum*, eſſe inter Deum, & hominem, *infinitam diſtantiam*, non utique *loci*, quod longe a mente *Cocceji* repulſum, ſed *perfectionum*? Et quid ipſe tandem? *Nobis* inquit, *ita argumentatur Elihu. Is qui ſummum vaſtiſſimumque Coelum, ad nubes, & terram uſque, una cum terra poſſidet, & cujus adeo ſunt omnia, quæ ſunt; neque ex peccato, neque ex juſtitia hominum, damnum, aut emolumentum, accipit.* Hæc in ſe vera: ſed quid ad rem? hactenus enim generalia. *Vſ.* 2. expoſuit Vir Doct. *Reſponderi ad Theſin Jobi*, Deum videri peccatis hominum delectari, aut utilitatis quid capere, *ſive ex malitia*, *ſive ex juſtitia*, *hominis*, *ex eo quod ſit Altiſſimus*, *qui ſibi ipſi ſufficiat* &c. Monuimus, illam *theſin* nunquam *Jobo* in mentem venire potuiſſe. Adhuc arceſſitior hæcce ejus confutatio. Circumſpiciendus omnino VIII. certior *Scopus* quo ſublimis hæcce diſputatio recta feratur, & quidem ita, ut cum *Jobo*, *Amici* ſimul refutentur. Nempe ab utraque parte itum fuerat in *exceſſum*: & *Amici* quidem tetenderant *pietati*, & *virtuti*, *comitari felicitatem*; & non convenire *Juſtitiæ*, ut *veri* & *ſinceri* Numinis *cultores* ſint miſerrimi. *Jobus* contra pugnarat, *calamitoſiſſimos* reperiri eos, qui *maxime religioni* ſtuderent; ejuſque *contemtores* palam florere, in boniſque ævum traducere. Hoc reſpectu, non alio, acerrimæ illæ concertationes habitæ: atque huc quoque, tanquam in centrum, collineant duæ illæ audaciſſimæ *Theſes*, quas *Elihu* nunc convellendas ſumſit, *Juſtitia mea præ Dei*: &, *Quid proderit*, *Religioſum* Dei *cultorem vixiſſe* potius, quam *peccatorem egiſſe nullo ſcrupulo ulla in re retentum*? Hanc faciem addidimus verſui 3. ſine qua *filum* rite prehendi nequit. Hæc *ex animo*, i. e. ex *ſenſu interiore Cordis puri*, *Deoque* indivulſim *adhærentis* vel inter tormenta, & cruciatus, neutiquam dixerat *Jobus*; ſed tantum ex *affectu conturbato*, & *doloribus* ſimul, ſimul *criminationibus injuſtis Amicorum irritato*. Tanta tamen hæcce dixerat vehementia, ut *Elihuus*, cui *Conſcientia Viri* haud patebat, merito propterea indignaretur, & tanquam *ex animo* profecta forte, ſibi retundenda duceret. Concipit ergo talem *harum Theſium* redargutionem, qua *Jobo* compreſſo, *Amici* ſimul convincerentur improvidi fuiſſe diſputatores; quum tam inconſiderate urſiſſent, Dei *Juſtitiam* poſtulare, ut *bonis* ſemper *bene*, *malis* vero *male*, *omnia cederent*. Habes conſpectum rerum, quem prudens diſceptator controverſiæ intactum linquere non potuit, quum ex media hacce cauſa, ultro, citroque, agitata, ſponte ſe ingerat; atque nihil egiſſe videri debuiſſet, niſi hoc ipſum curatius diſcuſſiſſet. Eum in finem demonſtrare aggreditur, *Juſtitiam Divinam*, *univerſamque rationem providentiæ*, *noſtro modulo haud metiendam: quaſi par eſſet, ut ubi pietas*, *&* *religio*, ibi continuo adſit *felicitas*, & *quædam* quaſi *merces*, Dei cultoribus jure ſuo competens: item, ubi *impietas*, ibi confeſtim adſit *calamitas*, & *præſentiſſima pœna*, quæ Dei contemtores palam feriat. Hæc duo ſi nimis acriter teneantur, ſententiæ ferentur imprudentes, ac temerariæ, de Dei erga homines vel odio, vel favore. In hanc partem peccarant Amici. Eodem ex fonte quoque infinitæ exiſtent criminationes providentiæ, quaſi Deus res humanas non moderaretur ſecundum normam æquitatis, & juſtitiæ, ſed eas cæco caſui, Fortunæque ludibrio, ferendas, & volvendas, mandaſſet. Huc *improbi* γυμνῇ τῇ κεφαλῇ procedunt. Moratiores, & modeſtiores, muſſitant. *Probi* & *religioſi*, ubi gravior quædam vis tentationum, per calamitates, incubuit, in acerbas erumpunt querelas, cum Deoque *expoſtulare* etiam, & *contendere*, occœptant. Factum, nimis factum, a *Jobo* noſtro: atque adeo, ardente cum maxime certamine inter *Ipſum*, & *Amicos*, vix aliud factum. Non poterat, ergo, non debebat, *Elihu*, totius *arcem* cauſæ præterire: ſed jam opportuniſſime eandem invadit, atque Noſtrum ex fortiſſimis ſuis præſidiis ita depellit; ut ſimul in Amicos, tanquam parum prudentes aggreſſores, tela recidant. Hoc diſtinctius enucleaſſe operæ erit pretium.

Ibid. Se ipſo major, celſiorque, *Elihuus*, cœleſti velut adflatu tactus, *Jobum* quoque, & Amicos, tangere, & Numine implere geſtit. Ex abrupto ergo infert, הבט שמים *vibranti acie tuetor cœlos*! Contemplator mihi immenſa illa cœlorum ſpatia, qui pulveri ad-

6 Si pecces, quid officis illi? & denſeſcant defectiones tuæ, quid facis illi?

6 אם־חטאת מה־תפעל־בו ורבו פשעיך מה־תעשה־לו :

7 Si juſtus ſis, quid dabis illi? aut quid ex manu tua accipiet?

7 אם־צדקת מה־תתן־לו או מה־מידך יקח :

8 Viro, ſicut tu, improbitas tua: & filio hominis, Juſtitia tua.

8 לאיש־כמוך רשעך ולבן־אדם צדקתך :

9 Ab

9 מרוב

fixus hæres; de Deoque nimis anguſte cogitas: וראה & *cerne*, vero, & ſpirituali, oculo, diſcerne, quantæ Majeſtatis ſpecimen ingerant, ſupra viſum, captumque, noſtrum, infinitum quantum ſublimatæ. ושור שחקים & *ſubtiliſſimas*, *æthereaſque*, illas *plagas ſuſpicito*: גבהו ממך *altifrontes ſunt a te*. Id ſonantius, pleniuſque, quam, *quæ ſunt altiores te*, quod *Merc.* aliique habent. *Præ te*, ferri poſſet, ſi reſolvatur in, *præ quam ut* accedere viſu, nedum mente capere, valeas. *Supra te* habent *Jun.* & *Trem.* quod noſtro proximum, qui indubitato tenemus *a Te*, *in infinita a te diſtantia*, magnificam *frontem attollunt*. גבה ut جبه proprie *Altifrontem eſſe* ſignat: de quo alias. Non felix Cl. *Schmid.* inſerens מה *quam*, *quantum*, *te altiores ſint*. Vis fervidæ orationis abruptius hocce voluit. Multo minus recipio, quod ſubdat, *Obſervamus quod altitudo non ſumatur præciſe*, *ſed cum tota ſua capacitate*, *atque adeo cum omnibus contentis*. *Meminit autem altitudinis*, *quia quo altius eſt corpus rotundum*, *eo eſt capacius*. Nempe ut modo *num* VII. vidimus, *terram incluſam* voluit, ne Deus *cœlo includatur*. Intempeſtivus metus: quo *Schema* univerſum obſcuratur. Ad ſcopum *Elihui* facit, ut *Deus* jam conſideretur *Cœlos pro ſolio habens*, & *terram* pro *ſcabello pedum*: unde inferri queat, *ſicut Cœli alti ſupra terram*, *ita viæ meæ altiores veſtris* &c. Hoc pro fundamento ſtraviſſe ſuffecerit. Reliqua argumentatio mox evolvetur.

Verſ. 6 Bono conſilio *Vulgat.* *Si peccaveris*, *quid ei nocebis* &c. Item *Tigur.* *ages in illum*. Alii, *facies adverſus Eum*. At *Jun.* & *Trem.* *operaris ei.* Minus bene. *In malum* tendere hanc formulam תפעל בו, luce clarius. Nemo addubitavit, excepto *Schmid.* qui & *bonum* forte hic *comprehendendum* dicit, ut ſit, *quid facies ipſi ſive boni*, *ſive mali.* Geminatam hanc vim gemino addit membro, ex male jacta *Theſi* ad *Vſ.* 2. & 3. quæ hac indigebat fultura. Ceterum ad Magnificum illum adſpectum, quo *Vſ. præc.* evocabat, & *Cœlorum interminabilem*, atque *inæſtimabilem*, *ſublimitatem*, pulcherrime ſubſumitur, *Si pecces quid efficis in illum?* &c. Deus immenſum ſupra hominum *ictus*, & *tela*, eſt *ſubvectus*: quippe quæ in *caput jaculantis* confeſtim *recidant*. Dei *pax*, *felicitas*, *gloria*, *lux inacceſſa*, *peccatis* mortalium *conturbari*, *minui*, *obſcurari*, ne minimum poteſt. Quicquid de *læſa* Dei *Majeſtate*, & *offuſcata* ejus *gloria*, ſtylus hnmanus fert, id humanitus intelligendum. Hæc demonſtrare Ardelionis eſſet. Quid inde *efficere* velit *Elihu*, ad *Convictionem Jobi* ſimul & *Amicorum*, *Vſ.* 8. dabitur.

Verſ. 7. Inductio validiſſima ex *immenſitate Cœlorum*, elicita in contrarium; ut *minui peccatis* nequeat *Majeſtas*, aut *Gloria Dei*, in ſe; ita nec hominum *officiis*, *virtutibus*, *religioſiſſimiſque cultibus*, vel tantillum poſſe *augeri*. Ecquid *Soii*, vel *Stellis*, *lumen* addere poterit homuncio, in terris repens? Plura dabit, qui verba perdere volet, & *Meridiei* faculam accendere.

Verſ. 8. Concluſio hæc pro *lapide Lydio* inſervire ſimul poteſt, ad defectum cujuſque *Hypotheſeos* detegendum. Sed conſtituendus anie ſenſus eſt: in quo paululum ambiguitatis. Alienum plane duco I. quod *Gregor.* *Philip.* aliique, illud *qui ſimilis tui* traxerint ad *imitatores*, & *ſectatores* q. d. *Nemini nocere*

re

9 מרוב עשוקים יזעיקו ישועו מזרוע רבים ׃

9 Ab Opulentia oppreſſi opem conclamant; & quiritantur ob brachium magnatum.

10 ולא־

10 Et

re poterit impietas tua, ſi male agentem æmulatus non fuerit: quemadmodum filium hominis juſtitia tua juvabit, ſi vias tuas, cum recte incedis, imitetur. Paulo ſpecioſius II. multi ſic concludi autumant, *Quicquid vel boni facis, vel mali, id ad proximum ſolummodo redundat.* Vergunt huc *Doct. Tigur. Calvin. Conc.* CXXXVII· *de Pined. Sanct. Schmid. Crinſoz.* &c. Reſtrictius III. *Vatabl. Si male feceris, damno tuo id feceris: ſi bene, bono tuo.* Conſentit *Merc. Cuique ſua impietas nocet, juſtitia prodeſt.* Laxius IV. Cl. *Cocc.* duo hæc amplectens *Si tu improbe agis, ipſe depravaris, & proximo tuo, vel injuria, vel ſcandalo, obes. Si item juſte agas, tu meliori ſtatu es, & proximo tuo, vel actu charitatis, vel exemplo, commodas.*

Ibid. Exploremus jam, quid quæque *Hypotheſis* ad *Vſ.* 5. propoſita hic præſtet. *Condurc.* I. ſilet. Poſterius colon *e ſupervacuo* additum dicere debuiſſet. *Sanctii* collectio hæcce. II. *Hominem qui tecum commoratur, quemque contrectas, adfligere potes: itemque auxilio tuo juvare: Deum non potes.* Atqui, ex ejus mente erat adſtringendum, *Deum ex hominum punitione nil utilitatis, ac compendii, venari.* Non plena III. *Merceri* concluſio, *Non eſt quod ita juſtitiam tuam prædices, quaſi ea Deo quicquam conferat* &c. Paulo plenius IV. hoc *Calvini. Retinendum quod hic paucis pronunciat Elihu*, peccata noſtra hominibus nocere, non Deo, pariterque juſtitiam noſtram hominibus prodeſſe, non Deo: *ne imaginemur Deum iraſci eo, ut ſeſe vindicet, quaſi dolore affectus eſſet: aut contra nobis obſtrictum eſſe; ut parem referat gratiam.* Incommodius V. *Jun.* & *Trem.* inducunt *tranſitionem ad alteram partem dilemmatis. Mali vel boni adficiuntur pro malitia, vel bonitate ſua. Propoſitio univerſe hic dicta fuſius explicatur uſque ad Vſ.* 15. Toto cœlo aberratum. Cl. *Cocc.* VI. pro ſubtiliore ſua *Analyſi*, hic *allegari* putat *Cauſam probationum*, vel *Judicii probationis*, de quo ſupra: quaſi *Elihu* admiſſa *Objectione Jobi*, eaque *ampliata*, & *confirmata*, nunc promeret, cur *probationes* a Deo adhiberi neceſſe ſit. q. d. *Quod infers jam*, quia Deo non incommodas peccato tuo, *ideo hominem non adeo ſevero explorandum examine, id non ſequitur; quia illum oportet iccirco* probari, *quo arceatur a* peccato, *& creſcat in* juſtitia, *ad ſuum & proximi bonum.* Longe adductum; nec *principium* quod huc perduxit, firmum, *Vſ.* 3. Cl. *Schmidio* VII. ad *Theſin*, quam impugnari cenſet, *Deum delectari peccatis*, jam prius Colon ſic reddendum foret, *Homines tantum juvat, & delectat, improbitas, non Deum.* Evitavit abſurdum Vir Doct. ſubſumens, quod nihil ad illam Theſin: *Deo nihil quicquam prodeſt, aut nocet, ut compenſet bono, vel malo* &c. Noſter calculus ita ſubducitur VIII. *Tecum volutas, & dicis, Quid proderit juſtum vixiſſe potius quam injuſtum, quando Deus Juſtum, injuſtumque, juxta habet; quin juſtis mala, injuſtis bona impertit?* Itane vero, inquit *Elihu.* Hoccine ut ex ore tuo exeat! *An Deo quicquam inde vel decedet, vel accedet, ſive tu Juſtum egeris, ſive injuſtum? In Te, Te ipſum, vel Juſtitiam tuam, vel Injuſtitiam, redituram ſcias, &c. Tuo capiti fuerit, ſi malum præoptes: tuo item, ſi bonum.* Hoc primum. En alterum. *Deus nec Tibi, nec ulli, quicquam debet; neque rationes reddere tenetur, cur bonis* ſæpe *mala, malis bona, obtingant. Sufficit ad Ejus Juſtitiam,* quomodo tandem cumque res ire videantur, *omni criminationi eximendam*, immotum fixumque, manere, *Improbitatem ſibi eſſe pœnam præſentiſſimam; itemque probitatem, & virtutem, ſemet*, ut ita dicam, *remunerare.* Nunquam *improbus non infelix*, vel *in gremio Fortunæ*, & *Felicitatis ſuæ, ut ſomniat, culmine.* Nunquam *probus* non *felix*, vel in *ſummis calamitatibus*, ſi modo a ſeſe non deſciſcat, ſed Deo *obedientiam*, & *patientiam* debitam, præſtet. Uno ictu *Syſtema Jobi*, vel potius *Arcem querelarum* ejus, *expugnari; Amicorumque tum Hypotheſin*, tum *ſiniſtras conſequentias*, diſſipari ſentis: ut nil nimium ſibi *Vſ.* 4. arrogaſſe appareat acrem huncce, nec minus ſubtilem, diſputatorem. Magna Emphaſis, admiſſo hoc loci conſpectu, in

כמוך *Viro, ſicut Tu*, i.e. *cujus natura imperfecta, mutabilis, dependens, obnoxia, indiga, cui omnia accedere, omnia item decedere, poſſint.* Potuiſſet efferri רשעו & צדקתו, *Viro, ſicut tu, improbitas ſua; & filio hominis ſua juſtitia.* Sed vehementior oratio ſubſtituit רשעך & צדקתך *Improbitas tua*, & *Juſtitia tua*, quod ictus in *Jobum* deſtinaretur.

Verſ. 9. Diſcidium tam in nexu, quam in ſenſu. Utrumque ſimul expediam. *Codurc.* I. Ita vertit. *A multitudine oppreſſionum clamorem excitant: clamantque propter vim Magnatum.* Explicat, *Non læditur, nec juvatur, Deus factis noſtris. Hæc ſunt mortalium commercia, viceſque. Ita reciprocis devinciuntur beneficiis, vel offenſibus laceſſuntur.* Eodem frigore II. *Sanct.* ad verſionem *Vulgat. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt*, &c. *ejulabunt* &c. *Probat quod proxime dixit*, hominibus hominum impietatem nocere, prodeſſe pietatem. *Alioquin qui calumniis violentorum, & tyrannorum manibus, opprimuntur, non clamarent, ejularentque, ut vel Deus, vel homines potentes, & pii, ſuppetias ferrent* &c. Otioſe addit, *falſo Jobum, quaſi providentiam negaſſet, tangi.* Ipſe multimodis falſus. *Merc.* III. obſcure, & fluctuanter, *præ multitudine oppreſſos ad clamorem adigunt*, nempe *potentiores* &c. Supplet, *præ multitudine oppreſſionis*, aut *violentiæ.* Durum. Nec mollis connexio: *Quia ſuis ſceleribus homines nocent aliis, nec ferre poteſt Deus diu tenues ab impiis opprimi; ideo eorum miſertus, impiorum punit, & coërcet, ſcelera: non quod alioqui ſuo regno, aut ſtatui, timeat, niſi illos punierit. Juxta alios objectionem potius ſolvit Jobi, ex eo quod ab improbis tenuiores opprimantur. Sed utrumque intendere potuerit Elihu.* Reſpicit *Calvinum*, qui habet, *propter multitudinem opprimentum clamatur*; &c. atque ita IV. pergit *Conc.* CXXXVII. *Nunc ſupereſt ut videamus quomodo Deus ſit juſtus, & mundum regat in æquitate, etiamſi res ſint confuſæ. Improbi quidem regnant, opprimunt, prædantur, diſſimulante Deo: ſed Elihu oſtendit minime mirandum eſſe, ſi, cum Deus ſit patiens, ſinat res male ſe habere, nec proſpiciat ſimul atque Eum invocamus, quia non precamur ſerio, & ex animo. Si igitur Deus permittit, ut homines adfligantur, id juſta de cauſa ſit, quoniam non convertuntur ad ipſum cum precibus, & gratiarum actione, ut par eſt* &c. &c. *En bella quæ multis in locis graſſantur: en regionem vaſtatam: incenſas videas domos, fortunas direptas* &c. *tributa & vectigalia immodica impoſita. Nemo eſt qui non* vociferetur *ſe ad oſſa uſque exedi. Interim numquid mundus ad bonam frugem redit: numquid Dominum vera humilitate requirit* &c. &c.? Hiſce ſimilia obverſari debuere *Junio* & *Trem.* V. hæc annotantibus, *Magnates opprimunt; ſi autem oppreſſus non revertatur ad Deum, per fidem, nihil egerit clamoribus vagis* &c. Eorum verſio quæſitior ſic ſonat: *Freti magnitudine efficiunt, ut oppreſſi clament.* &c. Haud procul *Cocc.* VI. inferens, pro ſuis rationibus, *utile eſſe judicium probationis, ob defectum, qui eſt in quorundam afflictorum precibus*, a *Vſ.* 9. ad 14. Vertit, *Ex amplitudine fraudati conclamant; quiritantur a brachio amplorum.* Sex vitia enotari cenſet in *implorantibus.* 1. *impatientiam*; quod *clament* ad omnem *fraudationem* & *injuriam.* 2. *Avaritiam*, quod *clament* מרב *ex amplitudine, inter abundantiam.* 3. *Invidiam*, ob *brachium amplorum.* 4. Cum *tumultuoſa conclamatione* ſive *hominum*, ſive *Dei.* 5. Cum *Hypocriſi.* 6. Cum *oblivione gratiarum actionis.* Multum in his acuminis. Cl. *Schmid.* VII. incipit *ſecundam partem confutationis qua Theſin illam*, Deum anſam & cauſam præbere ſcandalo, quaſi peccatum illi proſit, eove delectetur, *convulſum iverit Elihu.* Scilicet ubi ſemel offenſum in *Hypotheſi*, res ſiſti nequit; & lapſus lapſum trahit. Nil impeditius ejus verſione, in longiorem periodum protracta, ad *Vſ.* 13. *Propter multitudinem oppreſſorum convocant* ſuos quidem, *conclamant propter brachium* ſuum *Magnates: Nec dicit* ullus eorum, *ubi eſt Deus* &c. *Qui docet nos* &c. *Mox* vero *clamant, & non exaudit eos* &c. Senſus. *Fieri quidem ſolet, ut Magnates improbi multos opprimant, etiamque ſuos* convocent *tanquam ad communem prædam*; clament *etiam*, & conclament *præ gaudio, ob* brachium *ſeu potentiam ſuam invaleſcentem, nec de Deo cogitent* &c. *Nihilominus eos non impunitos Deus dimittit, mox enim facit illos ipſos a malis potentioribus ſuperbe opprimi: atque tunc eoſdem clamantes Deus non audit, ſed oppreſſos relinquit, ex jure talionis, atque ſic Scandalum, quaſi oppreſſione delectaretur, e medio removet.* Hæc omni ex parte laborant. 1. יזעיקו *conclamant* ſuos, *ad communionem prædæ*; alienum

num ab uſu, tendente potius ad *clamorem conſternationis*. 2. ישועו *vociferantur*, *magna & læta voce*, item contra *proprietatem*, in *quiritatione* ſitam *miſerorum*. 3. *Vociferari ob brachium*, non *opprimentis*, ſed *oppreſſi* utique. 4. Haud quadrat in *Tyrannos*, quod *Vſ.* 10. exſignatum. Multo minus. 5. quod *Vſ.* 11. Denique 6. *Vſ.* 12. nihil habet, quod *pœnam opprimentium Tyrannorum* conſignet. Scopo propiores VIII. Doct. *Tigur. Cur igitur clamant multi ob magnitudinem oppreſſionum? & vociferantur propter violentiam Magnatum? Nempe quia nullus dicit; ubi eſt Deus qui me condidit* Convenit, quoad rem, cum *num.* IV. At עשוקים *oppreſſiones* ſonare, parum veriſimile. Conciunius *Precl. Belg.* IX. *Propter magnitudinem*, potentiam ſuam, *clamare faciunt oppreſſos; vociferantur propter brachium Magnatum.* Redit item ad *num.* IV. Potuiſſent adhuc rotundius X. *propter magnitudinem* prægravantem *oppreſſi conclamant: quiritantur propter brachium potentum.* Ita fere Doct. *Reim.* Non tam teres ſtructura *Pagnini* XI. *De multitudine calumniam patientium*, quos *clamare faciunt*, & *vociferantur propter brachium fortium; Nullus dicit, ubi eſt Deus?* &c. Et ille potuiſſet aptius XII. *De multitudine oppreſſorum*, qui *conclamant*, & *vociferantur propter brachium validorum; nullus eſt qui dicat* &c. Nempe ולא ſic reſolvi ſe patitur, *ſane non dicit* quiſquam: Nos obſervamus XIII. verbum יזעיקו 1. nec *clamant* reddendum, nec *clamare faciunt*. Prius fuiſſet in *Kal* יזעקו, quod ſemper uſurpatur in *clamore quiritante* eorum qui aliquid mali, aut injuriæ, patiuntur; eſt enim *cum fragore erumpere*; vel *rumpere querelas* &c. ut زعق. Eadem vis in צעק صعق, ut alibi indicatum. Conſonat fere [illegible]; & [illegible], quod eſt *actionem injuriarum intendere*, ob *verbera*, *vulnera* &c. *Vindictam poſtulare ab oppreſſionibus*. Hoc in *conjug. Kal* paſſim obtinet. In *Niph.* נזעק & נצעק eſt *conclamari*, ſive *undique convocari ad opem ferendam:* item, *ſe invicem hortari ad ſuppetias* &c. 1 *Sam.* 14: 20. *Jud.* 6: 34. 35. & 18: 22. 23. Eadem poteſtas in [illegible]. In *Hiphyl* הזעיק valet *conclamare*, vel *ſub præcone advocare ad opitulandum* &c. *Jud.* 4: 10. 13. & 2 *Sam.* 20: 4. 5. הזעק לי [illegible] *evoca mihi viros Judæ, tres dies*. Hinc *promulgare per edictum*, ſuccrevit; ut *Jon.* 3: 7. item, *inclamare vehementius*, ut in *conſternatione*, & *periculo bellico:* quod *Zach.* 6: 8. dexterrime locatum. Elucet hinc 2. עשוקים ſtare in caſu recto, ut *oppreſſi* dicantur *conclamare*, & *convocare opitulatores*. Intelligeſis *Deum*, *hominesque*; *quibus vindictam ſui*, adverſus violentiſſimos oppreſſores, *non ſine tempeſtate querelarum*, *mandent*. Habes Theatra omnis *violentiæ* hinc, illinc *conſternationis*, & *quiritationis*; quæ ſemper in orbe terrarum conſpecta. 3. מרב *ex amplitudine* i. e. *ex media abundantia*, quod Cl. *Cocc.* offerebat, relatum ad *oppreſſos*, quorum *impatientia*, & *avaritia*, ſic increpetur ſimul, incommodius. Magis ad rem, *a copia* fraudantium, & *amplitudine*, *conclamant fraudati*, ægerrime ferunt *oppreſſores* ſuos *vivere lætos*, *lautos*, *copioſos*, ipſi *inopes*, *undique*. Ita רב *abundantiam*, *affluentiamque bonarum rerum* notat *Deut.* 28: 47. & רבים ſunt *opulenti*, *divites*, *copioſi Pſ.* 37: 16. Cohærent voculæ רוב רבים *copia copioſorum*, quas ſtylus ſublimior ſejugavit, ut זרוע *brachium violentiæ* interveniret. Simplex oratio dediſſet עשוקים יזעיקו מרוב ומזרוע רבים *Oppreſſi conclamant publice opem ab opulentia*, *& brachio Opulentorum magnatum*. Licet & רוב רבים *magnitudinem Magnatum*, eadem *Paronomaſia*, reddas. *De Pined.* רבים hic *jaculatores* dari poſſe cenſens, jactum perdidit. 4. ישועו eſt verbum ſolemne in *publicis & gravioribus vexationibus*, quod priori יזעיקו apte recinit, per formulam, *Leva guttur præfocatum*, de qua alibi. Ex hiſce dubitari nequit, quin *Locus* de *Oppreſſionibus Magnatum in orbe graſſantibus*, *deque Oppreſſorum quiritationibus a Deo neglectis*, ſuſcipiatur. Hunc *Jobus* in medio curſu diſpu-

10 Et non dicit, ubi Deus, Factores mei! dans cantica in nocte.

11 Do-

10 ולא־אמר איה אלוה עשי נתן
זמרות בלילה:

11 מלפנו

putationum ſuarum aliquoties tetigerat, atque *Cap.* 24. ample executus erat. Relegenda, quæ ad *Vſ.* 1. & *ſeq.* ibi data: itemque ad *Vſ.* 12. ubi diſerte negavit Noſter, *Deum querimonias Oppreſſorum* audire, quas contemtim propterea תפלה *ſputationem*, ſive *ſcreationem gutturis preſſi*, vocabat. Deſcendendum proinde cenſeo in eorum ſententiam, qui hanc graviſſimam *Jobi* objectionem, & criminationem Juſtitiæ Dei, nunc refutari autumant. Id *Amicis* ex ſua *Hypotheſi* integrum haud fuerat; ac proinde una opera ipſi refutantur, & convincuntur parum cohærentia dixiſſe. Anſam *objectionis* hujus nunc *exeipiendæ*, & *refellendæ*, dabat *Vſ. præc.* valde opportunam, ſi enim *Improbitas in Caput* recidit *auctoris*; & ſi *Probitas* ac *juſtitia* ſuam ſibi mercedem mox fert, neceſſe eſt *probos florere*, *improbos ſub pedibus jacere.* Atqui contrarium palam obtinet. Totus aër reſonat *quiritationibus* eorum, qui ſub *tyrannide*, & *improbitate*, *florentium divitum*, ingemiſcunt. Ergo fallit Canon: nec Juſtitia Dei ſarta tecta præſtatur.

Verſ. 10. Pro diverſis rationibus ad *Vſ. præced.* & nunc ſtudia ſcindantur neceſſe. Compendi tamen facere licet; & ad duas claſſes omnia reducere; quatenus vel de *oppreſſis* hæc ſubnexa, vel de *Oppreſſoribus*. De *Oppreſſoribus* I. continuant *Græci*, & nonnulli *Latinorum*, quaſi negetur, quemquam *eorum memorem vivere Dei*, *Creatoris ſui* &c. Hinc ſtat *de Pined. Bolduc.* itemque *Schmid.* de רבים *Magnatibus* omnino ſermonem eſſe contendens. Debuiſſent rationes proferri, quæ id vincere poſſent. Cl. *Schmid.* nihil producit. *Bolduc.* id adfert, quod contrarium pervincere queat. *Propter inſignem*, inquit, 1. *horum verborum cum Eliphazi dictis ſimilitudinem, vix dubitare licet hæc de Tyrannis Oppreſſoribus intelligenda eſſe. Cap.* 22: 23. q. d. *Tu ipſe es ex numero illorum, qui ſi non verbis, at ſceleratiſſimis operibus, Deum eſſe negant.* Atqui cum *Eliphazo* adeo non conſentit *Elihu*, ut eum confutet. Addit 2. *ubi Deus* עשי *qui fecit me?* i. e. *beneficiis ornavit*, convenire magis in *oppreſſores*, quam in *oppreſſos*: ut enotetur *Character Profanitatis* in omnem audaciam *projectæ*, cum *abnegatione* Dei. Non patitur hunc adſpectum illud עשי *Factores mei*, ſive de *Creatione* capias, ſive de *beneficiorum collatione.* Languidule Cl. *Schmid.* inducit *Oppreſſorem* ſemet quaſi monentem, *ubi eſt Deus, qui ut Factor meus, ita & Judex: & qui, quandoquidem mihi omnis generis bona fecit, & dedit, colendus ita eſt, ut præcepta illius ſervem, illum timeam, & alios non opprimam.* Ubi eſt Deus? *nonne prope me, & circa me, eſt? nonne videt omnia quæ facio mala aliis, & vindicaturus eſt? & hoc gravius, quod me videt beneficiis ſuis ingratum eſſe?* Solute, & aliene. Denique 3. *dare cantica in nocte*, trahit ad periphraſin *proverbialem*, qua *ingens proſperitas Magnatum* deſcribatur, quatenus *Noctem in jocis, epulis, tripudiiſque*, conſumunt: quum contra *pauperes diurnis laboribus fatigati quieſcunt, ſilent, & ſomno membra reficiunt.* Equidem *miſeriam* illam *proſperitati* iſti *ingenti* longe prætulerim. *Schmid.* iterum dilutius, *Qui nos tam clementer cuſtodit, & regit, per vitam noſtram, ut etiam* Nocte *poſſimus eſſe læti & canere: quin imo, qui in ærumnis noſtris non deſerit nos. Neſcio an non etiam alludatur ad morem Magnatum, qui noctu Muſica, & cantu, delectantur.* Sentis, qui de *Oppreſſoribus* hæc explanare debent, in ſalebras incidere. Planior conſtructio & explicatio II. ad *oppreſſos* ducit, quam ex *Latinis* ſecuti *Gregor. Philip. Vavaſſ. Sanct.* &c. Item *Hebræi*, & *Hebraizantes*, *Munſt. Cajet. Vatabl.* &c. nec non *Calvin. Merc. Jun. Piſc. Druſ. Cocc.* omniſque adeo Interpretum Chorus. Aliquid tamen & inter eos diſcriminis: plurimi enim ſtatuunt, ut *impios* deſcribi hoſce *inopes tyrannice vexatos*: alii *pios* quidem *illos*, ſed *vitiis*, & hypocriſi multa, adhuc *infectos.* Primis accenſendus *Vavaſſ. Dum ſæviunt inter ſe mortales, non eſt ex oppreſſis, qui de Deo ut par eſt cogitet; quique ad ejus providentiam, fidem, veritatem, miſeri-*

ricordiam confugiat. Ex *Merc.* hauſtum, hæc notante. *Non dixit ex animo, & cum fide. Omnes quidem profitentur ſe credere in Deum, & Eum agnoſcunt ſuum Creatorem, ſed ad eum toto pectore non redeunt* &c. Et is hauſit ex *Calvin. Conc.* CXXXVII. *Quum Mundi ſtatum attendimus, comperiemus eos qui vexantur ſatis lamentari, & ejulare ob mala ſua, ſed tamen eorum clamor ad Deum non fertur. Eſt tanquam belluinus quidam ululatus. Voces in aërem projiciunt; ſed tamen cor non effundunt coram Deo* &c. &c. Poſteriorem ſententiam tenet *Cocc.* nam non niſi in *pios* quadrare poteſt, *eos clamare tanquam in ſalutis diſcrimine, per Hypocriſin, quæ temporalium jacturam non diſtinguit a damno ſpirituali.* Eos tamen *defectus* adjecit, qui multum *fermenti* in hiſce reſiduum arguant, *avaritiam, invidiam, impatientiam* &c. ob quæ *vitia* in fornacem probationis mitti meruerint. Enimvero ſtatui poſſet, utrumque genus intentum, nec diſtinctioni locum eſſe, quod *Tyrannis & Vexatio* in utroſque cadere ſoleat. Si tamen attendamus ad *ſtatum controverſiæ*, atque ad *cauſam* quam *Elihu* adverſus *Jobi* criminationes obtinere debebat, ambigi nequit, quin ad poſteriores potiſſimum mens diſputantis feratur; in quos etiam plenius, planiuſque, competunt *Characteres*, hocce, & ſequenti verſu, conſignati; in quos preſſiuſcule inſiſtendum.

Ibid. Ad priorem notari velim, non ſine magna quadam Emphaſi hic inſertum illud עשי *Factores mei.* Amputo ſubtilitates. Teneo quod ſana cum ratio, tum Doctrina, dictat, *Ubi Deus, Factores mei!* eſſe aliquid diſtinctum, & minime vulgare, tum in conſtructione; tum in ſignificatione: unde *Myſterii* reſpectum excludere haud par. איה *Ubi!* non eſt *ſpernentis* jam, & *inſultantis*, ut *Mal.* 2: 17. *Ubi Deus judicii!* ſed *quærentis*, & *anhelantis* veluti. *Jer.* 2: 8. *Sacerdotes non dicunt* איה יהוה *Ubi eſt Jehova!* Confer *Eſaj.* 63: 11. 15. *Pſ.* 89: 50. איה חסדיך *Ubi miſericordiæ tuæ!* &c. Oſtenditur ergo jam vera cauſa, ob quam *oppreſſi Deum vindicem miſeriarum* ſuarum non experiantur; quia *vindictam* quidem *poſcunt Deum*, Cœlumque clamoribus fatigant, ſed *Deum ipſum non quærunt*, non anhelant, non ut *unicum & ſummum Bonum*, in mediis miſeriis, *celebrant*, atque *amplectuntur*; prout ſeſe nobis in *Fœdere gratiæ* revelavit; & cum omni *amplitudine bonorum ſpiritualium* offert. Hoc ſi facerent, *in Cruce* quoque *Gloriari* poſſent, & plus quam *Victores* exiſtere, per Eum qui *Cantica præbet*, non *de Die* tantum, ſed & *Nocte media*, atque vel *denſiſſimas* inter *tenebras* calamitatum.

Ibid. Venio ad ſecundum: *Dans ille cantica in nocte.* R. *Salom.* I. זמירות *exſcidia* reddit, & cogitat de *Judiciis nocturnis* Dei in hoſtes Eccleſiæ. Alienum. *Chald.* II. ad genium Scholæ ſuæ, *Ante cujus faciem Angeli in excelſo inſtruunt Hymnos de nocte.* Forte & LXX. νυκτερινὰς φυλακὰς dantes III. tale quid intendebant. *Orig.* aliique traxere ad *Angelorum nocturnas* circa nos *cuſtodias.* Alia interpretamenta dabit *Catena.* Neſcio quid captantes *Syr.* & *Arabs* IV. *Dans cogitationem*, vel *meditationem de nocte.* Suſpicarer id eos voluiſſe quod *Lyran.* V. aliique, quibus *Carmina in nocte*, ſunt *revelationes*, & *inſtructiones nocturnæ.* Alienius VI. nonnulli *aviculas de nocte cantillantes ad hominis recreationem*, induxere. *Muſicam nocturnam Magnatum* VII. ad quam *Bold.* & *Schmid.* reſpiciebant, non plus momenti ferre putem. Argute VIII. nonnulli *Siderum lætos choros, pulcherrimo concentu orbem ſuum conficientes*, hinc exſculpſere. *Rabbini* fere referunt IX. ad *carmina*, & *materiam laudum Divinarum*, de nocte, *ex Siderum magnifico illo adſpectu. Pſ.* 8. Non procul hinc *Sanct.* X. cui *Carmina* ſunt *Dona, immortali carmine digna*: quæ *carmina* dicantur *data in nocte*, quia *laudando Deo nocturna ſilentia opportuniora.* Eodem redeunt, quæ Cl. *Cler.* dedit. *Merc.* XI. monens R. *Levi* per *Noctem* intelligere *Mundum noctis & tenebrarum plenum*; alioſque item *Noctem calamitatum & adflictionum*; ſubdit: *Malim, ut ſonat, accipere; quia* Nox *ſuapte natura triſtis eſt, & in ea luce ablata velut Deus ipſe nobis abſconſus videtur; & inter dormiendum videmur velut mortui; quin multis periculis de nocte expoſiti ſumus propter tenebras: quum ergo* noctu *nos ſervat Deus; materiam abunde ſuppeditat canendarum laudum.* Interdiu *etiam quidem multa occurrunt argumenta Dei laudandi, ſed* lucis beneficio *homo ſibi a multis poteſt cavere* &c. Hauſtum ex *Calvin. Conc.* CXXXVII. *Simpliciter acci-*

piendum, *Deum etiam eo tempore*, *quo homines ſopiti*, *dare* cantilenas. *Nox enim omuia extinguere*, *& Occaſus Solis ſpeciem quandam Mortis videtur inducere. Si Elibu locutus eſſet de* cantilenis diurnis, *non ita magnificaſſet Dei Gratiam.* Interdiu *enim homines operi ſuo incumbunt: tum ſe exerit eorum vigor; tuuc excitati eorum animi. Id igitur non adeo eximium fuiſſet*, *ſi dixiſſet Deum* dare cantilenas interdiu; *quemadmodum quum nos* ad noctem *amandat. Tum enim quaſi emortui jacemus; animi noſtri videntur proſtrati; nulluſque in nobis ineſt vigor: & tamen Dominus* dat cantilenas: *ſi enim homiues noctu excitantur*, *habent unde ſentiant*, *quomodo Deus eos in ſua protectione habeat* &c. &c. Hæc ultra *beneficium communis providentiæ* non procedunt. Amplius quid quæſitum XII. a Cl. *Cocc.* qui multa ſimul amplexus, ad plenitudinem, & ubertatem, ſenſus. Ei *Deus* dicitur *cantus dare in nocte*: 1. *Dum admirabile illud ſiderum ſpectaculum præbet.* 2. *Dum de die nos inter actiones & tentatioues varias regit*, *ut de nocte*, *ſuper ſtrato*, *habeamus materiam ampliſſimam gratiarum actionis.* 3. *Dum laxationem laborum homini*, *imprimis ærumnoſo*, *concedit.* 4. *Dum hominem ſoporatum cuſtodit ab omni noxa.* 5. *Dum ita focillat ſimul ſpem quietis noſtræ a laboribus* in morte, *& conſervationis pulveris noſtri ad beatam reſurrectionem. Cui ſuppar* 6 *Couſolatio in ærumnis hujus vitæ. Neque præteriverim*, 7. *quod Deus* gallicinio noctem *diſtinxit*, aviculrumque cantus *lucis orienſis* prænuncios *fecit*; *cum quo perapte conveuit*, *quod ſubjungitur*, *Docet nos præ* pecudibus, *& præ* avibus &c. *Uti enim ſic* Providentia *ſe vigilem excubare oſtendit in brutis etiam*, *ad hominis utilitatem*, *& voluptatem*, *ita ſimul adigimur ad cogitandum*, *quem* Cantum *Deus nobis dictet* &c. &c. Reſpice *num.* IV. V. VI. VII. IX. X. XI. quos conjungendos cenſuit præcl. Interp. imitatione Foſſoris metallarii, qui ex una vena eruere callet non unius generis divitias. Alii XIII. ſolam admittunt *Figuram*, ut *Nox* deſignet *Calamitates*, & ſenſus ſit, *Qui in nocte verſantibus adflictionum dat materiam cantici*, *& gratiarum actionis.* Ita *Vatabl.* itemque *Caſtal. Grot.* Signatiſſime *Epiſc. Elienſ. Qui non tantum valet relevare miſerum*, *ac corroborare*, *verum etiam vel in ſæviſſimis calamitatibus eum gaudiis ſuis complere.* Hoc intentum, ſi non unice, præcipue ſaltem, res ipſa arguit; nam evictum dare vult *Elibu*, neminem *a Deo deſeri*, in veramque cadere miſeriam, niſi qui primus *Deum deſerit*, Ei plena cum fiducia non adhærendo. Hoc in *Jobum* dextre ſimul intorquetur, qui ſi *Fidem*, *patientiam*, *ſubmiſſionem*, *reſignationem ſui*, reliquaſque virtutes, *Juſtitiæ* haud minimam partem, retinuiſſet, in *profundiſſima* hac *Nocte calamitatum*, *materiam* quoque *lætitiæ*, & *Carmina*, inveniſſet: quum nunc, de gradu ferme dejectus, dixerit, *Cithara mea* in *Luctum feralem*; & *Organum* in *vocem plorantium converſum. Cap.* 30. *Vſ. ult.* Habes inſignem Locum, campumque, de *Victoria Fidei*, quæ *in ipſis adflictionibus glorietur*, & *triumphet.* In hoc adſpectu, ut olim, ita nunc quoque, pedem figo. Non neceſſe *Noctis* uſum hunccе figuratum ex Libris *Arabum* adſtruere; nam *Sacer Codex* eum paſſim offert: monendum tamen tantopere eum ab *Arabibus* frequentatum, ut in ſtylo ſublimiore omnem impleat paginam *Schol. Harir.* ad *Conſ.* 3.

العرب تشبه الامر المهول والخطب الشديد بالليل المظلم

Arabes omnia horrenda. gravia, adverſa, comparant Nocti tenebricoſæ. En guſtulum, ex *Hamaſa.*

كانك لم تسبق من الدهر ليلة
اذا انت ادركت الذي كنت تطلب

Es tanquam cui nulla nuquam Nox obtigerit,
Quum aſſequeris ultionem, *quam concupiſcis.*

Inter *Proverbialia* dicta a *Tebrizio* productum ibidem: دمث لجنبك قبل الليل مضطجعا

Sterne lateri tuo ante Noctem locum recubitus: i. e. *Calamitatibus venturis*, *para aliquid remedii*, *vel in patientia*, *qua temet armes.* In *Diw. Hud.* continuata item Allegoria

تعالوا

11 מלפנו מבהמות ארץ ומעוף השמים יחכמנו׃

11 Docens nos præ brutis terræ: & præ volucri cœlorum nos ſapientes reddit.

12 שם

12 Ibi

تعالوا اعينوني علي الليل انه
علي كل عين لا تنام طويل ۞

Concurrite, juvate me adverſus Noctem, ſane illa
Omni oculo non nictanti incubat longiſſima.

Appoſitiſſime *Gloſſ. Ordin. Carmen in Nocte* eſt *Lætitia in tribulatione.* q. d. *Si preſſuris temporalitatis adfligimur, ſpe tamen de æternitate gaudemus. Infirmus cum adfligitur, nimia puſillanimitate laſſatur, ſpem gaudii futuri non retinens, qua vim ærumnarum lenire, & ſuperare, poſſet.* Hoc *Elihuo* in cenſura adverſus *oppreſſos, ærumnis ſuccumbentes* præ *defectu Fidei*, non potuit non obverſari: quando omnis *expoſtulatio* cum Deo, & *criminatio viarum Ejus*, hinc oriunda. Id adeo verum, ut Cl. *Cler.* ad finem hujus Capitis reponere auſus fuerit, *Magnam partem Sermonum Jobi eo ſpectare, ut oſtendat Deum nullas pœnas improbis imponere, propterea que eorum numerum augeri: atque hanc querelam eſſe eorum quibus pœnæ alterius vitæ aut ignotæ prorſus, aut ſat notæ non erant, ut de iis conſtaret.* Sæpius ſupra refutatum. Si extra dolorem, & tentationem urguentis cum maxime calamitatis, tales querelas inſtituiſſet *Jobus*, ſpecies ſubeſſet, tenuiſſima illa quidem, ſed tamen non omnino nulla. Aſt *æſtuantes* miſeri *querimonias* in *confeſſionem* quandam *Fidei* ejus velle convertere, nimis profecto imprudens, & injuſtum.

Verſ. 11. Qui ad Oppreſſores deflexere, hic plane obhærent. Laborat certe I. quod *Schmid.* dedit: *prioribus beneficiis Dei adduntur alia, quæ Deus tum univerſo generi humano, tum* Magnatibus *etiam inprimis exhibet; quippe qui* prudentia & ſapientia *plerumque alios ſuperant.* Contortius adhuc *Bold.* denotari his verbis vult *Tyrannorum*, & *avarorum, ſtupiditatem profundiſſimam; qui ad belluinos mores degenerantes ex memoria ſua expuliſſe videantur, Deum multo meliora hominem docuiſſe, quam* Jumenta terræ, *quæ rapto, & mutuis cædibus, vivunt; & quam* volatilia cœli, *quæ quamvis alis in ſublime ferantur, tamen præter cantum, præter volatum, præter cibum & prædam, nil ſublime ſapiant.* Fideliſſime reddidit, quod *de Pined.* præiverat. Ad *oppreſſos* II. hæc redire, communis calculus reliquorum ita ſancit, ut diſcrimen ſupra indicatum recurrat. *Merc.* generaliore conſpectu, qui ad omnes ex æquo ſe diffundat, ſic: *Qui efficit ut doctrina, mente, & Sapientia, beſtiis præcellamus. Ratio enim eſt, & mens, qua mutis animantibus præſtamus, inſigne Dei donum. Hæc quum* oppreſſi *non conſiderent, Dei dona ingratitudine oblitterantes, quid miraris, ſi Deus eos libidini, & tyrannidi, potentum permittit.* &c. Prolixius *Calvin.* ea admiſcens, quæ non niſi in *probos* quadrent. Diſertim *Cocc.* cum *ratione*, & *mente*, conjungens *verbum*, quod *homini vitam immortalem, & communionem Divinæ naturæ, ac beatitudinis, proponat* &c. Officia hinc ſpeciatim ab *Elihuo* intenta, percenſet 1. *Omnia quæ nobis accidunt, accipienda eſſe, ut gubernationem Dei* & *παιδαγωγίαν Ejus.* 2. *Ab hoc magiſterio Dei ſemper pendendum, niſi velimus in extremam lineam ſtultitiæ incidere, & ſapientiorem temet putare eo, qui te ſapientem facit.* 3. *Quod ſapimus ergo, recteque agimus, Deo Auctori ſemper tribuendum.* 4. *Nos eum ſemper debere quærere* &c. *Quumque* 5. *adfligimur, non debere latrare, ac mugire, ſed orare inſtar filiorum.* Hæc, & alia bene multa, *pietatis officia*, his ſententiis incluſa, ambigi nequit, quum *Doctrina*, & *Sapientia*, qua *homines* a ceteris *animantibus* diſtinxit Deus, inferat præſertim *nobiliſſimum* illum *ſenſum Religionis*, quo qui caret, *vitam pecudum ſub humana ſpecie vivere* cenſendus. Ex *Religionis* porro *ſenſu* omnis *virtus* effloreſcit, cum *ſpe*, & *fide, immortalitatis* conſequendæ. *Virtus* autem per *ſpem, fidemque, vivam*, animata, ut om-

12 Ibi clamitant, & non reſpondet, a vultu elationis malorum.
13 Pro-

12 שם יצעקו ולא יענה מפני גאון רעים :
13 אך-

omnia *munia pietatis* complectitur, ita inprimis inſpirat, *conſtantiam*, *fortitudinem*, *patientiam*, *magnitudinem animi miſerias vincentis*; & *in materiam triumphi convertentis.* Hi ſunt *excellentes* fructus, quos *Religio Cultoribus* ſuis *præſtat*, & *repræſentat*, pro *pignore cumulatioris* adhuc *remunerationis*. Iſtam *animi exaggerationem*, ad quam *homines* erexit, vocatque, Deus, ſi, ut par erat, obtinerent, non ſuccumberent adverſis, atque, vel in *noctibus caliginoſiſſimis*, non *querelas* funderent, ſed *Hymnos*, ſed *carmina* decantarent, illam inexhauſtam gratiam celebrando, quæ *malum* ipſum convertit in *bonum*, ſi a *pietate*, & *virtute*, non deſciſcamus, Deoque fortiter, & conſtanter, adhæreſcamus. Qui hic in *comparationem* excurrunt *ſolertiæ* in utroque genere animantum, *irrationali*, & *rationali*, non tam Scopo *Elihui* attendunt, quam naturalis Hiſtoriæ campum amœnum, ad anſulam hinc porrectam, perſequuntur.

Verſ. 12. Semet implicant I. qui ad *Tyrannos Oppreſſores* hæc applicare voluere. Horum non una ratio. Cl. *Schmid.* 1. cenſet, *ſubjungi pœnam opprimentium*, *quos Deus lege talionis ulciſcatur*, *ut ita oſtendat ſe peccatis non delectari*, *aut commodum inde capere.* Ei רעים *Mali*, ſunt *alii a* רבים *Magnatibus*, *& his plerumque pejores*, *quibus Deus eos juſto judicio permittit*, *ut durius etiam tractentur viciſſim in oppreſſione ſui*, *quam ipſi alios tractarunt.* Ex mente *Bold.* 2. רעים *mali* iidem qui רבים *magnates*: שם *ibi*, eidem valet, *quum huc impietatis progreſſi ſunt*, *ut Deum conditorem ſuum abnegent*; *tum repente clamabunt*, ob pœnam iis inflictam, *nec audiet eos Deus*, *propter tumorem malitiæ ipſorum.* Telo hoc *Jobum* impetitum ſtatuit, quem nunc *non audiat* Deus, quod *improbiſſimum egerit* pauperum *Oppreſſorem.* Violenta omnia. *De Pined.* 3. contortius adhuc ad *diuturnitatem Tyrannidis*, & *Tyrannorum longam proſperitatem*, hæc trahit, *ſuperbiam Malorum* exponens *eorum altitudinem*, *dignitatem*, *gloriam*, *ſplendorem fortunæ*; *quem videre cogantur pauperes cum gemitu.* Ad. *oppreſſos* fruſtra opem Dei implorantes II. melior tendit calculus. Nec hic tamen unus. 1. *Gregor. oppreſſos clamantes*, *ideo non exaudiri* vult, *ut ſuperbia malorum*, *dilato ſupplicio*, *conſummetur.* Hoc *de Pined.* vocat *multo labore quæſitum*, & tamen ejus interpretatio idem plane reddit alio vel vultu, vel colore. 2. *Cajet. Titelm. Oſor.* רעים vocari putant *oppreſſos* ipſos, *quibus* Deus *non reſpondeat vociferantibus* quod *ſe ſatis humiles*, *ſupplicesque*, *haud præbeant*; ſed contra *ſuperbi* ſint, ac *mali.* Coactum. Commodiore ſtructura 3. *Merc. Ibi* ergo, *clamabunt propter elationem malorum*, præ faſtu improborum a quibus opprimuntur, *nec exaudiet* eos Deus, *ob cauſam jam dictam*, *quod non redeant ad Deum ex animo*, *& fide.* שם *ibi* accipit pro *Tunc: eo loco ubi adfliguntur.* Similia habet *Calv. Conc.* CXXXVIII. *Quum homines Deum quærent in veritate*, *is tunc propinquus erit*, *ſeque ejus manus exeret ad opitulandum*; *ſed tantiſper dum ululant inſtar ferarum*, *clamor ipſorum erit inutilis: nec propterea dicendum*, *Mundum & res humanas oblivioni a Deo tradi.* Ei שם *ibi*, eſt, *urgente vi malorum.* Ita etiam *Jun.* & *Trem. Ibi*, *in calamitate poſiti.* Eleganter *Cocc. ideo* reddi poſſe monet, ex *Pſ.* 14: 5. Signatius quid ſubeſſe ſuſpicor, ut *ibi* valeat, *ſic adfecti*, & *intus mente diſpoſiti*, hoc eſt, *minime compoſiti ad ſubmiſſionem religioſam ſub manu Dei.* Hoc feliciter expreſſum ab *Eleg. Crinſoz.* Quod Cl. *Cler. ibi clamabunt*, reſolvat, *ſunt alicubi qui clament*, diluit ſenſum, non firmat. Rectius poſterius colon effert, *ſed non exaudit* ita ut liberet *a ſuperbia malorum.* Nempe 4. *Hyperbaton* evitans, venuſte יענה מפני, non יצעקו מפני, ſtruendum cenſet. Phraſin *Prægnantem* vocant *Grammatici.* Ea hic pondus fert, & decus. Pondus, quia *clamor* ob *ſuperbiam*, & *violentiam* jam *Vſ.* 9. expoſitus. Decus, ut *Pſ.* 22: 22. מקרני *Ex cornibus*

13 אַךְ־שָׁוְא לֹא־יִשְׁמַע אֵל וְשַׁדַּי לֹא יְשׁוּרֶנָּה׃

13 Profecto vanitatem non audit Deus; & omnipotens non adſpiciet illam.

14 אַף

14 Quod

bus —— *reſpondiſti mihi.* i. e. *me inde vindicans.* Liceat 5. addere, מִפְּנֵי hic non ſimpliciter poſitum videri, ſed *Emphatice*, uti quum dicitur, *Ne conſterneris* מִפְּנֵיהֶם *a facie, a vultu eorum: Eſech.* 2: 6. *Jer.* 1: 8. 17. & 39: 17. Sic exiret, *Non exaudit a facie ſuperbiæ Malorum.* Notum, apud Latinos *Vultum* nonnunquam cum *terrore*, aut *faſtu*, venire: ad quam formam haberemus, *a vultu ſuperbiæ malorum.* Geminum germanum, *Vultus inſtantis Tyranni*, apud *Lyricum.* O mittere nequeo *ſuperbiam malorum* a *Vatabl.* exponi *vehementiam adflictionum.* Figura ſplendida.

Verſ. 13. Diſtractio multa opinionum. *Vulg.* I. liberius, *Non ergo fruſtra audiet Deus; & omnipotens cauſas ſingulorum intuebitur.* Id a *Gregor.* 1. ſic exponitur. *Non fruſtra audit Deus clamantem, ſed audire diſſimulat, non ignorans, quod unuſquiſque tolerat.* Huc redeunt quæ copioſe *de Pined.* in *Paraphr.* itemque *Vavaſſ.* At *Sanct.* 2. *Obſervandum*, inquit, *negationem prioris Hemiſtichii repetendam in poſteriori* h. ſ. *Non ergo Deus ſine cauſa a miſerorum precibus aures, & non ſine cauſa a miſeriis illorum oculos avertit.* Utrumque impeditum. *Bold.* II. ad *Oppreſſores* hæc referens, *Decet ſane ut tantæ vanitatis homines a Deo ne audiantur quidem, & cum ipſum ſint mendacium, omnipotens eos non dignetur aſpicere.* Idem exhibet *Schmid.* niſi quod שָׁוְא non *homines vanos* ei ſignet, ſed *preces vanas, fide & pœnitentia vacuas.* Ad *oppreſſos* III. plerique cum *Merc.* *Verum vanitatem* i. e. *Vanas preces*, talium ſine fide orantium, *non audiet Deus, nec intuebitur illud*; ſcil. *quod opprimuntur*, ſive *injuriam illis factam.* Quaſi redderetur, quod *Vſ. præced.* dictum erat, addita cauſa. Ita *Cocc.* *Cauſa, quod non reſpondeat clamantibus* h. e. *non conſoletur eos, nec tranquillet eorum animos, eſt, quod nec audit, nec adſpicit, id quod temerarium eſt.* h. e. *quod non poſſint ei placere preces temerariæ.* Eſſet *Regula Sanctuarii*, opportune hic inſerta; *adſ.* in יְשׁוּרֶנָּה ad שָׁוְא redeunte. Eodem aſpectu generaliore *Doct. Belg.* quibus שָׁוְא notat *Homines Vanitati deditos*, eoque ipſo *Preces parum ſinceras fundentes.* Nil tritius *Abſtractione* pro *Concr.* Longe diſcrepat IV. *Calvin.* *Totum illud nihil aliud eſt quam vanitas: Deus non audit, & omnipotens non advertit.* Cenſet *Objectionem* fieri, *in perſona incredulorum; qui, etiamſi demonſtretur, Deum non ſine cauſa pati, ut homines in ſuis miſeriis hæreant, hoc tamen concipere non poſſint; ſed ſumma cum temeritate & veſania pronuncient*, Deum non audire, &c. *quum Mundum confuſe ferri, & fortuito regi videamus.* Hæc eſt illa opinio, quam *Merc.* tertio loco propoſuit, ut *Mimeſin eorum qui opprimuntur.* Subjungit judicium, *Non puto huc unquam ſpectaſſe Jobum, etſi immodicus fuerit* &c. Commodius in hunc ſenſum foret V. *Profecto temerarium*, dicere propterea, *non audit Deus, nec videt illud.* Ictus recidens in eos, qui nimis *temere in querelas*, vel *criminationes*, adverſus *Providentiam* erumpunt. Subtilius quam par R. *Levi*, *Vanitatem non audit, nec intuetur* Deus, *tanquam ab ipſo ordinatam, quippe qui particularia hæc non regat* &c. Nimio acumine item Cl. *Guſſ.* VII. *Quicquid ſit, Deus non ita audiet, ut ejus attentio fruſtretur.* q. d. *Non audiet vanum, non ita audiet ut non bene dijudicet* &c. Poſſem VIII. non omnino incommode, *Verumtamen Vanitatem non audiet Deus, neque Omnipotens eam adſpiciet.* Quantumvis non continuo *ſuperbiam*, & *Vanitatem, exſcindat* Deus, ſed eam *in terris regnare* nunc permittat; nunquam tamen *eam* lætus, facilisque, vel *audiet*, vel *adſpiciet. Improbitas*, etiam quum *florere* videtur, & *culmina rerum ſcandere*, eſt, & manet, Deo exoſa; tantoque graviores, quanto lentiores, tandem pœnas ſubibit. Hoc cum ſeq. *Vſ.* præbet nexum ſatis mollem. Movit me, quod שָׁוְא in hoc Libro *improbos*, & *improbitatem* ſignet: ut *Cap.* 11: 11. & 31: 5. Adde *Pſ.* 26: 4. &c. Sic refutaretur, quod *Jobus* inſinuaſſe videbatur *Cap.* 24: 23. & 27: 9. 10. Cohærentius tamen IX. quod

14 Quod autem dicas, non adſpicies eum: judicium coram eo; & præſtolabere eum.

14 אף כי־תאמר לא תשורנו דין לפניו ותחולל לו׃

15 At ועתה 15

num. III. poſitum, cum aculeo in *Jobum* emiſſo. Dixerat ille *Cap.* 24: 12. *Deus non curat ſcreationem* pectoris oppreſſi &c. Regerit *Elihu*, *Sane vero vanitatem non audit Deus:* &c. Ideo *aures* ejus *clauſæ*, quod *Quiritationes* illæ *miſerorum*, quas invidioſe תפלה appellaſti, *nomen* & *omen* gerant, atque revera nil aliud ſint quam *ſcreatio*, & *indecora ſputatio*, ex *impatientia*, *incredulitate*, aliiſque vitiis, oriunda. Hæc, ut in loco perquam obſcuro, ita profero, ut liquidius quid deſiderare me diffiteri non poſſim.

Verſ. 14. Graviores adhuc fluctus. *Vulg.* I. *Etiam cum dixeris*, *non conſiderat*, *judicare coram illo*, *&* *expecta eum.* Geminam explicationem apponit *De Pined.* 1. Acriorem hanc. *Quamvis lento gradu ad vindictam procedat Deus*, *nec ſubito corripiat improbos*, *non ideo ille res humanas negligit*, *quin potius attentiſſime* conſiderat: *oportet tamen ut illum expectemus venturum* ad judicium ſeveriſſimum *omnium noſtrarum actionum.* Frigide ſubdit, *Hebraizantes* vertere, *Non conſideras*, *ſed hanc mutationem perſonarum non mutare ſenſum.* Debuiſſet ſaltem addere, ex mente *Hieron.* ſermonem directum videri ad *Deum*, q. d. *Jobus*, *Tu* O Deus *non conſideras illud.* Mitiorem 2. illam. *Conquereris*, *O Jobe*, *cauſam tuam negligi a Deo: ſed profecto melius tibi eſſet* judicium *tuæ vitæ*, *&* ſupplicium *tibi inflictum*, *patienter accipere: quod ſi feceris licebit tibi meliora a Judice tuo expectare.* Acerbe *Vavaſſ.* & *Sanct.* 3. *Quod blaſphemum illud dixeris*, Deus non reſpicit mortalia, *Scias eum talium vocum* judicem, *&* *vindicem ſeveriſſimum*, *teque graviores propterea pœnas manere.* Media ſententia conformata fere ad illud *Merc.* II. *Quod te dicis non* videre Deum, *etiamſi eum quæras*, Judica *tete* coram eo; *culpam tuam & ejus judicia agnoſcens*, & expecta illum, *in eum ſpera*, *non dubium enim quin te ſit ſolaturus.* Exhibet etiam III. fortius adhuc. *Quanto magis cum dicas*, non intueris eum: quaſi in nexu ad præc. *Vſ.* inferretur, *Quum Vanitatem non audiat* Deus, *quanto magis te non auditurus*, *qui audacem hanc vocem miſiſti* &c. Ita fere *Jun.* *Piſc.* &c. Paulo aliter *Calvin.* IV. *Quamvis dicas*, non intuebor illum, *aperto vultu*, *neque ejus conſilia arcana penetrare potero*, Judicium coram ipſo, *itaque* expectes eum. i. e. *Concludas Deum juſtum eſſe*, *quamvis non animadvertas.* Habes compendio, quæ *Conc.* CXXXVIII. prolixius legi poterunt. *Tigur.* & *Belg.* conſentiunt: nec multum diverſi *Cocc.* *Patric.* *Crinſoz.* *Cler.* ad *Cap.* 23. 8. reſpicientes, *Druſ.* ambigit circa דין לפניו ſitne, *Judica* temet: an *Judicium coram eo*; an, *Cauſa tua.* Cl. *Schmid.* V. ſtatuit, *Jobum* introduci *cum Deo* agentem, *Etiam quod dicis*, ad Deum, *Non vides hoc*; quod ſcil. dictum *de Magnatum oppreſſione:* vel &, *non videt illum*, nempe *oppreſſum.* Hæc *Objectio Jobi.* Ea ſic reſolvitur. *Reſtat judicium coram illo*, ſcil. *in altero ſeculo*, quod *tibi expectandum*, & *patienter reſpiciendum.* Eſt idem plane, quod in prima acie comparuit. *Bolduc.* VI. *amuſſim Hebraicam*, ut ait, ſervans, dat, *Etiam quod* tanto faſtu *dixeris*, te aſtaturum audacter coram Deo Judice, *non audebis videre* Deum oculis erectis: fac modo apud te *coram illo* de te ipſo *judicium*, & videbis, te *in illum omnem ſpem tuam* projicere debere. Auctori ſoli *amuſſitatum* id vocare licuit, quia libuit. Cl. *Cocc.* VII. præter id, quod *num.* IV. poſui, tentat bifariam: 1. *Quum putabis* te videre Deum, *non videbis Eum* 2. *Quum dices* i. e. optabis & quaſi jubebis, *non videbis Eum.* q. d. *non ex nutu tuo*, *&* *ut tu vis.* Idem manet ſenſus: דין autem ei eſt, *Examen*, *quo hominis fides ad regulam exigitur:* item *Exitus tentationis*; ejuſque *Æquitas.* Poſt id quod *num.* VIII. *Vſ.* *præc.* dabam, ſatis apte ſubſereretur: *Quod autem dicturus ſis*, *Te illum*, vel *illud*, *non videre*; Te hanc *Dei Juſtitiam*, & *ſeveritatem*, erga improbos non perſpicere: *Judicium coram illo*, *quod tibi patienter expectandum.* Liquido certe adfirmari poſſit, *Expectationem* hanc eſſe *patientiæ*, qualis *prægnantis*,

15 ועתה כי־אין פקד אפו ולא־
ידע בפש מאד :

15 At nunc, quod nihil admodum viſitarit Naſum ejus; & non experiatur pro tumore impenſius.

16 ואיוב

16 Id-

tis, quæ dolores æquo fert animo; ut *Cocc.* rite annotavit. Minus felix Cl. *Guſſ.* IX. ultima reddens, *Cauſam tuam expone coram Ipſo, & fac Eum parere:* i. e. *ita commove ejus viſcera, ut ab ipſis gratiam optatam elicias.* Metaphora nec facilis, nec ſane opportuna ad ſeriem, conditionemque *Jobi.* Ea X. omnino videtur exigere, *Quod ſi dicas, Non videbis illum*, i. e. plane hoſtili affectu me a facie ſua excluſit, *Judicium ante Faciem ejus*; eſt æquiſſimus: *juſtitia & judicium Throno* ejus *adſtant.* Confer *Pſ.* 9: 5. *Itaque patienter expectabis illum*, vel *illud:* nam לו ad utrumque ſe præbet; malim tamen ad *Deum.* *Non* תשורנו *cernes illum*, eodem adſpectu, quo *Cap.* 34: 29. Caſtigatur *Jobi impatientia*, in quam, ut capitale crimen, etiam eorum, qui gratiæ Divinæ non exſortes, tota hæcce inſtantia incumbit; cujuſque duo poſtremi verſiculi Noſtrum nominatim reum declarant.

Verſ. 15 Inter Brevia eremigandum. *Vulg.* I. *Nunc enim non infert furorem ſuum, nec ulciſcitur ſcelus valde.* Id ita 1. ligandum cenſet *de Pined. Nunc ſpei in Deo reponendæ tempus, & locus, cum Deus non omnem ſtomachum refundit in impios, nec paria ſceleribus ſupplicia irrogat. Quum igitur in ipſo ſupplicio benignitatem Dei experiaris, non eſt quod meliorem ſpem abjicias.* Similiter *Bold.* & *Sanct.* Alii 2. nectere malunt cum ſeq. *Vſ. Nunc ideo Jobum vana verba multiplicaſſe, quod Deus lenius cum Jobo egerit quam meruiſſet.* Vide *Vavaſſ. Codurc.* 3. *Malo*, inquit, *hæc referre ad omnium hominum ultionem, quam Deus in diem Judicii differt, quam ad Jobi ſingularem vindictam.* &c. Vicinum quod Doct. *Tigur.* II. *Quia enim jam non animadvertit iratus; neque pro enormitate ſcelerum pœnam irrogat.* Incommoda duo. 1 אין פקד *non animadvertit*, ſimpliciter; contra genium vocis. 2. פש *enormitas ſcelerum*; a *multitudine*, & *copia*, quæ radici ſubeſſe creditur. Ea ſic levare conatus III. *Merc. Et nunc quia Nihilum eſt quod viſitavit ira Ejus*, Exigua eſt, & pene Nihil, ira, qua te adflixit; *neque novit multitudinem* peccatorum tuorum *admodum.* i. e. *lenius te punivit, quam commerueras* &c. Duriuſcule *Calv.* IV. *Nunc vero quod viſitat, non eſt in furore, nec cognoſcit in multitudine valde* i. e. *non exactiſſime inquirit: non nimis alte ſcrutatur; ſed ſuperficie tenus, & leviter, attingit res noſtras.* Multum diverſi *Jun.* & *Trem.* V. *Nunc enim, quia nihil* iſtorum eſt, *viſitat ira Ejus, quia non agnoſcit* Deum *hac recreatione admodum.* Expoſitio hæc. *Quia Jobus nec judicat ſe, nec Deum expectat, nec hac enunciatione verbi Divini, qua errantem corrigi, & adflictum recreari oportebat, admodum afficitur, ideo Dei ira viſitat eum.* A *copia*, quæ voculæ פש ſubjicitur, ortus hic flexus, non lenis ſane. Cl. *De Dieu* VI. ad prius Colon *Junio* palmam deferens, reliqua ſic mallet, *neque curavit* Deus *proſperitatem admodum.* i. e. *omnis proſperitas in qua Jobus hactenus vixit, non prohibuit Deum ab eo viſitando, quippe quam Deus neutiquam curare ſoleat.* Monet פש adferre proprie *ſanitatem*, & *bonam habitudinem Hab.* 1: 8. *Jer.* 50: 11. *Mal.* 3: 20. unde *proſperitatem* hic notare queat. In idem incidit Cl. *Cocc.* dans, *At nunc quia id non eſt, viſitavit ira Ejus, & non advertit ad auctum valde.* Annotatur, *Homo in examen venit, ut probetur ejus ſpes, & patientia. Quando illa non exſtat, invadit ira Ejus, qua odit, & amolitur, peccatum, etiam in iis quos ſalvos vult* &c. *& quidem ita inviſit ira Ejus, ut nullam habeat rationem* opimæ & auctæ conditionis, *ſed omnem copiam deſtruat, neutiquam parcens.* Vocabulum פֶּשׁ *adjective* poſitum cenſet, pro פָּשׁ, ut ſignet *auctum mole* & *copia.* Hunc *ſenſum* planiſſimum & ſimpliciſſimum autumans, adjicit tamen VII. *potentialiter* poſſe explicari. *Atqui ſi non eſſet* judicium (*diſceptatio quædam animi ſeſe librantis inter gratiam & ſeveritatem*) coram ipſo, *viſitaſſet ira ejus, & non diſcreviſſet* quicquam *in aucto valde.* i. *nihil ſupereſſet. Hæc explicatio continet eam, quam*

R.

R.Levi protulit, *quamque Piſcator*, *& alii*, *ſecuti*, *tenuiter caſtigari Jobum.* Pro ſuis rationibus Cl. *Schmid.* VIII. exponi cenſet, *quid futurum ſit in Judicio alterius ſeculi: nimirum, quod hic viſitatum, ſeu punitum, non eſt, tum punietur ſecundum rigorem iræ Divinæ; & quod Deus hic* non cognovit judicialiter, *ibi fiet* cum augmento magno. Ad hæc ita verſionem accommodavit: *Et nunc quando non eſt, viſitabit* tunc *in ira ſua: &* quando nunc *non cognoſcit*, tunc viſitabit *in multitudine valde.* Hæc nemo valde limpida judicabit: nam פש pro *mole*, & *cumulo pœnarum*, unde approbabitur? Mitto reliqua. Cl. *Reim.* IX. circumſpexit novam lucem, a פשש *Chald. Scrutari*, *inquirere*, exhibens, *ſed illico non viſitat* ſemper *ira Ejus*; *neque curat inquiſitionem admodum.* Ad hanc rationem *Tarditas Judiciorum cœleſtium* inculcaretur. אין *non ſemper*, haud expeditum. Impeditius ידע בפש *curare inquiſitionem.* Similem ſenſum diſſimili via invenit Cl. *Cler.* X. *Nunc quia ira Ejus non inviſit* malos; *neque de ingenti eorum copia cognoſcit.* Ait proprie eſſe, *neque novit in creſcente valde* i. e. *non fert judicium de augmento malorum*, *ut illud impediat.* Supplentur tantum non omnia. *Kimch.* in L. R. XI. ידע ad *Jobum* refert h. p. *Et nunc quia nihilum viſitavit ira ejus*, *nec ſcit multum admodum* de viis ac judiciis Dei, *ideo ſtomachatur in Deum.* Languet. Erectius *Doct. Belg.* XII. poſtrema ſic efferentes, *nec pernovit* Deum *valde in opulentia.* Liberiuſcule *Forſt.* XIII. *Neque cognitionem habuit in laſciviam nimiam*, nempe Deus. Id ad *num.* I. rediret utcumque. Idem voluiſſe videtur *Aven. Neque cognitionem habuit in luxuria:* niſi forte *Jobum cognitione vacaſſe* velit, ut *num.* XI. Doct. *Caſt.* in *Lex.* ad vim *Laſciviæ*, vel *Luxuriæ*, adſtruendam, locum noſtrum adduxit. Reliqua viri mens parum comperta. *Anglic. Verſ.* XIV. *Nunc vero quia* id *non* ita *eſt*, *viſitavit in ira ſua*, *ſed non agnoſcit* id *in extremitate magna.* Eodem collineat *Vatabl.* ultima ſic reddens, *Neque novit* Jobus *multum admodum* mali: *nimis multam adflictionem.* III. *Patric.* tamen maluit *proſperitatem nimiam* eodem fere modo, quo *num.* VI. viſum. Doct. *Crinſoz.* XIV. *Abundantiam querelarum Jobi* adſcivit, *in quam* Deus dicatur *non animadvertere.* Deſino XVI. In noviſſimo conatu Cl. *Crom. Non agnoſcit*, curat, *arrogantiam*, ſeu *ſuperbiam*, *valde.* Elicitum ex *Arabs* فاش *gloriatus eſt*, *ſuperbivit:* فايش *jactator*, *glorioſus*, فياش *gloriatio.* Senſum *planum* & *clariſſimum* vocat Vir Doct. qui *connexionem*, & *ſuam* ipſius *mentem*, clarius deductam dare potuiſſet, ad dubitationem dirimendam. Interim פוש ex فاش multum luminis fœnerari poſſe, non abnuo; præſertim ſi princeps poteſtas teneatur, in *Turgendo.* Sic *Jer.* 50: 11. *Turges ut vitula triturans.* Alii, *creſcis*, *abundas*, *laſcivis* &c. Iterum *Mal.* 3: 20. *Turgebitis ut vituli ſaginati.* Denique *Hab.* 1: 8. *Equi ejus turgent*, nempe *nitidi*, *fortes*, *animoſi in prælia.* Sentis magnam partem eorum, quæ poſita, ſponte defluere, ſi hic adſciſcatur *Turgor*, *inflatio turgens.* Hanc *Jobo* objici, omnia ſuadent. Hinc XVII. veſtigiis *Merceri* inſiſtens dare poſſem, *Et nunc quia Nihilum* eſt *quod viſitavit Ira*, vel *Naſus Ejus*; *neque animadvertit in turgorem valde* &c. Ad mentem *Belgarum* haberes, *nec* Deum *agnovit*, *in turgore valde.* Commodius in *præſenti* XVIII. exiret, *Neque agnoſcit* hoc *in turgore*, quo inflatur *vehementius*, Deum provocans, cum Eoque contendens. *Jobus ita in fermento jacet*, *totuſque tumet*, *ac turget adverſus Deum*, *ut non agnoſcat ſe mitius*, *quam meruiſſet*, *caſtigari.* En aliud XIX. opportunius adhuc, *Nunc autem quia Nihil eſt*, quod *viſitet* Deus *Naſum ejus*; *& non cognoſcat* hoc, *in turgore valde: ideo Jobus* ad *vanitatem diſtendit os ſuum* &c. Linguæ indoles invitat פקד אפו potius convertere, *Deus viſitat Naſum ejus*, *Jobi*, quam, *Naſus*, ſive *ira*, *Dei viſitat Jobum.* Ita פקד עון *viſitat iniquitatem*, paſſim. Iniquitas *Jobi*, erat *ejus Naſus*, i. e. *ira*, ſive *vehementia*, qua in Deum ipſum conferbuiſſe videbatur. In eo ſimul vis *arrogantiæ*, & *ferociæ*, comprenſa; ut *Cap.* 18: 4 & *Cap.* 34: 17. ubi ex noſtra quidem mente *Jobus* jubetur *Naſum refrænare.* Sui ſimilis ergo *Elihu*, appoſitiſſime nunc *Naſum Jobi* iterum retunderet acriore hocce dicto: atque, venuſto ſimul luſu, ob *Naſum* nimis *turgidum Os in vana verba* reſolvi innueret. Omnem quercum quatienti occurrit ידע abſolute in *pœnis*; ut ſu-

16 ואיוב הבל יפצה־פיהו בבלי־דעת מלין יכביר׃

16 Ideo Jobus vanitate diffringit os ſuum; in inſcientia grandia facit verba.

ſupra *Cap.* 21: 19. Inde XX. naſceretur, *Nunc autem*, *quia Nihil* admodum *viſitavit* Deus *Naſum ejus*; *neque cognoſcit*, præſentes pœnas dat, *in turgore valde*; *ideo Jobus* ad *vanitatem diſpandit os ſuum* &c. אין *Exiguum quid*, *Nihil admodum*, ſive ratione *magnitudinis*, ut *Hagg.* 2: 3. ſive *ratione durationis*, ut *Pſ.* 39: 6. Utrumque aptum Scopo, qui eſt *Jobum* convincere *impatientiæ*; atque ad *ſedatam ſubmiſſionem*, & *patientiam*, ſi pote, revocare. Sic duo poſtremi verſus in periodum ſatis rotundam coaleſcunt; & *ſuffixa* in אפו ac פיהו ad *Jobum* ſimul redeunt; cum *Apoſtrophe* decenti ad Auditores, qua Viri indecens *contumacia* graviter caſtigatur.

Verſ. 16. Variant judicia circa cohæſionem. Iis immorari haud neceſſe. Nobis ו nunc valet *ideo*, *idcirco*, *propterea*. Videſis *Nold. num.* 26. In verbo פצה aliquid grave; quippe quod proprie deſignet *diffiſſionem*, *diffractionem*, unde ad *apertionem oris* tranſlatio facta. *Diffindere os ſuum*, pro *diſpandere*, *diſtendere*, *latius diducere*, ad varios adfectus ſe præbet. Quid hic non ſine aculeo intendatur, cuivis occurrit. *Multiplicare verba* non diſplicet. Fortius tamen, *grandia facere*. Confer *Cap.* 8: 2.

CAPUT TRICESIMUM SEXTUM.

Verſ. 1. ויסף אליהוא ויאמר׃

2 כתר־לי זעיר ואחוך כי־עוד לאלוה מלים׃

3 אשא

Verſ. 1. ET perrexit Elihu, dixitque.

2 Coronare mihi pauca, & indicabo tibi; quia adhuc pro Deo ſermones.

3 Ad-

Verſ. 1. Quarta haecce, & noviſſima, inſtantia, ſatis artificioſe reſumuntur, atque in unam aciem compinguntur, quæ hactenus diſſertata erant. Præſertim inſiſtitur in Dei Juſtitiam, quæ improbis ſemper infenſa, probis faventiſſima. Deſcenditur deinde in materiam *Cap.* 33. luculenter præſtructam: atque ultimo hoc congreſſu preſſius cuncta adurgentur. Oſtenditur ergo, eos, qui Dei caſtigationibus ſe emendari patiuntur, felices vivere, & mori: qui inobedientes ſunt, infeliciter ocyus, ſerius, maledicta morte abſumi. Hypocritas autem, ſuæ juſtitiæ opinione inflatos, peſſimis exemplis exſcindi. Hinc ad *Jobum* converſus Orator, Officium ei multiplex ante oculos proponit, a *contumacia*, *impatientia*, & *contentione* cum Deo, ipſum vocans ad conſiderationem Majeſtatis illius immenſæ, quæ Cœlum, Terras, Maria, nutu temperat, atque in omnibus ſuis operibus cum admirabilem, tum verendum, ſeſe exhibet, ad ſolatium piorum, & impiorum terrorem.

Verſ. 2. Qui iniquius de *Elihuo* ſentiunt, hic deprendunt iterum *Arrogantiam*, & *inſolentiæ plenam ironiam*, ubi omnia *meram* & *veram* ſpirant *modeſtiam*. Prius Colon diverſimode redditur. *Vulgat.* I. *Suſtine me paululum* &c. Hoc quamvis longiuſcule ab *Hebræo* diſcedere videatur, plurimorum tamen calculo comprobatum; præeunte *Jarchio*, qui ad hæc verba appoſuit כולו לשון ארמי הוא te-

3 Adferam ſcire meum inde a longinquo; & Factori meo dabo Juſtitiam.

4 Namque profecto non fucus ſermones mei: Integer ſcientiarum tecum.

5 Ecce Deus præpotens, & non ſubulceratur, præpotens robore cordis.

6 Non

3 אשא דעי למרחוק ולפעלי אתן־צדק׃

4 כי־אמנם לא־שקר מלי תמים דעות עמך׃

5 הן־אל כביר ולא ימאס כביר כח לב׃

6 לא־

tota periodus Aramæa eſt. Nempe כתר *Chald.* & *Syr.* valet *præſtolari*, *expectare.* זעיר pro *pauxillulo*, item creditur *Aramæum*, quamvis apud *Eſajam* quoque occurrat. Denique חוה pro *indicare*, in hoc quidem Libro ſatis crebrum, ſed alibi rarius, *Chaldæis* iterum, *Syriſque*, tritiſſimum. Eſt ſenſus percommodus, in quo propterea acquietum ab omnibus ferme, qui aliquid nominis habent. *Ab. Eſra* tamen II. argutius, *Habe mihi honorem*, ad *modicum* &c. a כתר *corona.* A *coronando* & *cingendo* etiam ſubtilius III. alii, *Sta circa me*, ut *Reg.* Huc *Codure.* inclinat, monens *cingere* pro *attente audire* uſurpari poſſe. Cl. *Guſſ.* in C. L. H. obſervat IV. vim *circumdandi* in *Pihel* eſſe *hoſtilem* tantum; at in *Hiph.* interdum *hoſtilem*, interdum *amicam* ac *venerabundam.* *Itaque*, inquit, *intelligi nunc poſſet de mentis operatione, qua adverſarius* circumquaque examinat *ſermonem diſputantis*, *ut eum*, *ſi qua pateat objectionibus*, *impugnet.* Longe petitum. Coactius adhuc V. quod idem *Vir Doct.* tentet, *Eſt mihi quo te concluſum teneam* in hoc certamine; *paululum temporis* concede, & *declarabo* quid illud ſit. *Hanc explicationem præfero*, inquit, *ut* כֶּתֶר *ſit nomen*, *formæ* נֶגֶב. In dumeta correpere maluit, nempe, quam libera ſpatia *Dialectorum* tenere. Cl. *Cocc.* vim *præſtolationis* ad *Hebræum* fontem revocare conatur in *Lexico*, a *circuitu* ſuſpicans propagatam *moram* & *expectationem.* Non alienum; quamvis necdum ſatis liquidum. Occurrit mihi VI. vim *Hebraicam* preſſius retinenti, *Coronam dare mihi pauxillulum*, &c. Audientiam *Coronæ* ſibi continuari peteret orator. Quid ſi ſit? VII. *Coronare mihi paucis*: pro, *paucis finem faciam*, *atque ita quæ diſſerui coronabo velut.* Fortius *pauca*: Infin. pro *Fut.* eleg. Dubitari nequit, quin, vigente *Lingua Hebræa*, Radix כתר *Coronavit* multis magniſque metaphoris fuerit inſignita. Ejus *Origo* haud prompta. Quid heic loci figuratum ſit, inde cum tempore eruetur.

Verſ. 3. Pulchra formula, אשא דעי *proferam ſcire meum: & ſermone claro exponam.* למרחוק *inde a longinquo*, judice *Merc.* aliiſque, eſt, *altius repetens.* Doct. *Tigur. non preſſius agens.* Subtiliter *Cocc. inde ab ultimo limite cognitionis meæ.* Argutiſſime *Sanct.* *Quod diu ante meditatus ſum, & dedici de Deo, & operibus ejus.* Doct. *Reim. de rebus cœleſtibus.* Prius ſimplicius.

Verſ. 4. Acerbe *Sanct.* *His verbis oratorio more Jobum pertrahit in invidiam*, *quaſi mendacibus figmentis Divinam providentiam oppugnaret.* Si quid aculei ſubeſſet, in Amicos potius dicerem emiſſum; qui *fucum* quendam adhibuiſſe videri poterant, non una de cauſa. שקר in *Origine*, *colorem rubrum*, mox *fucum*, ſignans, ad *pigmenta Oratoria* etiam traduci ſe patitur. *Fucato Oratori* opponit *integrum ſcientiis*, i. e. *ſincerum.* Non *callidus te circumveniam*, &c. ſed *veritati indagandæ* unice inſiſtam. Modeſte ſemet in 3. *perſ.* deſignat. Minus concinne *Vulgat.* *Et perfecta ſcientia probabitur tibi.* Longius abiit *Vatabl.* ad *Deum* trahens, *quem eſſe perfectum ſcientiis*

cum

cum Elibus ſtatuat Jobus; ut de eo ulterius diſſeri neceſſe haud ſit. Inconcinnior adhuc *Apoſtrophe* ad *Deum*, quam *Ab. Eſra* inducit. Recte *Calvin. Senties me eſſe fidelem Doctorem.* Concentu magno omnes idem amplexi. Quid venuſtatis, & decentiæ, ferat 3. *Perſ.* pro 1. in ſtilo præſertim ſublimiore, ſæpius indicatum.

Verſ. 5. Impeditior ſtructura, & ſententia. *Vulg.* I. *Deus potentes non abjicit, cum & ipſe ſit potens.* Non patitur ולא, *& non*, ut כביר *accuſandi caſu* efferatur. *De Pined.* II. ait in *Hebræo* proprie legi: *Deus potens, & non abjicit potentem potentia cordis.* Imitatum ex *Vatabl.* & *Pagn. Ecce Deus fortis non abjicit fortem virtute cordis.* Hi ex R. *Levi* hauſerunt: q. d. *Deus hominem intelligentem, & virtute cordis præditum, non poteſt ſpernere.* Eſt planius, veriuſque, quam quod prior ſententia offerebat. *Merc.* III. utrumque Colon in caſu recto ſtare autumat, *En Deus potens, & non averſatur*, ſcil. *ſuos:* vel *juſtum*, ut *Chald.* & LXX. *Potens*, inquam, eſt *robore cordis.* i. e. *valet animi præſtantia : eſt magni animi : ideo opera manuum ſuarum non contemnit.* Ad *Scopum* propius collineans, ſubſerit: *Etſi* adfligantur *interdum* juſti, *non id ideo fit, quod eos* averſetur, *& quod improbos oppreſſores* timeat: *eſt enim ipſe ſummæ potentiæ : ideo neminem timet.* Hæc non omnino limpida. *Calvin.* IV. eandem tenens conſtructionem, illud ימאס generalius refert ad *invidiam, æmulationem, animique vilitatem, cui obnoxii vivunt mortales, ſemper eos qui dignitate, & virtute, eminent, detrectare, & deprimere, geſtientes.* q. d. *Deum O. M. non poſſe cuiquam invidere, ejuſque virtuti quicquam derogare.* Non extra limites. Doct. *Tigurini* V. paulo liberius, *Ecce Deus potens, quum vires habeat animo pares*, univerſitatis gubernationem *non detrectat.* Eodem collineatum exiſtimarem. Nec *Jun.* & *Trem.* VI. aliud voluere, dantes, *En Deus validus* eſt, *nec tamen ſpernit*, quemquam; *validus* eſt, *virtus* eſt *animi.* Notæ monent, eſſe *Propoſitionem murmuribus Jobi oppoſitam: q. d. Omnipotens quidem eſt, ſed non ut Superbus Tyrannus, qui potentia ſua abutatur, ut infirmos proterat.* Extrema ſic explanant. *Non tantum ipſe eſt validus, ſed etiam infirmis animis ſolus virtutem præſtat.* Argute. *Cocc.* VII. ad ſtructuram *Merceri*, hunc præbet ſenſum., *Deum quantumvis Maximus ſit*, *nihilo magis* faſtidioſum eſſe, *ut operum ſuorum quicquam, utut parvum*, deſpicatui habeat: *imo quia ita Maximus, ut & Optimus, ideo rationem habere creaturarum ſuarum, ut eas ſervet, maxime hominum* &c. Hæc ad prius Colon. Poſterius ita enucleat: *Deum eſſe* maximum virtute cordis: *ſumma perſpicacitate, ut cor & renes exploret: ſumma item Sapientia, ut de unoquoque recte, ac juſte, diſponat : ſumma longanimitate in ferendis vaſis iræ : ſumma benevolentia erga juſtos : ſumma ira adverſus improbos.* Cl. *Schmid.* VIII. laudans priora illa *Cocceji*, tanquam *vi veritatis extorta*, telum hocce deſtrictum cenſet contra *abſolutum Decretum* in h. l. *Deus* licet *potentiſſimus, non* tamen *reprobat* quemquam, ex abſoluto decreto, & potentia, quia eſt *potens robore cordis* i. e. *robore a Sapientia cordis procedente.* Si hic ſubſiſtere potuiſſet *Vir Doct.* veritati egregie litaſſet: cui ſane placere nequit, quod adjecerit, *hoc temperamentum potentiæ, & ſapientiæ, Divinæ diligenter obſervandum contra* Auctores abſoluti Decreti; *& hoc ſimul notandum*, Cor *non tantum* ſapientiam, *ſed & juſtitiam comprendere.* An ergo *Auctores abſoluti decreti* inde *Sapientiam*, & *Juſtitiam*, divellunt? Quid ſtet, quid nutet, in hiſce, percipias ex argumentatione ad mentem *Viri Doct.* ſic admota: *Ita Tu, Jobe, locutus es de Deo, quaſi aliquid ſaltem ex* abſoluto decreto, *non attenta* æquitate, *& juſtitia, faceret; ſed revera non ita res habet; nam quamvis eſt potentiſſimus & nemini ſubjectus, nihil tamen agit ex abſoluta potentia, & decreto. Tam fortiter in hoc Libro contra abſolutum Dei decretum pugnatur.* Diſſidia gliſcere, & perennare, haud mirum, quamdiu *Theologi* ita diſputabunt ad *normam ſyſtematis ſui*, non ad *formam verbi.* An *Jobus* unquam diſputavit de *Decreto abſoluto*, de quo hic agit *Vir Doctus*? Volve, & revolve, omnes ejus querimonias; nil ſimile reperies. Non ergo *Elibu* adverſus illud telum ſtrinxit. Aliud longe eſt *Decretum abſolutum* quod *Jobus* videbatur querelis ſuis inſeruiſſe, quo innuebat ſe *innocentiſſimum* & *juſtiſſimum* Dei *cultorem*, ex *mero*, & *abſoluto*, Dei *arbitrio*, *immeritis* hiſce *plagis confectum jacere*; quin imo ex *occulto odio*, & *ſubulcerato adfectu* adverſus *inſontem* plane, atque adeo *præmia promeritum*, ſæviri. Hoc, hoc illud eſt, quod ut ad *confinia blaſphemiæ* accedebat, (Multi ex Noſtris

6 Non vivificat improbum; & Judicium pauperum dabit. | 6 לא־יחיה רשע ומשפט ענים יתן׃

7 Non | 7 לא־

Blaſphemum pronunciare non veriti:) ita ſtrenue nunc confutatur, tanquam a Dei *Celſitudine*, & *virtute exaggeratiſſima*, immane quantum abhorrens. Quorſum ictum huncce deſtinarit *Elihu*, ex *Cap*. 10: 3. &c. pateſcet: ubi *crudiſſime* Noſter; *An bonum Tibi ut opprimas* תעשק violentiam inferas injuſte? *ut* תמאס *ſubulcerato adſectu reprobes laborem manuum tuarum*? Eodem *ſpiritu*, & *adſectu*, *conturbato* emiſſa, quæ *Vſ*. 4. 5. 6. 7. proſtant de *invidia*, & *æmulatione*, quæ Deo ipſi quodammodo objectatur, dum ab Ipſo removetur. Adde inprimis, quæ *Vſ*. 13. 14. 15. 16. animoſiſſime *Ibid*. ſubnexa. Nec omitte *Cap*. 13: 23. 24. &c. & *Cap*. 14: 15. 16. 17. Ad hæc, & alia, oculos reflectens *Elihu*, negat in Deum *adſectiones* tam *humiles*, quibus *homunculi* obnoxii, cadere. Non adfirmarat id *Jobus*: abſit! abſit! Sed inter *æſtuantis cordis dolores*, & *liberiores querelas*, talia effuderat. *Elihuus* interim recte retundit *Spiritus* illos *ferociores*, atque ex iis occaſionem captat *Actionis ſublimioris*, qua *Jobum* ad *contumaciam* deponendam, & *pœnitentiam*, *ſubmiſſionemque*, *Deo præſtandam*, cohortatur. Hoc fundamento dedimus, IX. *Ecce Deus præpotens* ille quidem, *at non ſubulcerato adſectu ſpernit*: *Præpotens* quippe *virtute cordis*: h. e. *ſupra* omnem *imbecillitatem* immenſum quantum *ſubvectus*, nec vel *invidiæ* & *æmulationi*, vel *ſimultati*, vel *odio* ac *rancori*, *obnoxius*: nec *Proſopolepſiæ*, item, *injuſtitiæve* ulli, qua quicquam cuiquam vel derogaret, vel contribueret, quod non *exactiſſimæ Juſtitiæ* reſponderet. Habes *centrum* totius *controverſiæ*; ad quod recta collinearunt Doct. *Belg*. in notis: nec non *Patric*. *Crinſoz*. *Mich*. *Reim*. Adde *Deod*. *Bez*. *Druſ*. *Bolduc*. Quin & *num*. III. IV. V. VI. VII. VIII. plus minuſve, in hoc ipſum conſpirant. Cl. *Guſſ*. extra ſeriem locum tractavit, ſub כבר exhibens, *Affluens conſiliis & præceptis Sapientiæ*. Ad *num*. II. accedit Cl. *Cler*. *Deus magnus eſt*; *nec ingenio valentes repudiat*. Id præter alia incommoda, nihil habet, quod *Scopo* præſenti ſatisfacere queat. Joculare, quod *Syrus* & *Arabs* כח לב in unum conflantes, dederint, *non repudiat eum*, *qui purus ut lac*. Anſam errori præbuiſſe ſuſpicor quod *Cap*. 10: 10. figuratum.

Verſ. 6. Egregiæ, & Cedro dignæ, ſententiæ; quæ *Controverſiam* agitatam mirifice illuſtrant, & *Elihui Hypotheſin* veriſſimam nobis declarant. Nihil agit I. Doct. *Sanct*. cum arceſſito hocce nexu, *Deum*, *principes*, *& potentes*, *non punire quia potentes*, *ſed quia impii*, *& quia pauperes opprimant*: *qua de cauſa etiam Jobus nunc ut Tyrannus plectatur* &c. Nec putem II. iis rationem conſtare, qui idem hinc eliciunt, quod ab Amicis toties inculcatum: huc accommodantes illud, *Anni improborum truncabuntur*. Conſentit *Druſ*. exhibens, *Non vivificabit* i. e. *occidet*: *vita privabit*. *Occidet improbum ante tempus*. Non aliud voluiſſe videtur *Cocc*. *Non vivificat*, *animo*, pro *interficit*, & *omni vita ſpoliat*. Improbum *dicit*, *non* malum. *Intelligit damnatum ob impœnitentiam*: *inemendabiliter malum*. Nobis jam ſæpius apparuit, aliud Amicos, aliud *Elihuum* ſtatuiſſe: ac proinde fines rite regundi. *Calv*. paulo propius III. *Hæ ſententiæ generales*: *unde concludendum* Deum *eſſe* Juſtum, *quum* ſignum *aliquod* juſtitiæ *ipſius percipimus*: *eumque ad judicandum vivos & mortuos in Filio venturum* &c. Eadem ſuper incude *Merc*. *Etſi non ſtatim hæc fiant*, *tandem tamen fient*, *ſi modo patienter ejus Judicia expectemus*. *Quod ſi hic non videamus hoc facere Deum*, *faciet aliquando*; *nam pleraque ſibi in futurum reſervat judicanda*. Suum illud rigidum tenens Cl. *Schmid*. IV. *Deus neminem ex abſoluto decreto reprobat*, *ſed contra ſecundum* juſtitiam ſapientem *facit cuique contingere juxta ſua opera*. *Ergo non vivificat impium*, *qui vivificatione indignus eſt* &c. *neque in hoc*, *neque in futuro ſeculo*, *ſed ira & indignatio ejus manent ſuper iis in æternum*, *niſi agant pœnitentiam*. Iterum in ſpinas ſe induit Vir Doct. ubi lætum, liberumque, campum tenere potuiſſet. Is hic V. *Neminem improbum felicem*: item contra, *Neminem probum Infelicem*. Inſiſtitur in *Theſin* *Cap*. 35: 8. expoſitam.

7 לא־יגרע מצדיק עיניו ואת־מלכים לכסא וישיבם לנצח ויגבהו׃

8 ואם־

7 Non ſubtrahit a juſto oculos ſuos; & cum Regibus in thronum: & ſedere facit eos in perpetuum, & ſublimantur.

8 Quod

tam. 1. *Deus non vivificat improbum*, valet, *nullam veram & ſolidam felicitatem ei confert*, ne in hoc quidem ſeculo: *omnis* ejus *proſperitas maledicta*, cedens in *cumulum miſeriæ*, & *theſaurum iræ in diem iræ*. Refutatur *Cap.* 21: 8. &c. Locus ex *Philoſophia*, & *Theologia*, nemini non compertiſſimus. 2 *Judicium pauperum*, i. e. proborum, & Dei reverentium, *dat*, tantundem ſonat ac, *Patronum*, ac *Fautorem* ſemper *ſeſe* iis *præſtabit*, vel inter mille calamitates, ac mortes, eos haudquaquam proditurus, nedum *bonam* eorum *cauſam perverſurus*. Hæc *piorum* his in terris *fundatiſſima Felicitas*, quam nullæ machinæ, ne portæ quidem inferæ, queant labefactare, aut convellere. Invictum hocce præſidium ſi obtinuiſſet *Jobus*, ſupra omnem tentationis ictum poſitus, tela ignita *Satanæ* ex facili eluſiſſet: atque adverſus mala palmæ ad inſtar caput erexiſſet. Erexit enimvero, ſed nutabundus. *Nutationes* Viri, ſunt *querelæ*. Eas tempeſtati in ipſum deſævienti nos nunc condonamus. *Elihuus* qui *alte radicatam* ejus *fidem* necdum exploratam habebat, ſummo jure ita cum *Jobo* diſputat, ac ſi a *firmiſſimis* hiſce *Principiis Religionis* deſciviſſet.

Verſ. 7. Magnifica deſcriptio ſortis *Juſtorum:* quibus ornamenta, & decora immortalia, circumdet Deus. A ſcopo nonnihil deflectit *Vulgat.* I. *Non auferet a juſto oculos*; *& Reges in ſolio collocat in perpetuum*; *& illi eriguntur*. Non meditatiſſime *Sanct.* 1. *Hæc aperta magis*, *quam vera: nam ſi Reges*, *qui juſtitiam colunt*, *ſtabile habent Regnum*, *nunquam a Regio ſolio depulſus eſſet Jobus* &c. Precarium quoque 2. quod *de Pined.* adfert, *Deus ex Juſtis Reges creat*, *& Sanctitatem ornat præmio* Ampliſſimi *alicujus* Regni, firmi, ac ſtabilis, *ſicut impios Regno, ac dignitatibus dejicit*. Si hæc *figurate* poſuiſſet, pulchrum præberent conſpectum. Nunc *Literam* intendens, nec veram dedit ſententiam, & falſum addidit acumen; *Jobum pungi*, *propter Regni*, *&* *omnis dignitatis*, *amiſſionem*. Infelicius adhuc ultimum, *& illi eriguntur*, trahit ad *ſuperbiam*, & *inſolentiam*, quæ eos in *ruinam* præcipites agat. Paulo commodius 3. *Lyran. Reges in ſolio collocat*, *ſi poteſtate ſua bene utantur*. At *Gloſſ. Ord.* 4. *Reges* cenſet dici *Juſtos*, *quatenus motibus cupiditatum non ſuccumbunt*, *ſed regendo præeſſe noverunt* &c. De eo infra diſpicietur. Doct. *Tigur.* II. media ſic ordinarunt, *Et ſolio imponit Reges*, *ut aliqui perpetuo celſitudinem retineant*. Conſentit *Calvin.* ſub titulo *Regum* adſciſcens *Civilem & politicum ordinem*, ſive *Dignitatem Magiſtratuum in mundo:* quaſi *Elihu* aliam ſubjiceret ſpeciem *Curæ*, & *providentiæ*, qua *Orbis in media confuſione vitiorum*, & *ſcelerum*, ſuſtineatur: quod *Reges* & *principes conſtituti ſint*, qui *gladium Juſtitiæ* nomine Dei *gerant*. Vide *Conc.* CXL. Cl. *Cler.* III. dilutiore ſenſu media ſic reddit, *nec aliter ſe gerit erga Reges*, *quod ad ſolium attinet*; *ſed in eo curat eos ſedere*. Addit, *aliquid vel excidiſſe*, *vel ſaltem ſubaudiendum*. Mixtum, neſcio quid, captarunt *Jun.* & *Trem.* IV. dantes, *Non ſubtrahit a juſto oculos*; *potius cum Regibus ſolio* adeſt: *ut collocet illos in æternum*, *atque exaltentur*. In notis *illos*, refertur ad *juſtos*, & *pauperes*; quod ſuſpicionem mihi movet *τὸ adeſt* non ad *Deum* ab ipſis reduci, ſed ad *Juſtum*; qui dicatur *Regibus adeſſe in ſolio*, *ad dignitates* nempe *productus*. Hoc diſerte ſuggerit III. *Grot.* V. alluſum ſtatuens ad fata *Joſephi*, qui *e catenis* ad *locum ſolio proximum* eſcenderit. *Merc.* VI. latiore conſpectu, *Non detrahit a juſto oculos ſuos*, non deſinit aſſiduam ejus curam agere; etſi affligatur interim: *& cum Regibus in ſolium collocat eos in ſeculum*, in finem, *tandem ſemper eos in ſublime evehit in ſupremum rerum faſtigium*, *& dignitatem* &c. Clarius adhuc: *Significat juſtos ſemper a Deo magni fieri*, *& evehi*; *& quamvis interdum deprimi videantur*, *tamen tandem in ſummam dignitatem provehi*, *perinde ac ſi in-*

 ſe-

ſolio Regum ſederent. Non molle, quod ואת מלכים לכסא וישיבם per *pleonaſm:* poſterioris *Vaw* elatum velit, & *Atnach* negligat. Quod *figurate* accipiat *Reges* & *ſolium*, ſatis arridet. Cl. *Cocc.* VII. eadem utens ſtructura, diſtinctius monet, צדיק *juſtos* nunc eſſe, qui modo עניים *inopes: quos Deus ultra communem ſortem evehat, atque in ſummo collocet. Atque etiamſi id* externe *non fiat ſemper, tamen* omnium *fidem & pietatem* quorundam *piorum exaltatione honorari.* Inſerit, *Fideles* eſſe *Sacerdotes*, & *Reges*, &c. Sed mox *Literæ* inſiſtens ſubjungit, verti poſſe, *& Reges in throno collocat eos in perpetuum.* Concludit: *Argumentum validum curæ Juſtorum eſt, quod* Juſtorum Regum *thronum confirmat* Deus, *illoſque felicitat, & evehit. Ut contra in* Tyrannos Hypocritas *ſeveritas Dei potiſſimum noſcitur.* Hoc ad *Hypotheſin Amicorum* accederet, a qua longiuſcule recedi, hactenus conſtare potuit. Cl. *Schmid.* VIII. צדיק *Juſtum* melius a עני *paupere* diſcerni cenſet; quod non *omnes injuſte oppreſſi pauperes*, ſint *Juſti.* Nempe עניים *Vſ. præc.* ad *pauperes ab impiis oppreſſos* retulerat. Putat autem, verbum גרע *comparationem importare inter Juſtos, & non Juſtos, ratione favoris Divini: ut quum Jobus ſæpius dixiſſet, pejus eſſe Juſtis, & Deum eos quodammodo odiſſe; ei nunc contradicat Elihu, dicatque, non minus favoris Juſtis dare Deum, quam injuſtis: ſed contra potius plus dare juſtis.* Ad hanc rationem, non valde expeditam, ſic redditur: *Non diminuit a Juſto oculos ſuos, etiam cum Regibus ratione throni: & ſedere facit eos in perpetuum, & exaltantur.* i. e. *etiamſi cum Regibus comparentur ratione throni. Adeo non minus præſtat Juſtis, ut ratione ſolii, & honoris atque poteſtatis, regibus non minores faciat* &c. *Imo & in locum Regum eos evehit potius, dejectis ipſis Regibus, quam ut minores iis faciat.* Vix intelligo, quinam hi *Reges*, niſi *injuſti.* At parum commode diceretur, *Deus pluris facit Juſtum, quam Reges injuſtos* &c. Non *comparatio oppoſitorum*, ſed *collatio ſimilium* IX. commodius inſtitui potuiſſet ad illud, *etiam cum Regibus ratione throni:* h. ſ. *tanto in honore Juſtos habet Deus, ut Regibus, throno & ſceptro inſignibus, eos æquet.* Clarius: omnis *Juſtus* apud Deum eſt *Perſona Sacroſancta, inviolabilis, digna throno;* & *ſummo faſtigio: cui radium Majeſtatis ſuæ indiderit;* haud ſecus ac *Regibus*, qui *throno* & *ſceptro præfulgent.* Meo tamen judicio illud לכסא *ratione throni*, eſt paulo quæſitius; nec *comparationem ſecundum majus*, & *minus*, in verbo גרע agnoſco. *Minuere oculos ab aliquo*, pro *ſubtrahere*, elegantiſſime dictum manebit, etiam citra *collationem.* Rotundius fuerit X. *Non minuit a Juſto oculos; at cum Regibus ad ſolium* ſunt: *& facit eos ſedere in perpetuum, & altifrontes ſunt.* Hoc quadrifariam exponi poteſt. 1. *Juſtos produci a Regibus ad dignitates.* Eſt tenue. Tenuius quoque 2. quod a *Crinſoz.* expreſſum, *aliquando eos cum Regibus in thronos evehi.* Fortius 3. quod *Merc.* dabat *num.* VI. præſertim ſi addas, quod *Belg.* 4. in *notis* ſubmonent, *illius gloriæ complementum Seculo futuro reſervatum.* Huc oculos intenderunt *Hebræorum* illi, qui מלכים pro מלאכים *Angelis* accepere: quorum *Choris inſerendi* ſint *Juſti.* Eodem aurigatur *Gloſſ. Ordin. Reges Spirituales* deſcribi cenſens, quorum *thronus non terrenus;* quod dicantur, *ſedere in perpetuum.* Hanc *immortalem*, & *marceſcere* neſciam, *dignitatem Juſtorum*, obverſatam *Elihuo*, mihi plus quam veriſimile. Materiæ, phraſiumque, pondus huc deſcendere cogunt. Ad *materiam* quod attinet, *Religionis* & *Virtutis Arcem* nunc *emunit Elihuus*, oſtendens, *omnes improbos infelices:* & contra, *probos omnes Felices.* Ultimæ *Theſi* firmandæ congerit lectiſſimas formulas. *a. Deus non minuit a Juſto oculos* i. e. nunquam ne minimum quidem *remittit* de *amore*, & *favore*, quo eos complectitur, vel in mediis, quibus forte confligantur, miſeriis: quin e contrario magis magiſque eoſdem omni benedictione cumulat. λιτότης. *b. Et cum Regibus ad ſolium*, nempe, ſunt, deſtinantur; vel & *in ſolio* ſunt: ſunt *Perſonæ Sacroſanctæ, Regali faſtigio* videlicet, per *unctionem cœleſtem, ornati* jam, atque ulterius *decorandi. c.* וישיבם *Et ſedere fecit eos*, magnifice dictum, ex phraſi ſignata ישב לכסא *ſedit ad ſolium*, vel *in ſolio: Pſ.* 9: 5. & 132: 12.

Indi-

8 ואם־אסורים בזקים ילכדון בחבלי־עני׃ 8 Quod ſi vincti compedibus; attineantur funibus adflictionis.

9 ויגד 9 Et

Indicatur *firmitas Imperii* nunquam convellendi. Hoc invitavit 4. לנצח *in æternum*; qui enim hoc *ſolium* ſemel *bene occupavit*, per *Spiritum Gratiæ*, & *Fidei*, inde non dejicitur; *præſidio Dei*, ut ita dicam, *circumcinctus*. 5. Majeſtatis denique plenum ויגבהו & *Altifrontes ſunt: alta fronte eminent.* Scilicet; ne per *calamitates* quidem *dejecti*, ſed in omnibus plus quam Victores &c. Splendidus locus, quem ne *Philoſophia* quidem ignoravit, ſecundum illud, *Rex eſt qui metuit nihil, Rex eſt qui cupit nihil; Hoc Regnum ſibi quiſque dat.* Quanto magis par erat, ut *Elihu* ex Sapientiæ Divinæ Fontibus nobiliſſimam veritatem derivaret? En XI. rotundius adhuc, & deductius: *Non minuit a Juſto oculos ſuos, ſed Reges ad ſolium: & ſedere facit eos in perpetuum &c.* Ad medium Colon ſupple *ducit*, *producit*; quod in ל ſponte ſemet offert. Ob compendium, & granditatem, omiſſum. Ita את מלכים *Reges*, caſu *accuſandi*, directe ad *Juſtos* redit, eorumque *unctionem*, *dignitatem*, & *inviolabilem Sanctitatem*, conſignat.

Verſ. 8. Ad *quoſnam* pertineat *Caſus*, & *proprie*, an *improprie*, accipiendæ ſint, *Catenæ*, ambigi video. *Vulgat.* I. ad *Reges* videtur retuliſſe, quos *ex faſtigio* illo ad *catenas & captivitatem* detrudi nonnunquam videmus. *de Pined.* ad *Tyrannos* applicat, ſecutus *Thom. Dionyſ.* aliosque *Latinos*. Latiore ſenſu *Lyran. bonos* etiam *Reges* complexus. Anceps II. *Paraphr. Tigur. Quumque vincti compedibus fuerint* &c. quod vel ad *Reges*, vel ad *Juſtum*, ex eorum mente diſtinguendos, reduci poteſt. Ancipiti item cogitatu *Calvin. Conc.* CXL. *Elihu porro bonos interdum in vinculis dicit haberi, aut* Magnates, *quos Deus in altum dignitatis gradum evexerat. Si illi ergo deprimantur aliquando; & quidem eouſque ut in carcerem conjiciantur cum ignominia* &c. *Deus tamen eos non deſerit in ejuſmodi anguſtia* &c. Cl. *Cler.* III. ad *Reges* applicans, exemplo utitur *Manaſſis*, in vincula abducti. *Jun.* & *Trem.* IV. generatim *Homines quoſcunque* intendiſſe videntur. Ad *num.* VII. de eo mox plura. *Grot.* V. de *Joſepho* agi cenſeus *Vſ.* præc. hinc argumentum petiit; haud ſatis perpendens *Catenas Joſephi* longe diverſas fuiſſe ab his, quas *defectiones* a Deo attrahunt. A Cl. *Cler.* etiam tactum. *Codurc.* hic *Fratres Joſephi* arripit, itemque *Manaſſen*, & *Iſraelitas* in captivitatem *Babylonicam* avectos. *Merc.* VI. ad *Juſtos* refert, *in omnem* ſæpe *calamitatem incidentes*. Ad *Vſ.* 13. innuit, pie *in Conſolationem Jobi* dictum, *etiam juſtis adflictiones immitti*. Idem incommodum, quod alibi notatum; quum *pœnæ ſonti impoſitæ*, non diſcernuntur a *malis inſonti injunctis*, ad *Coronam, ſplendidiorem*. Talis fuit *Joſephi* ille caſus: ad quem eo ipſo non alluſum, concludere licet. *Cocc.* VII. generalius *ſubjectum intelligo*, inquit, *non* Juſtos; *quia ἐμφανικώτερον id in Vſ. præc. accipere convenientius eſt: neque* improbos *cum Chaldæo; ſed Homines, aliquos:* ילכדון, *pro* אשר ילכדון; *Et ſi* qui *fuerint vincti eatenis*, qui *capiantur funibus inopiæ* &c. Diſtinguit עניים *inopes Vſ.* 6. quorum alii *Juſti*, *qui non efferantur* unquam, *aut in ſuperbiam caſtigatione dignam implicentur*; alii, *qui a ſuperbia per adflictionem reducantur ad humilitatem.* Simile quid voluiſſe videntur *Jun.* & *Trem.* quum ajunt *Amplificationem* nunc inſtitui *Judiciorum Dei*; *primum in eos, qui reſipiſcunt a malo, uſque ad Vſ.* 12. *Deinde in contumaces. Vſ.* 12. *Poſtremo in Hypocritas Vſ.* 13, 14. Mentem *Cocc.* non perſpexit Cl. *Schmid.* VIII. quum negat *eum ſe extricare*; quod illi *Aliqui*, *vel Juſti ſint*, *vel impii*: apparet enim *eos* a *Cocc.* intendi, *qui ab impietate per calamitates avocantur*: & *vere* עניים *humiles*, *piique*, *per virgam redduntur*. Non æque commodum, quod *Vir Doct.* ipſe ad *Impios* referat, hoc nexu: *Etſi impium non vivificet Deus*, *non ſtatim tamen damnat ſemper*, *ſed ab impietate per calamitates*, *maxime per captivitatem*, *avocare ſolet plurimos*, *ſi pœnitentiam agant*; *ſin non agant*, *tunc demum occidit eos.* Non perſua-

9 Et indicet ipſis opus eorum, & defectiones eorum, quod ſuperbe ſe geſſerint.

9 ויגד להם פעלם ופשעיהם כי יתגברו :

10 Et

10 ויגל

ſuadet: nec enim hæc *Via Dei cum impiis*; nec ſi eſſet, in eam nunc inſiſti deberet, ubi *Jobus* convincendus de *pœnis ad emendationem & ipſi* Divinitus *impoſitis*; ut cenſebat diſſertator. *Bolduc.* IX. ait *Elihuum* hic *erroneam ſuam ſententiam prodere, quæ erat, Juſtitiam, & virtutem, hominis, a magnitudine temporalis proſperitatis; peccatorum autem gravitatem ex hujus vitæ afflictionibus, & ærumnarum multitudine, metiendam*: quaſi doceret, *eum qui valde Juſtus ſit, ad ampliſſimas Fortunas evehi a Deo in terris: illum vero qui in extrema miſeriarum captivitate habeatur, pro maximo peccatore tenendum.* Æque inconcinnum X. quod *Sanct.* adfert, ad *pauperes* ſtricte dictos *Vſ.* 6. reſpiciens: *Ut Deus non abjicit potentes, quia potentes ſunt; ſic etiam non favet pauperibus, quia pauperes ſunt, ſed quia humiles, modeſtique: nam ſi & illi crudeles, raptores, violenti, non alio eos loco habebit Deus quam potentes, & qui Tyrannicos ſpiritus imbiberunt.* Dect. *Belg.* XI. de *Juſtis*, & *piis*, hæc ſubſumi cenſent, quos Deus *gravius caſtiget* aliquando, ob *crimina pœnis digna.* Videtur idem, quod *Merc. num.* VI. dabat; ſed non eſt: nam *Pœnæ* ratio mutat faciem; efficitque aliquid cum Scopo conjunctius. Obſtat interim *Vſ.* 12. 13. ubi inducuntur *impœnitentes*, & *contumaces in Deum*; quales decedere, ſub telo mortis maledictæ, eos ipſos, qui *Vſ. præc.* tam magnifice evecti, abſonum. Idem ſcrupulus ex parte officit ſententiæ *Cocc.* qui עֲנִיִּים *probos* a *Juſtis* gradu diſtinctos tantum, hic induci autumat, ſub *crucem* & *adflictionem miſſos*, ad majorem puritatem conſequendam. Ne hos quidem *impœnitentes mori* ſinit Deus. Difficultatem ſenſit, & occupavit, [illegible], notare jubens, *hanc præparationem gratiæ fieri in quibuſdam aliquatenus; qui tamen maneant* Hypocritæ corde &c. Ut itaque periodus hæc a *Vſ.* 8. ad 16. felicius evolvi queat XII. nec *probos* intelligerem, nec *improbos Vſ.* 6. memoratos: minus adhuc, *Juſtos Vſ.* 7. ſed, cum *abſtractione* nunc valde neceſſaria, *Aliquos, Homines*, quos hactenus neſciat *Elihu Juſtiſne* accenſere debeat, an *Improbis.* Submoneo hoc, ne & mihi objiciatur, hos *aliquos* eſſe vel *probos* vel *improbos.* Scopus *Elihui* poſtulat, ut id adhuc ignoretur: prout ipſe de *ſtatu Jobi* apud Deum, dubius, & incertus, pendebat. Proponit ergo ſubtilis diſputator ultimo hoc pedatu, quo *Jobi tumorem* ſe compreſſurum ſperabat: *Quod ſi vincti catenis, attineantur funibus adflictionis.* Suppoſitum non aliud, quam quod materia ipſa miniſtrat, *Homines calamitatum catenis vincti*, de quorum *conditione interna* haud conſtet, ſintne *Probis*, an *Improbis* annumerandi. De *Catenis* jam promtius erit judicium. Non ſunt 1. *proprie* dictæ *compedes*, quaſi inducerentur *in Captivitatem avecti.* Non ſatisfaciunt etiam 2. qui figurate *Calamitates, anguſtias*, & tum *animi*, tum *corporis, dolores*, intelligunt. Sed omnino 3. adjungenda eſt *imago* illa *Tragica*, quæ ſub *Catenis* nobis ſiſtit *caput* aliquod *noxium*, quod Divinitus plecti meretur in *Theatro* orbis terrarum, ad Juſtitiæ ſupremæ terrorem reliquis mortalibus incutiendum. Hac *gravi & triſti figura* ſortem ſæpe ſuam aggravarat *Jobus*; & vel hanc ob cauſam potiſſimum tam animoſe, tamque acriter, pro Innocentia ſua eum ſtetiſſe vidimus. Appoſite ergo *Elihu*, in hoc ipſum nunc inſiſtens, *Quod ſi*, inquit, ſint, qui *Catenis publicis* Divinæ Juſtitiæ *onerati, detineantur*, velut ſupplicio capitali digni, *vinculis adflictionis*, i. e. *plagarum manu Dei impreſſarum.* Habes *Caſum feralem*, in quem ſe *immerito*, contra *jus & fas omne*, incidiſſe, contendebat *Jobus*. Id ut nemini credibile fieri poterat, tum certe, quum Deus necdum de *Jobo* pronunciaſſet; ita *Elihu* ab iſta nunc opinione Noſtrum ſatis prudenter conatur retrahere, quippe quam *ſubmiſſioni*, & *pœnitentiæ ejus*, obicem ponere autumaret. Et quis non autumaſſet, ſi ibi fuiſſet?

10 ויגל אזנם למוסר ויאמר כי־ ישׁובון מאון׃ | 10 Et revelet aurem illorum ad correctionem; & moneat ut revertantur a vanitate.

11 אם־ | 11 Si

ſei? Vides ſimul, prudentiſſime ita temperatam orationem, ut qui nunc *vincti* ſupponuntur, *Improbiſne* ſint, an *probis*, aggregandi, haud dum conſtet, quippe de quorum *conditione* effectus demum, & *eventus*, *harum punitionum*, decidat.

Verſ. 9. Reliqua jam promtius, clariuſque, ſeſe dabunt. Sepono quid ſecundum *Hypotheſes* diverſas diverſi iterum quique ſectentur. Indicaſſe ſuffecerit triplicem teneri viam conſtructionis. Prima per ויגד dat, *Tunc annunciat illis opus eorum* &c. Hanc *Merc.* cum pleriſque ſequitur. Secunda continuans periodum, ſic pergit, *Vſ. ſeq.* in ויגד converſo; *Quod ſi vincti* fuerint *catenis*, *& indicaverit illis opus eorum* &c. *Tunc reddit eos aure revelata dociliores ad diſciplinam* &c. Hæc Eleg. *Crinſoz.* placuit. Tertia longius adhuc *pericopen* extendit; *Quod ſi vincti compedibus detineantur funibus afflictionis, Et indicaverit eis opus eorum* &c. *Et revelarit illis aurem ad correctionem*, &c. *Si* tunc *audiant*, *& ſerviant*, *abſolvent dies ſuos in bono* &c. Hinc *Cocc.* ſtat: nec *Jun.* & *Trem.* aliud voluere; quamvis incommodius paulo hic dederint, *poſtquam indicavit eis opus eorum*. Meis rationibus omnia ex æquo accommodata. Poſterius tamen ut rotundius, ita ad filum præſentis convictionis vehementius, אם לא *Vſ.* 8. recinente veluti altero אם *Vſ.* 11. & 12. cum duplici effectu. Accedit poteſtas *Vav Converſivi fut.* in *Præt.* quæ exigit potius, *& indicarit*, quam *tum indicat* &c. Maxime tamen me movet, quod *Elihuus* aperte nunc reſumat id, quod latius præmiſerat *Cap.* 33: 15--22. &c. Hoc autem non tam commode facere potuit ut *docens* denuo, *repetitionem* enim interuiſſet *otioſam*: ſed opportuniſſime ut *concludens*, & *adſtringens*, quæ ibi tam luculenter, hoc ipſum meditans, præmuniverat.

Ibid. Circa phraſin paucula, פעל *Opus*, abſolute *in malum* vergere, ad h. l. monui olim; nec eſt, qui ambigat. Aliquid tantum diſſenſionis ad verbum יתגברו exiſtit, quod *Vulgat.* I. ad *Perſonas* refert, *Quia violenti fuerunt.* Similiter *Tigur. Quia ſuperbierunt.* Nec aliter *Codurc. Quoniam animum obfirmaverunt.* Ad *defectiones* reducit II. *Merc. Quum invaleſcunt* i. e. *ut prius quam invaluerint, ab illis recedant.* Pariliter *Druſ.* citans illud *Principiis obſta* &c. Alii *Quoniam invaluerunt.* Cum acumine *Cocc. Quod extulerint ſe, defectiones eorum.* Apponit, *magnæ gratiæ eſt, pullulans malum ſtatim opprimi; nec minoris, invaleſcens reprimi, ne dominetur.* Habet & prius. Liberam optionem cuique relinquimus. Ex collatione *Cap.* 33: 17. præferrem quod *Tigur.* dederunt. *Superbiam in Deum* hoc verbo ſignatam habes *ſupr. Cap.* 15: 25. Confer ſpecimina olim edita.

Verſ. 10. Cur malim, *Et revelaverit aurem eorum ad correptionem*; *& dixerit* &c. ad *Vſ. præc.* dedi. Ambigi nequit, quin eadem nunc ſcena reponatur, quæ *Cap.* 33: 16--19. 22. inſtructa ad *Jobi* præſentem caſum. Apparet inde, de quibus *perſonis* loquatur *Elihu*: de iis nempe, quos Deus ob graviora crimina ſeverius caſtigat, ut eos flagellis quaſi admotis a *ſuperbia*, & *ſecuritate carnali*, qua *inſoleſcunt*, ad *pœnitentiam*, & *veram Juſtitiam*, adducat. Hi vel ſunt *probi*, *magnis*, *multiſque*, *criminibus* adhuc *impliciti*; vel *improbi Hypocritæ*, a Deo ulterius *denudandi*, & *traducendi*; donec *ſub impœnitentia* ſua *peſſime pereant*. Hæc ad *Hypotheſeos* noſtræ conſpectum pandendum ſufficiunt. Quid difficultatis premat reliquas ſententias, non opus eſt perſequar. Qui ad *Probos* hæc reſtringunt, in ſalebram implicantur *Vſ.* 12. Cl. *Schmid.* ad *improbos*, *Vſ.* 6 reſpiciens, *Elihui ſcopum* ex oculis dimiſit; qui erat, *Jobum* a *contumacia* ad *ſubmiſſionem ſub virga caſtigatrice* revocare. Concedimus ultro, *Finem adflictionum* hic poni *correctionem peccantis*, & *converſionem ejus*. Concedimus item, *hunc finem a Deo intendi*, *etiam reſpectu eorum, qui in impœnitentia pereunt Vſ.* 12. Sed non concedimus rite concludi, *Cadit ergo* ab-

11 Si audiant, & cultum præſtent, conterent dies ſuos in bono, & annos ſuos in amoenis.

11 אם־ישמעו ויעבדו יכלו ימיהם בטוב ושניהם בנעימים׃

12 Si

12 ואם־

abſolutum circa morientes decretum. Ea quæſtio ex aliis locis decidenda. Hicce nihil cum ea habet commune. Addit Vir Doct. *Cadit etiam Doctrina Calvinian. quaſi Deus non ſerio intendat impiorum ſalutem.* Ne cum ea quidem *Logomachia* textus noſter quicquam habet. Veritas quæ hic diſerte conſignatur, & *Jobo* inculcatur, eſt, *Vincula, & Catenas, adflictionum*, qualibus Ipſe *conſtrictus jacebat*, eſſe *Magiſtras pœnitentiæ*, atque *ſerio a parte Dei exigi*, ut peccatores, quicunque tandem illi, *depoſita* omni *contumacia*, ad *Aram miſericordiæ Ejus* per *Fidem* confugiant; ne *crimen crimine majore cumulent*, atque ita *impœnitentes*, ſub *telo miſſili maledictionis æternæ* expirent.

Verſ. 11. Extra fines contextus hujus iterum eſt, *reſiſtibiliſne* ſit, an *irreſiſtibilis*, *Gratia.* Ne tacta quidem, in toto Libro, ea Quæſtio; nedum ut *Elihu* de ea nunc judicium ferat. *Si audiant*, nihil aliud infert, quam *Officium pœnitentiæ*, omni homini incumbens. Non male *Pagn. ſi paruerint.* Vide *Pſ.* 81: 9. 12. *Eſaj.* 1: 19. &c. Sequens יעבדו graviter, & venuſte, poſitum. Ellipſin לו *Ei*, inducunt plurimi. *Cocc.* ſine ſupplemento, *ſi audierint ; & ſervos ſe agnoverint.* Acute. Favet uſus abſolutus *Arabum*, quo عبد עבד *ſervire* valet *Religioſiſſime vivere*, ut *Servum Dei decet.* Cl. *Schmid.* ſi nihil ſubaudiendum, mallet ex *Chald.* & *Syr.* notione, *ſi audiant, & faciant :* i. e. *ab iniquitate revertantur.* Idem viſum fuerat *Codurco.* Præfert prius. Nobis acumen illud *Cocc.* adblanditur: cum oppoſitione ab eodem indicata ad *Vſ.* 9. יתגברו *ſuperbire, ſe facere Virum, & Dominum rerum ſuarum. Contumacius in Deum ſe efferre.* Notandum apud *Arabes* عبد *ſervitium*, inter alia exponi *pœnitentiam :* & *ſervum* extendi ad *Homines* generatim, ut العباد *ſervi* vocentur, quotquot *Mortalium* nomine ſalutantur; etiam *Reges* ipſi. Ea latitudine eleganter & hic, *Hominem, Servumque, ſe gerere.* Id fit, in *Cultu debito præſtando.* De יבלו *conterent dies ſuos in bono*, cum variante Lectione יכלו, dictum ad *Cap.* 21: 13. Hic notes velim, *Jobo* ſuum illud cum fœnore reddi. Conqueſtus nempe fuerat, *Improbos in bono dies ſuos deterere*, extremam uſque ſenectam, videlicet, & tum *momento* ad plures abire, *in Orcumque*, raptorem communem mortalium, *atteri*, ac velut *confriari.* At *Elihuus* nunc, *Minime gentium!* inquit, *Deus non* יחיה *vivificat, vita læta, & vere felici, beat improbum: Vſ.* 6. ſupra: ſed qui *improbitate exuta*, Deum *Religioſe colent, illi, illi* demum, *in bono dies ſuos conterent* ; & *annos ſuos in lætis, lautiſque, rebus.* Cl. *Cler.* mallet in *locis amœnis*, qui opponantur *carceri.* Quæſitius. Ulterius pergit Cl. *Cocc. Ita colophonem vitæ imponent, ut bonum nacti ſint, & in ſuavitatibus æternis verſentur, atque ita non infelices ſint, quando hinc abeunt.* Sunt & alii, qui huc oculos intenderunt. Cl. *Schmid.* cum נעימים, repetendum ait שנים, h. m. *& annos ſuos inter annos jucundos.* i. e. *ita ut mereantur referri inter annos jucundos.* Addit, *Annos putamus eſſe hujus vitæ; quos tamen felicitas æterna ſubſequitur.* Illos *annos inter annos* pauci digerent. Refutatur *Jobi* illa *exaggeratio invidioſa*, qua dixerat *Cap.* 21: 7. *Improbos* חיה *vivere, vigere, in omni amœnitate, & bonarum rerum affluentia, ævum traducere.* Imo vero inquit *Elihu*, qui *Deo fideliter ſervient, pacatamque* poſſidebunt *conſcientiam*, ii demum *annos ſuos* in *Amœnis, jucundiſque, rebus, conſument*, non ad *Tympanum*, & *Citharam*, &c. *exſultantes*, non *inter pocula*, & *epulas*, *hilaria agitantes*, non *mendacibus gaudiis ebrii*, & *Pax*, *Pax*, clami-

12 ואם־לא־ישמעו בשלח יעברו
ויגועו בבלי דעת :

12 Si vero non audiant, per miſſile telum tranſibunt, & expirabunt in inſcientia.

13 וחנפי־לב ישימו אף לא ישועו
כי אסרם :

13 Et Loripedes cordis ponunt Naſum; non implorant gratiam, quum vinxit eos.

14 תמת

14 Ho-

mitantes, quum tamen Gladius ultor Capiti & Cervicibus impendeat: ſed vel in *fortuna tenui* vere *divites*, *beati*, *copioſi*, *omnibus bonis rebus circumfluentes*, & *limpidis*, *ſolidiſque*, *voluptatibus*, tanquam *Promulſide Vitæ perennis*, delibuti. Confer quæ ad *Cap.* 33: 23--26. &c. nec non quæ *Vſ.* 6. 7. hujus *Cap.* pro fundamento jacta. Ad *Vſ.* 16. ſtatim de *Hypotheſi* quam tenuit *Elibu*, & natura *bonorum*, de quibus loquitur, eminentes characteres conſignabuntur.

Verſ. 12. Sors dira *impœnitentium* diris coloribus expingitur. Ex *Cap.* 33: 18. 22. cum reliquæ opiniones de phraſi *Tragica*, עבר בשלח, *Tranſire* in *Telo miſſili*, vel *Gladio*; tum noſtra quoque ſententia, percipi poterit: intelligi, videlicet, *Mortem maledictionis aculeo armatam*, *quæ Corpus Animamque uno ictu occidat.* Hoc ipſum intentum forte a *Merc.* *in Gladium tranſibunt* nunc exponente, *Miſere peribunt*, & *abſque ulla Salutis ſpe*; *ut qui gladio percuſſus eſt.* Addit tamen, paucis interjectis, quod fluctuationis nonnihil arguit, *incident in gladium*, & *arma:* ad quam rationem Cl. *Cler.* *Miſſile in eos incidet quo occidentur*; ſive, *ferro interimentur.* Omnino *Gladius ultionis Divinæ*, & *plaga lethalis*, cum *maledictione*, ſignatur, ſecundum ea quæ ſuperius diſcuſſa. Iis nunc ſuperaddo, alluſum videri ad *Supplicium Capitale perduellium*, quos læſa Regis Majeſtas jubet *tranſire per Gladium*; ut *ad terrorem* aliorum *infami nece occumbant.* Tale nunc *ſupplicium Rebelli* velut *inflictum*, univerſa ſeries diſputationis, & atrox Caſus *Jobi*, ſponte ſuggerunt. Verſus 14. mox cumulum omnis infamiæ, & execrationis, huic Judicio ſuperimponet.

Verſ. 13. Filum non uno modo texitur: & multum variatur in formula שים אף. *Merc.* I. dat, *At Hypocritæ corde ponunt iram*, i. e. *apponunt*, *adjiciunt*, *cumulant ſibi*, *iram Dei in adflictionibus: tantum abeſt ut ipſis proſint afflictiones*, *ut Deum magis irritent*, *dum in Eum murmurant* &c. Nempe hic demum ad *genus improbum* tranſiri cenſet; verſu præcedente per *Comminationis*, credo, *ſpeciem* ſuperioribus attexto, quæ de *Juſtis* dicta cenſebat. *Calvin.* II. verſu præcedenti generatim *impœnitentes*, & *Deo immorigeros*, adſciſcens, per *Hypocritas corde* intelligit *genus ex malitia*, *fraude*, & *dolo*, *totum conſutum*; *eoque jam obſtinationis deductum*, *ut in adflictionibus nullo modo Deo ſubjici velit*; *ſed* iram adjiciat: i. e. *tanquam Ligna congerat ad ignem augendum.* Vid. *Conc.* CXL. Eodem fertur *Vulgat.* *Simulatores* & *callidi provocant iram Dei.* Paulo diverſius *Jun.* & *Trem:* III. *Hypocritarum vero ex animo*, qui *apponunt iram* &c. *Moritur cum juventa illa anima eorum.* i. e. *Æque morientur*, & *pari judicio Dei conterentur*, *atque* Juveniles illi animi, *qui proterve obnituntur Deo*, *quorum mentio facta Vſ.* 12. Concipiunt illi tres hominum ordines. 1. *Reſipiſcentes*, 2. *Contumaces* & *palam Deo obnitentes.* 3. *Hypocritas ex animo* &c. qui nempe *Cordis malitiam* ſpecie virtutis *palliare* ſolent. Cl. *Schmid.* IV. *Subjectum Vſ.* 12. retinet, eadem arctiore copula cum ſeq. *Vſ.* in h. m. *Et* quidem *Hypocritarum corde*, qui *ponunt*, augent, *iram* Dei; &c. Horum inquam *morietur in Juventa anima* &c. Eoſdemne, an alios, velit Cl. *Gocc.* V. ſubdubito. Crediderim tamen eoſdem, quos *non obedientium* nota ſignavit. Ita nempe pergit: *Et* enim *Hypocritæ corde ponunt iram* &c. Explicat, *induunt iram*, *in Deum iraſcuntur*, ut *Prov.* 19: 3. & *Eſaj.* 8: 21. Citat *ponere* pro *uſurpare* ex *Cap.* 24: 15. Eſt diverſum. *Ponere iram* in animo, pro *admittere*; etiam non ſatis plenum. Eſt tamen quantivis pretii obſervatio, & ingenioſe profunda; nam *incandeſcentia* adverſus Deum hic requiritur om-

nino; atque contra eam potiſſimum extremæ hujus Diſputationis Cornua commota. R. *Salom.* ſimile quid dederat, monens *Hypocritas* hic induci מחרפים ומגדפים *Conviciantes, & blaſphemantes*; ſed *Merc.* ſepoſuerat, ut minus congruum. Arguta elegantia VI. *Caſtal. Et ſimulatores ſupplicii ſui cauſa ſunt, qui ab Eo vincti, non implorent Eum.* Acutius adhuc, ſed non tam ſcite *Epiſc. Elienſ.* VII. *Hypocritæ nil aliud quam iram ſibi accumulant ficta ſua pietate; quæ eos tam ſubito corripiat ut non clament* ad Deum, *quin pœna præſentiſſima eos involvat.* Non feliciſſime Cl. *Cler.* VIII. *Simulatores Sapientiæ ponent iram; nec clamabunt, quum eos vinxerit.* Notatur, *Loquendi genus ambiguum eſt, per ſe: tam enim poteſt ſignificare* iraſci, *quam* deponere iram. *Prætulimus poſterius, quia ſequitur* non clamabunt. *Itaque ſenſus, eos non indignaturos, neque queſturos, cum mali pœnas dabunt, ne iis ſimiles videantur.* Mirum genus *Hypocritarum!* Non placet etiam, *Simulatores cordis*, pro, *qui præ ſe ferunt* cordatos eſſe *homines, cum non ſint.* Præferri debuiſſet prius: ut bono judicio factum a Cl. *Reim.* IX. *Scilicet Hypocritæ animo apponunt*, adhibent, *iram, eamque Deo opponunt* quaſi contumacius. Laudat *Eſech.* 21: 21 2 *Reg.* 8: 11. 1 *Reg.* 20: 12. ubi שים valet *adhibere impetum, inſtare.* Sic illud *Cocc. num.* V. majus capit robur. Dilutiſſime *Vatabl.* X. *Ceterum impii corde tribuunt furorem* i. e. *Attribuunt ad iram Deo, quod eos puniat, nec attendunt ad ſua ſcelera.* Deleatur quoque XI. quod tentatum in *Juvenil. Hypocritæ vilipendunt iram* Dei, *nec clamant* &c. Etiam Cl. *Crom.* pleroſque ait accipere de *contemtu pœnarum*; idem ſuo firmans calculo; ſed hactenus quidem neminem habuimus ita reddentem: & liceat monere *Lexicon* nubeculam offudiſſe, in quo سام خسفا exponitur *Damno, noxa adſecit.* Item, *vilipendit.* Atquin formula illa ſonat proprie, *impoſuit detrimentum*, vel *oneravit Zamia*; quod inter alia pro *vilipendio* venire poteſt. Quid ergo tandem? XII. Non invenuſtum cenſeo, *apponere iram*, pro *accumulare velut theſaurum*, ſpeciatim: quod *Doct. Tigur. Grot. Codurc.* aliiſque placuiſſe cerno. Dialectus *Syriaca & Chald.* סימתא frequentat pro *Theſauris.* *Scopus* tamen *Elibui* nunc magis depoſcit *apponere iram*, pro *intendere, in Deumque cum excandeſcentia, & contumacia erigere* veluti, ad obloquendum, & obmurmurandum. Hoc ipſum autem cum venuſtius, tum expreſſius e textu noſtro eminebit, ſi demus XIII. *Et Hypocritæ Cordis, ponunt Naſum:* i. e. *Naſum erigunt* in cœlum, Deoque ferocius ſe opponunt, *ejus Judicia cavillantes, criminantes*, atque adeo *damnantes.* Ad hunc *gradum inobedientiæ contumacis.* ſub Dei virga, objectandum, ſuus *Elibuum* impetus adverſus *Jobum* ſponte provexit: ut in hoc adſpectu acquieſcere auſim. *Naſus* hicce *contumaciæ*, ut præcipue bilem commoverat *Elibuo*, ſic maxime ab eo impeti, & contundi, debebat. Redi ad *Cap.* 35: 15. ubi plura. *Altitudinem Naſi* illuſtravi ad *Pſ.* 10: 4. Apud *Arabes* nil protritius, quam *Naſum ponere, erigere, in altum tollere*; tum ad *ſuperbiam*, tum ad *contumaciam*, conſignandam. Habes *Cumulum perduellionis* in Deum; quem *ultimo ſupplicio vindicandum* merito pronunciat; ut *Jobum* iſti culpæ proximum hoc tandem fulmine conterreret, atque ad Officium revocaret. חנפי לב admirabiliter figuratum. Origo præbet *Loripedes Cordis*; quorum *cor fermento Hypocriſeos, & Juſtitiæ propriæ, turgidum, non recte incedit* coram Deo: & *contorto* ac *vacillante* velut *talo nititur.* חנף ex حنف & خنف hanc lucem ſuo jure ſibi repoſcit. In iis ineſt *vitium pedis torti, & vacillantis inter incedendum.* Viva imago *Hypocriſeos.* Conſulatur *Clav Dial.* p. 231. Nolim præterfugiat אסרם *vinxit eos*, tanquam *catenis ſuppliciorum*, ut *Vſ.* 8. unde improprie locum illum exponendum, liquido confirmatur. לא ישועו *non clamant*, nempe *gratiam implorantes, & ſupplicantes.* Diſerte tamen *Jobus Cap.* 30: 19. אשוע אליך *Vociferor ad Te, & non reſpondes mibi.* Retorquet, credo, dictum Cenſor, & negat eum *opem, gratiamve, implorare*, qui *Deum provocare* ſuſtinebat: quippe quod ſit *ponere Naſum*, non autem *ſupplicare, aramve miſericordiæ amplecti.*

Ibid. Modus connectendi jam facilius dijudicari poterit. Duplex via. I. ut iidem refractarii teneantur, qui *Vſ. præc.* inducti; hoc

14 תמת בנער נפשם וחיתם בקדשים׃

14 Horum anima cum excuſſione morietur, & vita eorum inter nefandos.

15 יחלץ

15 Eri-

hoc pacto concluſione adſtricta: *Sic Hypocritæ cordis* qui *ponunt Naſum, nec implorant, quum vinxit eos, Morietur anima eorum* &c. &c. II. ut *genus novum*, & *execrabilius* adhuc, ſubſeratur h. m. *Quod autem ad Hypocritas cordis*, qui *ponunt Naſum; nec clamant; quum vinxit eos: Morietur anima eorum* &c. *cum abominandis*. Hi Deo vel maxime *execrabiles*, omni *infamia* cooperientur &c.

Verſ. 14. Dirum & infame ſupplicium delineatur. In eo reddendo magna diſcrepantia, occaſione vocum נער & קדשים. *Vulgat.* I. *Morietur in tempeſtate anima eorum, & vita eorum inter effœminatos.* Iſta *Tempeſtas* ex נער exſculpta, quatenus deſignat *excuſſit*. Inde & R. *Salom.* שינוק *præfocationem, excuſſionem, mortem repentinam*, arripuit. Ita plerique *Latini*; *per mortem immaturam, & in flore ætatis.* Non multum hinc abit *Merc.* II. dans, *Morietur in pueritia anima eorum, & vita eorum inter Cynædos* i. e. *dum per ætatem proni ſunt ad nefandam libidinem* &c. Conſimiliter *Calvin.* & *Vatabl. Mors illos corripiet voluptatibus impuriſſimis vacantes.* Cl. *Schmid.* III. in priori conſentiens; ad poſterius membrum adſciſcit *morbos abominabiles*, & *memoriam execrandam*. Idem ſubinnuit *Cler.* exhibens, *Contabeſcere inter Cynædos.* Adfectatius IV. *Jun.* & *Trem. Moritur cum juventa illa anima eorum, & vita eorum cum meritoriis.* Retrahunt הנער *juventam illam* ad *Vſ.* 12 & explicant *Juveniles* illos *animos, qui palam ad flagitia projecti ſunt; Deoque proterve obnituntur.* Pueros *meritorios* autem pro *omnibus flagitioſis* poſitos autumant. *Doct. Tigur.* V. *Quare anima eorum morietur per juvenilem ſtoliditatem, & vita eorum cum ſcortatoribus.* Ad iſtud fere exemplum VI. Cl. *Cocc. in pueritia* i. e. *ſtultitia, inſcitia*, ἀφροσύνη *Præmature videtur mori, qui nondum didicit viam vitæ: qui autem præmature moritur, videtur quaſi* Infans *mori, aut tanquam* ἔκτρωμα. נער pro νεότης, ἀφροσύνη etiam *Prov.* 29: 21. Acumini item indultum ad קדשים, quaſi *Hypocritæ videri velint* קְדֹשִׁים *Sancti, quum ſint* קְדֵשִׁים *proſtibula: ſpirituales adulteri:* & *eſſe duas ſocietates in mundo, in quibus vivunt, & moriuntur homines, alteram ſanctorum, alteram ſcortorum,* &c. Satura lance VII. ad poſtremum illud. LXX. ὑπὸ ἀγγέλων. Legerunt קדשים *Sanctos*, & *Angelos mortis* θανάτου *miniſtros* intenderunt. *Gregor. Thom. Hugo, Dionyſ. Boldnc. Hypocritas* figurate *effœminatos* vocari cenſent, quod *molles* & *enerves* ſint ad *maſculam virtutem.* Argute in *Reg. Morientur inter condictos*, ſive *ſanctificatos* i. e. *deſtinatos neci acerbiſſimæ.* Item *de Pined.* qui *indicari* cenſet, *Hypocriſin & occultam ſuperbiam, digno ſupplicio* i. e. *manifeſta luxuria adfici a Deo, taliumque mores turpiſſimos in lucem proferri per pœnas.* Eodem redit, quod adjecit, *Alluſionem fieri ad* Sodomiticum *incendium, quo opprobria illa generis humani conflagrarunt.* Idem placitum *Deod. Grot. Patric.* aliiſque. Ad hanc rationem, ſic ſatis ſpecioſam, נער *excuſſionem & tempeſtatem* potius ſignaret, quam *pueritiam.* Ei proprie ſumtæ parum loci. Improprie accommodari poſſe non diffiteor. Onerat tamen ſententiam iſta *ſtoliditas*, ex ſuperioribus ſatis ſuperque percipienda. Thema נער infra *Cap.* 38: 13. ſignate occurret in *graviſſima exterminatione*. Adde *Pſ.* 136: 15. Inde נער per *Excuſſionem violentam* convertere licet. Non eſt quod obducatur, nuſpiam alibi formam hanc ita venire; nam primo, ex quatuor locis, quæ hanc vocem ſiſtunt, quid tandem concludere ſit, ad totius Linguæ indolem? Secundo, duo ex illis dubia: nam *Job.* 33. 25. placuit nonnullis, *a Concuſſione*; quod non ſpernerem ibi, ſi ſeries magis faveret. Iterum *Pſ.* 88: 16. גוע מנער commodiſſime dari poteſt, *Expirans præ excuſſione*,

15 Eripiet *autem* adflictum in adflictione ſua, & revelabit in preſſura aurem eorum. | 15 יחלץ עני בעניו ויגל בלחץ אזנם׃

16 At- | ואף 15

me, qualem *Pſ.* 109: 23. habes, ננערתי *Excutior ut locuſta.* Non ambigendum, quin Forma hæc vim omnem ſui Thematis ſubſequatur, etiamſi exempla deficiant. Gravis uſus *Neh.* 5: 13. *Et* נערתי *excuſſi ſinum meum, dixique, ſic* ינער *excutiet Deus* מביתו ומיגיעו *e domo ſua, & labore ſuo, omnem eum, qui non præſtiterit mandatum; eritque* נעור *excuſſus & vacuus* &c. Adſciſci hinc poſſet VIII. *Judicium publicum Excuſſionis* veluti, quod Deus extra ordinem infligit *Hypocritis*, *fiducia propriæ Juſtitiæ Naſum ponentibus*, ut eorum *turpitudinem nudet*, atque omni *infamia* eos *cooperiat*, in Theatro Orbis terrarum. Ad hanc *Infamiam*, & *deteſtationem*, retulerim titulum קדשים *Nefandorum*, quorum *ſcelera* honeſto vocabulo velantur, dum *ſacri*, vel *ſacrati*, appellantur, qui omnibus modis *execrabiles*, & *fulmine maledictionis* præ reliquis omnibus feriendi. Non plane ſecurus ſum, me mentem omnem *Elihui* aſſecutum: ab ea tamen non longiſſime aberratum confido.

Verſ. 15. Nimis a proprietate verbi deflexa *Paraph. Tigur.* I. *Quum affligit humilem ſua miſeria, vellit ei aurem per adflictionem.* Videntur ex *ſeq.* לחץ iſtam vim ~~לו~~ חלץ etiam ſubjeciſſe. Non omnino ad Linguæ genium *Calvin.* II. *Separat pauperem in ſua adflictione.* q. d. *Deus ad ſe colligit, & ſegregat, eos quos caſtigat. Quum rebus proſperis fruuntur homines, vagantur, & caligant eorum ſenſus: ſed ſtatim atque Deus illis manum injicit, & ſeveritatem ſuam erga illos exercet, perinde eſt atque ſi illos aſſumeret.* Acute! Nititur eo, quod in textu non ſit, *Extrahere ex adflictione*, ſed *in adflictione.* Ad indolem Linguæ melius III. *Merc. Liberabit pauperem in adflictione ſua:* ſed nexus parum commodus, quum ſit, *Cohæret cum ſuperioribus. Non ſolum Juſtos compedibus vinctos eripit, ſi ad ſe redierint* &c. *Sed & quomodocunque adflictos ſolet in adflictione eripere.* Subdit ב poſſe etiam *per* converti. q. d. *alios quoque adflictos, beneficio adflictionis a Gehenna retrahit, in quam periculum erat ne devenirent, niſi in tempore admoniti per adflictionem reſipuiſſent.* Ex mente Cl. *Schmid.* IV. *Adflicti* hi opponuntur *vinctis*, & deſignant *eos qui non ex merito graviorum criminum, Fidem & Gratiam tollentium, adfliguntur, ſed a Deo probantur tantum.* Intelligit eum qui *innocenter patitur*; qualis & *Jobus.* At *Elihuus* talem necdum agnoſcere potuit Noſtrum. Cl. *Cocc.* V. עניים *humiles*, exponit, *qui non cupiunt ſalutem quærere brachio ſuo, aut ullius carnis, nec reſiſtere malo, ſed pati, & humiliari ſub manu Dei.* Applicat ad utrumque genus, de quo actum, *Juſtos* nempe *citra elationem*, & *nonjuſtos* adhuc, propter inhærentem *ſuperbiam: qui per adflictionem facti* ἄμωμοι, *&* juſtitiam *conſecuti. Alteri* videlicet *per Crucem in* Humilitate *conſervantur, & præſervantur a ſuperbia: alteri* humiles *efficiuntur.* Habet & hoc peculiare, quod ſuppleat *Pron. Relat.* אשר, ut ſit, *Liberat inopem in inopia ſua, & quorum detegit in preſſura aurem.* Nobis VI. videtur eſſe generalis collectio ex ſuperioribus, ad tranſitum commodiorem. Obſervetur autem 1. עני בעניו pervenuſto luſu dare, *Humilem in humiliatione*, h. e. qui *dum* a Deo *adfligitur*, vere eſt *adflictus, fractus, contritus*; non *Naſum ponens*, ſed omnem *priſcam ſuperbiam deponens.* 2. Talem יחלץ *ſalvum præſtat* Deus, atque quantumvis periiſſe ſibi videatur, ſubito *extrahit* ex omnibus *anguſtiis*, & *preſſuris*, לחץ hic dictis, cum jucunda *paronomaſia*; qua יחלץ בלחץ ſibi invicem reſonant. 3. Iiſdem vere *Adflictis*, ac *contrito corde* ſemet *humiliantibus*, *per preſſionem aurem revelat* i. e. *efficaciſſime erudit eos*, atque *ad fidem, virtutemque ſinceram*, ac *conſtantem, revocat.* Poſſis etiam, *in media preſſura aurem eorum revelat*; i. e. *ſenſum veniæ*,

16 ואף הסיתך מפי־צר רחב לא־מוצק תחתיה ונחת שלחנך מלא דשן :

16 Atque etiam te inſtigavit ex ore anguſtiæ, *ad* latitudinem, ſub qua nihil coarctati, & *ubi* miſſus menſæ tuæ plenus opimitate.

17 ודין

17 At

niæ, & *pacis cœleſtis* iiſdem *inſinuat*, atque *obſignat*. Huc tendit Cl. *Schmid. Significat Elihu, Deum in preſſura afflictos innocentes conſolari ſuper liberatione: quod per certa indicia gratiæ, aut per verbum promiſſionis facit.* Commutes *adflictos innocentes*, in *vere adflictos* etiamſi *nocentes* ante fuerint: & habebis veram Doctrinam, *in media preſſura* exiſtere *fontes conſolationis* & *lætitiæ*, ubi *Cor* antea *durum inſtar lapidis*, ſemel tactum, & colliquefactum ſub *virga* Dei *vel ſeveriſſima*. Hanc qui *oſculari* incipit, ſub *ſæviſſimis* etiam *plagis*, *oleum* ſibi & *vinum* ſimul *adfundi* ſentiet, quibus ſuaviter recreetur, atque ad lætiſſimas ſpes, & res, mox erigatur.

Verſ. 16. Aciem diſputationis propius admovens orator, *Jobum* directe compellat. Circa modum divortia. Doct. *Tigur.* I. minanter: *Quin etiam ſi te revocarit e faucibus periculi*, ſupereſt *lata vorago*, *quæ fundamento caret*; *ut menſa tua referta pinguedine peſſum eat*. Nimis ſoluta omnia. רחב *Latitudinem* pro *Foſſa latiſſima*: מוצק *arctum* pro *fundamento*; נחת *deſcenſionem* pro *peſſumitione*, ſic abſolute nuſpiam reperire eſt. Ad *conſolationem* II. *Vulg. Igitur ſalvabit te de ore anguſto latiſſime, & non habente fundamentum ſubter ſe: requies autem menſæ tuæ erit plena pinguedine.* Exponitur a' Doct. *de Pined. Si, quam ſubiiſti pœnam, tuis ſceleribus deberi intelligas, ille te procul dubio abſtrahet ex illo anguſtiarum barathro, quod te miſerum devoravit; neque permittet ut præceps labaris in Abyſſum æternæ damnationis. Bonorum quin imo affluentia te cumulabit, atque cum Ille te lauto excipiet convivio poſt egeſtatem, tum ipſe domi tuæ tranquillus accumbes ſplendidæ menſæ &c.* Aliquid *Oxymori* captatum in illo *Ore anguſto latiſſime*, quamvis *Gloſſ. Ordin.* & *Lyran.* nectant *ſalvabit te latiſſime*. Acumen quod *Hieron.* obverſatum forte, ita pandit *Sanct. Gehennalis cuſtodia anguſtum videtur os habere, quia cum facile ſontes admittat, aut devoret; non tamen foras evomit ſemel devoratos.* &c. *Deinde vero latiſſime ſe explicans, fundo caret* &c. Subdit, *ſibi probabilius videri, agi de nota aliqua voragine, ſub ore anguſto, immenſæ altitudinis, in Idumæa, in quam conjicerentur magnorum criminum rei: cum qua nunc comparetur barathrum ærumnarum, in quod Jobus erat dejectus* &c. Quantum ſibi indulgent ingenia! Saniora ſunt hæc *Bolducii: Extraxiſſet te ex ore compedum adflictionis; & pro tali anguſtia dediſſet tibi libertatis latitudinem minime anguſtam, & fercula menſæ tuæ jam eſſent lautiſſima.* Hunc conſpectum præbuit *Calvin.* III. *Conc.* CXL. *Quin etiam removiſſet te ab ore anguſtiæ*, in *latitudinem ſub qua nulla anguſtia, & requies menſæ plena eſſet pinguedine.* Cenſet *exprobrationem* ſubeſſe *ingrati animi*: q. d. *Adeſdum*; *nonne antea cognoviſti Deum tibi res proſperas conceſſiſſe? Unde venerunt tot Divitiæ, quas poſſediſti, niſi ex eo quod Deus ſe tibi liberalem exhibebat? Ceterum adhuc ſe Talem exhiberet, ſi dignus eſſes* &c. &c. Sine iſto aculeo *Merc.* IV. putat *Theſin revocari ad Hypotheſin, hoc eſt, generaliter dicta de Piorum adflictionibus, eus mitti in bonum ipſorum, & ſalutem, ſi modo admoniti reſipiſcant, accommodari ad Jobum.* Voculam נחת vel *requietem* vel *poſitionem* verti poſſe monet a ינח. Sed de ea, aliiſque poſtea diſtinctius. Eo non contentus Cl. *Schmid.* V. ſtatuit *quod de* innocenter adflictis *dictum erat noviſſime, mox Jobo applicari*; per modum *promiſſionis* nempe. *Etiamque removebit te ex ore anguſtiæ: latitudo non arctata* erit tibi *pro illa: & miſſio menſæ tuæ* erit *plena pinguedine.* Sic loquentem inducit deinde *Elihu*; *Ex his afflictis innocentibus, quos dixi Deum eruere, te quoque unum agnoſco, ſecus quam ſocii tres* &c. Addit, *Interpretes durius eum hic faciunt cum Jobo agentem, quod non probamus.* Et quid *duri* in expoſitione *Merceriana*, quæ tantum *reſipiſcentiæ conditionem* exigit? An *Jobus* talis *Elihuo*, qui nulla culpa teneretur? Quid diſputat ergo? Hæc ex ſuperioribus noſtris jam

ſatis

ſatis clara; & *media via* inter *damnationem*, & *abſolutionem*, ex his ipſis palam eminet. Ambagioſe *Jun.* & *Trem.* VI. in *præterito*, reſpiciant ad *præcedentem Jobi felicitatem*, periodo circumducta per tres verſus: *Sic etiam averterat te ab ore anguſtiæ*, in *latitudinem* &c. *Dum judicium improbi compleres: judicium & jus obtinerent. Quum æſtuans ira* obvenit, cave *ne avertat te exploſione* &c. Senſus eſt; *Deus te olim ex maximis miſeriis vindicavit in ampliſſimam felicitatem, dum juſte de cauſa ejus ſtatueres* &c. De tali *Liberatione Jobi* antegreſſa altum ſilentium. Alia ad 17. & 18. ſubnotabuntur. Cl. *Cocc.* VII. ea quoque promit, quæ non e facili fluunt. Incipit hic *Epilogum quo nominatim Jobi vota examinentur*: nempe *petitionem judicii* primo; *Vſ.* 16--19. ſecundo, *votum mortis præ vita*, *Vſ.* 20--25. *Petitionem judicii* vocat *votum Jobi, ut proſperis & jucundis rebus frueretur tanquam pietatis ſuæ præmio.* Cenſet, *eam confutari a probabili judicio contrario ipſius* Jobi *in pari cauſa.* Et quidem primo ſic: *Atque etiam pellexiſſet te extra os arcti latitudo* regionis, *cui non ſit anguſtum limitum ſuorum, & quies menſæ tuæ plenæ opimitate; Et jus improbi impleſſes: Jus & judicium tenerent?* Hoc *Enthymema* ita evolvit. *Si tu ipſe, O Job, proſperitate ſeductus, ea commiſiſſes, quæ damnatione digna, non cuperes tibi retribui ſecundum facta tua, ſed potius velles te clementia Dei in viam reduci; æquum eſt, ut pius præmium pietatis etiam non nimis ſtricte exigas: præſertim ſi afflictio tibi ſalutaris ſit.* Viſne planius? En paucis. *Si tu, pellectus forte tua opulentia priſca ad improbitatem, non poſtulaſſes, ut Deus te ſtatim pro improbo exſcidiſſet; non continuo debes murmurare ſi nunc probus adfligaris, & careas præmiis virtutis tuæ; præſertim quum afflictio tibi utilis ſit.* In hoc ratiocinium ſe induit præcl. Interpres, quod *Jobum* ut haud dubie *pium* a Monitore tractari ſupponat. In eo 1. *proſperitas* comprehenſa ſub phraſibus, *Latitudo* regionis *cui non anguſtum limitum*, & *quies menſæ* &c. 2. *ſeductio*, ſub formulis *ſi pellexiſſet te ab ore arcti: & jus improbi impleſſes*: 3. *Jobi probabile votum* in tali caſu, in fine *Vſ.* 17. per interrog. *Jus & judicium tenerent?* i. e. *Velleſne teneri ab iis, & non laxari?* Non velles. Ergo nunc contrarium quoque velle non debes; ut juſtus continuo juſtitiæ præmia reportes, atque nulli cruci ſubjaceas: *quæ* tamen *tibi ſalutaris.* Hunc acute inflexum פי צר *os arcti*, quaſi *os* ſignificaret *dictamen crucis; quod latitudo ſeducat; Crux doceat!* Sub *latitudine*, quatenus *pelliciens* concipitur, ex לא מוצק aſſumta *ſpacioſitas patula, facili, & lata, declivitate declinans*; ſi veniat a צוק: ſin a יצק, *ſpacioſitas ſub qua nil firmi*; quæ ſit *uda, paludoſa, cœnoſa: immergens* videlicet in *voluptatem*, & *perniciem*, unde *emergi* nequeat. Magno Ingenio debebatur, ut profundioris ſenſus, ad h. l. ſtricturas exhiberem. Ad eum deduxit mitior *Hypotheſis*, quæ *Pietatem* ſuam *Jobo integram* relinquit. Nobis VII. non videtur poſſe ambigi, quin verſus hicce contineat luculentam picturam *lautæ & opimæ fortunæ*, in locum *calamitatis* ſucceſſuræ: ſed ambiguum, num 1. *per modum promiſſionis* ea propoſita ſit, ſub *conditione*, ſive in *præterito*, quid Deus *feciſſet*: ut *Merc. Beza, Druſ. Piſc. Belg. Patric.* &c. ſive in *fut.* quid Deus *facturus ſit*, ut *Crinſoz. Cler.* Itemque *Reim.* ut ſit, *Quin & excitabit te ex ore anguſtiæ*, ſi ſubmittas te, &c. *Præter. loco fut. in prædictionibus.* Adjectum ab Eodem, *vel ſi mavis redde, Quin & ubi excitaverit te ex ore anguſtiæ* &c. Num 2. potius *per modum declarationis*, quid Deus intendat hac gravi adflictione in *Jobum* immiſſa. Inde emergit. *Quin & te* jam *depellit*, depulit, depellere ſtuduit, Deus, *ab ore anguſti in latitudinem ſub qua nihil arcti; & ubi fercula menſæ tuæ plena opimitatis.* Quid ex hiſce tribus præferendum ſit, ex elucidatione verſus ſeq. eluceſcet. Nunc dicam ex *Collatione Cap.* 33. & toto Filo Actionum *Elihui* poſterius ſatis plauſibile videri, ſuccinente vi vocum & ſententiarum: de quibus enucleatius paulo agendum.

Ibid. Incipio 1. a ואף *Et etiam, Quin &.*

Adſtringitur ad *perſonam Jobi*, quod *generatim* erat expoſitum *Vſ.* 15. Non incommodum, *Enimvero & Te* עני בעניו ſi *adflictum te in adflictione* dediſſes, & non *durum*, *excitaſſet ex ore anguſtiæ* &c. Commodum quoqee, *Enimvero & te excitabit* &c. Sed commodius adhuc, *Quin etiam Temet excitavit* Deus &c. &c. *Adflictionum* hæc *agmina*, atque hi *Exercitus malorum*, de quibus tam *vehementes querelas commoviſti*, ideo *in Te emiſſi*,

miſſi, ut per *oppreſſionem auris tibi revelaretur*. 2. Exquiſitiſſimum verbum הסיתך. De eo ita *Merc.* *Eſt proprie* incitare ad aliquid, *fere* malum: *& quia qui aliquem incitat, ab una re propellit ad alteram, ideo pro* removere *uſurpatur*; ut 2*Chron.* 18: 31. Alii malunt nunc *excitare, incitare, pellicere*. Vide quæ ad *Cap.* 2: 3. comparent. Iſta anſa *Complutenſes*, *Suaſit te de ore anguſtiæ*. A Cl. *Guſſ.* productum ſub סות, *Educere ex ore miſeriæ inſtinctu quodam*, aut *ſapientiæ lumine, quo in animum hominis indito, ſeſe expediat, & ſtrenue, ac dextre, evadat ex anguſtiis*. Docte. Nobis lucem præſtat quod *Cap.* 2: 3. dedimus de de *Inſtigatione per ſibilum oris*. Inde grandiore *metaph.* naſcitur, *Quin & Temet* ita *inſtigavit* Deus *ex ore anguſtiæ*, ad *latitudinem* &c. Illud מפי צר 3. non eſſe. α. *ex foramine anguſto Barathri*, vel *Gehennæ*, ut R. *Salom.* itemque *Hieron.* ſupra volebant, liquido confirmare eſt. Figura, quam ex R. *Levi* adſcivit *Merc.* β. a *rictu feræ devorantis*, non caret duritie; quæ minuetur, ſi *anguſtia* comparetur cum *voragine*, vel *gurgite*, *ſorbente*: ut *os ſepulcri*, vel *orci*, *diſpanſum*: *Eſaj.* 5: 14. &c. Cl. *Cocc.* γ. malebat, *ſi te ab ore arcti pellexiſſet latitudo*, ſi te *lata via* abſtraxiſſet *a dictamine* ſalutari *crucis*, vel & ejus *arctiore coërcitione*. En δ. conjecturam noſtram; *Quin & Temet inſtigavit* Deus *ex ore*, per os, *Anguſtiæ*, in latitudinem &c. Dixerat *Vſ.* præc. *Revelat per preſſuram*, per calamitatem coanguſtantem undique, *aurem eorum*. Eodem colore nunc ſubſumeretur, *per Os, ex ore*, ipſius *Anguſtiæ* veluti, *Te impulit*, *& inſtigavit* ad *veram pacem*, & *felicitatem*, &c. *Anguſtia quæ te tamdiu indagine cinxit*, *ſuo* quaſi *ore* te *inhortata eſt*, *incitavit*, *inſibilavit* &c. Confer querelas *Jobi Cap.* 10: 16. 17. & 16: 12. 13. unde huic audaciſſimæ Figuræ anſa miniſtrata. *Per Anguſta ad Auguſta* dicit verbum vetus. *Per Os Anguſtiæ* ergo 4. *hortantis* veluti, *in latitudinem incitatum*, & *impulſum fuiſſe* Noſtrum, innuitur. רחב abſolute *ſpacioſitas*, nil niſi *bonum* ſignare hic poteſt. Idem haud dubie quod מרחב *Locus ſpacioſus*, pro *felicitate*, *tranquillitate*, *pacata*, *læta*, *lauta*, *conditione vitæ*. *Pſ.* 18: 20. & 31: 9. & 118: 5. Ad *naturam felicitatis* hujus declarandam 5. adjectum לא מוצק תחתיה. Conſtructio paululum impedit. Ipſa phraſis quoque non ex facillimis. *Ab. Eſra* ſubtilius philoſophatur, מוצק exponens *centrum*, & רחב *peripheriam*. Quod de *Abyſſo* ſupra tactum, ejuſdem eſt commatis. Cl. *Cocc.* acumina ad מוצק vel a יצק, vel a צוק, præc. nota dabit, *num.* VI. Hic addo תחתיה ab eo *nominaliter* etiam capi in h. m. *Nihil anguſti eſt ſub iſta latitudine*. Redit ad hocce *Merceri*, אשר inſerentis, *ſub qua non* eſſet *arctatio*; quamvis aliter explicetur. *Schmid.* maluit, *pro*, *loco*, *vice anguſtiæ*, tibi erit *latitudo non arctata*. Refert *affixum fœm.* ad צר *anguſtiam*, ejus *ſynonymo* צרה, vel & *re*, in *neutro* ſpectata. Teneo prius, plenius quippe, & venuſtius: nam & רחב *latitudo* habet ſuum רחבה; quin, ut alia *ſegolata*, per ſe poteſt *fœmin.* induere rationem. מוצק *part. Hophal* a צוק *arctatum*, *compreſſum*, non apponitur, ut alia *latitudo* dicatur *arctata* i. e. *exigua*, alia *non arctata*, ſive *latiſſima*: ſed *latitudo*, *ſub qua* לא מוצק *nihil compreſſi*, illuſtri forma loquendi deſignat talem *ſtatum*, cujus *felicitatem* nihil *delibare*, nedum *contaminare* queat. Eſt deſcriptio *pacis cum Deo*, cum *liquidis & limpidis*, *conſolationibus*, inde ad *animam piam* redundantibus. Eodem nos vocat 6. *Ferculum Menſæ plenum opimitate*. Vox נחת *Calv.* *Cocc.* aliis, a נחת deſcendit, ut ſit *requies menſæ*, *menſa quieta*: aliis a ינח *poſitio*, *appoſitio menſæ*, ſive *id cibi quod ſuper menſam apponitur*. Ita *Merc.* *Schmid.* *Cler.* &c. Cl. *Guſſ.* a נחת *id quod deſcendet ad feriendam menſam tuam*, ... *pinguedinis erit*. Argutiuſcule captavit Vir Doct. notionem *deſcenſus cum ictu ad feriendum*; aitque eſſe *Poëticum* cum *Hyperbole*. Ingenioſum: ſed non valde firmum. Erud. *Reim.* in *deſcenſu menſæ*, pro *Ferculis immiſſis*, alluſum cenſet ad *ſitum humiliorem Menſarum in Oriente*. Quiſ-

Mm mm mm que

17 At Tu Litem improbi implevıſti : Cauſa & Judicium obtinent.	17 ודין־רשע מלאת דין ומשפט יתמכו :
18 Quo-	18 כי־

que ſuo fruatur. Si a נוח vel ינח derivetur, non reſpondebit ſatis ſtructura cum מלא *maſc.* quum formæ iſtæ ſint *fæmin.* At *deſcenſus* a נחת *maſculinus*, ut *Eſaj.* 30: 33. Sic *deſcenſus menſæ*, erit, quod *in menſam e cœlo* ipſo *demittitur* quaſi, *omni benedictione cumulatum.* מלא דשן *plenus pinguitudine*, tria adfert, *opimitatem*, *affluentiam*, *tranquillitatem*, monente *Cocc.* Hæc omnia autem ſponte ſuggerunt, de quibus *bonis*, *donis*, *ferculis*, cogitandum ſit: iiſdem videlicet, quæ *Pſ.* 23 & alibi iiſdem Figuris depinguntur. Confer jam quæ *Vſ.* 11. dicta.

Verſ. 17. Profundiſſimæ ſententiæ; in quibus eruendis certatim ſeſe docta ingenia acuerunt. *Vulg.* I. *Cauſa tua quaſi impii judicata eſt; cauſam judiciumque recipies.* Varie declaratur. 1. *Peſſime olim Judicia exercuiſti; ergo nunc pœnas meritas das, & dabis porro.* Ita *de Pined.* At *Vavaſſ.* 2. *Impius judicaris a Deo, id judicatum obtinebit, nec ulla modo reſcindetur:* Similiter *Codurc.* *Manifeſto crimine teneris: ergo ultio te perſequitur. Imminet tibi atra dies. Væ capiti tuo!* &c. Dura, & dira, nimis. *Sanct.* 3 paululum mitigat. *Pendis nunc quidem meritas blaſphemiæ pœnas; nihilominus cauſam & judicium recipies, reſtitutus in integrum, ſi crimina per pœnitentiam diluas.* Triſti & ſevero ſenſu item II. *Tigur.* *Tuque impii judicium expleveris, Juſtitia & Judicium retinebunt vigorem ſuum.* Si pergas *miſeriæ* addere *impietatem*, *judicia Dei non miteſcent in te*; ſed *intendentur.* Eodem ſpiritu *Calvin.* III. *Sed implevisti Judicium improbi, itaque Judicium, & Juſtitia obtinebunt.* Apponit, *verum eſt hic Jobum ex parte falſo accuſari; ſed tamen non ſine cauſa Elihu eum condemnat; quod adverſus Deum obmurmurarit; ac proinde denuncias ei, fore, ut quantumvis obmurmuret, Judicium & Juſtitia obtineant, vincant, ſuperent* &c. *Conc.* CXLI. Pari adfectu *Merc.* IV. *At judicio impii plenus es:* intranſit. vel tranſit: *Judicium & cauſam impii implevisti: Jus & Judicium* ergo *tenent* te conſtrictum, *ut Dei judicium effugere non poſſis: Jus inquam & judicium impii hominis.* Subnectit: *Non quod anteriorem ejus vitam culpet, ut Socii; ſed quod eum accuſet blaſphemiarum ex quo in adflictionem incidit, ac ideo eum impiis ſit annumerandus, niſi reſipiſcat.* Hæc, utut emolliantur, nimis aſpera, ex *Hypotheſi* ſaltem illa, quæ *Jobum* pro *pio*, & *innocente*, agnitum ab *Elihuo* ſtatuit. Pontificiis Doctoribus liberior res eſt, quippe qui *Calumniis* hæc, & ſimilia, accenſeant. Mitiore flexu *Caſtal.* V. *Si malo judicio fungeris, te judicium atque jus tenebunt.* i. e. *ſi male de Deo judicas, dabis pœnas.* Vicinum hocce *Grot.* *Etſi tu* quidem *Judicium improbo implevisti*, quale optabat dediſti, *attamen cauſa & judicium cohærebunt:* nempe *apud Deum.* Eodem fere exemplo, ſed animoſius, *Epiſc. Elienſ.* *At tu defendiſti cauſam improbi: qualis autem cauſa viri, tale Judicium Dei ſuper illo erit.* Molliſſime, & contrario ſenſu, VI. *Jun.* & *Trem.* *Dum judicium improbi compleres: judicium & jus obtinerent.* Referunt *ad* Viri *priſcam felicitatem*, *quum adhuc recte de cauſa improbi ſtatueret.* Nil coactius. Ad *Enthymema* quod VII. hoc *numero* ad *Vſ.* præc. dabat, *Cocc.* ex ſuppoſitione, *Si forte* per opulentiam pellectus *Judicium improbi impleſſes.* Annotatur, *implere judicium improbi*, *eſt*, *talem ſe præbere omnibus qualitatibus, qui pro improbo & hoſte Dei judicandus ſit.* Adjicitur, *vel ſic explica*, *Si te reum reddidiſſes Judicii improborum:* an tunc optaſſes ut *Jus & judicium tenerent?* i. e. *ut juſtitiæ regula in te exactiſſime obſervaretur?* Parum plana *interrogatio:* nec *argumentatio* talis, cui tuto ſubſcribi queat. Non ſine fidiculis VIII. *Vatabl.* & *Pagnin.* *At Tu Judicio impii replevisti juſtitiam & Judicium*, quæ *ſuſtentant* omnia: hoc eſt, *Tu vero ſecutus impiorum judicium, dixiſti* Juſtitiam *Dei, quæ ſuſtentat omnia, eſſe injuſtitiam.* Ex R. *Levi* hauſtum, quem & *Merc.* ſubmonet *egregium ſenſum attuliſſe*, *ſed qui ſubtilior ſit.* Eſt ſane, idemque perplexabilior, quam ut in cenſum venire queat. *Eleg.*

Crit.-

Crinſoz. IX. paulo remiſſius, *Quamvis omnibus modis tracteris ut improbus, Juſtitia tamen, & æquitas, te ſuſtinebunt.* Monetur in notis, *poſſe capi vel de* Juſtitia *Dei*, *vel de Jobi illa.* Mallem uberius mentem expoſuiſſet. Suſpicor hoc voluiſſe Virum Eruditiſſ. *Non eſt quod conqueraris contra* Juſtitiam & æquitatem *tecum agi. Cauſa tua tandem triumphabit.* Nempe & *Vſ.* præced. in *puram putam promiſſionem gratiæ*, & *inſtantis reſtaurationis*, converterat. Cl. *Schmid.* qui idem fecerat X. ita nunc continuat; *Et judicio impii impleberis: Judicium & jus ſuſtentabunt* Te. Explicat *Ad ſatietatem uſque videbis Judicium a Deo in impium exerceri. Reſpicit Elihu ad querelam Jobi, quod cogeretur impios in flore videre; & Judicium Dei erga eos non exerceri; cum ipſe tantopere juſtus adfligeretur.* Ultima porro, *Jus & judicium ſuſtentabunt te*, ad *Jobum* ſic applicat; *Tuum Jus, & Judicium, quod in vita tua exercuiſti, te faciet eſſe erectum, quando impii dejicientur.* Non diffitebor ſimile quid mihi in mentem aliquando fuiſſe, ex uſu verbi *Exod.* 15: 2. תמלאמו נפשי *Implebitur iis anima mea* i. e. *ſatiabo me eorum cæde & ſanguine.* Item *Eſech.* 26: 2. אמלאה *Implebor. Evaſtata eſt*: pro *Satiabor vindicta* &c. Poſtrema autem ſonare mihi videbantur, *Jus & Judicium obtinebunt. Deus* tandem *bonis bona, malis mala rependet; ſeque Juſtiſſimum vindicem probabit.* Verum enim vero omnibus expenſis hunc ſenſum, quantumvis in ſe uberem, dimittere cogor, quod ſeriei minus congruat; abeatque ab illo *Scopo*, quem hactenus ad *Jobi* convictionem perſequi debet diſſertator. Non una etiam difficultas officit conjecturæ Cl. *Cler.* XI. *Cum judicio improbi* recte *defunctus eris, Judicium & Jus te ſuſtentabunt.* i. e. *Cum jus, ut par eſt, dixeris improbis, reſtitutus in integrum, tunc Juſtitia illa auctoritatem tuam firmabit, impedietque ne quis fortunas tuas evertere poſſit.* Adjungit, *Hæc indicant Jobum Judicem fuiſſe inter Arabes.* Amplexus Cl. *Reim.* XII. ſupponens *Elihuum* hic agere de *inſtanti inſtauratione Fortunarum Noſtri; eique Regulas præſcribere, quas obſervandas haberet eo ſtatu.* Occaſionem dedit *Vſ.* præc. in *promiſſionem* redditus; cui ſuccinebat *Vſ.* ſeq. ubi *Judiciorum corruptelas fugiendas eſſe* inculcari videbatur. Aliud tamen ibi intentum, mox parebit. In *præced.* non tam *Promiſſionem* contineri veriſimile, quam *declarationem conſilii Divini*, in *Adflictionibus* agminatim *laxandis* ſuper *Jobum*, ut omnem *ſuperbiam* exueret, atque per *anguſta illa*, ad *auguſtam latitudinem*, & *ubertatem*, *Pacis Cæleſtis*, perveniret. Huic conſilio *Jobus* non obtemperarat, ex opinione *Elihui* in his circumſtantiis rerum neceſſariæ. Inde exſurgit, XIII. *At Tu Cauſam*, ſive *Litem*, & contentionem, *Improbi implevisti: Cauſa* ergo, & *Judicium*, *obtinent.* In priori membro דין eſt *Lis* ipſa, ejuſve *conteſtatio*, & *contentio*: ut *Prov.* 22: 10 Graviter Noſtro objicitur, pro *ſummiſſione hominis probi*, ſub *manum*, *virgamque*, Dei, hominis *improbi litigioſam*, & *contumacem*, *contentionem*, cum Deo, ad *ſupremam* quaſi *marginem* uſque ab ipſo impletam. רשע *Improbus* hic idem cum חנף *Hypocrita Vſ.* 13. qui *propria Juſtitia turgens*, & virtutis ſuæ opinione plenus, *Naſum ponit quum a Deo caſtigatur* &c. In altero colo דין eſt *id quod Juſtitia exigit*; a *parte Dei*; ut *Cap.* 35: 14. *Itaque Jus & Judicium tenent*; obtinent; vel & *tenent te*, *attinent* hactenus *vinctum*, & *catenis juſti judicis conſtrictum.* Sic *Prov.* 5: 22. *Sua crimina* ילכדנו את הרשע *capient illum, Improbum:* ובחבלי חטאתו יתמך & *funibus peccati ſui attinebitur.* Habes *imagines Vſ.* 8. hujus *Cap.* poſitas. Cenſura hæc non eſt rudior, quam par. Graviſſima diſceptatio pro *Juſtitia Dei*, quam ſuis *Criminationibus* nimis audacter appetierat Noſter, hocce ultimum telum depoſcebat. Ignorabat Cenſor, quid *Jobus* in pectore gereret. Ex verbis Ipſum ſuis judicabat. Ea redolebant *rebellionem*, *contumaciamque* adverſus Deum, ac præſertim *Naſus* ille *Vſ.* 13. notatus, inde eminebat. Hoc vocat *Implere contentionem Improbi* i. e. *Ita diſputare cum Deo ut improbiſſimi* ſolent: unde nil mirum, infertur, ſi pro *latitudine pacis & opimitatis plena*, adhuc experiatur *anguſtias*, *funes*, *vincula anxietatum*, & *pœnarum.* A me ſtant, leviculo cum diſcrimine Doct. *Belg.* Stat & *Beza* ita commentans, *At Tu contrarium iter ingreſſus, ita te geſſiſti* cum Deo diſceptans, *ut te plus ſatis reum peregeris Judicii, quod Deus* ad-

18 Quoniam æſtus *naſi*; ne forte inſtiget te in comploſionem; & quantum eſt Lytri nequaquam te faciat declinare.

18 כי־חמה פן־יסיתך בשפק

ורב־כפר אל־יטך׃

19 An

19 חיערך

adverſus ſceleratos exercet. Hæc citans Cl. *Cocc.* apponit, *Durum hoc tribuere Elihu, tam benigne agenti, cum poſſis aliter; cum non exigat, aut ferat, ſeries; nec ſcopo conveniat.* An *aliter poſſis*, convenienter *ſcopo*, & *ſeriei*, dijudicare eſt ex iis quæ recenſita: inprimis ex *Hypotheſi Elihui*, circa *perſonam*, & *conditionem Jobi.* Hanc ſi ſupra rite jecimus, adfirmare licet, neceſſario ad hoc ultimum fulmen veniri debuiſſe; ad *Jobi ſpiritus* illos *ferociores comprimendos.* Illuc haud dubie tota actio *Elihui* directa.

Verſ. 18. Conſimiles in fluctus involvimur. *Vulg.* I. *Non te ergo ſuperet ira, ut aliquem opprimas; nec multitudo donorum inclinet te.* Duplicem faciem proponit *de Pined.* 1. *tradi præcepta bene vivendi, ſi contingat, ut in priſtinam dignitatem reſtituatur Noſter: ne iterum ſe corrumpi ſineret*, ſcilicet, *neve ſubditos, & pauperes, per vim opprimeret.* 2. *Inculcari deteſtationem præteritorum ſcelerum; ut jam tandem veriſſimam cauſam ærumnarum ſuarum agnoſceret.* His conſonant ferme quæ *Sanct.* habet, a mente *Elihui*, & *Hebræo*, diſſonantia. Liberiore paraphraſi *Tigurin.* II. *Quia minime te ira defendet, etiamſi comploſione manuum fueris minitatus: neque munerum multitudo aſſeret te.* Ad *iram Jobi* in cauſa ſua animoſiſſime defenſanda ab iis reſpectum, apparet. *Calvin.* III. *Ecce enim iram, ne te cum abundantia rerum quantavis perdat: nec multitudo pretii te liberet.* Ad *Dei iram* reflectitur, *quæ nobis immittatur, ne magis magiſque in abundantia induremur ad ſecuritatem nos perdituram cum omni illa ſufficientia, & opulentia: per quam ne ditiſſimus quidem ſemet ſit redemturus.* Hæc *Conc.* CXLI. copioſius. שפק *comploſionem* pro *abundantia*, & *ſufficientia*, *Kimchium*, alioſque, hic adſciviſſe, monui ad *Cap.* 20: 22. Sepoſuit IV. *Merc.* dans, *Nam ira eſt: ne forte propellat te Deus percuſſione; quando multitudo pretii non avertat te*, a pœna & ira Dei. Intelligit in priori inciſo, *Iram Dei Jobo incubituram ſi ita pergeret, ut cœperat.* שפק hoc ſenſu ex *Cap.* 34: 26. in ſubſidium vocatur. Hæc ſua fecit *Codurc.* alienis ſæpe plumis ſe pavonum inſerens gregi. *Caſtal.* V. *Nam ita ſævietur, ut te nec rerum copia eripiat, nec mulctæ magnitudo aſſerat.* Accedit ad *num.* III. tenuiter immutatum. *Jun.* & *Trem.* VI. *Quum æſtuans ira* obvenit, cave *ne avertat te* Deus *exploſione; & magnum pretium redemtionis ne abducat te.* Quo nexu hæc contineant Viri Doctiſſ. reperies ad *Vſ.* 16. Senſus hic: *Ne confidas fore, quum ſemel te explodet Deus, exardeſcente jam in te iræ ejus, ut ullo pretio gratiam Ejus de integro tibi concilies.* Rotundius, quod dat *Grot. Quare ira vide ne in te plus ſatis incitetur, ita ut eam ne maximo quidem oblato pretio poſſis effugere.* יסיתך per *incitetur in te*, & בשפק *in ſufficientia*, per *plus ſatis*, reddi, non adeo tutum. *Epiſc. Elienſ.* commodius: *Quum vero* Deus *iratus ſit adverſus te, cave ne ulterius incendas eum ad puniendum te tam vehementer; ſic ut nullis conditionibus te redimi ſineret.* Reſpondet *num.* IV. Profundum VII. Cl. *Cocc.* meditamen: *Nam æſtus* eſt, *ne pelliciat te in comploſionem: & quantum eſt Lytri non deflecteret te.* Infiſti cenſet in *fructum Crucis*, quaſi oſtenderetur *calorem*, & *æſtum*, *Dei*, eſſe *utilem, quia efficit ut homo fiat particeps Lytri Mediatoris, & non veniat* in comploſionem, *quod Judicium improbi: ut Cap.* 34: 26: רב כפר reducitur ad *Lytron Meſſiæ*; de quo *Cap.* 33: 24. q. d. *Ne Lytron quod Angelus Advocatus ſe inveniſſe teſtatur pro reſipiſcentibus, te non liberet: non inſufficientia pretii; ſed eo quod Tuum non ſit.* אל vehementer negans. יטך *deflecteret te*, pro *faceret evadere comploſionem.* In hiſce acuminis multum. Etiam lumen inde lucrabimur ad aliquid mollius:

lius: nam hocce quidem ſtare nequit, niſi & ſuperius *Enthymema* ad *Vſ.* 16. 17. conſtiterit. *Vatabl.* VIII. ad ſuum illud *Vſ. præc.* ex R. *Levi*, nunc pergit, *Certe ira eſt tibi*, *ne auferat te flagello*; *& magnitudo redemptionis non faciet te declinare.* Non adeo firmiter cohæret: & redit ad ſenſum *num.* IV. *Flagellum* ex *Comploſione*, *Exploſione*, *ictu explodente*, aſſumtum. Expendi meretur paulo preſſius Doct. *Crinſoz.* IX. ſenſus, *Itaque ne irritatio ulla propter plagas te ſeducat*; *nec te ſollicitet promiſſio vel ampliſſima.* Subnectit. *Conjicere eſt ex* h. l. *Homines fuiſſe*, *qui Jobum largis pollicitationibus ſollicitarint*, *ut nuncium mitteret pietati*, *ſeque ſeculo præſenti accommodaret.* שפק pro *plagis* facile admittimus; ex *Cap.* 34: 26. חמה יסיתך quæ differunt genere, ſic amiclus ſtare poſſent; *Quum irritatio* ſit tibi, *ne* quis *pellat te*, *propter plagam* tibi nunc impreſſam: *& ne inflectat te* a pietate *multitudo pretii oblati.* Officit. 1. Nexum cum *ſeq. Vſ.* conctiorem fieri: niſi teneatur *Lytron* ſtricte dictum. 2. Haud veriſimile *Jobum* a quoquam directe ſollicitatum, ut *Pietatem*, & *Religionem*, deſereret. Ab hominibus facinoroſis Eum deluſum fuiſſe, ad *Cap.* 30. vidimus: pollicitationibus tentatum nuſpiam legimus. Minus adhuc larga præmia 3. quiſquam profanorum ei offerre voluiſſet nunc temporis; quando ejus *Apoſtaſia* cauſæ *improbitatis* nocuiſſet potius: quippe qui ob *crimina* haſce in pœnas incidiſſe exiſtimaretur. Cl. *Schmid.* XI. minus plana hic utitur via, poſt *promiſſiones* illas, *Jobo* ut *innocenter adflicto* factas, ſubtexens *conditionem*, ſi *talem* ſe *ſub adflictionibus* præberet, qualem deberet, i. e. *patientem*, *conſtantem*, & deinde in vita ſua *juſtum*, & *pium.* Ita ergo nunc pergit Vir Doct. *Hæc*, *quæ dixi*, *O Jobe*, *certo fient*, *ſi modo tu te*, *ut decet*, *geſſeris. Quando ira*, *& impatientia*, *ut nunc tibi contingit*, *te tentaverit*; *caveas ne cauſam des Deo te abjiciendi cum exploſione*: *& quando multum babueris opum*, *quibus ab omni malo videaris poſſe liberari*; *ne ſeduci*, *pellicique*, *te ſinas.* רב כפר *multitudo expiationis* exponitur de *divitiis*, & *opibus*, quibus *homines confidant tanquam medio liberationis.* In *futurum* has, pro filo ſuo, accipere coactus fuit, de *Divitiis in quas reſtituendus* eſſet Noſter. Utrumque incommodum valde ſentiens Cl. *Mich.* tenuit vim *Lytri*, *quo peccata per Meſſiam expiantur*: ex *Cap.* 33: 23. 24. q. d. *Quum ira* indignationis, & impatientiæ, eſt, exoritur tibi; cave *ne* illud, vel potius *Ipſe* Deus, *dimoveat te cum comploſione*, *& multitudo Lytri*, quo peccata tua per Meſſiam expiantur, *ne ita te deflectere faciat*, *ut etiam voluntario pecces*: *Hebr.* 10: 26. Non omnino intelligo. Vultne Vir Doctiſſ.? *Ne tuus te fervor*, *& fiducia in Redemtione Meſſiæ*, *eo te evebat in poſterum*, *ut voluntarius pecces.* Videtur, nec tamen certus ſum. Subdit, Cl. *Majum* tria hinc elicere, in *Oecon. Jud.* p. 749. *ut ſibi caveat* Noſter 1. *ab impatientia* 2. *a perſuaſione ſufficientis expiationis*, *& innocentiæ vitæ*; *ob quam nulla amplius indigeat purgatione per calamitates.* 3. *a confidentia in opibus*, *& potentia.* De his mox plura. Cl. *Cler.* XI. pro ſuis rationibus hinc exſculpſit duo monita a Noſtro in jure dicundo obſervanda: *Sed ira* cave *ne te incitet*, *cum exploderis*; *neve magnitudo pretii te* a jure *declinare faciat.* In חמה ׃ יסיתך ait eſſe *Enallagen generis*, *aut legendum fæm.* תסיתך. Nimia libertas. בשפק *in exploſione* porro, *cum exploderis a malis bene judicans*, & *irrideberis*, *cave iraſcaris*, *aut in aſpera verba prorumpas*; *reſque a verbis ad manus deveniat.* Decorum vix ſervatum. Prudentius Cl. *Reim.* XII. huc concedens, prius membrum ad *metum inimicitiæ*, poſterius ad *corruptelas*; reducit. Has tamen præceptiones hic non commodiſſime inſertas ipſe Vir Doct. facile largietur. Ad *Vſ.* ſeq. aliquid recurret. Circumcido bullatas *Bolduc.* nugas. Amputo quoque conatus *Forſt.* & *Avenar.* qui שפק *ſufficientiam* trahunt ad *exceſſum iræ Jobi*: ut nec diſcutere vacat quæ LXX. *Syr.* & *Arabs*, longius circumduxere: item quod *Jarch.* Ex ſententiis quas luſtravimus maxime ad rem facere videtur; quæ *num.* IV. poſita. Eam Doct. *Belg.* ita XIII. reddunt. *Quum ira* ſit Deo, i. e. juſtitia vindicatrix; cave *ne forte propellat te una exploſione*; *ita ut magnum Lytron inde non eximeret te.* Non eſt nimis aſperum; nec video quid mitius dici poſſet ei, qui a *contumacia* in Deum, & *expoſtulationibus audaciſſimis*, cordate, ſine blandimentis au-

aurium, deterretur. Cum *omni ſua innocentia*, de qua tam perſuaſus necdum erat *Elihuus*, quam nos nunc ſumus, hanc *increpationem* promeruit Noſter, eamque Juſtiſſimam adfirmare auſim. Illud *una exploſione, uno ictu*, בספק, illuſtravi in *not. Juven.* ex *Arab.* بدفعة *ſimul & ſemel*, ut vulgo dicitur. Non excludo illum *ictum affligentem*, & *contundentem*, qui *Cap.* 34: 26. ſignatus. Vehementer, quinimo, placet, fortior adhuc conſtructio Cl. *Guſſ.* ſub ספק, *Ne te compellat in contuſionem.* Eadem uſus erat & *Cocc.* alio licet adſpectu, ut *num.* VII. vidimus: *ne pelliciat te in comploſionem*; quod eſt *Judicium improbi*; ſcilicet. Iſtam ideam ſub סות etiam inculcat *Guſſ. intelligo*, inquit, impellere in afflictionem, *non tanquam mere paſſive, ſed quodam conſilio objecto, quo homo ſpontanea* imprudentia, *id quod nocet, ipſe quærit.* Acutiſſime enimvero; ſed quod ad *Deum* directe rediens, paulo forte durius; quatenus inſiſtitur in vim *inſtigationis permoventis aliquem, ſpontaneo affectu.* Hinc mallem XIV. alium *inſtigatorem*, cui iſta *impulſio* egregie convenit, nempe דין *Litem Vſ.* præc. ſive *actum contentionis litigioſæ cum Deo*, ad modum Improbi. Emergeret inde; *Quando* autem *ira* eſt, vel *æſtus indignabundus* apud Deum, quo majeſtatem ſuam impune minui haud patitur; vide *ne forte* דין *impetus tuus contentioſus* יסיתך *inſtiget te in comploſionem* illam *ultimam* improborum *Cap.* 34: 26. ſub cujus ictu decretorio peſſime pereas. Circinatius adhuc XV. fuerit fortaſſis, ut חמה *ira*, proprie *æſtus*, & ſpeciatim *Naſi*, tribuatur *Jobo*; in cujus *ferocia* reprimenda totus nunc eſt *Elihu*. Abſolute חמה pro *irato impetu* inter diſputandum, cepimus ſupra *Cap.* 19: 29. Suam phraſin *Jobo* reddens cenſor, appoſitiſſime præmiſſis ſubjungere potuit; *Quoniam æſtus iratus* eſt, tibi nempe, in דין *jurgio tuo* contra Dei juſtitiam *audaciſſime perſequendo*, vide *ne* יסיתך *inſtiget te* דין impetus ille tuus contentioſus, בספק *in comploſionem*, &c. &c. *Quando multitudo Lytri non faceret te declinare*; nempe *ictum* illum *peremtorium*, qui te pro *Læſæ Majeſtatis reo*, & *perduelli*, *exploderet*. Ad hanc rationem אל *vehementer negaret*, & יטך eſſet, vel *deflecteret te* ab illo ictu, i. e. eximeret; ut Doct. *Belg. Cocc.* alii: vel *deflectere faceret te*, ut *Merc.* Idem ſatis commode ultimum Colon ſic interpretatus: *Nullum erit Lytron tam grande, quo redimi queas.* Similiter *Cocc. Nullum pretium placare queat iram Dei in te.* Hoc præmiſſo, locus & altiori ſenſui; *ne Lytron* quidem illud *pretioſiſſimum Angeli Mediatoris*, de quo *Cap.* 33: 24. *te redimat*; quippe quod *pœnitentes* juvat, non *contumaces*, & *perduelles.* Iis *nulla hoſtia*, *nullum piaculum*, relictum. Licet tamen in priore ſenſu ſubſiſtas; & intelligas, quicquid homo de ſuo adferre cupit, ad Deum placandum: ſive imaginarium, ſive ex parte verum. Interea præcipuum locum tenet *Juſtitia propria*, *virtus*, *probitas*, *innocentia vitæ*, in qua ut multi confidunt tanquam in idoneo piamento, quo ſemet redimere valeant, & coram Tribunali Dei conſiſtere; ita *Jobus* ſane nimium quantum ei innixus fuiſſe videbatur; quippe qui in omnibus ſuis contentionibus *anteactæ vitæ integritatem*, & *Juſtitiam*, acerrime urſerat, ut *Cauſam validiſſimam*, quæ *iram* Dei ab ipſius Capite prohibere debuiſſet. Dicas, hæc pro כפר *pretio redemtionis* non agnoſcere potuiſſe *Elihuum*. Non agnoſcit profecto; ſed ex *Hypotheſi hominis*, in talibus ſpes opeſque ſuas locantis, loquitur. De *Divitiis* eadem res eſt. An & eæ hic in cenſum veniant, ad *Vſ. ſeq.* perſpicietur. Veritati unice litare ſtudens, ſupprimere nequeo, explicationi huic duos ſcrupulos poſſe obmoveri; alterum, אל paululum detorqueri ab uſu ordinario: alterum יטך pro *deflectet te*, vel *deflectere faciet te*, iſta poteſtate *liberationis* non comparere. Addo præcedens יסיתך *inſtiget te*, potius exigere ut יטך valeat *pervertat te*, vel *declinet te ab officio*; ut Cl. *Schmid. Mich.* aliique diſertim. Teneatur ergo XVI. *Quoniam æſtus* iræ, impatientiæ,

19 הֲיַעֲרֹךְ שׁוּעֲךָ לֹא בְצָר וְכֹל מַאֲמַצֵּי־כֹחַ׃

19 An in acie ſtabit Munificentia tua, *ut* non *ſis* in arcto: & omnes ſtrenuitates virtutis?

אַל־ 20

20 Ne

tiæ, contumaciæ, tibi; cave *ne forte inſtiget te*, tuus ille impetus litigandi, *in comploſionem: & multitudo Lytri ne pervertat te*, vel *deflectere faciat te a via*. Non audeo exponere cum Doct. *Mich.* de *Lytro Meſſiæ*, *cujus fiducia voluntario peccetur*. Magis arridet, *perſuaſio ſufficientis expiationis*, & *innocentiæ vitæ*; quam Cl. *Maj.* hic deprendit. Eam ſic accommodarem: *& ne confidentia Innocentiæ*, *Virtutis*, *& Juſtitiæ tuæ*, *te impellat*, ad *perſeverandum in contumacia*, perniciem ultimam tractura. Non celabo, prius illud, quod *num.* XV. expoſui, mihi nervoſius, pleniuſque, videri. Scrupuli illi tales non ſunt ut remorari debeant aſſenſum, ſi vis convictionis illuc feratur. Quiſque tamen ſuo gaudeat ſenſu; quin & locus curis melioribus relictus eſto.

Verſ. 19. Idem curſus, errorque, qui modo, nunc huc, nunc illuc, nos circumvehet. *Vulgat.* I. *Depone magnitudinem tuam abſque tribulatione; & omnes robuſtos fortitudine.* Ad hæc *de Pined. pergit tradere præcepta modeſtiæ, ut deinceps ſummiſſius de ſe ſentiat; abjectius etiam de omni humano ſplendore; deque arcium munitiſſimarum, & humanarum virium fortitudine: tum quod his ſalutem emere non poſſit; tum quod Deus non alliciatur hiſce, ſed pietate, & juſtitia.* Ait שׁוּע eſſe *ſalutem*, *ſalvationem*, *opitulationem*: vel & *magnitudinem*, *amplitudinem*, *potentiam*: alios tamen *divitias*; alios velle *clamorem*. Ita ſane ad voculam iſtam fluctuatur. Ad בְצָר monet, *tribulationem* recte aſſumtam a צוּר; quamvis alii a בְצָר velint *Aurum*, vel *Munitionem*. Deinde *abſque tribulatione* exponit, vel, *antequam deterius aliquid tibi contingat*; vel *abſque flagello* & *verbere*, ut filius: vel *alacri*, & *minime anguſto animo* &c. Non meliora, quæ *Sanct.* dedit: nec ſane, quæ *Vavaſſ.* neſcio quo abiens: *Non proprie Jobum, ſed quemlibet alium potentem & improbum hortatur, ut antequam a Deo malis exerceatur, reſipiſcat, & ſuperbiam deponat. Per robuſtos fortitudine intelligo præpotentes amicos, quorum præſidio nititur ad nocendum.* Propius ad rem *Tigur.* II. *Num magni æſtimaret amplitudinem tuam? non munitionem, nec omnia quæ vires conferunt*, æſtimat. In notis dicitur בְצָר ſignificare *omne præſidium, ſive locorum munitorum; ſive fraudis & doli, ſive auri & argenti.* De eo poſtea. Conſonat *Calvin.* III. *Non æſtimabit opes tuas, non aurum, neque omnes vires potentiæ tuæ.* Inſiſti cenſet in id quod modo negatum erat, de *Lytro*: quod *homines plerumque in opibus & divitiis ſuis indormiant, iiſdemque ſe mala propulſaturos confidant* &c. Pro *auro* Doct. *Merc.* IV. dedit *Anguſtiam* h. ſ. *Num æſtimabit opes tuas* Deus: *non anguſtia*, ſcil. quicquam æſtimabit opes tuas: *& omnes vires roboris* eadem anguſtia non æſtimabit. בְצָר *in anguſto* vi *Subſtantiva* induit, argutiuſcule, & citra exemplum: nam *Vſ.* 16. ב abeſt. *Caſtal.* V. cum *num.* III. conſpirat: ut & *Jun.* & *Trem.* VI. niſi quod ſubtiliore adhuc tela dederint. *An æſtimabit nobilitatem tuam? non lectiſſimum aurum: ne* quidem *omnia fortificarent vires.* Poſterius valde quæſitum. Citra argutiolam illam *Grot.* itemque *Codurc.* qui שׁוּע *opes*, & בְצָר *aurum*, hic ſonare annotans, ita *locum obſcurum ſe dilucidaviſſe* addit, *ut jam non alius ſit magis perſpicuus.* Hoc eſt ſibi ipſi verba dare. *Druſio* ſe *aurum* minus probat, quamvis *ſenſum* fateatur non *inelegantem*. Subſtituit, *Non in anguſtia*, *ne quidem in anguſtia*. Pro *opibus* ſub שׁוּע etiam *Clamorem* non ſpernit: de quo infra. Cl. *Coce.* VII. ſubtiliſſime. *Num æqualis eſſet imploratio tua non in arcto, & omnes contentiones virium?* Refert ad *utilitatem Crucis*, *quæ hominem facit orare*, & implorare ἐνεργουμένη *cum omni virium contentione Jac.* 5: 16. q. d. *Numquid tam vera eſſet, non in arcto*, imploratio tua, *atque nunc eſt, quum in arcto exiſtis?* Subjicit & alium adſpectum, qui *Vſ. præc.* propior, *Num tanti eſſet imploratio tua, omniſque contentio orandi,*

di, ut non in arcto eſſes, *teque deflecteres a complosione*? Id minus probat: nos magis, quam prius. In *Lexico* quoque juculcatum ſub שׁוע ex *infin. An par eſſet imploratio tua non in anguſtia*? Item ſub ערך, *Num ſe pari ratione diſponeret* imploratio tua, *non in arcto? omneſque contentiones virium?* ſpiritualium nempe, i. e. *ſpes, fides, patientia, conſulatio, gaudium inter precandum.* Profunde enimvero, ſed non ad præſentem ſtatum *Jobi*, neque ad cenſuram *Elibui*. Ex R. *Levi* VIII. *Vatabl. An æquipollebunt Divitiæ tuæ*, vindictæ Divinæ? *non aurum, nec omnes vires potentiæ.* Addit, alios velle, *an æſtimabit clamorem tuum*? De eo plura ſtatim. Cl. *Schmid.* IX. *rationem reddi* cenſet, *quare pati non debeat Jobus, ut a Divitiis abducatur a via; quia nullæ opes æſtimentur a Deo, neminemque apud ipſum juvare queant.* Dat ergo, quod *num.* III. V. VI. VIII. viſum. Id ſub hoc nexu minus adhuc nervi haberet. In eundem languorem incidit Erud. *Crinſoz.* X. *An Deus opulentiam tuam æſtimaret? Non aurum ſane, non univerſam potentiam Mundi.* Talia, in ſe ſpectata, pulcra: ſed videndum, quid *Perſonis Jobi*, & *Elibui*, nunc conveniat. Iſti *decoro* non litat XI. Cl. *Cler.* inſiſtens in *dehortationem a Muneribus capiendis*, quam *Vſ. præc.* aſſumſerat. Doct. *Reim.* XII. fortius, ſic: *Sed ſi jura corrumpas, an Nobilitas tua* apud Deum *æſtimaretur*, etiamſi *non* eſſet *in arcto*, ut nunc: *& num omnia firmamenta roboris* valerent apud Eum? En Cl. *Guſſ.* quoque conatum XIII. ſub בצר. Contendit, ibi ſignificationem *Auri* eſſe ſpuriam. Non probat etiam צר *Ærumnam* cum ב *Præf.* hic induci: ſed ad *arcis* poteſtatem recurrit. Sub שׁוע autem ex *clamore* exſculpit, vel *Famam*, vel *Eloquentiam*, & *Vocem diſertam*: locum ita conſtituens: *An rationem habebit tuæ Famæ*, aut *tuæ vocis diſertæ? Ne quidem Arcis*, rationem habebit, *nec quorumcunque viribus pollentium.* V. G. *militum quibus ſtipatus fueris.* Apparet extra ſeriem expenſum, quid verba fundere valerent; & *gradationis* ergo, poſt *opes Vſ.* 18. nunc *Eloquentiam, Famamve*, ſubſumtam; inde ad *Arces* deſcenſum, ut in *Milite & robore bellico* finiretur. Hæc minus tempeſtiva, etiamſi non *Jobo* tantum dicta ſtatuas; ſed cujvis, *præſidiis humanis Caput efferenti.* שׁוע pro *Fama*, vel *Eloquentia*, precarium. Aliorum *nobilitatem, dignitatemve*, etiam vix probare eſt. Ne *opes* quidem, ac *Divitiæ*, valde firmæ. Iis anſam dedit שׁוע *Cap.* 34: 19. *Opulentus, Munificus, Liberalis.* Inde & Doct. *Belg.* XIV. *An æſtimaret opulentiam tuam*, ut ne eſſes *in anguſtia, aut ulla firmamenta roboris*? Commodius forte fuiſſet XV. *An æſtimaret opulentiam tuam? Nihil* eſt ea *in arcto; ut & omnia firmamenta roboris.* לא ſubſtantive τὸ μηδὲν, ut ſæpe ſupra. Eſſet, ut *Prov.* 11: 4. *Non juvat opulentia in die iræ &c.* Poſſes eadem ratione, *Nihil* eſt *Aurum, & omnia firmamenta roboris.* Vide XVI. quid *Avenar.* auſus: *Num ordinabitur ſalubritas tua, ut ſit abſque tribulatione*? Ei Radix שׁוע *Salvus, felix, opulentus fuit*; unde *Salutem* & alii induxerant. Honos quoque habendus XVII. iis qui ad *clamorem*, alias שֶׁוַע & שַׁוְעָה, recurrerunt, hoc modo: *An æſtimaret* Deus *Clamorem tuum? quo minus* eſſes *in anguſtia* &c. Vel, *non in anguſtia*, æſtimat illum. Etiam hic rotundius exiret, *Nihil* eſt ille *in anguſtia*, &c. &c. Poſſes & ſic, XVIII. *An æquivalebit, æquivalente pretio penſabit, clamor tuus*, ut *non* ſis *in arcto: & omnes contentiones nervi*? ad *clamandum* ſcil. & *Orandum.* Ita ex parte ſaltem *Chald.* & *Cocc.* ſupra *num.* VII. Iterum ſtruas licet, *Nihil* eſſet clamor ille, *& contentiones omnes nervi.* Fluctuamus enimvero, & quam magis omnem rudentem moveo, tam minus exitum, portumque, reperio. Ex iis, quæ percurrimus, maxime mihi placeret *num.* XIV. vel ſi patiare, XV. *Nihil*, τὸ μηδὲν, *in arcto*, שׁוע *opulentia*: proprie *laxitas*, & *munificentia liberalis*, ut veriſimiliter colligere eſt ex *Eſaj.* 32: 5. 6. Hinc ſuccurrit XIX. *An æquaret munificentia tua*, qua uſus fuiſti in pauperes, ut *non* eſſes *in arcto? & omnes contentiones roboris*, quibus te *multa præclare egiſſe*, omnibus notiſſimum? Hic adſpectus egregie redit ad id, quod *Vſ. præc.* ſub finem exhibui; ubi per רב כפר intelligebamus *Virtutes*, & *ope-*

ra

20 אל־תשאף הלילה לעלות עמים תחתם׃

21 השמר

20 Ne anheles noctem, *qua* tollendæ gentes ſub ſemet.

21 Ca-

ra Juſtitiæ, ac *pietatis*, quæ Deo *imputare* quærunt mortales; & Noſter in ſua cauſa toties allegaverat. Dignum moderatione, & prudentia, *Elihui*, ut *Jobo* tribuat 1. שׁוע *liberalem indolem*, & *munificam laxitatem*; qua ſupra ceteros ſui temporis haud dubie eminuit. Dignum ejuſdem ingenuitate, ut Noſtro concedat 2. מאמצי כח *ſtrenuas contentiones virtutis*, ſive *roboris virilis*; ad *virilia munera*, tum in *Politicis*, tum in *Eccleſiaſticis*, obeunda. Hæc intenta ſub formula hacce, ambigere vix ſinit ſolemne illud חזק ואמץ *fortis eſto & ſtrenuus: Deut*. 31: 7. 23. *Joſ*. 1: 6. 7. 9. 18. & 10: 25. Confer quæ ad *Jobi Cap*. 4: 4. libata. Hinc אמיץ כח *ſtrenuus robore*, inter ipſius Dei titulos: ut *Eſaj*. 40: 26. & *Job*. 9: 4. ubi ſubmonui proprie ſignari *prævalidum nervo*, aut *tendine*, ad omnia ardua ſuſtinenda. Habuimus etiam *Cap*. 9: 19. אם לכח אמיץ הנה *Si ad nervum, prævalidus ecce, nervo* videlicet. Cum relatione ad *Virtutem*, & *munia pietatis*, *Job*. 17: 9. & alibi. Conſimiliter כח ad *virtutem* & *pietatis robur* fertur *Eſaj*. 40: 30. Negaret erga *Elihu* omnia illa, quibus confidere videbatur *Jobus*, inprimis *munificentiam in pauperibus ſolandis*, *reliquaſque virtutes*, *ſtrenue*, & *præclare*, *ab ipſo exercitas*, ad *Ornamentum Reipublicæ*, ad *decus Eccleſiæ*, *valituras* eſſe apud Tribunal Dei, ubi ſemel ut *contumax*, & *perduellis*, *in comploſionem veniſſet*, *per* חמה *æſtum Naſi*, *ſe Deo haud ſubmittentis*; *quin Juſtiorem Juſto illo ſeſe arroganter ferentis*. In verbo יערך 3. ſic eniteſcit uſus longe graviſſimus *aciei inſtructæ*, quaſi, & *paratæ*, a parte *Jobi*, ad cauſam ſuam contra ipſum Deum obtinendam, & pervincendam. Hoc *Actiones* Viri præ ſe tulerant; hoc diſertis verbis declararat ſe præliturum; ſi modo *in Congreſſum cum Numine* ipſi *procedere* daretur, ut *Cap*. 9: 35. *Cap*. 13: 18--22. *Cap*. 23: 3--7. Huc alludens *Elihu*, inferret nunc, *An tua* illa *nobilitata laxitas*, in acie *ſtaret*, ſiſteret ſeſe, ut *non* eſſes *in arcto* &c.? An illa te vindicare poſſet a fulmine maledictionis, quo te omnipotens exploderet? Videmur ex longo, multoque, curſu, ſtationem nacti non incommodam. Perpende tamen an XX. commodius, firmiuſque, ſit futurum, ſi ad *præſentem Jobi miſeriam*, & *anguſtiam*, locus reſtringatur, ad *comminationem Vſ. præc.* ſanciendam. Negatum ibi, *Quicquid* haberet *Lytri* Noſter, *id ipſum ex comploſione*, & *ictu decretorio*, juſti Judicis, *erepturum*. Hoc ita adſtringetur, ה *aſſeverative* ſumto: *Ecce opponat* nunc *in acie ſeſe tua* illa *laxitas munificentiæ*, *quo minus* ſis *in arcto: omneſque contentiones virtutis*. Si te *ex præſenti Judicio vindicare* non valet *tua munificentia*, & *virtus*; quanto minus *comploſionem* illam *peremtoriam* a te depellere poſſes; ubi ſemel *fulmen damnationis* in te eſſet emiſſum. Venuſta *Antitheſis* inter שׁוע *laxitas*, & צר *arctum*, *anguſtia*: quæ obtinebit, etiamſi ה *interrogat. num.* XIX. retineatur. Non plane ſecurus ſum portum teneri. Ad eum capiendum faculam prælatam ſpero.

Verſ. 20. Profundiſſimus locus, velut vortice quodam nos circumacturus. *Vulg*. I. *Ne protrahas noctem*, *ut aſcendant populi pro eis*. Locum ſpatiandi in obſcura ſententia Expoſitoribus datum ait *de Pined*. ex *Philip*. & *Thom*. producens 1. *Ne protrahas noctem iſtius obſtinationis & cæcitatis*, *in qua diu vixiſti*; *ne adſcendant in cœlum clamores populorum*, *quos oppreſſiſti*. 2. Ex *Dion*. & *Titelm*. *Ne differas malos*, *& iniquos*, *damnare tua ſententia* &c. 3. Ex *Eugub*. *Ne dormias ad multam diem*, *fidens excubitoribus*, *& ſatellitibus*, *ſed ut principem decet*, *vigila* &c. 4. Ex *Thom*. iterum: *Ne noctem* calumniarum *ſinas protrahi*, *ſed innocentum juſtitiam in lumen educito* &c. 5. Abſurdiſſime, *Ne latrocinia exerceas de nocte*, *coacta manu ſatellitum*, *qui ſedibus ſuis expellant vicinos*. 6. Aut *Ne de nocte ambitionem*, *& dominandi libidinem*, *in animo volvas* &c. 7. Denique *Ne tibi ſomnum eripiat invidentia alienæ felicitatis*, *cum*

videris populos adſcendere, *& creſcere opibus* &c. Optime claudit: *In re incerta, nil certi habeo, quod adferre poſſim..* Alia adhuc dabunt *Vavaſſ.* & *Sanct.* Poſterius hauſtum ex *Paraphr. Tigur.* II. *Ne anheles noctu, cum populi ſua in ſede permanentes incrementa capiunt.* Lingua & ſeries haud favent. *Calvin.* III. *Ne conſumas noctem* ad meditandum *quomodo populi ſub ipſis extermineutur.* Quid velit. & quid incommodi trahat, percipies ex hiſce, *Conc.* CXLII. *Expedit nobis inquirere, quomodo Deus populos exterminet, & quidem eo, ut erudiamur ad humilitatem; atque ita colligamus: ſi Deus regioni non parcit, quid me futurum eſt? Nos igitur ad Dei opera attentos eſſe oportet: ſed tamen cavendum ne modum excedamus, &* nimis alte inquiramus, *quomodo* populi *tanquam abyſſo aliqua* abſorbeantur, *inſtar nivis colliqueſcant, & cum omni memoria ipſorum* tollantur *ac deleantur, ita ut nec vola, nec veſtigium, ſuperſit.* &c. &c. Sumtum ex R. *Perizol.* cujus hæc commentatio. *Tempore nocturno, quando mens curis vacua, noli meditari, quomodo gentes aliquæ perierint; in alienaſve ſedes demigrarint; aliæ vero non.* Tota hæc *cogitatio*, videlicet, *Divinæ Providentiæ*, occultiſque Ejus rationibus, *relinquenda* Nonnihil diverſus *Merc.* IV. *ſubdifficilem* monens *locum*, adfert. *Ne anheles noctem:* quæ eſt *ad excidendum populos ſub ipſis.* Parum commode explicatur; *Non eſt quod adflictus noctem deſideres, ut in ea tibi anhelitum reſumere liceat, quum excidere ſoleat* Deus *vel totas gentes in ſuo ipſarum loco, ita ut prorſus deleantur. Quod ſi totas gentes, idque ſubito: quid tu unicus homuncio facias?* לעלות ex *Hiph.* capit pro להעלות, quod eſt, *facere ut adſcendant*, tollantur, *evaneſcant*; quamvis & ex *Kal* retineri concedat, ut fit, *quæ nox eſt ut excidantur* &c. Adfine, nec tamen idem, quod *Caſtal.* V. dedit; *Noli anhelare noctem*, qua *e veſtigio tolluntur homines.* i. e. *Ne conare improbos imitari, ut noctu repente pereas: ſicut dixi Cap.* 34·20. Propius ad rem *Jun.* & *Trem.* VI. *Ne aſpires ad illam noctem, qua abeunt populi* in *locum ſuum.* Volunt eſſe *dehortationem a deſperatione; ne nimis mortem appetat & anhelet.* Quid *Grot.* & *Codurc.* jam ſecuti ſint, infra dabitur. Cl. *Cocc.* audaciore adhuc ſchemate, VII. *Ne anheles* ad noctem, *ut tollantur* & projiciantur *populi ſubter ſe.* Etiam ſtatuit, taxari *votum mortis præ vita*, quo uſus ſæpe Noſter: ſed adjicit, *illi voto hoc ineſſe* crudum, & crudele, *melius finiri hujus ſeculi telam, quam hanc formam conditionis piorum, & impiorum, permanere.* In לעלות aſſentit *Mercero*; & *Metaph.* putat a *Meſſore, qui deſectum manipulum tollit, & mox in terram inclinat, ubi culmi jacent proſtrati* infra ſe, *qui modo erecti ſtabant.* Profunde. Iterum *Vatabl.* VIII. *Ne anxius ſis noctu*, qua ratione fiat *ut tot populi ſuccidantur in loco ſuo, qui etiam magnis viribus pollent.* Eſt idem fere cum *num.* III. R. *Levi* præiverat, ſequentibus *Munſt. Clar. Pagn.* aliis. Ad *num.* VI. accedit Erud. *Crinſoz.* IX. *Ne deſideres* longam *illam noctem, quam* omnes *mortales tranſigere debent ſub ſedibus ſuis:* תחתם *ſub ſe*, ſatis argute ſic inflexum. In לעלות cenſet eſſe metaphoram a *fumo adſcendente, & ſemet diſſipante.* Non diſcedit Cl. *Schmid.* X. *Ne anheles noctem*, quæ facta *ad auferendum populos ſub ſe.* Nexum hunc præbet: *Noli ergo facere poſthac, ut tibi ipſi ex impatientia deſperabundus mortem optes* &c. Dure Cl. *Cler.* XI. *Ne cupias* quam primum adeſſe *noctem, ut latrones e latebris egrediantur, viatores ſpolient, & te prædæ participem faciant.* Ex *Codurc.* forte tranſſumtum; qui tamen duritiem colore aliquo lenivit; vertens, *Noli nocte anhelare, ut populi ſuo loco tollantur*; & explicans: *Dehortatur eum ab avaritia, cujus artibus populus abſorbetur; & plebs ſuo loco evaneſcit rapinis, injuriis, fœnore. Hoc cogitant per noctes Avari; volvuntque cum animo ſuo, qua ratione plebeculam devorare queant.* Adſcendere eſt *exhauriri, exinaniri, exſugi. Elegantiſſima metaphora. Eſt autem Calumniator Elihu.* Neſcio an idem voluerit *Grot. Ne nocte id mediteris, quomodo populi exturbentur de locis ſuis.* Nempe *nocte cum maxime vacat cogitationibus animus, ſolent homines rationes quærere ad ea implenda quæ maxime deſiderant.* Mitius multo Cl. *Reim.* & *Mich.* XII. *Ne* etiam *anheles* talem *noctem, in qua populi* vicini, *Chaldæi, Sabæi*, qui noxam tibi attulere, *e ſedibus ſuis tollantur, & fulmine iræ Divinæ diſperdantur.* Huc pertinere videtur *Gloſſa* R. *Salom.* de *Amraphele, Ægyptiis, Senacheribo, noctu exciſis.* Suo more *Bolduc.* XIII. *Ne aliquando vehementi affectu deſideraveris, ut huic, vel illi, pauperi, litium, debitorum, neceſſitatis,*

ex-

21 השמר אל־תפן אל־און כי
על־זה בחרת מעני׃

21 Cave ne reſpicias ad vanitatem; nam ſuper hoc Electus fueris ex adflictione.

22 הן־

22 Ec-

extremæ calamitatis, *opaca nox accidat*, *ut diteſcendi occaſio tibi naſcatur*. Ait eſſe *genus adagioſum loquendi*: eo ſenſu, quo dicitur inter nos, *in turbida aqua piſcari*. Nempe in officina ejus cuſum. Ex his, quæ percenſuimus, graviſſimum ſenſum præſtat illud *Cocc. num.* VII. quod ita forte melius XIV. ſcopum *Elihui* impleret; *Ne anheles illam Noctem* Naturæ, *qua populos e ſedibus ſuis tolli*, & everti, neceſſe: i. e. *Ne adeo anhelis votis Mortem expetas*, *& Judicium*; *quod omnibus ſtatutum*. Noli *impatientia*, & *ira*, vel *Mortem* tibi, vel *Naturæ* univerſæ *finem* imprecari. Reduxerim ad id quod *Vſ.* 18. præceſſit; *Quando æſtus* tibi Naſi, cave *ne inſtiget te* contentio *in comploſionem*: i. e. *ſub talem Dei ictum*, *quo in totum exſcinderis*. Simile quid in notis exhibent Doct. *Belg.* Vel ſic: XV. *Noli audaciſſimis tuis provocationibus Dei*, *Mortem*, & *Judicium*, *tibi accelerare*. *Nox* illa *fatalis*, omnes *populos raptura*, ſponte *aderit*; teque, cum reliquis, mortalibus, *Judici tuo ſiſtet* citius, quam velles. Eodem redit. Tale quid hic deſiderari, vix dubium. An veram mentem *Elihui* tetigerim addubito; & uberiorem lucem exſpecto, ad *tenebras* hujus *Noctis evincendas*.

Verſ. 21. Necdum in tranquillo navigamus. *Vulg.* I. *Cave ne declines ad iniquitatem*: *hanc enim cœpiſti ſequi poſt miſeriam*. Per *iniquitatem* intelligit *Philipp.* *deſperationem* & *blaſphemiam*: atque ſi *Sanctio* credimus, norat *Elihu*, *nunquam ante miſeriam* blaſphema *locutum Noſtrum*; *etiamſi avare*, *crudeliter*, & *Tyrannice*, *multa feciſſet*. At *de Pined.* generalius, *Ne uſque adhæreas priſtinæ vitæ ſceleribus*. Torquet non *Hebræa* ſolum, ſed & *Latina*. Prudentius *Vavaſſ.* *Admonet ne calamitate fiat deterior*. Diverſi abeunt *Tigur.* II. *Cave ad res nihili te vertas*, *quibus coneris te ex miſeria extricare*. Videbitur deinceps. *Calvin.* III. *Cave te convertas ad iniquitatem*; *ipſam enim potius*, *quam adflictionem*, *elegiſti*: vel &, *ipſam enim elegiſti propter adflictionem*, ſive *præ gravitate adflictionis*. Per *iniquitatem* monet ſe intelligere *indignationes adverſus Deum*, & *obmurmurationes rebelles* &c. Utrumque apud *Merc.* IV. extat; qui prius adſcivit, atque ita expoſuit; *Maluiſti te hac iniquitate implicare*, *ut Dei Judicia accuſares*, *quam præſentem adflictionem æquo animo ferre*, & *tanquam de manu Dei ſuſcipere*. Latiore ſenſu *Caſtal.* V. *Cave te convertas ad nequitiam*, *quod eam præ miſeria approbes*. Paulo mitius *Jun.* & *Trem.* VI. *Cave tibi*, *ne reſpicias ad vanitatem*, *ut hoc eligas præ adflictione*. Subtiliore *Analyſi Cocc.* VII. redargui cenſet *votum mortis* a. *ut crudele Vſ.* 20. b. *ut cum amore vanitatis conjunctum*. *Vſ.* 21. c. *ut comitatum oblivione providentiæ*, *quæ Mundum regit Vſ.* 22. & ſeq. Verſio ſic tornata: *Cave*, *ne reſpexeris ad vanitatem*: *nam propterea elegiſti* quicquam *præ inopia*. Inſerit מאומה *Aliquid*, nempe *Mortem*; & ratiocinium ſic adſtringit, *mortem eligere præ adflictione eſſe illius tantum*, *qui reſpiciat ad res*, *& delicias*, *ſeculi*: *ad Nihilum*. Item: *Eligere quippiam præ humiliatione*, *quam tamen Deus eligit*, *eſſe vanitatis reſpectum*. In vocula עני *eam inopiam* intelligit, quæ adferat *abrenunciationem omnis vanitatis*: nempe *paupertatem Spiritus*. De eo mox infra. *Vatabl.* VIII. ex R. *Levi*, per און intelligit *Criminationes Juſtitiæ Divinæ*, & per עני *tenuitatem ingenii*. q. d. *tales ſenſus foviſſe* Jobum, *præ mentis imbecillitate*, *tam alta haud penetrantis*. Argutius. *Crinſoz.* IX. poſterius Colon ſic emollit, *Cave tradas temet iniquitati*, *nam adflictio poſſet efficere ut has partes eligeres*. Notæ monent, in *Hebræo* eſſe, *ita ut eligeres* viam *verſus illam*, *propter adflictionem*. על זה ſagaciter ſic converſum. *Schmid.* X. amplexus ſenſum ſecundum *Calvini* & *Merc.* ut ſit, *Nam hoc elegiſti præ vi dolorum & adflictionis*. Cl. *Cler.* XI. ſic reddens, *nam ad hanc elegiſti præ adflictione*, addit, *maluiſti favere vitio*, *quam dum ei adverſaris*, *adflictionem tibi arceſſere*. In *Paraphr.* plenius. *Ne inique partas divitias*

quæſiveris, quas adhuc ſtatui adflicto, cum innocentia conjuncto, prætuliſti. Hauſtum ex *Codurc.* qui און exponit *divitias ſcelere quæſitas*, & עני *paupertatem.* Nempe *Calumnias* ejus Hypotheſis conquirit. Cl. *Reim.* XII. *Cave* Dei providentiam *iniquius crimineris*, quum vindictam non exercet in malos ex tua ſententia; *namque huc pronus fuiſti propter plagam* tibi inflictam. על זה pro לפנות על זה *huc te convertere placitum tibi:* ut *num.* IX. Accipitur ut *Regula in poſterum ſervanda*, quum reſtitutus eſſet Noſter. Nondum finis. *Bold.* XIII. *Vide ne forte in clamore tuo, & precationibus, vanitatem duntaxat intenderis: eo quod illa tibi potius placuerit, quam humiliatio ob adflictiones.* Ex Magiſtris profert R. *Salom.* XIV. *Jobum has miſerias præferre debere paupertati*, cujus videlicet dirius adhuc ſit onus. Ad hanc argutiolam colorandam, notat, *pecora* quidem *Jobi* dici *abacta:* ſed non *aurum & argentum abreptum.* Dives ergo adhuc erat, ſecundum hunc calculum, & habebat quo ſe ſolaretur. Redolet amorem nummi. Non liquide etiam *Nachman.* XV. *Hæc verba mea eliges* tandem, *& vera agnoſces, ex adflictione.* Non ſatis tutum XVI. quod olim ex *Arab.* تبحر conabar, *Nam hoc pacto copioſus evades ex adflictione, vel adflictione diſtuſſa.* Nimium deflectit; nec mihi nunc permitto ex fonte *Arabico* haurire, niſi cum reliquo uſu *Biblico* conciliari queat; eidemque per *Originem*, & *Proprietatem*, majus quoque lumen, & decus, conciliet. בחר haud dubie eſt, *elegit, excerpſit.* Struitur cum *Accuſ.* vel & cum ב, paſſim: cum ל 1 *Sam.* 20: 30. Nuſpiam על adhibitum; unde vel *hoc*, vel *hanc*, *elegiſti*, vix ſtare queat. *Viam verſus illam*, quam *num.* IX. offert, longe præferrem, h. ſ. *nam huc te conferre elegiſti, propter adflictionem:* Vel *ut huc* te conferre *eligas propter adflictionem.* על ימין *Verſus dextram*, על שמאל *verſus ſiniſtram*, *Gen.* 24: 49. & alibi. זה de *Loco: Num.* 13: 17. על זה hinc contemtim, *ſuper hoc* latus vergere cœpiſti, *haſque partes* quaſi *fovere, & præferre.* Id objectum Noſtro *Cap.* 34: 7. 8. ubi פעלי און ſunt *Religionis & virtutis contemtores, ſe vanis rationibus, rebuſque, tradentes.* אל תפן *Ne obvertas illuc faciem, a Religione, & pietate averſam* penitus. Formula eſt ſolennis פנה אל אלהים אחרים *Reſpexit ad Deos alienos*; relicto Deo ad idola ſe convertit: *Deut.* 31: 18. 20. &c. Succinit uſus ſignatior ſub בחר *Prov.* 1: 29. *Timorem Domini non elegerunt:* & *Eſaj.* 66: 3. *Elegerunt vias ſuas.* Succurrit etiam XVI. *Cave tibi, ne reſpicias ad vanitatem*, & neglectum virtutis, religioniſque, *ut vel hac conditione eligas ex adflictione* emergere: *præſtat ſub plagis Dei maneas, quam ut inde ſic eximi eligas.* על זה *ſuper hoc*, pro *ſuper hac conditione*, ut על מה *ſuper quodcunque: Cap.* 13: 14. Accedit ad *num.* II. ſed eſt fortius, בחר מעני *Elegit, optavit, ex adflictione*, locutione prægnante, pro *Exire ex ea.* כי pro *ut*, ſatis tritum. En aliud, XVII. *Cave tibi, ne reſpicias ad iniquitatem*, religioni, quod facere occœpiſti, quodammodo, valedicens: *nam ſuper hac conditione excerpſeris ex adflictione*, vel *emedullaveris*; i. e. *fructum* quoque ex *præſenti adflictione*, ſi vere *adflictum*, fractum, contritum, te dederis, *acquires, felicemque exitum* tandem *conſequi* poteris. על זה ita fere ceperat *Ab. Eſra*; *ſuper hoc ut caveas tibi.* Eſſet., ut. *Eſaj.* 38: 16: *Domine* עלידם יחיו *ſuper his vivunt!* עני *adflictio*, ea jam amplitudine donari poſſet, quam *num.* VII. tetigi. בחר pro *excerpere*, abſolute, a quibuſdam ſumtum *Eccleſ.* 9: 4 *Nam quis eſt qui excerpetur?* ex neceſſitate moriendi videlicet. Eſt forma *Pyhal*; quam ſi XVIII. & hic admittas per *Kametſchatuph* ad primam Radicalem, exiſtet, *Nam ſuper hoc eximeris, & excerperis, ex adflictione: purgatus* ſimul, ſimul *probatus*, ut *aurum* ex *fornace*, *extraheris.* חרוץ נבחר *Aurum electum* extat *Prov.* 8: 10. כסף נבחר *Argentum lectiſſimum*, pro-

כב הֶן־אֵל יַשְׂגִּיב בְּכֹחוֹ מִי כָמֹהוּ מוֹרֶה׃

22 Ecce Deus ſublimat robore ſuo; & quis ſicut ille ſtringens plagis?

כג מִי־

23 Quis

probatiſſimum; *Ibid. Vſ.* 19. & 10: 20. Contrarium כסף נמאס *Argentum improbum Jer.* 6: 30. Clauſula digniſſima, qua caſtigationes, & convictiones ſuperiores, obſignarentur. Forma *Pobal* per *Kametſchatuph*, paulo rarior, nubeculam objecit. Accedebat, *Præteritum* hunc ſenſum adeo non inviſiſſe, ut eum abnuere videatur. Dubitationem, mihi ipſi hinc injectam, gemina germana formula *Eſaj.* 48: 10. ita minuit, ut ferme omnem eximat. *Conflavi te* ולא בכסף *& non in argento*; non tam rigide, ajunt Docti interpretes: imo vero, *multo purius*, & *nitidius*, *quam argentum*: ad *formam* loquendi *Orientalem*, qua *negatio* infert *comparationem exaggerantem*, qualis illa, *Liberalis & non ut nubes*, i. e. *liberalior* &c. Sequitur ſignatiſſime בחרתיך בכור עני *Elegi te in Catino adflictionis*. Sunt qui בחנתיך *probavi te* ſubſtituant: alii hoc בחר ex בחן notionem mutuo ſumſiſſe autumant. Doctiſſ. *Belg.* prudenter id vocabuli adhibuere, quod *probationem* ſimul, ſimul *electionem*, conſignet. Certiſſima res eſt. *Elegi te in catino adflictionis*, prægnanti phraſi, valet, *puriſſimum*, & *probatiſſimum*, *te* ibi *reddidi*, ac *propterea Electiſſimum mibi te eſſe* ſimul, declaro. Ad eam rationem & heic: *ſuper hac conditione*, *Electus eris ex adflictione*; atque *inſtar auri probatiſſimi* inde emicabis. Sed, inquis, תְּבָחֵר, vel תִּבָּחֵר, dicendum fuiſſet, in *fut.* non בְּחַרְתִּ in *præter.* Reſpondeo *præterita*, pro *futuris*, & *præſentibus*, tam frequentia eſſe, ut juſtus inde ſcrupulus exiſtere nequeat. Deinde in *promiſſionibus* hanc *formam* captat ſtilus ſacer, ut *factum eſſe* dicatur, quod *certo certius futurum proxime*. Memini ſupra tactum; & illuſtratum. Ergo pedem in pulcherrimo *Schemate* figere licet, *Nam ſuper hac* ſola *conditione Electus fueris ex adflictione. Si hoc impleas*, *tam certo* tibi *polliceor liberationem* ex omnibus hiſce malis, *ac ſi jam emerſiſſes*. Sentis iterum, aptius, uberius, cumulatiuſve, nihil inveniri poſſe, ad Coronidem præcedentibus imponendam.

Verſ. 22: Paululum tandem reſpirare datur; quamvis necdum in vado ſimus. Utemur minore velo; & paucis ſtringemus quæ hic a Doctiſſ. ingeniis prolata, tum quoad ſenſum, tum quoad connexionem, in qua potiſſimum variatur. Eleganter I. *Paraphr. Tigur.* exhibet, *Ecce Deus arcem tenet potentia: quis Legumlator ei conferendus*? Eſt uſus *intranſit.* verbi יַשְׂגִּיב; quem tenent *Vulgat. Merc. Cocc. Schmid. Cler.* alii. Differunt in filo contexendo, cum ſuperioribus. *Merc.* 1. cum eoque *Piſc.* & plurimi, ſtatuunt, *rediri ad potentiam Dei*, *& magnitudinem operum ejus*, *ex eaque ipſius* juſtitiam *oſtendi*, *quam Jobus non debuerit reprehendere*. Poſtrema ſic explicat, *Quis ſicut ille Doctor*? *Qui ita homines doceat ſuam potentiam*, *& magnitudinem*, *ſi quis modo attentus velit eſſe diſcipulus*. Addit, *alios* hæc *ſpeciatim referre ad Adflictiones*, *quibus Deus hominibus commonſtret viam ſalutis*: *ſed ſe generaliter malle*. Noviſſimum hocce ſecutus 2. *de Pined. Quamvis ille te vehementer adflixerit ob tranſgreſſiones*, *non minus tamen potens eſt ad reſarcienda omnia damna*, *ſi deinceps te Legis Divinæ ſtudioſum præbueris*. Pro ſubtiliore illa deductione Cl. *Cocceji*, 3. quam ad *Vſ.* 20. indicavi, *Votum mortis*, & *finis ſeculorum*, quo *Jobus* uſus fuerat, redargueretur porro, ut *comitatum oblivione Providentiæ Mundum ſuſtinentis*, *& gubernantis*, *potenter ſimul & ſapienter: nam*, inquit, *qui cupit ordinem hujus mundi diſſolutum*, *is abit a conſilio Dei*, *qui tam mirabili providentia*, *& judicio*, *eum tuetur*. Cl. *Schmid.* 4. conferens hæc cum *dehortatione ab impatientia*, *ne contra Deum iniqua*, *& providentiam ejus accuſantia*, *loqui* pergat; *Mercero* conſciſcit. Cl. *Cler.* 5. Deum *ſummum hominum Doctorem tum Ratione*, *tum Revelatione*, *dici* monens, ſubjungit, *melius cohæſurum*, *ſi* מורא *Mora Terribilis legeretur: nihil tamen* mu-

23 Quis mandavit ei viam ſuam? & quis dixit? feciſti iniquitatem.
24 Me-

23 מי־פקד עליו דרכו ומי־אמר פעלת עולה׃
24 זכר

mutandum, quia duo Hemiſtichia ſæpe non adeo ſunt conſona. Itane? Saltem נורא *Nora* ſcribi oportuiſſet, vel מוריא: nam iſta quidem forma ipſum *Timorem* conſignat. Ex poteſtate tranſitiva II. *Vatabl. Ecce Deus exaltabit potentia ſua! Quis ſimilis illi docens?* Ita *Calvin. Caſtal. Jun. & Trem. Belg.* &c. exigua cum differentia cui inſiſtere ſupervacuum. Erud. *Crinſoz.* reſtrictiore ratione uſus; *Si Deus te reſtituat in integrum ſua potentia, quis eſt qui ut Ipſe artem calleat homines inſtituendi?* Hiat nonnihil. Notæ id ita explent; *Quis unquam documentum adeo efficax invenire potuiſſet ad Exiſtentiam Dei, ejuſque Providentiam, & virtutes, probandum, quam Adflictiones tuas, & Reſtitutionem ex iis?* Longiuſcule adductum. *Calvin.* III. ſuggerit, *Conc.* CXLII. eſſe, qui exponant, *Quis vibrat*, vel *projicit, ſicut ipſe?* a ירה videlicet. Captata, credo, oppoſitio inter *extollere in Arcem*, & *projicere, dejicere.* Non eſt rejiculum: nam ſupra *Cap.* 30: 19. habuimus הורני *projecit me in lutum.* Reperio IV. apud *Ab. Eſram* יש אומרים מי יוכל למרות כמהו ואינו נכון בעיני *Sunt, qui capiant, Quis poteſt reſiſtere ſicut ipſe? quod minus rectum judico.* Et nos: ſi teneatur illa vis *reſiſtendi, quæ cum rebellione conjuncta.* Sed Thema מרה in *Origine* ſonat *perſtrinxit, obſtrigillavit*, unde ſecundariam notionem *rebellandi* ductam, alibi late deductum. Inde adſciſci poſſet ex forma *Part. Præſ. Kal. Quis ſicut Ipſe perſtringens ictibus* flagelli cuncta diſperdentis? Habes iterum oppoſitionem inter *Attollere in Arcem ſalutis*, & *ſub ictu explodente adfligere in Mortem, & perniciem.* Adi *Opuſculum de Defect.* & quæ ſupra *Cap.* 23: 1. enotata. Reperies ibi עני מורה *Adflictionem ſtringentem*, viſcera ipſa perurentem &c. Hoc cum filo prægreſſo, & *Vſ.* ſequente aptius ſe connecti patitur, quam *Doctor*; quamvis haud negem pulchros colores ad Eum ſuſtinendum adductos. En V. vicinum. LXX. nempe מורה dederunt *δυνάστης Dynaſta.* Tractum ex *Aramæo* מרא *Dominus*: quod hic ut verius, liquidiuſque, amplexi *Grot. Codurc. Patric. Reim.* Speciosiſſimum: origo ſuffulcit: *Dominus* enim, & *Herus*, ita appellatus videtur, quaſi *ſtringens*, & *flagello admonens, temperanſque, familiam ſuam.* Hoc alibi latius exequendum. Fieri nequit, ſi מורה hic *Dominum*, & *Moderatorem*, ſignet, quin ſimul ad *flagellum*, quo res mundi temperantur, ſit alluſum. Verſus ſequens id ſatis plauſibile reddit.

Verſ. 23. Contrahere licet curſum: Omnium enim nunc eadem ferme ratio; quamvis in cohærentia diſcrepetur. Hanc differentiam ſcrupuloſe exigere, & examinare, haud pretium. *Formam* loci, vimque, huc una omnium vox, & conſenſio, reducit, *Deum eſſe ſupremum*, eundemque *Juſtiſſimum, Moderatorem Univerſi.* Ad geminam vim verbi פקד geminus quaſi ordo Verſionum. I. *Quis mandavit ei*, vel *injunxit, ſuper eo, viam ejus;* &c. i. e. *Quis ei terram mandavit adminiſtrandam, eique præſcripſit formam, & normam, regiminis, quam obſervare deberet.* Huc collineant *Merc. Jun. & Trem. Angl. Belg. Cocc.* &c. &c. Conveniunt in re, diſconveniunt nonnihil in modo rei vel exprimendo, vel deducendo. II. *Quis viſitavit*, vel *viſitat, ſupra ipſum viam ejus? & quis dixerit, feciſti iniquitatem.* Huc pertinent *Vulgat. Vatabl. Calvin. de Pined. Schmid. Patric. Crinſoz. Cler. Reim.* &c. In re iterum conſenſio: diſſenſio in modo: ſed hæc minutiora, quam ut nos detinere debeant. Utraque ratio vertendi ſua radiat luce; & *Independentiam* Dei, *ſummumque*, ac *Juſtum, Moderamen* in oculis defigit. Moneo tantum, has duas facies in unam ſponte conflari, ſi attendatur, *eum qui alteri mandat* munus, provinciamve, *habere Jus inſpiciendi, viſitandi, ad rationes vocandi:* & contra eum qui *viſitat*, & *inſpicit* alterius opus, eo ipſo id *fidei* ejus *commiſiſſe* intelligi. Jam vero quid *Elihuus* in magnifico hocce Excurſu intenderit, & quomodo ſuperiorem ſuam convictionem per eundem fortius adſtrictum, in-

24 זכר כי־תשגיא פעלו אשר שררו אנשים׃

25 כל־אדם חזו־בו אנוש יביט מרחוק׃

26 הן־

24 Memor eſto ut magnificaveris opus Ejus, quod decantarunt viri.

25 Univerſitas hominum inſpiciunt in illud; mortalis cernit vibrata acie e longinquo.

26 Ec-

inculcatnmque, ire volnerit, omnibus enucleatis, certius dijudicari poterit.

Verſ. 24. Aliquid curæ depoſcunt duo verba. Non feliciſſime, in primo *Vulgat.* I. *Memento, quod ignores opus ejus; de quo cecinerunt Viri.* תשגיא per *Sin*, ad שגג, & שגה, per *Schin*, revocatum, *errare per ignorantiam.* Erud. *de Pined.* tamen *ſibi facile perſuadet, Interpretem legiſſe quidem, ut nos, a radice quæ* Magnitudinem *ſignat: ſed eleganter reddidiſſe per* ignorantiam, *ut ſententiam ipſam quanta poſſet maxima perſpicuitate proponeret: quatenus Divinorum operum celſitudo captum noſtrum exſuperat, eorundemque* Magnificatio *eſt* ignorantiæ *noſtræ confeſſio.* Palliolum male hærens. LXX. item minus accurate II. Μνήσθητι ὅτι μεγάλα ἐςὶν αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὧν ἦρξαν ἄνδρες. Si תשגיא *intranſit:* eſſe poſſet, non conſiſteret tamen genere cum פעלו. In שררו rationem habitam ꝫ שר *Principis*, cenſet *Merc.* ſed incertius eſt. *Vatabl.* III. *Tu memineris ut opus ejus amplifices, nobis videntibus.* Nervum incidit nltimis. Erectius *Tigur.* IV. *Memineris ut opus illius amplifices, quod homines intuentur.* Conſentiunt *Calvin. Caſtal. Deod. Merc. Angl. Belg.* &c. *Codurc. Patric.* Explicant fere hoc acumine, ut *Contemplatores* dicamur conſtituti *Operum Dei*, iidemque *Admiratores*, non *Judices*, non *Cenſores.* Subtilius adhuc *Ab. Eſra* V. *Quantumcumque in memoriam reduces opera Dei, majorem in illis magnitudinem detegis; & quam magis contemplere, tam magis adſtupebis.* Argutius, quam ſolidius, *Jun.* & *Trem.* VI. *Opus* Dei trahunt ad *Diluvium Noachi*, quod *contemplati ſint mortales* i. e. *totum genus humanum expertum.* Vara ſequetur vibiam. Cl. *Cocc.* VII. a שור *cantavit*, hoc flexu: *Recordare, quod multiplicares opus, quod decantant homines.* Revocat ad *Jobi* ipſius *magnificas* illas *prædicationes Dei & operum ejus:* q. d. *Itane non recordaris quæ tu ipſe deprædicabas in ſermone tuo, & infinita eſſe agnoſcebas; quæque* viri cordati & ſapientes *cantant.* In אנשים *Viros*, vere viros, & *præſtantes*, indicavit quoque *Druſ.* Ad ſuos *Enoſchæos* VIII. detorſit *Bolduc. in quorum contemplationem Enoſchæi magno cum jubilo ſemper cantaverunt.* Intelligit *priſcos Philoſophos*, vel potius *ſanctiſſimos Prophetas*, qui ſub *Eſſenorum* vocabulo *uſque ad Chriſti tempora admirabili pietate floruerunt, Cœnobiticam vitam agentes.* Inaurata huic viro ſtatua ſtatuenda fuerat in Capitolio. Erud. *Crinſoz.* IX. in *futurum* prominens, dat, *Conſidera, quantopere inſerviturus ſis Providentiæ amplificandæ*, reſtitus in integrum, *quam Sancti homines ſuis canticis concelebrant* Infra de *Hypotheſi* iſta aliquid ſubmonebitur. Cl. *Schmid.* ſubſcribens *Cocc.* hunc præbet conſpectum, *Velim Tu tui jam ſis memor, & eorum quæ hactenus dicere ſolitus es, Opus Dei in natura creanda, conſervanda, gubernanda, magnificans. Ad proprium provoco confeſſionem: ut & teſtimonium virorum Sapientum, qui opus Dei laudant, decantant, celebrant.* Non obſtat תשגיא in *futuro* enunciatum, quod in *præſentis* notione ſolemne; nec minus *imperfecti*; ut ſit *prædicare ſolebas.* Decebat *Elihui* ſapientem modeſtiam, ut *Jobo* laudem meritam exhiberet, atque ad *excellentiſſimas* illas *celebrationes immenſi Numinis, Operumque Ejus*, provocaret, quas non ſine admiratione, & ſacro horrore, legere eſt. שרר pro *Celebrare canticis.* 2 *Chron.* 29: 28. Doct. *Sanct.* ipſa verba *Veteris Cantici* ſubtexi cenſet; ad *Vſ.* 14. *Cap.* 37. uſque. Non perſuadet.

Verſ. 25. Pendet a *præc.* eique cumulum addit. Omnia plana; niſi quod in מרחוק varii exiſtant luſus. *Gregor.* I. *procul, non jam per ſpeciem, ſed ſola admiratione operum:* nempe *per ſpeculum* illud, de quo 1 *Cor.* 13: 12. Huc *Merc.* & plerique calculos conferunt. Ex *Hebræis* multi II. *inde a ſuperioribus.*

26 Ecce Deus Magnus, ut non cognoſcamus; Numerus annorum ejus, ut nulla ſit perveſtigatio.

27 Quum

26 הן־אל שגיא ולא נדע מספר שניו ולא־חקר׃

27 כי

bus ſeculis. Ita & *Jun.* ac *Trem.* inducentes *diluvii memoriam retro repetitam.* Alii III. *e longinquo*, non niſi *poſt attentam, accuratam, profundam meditationem* &c. Contra *Cocc.* etiam *de longinquo, ab hominibus non adeo attentis, ingenioſis, ſolertibus.* Conſimiliter *Crinſoz. vel ſtupidiſſimi Divinam providentiam in tua reſtitutione admiraturi ſunt.* Cl. *Schmid.* IV. מרחוק pro למרחוק poſitum cenſet, ut ſit *uſque in longinquum ſe extendens* opus, *tantæ, tamque admirabilis amplitudinis, & vaſtitatis, ut ad finem, nec oculis, nec mente, perveniri queat.* Placet: nec tamen למרחוק indigemus: quum ipſe Homo concipiatur ſuper *Theatro univerſitatis conſtitutus*, ad *opera Dei* מרחוק *procul inſpectanda, vibranti, & intenta, acie, inter profundiſſimas immenſi Numinis adorationes.* Non negligendum V. acumen *Calv. Conc.* CXLIII. *Significat tam eximia eſſe* opera Dei, *tantamque in ipſis magnitudinem, & majeſtatem, ut quamvis a nobis longo intervallo diſtent, ipſa tamen intueri poſſimus.* Pulchre illuminat. *Scimus ſi quiſpiam longius diſtet a nobis, adſpectum noſtrum ad ipſum uſque proferri non poſſe; evaneſcit enim. Magna arx eminus conſpecta, videtur eſſe tuguriolum: Urbs, duarum aut trium domorum inſtar. Sol vix bipedalis oculis noſtris. Dei tamen opera vel eminus diſſitis ſe ingerunt* &c. *tantamque Majeſtatem venerari cogunt.* Cum *num.* I. ex facili colliqueſcit.

Verſ. 26. Structura aliquid rari, & impediti, habet. Rotunde, & pulchre, *Vulg.* I. *Ecce Deus magnus, vincens ſcientiam noſtram: numerus annorum ejus inæſtimabilis.* Non æque venuſte *Tigur.* II. *Ecce Deus Maximus eſt omnibus modis, ut ignoremus numerum annorum ejus, & viam Eum perveſtigandi.* Ad verbum *Merc.* III. *Ecce Deus Amplus, Ingens, nec ſcimus*; ejus magnitudinem & potentiam, aſſequi non valemus: *numerus annorum ejus, nec perveſtigatio:* Scil. לו *ei eſt.* Ait eſſe *Hebraiſmum*, quo *Vaw* abundet; pro, *Numeri annorum ejus nulla inveſtigatio.* Ita bona, & magna, pars. Cl. *Cocc.* IV. *Ecce Deus; immenſus eſt (neque ſcimus) numerus annorum ejus: & non eſt perveſtigatio.* Iſta parentheſis ex duobus membris unum conflat: quod cum ſtilo Libri mixtus conjunctum. Cl. *Schmid.* V. in altero colo repetit שגיא, *Ecce Deus magnus*, adeo *ut non cognoſcamus*; magnus *numerus annorum ejus, ut non ſit inveſtigatio.* Habet decus: nec opus cum Cl. *Cler.* extra textum ſubaudire גדול aut רב. Ad ſuam *Hypotheſin* Eleg. *Crinſoz.* VI. *Verum eſt, Deum eſſe Magnum; ſed non bene cognoſcitur: exiſtit ab omni tempore, ſed non quæritur.* Id ita applicat. *Fateor Dei Exiſtentiam tam neceſſariam eſſe, & evidentem, ut nulla nova revelatione indigere videamur, ad Eum rite cognoſcendum: ſed tanta tamen inter nos hac in parte incredulitas, ut dignum ſit ejus Bonitate, in tui Reſtitutione hoc ipſum fortius adhuc demonſtrare, ad os incredulis & profanis occludendum.* Exiſtimat Vir *Erud.* alteram illam vertendi rationem cum *Hebræo* quidem conſiſtere, ſed cum *ſilo* ligatiſſimo *Elihui* neutiquam. Nempe, ſi de *Effectis Providentiæ, in Reſtitutione Jobi*, diſſeruiſſet *Elihu:* quod non liquet ſane; & magnis ſcrupulis gravatur. Lubentiſſime tamen VII. retinerem מספר שניו, ut per ſe ſtans, *ab omni tempore exiſtit.* Proprie; *Numerus annorum ejus*, abrupte, pro *Anni ejus numeroſiſſimi ſunt.* Anceps uſus מספר *Numeri*, inſerentis & *paucitatem numerabilem*, & *copiam* ac *multitudinem innumerabilem.* Sic *Cap.* 15: 20. *Numerus annorum reconditi violento.* Obſervabamus ibi, ſi poſtponatur, *paucitatem* exiſtere; præpoſitum autem *copiam* exprimere poſſe. Ita recurret *Cap.* 38: 21. *Et numerus annorum tuorum, multi.* Quid ſubſit aculei ibi, in loco indicabitur. Tres formas loquendi Linguæ genius fundit: שנים מספר *Anni, numerus*; pro *pauci*: שנים אין מספר

27 כי יגרע נטפי־מים יזקו מטר לאדו׃

28 אשר־

27 Quum ſubtrahit ſtillationes aquarum, *quæ* eliquant pluviam ad vaporem ejus.

28 Qua

מספר *Anni, non numerus*, pro, *innumeri:* & מספר שנים לו *Numerus annorum eſt ei*; pro *longum duxit ævum.* Hoc per Excellentiam quadrat in *Antiquum dierum*: &, quamvis prima fronte nihil alienius, *Æternitatem* ipſam ſignare apta nata hæc formula, מספר שניו *numeroſi ſunt anni ejus.* Ea amplitudo videlicet ei ſubjecta, quam *Pſ.* 102: 28. *Tu Ipſe, & Anni tui non finiuntur:* ſed *numerantur* ab æterno *in æternum.* Si ſubtilius judicetur; concedam in illud *Schmidii*; *num.* V. quod exemplis adſtrui, & illuſtrari, mereatur. Quodcunque ſtatueris, habes *duos Characteres*, omnibus *Operibus* Dei, ut ſic dicam *inſculptos:* primus *immenſitatem* exprimit, quæ etiam in *minimis* ſeſe exerit: alter *Æternitatem* conſignat. Hæc duo faciunt, ut in *Theatro* univerſi מרחוק *procul, e longinquo, intueri* dicamur ea, quæ *præ oculis, præ pedibus, præ manibus*, atque adeo *ſub iis.* Conſummatiſſimi Naturæ veſtigatores hoc ſentiunt; agnoſcunt, celebrant; atque quam magis per *Experimentorum* clavim fidelem in intima rerum ſeſe penetrarunt, tam magis *immenſitati*, & *Æternitati*, Divinæ, *procul adſtupent*; atque *in profundiſſimam operum* ejus *venerationem* ſubſidunt.

Verſ. 27. Duo præpediunt; & diſtrahunt curas eruditas: *Res* ipſa, & *ordo rei.* Circa *Phœnomenon* hic poſitum major diſſonantia, quam expectaſſem. *Vulg.* I. *Qui aufert ſtillas pluviæ*, & *effundit imbres inſtar gurgitum.* Refertur a multis Latinis 1. ad *ſterilitatem*, partim per *nullas*, partim per *nimias aquas*, in terram defuſas. Alii 2. *compreſſas pluvias*, eaſdemque iterum *laxatas*, ad terræ noſtræ neceſſitates, hinc exſculpſere. Alii 3. *Serenitatem cœlo redditam poſt imbres graves, horribileſque tempeſtates*, induxerunt. Videſis *de Pined. Vavaſſ. Sanct.* &c. Ad *ſiccitatem* hunc & ſeq. verſum ita applicuere *Tigur.* II. *Nam prohibet guttas aquarum*, quæ rurſum *fundent pluviam ex vapore ſuo* coactam; *ut deſluant ab æthere, ac deſtillent in multos homines.* Subtiliter III. *Vatabl. Quum probibuerit ſtillas aquarum, effundent pluviam ad vaporem ejus.* i. e. *Aliquando in ſumma ſiccitate educitur vapor humidus, unde pluvia copioſa generatur.* Ex R *Levi*, argutius ſæpe philoſophante, hauſit. Magis ad rem *Calvin.* IV. *Nam retinet guttas aquæ: tum pluviam facit fluere ex vapore ſuo.* Explicat *de vaporibus, guttarumque innumero numero, in aëre retentis, & ſuſpenſis, donec in pluviam reſolvantur ad terram, unde attractæ erant, rigandam.* Eodem tendit V. *Merc.* qui tamen aliud ſubtilius admiſcuit: *Quia imminuit ſtillas aquarum; eliquant pluviam ad vaporem*, vel *nubem Ejus.* יגרע duplici poteſtate mactat: ut 1. valeat *imminuit, & extenuat, ſtillas aquarum, dum e mari guttas, & vapores, in ſublime attrahit.* 2. *imminuit & extenuat* eaſdem, *dum ad inferiora decidunt aquæ nubis, non ſimul, ſed ſtillatim.* Poſterius ex R. *Salom.* adſcitum, cui גרע non *attrahere*, ſed *detrahere de cœlo in terram:* יגרעם מן השמים להורידם לארץ. Hujus auctoritati obſecutus Cl. *de Dieu* VI. duriuſcule dat, *Quum abſcindit ſtillas aquarum, colliquant pluviam in vaporem ſuum.* i. e. *Deus nubem ſolvens, abſcindit ab ea, & reſecat, guttas aquarum; quæ pluviam in vaporem ſuum, unde orta erat, reſolvunt.* Poſterius argutum, prius invenuſtius. Cl. *Schmid.* VII *Quando minuit ſtillas aquarum, effundunt pluviam nubi ejus.* Illud *Minuere* גרע ei valet *facere guttas minutas, in nubibus* nempe: ſubditque, *elegantem* eſſe *locutionem, Guttæ aquarum effundunt pluviam nubi*, pro *Nubes fundit guttas aquarum in pluviam.* Acute *Cocc.* VIII. *Nam minutatim contrahit guttas aquæ*, quæ *eliquant pluviam, in vaporem ſuum.* Uno ambitu totum verſiculum complexus *poſtrema primis* connectit: *Minutatim contrahere guttas in vaporem.* Idem fere expreſſum IX. ſed commodius ad rationem ſtili *Jobæi*, a Doct. *Belg. Nam attrahit guttas aquarum*; quæ *plu-*

viam ad vaporem ejus effundunt. Bifariam exponitur לאדו *ad vaporem ejus.* 1. *poſt vaporem & nubem* inde *compactam.* 2. *ad rationem illius vaporis.* Similiter ferme *Eleg. Crinſoz.* calculos poſuit. Acutiſſ. *Niewent. Contempl.* p. 403. per hæc veſtigia incedens X. in גרע agnoſcit *minutiſſimas particulas aquæ ſurſum tractas, & convectas undique; ut pluviam eliquent ad vaporem ſuum:* i. e. *ut denuo vapor inde ſurſum attrahi queat;* & *perpetuus* ille *orbis volvatur* adſcendentium & deſcendentium humorum. Convenit, quoad extrema, cum *Num.* VI. niſi quod hocce adhuc argutius ſit; & philoſophi ingenio dignum. Non æque placet, quod Cl. *Cler.* XI. ſatis fidenter: *Niſi verbis vim inferamus, hoc vult Elihuus, quando Deus cœleſtem humorem in tenuiores guttulas ſeparat, e nubibus eam pluviam demitti, quæ vaporem ſeu nebulam potius faciat, quam imbrem.* An hæc ſatis Philoſopha, alii decernant; mihi monere liceat, ipſum Virum Doct. vim afferre Linguæ, quum inde tam dilutum, tamque nullum, ſenſum elicit. *Junii & Trem. Hypotheſis* XII. de *Diluvio*, hocce coactiſſimum peperit; *Nam ſubtrahit ſtillas aquarum*, quæ *fundebant pluviam ad calamitatem ejus: Quum fluerent ſuperiores nubes; ſtillarent ſuper homines multos.* Prius *ſubtrahit* exponitur, *Deus aquas in nubibus ſuo loco continet; ne in orbem terrarum perrumpant*, ut olim &c.

אר pro איד *calamitas*, eſt *ipſum Diluvium.*

ארם רב *Vſ.* ſeq. *Homo multus*, ad *totum genus Humanum, Diluvio merſum*, trahitur. Nihil in his, quod vel minima ſe ſpecie tueatur. Ei paulo blandiori ſe permittens *Bolduc.* XIII. periodum *Vſ.* 27. 28. comprehenſam, accipere jubet per *Modum ſimilitudinis, ductæ ab innumerabili multitudine guttarum pluviæ, ſub qua Elihu depingere voluerit innumerabilitatem annorum Dei, qui minutiſſimas, & innumeras nempe, pluviarum guttulas longe exſuperent, eaſdemque* minuant, *ac* pauciſſimas reddant, *ſi comparatio inſtituatur.* Non ignotæ tales imagines, ab *Arenis, undis, guttis*, adſcitæ, apud Poëtas: ſed nunc ingenium viri hinc revocare potuiſſet Judicium; niſi bella inventio præſtrinxiſſet. Ex iis, quæ luſtravimus XIV. in oculos ultro ſe ingerit, quid palmam mereatur: ſed ſimul patuit, *veritatem* liquido teneri non poſſe, niſi accuratius conſtituta, & definitâ fuerit, poteſtas Thematis גרע; nam, ut vidimus, *Auferre & prohibere* aliis, aliis *imminuere*, aliis *detrahere* ex alto, aliis *attrahere* in altum, aliis denique *minutatim* undique *colligere*, & *convehere*, placuit. Lexica iſtam confuſionem aluerunt, ubi reperias, *diminuere, ſubtrahere, ſuccidere diminuendo, contrahere, abſtrahere*, & alia. Ad *Cap.* 15: 4. 8. ſupra tetigimus aliquid de hoc diſcidio: ibique præeunte *Cocc.* ſubjecimus examini ulteriori vim *attrahendi ad ſe*, & *tractu ſorbendi, reſorbendi in ſe* liquorem. Sic *Arabes* جرع ſuum frequentant; unde in *Camus*

جرع الماء بلعه

verbum גרע *de aqua*, idem quod בלע *ſorbſit eam.* Eſt tamen lentius, leniuſque; quum בלע بلع notet *actum deglutiendi, & in viſcera demittendi:* جرع autem magis ad *attractionem* per *os*, & *labia*, quam *ſorbitionem* vocamus, pertineat. Ita جرعة. גרעה declaratur per [illegible] *actio lentius ſorbendi, & attrahendi liquorem.* Inde figura concinna *Jer.* 26: 2. *Loqueris omnia verba ad populum*, אל תגרע דבר *verbum ne ſorbeas* i. e. *ſubtrahas.* Similiter *Job.* 15: 4. *Sorbes precationem*, reſorbes in te, & ſupprimis. Item *Vſ.* 8. *Sorpſiſti ad te ſapientiam: attraxiſti:* ſolus *hauſiſti.* Ad *diminuendi* notionem prælucet *Eccl.* 3: 14. *Non eſt addere ad illud, & de illo non eſt* לגרוע *demere ſorbendo, reſorbendo, ad ſe attrahendo.* Ita *Deut.* 4: 2. & 12: 32. Sublimiore adhuc tropo *Job.* 36: 7. *Non* יגרע *ſubducit*, reſorbendo ad ſe, *oculos, eorumque influxum ſalutarem in ſe retrahendo.* Notabile & hoc *Num.* 27: 4. *Quare* יגרע *deficeret* extinctum, ſuppreſſum, reſorptum, *nomen Patris noſtri e medio familiæ ejus?* Eſt ex *Niph.* Iterum *Num.* 9: 7. *Quare* נגרע *cogeremur abeſſe, retro manere, ſubtracti* quaſi *a reliquo cœtu Iſraelis, indeque ſeparati* &c. Mitto alia, ex his facile evolvenda; ſi ſignificatio hæc ſeſe approbare value-

lucerit. Ego quidem ultra ſpecioſam conjecturam haud putem proceſſum: & liquidius quid deſidero; quo res peremta detur. Adhuc interim, ut maxime plauſibile, retinere liceat; *Nam attrabit* ſorbendo *guttas*, vel potius *ſtillas aquæ*; quæ *eliquatam fundunt pluviam ad vaporem ejus*. Omnino גרע 1. pertinere cenſeam ad *attractionem* in altum, quæ eſt veluti *ſorbitio* quædam, quum Sol, Terras & Maria radiis ſuis feriens, elementa aquæ ſurſum vehit, & educit in regionem Aëris imbriferam. Si veteris alicujus *Chemici Hebræi* ſcriptum proſtaret, forte verbum גרע deprenderemus auctum peculiari artis notione, quæ hic apprime quadraret: veluti quum in *Furno Philoſophico*, *Athanora* vocitant, ex fonte *Arabico* التنور *Attannour*, itemque *Hebræo* התנור *Fornax*, quum in illo ergo *Furno* operationes fiunt arcaniſſimæ, *extrahendo*, *attrahendo*, *ſublimando*, &c. ad quæ גרע ſatis aptum natum videtur. Intra conjecturam interim & hoc contineri velim. 2. נטפי מים non retulerim ad *guttas imbridas*, quas *Elementa* aquæ *ſurſum evecta*, & *aſſociata*, formant in aëris regione inferiore: nam hæ *guttæ* ipſum efficiunt *imbrem majorem*, *minorem*, qui mox dicitur *eliquari* ex hiſce נטפים; ſed Oeconomiam loci exiſtimem aurigari ad illas *aquæ particulas*, & quaſi *ſtillulas*, quas *Calor Solis* undique *attrabit*, *ſurſumque ſublimatas abſorbet*: ut in *pluviam* conſtipentur, atque *guttatim* iterum decidant. Patitur Lingua, nam Radix נטף نطف valet *ſtillavit aqua*, *deſtillavit*, *exſtillavit*, quocunque tandem modo: præſertim per *exſudationem*, & *exhalationem*. Habes id ipſum, quod hic requirebatur. Hæc *Elementa aquæ* 3. יזקו *Eliquant*, *Eliquatum conflant*, *imbrem*. De *imbrium effuſione* in terras, id acceptum a præſtantiſſimis Interp. Atqui זקק magis ſonat *Conflare*, *conflando purgare*. Quidni intra hos fines ſubſiſtatur? *Defuſio in terras Vſ.* ſeq. expreſſa. Admirabile Schema! cujus anſam ſumſiſiſſe potuit potens Orator ex *Cap.* 28: 1. viciſſim *Jobum* evocans ad *Officinam* Dei Omnipotentis, qui *Furno naturæ ſublimatas in pluviam conflat*, *purgat*, *parat*, *aquas*, ut rigandis, fœcundandiſque, terris, inſerviant. *Merc.* annotans זקק proprie eſſe *conflare*, *excolare*, *eliquare*, idem in animo habuiſſe debuit; quamvis ad *effuſionem* dein referat. *De Pined.* indicatam cenſet *mirabilem artem aquam guttatim percolandi*, *cum puritate*, *& purgatione quadam*, *qualem habere ſolent percolati liquores*; ex *Hippocr.* & *Galen.* obſervans, *Aquam pluvialem* eſſe *leviſſimam*, *limpidiſſimam*, *& tenuiſſimam*. Negat *Plinius Lib.* 36: 3. cum cujus effato conferes, quæ Magnus noſter *Boerhavius Elem. Chem.* pag. 600. docet. Ad mentem *Elihui* explendam ſufficit popularis, & latior, uſus, qui *aquam cæleſtem* agnoſcit *defæcatiſſimam*, & *lætitiæ ſegetibus*, *agriſque*, *adfundendæ* Divinitus *ſaccatam*. Nihil aliud ex זקק nunc quidem elicere vel neceſſe, vel fas. Ad hæc autem 4. לאדו ſponte ſe dare incipit, apparetque, ſi his finibus verſum noſtrum includamus, nihil aliud intelligi poſſe quam *Nubem* ipſam, vel *vapores* in *Nubem coalitos* & *compactos* undique, ut *viſibiles* fiant *aquæ*, quæ antea *inviſibiles* per *Atmoſphæram* obvolitabant. Simpliciſſima hinc facies, *vapori Ejus*, ſeu, *pro vapore & Nube*, quam *conſtipari* jubet, *ad imbres fundendos*. Confer *Gen.* 2: 6. Habent principes *Chemici*, quod profundioris ſuæ ſapientiæ lumine perfundant; quin & ipſum hoc quod dedi, ut potui, copioſius illuſtratum dabunt uberrimi illi Fontes *Elementorum Chemiæ pag.* 542. &c. & *pag.* 597. Inprimis explicationis hanc viam mihi emunivit *ſplendida* illa *comparatio*, qua Vir Summus *pag.* 600. uſus eſt, *Aquam pluviam vere a natura deſtillatam*: *& Chemicum arte ſua deſtillatoria aquam parare non poſſe puriorem illa*, *quam Natura parare ſolet hac cæleſti deſtillatione*. מטר *Pluvia*, non tantum quæ *cadit*, ſed etiam quæ *Lagenis* cœlorum *clauſa* adhuc continetur.

Ibid. De connexione diſpiciendum. *Merc.* I. *Jam incipit ex Dei operibus*, *quæ in ſublimi fiunt*, *ut pluviis*, *tonitruis*, *fulguribus*, *nubibus*, *nivibus*, *& aliis meteoris*, *quæ in aëre gignuntur*, Dei *magnitudinem*, *& ſapientiam*

28 Qua fluunt æthereæ nubes; deſtillant ſuper homine multo. | 28 אשר־יזלו שחקים ירעפו עלי אדם רב׃

29 Etiam | 29 אף

admirabilem oſtendere, *unde ſimul Ejus* Juſtitia *probabitur*, *quod erat inſtitutum*. Hæc bona quidem; ſed quæ non expleant omne illud, quod requiritur. *Cocc.* II. ad *Numerum annorum*, & *ordinem longiſſimum temporum*, quo Deus *Mundum* hoc in ſtatu *tueri* & *gubernare* decrerit, *Vſ. præced.* nunc ſubſumit *demonſtrationem* illius *propoſiti*, & *conſilii*, per *anniverſarias tempeſtates*, *earumque effecta*. Et *primo* quidem *Æſtivam tempeſtatem* deſcribi autumat hinc, ad *Vſ.* 6. *Cap.* 37. uſque. Inde *Hibernam tempeſtatem* a *Vſ.* 6. ad 11. Definit tandem *Vſ.* 11--13. in *concluſione*, qua hæc *annua tempeſtatum reverticula* ad ſcopum adſtringantur. Subtiliſſime. *Schmid.* III. ſtatuit, *Generalius actum de opere Dei univerſo in Natura Vſ.* 24. 25. Inde *de Dei eſſentia Vſ.* 26. Nunc *deſcendi ad ſpecialia opera*, *pluviæ*, *roris*, *nubium* &c. *in quibus operibus Elihu ſimul comprehendat potentiam*, *ſapientiam*, *juſtitiam*, *bonitatem* &c. *ut concludat Deum omnia juſte & benigne facere*. Redit ad *num.* I. Ad ſuam *Hypotheſin* hic Eleg. *Crinſoz.* IV. inferere debuit, *Quamvis ille ſit qui ſenſim exhalare faciat guttas aquæ* &c. Id ita præmiſſis adalligat; *Si Deum non cognoſcant*, *nec quærant*, *homines*, *eos penitus inexcuſabiles eſſe*; *quando univerſa Natura Exiſtentiam ejus annunciet*, *ad ejuſque reverentiam*, *& cultum*, *invitet*. *Jun.* & *Trem.* ſententia V. ne in cenſum quidem venire poteſt. *Calvin.* VI. ſcopo proximus videtur: *Profert Elihu pluvias*, *vapores*, *tonitrua*, &c. *ut Dei infinitam majeſtatem arguat*, *quam cogamur adorare*, *niſi ingrati ſimus & ſtupidi nimis*. *Verum eſt dari altiora Dei opera*, *& difficiliora ad comprehendendum*, *quam iſta quæ* h. l. *commemorantur*; *ſed Spiritus S. voluit nos rudiori ſtilo docere*. *Hinc Elihu proponit exempla operum Naturæ*, *quæ* uſitata & ordinaria, *appellamus* &c. &c. Nobis ad has lineas, dextre ductas, addere liceat ex *Vſ. præc.* duos *Characteres* etiam in *notiſſimis*, & *obviis* maxime, *operibus Dei eminentes*, nempe *immenſitatis*, & *æternitatis*; qui noſtram ſuperbiam deprimere, in religioſiſſimamque rerum ſimul, & viarum Ejus, adorationem nos defigere poſſint, & debeant, niſi cum ratione velimus inſanire.

Verſ. 28. Paucis defungi erit. Ad *aquarum cœleſtium largam effuſionem* unanimi conſenſu refertur: niſi quod Cl. *Schmid.* de *rore* cogitarit, quod *nobile* Dei *opus* hic non negligi debuiſſe arbitratur. Nititur *Prov.* 3: 20. ubi שחקים ירעפו טל *Nubes exſtillant rorem*; & *Deut.* 32: 2. *ubi Doctrina* תזל כטל *defluit ut ros*. Reflectit ergo אשר ad *Deum*, ut ſit, *Cujus ſtillant Cœli*, *deſtillant ſuper hominem multum*. Merito diſſentit Cl. *Mich.* monens *conſtructionem non favere*; quæ poſtulaſſet אשר שחקיו. Adde, ubi *Nubes* dicuntur *ſtillare*, haud par eſſe, ut de *rore* cogitetur, niſi expreſſe apponatur; quemadmodum *Prov.* 3: 20. factum. Fatendum tamen Reliquis rationes non adeo liquidas eſſe. *Merc.* אשר משם adſciſcit, *unde deſtillant nubes* i. e. *ex quo vapore*. Durum. *Vatabl.* & *Pagn.* *Quia ſtillant e nubibus*, *ſtillant* inquam *ſuper homines affluenter*. Aliter *de Dieu*. *Quia diffluunt nubes* &c. i. e. *quia nubes non manent ſolidum & compactum corpus*, *ſed ſolutæ fluunt*, *& fiunt* נזלים *fluenta*. At *Cocc.* *Quibus ſtillant nubes tenues* &c. Ad *guttas* relatum. Propius *Belg.* ad מטר *pluviam*, *Quam effundunt nubes*. Sed נזל magis *intranſitivum*. Ergo *Qua fluunt*, *defluunt*, *nubes*: *deſtillant*, vel, *rorant ſuper homine multo*. נזל eſt نزل *pluvia diffluxit*. רעף eſt رعف *præ copia humorem effudit* uter, *exſtillavit*. Inde السحاب الرواعف *Nubes exſtillantes pluviam*; in *Hiſt. Salad.* majore, per *Iſpahanenſem*. Item in *Camus* رعوف الامطار الخفاف *pluviæ tenues vocantur* רעף. Hæc alibi latius. Duo iſta valide cavent de calculo ad *Vſ.* præc. inito, arguuntque, hactenus de *pluviis*

29 אף אם־יבין מפרשי־עב תשאות סכתו׃

29 Etiam num intelliget expanſiones nubis; fragores tentorii Ejus?

30 הן־

30 Ec-

viis clementioribus ſermonem eſſe. Ad *vehementiores* ſequentia ducent.

Verſ. 29. Iterum varietas exiſtit in contextura, & explanatione ſimul. *Vulg.* I. hunc & ſeq. *Vſ.* ita circinavit; *ſi voluerit extendere nubes quaſi tentorium ſuum: Et fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet.* Non plana, nec mollia, quæ attulit *de Pined.* Clariora ſaltem quæ *Sanct.* ex Veteri Cantico jam adduci cenſens *mirabilem illam Dei potentiam, qua momento temporis expandere queat nubes, ita ut totam occupent terram a mari uſque ad mare, quemadmodum ſi quis tentorium, quod convolutum geſtabat, in via explicare vellet, atque diſtendere: quæ* nubes *non aliter fulgure colluceant, quam Principum viatoria tabernacula, diſtincta gemmis, lapilliſque micantibus.* Conſimiliter fere *Vavaſſ.* Incommode יבין ad *Deum*, תשאות omiſſum. שרשי הים *cardines maris*, pro *litoribus extremis*, ut volunt plurimi. *De Pined.* durius adhuc *Montes* ait appellari *Radices marium*; qui dicantur tunc *operiri*, quod *in tempeſtatibus ingentibus* iſti cardines *fluctibus concitatiſſimis adſpergi* ſoleant. *Tigur.* II. *Si quis etiam animadvertat expanſiones nubis, ſunt veluti laquearia tugurii ſui. Ecce illi ſuperexpandit lucem ſuam, & radices maris operit.* 1. אם יבין *Si aliquis advertat*, non nimis coactum. Coactius 2. תשאות *Laquearia*, quaſi *exaltationes*, a נשא. Duplex ſcrupulus cuivis ſponte occurſat. 3. *Lucem* de *lumine ſolis* intelligunt ſatis ad rem. Minus, quod *Radices maris opertas* explicent *de Sole exhalationes & vapores e mari attollente.* Impedite *Vatabl.* & *Pagn.* III. *Inſuper an intelliget differentias nubium, tonitrua firmamenti ejus? Ecce extendit ob id lumen ſuum, & radices maris operit.* 1. יבין non incommode. 2. מפרשות a פרש per *Schin*, ex R. *Levi*, pro *differentiis nubium*, trahitur ad *earum varietatem multiplicem*, quam nemo capere queat. Non dixerim *egregium.* 3. תשאות *tonitrua*, a שאה, quaſi *fragores ſtrepentes*, quadrant. 4. סכה *Tentorium* de *firmamento*, affectatum; quum ſit *Cœlum nubibus obductum.* 5. עליו *Ob id, ut educat vaporem*; quaſi propterea *radii ſolares in terram extendi* dicerentur, non optimæ notæ eſt. Pejoris 6. *Radices maris operit*, nempe *vapor copioſus e mari conſurgens.* Peſſimæ 7. *Radices maris* exponi *ſuperficiem ejus, ob fluctus vagos qui in diverſa ſcinduntur more radicis.* Horum partem tenuit, partem miſſam fecit *Calvin.* IV. in *Conc.* CXLIII. *Nubium diverſitatem* ponens quidem, ſed ad *expanſionem* pronior; ut *Deus* introducatur *velut Princeps, in Tabernaculo cœli* quaſi reſidens, *cujus columnas* efficiant *Nubes in altum congeſtæ:* ſcilicet תשאות *congeries*, a נשא, & *Tigurinis* adhæſerat. Reliquis provide abſtinuit. *Merc.* V. *Inſuper num intelliget* homo *expanſiones nubis, quam longe ſeſe illa expandit, cum tonat, aut imbrem fundit; num ſtrepitus tentorii ejus?* Verſum ſeq. ita: *Ecce expandit ſuper eam* nubem *lucem* ſolarem, inducens iterum ſerenitatem; *& radices maris tegit* rurſum: i. e. *totum ambitum maris obtegit.* Ita poſterius iterum contrarium *ſerenitatis* ſignaret; quod valde intricatum: ut nec plauſibile, *Radices maris* eſſe *ambitum totum maris*, iſto nomine appellatum, quod *aquæ maris ſint velut Radices nubium, quia illis materiam ſuppeditant unde gignantur.* Hæc magnas produnt anguſtias. Argute ad ſuam Hypotheſin *Jun.* & *Trem.* VI. *Si etiam conſideret* homo *extenſiones denſarum nubium; fragores in tugurio illius. En extendit ſuper eum lucem ſuam, & radices maris tegit.* Applicant *ad Inſtaurationem Naturæ* poſt Diluvium, *& perpetua adminiſtratione Dei*, qui *nubes* in aëre *extendat. tonitrubus, ventiſque luctantibus, collidat:* dein *Serenitatem & lucem* reducat, iterumque *terram*, cui maria incumbant, *imbribus obtegat, & humectet.* Vocant *Hyſteroſin*; quæ paucis credo placebit: ut nec *Radices maris* vocari *terram* quiſquam conceſſerit.

Caſtal. VII. ſic ſatis clare, & venuſte: *Jam vero quis nubium diſtenſiones perſpiciat? quæ ſunt ejus umbraculi elationes; in quas quidem ſuum lumen explicans, maris radices tegit.* In *Annotat.* ſubjecit: *Cum nubilum eſt cœlum, lux excepta late nubibus, & impedita, non poteſt in inferiora penetrare:* Ita maris radices teguntur: i. e. *lux impeditur nubium tegumento, quo minus in maris fundum penetret.* Partem ſuam fecit *Codurc.* VIII. *Etiamne novit expanſiones nubis, & ſtrepitum tentorii ejus? Ecce ſuper illam* nubem *expandit lucem; Solis enim radii in nubes diffunduntur, earumque denſitate, & opacitate, obtunduntur. Sed videtur Elihu ſignificare, ea lucis diffuſione ita extendi nubes* ut radices maris tegant; i. e. *extremos maris fines. Certum eſt radiis ſolaribus Nubes extendi & dilatari.* Alio adſpectu Doct. *Piſc.* IX. *Etiam an intelliget* quis *expanſiones nubis, fragores tentorii ejus? Ecce expandit ſuper eum* hominem *lumen ſuum*, i. e. fulgura, *& radices maris tegit, fulguribus eo uſque penetrantibus.* Secuti præcl. *Belg.* niſi quod עליו vel ad *Hominem* reduci poſſe moneant, vel ad *Nubem*, quod poſtremum abnuebat *Piſc.* Non eſt uſquequaque limpidum. Cl. *Schmid.* X. minus concinne item: *Etiam quando videtur illi*, erunt *expanſiones nubis; ſtrepitus* erunt *tabernaculum ejus: Ecce expandit ſuper eam lucem ſuam;* & ſuper *radices maris*, quas *contexit.* 1. יבין *intelliget*, *advertet animum*, pro, *quando videbitur ipſi*, *idque ſibi proponet pro ſua ſumma intelligentia*, fundo caret. 2. illud *erunt* in utroque colo inſertum, non adeo implet aurem. Minus adhuc 3. & ſuper *radices maris* quas *contexit* Deus: i. e. *profundiſſimas.* q. d. *Etſi Deus fundum maris profundiſſimum fecerit, adeo tamen mirabilis eſt lux fulguris, ut illuc etiam uſque penetret.* Per אור 4. *Lucem fulguris* ſignari, ſi permittat filum, lubens admitterem. Doct. *Mich.* XI. ex *Arab.* يبين profert, *Etiam* Deus Magnus eſt, *ſi ſegregat expanſiones nubis;* *Gen.* 1: 6. ſtatim adſunt *fragores tentorii ejus: Ecce ſuper ipſam*, nubem tenebricoſam, *expandit fulgur ſuum, & radices maris* i. e. *ima marium texit Deus*, aquis ſcil. Non arctiſſime cohærent membra. Cl. *Reim.* XII. *Num etiam* quis *intelligit expanſiones nubis: fragores tentorii Ejus? Ecce expandit ſuper eum* hominem *lucem* ſolis ſui: *ſed radices maris* profundiſſimi *obtegit effuſis imbribus;* quippe qui in hoc vaſtum receptaculum confluant. Exiſtimat *Vſ.* 30. deſcribi duplex beneficium, alterum *Cœli claro ſole renidentis*, alterum *imbribus effuſis obnubilati:* Vel id intenditur, quod Cl. *Cler.* dedit: *in Cœlis puram lucem lucere: Inferiora & profunda undis marinis occultari.* Eſt & hic aliquid, quod unguem offendat. Cl. *Cocc.* XIII. longum facit *Hyperbaton* יבין nectens cum לב *Corde Cap.* 37: 1. h. ſ. *Etiam ſi conſideret expanſiones nubium, ſtrepitus tabernaculi ejus; (Ecce pandit circa ſe lucem ſuam, & radices maris ſuperintegit* &c.) Eam *parentheſin*, alia adhuc *parentheſi* auctam, *Vſ.* 33. demum claudit: atque tum reſumit *Cap.* 37: 1. *Etiam*, inquam, *hujus gratia trepidat cor meum* &c. Illud *expandit* Deus *circa ſe lucem*, refert ad *Cœlum ſudum*, quod tamen ſubito *obnubiletur*, quum *nimbi ex ima abyſſo elevantur:* unde *tumultus circa tabernaculum Dei confletur.* Iſtam *nimborum elevationem* ex ultimo colo expreſſit, quaſi *radices maris ſuperinducere*, valeat *tantum aquæ agglomerare, ut videatur mare a fundo exhauſtum iri.* Planius in *Lexico*, ſub כסה, *ſemet tegit Radicibus maris:* i. e. *aquis e fundo maris hauſtis, Cœlum obnubit.* Audax *Schema:* nec tamen ſupra cothurnum hujus Libri, ſi reliqua permittant. Erud. *Crinſoz.* XIV. ſuum filum ſic proſequitur; *Utique ſi conſideraret* homo *quomodo* Deus *aërem replens denſis nubibus, inde tanquam e tentorio ſuo fragorem tonitruorum edat. Nunc* videlicet *offert nobis Cœlum luce præradians; nunc obſcuritate cooperit mare ab extremis inde oris.* Opinatur inſiſti in *ſtuporem*, & *cæcitatem*, hominum, qui *ne tonitru* quidem *excitentur ad Numinis ſenſum*, & *cultum.* Solam *attractionem vaporum* per ignem ſolarem ſpectavit *Epiſc. Elienſ.* XV. in *Vſ.* 30. ita *Vſ.* 29. incipiens. *Et num poteſt* aliquis *intelligere quomodo nubes expandat, & ſuſpendat aqua fœtas: aut enarrare terribiles ſonitus, qui inde exauditi, nobis oſtendunt Eum hæc Cœleſtia loca inhabitare? Vide item quomodo expandat radios ſolis ſuper Mare; & totum luce cooperiat; quæ elevet novos vapores, & nubes, in locum earum, quæ exhauſtæ ſunt.* Tale non eſt, in quo acquieſcas. *Bolduc.*

30 הן־פרש עליו אורו ושרשי הים כסה׃

30 Ecce expandit ſuper eam lucem ſuam; & radices maris obtegit.

31 כי־ 31 Nam

duc. XVI. ſuam comparationem premens, ſubſeri vult, *Etiamſi optime intelligerent, quo uſque nubes, quæ pluit, ſe extenderet: nec non in qua parte fieret fragor tonitrui, in nube ſolium Dei obtegente.* Hoc eſt, *quamvis multi homines pluviæ guttis numerandis intenti eſſent: eaſque tandem calculo ſubduxiſſent; tamen infinitus ille guttarum numerus, ad annos Dei comparatus, fere nullus appareret.* Ei ſoli hoc licuit ponere, qui ſomnia quoque ſua amare potuit. Ad *Vſ.* ſeq. tolerabilior eſt; quem ad Deum ita jam referre incipit, *Ecce Deus extendit illam* nubem *ſuper lumen ſuum*, ſolem: *illudque ita obtenebrat, ut totum mare ad fundum uſque operiat caligine.* Agmen cogant diverſa veterum commenta XVII. *Chald.* ſcil. & *Rabbini* nonnulli אור *Vſ.* 30. pro *pluvia* ſumſere, cujus *Gloſſa* & *Druſ.* meminit. LXX. אדו *Vaporem ejus* ex *Vſ.* 27. pro אורו legiſſe debuerunt; nam ... haud intellectum ulli, exhibent, ab Interpretibus in *Arcum Cœleſtem* ex facili inflexum, quod præcedens ... illuc vocaret. Hinc illud moſtellum *Heſychianum:* Ἠδώ, ἶρις ἔχει τόξον. Semet luſere, qui *Græcum* Vocabulum autumarunt. De *Iride* locum hunc explicuit *Nicet.* cui etiam *fundamenta maris operta*, ſunt *occultata*, quod *nemo intelligat, a quonam mare portetur.* תשאות *Æquationes tentorii*, item ex LXX. male induxit *de Dieu Vſ.* 29. Mihi XVIII. poſt omnia hæc locus multo obſcurior, & conclamatior, quam ante: atque per *Non Liquet* finiiſſem, niſi quædam ſaltem ſatis tuto, & liquido, adfirmari poſſe viderentur. 1. יבין ad *Hominem* pertinere, de quo rogetur, *Etiam num intelliget expanſiones nubis denſæ?* 2. אף *Etiam*, artificioſiſſime hic locatum, efficere ut יבין ad *Vſ.* 27. 28. quoque redeat. Nempe *Vſ.* 27. ſtatim poni potuiſſet אם יבין *An intelliget* quiſpiam, *quomodo* Deus *attrahat elementa aquarum*? &c. &c. Nunc abruptius Exordium per אף אם יבין *Etiam, num intelliget?* heic loci ſuſtinetur, & declaratur. 3. מפרשי omnino eſſe *expanſiones*, & quidem quales *Aulæorum*, quod & *Cocc.* obſervavit ex *Eſech.* 27: 7. Adde *Pſ.* 105: 39. & confer quæ ad *Cap.* 26: 9. ſtrinximus. 4. כסה *Tentorium* adferre *Cœlum nubibus undique ſubtextum, & obductum*, uti quum *tempeſtas* conglobatur. Sic *Pſ.* 18: 10. *Et tetendit Cœlos* &c. ſupra explicitum. Item *Vſ.* 12. *Ibid.* סכתו חשכת מים *Tentorium ejus horrida obſcuritas aquarum* &c. 5. תשאות ſonare *fragores, ſtrepitus* veluti *ruptarum nubium*, ex forma *Pyhal*; a שאה شسای *Rupit cum fragore*, pannum, velum &c. Pleniſſima imago ad *vim tonitruorum, Nubes ſcindentium, inter terribiles fragores*, ſignandam. In hoc ergo verſu ſic ſatis pulchre res procedere videtur: ſed in ſequenti ita impedimur, ut vix quicquam cum fiducia proponi queat.

Verſ. 30. Quas percenſuimus ſententias, quivis ſua ſibi trutina examinabit. Nobis ad ſeriem propenſius videtur, *Ecce expandit ſuper illam*, nubem denſam, אורו *Lumen ſuum, fulmineum* videl. quod a *Tonitruis* ſe divelli vix patitur. Cœli adſpectum putem deſcribi, *fulguribus* undique *coruſcum*, quum quaſi *aulæum lucis fulmineæ diſpanditur ſuper Dei thronum*, & מפרשי עב *expanſiones latiſſimas denſæ nubis, quæ*, tempeſtate conglobata, *totum Æthera opplebant*; & *Tabernaculi nigri* ſpeciem præbebant. Hanc graviſſimam *figuram lucis*, inſtar *aulæi*, vel *tapetii*, *expanſæ* in ſuprema aëris regione, adhibuerat *Jobus Cap.* 26: 9. Ejuſdem genii, & ingenii, magnificum illud *Pſ.* 104: 2. *Operiens ſe luce inſtar togæ, extendens Cœlum inſtar aulæi: contabulans aquis cœnacula ſua* &c. פרש *expandere aulæum; velum; rete; alas; Eſaj.* 33: 23. *Pſ.* 105: 39. *Prov.* 29: 5. *Exod.* 25: 20.

Pul-

31 Nam in his judicat populos; dat cibum ad modum Multiplicantis.

32 Ma-

31 כי־בם ידין עמים יתן־אכל למכביר :

32 על־

Pulcherrime figuratum *Joël.* 2: 2. *Aurora ſuper montibus expanſa.* Alterum Colon ferme inacceſſum. *Dithyrambicum ſchema* forte recludet. *Et Radices maris ſuperintegit*, *ſuperinducit.* שרשי הים *Radices maris* vix aliæ ſint, quam *profundiſſimæ* & *obſcuriſſimæ aquarum conglobationes*, quas Deus *ſuperinducit* iſti *aulæo fulmineo*, quum inter *fulgura* coruſca *immenſam vim aquarum convebit*, *conſtipat*, *coacervat*; ita ut *Mare* univerſum, *cum* vaſtiſſima *aquarum congerie*, in Cœlum videatur eſſe tranſlatum. Non abſimile hoc *Lucr. L.* 6. *Vſ.* 248. &c.

Quod tunc per totum concreſcunt aëra nubes
Undique, uti tenebras omnes Acheruntareamur
Liquiſſe, & magnas Cœli compleſſe cavernas.
Uſque adeo tetra Nimborum nocte coorta,
Impendent atræ formidinis ora ſuperne;
Cum commoliri tempeſtas fulmina cœptat.

Eadem *Lib.* 4: 170. reperies. Talia complura ſublimior cohurnus ſuppeditat. כסה infert *operimentum exterius*, *Amiculum.* Speciatim dicitur כסה שק *induit ſaccum.* Geminus hinc oritur adſpectus. 1. *Et maris radicibus induit ſe* Deus: eo ſenſu, quem ſupra ex Cl. *Cocc.* laudavimus. 2. *Et radices maris ſuperinduit*, nempe *ſuper illam lucem fulmineam*; *Oceani* ipſius *mole illuc quaſi conglomerata*, & *congeſta.* Confer *horrorem tempeſtatis minaciſſimæ*, *Pſ.* 18: 13. 14. 15. 16. depictum. Non magis dictum, quam pictum, quoque illud Poëtæ:

Eripiunt ſubito nubes cœlumque diemque
Teucrorum ex oculis; ponto nox incubat atra.
Intonuere poli, & crebris micat ignibus æther:
Præſentemque viris intentant omnia mortem.

Factum periculum: an aliquid profectum, neſcio: & ulterius deliberandum exiſtimo.

Verſ. 31. Conſpectum, quem pandimus firmat duplex Opus Dei, quod e *Nubibus*, tanquam e *Prætorio*, aut *Tribunali*, in mortales edit; partim *in malum*, partim *in bonum. Vulg.* I. appoſite, *Per hæc enim judicat populos, & dat eſcas multis mortalibus.* Conſonant *Tigur.* II. niſi quod iis למכביר ſit, *copia magna.* Hos ſecutus *Merc.* quaſi eſſet pro לרוב *affatim*, Similiter *de Dieu*, *in abundantia.* Maxima pars hinc ſtant. Acumine Rabbinico *Jarchius*, III. *Multiplicanti prolem.* E fundo ſuo *Codurc.* IV. *Collectori frugum*; quod הכביר ſit *coacervare* & *colligere.* Aliud eſt divinare, aliud docere. *Cocc.* V. novam hic concipiens *parentheſin*, dat, *Nam per hæc judicat populos*; *dat cibum magnificanti*; nempe *Deum. Nam*, inquit, *benedictiones etiam temporales propter pios dantur. Improbis ſunt invitatio, &, ſi non obediant, comminatio.* Apud *Arabes* كَبّر & اكبر eſt per excellentiam *Magnificare Deum*, ſolenni formula, אלה אכבר الله اكبر *Deus Maximus eſt.* Aliis VI. placuit, *Multiplicanti preces*, quod non æque ſe commendat, nec abſolute ita uſurpatum. Cl. *Schmid.* VII. לאכול ſubaudiens, cogitat de *beſtiis voracibus*, *Leonibus*, *Urſis*, *Lupis* &c. & ad nova Dei opera ita pergi putat, *Quando per hæc judicat populos*, *dat* tamen *cibum multiplicanti comedere.* Subdit: *Mirum ſane hoc eſt*, *quod quandocunque*

32 על־כפים כסה־אור ויצו עליה במפגיע :

32 Manum geminam veſtit fulmine; & contra eas ordinavit interceſſorem.

33 יגיד עליו רעו מקנה אף על־עולה :

33 Annuntiat de eo clangor ejus; Rubedinem flammantem Naſi, contra elatum.

que fame puniuntur homines, qui parum comedunt, non æque tamen enecantur fame beſtiæ voraces. Ergo in uno opere duo admiratur Elibu. Merito ſepoſuit Cl. *Mich.* VIII. dans, *Multitudini hominum, & beſtiarum*, ſcilicet. Cl. *Cler.* IX. iterum *multiplicanti comedere*, ad *Hominem* reſtringens, cui *copioſum alimentum a Deo ſuppeditari* ſignificetur. Id ſatis molle, ſed הכביר valuiſſe *multiplicavit comedere*, ſpeciem vix habet. Sub manibus X. ſe ingerit ipſum אכל, & quidem ita, ut *partic.* hocce ad *Deum*, multa cum gravitate, & dignitate, ſeſe revocari patiatur: *Dat cibum ad modum multiplicantis*, vel potius *magnifice & munifice largientis.* Phraſis הכביר אכל *multiplicavit cibum*, hanc amplitudinem admittit, quin invitat. Habebamus *Cap.* 35: 16. מלין יכביר *verba multiplicat*, vel *multa, & grandia* ſimul, *fundit.* Alibi non occurrit. Reputa jam quid Lingua vivente, & vigente, ex הכביר neceſſario debuerit redundare omnem in formam: præſertim illam, quæ titulo כביר *magnifici*, & *præpotentis*, reſpondeat. Favet ſolenne illud אלה אכבר *Deus O. M. eſt*, quod ſupra attigimus. Concludimus, quamvis & aliis ſua ſubſit gratia, pleniſſimum tamen videri hocce: *Deus dat cibum* למכביר *munifice & magnifice eum dilargiens.* Præpoſ. *Lamed* infert ſæpe *ſicut, ad modum, ad rationem*, ut *Job.* 33: 10. *Reputat me in inimicum ſibi* לאויב, *inſtar inimici:* niſi quod fortius ſit. Item *Mich.* 2: 8. לאויב יקומם *in inimicum ſurgit*, pro *veluti inimicus, animo plane hoſtili.* Evolvens hac occaſione *Nold.* ſub *num.* 36. hunc ipſum quoque locum allegatum video, h. ſ. *Dat cibum tanquam multiplicans* quis. Si malis ל *Emphaticum* omni caſui aptum, idem manebit adſpectus. Mihi *Noldianum* hocce unice ridet: eique acquieſco; addita *magnificentia largiendi.*

Verſ. 32. Ingens ad hunc, & ſeq. *Vſ.* diverſitas, & moles, opinionum, exantlanda. *Vulg.* I. *In manibus abſcondit lucem, & præcipit ei, ut rurſus adveniat. Annuntiat de ea amico ſuo, quod poſſeſſio ejus ſit; & ad eam poſſit adſcendere.* Agnoſcunt Erud. *de Pined.* & *Vavaſſ.* hæc in mera jacere caligine, unde certi quicquam elici vix queat. *Sanct.* quaſi liquidæ & expeditæ conſtarent rationes, ait 1. *in luce non ſolum intelligi quod proprie ſonat, ſed etiam metaph. quicquid lætum, & optabile.* Hinc duplicem pandit faciem; *literalem* hanc, *Deum objectis ſoli nubibus ſubtrahere lucem, terraſque opacare; iiſdemque diſſipatis illico lucem reducere*: itemque *figuratam* hancce, *ad modicum tempus juſtis quidem lucem ſubduci, ſed mox poſt nubila Phœbum reddi* &c. Ita ex ſeptem ſententiis, quas percenſuit *de Pined.* unam fere conflat. *Vavaſſ.* 2. item multa conjungens: *Habet Deus*, inquit, *lucem in ſua poteſtate, ita ut eam claudat, cum lubet, & promat, mortalibus: ſive per* noctis & diei vices, *ſive per* Eclipſes, *ſive præter ordinem rerum* dies obſcurentur, *luxque deficiat prodigioſe. His omnibus in tenebris ſignificat ille amico ſuo, adfuturam mox ſerenitatem* &c. &c. Ad alia omnia traducent II. Doct. *Tigur. Nubibus includit exhalationem igneam, eique præcipit, ut tendat contra occurrentem vaporem. Nunciatque illi ſocia ejus, quod indignetur* vapori *adſcendenti.* Vorticem habes, in quo voces *Hebrææ* ſic rotantur. 1. כפים *Manus* incurvatæ, *curvaturæ Nubium.* 2. אור *exhalatio ignea.* 3. מפגיע *occurſans* vapor. 4. רעו *ſocia ejus*, nempe *nubes.* 5. מקנה אף *acquiſitio iræ.*

iræ. 6 עולה vapor *adſcendens.* Hujus *meteorologiæ* ſignifer R. *Levi*, ad cujus mentem, ut ſolet, *Vatabl.* III. *Super nubes tegit lucem*, exhalationem calidam & ſiccam; *& præcipit propter illam* exhalationem adeſſe *quod* illi *occurrat.* i. e. ut vapor frigidus ei occurſet. Tunc *Annunciat de ea Sociis ejus*, i. e. vapor ille frigidus nunciat de ea exhalatione calida, eam ſibi hoſtem venire, ac propterea petit ſibi ſuccurri: tuncque *acquiſitio iræ* eſt *ſuper adſcendentem* i. e. *iraſcitur exhalatio iſta*, & *colluctatio fit nubium, ut tonitru erumpat.* Potuiſſent hæc *Rabbino* relinqui, credo: ſed, ut fit, in re deſperata, nihil non arripitur. *Calvin.* IV. *Conc.* CXLIII. ex verſu 32. aſſumit *Deum tenebras cum luce miſcere* i. e. *æſtate, quum tempus ſudum, ac ſerenum, ſæpe repentinum turbinem cooriri, & nimbum tam vehementem, ac ſi mundus eſſet periturus. Vſ.* 33. hinc ſubſumit; *Deum imperare nubi ut adſcendat, cui occurſent exhalationes igneæ aëris. Inde prælium committi, non ſecus quam ſi duo exercitus concurrerent* &c. Abſtinuit prudenter enucleatione verborum in vaporem abitura. *Merc.* V. *ſuper nubes tegit lucem, & jubet illi* luci, ut abdat ſe, *per occurrens*, per oppoſitam nubem. q. d. *Deus nube interveniente lucem ſolis tegit. Vſ.* 33. ſic pergit, *Indicat de ea* pluvia, de qua ſupra meminerat, *ſtrepitus ejus* Nubis, vel Dei: *pecus*, item de ea pluvia indicat: *etiam de adſcendente* vapore. q. d. *pecus non tantum pluviam proximam, ſed etiam longius remotam, nubeſque adſcenſuras, præſagit.* Confirmat Vir Doctiſſ. quod monuerat, *hunc verſum difficillimum fere eſſe totius Libri.* 1. כפים *Nubes* a *vola* ſic dictas cenſet, quod initio, quum gignuntur, ſint *palmis manuum* ſimiles 1 *Reg.* 18: 44. על 2. *ſuper* pro *in*, vel *per.* 3. עליה ad אור reducit, ob *ſynonymum* אורה, vel & שמש, *fœminei* ſexus. 4. להסתר extra textum inſerit. 5. verſum ſequentem a proximis avellens, & עליו ad מטר *pluviam Vſ.* 27. retrahens, filo excidiſſe cenſendus eſt: ut nec ſuperiora talia in quibus tuto quieſcas. *Jun. & Trem.* VI. *Manibus obtegit lucem, & interdicit ei propter intercedentem. Indicans in eum benevolentiam ſuam*, in *pecora*, *etiam in proventum* terræ. Quanta licentia! Major adhuc in expoſitione ipſa. *Modo* 1. *Tenebras efficit quaſi obducta manu ad ſuorum preces. Modo* 2. *manui interdicit ne amplius lucem tegat. Ob intercedentem* 3. *Noachum diluvii tempore, & pios omnes. Quibus* 4. רעו *benevolentiam* commonſtret Deus, in pecore & proventibus multiplicandis. *Caſtal.* VII. *Lucem palmis tegit curatve ut ei occurratur; cui dum nunciat alteram, accedit adverſus adſcendentem ira.* i. e. *Nubibus quæ ſunt quaſi Dei palmæ, ſedentis in aëre, impedit lucem, quas nubes dum luci nunciat Deus*, h. e. dum eas excitat adverſus lucem, *iraſcitur lux adverſus adſcendentes illas, ſibique obſtituras.* Cum *num.* II. III. IV. aliquid commune habet: ſenſus longe diverſus; nec melior ſane. *Codurc.* VIII. *Palmarum objectu lucem tegit, ita ut in occurſum*, vel *occurrentem, reflectatur*, recurratque verſus originem ſuam: *& monet fragor ejus repoſitam eſſe iram in ſuperis.* Addit, *reliqui interpretes valde exorbitarunt; nos acum tetigimus.* Fidenter. רע *fragor* ei a רעע *fregit.* מקנה *poſſeſſio, theſaurus.* אף *ira.* עלה vel אל עליון *Deus ſupremus*, vel *Nubes quæ adſcendit.* Poſterius mavult. *Rem acu tactam*, non dixerim. Doct. *Belg.* IX. item *Piſc. Druſ.* &c. ad *Merceri* fere calculum accedunt, in utroque verſu declarando. Cl. *Schmid.* X. ad *Eclipſes Solis & Lunæ* reſpexit, *Super volis tegit lucem, & præcipit illi per occurrentem. Annuntiat* Deus *de ſe cogitationem ſuam*; *etiam ſuper pecudem adſcendentem.* Explicat 1. כפים *Manus*, in *tropo*, pro *re quæ vix palmas æquet ſua magnitudine, & ſpeciem habet palmæ objectæ:* i. e. Corpus Lunæ *Soli objectum ita, ac ſi quis manum objiceret, & Solem ſuper manum ſumeret.* 2. אור *Sol.* 3. עליה item ad *lucem*, vel ut diſcrimen generis vitetur, *ſuper hoc*, ut ſit, *& præcipit ſuper hoc*, i. e. *ſuper tegendo lucem hominibus datam noctu, per intervenientem* terram. Per has porro Eclipſes Solares & Lunares *Annunciat* Deus 4. עליו *de ſe*; רעו 5. *cogitationem ſuam*, quam apud ſe habet ſuper creaturis ſuis: 6. *etiam ſuper adſcendentem pecudem:* i. e. *ſuper pecudum ſœcunditatem, reliquumque proventum.* עלה *inire, ſalire*

lire de *pecude*: *Gen.* 31: 10. &c. Noviſſima hæc non feliciter digeſta. Priora de *Eclipſibus* jam *Vavaſſori* occurriſſe vidimus. Cl. *Mich.* XI. *Vſ.* 32. dubitat, ſolamne *Eclipſin Solis* teneat, an *Lunæ* alteram adjungat: in *Vſ.* 33. autem mavult, *indicat pecus etiam de exoriente* tempeſtate. *Schmidio* ad *Vſ.* 32. ſubſcripſit *Nold.* p. 711. Sed illud עליו ſic nimis torquetur, & præſtitiſſet de *Solari Eclipſi* totum verſum expoſuiſſe. Infra ab Acutiſſ. *Niewentyt*: quid una cum *Vſ.* 33. tentatum, comparebit. Doct. *Reim.* XII. *Ab utraque manu*, Oriente, & Occidente, *Lucem Solis obtegit* nubibus, *& per interveniens* quid *interdicit illi*, ne luceat. Sic autem *indicat ſuper illo* homine *conſilium ſuum*: ſuper *pecude*, *etiam ſuper* omni *creſcente*. כפים, ut ידים *Manus*, de *Oris*, & *Plagis*. על כפים, ut על ימין, *ſuper dextra*, pro *ad dextrum latus*. Cl. *Cler.* ſingularis eſt, cujus mentio infra habebitur. *Cocc.* XIII. *Manibus inſternit lucem, & interdicit ei de ſupplice: Indicat ſuper illo cogitationem ſuam, pecude, etiam de eo quod germinat.* 1. על כפים *ſuper palmas.* 2. כסה אור *inſternit lucem*, ut *Hab.* 3: 4. id eſt, *palmas luce implet: lucem utraque manu effundit.* Bifariam. *a. fulgura librat. b. Manibus lucem imponit rebus, quæ fulguris coruſcatione attinguntur.* Offert & כפים *Lances*, vel *palmas quaſi lances*, quibus *fulgura librentur* videlicet. 3. יצו עליה *interdicit ei* fulguri, 4. במפגיע *de ſupplice*, ne noceat. מפגיע pro *ſupplice* ex *Eſaj.* 53: 12. & 59: 16. & *Jer.* 15: 11. Item 5. עליו *ſuper illo* homine. 6 רע *cogitationem*, ex *Pſ.* 139: 2. עלה 7. *herba naſcens*, ex *Prov.* 24: 31. Summa ſic colligitur. *Deus ignem fulgurantem palmis advehens, eique Legem dicens, ne ſupplici noceat, eo ipſo indicat hominibus pavidis, & animo ſuſpenſis, cogitationem ſuam* de ſupplice, pecude, *imo de* germinante *herba: quod ſcil. horum omnium curam gerat, & quod non velit deſtruere dona ſua, & hominem perdere, ſi ſupplex ſit.* Scopo aptiſſimum haud abnuo: ſed optarem aliquid limpidius defluens: nam על ante מקנה repeti durum; & nimis prærupta poſtrema. Facta tamen acceſſio lucis. Eleg. *Crinſoz.* XIV. tereti ſententia: *Fulmen manibus retinet, eique præſcribit quid feriendum habeat.* Comites ejus *fulgetra & tonitrua annunciant eodem momento iram Dei in aliquid eminens cadere.* Differt a *Cocc.* 1. במפגיע *Occurrens. id ipſum quod Deus feriri vult.* 2. רעו *Socius*, *comes ejus*; collective, de *Coruſcationibus* & *fragoribus* nubium, quum *fulmen* ruiturum. עליו *de eo* fulmine. 4. מקנה אף *poſſeſſio iræ.* 5. עלה *adſcendens* pro *alto*, & *ſuperbo*. Subtile. Nec minus quod *Genev.* dant, *Tectum tenet utraque manu ignem fulminis; eique dat mandatum de eo quod occurrerit: ſtrepitus ejus de eo nunciat, eſtque furor contra adſcendentem, uter locum obtenturus ſit.* Paulo diverſius *Deod.* *Palmis ſuis flammam* fulminis *condit, eique injungit, cui occurrere debeat. Indicat ei voluntatem ſuam pecuſne* ferienda, *an in plantas* ruendum. Conf. *Boch.* H. 2. 792. *Anglic. Verſ.* XV. dat. *Nubibus cooperit lucem, eique interdicit* lucere per Nubem *intervenientem. Illius ſtrepitus hanc rem præmonſtrat: pecus item de vapore.* Concinit cum *num.* IX. niſi quod arctius copulentur verſiculi. Eam copulam *Epiſc. Elienſ.* ſic expreſſit, in quibuſdam varians. *His nubibus aliquando Solem ita tegit, ut matureſcere nequeant fructus: aliquando intercipit tantum radios, eatenus, ne immoderato æſtu exurantur. Ipſum pecus autem præſagit nubes, tum quum oriuntur, & annunciat quid Deus facere intendat; ſintne abituræ in tempeſtates, & procellas, an in pluvias, & imbres fœcundos.* Magno ingenio dignum: & jam ſatis arridere poſſet hic adſpectus; cui præluſum a Cl. *de Dieu* XVI. *Super curvaturas* nubium, *tegit ſolem; & præcipit contra eum per occurrens. Indicat de eo cogitationem ejus pecus; etiam de adſcendente*, nube, videl. *quidnam facere in animo habeat*, Deus, *pluviaſne mittere, an tempeſtates ciere.* Quod ſubjungitur, *etiam contra iniquitatem*, ut עלה ſit pro עולה a עול, ſuppreſſum mallem; eſt enim plane rejiculi generis, licet & LXX. ἀδικίας hic captarint. *Accentus* quoque officit priori conamini; quamvis & alii eum nihil morati ſint. *Chald.* XVII. *propter rapinam manus prohibet pluviam; & præcipit ei ut deſcendat*

Propter precatorem. כפים *manus rapaces.* אור *pluvia*, ut ſupra. מפגיע *interceſſor.* Ad *Vſ.* ſeq. triplex *Targum.* 1. *Qui obtrectat. Socio* קנאתא ורוגזא עלוי יסק *Zelus & ira contra eum adſcendet.* 2. *Operantur Legi quiſque cum ſocio;* מטננין ברוגזא *æmulantur cum iracundia, & eam faciunt altius adſcendere.* 3. *Annunciat per eam juſtitiam Amici ſui;* קנאתא ורוגזא מעלוהי יסלק *Zelum & iram ab eo auferet.* Hæc in ſe tenebroſa, atque extra oleas vagantia, inſigni tamen luce nos augent, qua veram forte viam reperire dabitur. Mira certe conſenſio triplicis manus, in מקנה אף *Zelum & iracundiam* explicando. LXX. *Syrum*, *Arabem*, nullam frugem laturos, ſepono. *Ramban* XVIII. *æmulationem iræ* ex *Chaldæo* torſit in h. ſ. *Nunciat quis de ea* pluvia *ſocio ſuo* fruges congerenti, tunc fit *Zelus iræ*, ad iram eum provocat, *etiam* ſi nunciarit *de adſcendente* tantum pluvia. *Munſt.* videndus. *Bolduc.* XIX. *Vſ.* 31. 32 33. ſcopas præbet diſſolutas: in *Vſ.* 31. *Populos marinos*, ſive *piſces*, *quos Deus optime judicet, regat, & magna annonæ abundantia augeat*, inducens. *Vſ.* 32. *Lucem gratiæ aliis hominibus ſubductam qui male orarent, ut* Jobus: *aliis impertitam, qui bene. Vſ.* 33. *Ejuſdem lucis manifeſtationem ei, qui Deo familiaris ſit; prout acquiſitio iræ Divinæ ſit ei qui elatus, & ſuperbus.* Quid captaverit in extremis illis, מקנה אף *poſſeſſio iræ*, & עולה *adſcendens*, ſenties ex collatione *num.* XIV. Undique lucis aliquid extundere quærens, ne hoc quidem ſupprimere potui, in quo ſcintillula forte veri micat ad extrema. *Grot.* XX. in *Vſ.* 32. *Vulgat.* aſſentiens, *Vſ.* 33. mavult, *Annunciabit de ea* luce *Sodalis ejus*, i. e. Lucifer diei prævius: *pecori, & proventui terræ; quæ* ſcil. *lucis adventu gaudent.* Habet gratiam. Minus rideret XXI. quod *Merc.* ſecundas obtinere volebat: *Nunciat* quis *de ea* pluvia pecus beno habiturum, *etiam de adſcendente* herba copioſa. Cl. *Cler.* XXII. ea promit, quæ palmam nulli dubiam facient. Vertit, *ſupra cavitates tegit lucem, eamque intercipi jubet. Annunciat ei amicus ejus pecudes; etiam ad holocausto- ma.* 1. כפים notare cenſet *utriuſque Hemiſphærii loca cava, quibus aqua marina continetur.* 2. *ſupra ea tegere lucem* dicitur Deus, *quia profundiorem aquam lux non penetrat.* 3. מפגיע *occurrens*, ſimiliter exponitur de *alta aqua maris, quæ radiis ſolaribus cavitates alvei illuſtraturis occurrat.* Hæc non magnam publici reverentiam probant. Minus adhuc, quæ ad *Vſ.* 33. ſuſpicatur Vir Doct. *verba hæc non Elihui eſſe, ſed Hiſtorici Sacri, qui narret interpellatum Elihuum adventu Amici, nunciantis paratas eſſe victimas, quas adducere juſſus erat.* Vides cur עלה in *Holocauſtum* hic ſubita *Metamorphoſi* ſit traductum. Cl. *Guſſ.* XXIII. bis locum attigit, ſub נגר, & פגע. Sub poſteriori inſiſtit in notionem *Intercedendi* precibus, quam הפגיע exerit *Jer.* 36: 25. & *Eſaj.* 59: 16. Nihil ergo cohærentius cenſet, quam ut *poſt terribilem ignium apparatum, & Judicium Dei, hominibus per illa intentatum, inſeratur monitum, ad Ejus miſericordiam pertinens* ויצו עליה במפגיע; *Et* nihilominus *de ea re mandata dat Interceſſori* i. e. *piis hominibus ad intercedendum pro reis jamjam plectendis, atque ita ictus fulminum ab iis averruncandum.* Sub נגר hæc reperio, ad *Vſ.* 33. pertinentia: *Pecus* nuntium adfert *de eo* malo imminente *ſocio ſuo*, paſtori, *etiam de adſcendente:* cum adhuc vapores & exhalationes adſcendunt, ex quibus fulmen componi debet. *Hoc miraculum eſt Dei, bonitatiſque Ejus, quod format quidem nubes fulmineas; ſed de iis præſagitionem dedit ipſis brutis, ut poſſint hominem præmonere.* Per hæc veſtigia ingreſſus ad *Prov.* 2: 16. tentabam olim XXIV. *propter manus* ſupplices *tegit*, condit *fulmina, & imperavit contra ea deprecatorem. Indicat de eo* malo tempeſtatis, vel fulmine, *ſocio ſuo*, ſive paſtori, *pecus, etiam de adſcendente*, antequam oriatur. כפים *ambæ manus*, dicatæ *precibus:* ut *Thren.* 2: 19. & 3: 41. נשא לבבנו אל כפים *Tollemus cor noſtrum ad Manus*, una cum manibus, *ad Deum in Cœlos:* venuſtius fuerit, *Tollemus cor noſtrum ſuper Manus* impoſitum: nam אל ſæpe *ſuper*, *in.* לבב אל כפים *Cor ma-*

manibus impoſitum grata Deo oblatio. Qui *Manus* de *Nubibus* & hic interpretati, noſtro loco *Jobi* ſe pulchre niti autumarunt. Iterum *Pſ.* 63: 5. & *Jeſ.* 1: 15. ubi obſerves velim formulam, בפרשכם כפיכם *quum expanditis palmas veſtras.* Hinc audaciore figura, cum Libri hujus genio conjuncta, exiſteret, *per palmas* ſupplicantes *obtegit* tamen *fulmen*; *contra quod interceſſorem imperavit.* Ille מפגיע Interceſſor graviſſime ſic locatus eſſet ex ancipiti, *interceptorem* ſimul adferens, qui fulmina vel *prævertat*, vel *avertat.* Huc *Vſ.* 33. ſe utcunque adaptari patitur. Fatebor tamen *pecus* iſtud, *cum ſuo ſocio & paſtore*, mihi plus languoris nunc ferre videri, quam vigoris & nervi: qualis requiritur in hac ſerie, ubi ita ſe his *Meteoris* adfectum profitetur diſſertator. ut *totus inhorreſcat*, & *cor velut e ſede ſuo motum diſſiliat. Cap.* 37: 1. Hæc obſervatio pleriſque ſententiis adverſa; etiam illi quæ de *Eclipſibus Solis* & *Lunæ* hic agi ſtatuit. Eam quum Doct. *Nieuwent.* in *Contempl.* p. 676. majori in luce collocatam dederit; ad eamque & *Vſ.* 33. accommodare ſtuduerit, nefas eſſet egregium conatum præterire, etiamſi in poſtremo verſiculo non feliciſſime res proceſſerit. Univerſa ſeries XXV. ſic ordinatur: *Manibus obtegit lucem*, *eique interdicitur*, *per intervenientem. Indicium præbet de eo*, etiam *occupatio vultus* illius *qui evaneſcit* ex oculis noſtris. Nempe מקנה *poſſeſſio*, ſignare poteſt *acquiſitionem*, *occupationem.* אף *iram* non ſolum, ſed & *Naſum*, quin *Vultum* denotat. עלה *adſcendere*, pro *evaneſcere*, *ex oculis tolli*, nemini ignotum. Quomodo *Eclipſibus Solis & Lunæ*, *interceptoque Lumini*, ac quaſi *vultui* utriuſque *ſideris*, *deliquium patientis*, applicetur, ex ipſo fonte repeti velim. Hæc limpide fluere dici nequit: & *Linguæ fines* nobis *notos tranſcendunt.* Tranſcenderant & reliqui fere: eo ipſo loci ſummam difficultatem comprobantes; ad quem, poſt fluctus, erroreſque, longos, longe mihi ancora, longe adhuc portus. Ad eum, ſi forte, aperiendum, ante oculos retineri velim *Formidabilem illam Majeſtatem*, *quam e Nubibus*, *tanquam e prætorio*, aut *Tabernaculo* regio, *populos judicantem*, induxerat Orator: dum hinc *fulminum telis*, *globiſque tonitruum*, cum tempeſtate ruentium, *pœnas exercet*; illinc *munifice* & *magnifice liberalitatem ſuam* oſtendit. Huic adſpectui ſatis congruere videtur XXVI. quod modo poſui, de *palmis* ſupplicibus, quæ *fulmina tegere*, iterumque *condere* valeant: quando ipſe Deus *interceſſorem*, & *interceptorem*, adverſus ea ordinarit, Quem? omnem Religioſum Numinis Cultorem, quem tela hæc petere, ac ferire, non ſinuntur: ut contra *ſuperbos* & in Deum *contumaces exſcindunt.* In hunc ſenſum continuari ſuſpicor *Vſ.* 33. *denunciat de eo fragor ejus tonans*, *inflammationem Naſi contra Eminentem.* 1. רע *fragorem* tonantis cœli, plurimis jam placuiſſe vidimus: non tam a רעע, ut *Codurc.* tendebat, quam a ריע *clanxit*, unde תרועה *ſonitus*, *ſtrepitus* vehementior. A *tremulo*, & *fracto*, *ſono* derivatur, de quo alias. Forma רֵעַ extat *Exod.* 32: 17. *Mich.* 4: 9. Ad de *Job.* 6: 27. Apud Latinos *clangor undarum colliſarum* reperitur. Idem de *nubibus* efferas licet, præſertim ubi non ſocco inceditur. 2. מקנה אף poſſem cum quibuſdam *poſſeſſionem*, Theſaurum, *iræ*; ſed jam ſubmonitum a *Merc.* obſtare *Segol* ſub *Nun:* proinde cum tutius, tum illuſtrius, a קנא ſeſe dat *inflammatio rubens naſi* Divini. Crebra mentio אף *Naſi*, ubi de *procellis fulminantibus* agitur. *Pſ.* 18: 9. עלה עשן באפו *Adſcendit fumus in Naſo ejus*, & *ignis ex ore ejus amburebat.* קנא in *Zelo*, & *æſtu indignationis* protritum. Origo, *intenſiſſime rubuit*, *inflammata fuit rubedine.* Tale quid captatum a *Targumiſtis*; quamvis & *figuram*, & *rem*, non ceperint, *num.* XVII. indicatum. A קנא deſcendit מִקְנֵא per *Tſeri*, ad formam מַחְבֵא: pro quo ex viciſſitudine *Quieſcent.* *Aleph* & *He* exiſtere poteſt מִקְנֶה, cujus *Segol* tunc invariatum manet in *Regimine:* Formulam hanc, קנאת אף *Rubedo flammata Naſi*, olim obtinuiſſe, dubitari nequit.

Separatim habes *Eſech. 35: 10. כאפך וכקנאתך *pro Naſo, & pro Zelo tuo flammante.* Junctius *Pſ.* 79: 5. *Quare* תאנף *Naſum ducis* iratum, *amburit ut ignis* קנאתך *Zelus tuus inflammatus.* Extremum עלה 3. his admiſſis non aliud patitur, quam *Eminentem*, & *celſum*, ſive *verticem*, ſive *hominem.* Utrique aptum vocabulum. Notum, *ſummos feriunt fulmina montes.* Tale quid & *Elihuum* hic inſeruiſſe putem, ad *Jobi* nimis *altos* illos *ſpiritus* comprimendos: eumque ad *palmas ſupplices* redigendum. Non ſupprimendus duplex ſcrupulus, qui ad *Vſ.* 32. potiſſimum mihi inhæret. Unus, quod על כפים *per manus*, pro *inſtrumento tegendi*, abeat a genio Linguæ. Scio Cl. *Guſſ.* ſub כסה heic loci, & *Mal.* 2: 16. vim *velandi* per על admittere: ſed non perſuadet. Alter, quod עליה ad אור *fulmen* relatum, *anomaliam* pariat *generis.* Verum quidem alios iiſdem quoque ſcrupulis premi: ſed hoc parum levat, quum veritas quæritur, quam nihil gravet. Accedit, verbum כסה *Amiciendi* notione auctum *Vſ.* 30. eandem quoque vim & hic ſuo jure retinere videri. Perpendatur itaque XXVII. an hæc loci facies ſeſe magis commendare queat, *Manibus ambabus amicit lucem*; utraque manu fulmen vibrat Deus Judex in nubibus reſidens, & *interdicit iiſdem de ſupplice* &c. Reliqua eodem ſenſu, quem modo dabam. Sic Deus introduceretur *utramque manum amictus fulminatore lumine:* ita tamen ut non ſinat *Manus* illas *tela jaculari* in *ſupplicem*, &c. ſed tantum in *ſuperbos*, & *elatos.* Ne hoc quidem vel plenum ſatis, vel rotundum. Cumulatius mihi, & ſimul tertius, videtur, XXVIII. *Ambas palmas veſtit lumine* fulmineo, *contra quas tamen interceſſorem*, eundemque *interceptorem*, *ordinavit. Annunciat de eo* lumine *ejus clangor*, *inflammationem Naſi contra eminentem.* 1. כסה על *cooperire aliquid*, & *totum ſuperinduere:* ut *Eſech.* 24: 9. & *Hab.* 2: 14. Hinc 2. *Manus ambas ſuperinduere luce*, deſignare poteſt, *eas luce* fulminante *veſtire* quaſi, & *obarmare.* Eodem redit *Cocceji inſternere:* nec aliud velle potuerunt, qui *fulmina manu retinere*, & *recondere* quaſi, *ad ea ejaculanda*, hinc exſculpebant. 3. *adſ.* in עליה omnino reduxerim ad כפים *Manus* illas, per ſolennem *Hebraiſmum*, & *Arabiſmum*, quo adfixum hocce reſpondet *pluralibus* & *dualibus* utriuſque ſexus. 4. יצו עליה *ordinavit contra eas.* Urget *Merc.* צוה על eſſe *interdixit ei.* Verum: ſed ſi negatio ſequatur. Res clarior fiet exemplo. *Eſaj.* 5: 6. אצוה על העבים *injungam ſuper nubes*, מהמטיר *ne pluant:* i. e. *interdicam.* Pone להמטיר, *ad pluendum*; contrarium exiſtet, ut 1 *Chron.* 16: 40. & 2 *Chron.* 7: 13. Utrumque, *mandatum* nempe, & *interdictum*, habes *Gen.* 2: 16. 17. ut mirari liceat pro *interdicendi* ſola poteſtate hunc locum citatum. Inde certiſſime colligo, Genio Linguæ non litari, quum יצו עליה vertitur *interdicit illi luci:* ne a *Coccejo* quidem, dante, *interdicit illi de ſupplice*; nedum a *Mercero*, qui habet, *interdicit illi per occurrens.* Teneatur itaque על poſt צוה inferre etiam *conſtituere*, & *ſancire*, aliquid *contra* aliquem: *Nah.* 1: 16. Conſtruo hinc 5. צוה במפגיע עליה *Ordinavit ut deprecator* eſſet *contra eas*, vel ſi velis, majore acumine, *ſupra eas*, qui poſſet *fulmina ipſa ſopire*, & *vincere*, nempe ſemet ſubmittendo, & *palmis* illis *obarmatis igne*, *ſupplices* obtendendo *palmas.* Extremo verſui hoc tantum 6. adjici velim, in רעו *clangore* alluſum forte ad *clangorem bellicum*, quo *in aciem* proditur: vel & *Claſſicum*, quod ad *prætoria Regum* & *Ducum* perſonare ſolebat, in judiciis publicis exercendis.

CAPUT TRICESIMUM SEPTIMUM.

Verſ. 1. אף־לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו׃

2 שמעו שמוע ברגז קלו והגה מפיו יצא׃

3 תחת

Verſ. 1. Etiam ob hocce expaveſcit cor meum; & ſubſultim trepidat e loco ſuo.

2 Audite audiendo fremitum vocis ejus; & halitum, qui ex ore ejus egreditur.

3 Sub

Verſ. 1. Optime habet calculus, qui hinc novi Capitis initium ducit; eſt enim *inſtantia*, & ſimul *amplificatio præcedentis Scenæ*; ob quam quum huc oratione ſua evectus eſſet *Elihu*, *terribile* hocce *Tribunal* Dei, *in nubibus præſidentis*, ad *Judicia* ſua in mortales *viſibiliter adminiſtranda*, luculentius adhuc inſtruit; atque ſe primum ſacro ejus horrore perfuſum oſtendens, totum conſeſſum ad ejuſdem venerationem religioſam evocat, atque inde nominatim *Jobum* huc citat veluti, qui toties Deum citare auſus fuerat: atque admirabili plane artificio graviſſimas Actiones ſuas ad Noſtri convictionem concludit. Cernis confeſtim, quam decenter Orator, ſpiritum quaſi colligens, inſiſtat, ultimum mox impetum daturus: atque vel commemoratione harum rerum ſe penitus conterritum oſtendat; conſimilem terrorem immenſæ & formidoloſiſſimæ Majeſtatis *Jobo* inſpirare moliens. אף *Etiam*, nunc valet *certe*, *profecto*, ut *Job.* 15: 4. & 34: 12. לזאת *ad hoc*, quod dixi, quodque ulterius de hocce Dei *Prætorio*, *in nubibus erecto*, dicturus ſum. Non ſatis capio, quid Cl. *Cocc.* intendat, *hujus gratia* reddens, idque per *nihilominus* declarans. *Etiam nihilominus trepidat cor meum.* Non concederem quoque, in *voto mortis*, & *finis rerum*, quo uſus videbatur Noſter, revincendo verſari *Elihuum*: q. d. *Quis*, *quantumvis bene ſibi conſcius*, *optet intereſſe populorum ſtragi*, *Mundi interitui: quum etiam*, *quando tonat*, *toto corpore cohorreſcamus.* An huc ergo τὸ *Nihilominus* reflexum? *Merceri* illud, ob *pluviam vehementiorem* & *tonitrua*, etiam non explet mentem. Hæſitationem Veterum dabit *de Pined.* Quod *Sanct.* attulit, argutius, quam ſolidius. Verbo defungar. Iſtud לזאת evidenter arguit eam *ſcenam* jam *apertam* in præcedentibus, quæ *tremendi Judicis horrorem* omnibus incutere debeat: hoc eſt, id ipſum in oculis animiſque *Jobi*, & totius conſeſſus, fuiſſe defixum, quod nos ex obſcuriſſima *periodo* eruere conati ſumus. Si preſſius aliquis inſiſtere velit in particulam *Etiam*, eam ita applicet licebit, *Etiam ad hoc trepidat Cor meum*, *emotumque e loco ſuo diſſilit: nempe dum hæc commemoro verbis*, & *cogitatione voluto: quanto magis*, *ſi tonitrua*, & *fulmina illa*, *in Caput meum devolverentur.* Pulchrum, & grave, verbum נתר; cui aliquid lucis adſperſum ad *Cap.* 6: 9. Infert *tremulam vibrationem*, & *diſſilitionem rei*, *cum ſono*; qualem reddit *chorda tinniens* & *rupta.* Apte ergo non minus, quam alte, figuratum, *Cor diſſilit e loco ſuo*, ruptis quaſi chordis, vinculiſque. *Arabes* ſub نتر & نتتر hanc vim aſſervarunt, *Hebræis* reſtituendam.

Verſ. 2. Ad cœtum converſa oratio, omnes excitat, eodemque modo adficere, ac ſacri horroris complere, cupit. Non placet *Pagnini*, *Audite cum tremore vocem ejus*, quod Cl. *Cler.* ſecutus. Rectius reliqui fere, *fremitum*, *tremorem*, *terrorem vocis ejus.* רגז illuſtratur ex رجس, quod frequentatur in *primo* illo, & *lento*, *fremitu* Nubis *murmurantis*, atque *tonitrua graviora meditantis.* Hoc ſenſu forte additum הגה a Radice, quæ *Me-*

3 Sub univerſitate cœlorum rectus impetus ejus; & lumen ejus ſuper alis terræ.

3 תחת כל־השמים ישרהו ואורו על־כנפות הארץ׃

4 Poſt illud rugit voce; intonat voce Majeſtatis ſuæ; & non facit tardare ea, quum auditur vox ejus.

4 אחריו ישאג־קול ירעם בקול גאונו ולא יעקבם כי־ישמע קולו׃

5 In-

5 ירעם

Meditationem, inter alia, ſignat. Notat item *Murmurationem meditantis* aliquid; quod illuſtri ſchemate hunc locum ornaret. Nempe tempeſtas Oriens depingitur, adhuc *lenta*, & *cæca*, *murmura* in nubibus *volvens*; mox horrendo cum *fragore* & *lumine*, *fulmineo* ſcilicet, *deſævitura*. Cl. *Cocc.* הגה *halitum* proprie notare putat, *cum ſono ex ore protruſum*: *Pſ.* 90: 9. Intelligit ipſum *fulmen*. Etiam *Pagnin.* ad *fulgur* traxerat, nec auſim improbare, eſt enim *fulgur* ex ore Dei emiſſum, quaſi *flammeus halitus meditantis fulmina* & *ictus graviores*. Conferatur *Pſ.* 18: 9. Acute item *Cocc. Audite, tanquam in re præſenti. An quod tonuerit inter hæc verba? Nam proximo Capite dicitur Deus reſpondiſſe ex Turbine.* Eadem mens Doct. *Reim.* Amplecti vix tutum: repudiare item intutum. Suum ergo ſibi quiſque habeat. Nobis anſa ex ſuperioribus ſufficere poſſit, & Figura Rhetorum, qua Auditorem velut *in rem præſentem* traducimus.

Verſ. 3. Unum modo difficile ישרהו. *Vulgat.* I. *Subter omnes cœlos ipſe conſiderat.* Id eſſet ישר הוא a שור; quo & R. *Salom.* ac *Luth.* recurrerunt. *Chald.* II. תריצותיה *Directio ejus*, *forma Segol:* a ישר. Plerique III. *dirigit illud*, nempe *tonitru*; ut *Merc.* aliique; *fulmen*, ut *Cocc.* qui addit יְשָׁרֵהוּ eſſe pro יְשָׁרוֹ, vel יְשָׁרְהוּ, in *præt. Pih.* Alii IV. vitandæ *Anomaliæ* cauſa, eunt ad שרה *reſolvit, humectavit, expreſſit: liquorem* quaſi; ad *nubem* rediret, quæ *reſoluta humectet terras.* Commodius *Cocc.* iterum V. in *Lex.* ad שרה, *ſub totum cœlum ſolvit illud*, i. e. *diffundit:* nempe *fulmen.* Doct. *Reim.* ad *Tempeſtatem quaquaverſum diffuſam* ex eodem fonte refert. Cl. *Crom.* VI. ex شرا *micuit*, *coruſcavit* fulmen, dat, *ſub univerſo cœlo coruſcat illud.* Species trahit; Conſtructio retrahit. Cum illo شرا habent & VII. اشرى *coruſcavit* fulmen, itemque وشرى: unde ישר *ſubſt.* daret, *ſub toto Cœlo coruſcatio ejus.* Mihi tamen tutius, quin & vehementius, ישר *Rectitudo*, pro *recto impetu cui nihil reſiſtere queas:* quin imo, qui *momento Cœlum totum metiatur*, ac *pervadat.* Vivente Lingua non ישר tantum extitiſſe, ſed & יֵשֶׁר, ac יֹשֶׁר, nullum dubium. *Adf. verbale* ſæpe & *nominibus* addi, notum. Meus plane *Chald.* nam תריצות *rectum* potius & *validum impetum* ſonat, quam *directionem.* Ita הגה *fulgur* mox *fulmen daturum* ſignare, probabilius. Huc acclinis *Nieuwent.* p. 646. 648. Nil pro certo finierim. אור *lucem fulguream* & כנפות *Alas cœlorum* egregie hic locatas, quivis cernit.

Verſ. 4. Pergitur ſecundum ordinem Naturæ ad *graviora* jam *Tonitrua*; quum *colliſæ Nubes horrendum fragorem explodunt.* 1. אחריו poſt illud *Lumen fulmineum.* Atqui *Colliſio nubium* antecedit. Recte vero. Sed *ignis* citius *oculos*, quam *fragor aures*, attingit. 2. ישאג קול *Merc.* & *Cocc. Rugit vox*, ut *Vulg.* qui *Rugiet ſonitus* exhibuit. Alii *Rugiet voce*, quod ſequenti colo arctius ſeſe jungit. שאג *Rugiit*, *Mugiit*, in *tonitrubus vehemen-*

5 ירעם אל בקולו נפלאות עשה
גדלות ולא נדע׃

5 Intonat Deus voce ſua admirabiliter: faciens magna, & non ſcimus.

6 כי

6 Quum

mentiſſimis crebrum. *Jer.* 25: 33. *Joel.* 4: 16. *Amoſ.* 1: 2. קול item *vox ſonora*, in *tonitrubus* peruſitata. Idem hoc magnificentius 3. elatum, *intonat cum voce Majeſtatis*, vel *Celſitudinis ſuæ*. רעם eſt رغم *intremuit*, *infremuitque* ſimul, *Naſo commoto*. Refer ad מקנה אף *Cap.* 36: 33. Alibi latius declarabitur. Nodum nectit 4. יעקבם. α. *Vulg. non inveſtigabitur*, *quum audita fuerit vox ejus*. Apparet, quid ſecutus ſit in Themate, unde *calx*, & *veſtigium*, ſub עקב ortum. β. *Merc. Neque retardat ea* &c. nempe, *pluviam*, *grandines*, & alia. *Piſc. fulgura.* R. *Levi*, *tonitrua.* Cl. *Cocc. Non moratur eas*, radices maris. Apponit, *Nihil eſt quo referri poſſit affixum in tota pericopa*, *præter illud. Cap.* 36: 30. Non brevis ſaltus. Notio illa *morandi*, *tardandi*, ex *Chald.* עכב exſculpta. Mallem, ea admiſſa, cum *Cocc.* a עקב ἐμποδίζειν. Cl. *Schmid.* γ. a *ſupplantando* offert, *Nec tamen ſubvertit ea* i. e. *Cœlum terramque corruere non ſinit*, *etiamſi tremefaciat totam mundi machinam.* Subtile. Simile dabit *Cler.* Alio acumine δ. Cl. *Guſſ.* ſub עקב *Res iſtas doloſe agere non facit*, *nam vox ipſius auditur.* q. d. *in his Regem ſe oſtendit*, *aperte & cum auctoritate*, *decreta ſua exequentem* &c. Vix eſt, ut gradum tueatur. Cl. *de Dieu* ε. ex *Æthiop. Et non cuſtodiet ea* quiſquam, i. e. *evitabit.* Melius, quod adjecit ex *Syr. Et non inveſtigabit ea* quiſquam. Hoc amplexus Doct. *Reim.* & habet, quo ſe muniat, ex fine *Vſ.* 5. Eſt tamen in hac ſede paulo *lentius*; nec medetur, quod *de Pined.* adfert. Valde argutum ς. illud *Crinſoz. Jamque ictus dati quum auditur vox ejus. Les Coups ſont deja frapez.* Habet decus; impletque vim loci: an & verbi, haud liquet. *Tardatio* ta-men, qua ſententia hæc nititur, non rejicula: nam & *Arabes* eam agnoſcunt ſub عقب, *pone venit*, unde عقّب & اعقب *diſtulit*. Cogitandum.

Verſ. 5. Connexio indicanda. *Cocc.* I. concipit *Epiphonema quo deſcriptio Tonitrui claudatur*, *hoc opere cum aliis ita comparato*, *Tonat Deus mirabiliter* &c. *Quum Deus tonat*, *nemo non ſtupet. Sed in reliquis operibus Ejus non minor potentia*, *& providentia. Ea tamen* non ſcimus: *non curamus: non animadvertimus. Qualia*, *quæ ſequuntur.* Anſam præbebat ſubtilior *Analyſis*; qua finitur *periodus* aſſignata *tempeſtatibus æſtivis*, a *Vſ.* 28. *Cap. præc.* huc uſque: unde *Vſ.* 6. ad *Hibernas* acceditur. Nempe non immerito diſplicebat *Merceri* illud nimis vagum II. *Inde rurſum ad generalem propoſitionem delabitur*; *Deum magna facere quæ* neſciamus, *quorum rationem ignoremus* &c. Doct. *Crinſoz.* III. pro *Hypotheſi* ſua, *Non ſcimus*, flectens ad eandem *Dei ignorationem*, quam *Cap.* 36: 26. aſſumſerat, ita proſequitur, *Deum inter hæc omnia tamen ignorari*, quantumvis *hominem per Nives terris immiſſas*, *perque ſpurcas tempeſtates*, *domi remanere cogens*, *meditandi occaſionem*, *& tempus*, *ei ſuppeditet.* Ad *Miracula*, & *ſtupendas* plane *virtutes*, *Fulminum* reſpexit *Calvin.* IV. *Conc.* CXLIV. Eas *Lucr.* L. 6. 225. & ſeq. perſtrinxit. Cl. *Coccejo* obſtat, quod illud ולא נדע etiam *Cap.* 36: 26. adhibitum: unde nil ſimplicius, quam ut ſub eadem formula, qua *Operum* Dei *inacceſſa & ſtupenda magnitudo* inculcata fuerat, tranſeatur ad *deſcriptionem tempeſtatum hybernarum*, *quas* Deus item e *Nubibus cieat*, & *in terras emittat*, ad *judicia* ſua in iis *exercenda*, & *Numinis* ſui *præſentiam* admirandis illis effectis ſanciendam.

Verſ. 6. *Novum* veluti *initium* hic reſumi agnoſcit *Merc.* ſed non oſtendit, qua anſa, vel tranſitione. *Schmid.* etiam nihil aliud ad-

6 Quum pluviæ dicit, eſto in terra; & imber pluviæ *exiſtit*, & imber pluviarum vehementiæ ejus. 7 Ma-

6 כי לשלג יאמר הוא־ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו׃ 7 ביד־

fert, quam *alia* porro *mirabilia* Dei *recenſeri*. Quis dubitet? ſed manet quæſtio cur a *Tonitrubus* ad *Nives* tam ſubito tranſſcendatur. Cl. *Cler.* ad *Vſ.* 7. ſcribere auſus, *non neceſſe eſſe, ut, in hoc ſtylo, ſingula commata cum ſuperioribus & inferioribus connexa ſint.* Ita, credo, ne ſua quidem voluiſſet Vir Doct. cenſeri; nedum ut labem iſtam tanto huic Monumento plus vice ſimplici adſpergere debuerit. Cl. *Cocc.* ſagaciſſime deprendit, a *Tempeſtate Æſtiva* deſcendi ad *Hybernam*, per aliquot continuos verſus. Neinpe ut *Æſtas fulminibus*, & *tonitrubus gravida*; ita *Hyems nivibus*, *imbribus*, *frigore*, *gelu*, *fœta*. Ex hoc *orbe anniverſario* exiſtimat ab *Elihuo* adſtrui *Conſilium Dei de Mundo* & *ſeculo hoc non tam brevi finiendo.* Redi ad *Cap.* 36: 20. ſupra, unde omnia hæc pendere arbitratur. Nobis cum *demonſtratione generali providentiæ*, quam omnes tenent, ſpeciatim conjungendus videtur ille *conſpectus Judicialis*, quo Deus ab *Elihuo* introducitur *in Nubibus reſidens* quaſi, indeque *Judicia ſua diſpenſans* in Mortales; *ad* terrorem & *pœnas improborum*, *proborum* autem ſolatium, & *præmia*. Id *Cap.* 36: 31. diſertim inſinuatum; & mox *Vſ.* 13. infra denuo inculcabitur. Necdum tamen ſatis expeditum, cur a *Tonitru* & *fulmine*, id eſt *Æſtate*, tam ſubito tranſeatur ad *Nivem*, & *Brumale tempus anni.* Vide an hæc placere poſſit conjectura. Reges in Oriente duplici utuntur *prætorio*, & *Auguſtali*; altero *Æſtivo*; altero *Hyberno.* Ad eam rationem duplex *Tentorium* in *Nubibus* ante oculos noſtros *erigit*, & *occupat*, *Deus:* alterum in quo veluti *Æſtiva agat*, circumſtipatum iis *nubium globis*, qui *fulmina fovent* & *tonitrua*, cum *imbrium*, *pluviarumque*, *largiſſima copia*, in *pœnam*, in *præmium*, *defundenda:* alterum in quo *Hyberna traducat*, item circumcinctum illis nubium ſpiſſarum agminibus, unde *Nives*, *imbres brumales*, *venti*, *frigus*, & *gelu*, *vehentes*, omniſque *Hyemalis vehementia* terris incumbere queat. Acceſſionem lucis factam pro ſequentibus, confido. 1. כי *ὡς μὲν* reſpondet verſui 27. ubi eadem aggreſſio rei pluribus enarrandæ. 2. *Nivi dicit* יאמר *imperat*, *edicit*, ut *præſidens* rebus humanis, viceſque haſce temperans. 3. הוא ארץ præbet venerandum veſtigium antiquitatis, quo diſcimus, הוא, & הוה, æque extitiſſe, ac היה. Sed hæc ad aliud tempus ſeponenda. *Eſto in terra*, vel quod *Cocc.* maluit, *ſiſte te in terra*, habet pondus; idque ὕψος, quod in *Moſe* admirabatur *Longin.* יהי אור *ſit lux.* Sublimitatem indicavit quoque Doct. *Scheuchz.* quod per mihi gratum cecidit. *Miraculum Nivis* celebratur *Pſ.* 147: 16. *Dans Nivem ſicut Lanam: vellus candicans.* Materia omnem in partem uber. Additur 4. וגשם מטר *& Imbri pluviæ* edicit, *eſto* in *terra* videl. ita *Merc.* qui monet *Kimchio* גשם *vehementius* quid ſignare, quam מטר; contra *Rambani* מטר *copioſius*, גשם *lenius*; indeque h. l. גשם מטר eſſe *lenem pluviam.* Fallitur. גשם *Hyemi* proprium *Cant.* 2: 11. inferens *turbidum & vehementem impetum aquæ profuſæ.* Languide *Jun.* & *Trem.* *Aut imbri* ac *pluviæ.* Etiam recto caſu efferre queas: *Et imbricus impetus pluviæ*; ſupple *eſto*, vel *adeſt* tunc: tempore brumali. Inſtatur. 5. *Et imber pluviarum roboris ejus.* Enervarunt iterum *Jun.* & *Trem.* Nimio acumine etiam diſtinxerunt alii, poſt R. *Levi*, a *præced.* quaſi *imbrem uniformem* prius; hocce autem *multiformem*, deſignaret. Variegare quærens *Chald.* prius trahit ad *pluviam* בקיטא *æſtivam*, ad fructus maturandos: poſterius ad *imbres* בסתוא *hyemales.* Deflectit ab ordine. Repetitio hæc in deſcriptione *imbrium Hybernorum*, vel maxime ad rem facit, atque *genuinum temporis Brumalis characterem* adfert, quippe quod *continuis imbribus*, iiſque *vehementioribus*, *fœtum.* Si ergo differentiam velis, non meliorem inveneris, quam *creſcen-*

7 ביד־כל־אדם יחתום לדעת כל־
אנשי מעשהו׃

7 Manum omnis hominis obſignat; ut ſentiant omnes Viri operis Ejus.

8 ותבא

8 Et

centem uſque & uſque vehementiam. Illuc 6. vocat adjecta vocula עזו *Roboris*, quin & *Rigoris ejus.* Apud *Arabes* عسس inter alia *rigidum*, *durum*, *inclemens* fuit *tempus anni.* Cl. *Cler.* reddens poſtrema hæc, *atque imbres ſunt ejus potentia*, captavit, quod in alio improbaſſet: מטרות in *regimine* ſtat: quod talem vertendi rationem ne quidem in mentem, nedum in conſiderationem, venire ſinit.

Verſ. 7. Illuſtris locus, quo *tempus Brumale* admirabiliter conſignatur. Hallucinationum mala licentia orta ad Verſionem non malam. Ea eſt *Vulgat.* I. *Qui in manu omnium hominum ſignat: ut noverint ſinguli opera ſua.* Argutiſſime 1. *Lyran.* & *Dionyſ.* ad *ſigna* & *ſidera cœleſtia* traxere, quæ hominibus *tempora* & *annos ſignent* &c. Huc *Sanct.* calculum adjecit. Alienius adhuc *Thom.* 2. *Signum rationis*, *menti*, *manuique*, *ſimul impreſſum* quaſi. Frigidius *Titelm.* 3. *Deum manui cujuſque inſcripſiſſe quodammodo, ad quid aptus natus ſit.* Latiore ſenſu 4. *Valleſ.* in *Sacr. Philoſ. vel manus ſuas intuentem hominem, agnoſcere poſſe ſe ad artes exercendas natum.* Venit 5. *Chiromantica vanitas*, atque hunc ſibi contextum favere jactat. De ea idem *Valleſ.* & *Delr. Diſq. Magic.* Saniore judicio 6. *de Pined.* hæc refutans, cogitat *de Manu hominis clauſa* & *obſignata* quaſi *ſigillo*, quum *Cœlum tempeſtuoſum*, *iratum*, *ſæviens*, *eum ab opere arcet*, *& manibus veluti complicatis reſidere cogit.* Ad poſterius Colon addubitat, *opera ſua*, ſintne *Dei*, an *hominis* ipſius: colligens tamen, *referendum ad* humanas operas, & agri labores, *unde homo Cœli inclementia avocetur.* Quomodo id inde extuderit, non invenio: niſi forte inhæſerit veſtigiis Doct. *Tigur.* II. dantium, *Intra domos cogit omnes homines*, *ut cuncti mortales ſciant opus ſuum.* i. e. *recenſeant quod in agris habent*, *ne intereat tempeſtatibus metuentes.* Incommodius adhuc *Vatabl.* III. *Vehementia*, *& pluviarum abundantia*, *cogit Deus homines domi remanere*, *quo minus poſſint inviſere operarios ſuos.* ביד infelicius expreſſum *in vehementia*, nempe pluviæ. Hoc *Figuram* plane delet. Melius hac in parte *Merc.* IV. *In manum omnis hominis obſignat.* i. e. *Domi claudit eos*, *cogitve latebras quærere*, *dum non poſſunt opus in agro ſuo facere per pluvias*, *& tonitrua:* ad ſciendum omnes homines operis ſui. *Subaudiendum* ne exire poſſit *ut operas ſuas in agro cognoſcat*, *& inviſat quid agant.* Non *ſimplex* ſane *ſenſus*, ut Vir Magnus putabat: nam multa admiſta, quæ ferri nequeunt. *Calvin.* V. *Obſignat manus cujuſlibet hominis*, *ut cognoſcat homines omnes*, *qui ſunt ejus opus.* Exponit *Conc.* CXLV. *Deum homines Domum aut in receptacula cogere*, *non ſecus quam ſi quis ſibi ſubditos congregaret*; Paterfamilias familiam; Princeps ſubditos; *dum cenſum agit*; *Dux item milites recenſens. Hoc extenditur etiam ad belluas Vſ. ſeq. quas ſimiliter in latibula compellit*, *& concluſas tenet*, *ſæviente tempeſtate.* Quid incommodi ſubſit, percipies ex hac deductione. *Ut melius intelligatur; quum homines poteſtatem habent eundi*, *& diſcurrendi*, *videntur quaſi immunes eſſe a jugo alieno. Si tempus ſudum ac ſerenum*, *hic rus proficiſcitur*, *ille per plateas curſitat* &c. *Sed quum tempus turbidum*, *tonat*, *turbo excitatur*, *tunc ſe abdere coguntur. Similiter beſtiæ*, *dum vagantur*, *non videntur Deo eſſe ſubditæ*, *ſed quum tempeſtas aliqua coorta*, *ipſæque in luſtris latitant*, *tunc cognoſci oportet frænum arcanum eſſe Deo ad beſtias cohibendas.* Hæc ſeverius examen ſuſtinere nequeunt. Non agitur de *ſubita* aliqua *tempeſtate*; nec Deus ea indiget ad *familias*, *copiaſque ſuas*, *percenſendas.* Medium quid inter hoc & *Merceri* illud, dedere *Jun.* & *Trem.* VI. *Manum cujuſque hominis obſignat*, *ut recognoſcat omnes operarios ſuos.* i. e. *immiſſis ejuſmodi tempeſtatibus efficit*, *ut homines domum refugiant ab opere ſuo*; *ubi Dominis licet per otium operas ſuas recognoſcere*, *quod manus ab opere*, *velut ſigillo impoſito*, *ſit præcluſa.* Amplexi Doct. *Piſc. Belg.* Senſus ſcrupulo premitur non uno. 1. Quod כל אדם *omnis homo* arcte

 ni-

nimis ſumatur de *Patreſamilias* qui *ſervos* habet, *operaſve*, *ruri*. 2. Quod *Manus obſignata* tenuius explicetur *præpedita ab opere propter tempus pluvium*, *etiam in æſtate*. 3. *Quod illa operarum*, & *operis ruſtici recognitio*, vel nulla fere; vel parum ad rem præſentem. *Grot.* VII. poſterius membrum, in priori conſentiens, ita inflexit: *ut noverint omnes homines opus* ruſticum *eſſe ipſius*. *In ipſius arbitrio ac poteſtate*. Manent, & creſcunt, difficultates. Statum conſtructum negligi haud par eſt. Cl. *Schmid.* VIII. miratur Interpretes *ſe torquere in re non obſcura adeo*; hunc *perſpicuum* putans *ſenſum*, *Manum omnis hominis obſignat*; *ut cognoſcant omnes homines operis ſui* i. e. *per pluviam*, *& nives vehementes*, *ſic ſe domi continere coguntur ut nihil operis in agris peragere queant: cognoſcantque omnes hominis operis ſui*, quos ille fecit, & creavit, *illum eſſe qui omnia iſta faciat*; *in cujus manu ſit nix*, *pluvia*, *labor agri*, *tempeſtates* &c. Iterum accreſcunt ſcrupuli. 1. כל אנשי מעשהו *omnes viri operis ſui*, pro, *quos creavit*, non putem ſatis *Hebræum*. 2. Si eſſet, hic ſaltem langueret. 3. poſt לדעת *ad cognoſcendum*, ſupplere, *illum eſſe*, *qui Nivi*, *pluviiſque*, *imperet*; item longius adductum, & languidius. Denique 4. quum כל אנשי & כל אדם *univerſim*, ſine exceptione, *omnes homines* ſonare tetendiſſet, non ſolos *Agricolas*, ad *opus* tamen *agreſte* relabitur, quod non niſi ex מעשה aſſumſerant Interpretes. Ait quidem Vir Doct. *Omnem hominem conſiderari* h. l. *certo reſpectu* h. e. *ad opus foris*, *ſeu in agris*, *peragendum*, *& extra domum*. Sed ſcire velim, ſi מעשהו ſit, *quos ille fecit*, quo jure tandem id extra textum aſſumatur? certe ex *manu occluſa*, & *prorſus obſignata*, exſculpi nequit, niſi aliud acceſſerit. Neutiquam etiam ſtare poteſt 5. quod ad *Nivem*, & *Hyemem* hæc reſtringi vetet, ad *pluvias tempeſtates quovis anni tempore* locum extendens. Cl. *Reim.* IX. merito diſceſſionem faciens, ingenue, *Neſcio*, inquit, *an felicius tetigerim*, *dans*, Laborem ruſticum cujuſque hominis obſignat, ut agnoſcant omnes operarii ejus. 1. יד *Manus*, *pro labore*, *ut Job.* 20: 10. 22. 2. חתם *obſignare manum*, *pro confirmare* ut *Cap.* 33: 16. *Obſignat caſtigationem*. 3. אנשי מעשה *operarii*, *Homines conſtituti a Deo ad Terram colendam* Gen. 2: 15. & 3: 17. 23. *Senſus hicce*. *Deum tempore hiberno*, *Nivibus & imbribus ad agros lætificandos invectis*, *Agricolationem homini mandatam confirmare*, *& promovere*. Eſt conatus excellenti ingenio dignus. *Codurc.* X. Interpretum *ſupinitate locum illuſtrem hactenus delituiſſe* dictitans, *eum* ſic *in lucem venire* jubet, *Deus unumquodque Meteororum ſignavit in manu ſua*, *antequam illud emittat foras*, *ut incumbat inſtar Mercenarii*, *vel Operarii*, *mandato operi*. *Omnes illi Viri Dei*, *parati ſunt & accincti*, *ut dilucescente die aggrediantur opus ſuum*. *Hoc verbis illis ſignificatur*. Nec hodie credam, nec cras. Scio *Cœlum* & *Terram* figurate dici poſſe עברים *ſervos Dei*, ut eſt in *Pſ.* 119. ſed *Meteoris*, *Nivibus*, *Nimbis*, addi titulum כל אדם *omnis Hominis*, & כל אנשי מעשהו *Mercenariorum Dei*, ſecure nimis, & ſupine ſane, adfirmatur. Supinius advocatur huc mos ille *Servorum & militum*, *in manu ſignandorum*, notumque illud *fugitivorum Epigramma:* quaſi *Meteora ſervis aſſimilata*, ut *ſtigmatibus compuncta*, *& inuſta*, *a Patreſamilias Deo*, introducerentur. Cl. *Cler.* XI. hinc elicuit ſententiam, quæ in ſe ſpectata quantivis pretii, at hic locata, nullum facere poteſt momentum. *In manu omnes homines obſignat*, *ut eos omnes opus ejus* eſſe *agnoſcant*. Cenſet reſpici *ad conſuetudinem artificum*, qui *operibus* ſuis *ſigna* quædam *addebant*, *e quibus colligere liceret*, *cujus Artificis eſſent*. Subdit, *ſed cur* in manu, *potius quam* in fronte, *aut* in alia parte *corporis?* *iterum ad alium morem reſpicit*, *quo Deo cuipiam conſecrati*, in vola *ſignis quibuſdam*, *quæ σφραγῖδες & σφραγῖνδες dicebantur*, *inuſti erant*. *Jam vero Homines* ſigna *gerunt* ſuæ originis, in corpore & in anima; *quorum neutrum æternum*, *Opifice indiguit qui ſumma virtute præditus eſſet*. Illuſtris veritas. Vide tamen an eam amplecti audeas hac conditione. *Non neceſſe eſt in hoc ſtylo ſingula commata eſſe connexa: ideoque verbis vim potius inferendam cenſere*, *quam ut ſententiam interpellari*, *& abrumpi*, *concedamus*. *Verba primum expendenda: quæ ſi ſine vi poſſint ſententiam cum antecedentibus & conſequentibus connexam habere*, *ita ſunt exponenda: ſin minus*; *ſeorſum iis ſuus ſenſus tribuen-*

buendus. Nihil pugnantius Artis Criticæ fundamentis, principiiſque: nec hoc pacto *Pindarum*, *Æſchylum*, *Sophoclem*, enarrari ſibi voluiſſet Vir Doct. Nos primum *perpendimus*, *quid materiæ tractetur.* Dein *verba expendimus.* Hæc ſi *aptare non valeamus* tum *ſeriei*, tum *ſcopo*, ignorare fatemur, quod ignoramus; & rem *diei*, melioríque luci, committimus: nec *vim verbis inferri*, nec *ſane ſenſum interpellari*, *abrumpique*, æquum cenſentes. *Bolduc*, XII. ביד *in manu* exponens *in momento*, *ſubito*, exhibet, *Subito omnem hominem includit* pluviis effuſis, *ut in domos ſe recipere coacti, quotquot in agris erant, agnoſcant Dei opus; & Viri Sapientes habeant unde philoſophentur.* Ad *Enoſchæos* deinde ſuos relapſus, adjicit; *ut mente percipiant Enoſchæi opus ejus.* Ait *Jobum* vellicari, qui *Enoſchæorum doctrinam & diſciplinam non ſervaverit*, *in operibus Dei pie meditandis.* Hoc vocat ipſe, *ad ſolidiora converti*, *ne pagina bullatis nugis turgeſcat.* Tolerabile fuiſſet prius, niſi אנשי מעשהו in *ſtatu conſtructo* renueret: ביד *ſubito*, *ſtatim*, etiam minus firmum. *Crinſoz.* XIII. ביד *in loco*, capiens pro *in domo ſua*, & *Regimen* quoque poſterius coli haud ſervans, habet, *Omnes homines incluſos tenet in ædibus, ut attendant ad opus Ejus.* Iuſtantiam *Elihui*, inde factam ex mente Viri ingenioſiſſ. reperies ad *Vſ.* 5: Vicinum, ſed inverſum, hocce *Gregorii* XIV. *Dum imbres fortitudinis deſcendunt in terram, in manu uniuſcujuſque ſignatur; ut ſua opera ſciat: quia dum virtus incomprehenſibilis Majeſtatis agnoſcitur, ab unoquoque ſua vita ſubtilius penſatur.* Et hoc abnuit forma *Regiminis* in אנשי. Alia quoque hinc avocant, quæ non exequor. Pulcro & jucundo acumine *Cocc*, XV. *Manum obſignat* &c. *Ad noſcendum omnes operarios ſuos.* i. e. *obſignat opus*, & *indicit ἐκεχειρίαν*, *ut operarios ſuos hiberna requie reficiat ad novos labores.* *Sic* דעת *Noſſe Job.* 9: 21. *Prov.* 12: 10. & 27: 3. Verſio XVI. ad *interpretationem* noſtram, cujus prima pars ſimplex ſigillum veritatis habere mihi videtur; poſterior non eandem vim, lucemque, perſuaſionis; quantumvis ſit ſpecioſum. *Manum omnis hominis obſignat*, ſigillo *urente omnes viros operis Ejus.* Obſervo 1. voces חתם ביד *ſignum imprimere in manum*, eamque *obſignare*, haud dubie colligandas. Ea phraſi nunc deſignari 2. ipſius *Dei ſigillum* quaſi *Manui* hominis *admotum*, quod ei vel *invito* ſit gerendum. Non poſſe intelligi 3. *quietem* ab *opere*; nec *brevem* ejus *intermiſſionem*, ob *pluviam* ſi forte, aut *imbrem*, omni tempore anni. Sed omnino exprimi 4. quod ad *Cap.* 24: 16. jam propoſui, *Manum* frigore *præcludit*, & *torpidam*, *operique inhabilem*, *reddit*, *ita ut ſeſe exerere*, & *aëri committere*, *non ſuſtineat.* Suum חתם ختم σφραγίζειν hac ſplendida figura auxiſſe *Arabes*, monui *ibid.* Exemplo ſit *Avicen.* p. 118. jungens التخدير والختم *ſtuporem membrorum*, & *obſignationem.* Simul innui putem *Cœli rigorem*, quod ut *Hyeme* ipſum *clauſum*, ita omnia *claudit*, *obſerat*, *obſignat* quaſi. Notum illud Poëtæ

Cœlumque æſtiva luce recluſit.

Unum modo, ex talium ſegete, quam Principes Literatores, inprimiſque Summus noſter *Burm.* indicarunt, ad *Val. Fl.* & *Ovid.* apponam ex *Faſt.* 4: 87.

Nunc quia ver aperit tunc omnia, denſaque cedit
Frigoris aſperitas, fœtaque terra patet;
Aprilem memorant ab aperto tempore dictum.

Sentis hinc 5. כל אדם revera eſſe *omnem hominem*, ſine ulla, vel minima, exceptione. 6. כל אנשי מעשהו item nunc palam *ad omnes* in univerſum *homines* redit, qui venuſtiſſime appellantur, *Viri operis ejus*, i. e. *Operarii*, *quibus labore manus*, & *ſudore vultus*, *quærenda vita*, & *victus.* אנשי מעשה *Viri operis*, ut אנשי מלחמה *Viri belli* paſſim, אנשי אניות *Viri navium* 1 *Reg.* 9: 27. אנשי רשע *Viri improbitatis Job.* 34: 8. אנשי דמים *Viri ſanguinum Pſ.* 26: 9. &c. &c. Ab hac norma deflecti haud par. Reſtat 7. nodus ad לדעת. *Coccejı* illud; *ad noſcendum*,

8 Et intrat fera in inſidias: atque in luſtris ſuis habitat.

9 A penetrali venit procella; & a ſparſoribus frigus.

8 ותבא חיה במו־ארב ובמעונתיה תשכן:

9 מן־החדר תבוא סופה וממזרים קרה:

10 Ab

9 מן־

dum, *ad rationem eorum habendam*, *eoſque reſtaurandum*, *ut novis laboribus ſufficiant*, ſeſe ſic ſatis accommodari pateretur ad noſtrum huncce rigidiorem calculum. Mallem tamen, *ut ſentiant*, *vivo ſenſu experiantur*, atque *agnoſcant*, hoc ipſum ſigillum manui appreſſum, omnes *Operarii Ejus*. ידע *noſcere*, pro *ſentire*, *experiri*, etiam *cum dolore*, crebrum. En audacius quid, quod intra Conjecturæ fines ſtans, libertatem exeundi vix impetravit. Radicem aſſumo לדע, quæ *Arabibus* لدغ *pungere*, *mordere*, *icere*, de *Scorpione*, *Serpente*, aliis, *punctu*, *morſu*, *ictu*, *urentibus*. Inde *partic.* לֹדֵעַ in *fæmin.* לֹדַעַת لادغة *ictus pungens*, *mordens*, *urens*. Subauditur מַכָּה *plaga*; *ictus*: ut *Pſ.* 38: 8. *Ilia mea plena Toſto*, i. e. *tormento penitus inuſto in viſcera*. Genus in *Arabia* protritum abſolute in *participiis*: quod liberum, latumque, requirit campum. Hinc *Arabum* ſaltem ſtructura patitur, ختمه بـه لادغة חתם בו לדעת *ſignavit in eo urentem*, pro *Eum ſignavit plaga urente*. Hoc *frigori manum urenti* ſimul, ſimul *obſignanti*, peraccommodatum. Nihil tamen confirmare auſim circa poſterius hocce colon; quod a ידע, ejuſque דעת lubentius explicarem, ſi ſatis plenus inde ſenſus expediri queat. E. G. ad rationes *Cocc.* ex *Prov.* 12: 10. יודע *Novit Juſtus animam pecudis ſuæ*. Inde exiret, *Deum frigore omnia claudere*, etiam *Manum hominis*, impoſito ſigillo; *ut noſcat omnes operarios ſuos*, *indicto*, vel *invitis*, *longo laborum interſtitio*; *ne maria*, & *terras exercendo*, tempore *brumali*, in perpetuum veniant periculum vitæ, ac valetudinis; ſeſe *injuriis aëris*, *ventorum*, *elementorumque*, *per avara nimis vota objiciendo*. Hoc eſt illud, quod ſupra intendebam; quum ידע *curam gerere*, noſtræ ſententiæ adaptari ex facili poſſe dicerem. Adjectum & aliud, in quo ידע *Noſſe* ad ipſos *Operarios* redit; qui dicantur in *manu præcluſa* per *frigus*, *ſigillum* ipſius Dei, *Manu præpotente* ipſis *impreſſum*, ſentire. Nec hoc, nec illud, omni ex parte implet, quod hic deſiderari videtur. Dies, & ſagax cura, complebunt.

Verſ. 1. Alia inſignis nota *temporis Hyberni*, inclementer *ſævientis*, quod *feræ* etiam *ſe abdere*, & *latibula* ſua *fovere*, cogantur. Nimis late plerique interpretes; ut ſentias ex iis quæ ad *Vſ. præc.* diſcuſſa. Atqui verba בוא *intrare*, & שכן *habitare*, manifeſte ducunt ad *longam manſionem*; non *horis*, non *diebus*, ſed *menſibus*, prorogatam ob *vim frigoris*. Cl. *Cler.* nihil aliud hic dici putat, quam, *Deum*, *quando ei lubet*, *feras inter luſtra ſua coërcere ne graſſentur*. Addit, *Viros Doctos id fieri velle ob pluviam*, *propter nexum: ſed nihil opus eſſe ubique nexu*. Eadem chorda. Nobis nihil opus explicationibus a nexu ſolutis, quæ ſcopas darent diſſolutas. ארב *Inſidiæ*, hic poſitæ pro *Locis ad inſidiandum aptis*, i. e. *denſis luſtris*, *latibulis*, *ignotiſque cubilibus*. Succinit מעונות, quo deſignantur *abdita luſtra*, & *cubilia*, *in quæ prædas convectant ſuis catulis*. Dicamus *Lares penitiſſimos* ferarum, *Nah.* 2: 12. *Jer.* 21: 31. *Pſ.* 104: 22. Adi *Cap.* 38: 40. infra.

Verſ. 9. Inſignis Character *Brumalis Cœli*, etiam in hiſce. החדר *Penetrale* a multis I. refertur ad *Auſtrum* ex *coll. Cap.* 9: 9. cui opponunt מזרים *Septentriones*, quacunque tandem de cauſa ſic dictos; quaſi deſcriberetur *horrenda tempeſtas*, & nominatim *pugna* illa ventorum oppoſitorum, quam *Ennius Ann.* 17. cecinit.

Con-

Concurrunt veluti venti, cum Spiritus Auſtri
Imbricitor; Aquiloque ſuo cum flamine contra,
Unde mari magno fluctus extollere certant.

In hac expoſitione copioſus *de Pined.* Alii latiore conſpectu II. *Deus ex Auſtri penetralibus procellas*, itemque *a Septentrionibus frigus ſolet inducere.* Ita fere *Merc. Schmid.* &c. At *Vatabl.* III. *De intima* nube *prodit turbo; & a ventis Aquilonaribus* provenit *frigus.* Eodem tendit verſio *Jun. & Trem. E ſuo penetrali prodit turbo; & a diſpergentibus frigus,* In notis *penetrale*, exponitur per *ſpecum nubis depreſſæ:* & *diſpergentes*, per *ventos Aquilonares, qui nubes diſſipant.* Dederant & Doct. *Tigur. E penetralibus* Nubis *venit turbo; & nubium diſperſionem ſequitur frigus.* Cum hiſce conſonat *Calvin. Conc.* CXLV. generalem hunc ſenſum ponens, *Deum tempeſtatem ex Nubibus collectis excitare; & præterea eſſe ventum diſſipatorem*, Boream, *qui frigus adferat.* Requiritur ſpecialius; quod vidit *Cocc.* IV. ad *Hybernam tempeſtatem* totam hanc pericopen reducens. De חדר ambigit, ſitne *A penetrali*, pro *alicunde, e loco unde nemo novit;* an *a plaga auſtrali.* מזרים eidem *venti diſpergentes*, ſive *Boreales: niſi velis*, inquit, מזרים *a* זור, *ἀπ' ἀλλοδαπῶν, a locis peregrinis.* Poſterius vix placeat; prius pertinet ad ſententiam V. qua החדר *penetrale*, creditur ſignare *interius cubile ventorum*, titulo אוצרות *Theſaurorum* alibi inſignitum. Horum & ſedes & clavis inacceſſa. Sic indicaretur, *tempore Hyemali* regnare *Turbines clauſtris ſuis*, & *penetralibus*, emiſſos, ad aërem ſuo velut jure perſultandum, & continuis, ſpurciſque, imbribus, triſtandum: niſi quod *Sparſores* venti, *pulſis, fugatiſque, nubibus, acre* viciſſim *frigus* inducentes, *ſerenum* quidem, ſed ſimul *inclemens, rigidumque*, efficiant *cœlum.* Rei ipſi, & Linguæ, convenientius adhuc judicarem VI. החדר accipi pro *Auſtro* partim, partim pro *cœlo madido*, & *nubibus, imbribuſque*, inde venientibus, *clauſo.* Nempe חדר خدر eſt *latuit poſt velum:* חֶדֶר ſive خدر *velum, aulæum, conclave interius, penetrale velo diſcluſum.* Ad *Cap.* 9: 9. ſubmonui: ubi *penetralia Auſtri* quaſi *velo obtecta*, & *ſubducta* oculis, dabam. Addendum jam *velum nubium*, & *imbrium*; quod uſus *Arabum* ſub خدر miniſtrat. *Gjauhar.*

الخدر المطر وقد اخدر القوم اذا اظلهم المطر واليوم الخدر الندي

Velum, vel velatio, notat & מטר *pluviam, unde in 4. conj.* אחדר *velum ſubiit, eſt Cœlum habuit pluvioſum, &* יום חדר *dies velo clauſus, madidus, pluvioſus.* Plenius in *Camus*

اخدروا دخلوا في يوم مطر وغيم وريح

Velum ſubiiſſe dicuntur, qui incidunt in diem imbre, nube, vento, ſpurcum. Hac anſa pulcherrime *Elihu, ab Auſtro imbricitore*, quo *Cœlum nubibus, imbribuſque obvelatur* quaſi, *venit procella radens.* Ita *Eſaj.* 21: 1. סופות בנגב *procellæ in Auſtro:* & *Zach.* 9: 14. *Incedetque procellis Auſtri.* Sentis *annum hybernantem fœdis imbribus, ventiſque.* His contrarii, nec tamen minus ſævi, *Hyememque facere*, & *ſignare*, apti, *venti ſparſores, ventilatores*, qui *nubibus diſſipatis, Cœlum ſerenant, nitidant, ſpeculo clarius* reddunt, ſed & tam *frigidum*, ut omnia *gelu adſtricta, rigeſcant.* Apparet hos *ventilatores* non alios eſſe, quam *Septentrionum filios*, ut *Varroniana* phraſi, utar, Αἰθρηγενέτας, *Homero*; i. e. *ſerenitatem, frigus, & gelu inducentes*, expoſitore *Euſtathio.* Hinc reliqua ſponte cadunt; a מזר, a זרם, a זור, tentata: quibus immorari haud neceſſe. Apud *Merc. de Pined. Bolduc.* potiſſimum, hæc, & alia, leget, qui volet. Lectio החרד *trepidatio*, pro החדר, in priori colo, videtur profecta a manu, quæ cum *frigore trepidationem* ſibi conjungendam cenſebat. Hoc quam nihil ſit, & *Oeconomiæ* pulcherrimæ hujus loci adverſum, nemo non intelligit.

Verſ. 10. Inſiſtitur in deſcriptionem *ſævi*

Fri-

10 Ab halitu Dei, dat gelu; & latitudo aquarum in conſtricto.

11 Etiam ad raſilem nitorem diſpellit nubem denſam: nubilationem diſſipat lumen ejus.

12 Et

10 מנשמת־אל יתן־קרח ורחב מים במוצק ׃

11 אף־ברי יטריח עב יפיץ ענן אורו ׃

12 הוא

Frigoris; eaque grandi figura inſignitur. Nonnihil ad utrumque Colon diffidii. In primo non tam *Res* impedit, quam conſtructio; *A Spiritu Dei dat gelu.* Ubi Nominativus? Scite *Vulgat.* I. *Flante Deo concreſcit gelu.* Sic יתן *imperſonaliter* poſitum eſſet; vel &, *gelu dat*, pro *tenet*, *obtinet*, *concreſcit.* Ad *nubem* retulere Doct. *Tigur.* II. non adeo commode. A plurimis III. *Deus* reſumitur, *A ſpiritu Dei* Deus *dat glaciem.* Ita *Merc. Jun. Piſc.* &c. recte *ventum*, *flatumve*, ſimpliciter intelligentes; rejecta ſubtilitate R. *Levi*, aliorumque Magiſtrorum, qui *Animam Dei* hic *voluntatem Ejus* interpretati. *Chald.* ſuo more *verbum Dei* dedit. Cl. *Schmid.* IV. adſciſcit *agentem* מזרים *ſeptentrionem*, ut ſit, *A Spiritu Dei* idem Septentrio *dat gelu:* nil obſtare putans *pluralem formam*, quod *pluralia* quæ *unam rem* denotant, ſic ſe ſtrui patiantur. Non tutum: ut nec illud, quod *Spiritum S.* hic induci velit, ut *Cauſam primam*, unde *Septentrio*, ut *cauſa ſecunda*, *det gelu.* Myſterium Fidei hoc fulcro lubentius carebit. Omnino audiendus *Cocc.* V. *auram frigidam* intelligere jubens: nam نسم נשם & نسمة נשמה eſt *aura ſubtilis*, præſertim *frigida*, & *penetrans:* qualis ferme ſpirat, ubi vehementiſſimum regnat gelu. Paulo liberius *Jun. & Trem.* VI. *ab halitu ſuo Deus fortis edit glaciem*, neglecto *regimine.* Conſtructio, *Ab halitu Dei dat*, ubi jam *Deus* ante inductus, nil habet hiulci: eſtque ut 1 *Reg.* 9: 1. *Quum compleviſſet Salomo*, *omne deſiderium Salomonis.* Valde tamen uſum *imperſonalem* amplecterer; ſi exemplis res firmari poſſet. Quæratur.

Ibid. In altero colo majus divortium. *Vulg.* I. *Et rurſum latiſſime funduntur aquæ.* Ex יצק *fudit*, expreſſum eo ſenſu, quem ſiſtit *Pſ.* 147: 17. 18. ut *congelationi* mox *regelatio* ſubnectatur. Phraſis abnuit; nam רחב מים *Latitudinem aquarum* exponi de *campis ſpatioſiſſimis*, *in quos defluunt nives liquatæ in ingentes rivos*, quod *de Pined.* habet, tractum. Coactum item *Vavaſſoris*, *dilatatio aquarum in fuſione:* nec non *Bolducii*, *Latitudo aquarum in effuſione.* Necdum de *Calore* redeunte cogitandum; quem parum fovet, & juvat, *Auſter* ex *Vſ. præc.* inductus. Non ſcitiſſime *Vatabl.* II. ex R. *Levi*, *ponit Latitudinem aquarum in anguſto.* Repetit יתן, q. d. *facit ut aqua lata adſtringatur in pruinam.* Ut hoc coloraretur, קרח *gelu*, *glacies*, in *grandinem*, & *latitudo aquæ*, in *rorem late diffuſum*, detorta. *Tigur.* III. *Et latum ſpatium aquarum pro fundamento:* vel *ſolo.* Ex *Ab. Eſra* aſſumtum, cui מוצק *centrum*, *terra.* Voluntne *aquas in terræ ſimilitudinem conſolidatas*? Eodem tendit IV. quod *Merc.* dat, *& Latitudo aquarum* eſt *in arcto.* Similiter *Cocc.* niſi quod יתן repetens, maluerit. *Et latitudinem aquæ in anguſtum.* Non aliter *Schmid.* *Et latitudinem aquæ* dat *in conſtrictum.* Sic Radix צוק. Uterque monuit V. a יצק etiam dari poſſe, *in firmum*, *fuſumque*, *inſtar metalli.* Pulcherrima imago ad *glaciem duram*, & *nitidam*, *inſtar. ſpeculi ex ære fuſi*, ut ſubmonuit *Schmid.* Confer quæ de vocabulo מוצק prolata ad *Cap.* 11: 15. & mox infra *Vſ.* 18. Blanditur: vix tamen dimittere auſim *Oxymorum* venuſtum, quod oritur ex oppoſitione inter רחב *latitudinem*, & מוצק *arctatum*; unde ſupra *Cap.* 36: 16. habuimus רחב לא מוצק *Latititudo*, *cui nihil arctatur.* Sic *Latitudo aquarum* eſt *in arctato*

ſtato, valet, *campi* illi *liquidi*, & *æquora late fuſa*, velut *compedibus vinciuntur*, & *conſtricta attinentur*, quo minus *Naturam* ſuam *ſequi*, id eſt *fluere*, queant. Non erat cur Cl. *Cler.* annotaret, hæc *dicta ex vulgi opinione*, *quæ glaciem aqua denſiorem ſtatuit*; nam hoc nec *Lingua*, nec *Figura*, adfert. Eas extra hos fines trahere, & fidiculis ſubjicere, haud par.

Verſ. 11. In diverſa diſtrahemur. *Vulg.* I. mire: *Frumentum deſiderat nubes*; & *nubes ſpargunt lumen ſuum.* Significatio a cognato בר adſcita. *Sanct.* ex æquo aptum cenſet *Nubes deſiderat*, *frumentum reddi* ad rigationes ſuas: vel, *Frumentum a Nubibus rigari petit.* Videſis *Lyran.* & *de Pined.* huic ſenſui inſiſtentes. *Vavaſſ.* II. *Frumentum* firmari cenſens ex *Symm.* ἀλλὰ καὶ καρπὸν ἐπιθυμεῖ νεφέλη, ingenue addit, *deſiderat*, vix convenire, & *ſatius eſſe*, *ut dicatur*, Nubes frugibus incumbere, *vel dum proſunt imbres*, *vel dum obſunt.*

At ברי eſſe בר *Frumentum*, tam parum *Symmacho* credendum; quam LXX. eſſe ἐκλεκτὸν *Electum*, in duplici lectione, καὶ ἐκλεκτὸν καταπλάσσει νεφέλη, vel & καταπλάσσεται, unde nihil ſani elicere eſt. Doct. *Tigur.* III. *Nubi quoque negotium rigandi dat*; *at diſſipat nubem ſuæ pluviæ.* 1. ברי *in rigatione*, a רוה. 2. יטריח *onerat*, committit ei negotium. 3. אור *pluvia*, cum *Rabbinis* quibuſdam. *Pagnin.* IV. *Etiam propter irrigationem terræ defatigat nubem*; *diſpergit nubem luminis ſui.* 1. יטריח *defatigat* i. e. *aggravat nubem multitudine pluviæ.* Contrarium 2. *nubem luminis*, *unde fulgur emicat ex facili*, *diſſipare*, *ut claritas redeat.* Argutius *Merc.* V. *Etiam in irrigatione*, *nubem* eam *fatigat* Deus, & *exercet. Hoc Kimch. intelligit*, *quaſi Deus a nube magnam vim aquarum exigat* &c. *Sed quum hoc ſit de natura nubis*, *in hoc non exiſtimo* fatigationem ejus *quærendam*; *ſed in eo*, *cum fit*, *quod ei contrarium.* i. e. *cum luce ſolari diſpellitur.* Negotium nubi exhiberi *videtur*, & *moleſtia*, *quum inter irrigandum a ſole diſpellitur. Hunc eſſe ſenſum declarat poſterius*, diſpergit nubem lucis ſuæ, *i. e. nubem ex cujus diſcuſſione lucem reſtituit.* Non *Merceri* erat *Nubem lucis* torquere in *Nubem qua diſpulſa lux* & *ſerenitas inducitur.* Adfine VI. quod *Crinſoz.* dedit, *Quum fatigavit nubem largis rigationibus*, *diſſipat nubem lumine ſuo.* אורו pro באורו in hac ſerie incommodius. Ad ſolum *officium rigandi* VII. traxere *Jun.* & *Trem.* *Etiam* pro *irrigatione fatigat*, impellit inſtar jumenti, *nubem denſam*; & *diſpergit nubem lucis ſuæ* i. e. *e cujus medio ignea rima micat*, *percurrens lumine nimbos.* Sic *diſpergere* valebit, *circumagere quaquaverſum.* Magno acumine *Cocc.* VIII. *Veris* & *Æſtatis annua reverticula* hinc elicuit, vertens, *Etiam madore fatigat nubem*; *diſpergit nubem lucis ſuæ.* q. d. *Hyeme exacta ruit imbriferum ver*; *rurſuſque tempeſtates æſtivæ ſuccedunt.* Nubem lucis *intellige*, *quæ lucem abſcondit*, *vel* & *fœtam fulguris ſeminibus.* Ad *Iridis miraculum* IX. *Codurc.* ſatis ingenioſe; nimis tamen confidenter, ex טרח *onus*, *grave pondus*; apud *Eſaj.* urguet, per *Metaphoram a ſucco*, *prelis* & *ponderibus expreſſo*, hunc adſpectum: *etiam in* ipſa *irroratione* Deus *nubem premit*; *atque ea* ſic preſſa *ſpargit lucem ejus* i. e. *reflectit radios ſolares*, *formatque Arcum.* Subtilius, quam ſolidius. Obſtant complura; ſive *Linguam* ſpectes, ſive *ſeriem.* Duo Phænomena ſiſtit *Grot.* X. prius Colon convertens, *Etiam ſerenitas premit nubem*, nempe ut rorem emittat, qui ſerenis noctibus manat: & *nubes ſpargunt lumen ſuum* i. e. *faciunt Iridem lumine vario.* Secutus *Patric.* Ad ברי pro *ſerenitate*, *tempore ſudo*, vexillum ſuſtulit *Chald.* XI. *verumtamen* בברירותא *in claritate defatigat nubem*; *diſpergit nubem pluviæ ſuæ.* Stant hinc *Rabbini* fere: quibuſcum faciunt XII. Doct. *Belg.* qui *per ſerenitatem fatigare nubem*, declarant, *radiis ſolis eam rareſacere.* Altero colo *Nubem lucis* exponunt, vel, *fulgure fœtam*, vel, *qua diſcuſſa lux redeat.* Cl. *Schmid.* XIII. *Etiam in ſerenitatem fatigat nubem lucis ſuæ*: *materia fulgurum gravem.* &c. Refert item ad *differenationem.* Cl. *Cler.* XIV. *Etiam ſerenitas amovet nubem*: & *nubes viciſſim diſſipat lucem ejus.* Adponit, *ex re ipſa ſic vertendum liquet.* Non liquet ſane: ברי a בר & *Clarus*, cujus Thema ברר, vix annuat *Analogia*; niſi Radicem ברה eadem poteſtate mactaris. Cl. *Hott.* XV. in *Smegm.* eodem modo prius Colon expreſſerat, יטריח ex *Arab.*

 طرح

طرح *Projecit*, *abjecit*, *diſpulit*, illuſtrandum cenſens. Doct. *Cromaj.* maluit, *ſerenitate propellit nubem*, advocans & ضرح *repulit*, *amovit*. A *Luth.* XVI. expreſſum erat, *Denſa nubes ſeparat ſe in ſerenitatem: perrumpit nebulam lux ejus.* Eſt ſatis elegans. Tangendum XVII. quod in *Contempl. Mund.* propoſitum, p. 515. ubi *ſerenitas denſam nubem fatigans*, applicatur *fulminibus:* & *diſpergere nubem lucis ſuæ*, ſonare poſſe creditur, *multitudinem*, & *copiam lucis collectæ*, *divergere*, & *diffundere quaquaverſum per aërem.* ענן אור *Multitudinem lucis* exponi poſſe, non vincit ענן קטרת *Nubes ſuffitus*, *Nubes teſtium* &c. ſunt enim plane diverſa. Species fraudi fuit. In univerſum apparet, nimis abſtracte hæc a pleriſque tractata, ſine magna connexionis cura. Cl. *Reim.* XVIII. cum *præc. Vſ.* ita arctius colligavit, *Etiam purgatione* frigidorum ventorum *fatigat*, & *diſpellit*, *denſas nubes*; *diſſipat nubem lucis ſuæ*, i. e. *nubem ſuam lucentem*, ſive *fulgurantem*. Exiſtimat ברה etiam valuiſſe, *purgavit*; indeque בורית *ſmegma* ductum: atque hic poſitum ut ברר *Jer.* 4: 11. רוח להבר *ventus ad purgandum.* Magnopere ridet; & palmam ferre videtur. *Purgationis* illa poteſtas ſub *Themate* ברה, quod in *Dictionariis* duplicem offert vim, *Comedendi*, & *Eligendi*, ex *Origine* ſeſe ulterius commendare poſſet. Iſtæ notiones *ſecundariæ*. Quid *primarium*, haud dum liquet. *Avenar.* ex ברר *purgavit*, auſus, *deligere cibos lautiores*, *ex farre electos*, & *paratos:* item, *deligere puriores ex hominibus.* Sex exempla, quæ ſuperſunt, non multum lucis præferre poſſunt. *Purgandi* tamen poteſtatem confirmat uſus late fuſus *Arabum* ſub بري, quod eſt *nitidare*, *polire*, *concinnare* aſcia, dolabra, ſcalpello, ad *nitorem raſilem* uſque. Inde XIX. figura, ad genium *Arabiæ* conformata, exiſteret, *Etiam* ad *raſilem* uſque *nitorem* cœli *diſpellit denſam nubem: diſſipat nubilationem lucis ſuæ.* Nempe ubi נשמת אל *ſubtilior* illa, & *frigidiſſima aura*, tenet, *nubibus* veluti *abſterſis* Cœlum *reniděſcit*, & *ſine* ulla *nubilatione* triſti, *lætam ſerenamque faciem* oſtentat. Huc plurimi jactus collineabant. Honos habendus & alteri *Analyſi*, quo רי *irrigationem* a רוה multus calculus intulit. Inde XX. emergeret, *Etiam rigatione onerat*, vel *fatigat*, *denſam nubem*, & *facit exundare nubilationem ſuam lucidam*, fulminantem; vel *iride diſtinctam*. Apud *Arabes* روي רוה *rigavit* in *nubibus* perpetuum ferme, & ipſum hoc רי ري & ריה رية pro *nubium rigatione* percrebuit. יטריח tunc augeri poſſet *imagine* apud eorum Poëtas percelebrata, qua *Nubes imbribus fœtæ*, comparantur cum *Camelis onuſtis*, & *ſub onere fatiſcentibus* quaſi. Ita حنانة دلوح *Gemens*, *onere gravis*, *Camela*, proprie; improprie *nubes.* Exemplum proſtat ſupra p. 587. יפיץ *exundare facit*; ut *Pſ.* 18: 15. *Mittit ſagittas ſuas* ויפיצם & *facit eas* nubes *diluviare* &c. Adiſis *Orig.* L. I. ענן אורו ſi in *Regimine* ſtat, erit *nubilatio fulminea ejus.* Extra Regimen foret, *Exundare facit nubem Lux* ejus *fulminans.* Cl. *Vitr.* ad *Eſaj. Cap.* 18: 4. mallet, *Diſpergit nubes pluviam ſuam.* Commodius exit, *Exundare facit pluviam ſuam.* Illi ſignificationi tantum detulit Vir Summus, ut eam ibi aptiſſimam, hic certiſſimam, arbitretur. Rem magis ſpectavit, quam quid loci ſeries exigat. Ab ea *Rigatio* & *pluvia* diſcedent, niſi cum Cl. *Cocc.* ſtatuas, ab *Hyeme* recurri ad *Ver*, & *Æſtatem*; atque ita *anniverſarium orbem tempeſtatum* compleri. In *Camuſo* aliquid reperio, quod *pluviæ* notioni favet

الاوى من السحاب مورها

De Nubibus אור *fluxum earundem deſignat.*

An *lætitia* a *lumine* dicta, ad *pluvias*, *ſatorum lætitiam* tranſlata? Examinandum. Ad *Bivium* interim redacta res videtur; ut vel *Cœlum* depingatur *aura* illa *ſilente rigidiſſimi frigoris* ad *nitorem raſilem diſſerenatum*; vel *vernis nubibus*, *imbribuſque*, iterum *ſubtextum.*

Quid

12 והוא מסבות מתהפך בתחבולתו לפעלם כל אשר־יצום על־פני תבל ארצה׃

12 Et ipſe *per* circuitus circumvertit ſe gubernationibus ſuis ad opus eorum; omnia quæ mandaverit iis ſuper faciem orbis in terram.

13 אם־

13 Si-

Quid ſequendum habeam, mihi necdum diluxit.

Verſ. 12. Locus in receſſu obſcurior. Duæ claſſes opinionum, altera quæ ad *Nubem*, altera quæ ad *Deum*, refert ה' הוא. De *nubibus* I. ita continuat 1. *Vulgat. Quæ luſtrant per circuitum, quocunque eas voluntas gubernantis duxerit; ad omne quod præceperit eis ſuper faciem orbis terrarum.* Eleganter התחבולות *Gubernationes*, a *re nautica* huc applicitæ. De iis late *de Pined.* Eodem redit 2. quod *Merc.* habet, *Et ea per circuitus convertit ſe, induſtria* & *ſolertia ipſius* Dei: *metaph. a funibus quibus nautæ artificioſe navem moderantur.* Per *circuitus* intelligit *gyros*, quibus *Nubes huc illuc circumvolvuntur per aërem.* Hoc a *Piſc. Belg. Reim.* prælatum. Acutius *Vatabl.* 3. *Ipſa nubes varios agit circuitus nunc in* aquam, *nunc in* nivem, *nunc in* grandinem *converſa*, *Machinis Ejus*, *Dei arte*, *&* *opera* &c. Subtiliter item *Codurc.* 4. *Illa circulari rotatione converſa per ejus machinas &c.* Ait *Metaphorica* eſſe *omnia*, ab *organis* & *machinis ad aquam hauriendam comparatis* deſumta. Connixit 5. acies Ill. *Grotii*, dantis, *Quæ* nubes *huc illuc delata volvit ſe montibus ſuis. Sic rectius verti putem. Nam* حبل *Arabice* mons *eſt. Habent autem nubes* montium *ſpeciem.* Atqui حبل, ut חבל, *funis*: جبل גבל *mons*, unde *Gibello* in *Sicilia*. Illæ *montium ſpecies* in *Nubibus* etiam parum nunc opportunæ. Alia diſtinctione 6. Eleg. *Crinſoz. illæ tamen* nubes mox *per circuitus* diverſos *redeunt, ut ſapientiſſima ejus conſilia exequantur* לפעלם *ſuper operibus hominum.* De *Deo* II. non una item ratione. *Calvin.* 1. *Et ipſe circulos circumagit ductu ſuo* i. e. *mutationes tempeſtatum* per *pluviam*, & *ſerenitatem*, per *frigus*, & *calorem.* Vicini *Jun.* & *Trem.* 2. *Denique ipſe per viciſſitudines verſat ſecum conſilia ſua* &c. &c. Aliter *Tigur.* 3. *Atque ipſe verſatur in orbibus, tenens gubernacula, ut opera ſua perficiant, quæcunque mandat eis ad orbem & terram.* Ad hanc formam fere *Cocc.* 4. *Et ille in circulis verſatur gubernaculis ſuis ad actiones illorum.* i. e. *in cœli fornice, & diverſis illis ſpiris itinerum, quibus ſidera, inſtrumenta tempeſtatum, volvuntur.* Non differt 5. *Schmid. Et ipſe* per *circuitus circumambulat per prudentiam ſuam juxta opus eorum* &c. Ad תחבולות ita diſſentit, *Certum quod in Scriptura prudentiam, & ſolertiam notet, nunquam* funes, *vel* gubernacula. *Ergo reliquum conjectura eſto.* Debuiſſet addi, חֶבֶל eſſe *Funem*, & חֹבֵל *Nauclerum*; itemque חִבֵּל *Malum navis*; unde *conjectura* veriſimili ſaltem, collegerint Doctiſſimi *Lexicographi*, תחבולה ſonare *prudentiam* & *ſolertiam gubernandi.* Hoc tuto ſatis retinetur; niſi firmius quid locum occupare queat. Arduum decidere, quid mentem *Elihui* proxime attingat. Primæ claſſis auctores reſiluiſſe putem a duritie illa, quæ oriri videbatur, verbo מתהפך *verſans ſeſe* ad *Deum* applicito. In ſecunda claſſe *verſans conſilia ſua*, & Linguæ, & rei, minus aptum. *Circumambulans per circuitus* etiam non ſatisfacit, niſi aliter explicetur; *præſentium apud omnia* complendo per *adminiſtrationem*, quæ *prudentiſſime* omnia *temperet*, atque *gubernet.* Sic ſponte redimus, vel ad *Calvini*, *circulos circumagit tempeſtatum*, vel ad *Cocceji*, *verſatur gubernaculis ſuis.* Mollius fuiſſet, *verſat ſeſe gubernationibus ſuis.* In *Lex. Cocc.* התהפך ex ה. I.

13 Sive in virgam, ſive in placamentum, ſive in benignitatem, faciat id obvenire.

14 Au-

13 אם־לשבט אם־לארצו אם־לחסד ימצאהו׃

14 האזינה

citatur in *Gubernatore* ad *clavum ſedente* proprie, improprie de *Deo*. Suſpicor מסבות item *nauticæ artis* fuiſſe; & מתהפך מסבות eſſe *verſantem ſeſe*, inter navigandum, *flexibus*, & *gyris*, quos prudens curſus exigit. Hoc egregie quadrat in ſupremi Numinis *Gubernationem*, qua rebus humanis præſidens, clavumque velut univerſi tenens, *tempeſtates annuas dirigere* dicitur *quam ſolertiſſime*, & *meteora* omnia potentiſſimo nutu *temperare*. מסב & מסבה *circuitus* latiſſimi uſus, haud dubie, olim, hanc vim ex facili admittit. *Metaphora* a *Gubernatore Navim*, curſumque, prudenter *flectente*, & *verſante*, eandem invitat. Ad rem ipſam, de qua agitur, hoc *Schemate* nihil quoque frequentius apud graviſſimos Scriptores. Sequens לפעלם *ad opus eorum* Meteororum, evidenter arguit הוא ad *Deum* redire, cuique ſuam *ſtationem*, *munuſque*, aſſignante. Hoc de *Nube* minus concinne adfirmaretur. *Ad opus eorum hominum*; jure merito ſepoſuit jam *Merc*. Verſus ſequens etiam non ſatis rotunde fluet, niſi *Ipſe* ad *Deum* pertinuerit.

Verſ. 13. Reſumitur, & adſtringitur, quod *Cap.* 36: 31. inculcatum. Denuo nempe ad *Tribunal ſuper Nubibus erectum* evocamur, unde *manifeſta ſigna iræ*, & *gratiæ*, emitti ſolent. Iterum nonnihil diſcidii. *Vulg.* I. *ſive in una tribu*; *ſive in terra ſua*; *ſive in quocunque loco miſericordiæ ſuæ, eas juſſerit inveniri.* In *poſteriori* colo inſertum, *in quocunque loco*, ad gradationem illuminandam. *In terra ſua*, a *Thoma* argutius reductum ad *nubes*, ex *vaporibus terræ ortas*. Alii *terram Dei* interpretati, in qua *Religio vera* viget. Latius plurimi *terrarum orbem*, qui *Dei*; & præſertim *regiones cultas*: Denique *de Pined.* & *Bold.* contrario adſpectu, *Terras incultas*, quæ opponantur שבט *Tribui*, & *terræ parti habitatæ*. Acumen non omnibus placiturum: nec hoc voluiſſe *Hieronymum*, liquido adfirmare eſt. *Caſtal.* II. item שבט pro *Tribu* retinens, *ſive in nationem eas, ſive in nationis territorium, ſive beneficii gratia, immiſerit.* Nervus abeſt: ex tribuſque unum conflatur; non ſine Tautologia; qua ארצו *terra ejus* ad *Tribum* refertur. Pro *Tribu* ſtant etiam *Nachmanides*, *Lutherus*, & *Tigur.* qui commodius III. *ſive uni tribui, ſive terræ ſuæ, ſive homini alicui, beneficium conferat.* Hoc adſpectu omnia *in bonum* exirent; quod *Oeconomiam* loci non explet, quæ & *malum* exigit. Ergo שבט *Virgam* ſonet neceſſe. Inde *Merc.* IV. *Tres cauſas, & fines, ad quos Deus nubes, & pluvias, deſtinet*, proponi cenſet: 1. *ad puniendum.* 2. *ad fœcundandam terram cui favet.* 3. *ad favorem & gratiam.* Poſtremum a ſecundo vix differre ſentiens ipſe, ſubdit: *Scias hoc poſterius amplius eſſe, quando* ſcil. *Deus pluviam non alioqui neceſſariam mittit, ut magis fœcundetur terra* &c. *peculiaris beneficii*, & *favoris cauſa.* Idem haud dubie voluit, quod R. *Salom. medium* declarans בבינונית *in medio gradu*, i.e. *nec ad virgam ſeveriorem*, nec *ad gratiam largiorem.* Eodem collineant *Cocc. Schmid.* &c. Subtilius *Calvin. Conc.* CXLVI. *Terram ſuam*, vocatam ait, quod *Deus ſui rationem* habeat, *quando nos non penitus delet*, & *exterminat* &c. Alia ſubtilitate *Jun.* in notis: *Fines tres, quorum duo extremi homines proprie attingunt, quos Deus vel meritis ſuppliciis adficit, vel benignitate ſua cumulat: medius univerſe ad res omnes creatas pertinet; quas liberum ipſi pro auctoritate, & jure, bono vel malo adficere.* Satis concinno ordine V. Cl. *Reim. ſive in caſtigationem*, nempe *terræ ſuæ*, & hominum, *ſive in gratiam* eorum *venire faciat illud.* Confer. *Cler.* Mihi VI. ſuſpicio ſuborta ארצו eſſe poſitum pro הַרְצָה *infinit. Hiph.* a רצה; ut ſit, *ad propitiationem monſtrandam.* Nempe *Cœlum*, & *iratum tonat, pluitque*, & *placatum*. Item *Serenitas*

alias

14 האזינה זאת איוב עמד והתבונן נפלאות אל׃

14 Auribus percipe hoc, Jobe! ſta, & conſidera admiranda Dei.

15 התדע בשום־אלוה עליהם והופיע אור עננו׃

15 Num noſti quum Numen illis *manum* imponit? & ſplendere facit lumen nubilationis ſuæ?

16 התדע

16 An

alia in *virgam*, quum vere *area* velut cœli *facies*: alia *Numen propitiatum* nuncians. לחסד *in munificentiam*, magis pertineret ad *ordinarium naturæ curſum.* Non diſcedere tamen audeo a *terra ejus:* quæ venuſte inſerta ſentietur, ſi medium אם non *ſive*, ſed *certe*, reddatur VH. *ſive in Virgam, certe pro terra ſua, ſive in munificentiam, inveniri faciat illud.* Minus plene הו a *Merc.* aliiſque reductum ad *Nubem.* Cl. *Cler.* ad *homines*, vel potius תבל *orbem*, redire cenſet. Obſtat genus; nam. תבל conſtanter *femininum.* Omnino ad פעלם *opus meteororum* per *annuos circuitus* referendum. *Cocc.* interpoſuit *præceperis opus.* Plenius פעלם & כל אשר conjungas.

Verſ. 14. Peroraturus *Elihu*, attentionem denuo poſcit, atque in ſummam nunc colligit diſſertationem ſuam *Meteorologicam*, ſimul quorſum ea a ſe directa fuerit, inculcans. Plura pro connexu non addo. עמד *ſta*, ſignantiſſime. *Conſiſte, reverentiæ cauſa, vel & ſtudii:* inquit *Cocc.* Id fortius, quam *Merceri*, *ſubſiſte tacitus.* Recte Cl. *Schmid. Accinge te, ad attente audiendum, quæ jam porro dicturus ſum.* Hunc uſum ex [illegible] olim commendavi. Addo, *ſta fortiter*, jam, & *contende*, ſi potes, *cum Deo, immenſo & inacceſſo Numini dubiam facturus Sapientiæ, & Juſtitiæ, palmam:* ut hactenus præ te tuliſti. Cl. *Cocc.* analyſin hinc incipit *refutationem voti tertii, quo Jobus Deum convenire optaverat, ad impetrandam manifeſtationem conſiliorum Ejus.* Nobis omnia inde ab initio illuc deſtinata: & quidem eo adſpectu, quem poſui.

Verſ. 15. Languidior paulo *interrogatio*; ſi ſimpliciter accipiatur pro *negatione*; *ſane non noſti.* Inſerendus aculeus, qui *pungat*, & comprimat ſimul, *viri audaciam*, qua cum Deo congredi, & vel ad Tribunal, omni terrore circumſtipatum, cum Eo concertare poſtularat. *Num noſti?* &c. *Non noſti, nec vel e longinquo attingere vales. Non eſt ergo quod tantos ſumas Spiritus* &c. &c. Fortius feriet, ſi cum *adfirmatione* enuncietur, *ſane noſti.* Ita *Sarcaſmus* exiſtit, huic clauſulæ accommodatiſſimus. Eum firmat *Vſ.* 19. & *Cap.* 38. *Vſ.* 4. 5. 21. Sunt tamen in illo *Capite* complures *interrogationes* aculeatæ, quæ & hic eam ſatis *fortem* & *plenam* præſtant.

Ibid. Major difficultas in ſenſu conſtituendo. *Vulg.* I. *Numquid ſcis, quando præcepit Deus pluviis, ut oſtenderet lucem nubium ejus?* Nimis reſtrictum. Paulo latius II. *Tigur. Sciebaſne quum Deus iſtis leges imponeret &c?* Eodem redeunt *Jun.* & *Trem. Quum diſponit de illis:* nempe *Meteoris.* Nec multo aliter *Merc. Quum poneret Deus ea* admiranda. *Cocc.* III. *Quum appelleret iis* Deus animum. Amplexus *Schmid. Quum* animum *poneret ſuper illa* mirabilia. Conſentit & *Cler.* Diſſentit IV. *Reim.* עליהם ad *homines* inflectens, ut ſit: *Quando*, vel *quomodo*, *ponit* Deus nubem *ſuper illos.* Rotunde *Caſtal.* V. *Noſtine quando incumbat eis Deus, & ſuæ nubis lumine fulgeat.* Neſcio an idem voluerit, quod *Grot.* VI. *num.* l. applicans ad *Arcum* cœleſtem: q. d. *poteſne prædicere, quando futura ſit Iris?* Eodem tendunt *Codurc. Bold. Patric. Crinſoz.* אור עננו coactius expoſuerat *Merc. lucem quæ diſſipata nube exiſtit*, ut *lux nubis*, & *nubes lucis*, *Vſ.* 11. *eodem recidant.* Neutrum ſtare poteſt. *Cocc.* melius, *Quomodo & cur accendat fulgur?* Idem placitum *Junio*, *Belg. Schmid.* &c. Blanda vi trahit *Arcus* ille, atque VII. hunc ſenſum invitat, *Sane noſti, quum imponit* Deus *ſuper illis*; *& radiare facit lucem nubilationis ſuæ.* שום על hic abſo-

16 An noſti de libramentis nubis; miraculis perfecti ſcientiarum?

17 Quum veſtes tuæ calidæ fiunt, quando terra ſedatur ab Auſtro.

18 Ex-

16 התדע על־מפלשי־עב מפלאות תמים דעים׃

17 אשר־בגדיך חמים בהשקט ארץ מדרום׃

18 תרקיע

lute adhibitum videtur pro *cohibere*, *inhibere*, *manum imponere*. Ejus rei ſacrum ſignum *Iris: Gen. 9: 13. Arcum meum dedi* בענן *in nubilatione, &c.* Egregie id *Vſ.* 12. 13. ſubtexetur; & perjucunda hinc varietas eniteſcet. Cum interrogatione idem ſenſus retineri poteſt: *Ecquid noſti*, *quum* manum *imponit Deus ſuper illa* omnia Meteora: nempe tonitrua, fulmina, imbres, pluvias, nivem &c. *atque* in Cœli pacati ſignaculum *relucere facit* Iridem, *lucemque* placidam *nubilationis ſuæ*?

Verſ. 16. Huc vocant *Libramenta nubium*; quæ, ſive per *Sarcaſmum*, *Ecce noſti*! &c. ſive per *interrogationem* aculeatam, *Ecquid noſti*? omnino pertinent ad illam *pacatam nubium conſtitutionem*, qua velut *æquilibrio ſuſpenſæ attinentur a manu potentiſſima*. Idem, credo, adſpectus, quem *Cap.* 26: 8. habuimus. *Vulg.* dedit *ſemitas nubium*: minus commode. Incommodius Cl. *de Dieu* ex *Dial. Æthiop* intulit *migrationes nubium*; quos *motus* exponit *de loco*, *in locum*. Minus feliciter etiam ex collatione *Cap.* 36: 29. inductæ *differentiæ nubium*, vel *varietates*, & *miſturæ*; quas *Bolduc.* iterum *Iridi* applicat; quæ

> *Mille trabit varios adverſo ſole colores.*

Cl. *Cocc.* profundum quid tentavit, *Libramenta nubium* vocari cenſens θαύματα ὀρθογνώμονα h. e. *in quibus cum ſtupore contemplandis animus hominis*, *recto judicio valentis*, *occupari digne poſſit*: vel, *res teſtantes Divinam præſtantiam apud homines recte judicantes.* Utrumque ab *elibrando* expreſſum. Traxit *Chaldæus*, qui dederat *inveſtigationes*. Nil plenius, ſimpliciuſque, *Libramentis*, *æquatis elibrationibus nubium*, quas *Merc. Jun. Piſc. Belg. Codurc. Grot. Schmid. Crinſoz. Cler.* &c. amplexi. Cl. *Reim. ſublimitatem librationum nubis*, i. e. *ſublimem librationem* offert. Revera על origine *ſubſtantivum*, & non immerito ſuſpecta conſtructio *Junii* & *Schmid.* in unum colon, *Noſtine de libramentis nubis mirabilia perfecti ſcientiis*? Malim cum *Doct. Belg.* bimembre, *Ecquid noſti de libramentis nubium*? ידע על crediderim olim uſurpatum pro *rem bene notam*, *perſpectam*, *exploratam habuit.* Additur, *Miraculis* inquam *perfecti ſcientiarum.* Nempe in eo vel maxime *inacceſſa* Dei *ſapientia*, & *potentia*, oculis ſeſe noſtris ingerit; atque perpetuis nos miraculis ſuſpenſæ ſupra caput nubes ſuſpendunt.

Verſ. 17. Connexio non adeo liquida. Ipſa etiam ſententia cum ſumma claritate habet neſcio quid nebuloſi. *Vulg.* I. *Nonne veſtimenta tua calida ſunt*, *cum perflata fuerint auſtro*? Videtur nexuiſſe cum *interrog. Vſ. præc.* per אשר *Quod*, reſolutum in *Nonne*? Ita & *Pagn.* II. Num *quod veſtimenta tua* eſſent *calida*; *quum quieſceret terra a meridie*? In vicinia *Calv.* III. *Quomodo veſtes tuæ caleant*, *quum terram quietam reddit opera meridionalis venti*? q. d. inquit *Merc.* huc calculum conferens, *Num ſciebas veſtes tuas fore calidas*, *& te calore enectum iri*, *quum terra ſedata eſt auſtris lenioribus*, *qui vix ſentiuntur*, *ſpirantibus.* Fidiculis admotis contrarium hinc expreſſit *Vatabl.* IV. extrema ex R. *Levi* reddens, *Cum quieſceret terra a meridie*? i. e. *Cum nullus eſſet ventus in meridie*, *ſed in parte oppoſita*, i. e. *in ſeptentrione* q. d. *An noſti calorem vigere in hyeme*, *cum maxime flat aquilo*, *& æſtate*, *cum flat auſter*, *vigere frigus*? Nil contortius. *Jun.* & *Trem.* V. *Quibus veſtimenta tua calent*, *a meridie quum tranquilla eſt terra.* Subtiliter connectunt, *quibus libramentis nubis ita incaleſcunt veſtes tuæ*, *ut quamvis exilia tibi oneri ſint*, quum *a meridie* i. e. *ſo-*

ſole meridiano, omnis agitatio aëris ceſſat, unde calor magis fervet. Cl. *Cocc.* VI. מדרום trifariam exponit. 1. *a meridie.* 2. *dum non flagellatur ab Auſtro procelloſo; ſed inde quieſcit.* 3. *poſtquam auſter flaverit.* Monet *calidas veſtes* enotari, *quia calorem augent, & laſſant ferentem.* Copulat per *interrogat. Quomodo veſtes tuæ calidæ eſſent* &c? Cl. *Schmid.* VII. audaci *Schemate*, Num tu es, *cujus veſtes ſunt calidæ, quando quieta reddita eſt terra a meridie?* מדרום declarat *a procella auſtri, poſtquam turbo auſtri deſiit. Eum ingens calor ſequi ſolet, quem Deus velut diffundit ex calidis ſuis veſtimentis. Hoc Jobum facere poſſe negat Elibu.* Hic *itaque ſenſus. Num tu is es*, cujus veſtes ſunt calidæ? i. e. *calorem inducentes omnibus, quaſi ea veſtimentis tuis calidis obtexiſſes?* Cl. *Mich.* merito *duriorem* vocat *Ellipſin.* Nobis *figura* quoque non mollis; quamvis *veſtes calidas Auſtri*, pro ejuſdem *fotu*, & *calefactu*, ex *Arabia* illuſtrare eſſet, ſi locus hicce id ulla ratione pati poſſet. Alia conſtructione opus, ad hanc *figuram* efferendam. Cl. *Mich.* & *Reim.* VIII. ligant cum *præced.* מפלאות *mirabilibus*, ut ſit, *Noſtine de iis* e. g. quod veſtes tuæ calidæ fiunt? &c? Additur, *ita ut pari facultate ad id efficiendum inſtructus ſis.* Hoc levando ſcrupulo adjectum, qui non unus ad hanc inſertionem exiſtit. Certe *Bolduc.* IX. viam ſuo conatui facturus, rogat, *An hoc meretur reponi inter tot alia arcana naturæ? An Jobus tam ſtupidus, ut neſciret, cur æſtus tempore ſudaret ſub veſtibus? An Elibu tam imprudens, ut etiam pueris notiſſimam quæſtionem poneret?* Exhibet mirificam illationem, *O tu cui veſtimenta calefiunt in quieſcendo terram a meridie, expandes cum eo cœlos, fortes ſicut ſpeculum fuſum?* Ait *graviter* & *profunde Jobum derideri, quod qui meridiano, vel æſtivo, tempore, ne modicum quidem æſtum pati poſſet, ſed veſtes deponere cogeretur, ſe Deo parem faciat, ac ſi cum Eo fuiſſet quando ſolidiſſimos & duriſſimos elaboraret Cœlos, cum ſummo labore, præ caloreque nimio æſtuans veluti, atque anhelans, inſtar Fuſoris metalla conflantis* &c. Qui *reliquos genuini ſenſus ſepta tranſſiluiſſe* dicit, quid tandem ipſe feciſſe dicendus? Anſam *violentiſſimæ figuræ* dedit *Cajetan.* X. aliquid humanum ſaltem, & tolerabile, adferens in h. m. *Qui veſtibus tuis calidis es, ubi terra ſedatur a meridie. Extendes cum eo ad cœlos &c?* Ejus expoſitio hæc. *Æſtuantem in agricultura, & fatigatum hominem, alloquitur, interrogans, an cum Deo concurreres ad faciendam extenſionem ad cœlos* &c. &c. Ad eam rationem concipi poſſet XI. cum *adfirmatione* illa *ſarcaſtica*, quam ſupra indicavi, *Cui veſtes incaleſcunt, quum terra ſedatur a meridie, Expandis,* credo, *cum illo Æthera, firmum inſtar ſpeculi fuſi.* Senſus. *Qui etiam ſedens, auram lenis Auſtri ferre nequis*, ſed *calore*, & *ſudore, langues, fluiſque, cum Deo*, credo, *Cœlum illud ſerenum expandiſti, quod ſine nubibus ſpeculi ærei nitidiſſimi inſtar renideſcit, ab aquilone.* Non injucunda oppoſitio, ad quam *Aquilonem* צפון aſſumo ex re ipſa: ſuccinente verſu 22. Vereor tamen ne, vel ſic, argutius ſit, quam verius. Cl. *Cler.* XII. hic annotat, *Quid hæc ſibi velint, ignoramus. Si quid conjecturæ dari poſſit in tam denſis tenebris, dicerem, quæri a Jobo, an ſciat quando* calidis veſtibus utendum *ſit; ſeu quando Deus, ventis auſtralibus coërcitis, boreales inducet. Scimus hoc fieri circa hyemem. Sed nemo quo menſe, & die, futurum ſit, tenet* &c. Non patitur Lingua. Res etiam parum favet: & jam antiquius mihi, quod recepta verſio offert. Eam XIII defendit, & illuſtrat, Doct. *Niewent. Contempl.* p. 901. 902. Exiſtimo tamen XIV. nimis arctis finibus incluſum hunc verſum; nec tam *Quæſtionem* hic *poni* video, quam *Characterem temporis*, & *Cœli*, quum *terra a meridie ſedata*, omnibus *veſtes nimis calidæ redduntur*, & jam *nudi procedere* mallent homines, ſi verecundia permitteret. דרום *Meridies, Auſter*, ſtat adverſus צפון *Septentrionem: Eccl.* 1: 6. & 11: 3. *Ezech.* 42: 17. 18. Non invenio pro *ipſo vento*, multo minus pro *Turbine auſtrali.* De *tempore*, vel *ſole meridiano*, etiam nuſpiam. Relinquitur ſola *plaga meridiei*, unde *lenes auræ terram ſedare*, & *calore ſuffocare*, ſolent. Hoc cum præced. *Vſ.* ſic colligarem, *Sane noſti de libramentis nubis. Quum veſtes calidæ fiunt, in ſtatu ſedatiſſimo terræ a meridie adducto.* אשר *Quum*, ut *Gen.* 30: 38. *Deut.* 11: 6. Poſſes etiam, *Cui veſtes calidæ fiunt* &c. *Tu cum Deo ad clavum ſedes*, opinor, *viceſque Cœli temperas.* Cum

18 Expandis cum eo æthera tenuiſſimum, firmum ſicut ſpeculum fuſum.

19 Notum fac nobis, quid dicturi ſimus illi; nos quidem non conſiſtimus in acie propter tenebras.

20 An

18 תרקיע עמו לשחקים חזקים כראי מוצק׃

19 הודיענו מה־נאמר לו לא נערך מפני חשך׃

20 היספר־

Cum *interrogatione* idem aculeus manebit.

Verſ. 18. Meus jam plane *Mercerus*, cum *aſſeveratione Ironica* hæc efferens, *Scilicet cum eo diducebas ætherem, ut expanſus eſſet more tabernaculi: Pſ.* 104: 2. Hinc & *Luth.* ſtat, inferens, *imo vero Cœlos expandes cum eo* &c. Cl. *Schmid.* cum pleriſque cenſet *antecedentibus interrogationibus* melius inhæreri. Non repugno; ſi modo *interrogationes* fuerint, non *adfirmationes*. Id in medium deſtituo, quum res eodem recidat. Sed quænam hæc *expanſio*? Ad *Creationem* retulit *Vulgat.* *Tu forſitan cum eo fabricatus es Cœlos, qui ſolidiſſimi, quaſi ære fuſi, ſunt.* Conſimiliter *Tigur.* *An cum ipſo extendebas æthera* &c. His ל *accuſative* poſitum. *Jun.* & *Trem.* arguto flexu, *An expanderes cum eo cœlos junctos ſuperioribus nubibus*? i. e. *quid poſſes præſtare in creatione ſi redintegranda eſſet*? vexatur *præpoſ.* ל. Cl. *Cocc.* habet. *An pandebas cum ipſo ætherem* &c? Addit, *vel in prima conditione, vel quoties æther ſerenus panditur evolutis nubibus. Totum illud quod* רקיע *Expanſum in Geneſi dicitur, hic denotatur. Id ventis, nubibus, imbribus, tonitrubus, fulguribus percellitur, ac turbatur; mox ſudo cœlo ſolideſcit inſtar ſpeculi fuſi. Ex metallis fundebantur olim ſpecula.* Conſonant quæ Cl. *Schmid.* dedit, de *Cœlo ſereno, perſpicuo, invariato, a nubibus purgato, quod repræſentet fuſum, ſolidum, lævigatum ſpeculum.* ל reſolvit in להיות *Expandiſne cum illo* ut ſint *in cœlos*? Sic ſupplendus foret *Accuſativus.* Simplicius ל *Emphaticum* quod *Accuſativis* præponi amat, ex *Syriaſmo*, quin *Hebraiſmo*, ſæpius indicato. Ill. *Grot.* laudat, qui חלקים *leves, lævigatos*, mallet, pro חזקים *fortes, firmos.* Poſtremum plenius; nam non *nitens* tantum, ſed & *firmus, immotus, ſolidus* quaſi *Cœli ſtatus*, delineatur, qualis in *firmamento* relucet: & qualem repræſentat *Æther in ſerenitatem nitidiſſimam diffuſus, atque a nubibus deterſus.* Hoc intendi, ex univerſa *Oeconomia* hujus capitis, atque ex *Vſ.* 21. 22. manifeſtum. De *firmamento & Orbibus Cœleſtibus*, hic cogitare, *materia ſolida conflatis*, ex opinione Veterum, extra ſcopum; quum oratio *Elihui* ſit figurata; iſque non doceat, *quæ* ſit *materia Ætheris*, aut *firmamenti*, ſed tantum pingat *adſpectum Cœli lucidiſſimi*, & *firmiſſimi ſimul*, quum *longa tenet ſerenitas, æreum* veluti *fornicem*, *auri fulgore ſuffuſum*, oculis ingerens.

Verſ. 19. Acrius inſiſtitur in *Sarcaſmum* eundem; atque ad *Scopum* tandem revocatur tota excurſio. In modo concludendi cum *acumine* regnat *obſcura* quædam *profunditas* ſenſuum, in quibus aſſequendis, & conſtituendis laboratur. *Vulg.* I. *Oſtende nobis, quid dicamus illi: nos enim involvimur tenebris.* Agnoſcit *de Pined.* in *Hebræo* eſſe: *Non diſponemus*, vel *non ordinabimus propter tenebras.* Recte addit, eſſe verbum *Forenſe & militare.* Inde profert 1. *Non audemus litem, aut diem, Deo dicere, neque ad illius tribunal provocare.* 2. *Non diſponemus ſermonem aptum, & idoneum, de Divinis operibus. Imparati ſumus coram illo dicere; quanto minus contendere.* Propter tenebras: *propter ignorationem in qua verſamur omnium rerum. Oportet igitur Divinæ Sapientiæ nos noſtraque ſubmittamus.* Similia reperio apud *Calvin. Conc.* CXLVI. *Merc. Jun. Tigur. Belg. Patric. Crinſoz.* Ex alia notione verbi ערך malebat Cl. *Schmid.* II. *Quid dicere poſſimus* illi? qui *non æſtimamur propter tenebras.* Qui *propter ignorantiam, in comparatione ad illum nihil æſtimandi.* Sic

eſ-

20 הִסְפַּר־לוֹ כִּי אֲדַבֵּר אִם־אָמַר אִישׁ כִּי יְבֻלָּע ;

20 An narrabitur illi, quum loquar? Si quis dixerit, ſane abſorbebitur.

21 ועתה

21 Et

eſſet, ut *Pſ.* 40: 8. אין ערך אליך *nihil conferre tibi.* Sed & in eo uſu ineſt vis *contentionis & certationis* quaſi, ut indicatum *Cap.* 28: 17. 19. Fortius, & erectius, III. quod *Cocc.* dedit, *Non conſiſtimus contra tenebras.* Nos *non pares ſumus hiſce tenebris. Quæ nobis manifeſtantur, & videnda offeruntur a Deo in hoc ſeculo*, ſunt tenebræ, *non lux. Tantum intereſt inter viſionem Dei, & viſionem præſentium ejus operum, quantum inter lucem & tenebras.* מפני *pro* ממול *κατ' ἀντιφρ.* Egregie! Supra *Cap.* 33: 5. habuimus ערכה לפני התיצבה *Inſtrue aciem coram me; ſta firmus.* Inverſo *Schemate* ſubſumit, eandem tundens incudem, *Nos* quidem *non inſtruemus aciem a facie horridæ caliginis.* Debuiſſet dicere לפני, *ad faciem, coram, contra*, ſed dedita opera ſubſtituit מפני *a facie*, jam *conterriti*, nempe, *& in fugam compulſi, antequam oculos ſuſtulimus.* Ad *Clauſulam* penitius introſpiciendam IV. teneatur *duplex adſpectus Cœli*, alter *tenebris horrens*, alter *luce radiante micans.* Deus conſimiliter, & in *tenebris imperviis*, & in *Luce inacceſſa*, habitare dicitur. Artificioſe hinc, & graviter, contextus *Epilogus*, qui convincendo penitus *Jobo* deſtinatus, nihil a ſuperiori vehementia remittere, ſed eam adſtringere, & cumulare, debet. Aculeatiſſime ergo, *Notum nunc fac mihi*, Tu qui cum Deo in certamen deſcendere petiviſti, *quid dicturi ſimus illi? Non inſtruemus aciem a facie horridæ caliginis.* Mihi quidem *formidoloſior* illa *caligo*, quam Deus ſibi circumfudit, quam ut adverſus eam oculos attollere ſuſtineam, nedum aciem ordinare. Si tibi tantum animi, viriumque, ede quid dicturi ſimus. *Codurco* ſimile quid obverſatum, ad *Vſ.* 21. parebit.

Verſ. 20. Impeditior ratiocinatio: nec conſtructio omnino plana. *Vulg.* I. *Quis narrabit ei, quæ loquor? etiamſi loquutus fuerit homo, devorabitur.* Exponit *de Pined. ſi cuiquam ad Dei Tribunal aut pro ſe, aut pro alio, dicendi copia fieret*, *devoraretur procul dubio.* &c. Eodem redit *Vataſſ. Nec ipſi poſſumus cum Deo colloqui, nec ſuppetit, qui ſe nobis interpretem, & ſequeſtrem præbeat, apud Illum.* Idem dederat *Merc. Num audebit quiſpiam ei referre meos ſermones, ſi de eo queri, aut cum eo contendere voluero; ut quod ego non audeo, tentet alius? Non ſane.* Si dixerit aliquis, *ſe mea verba relaturum*, ſane abſorbebitur: *Opprimetur illius majeſtate, & lucem inacceſſam ferre non poterit.* Languidius Doct. *Tigur.* II. *Si loquar, num ei narrabitur? quod ſi quiſquam loquatur, eſt illud tamen imperfectum.* Videntur ſpectaſſe *verba abſorpta* quaſi, *ſemiplena, præcluſa terrere.* Non valde ad ſcopum III. *Vatabl. Numquid opus habet interprete, qui annunciet Ei, quæ loquimur? Nequaquam. Novit enim corda.* Forenſe quid a *Jun. & Trem.* IV. expreſſum: *An in acta referetur ei, ſi loquar: an diceret quis? nam abſorberetur.* Reſpicitur ad vim *ſcribendi*, ſub ספר. Simile quid apud LXX. reperies. *Cocc.* V. *An referretur illi, ubi loquutus fuero? ſi dixerit vir, quod læſus ſit?* Declarat: *Poſſumne aliquid quamvis maximis rationibus inſtructum loqui, quod ad Eum referatur? Enimvero ſi vel magnus* Vir dicat ſe læſum eſſe, *an quia magnus eſt apud homines, tanti erit apud Deum, ut ratio ineatur cavendæ ejus offenſæ?* Repoſitum in *Lexico*, ubi citatur 2 *Sam.* 17: 16. פן יבלע למלך ולכל העם *Ne noceatur Regi* &c. Teneo cum Doct. *Belg. Ne abſorbeatur Rex, & populus univerſus.* Eſt *Lamed Emphaticum*, omni caſui aptum. Manere tamen poſſet idem hocce, ſi plenius, rotundiusque, exiret, quam reliqua, cum acceſſione ex *Cap.* 2: 3. ubi *abſorbere*, eſt *nocere, perdere.* Inde exiſteret, *ſi diceret Vir, quod abſorptus eſſet*, injuria ei facta. Sed non video, qui ſtare queat. *Schmid.* VI. adfert: *Num narrabitur ei, quando locutus fuero? ſi vir dixerit, quia abſorbebitur.* i. e. *Non ſane: nam abſorbebitur*, in nihilum abibit, evaneſcet; *nullius ponderis & momenti erit*, id quod dices

21 Et nunc, non intuentur lucem, quum ſplendidior illa, in æthereis plagis; ventuſque tranſiit, & purgavit illas.

21 ועתה לא־ראו אור בהיר הוא
בשחקים ורוח עברה ותטהרם׃

22 A

22 מצפון

Deo de ſermone meo. Trajectione utitur non molli. Eleg. *Crinſoz.* VII. *An explicari poſſunt res illæ, de quibus mentionem feci? Si quis aggrediatur, ſtatim* difficultate materiæ *abſorbetur.* Deflectit nonnihil. *Bold.* VIII. *Numquid Ipſe talis eſt, ut neceſſe ſit ei recitare quæ dixero: etiamſi ego, aut alius, tam profunde diſſereret, ut mente captus, & abſorptus videretur.* Mihi per hæc omnia eunti, ex tenebris radiolus lucis, ſi forte, micat; atque hoc *audax* ſuggerit *Schema* VIII. *Non conſiſtemus in acie ante horridam caliginem.* Quare non? *Num narrabitur illi* caligini, *quum ego verba deducam? Si quis dixerit* quid, *ſane abſorbetur, quod dicit, & qui dicit.* Telum, quo *Jobus* a contentione cum Deo deterretur, ſic intorquetur. *Inſanus, qui cum caligine vellet diſputare, in certamenque cum ea deſcendere: nam & ipſe, & verba ejus, confeſtim abſorberentur. Major inſania hominis cum Deo in congreſſum, & contentionem, ſeſe immiſcentis; quippe qui certo certius immenſitate illa impenetrabili ſit abſorbendus.* Conſpirat cum *num.* I. eique Figuram ſublimem adjungit.

Verſ. 21. Verbis ſerenam lucem diei pingentibus, veluti nox quædam circumfuſa, quæ implicuit, & diſtraxit, Interpretes. *Vulg.* I. *At nunc non vident lucem; ſubito aër cogetur in nubes; & ventus tranſiens fugabit eas.* Varie declaratur. Sunt 1. qui ad *Meteora*, & *lucis* ac *caliginis* in cœlo *viciſſitudines*, iterum recurrant, connexionis cura liberi. Alii 2. figurate hæc accipiunt, quaſi *Elihu ſcientiam* hominis *perexiguam* eſſe, & *obſcuram* admodum, ſimili hoc iret illuſtratum, quod *quum lucem videmus, aut videre nos putamus, ſtatim illam confundat, eripiatque, nubes.* Videſis *Sanct.* hanc ſummam ex *Hieron. Beda, Cajetan. Dionyſ. Hugone*, conficientem. Paulo aliter 3. *Vavaſſ. At nunc mortales ne ſatis quidem advertunt repentinam ſerenitatem, quemadmodum aër ſe in nubem induat, quam continuo ventus a ſeptentrione diſſipet, auream lucem inducens. Oſtendit a ſimili Deum non poſſe comprehendi.* Plenius 4. *de Pined. Non ad meteora redit, ſed ex meteoris pulchram ſimilitudinem conficit:* Nempe *ſicut Deo jubente nunc eripitur nobis lumen offuſa nube, nunc illa disjecta reſtituitur aurea lux, quamvis neque prælucidæ ſerenitatis rationem perfecte cognoſcamus: ſimiliter Divinorum Judiciorum, & providentiæ, ratio, nobis perobſcura: nunc enim ſe ille caliginoſum, nunc lætum, præbebit: nunc ſubitam tempeſtatem miſeriarum coget; nunc ſerenitate ſua nubila illa depellet. Ergo ad Deum formidoloſa laudatio.* Elimatius quid dare potuiſſent, niſi *aër in nubem coactus ſubito*, ubi *Hebræa* ſiſtunt *purum in æthere ſplendorem*, partem lucis intercepiſſet. Adhæſit interim hoc ipſum *Pagn.* & *Vatabl.* ſic reddentibus; ex R. *Levi* II. *Nunc quoque non viderunt lumen lucidum* quod *eſt in Cœlis: at ventus tranſit, & repurgat illud.* Propter *nubes offuſcantes*, inquit, *non viderunt; quæ tamen mox vento adveniente fugantur.* Non fluit e limpido. Limpidius *Merc.* III. *Nunc autem non vident lucem* quæ *ſplendida eſt in æthere; ventus tranſiit & mundavit illum.* Quum *ab aquilone aurum venit* &c. Capit, ut *argumentum a minori*, ſic digeſtum: *Quomodo homines ad Deum accedere, & cum eo diſputare poſſint, vel audeant, quum nunc* lucem ſolarem *quæ* clariſſima in cœlis *ſplendet, ubi vento pertranſeunte ſerenati ſunt, &* ab Aquilonari vento *diſcuſſis omnibus nubibus, & nebulis, lucidiſſimus eſt aër, ejus, inquam, lucis adſpectum ferre non poſſint. Qui ergo lucis illius inacceſſæ radios ferre poſſent?* Pulchrum hunc conſpectum exhibuerat *Caſtal. Vſ.* 20. 21. 22. ita dextre contexens IV. *Scilicet illi exponetur ſi loquar, aut ſabitur homo cum fuerit abſorptus? cum ne fulgentem lucem quidem aſpicere poſſint* homines, quæ *eſt in æthere quem præteriens ventus expurgavit: veniente a ſeptentrionibus auro. Dei terribilis eſt majeſtas.* Eodem collineant *Jun.* & *Trem.* V. qui monent אור *Lucem* hic κατ' ἐξοχὴν ſignare *ſolem.* Collineat & *Cocc.* VI. hanc *ſummam* ponens. *Homines qui ſolem fixo obtutu non intuentur, quum nubibus diſſipatis ſplendet, quomodo intuebuntur Deum, ut coram Eo*

cum

cum fiducia loquantur? De ſeq. *Vſ.* mox. Ab his partibus ſtant & Reliqui fere, quos laudare ſolemus. Nonnihil officit illud לא ראו *non vident*, pro *non poſſunt*, *non audent*, *intueri*. Hoc anſam videtur dediſſe Cl. *Schmidio* VII. in alia omnia abeundi, tum ſenſus, tum nexus, ratione. Senſum hunc dedit, *Et nunc nonne vident lucem, quando ſplendida eſt in cælis, & ventus tranſit & purgavit illos? A ſeptentrione* nonne *aurum venit*? Per *interrog.* לא pro הלא *nonne vident? utique vident.* Pariliter *Vſ.* ſeq. *Nonne a ſeptentrione aurum eruitur & invenitur*? Nexum huncce format, ut *comparatio inſtituatur cum rebus mundi quæ videri, & inveniri, queunt, quum Deus ſit imperſcrutabilis & inacceſſæ majeſtatis, quæ una cum Judiciis ſuis ſapientiſſimis ac juſtiſſimis a nullo intellectu penetrari queat.* q. d. Lucem cœli ſereni *adſpicere poſſunt homines*, & Aurum *etiam in abſtruſiſſimo* Aquilone *abſconditum invenire, & eruere: at* Majeſtas Divina *nimis* formidabilis, *quam ut ad eam accedere, eamque perſcrutari queamus.* Libertatem quiſque ſuam retineat. Obſervamus tamen ad hæc: 1. לא pro הלא *Nonne*? non valde tutum. Infirmius adhuc 2. ut verſui ſequenti inſeratur, *Nonne* aurum venit &c? 3. *Aurum venit*, pro *Hominum induſtria inde eruitur*, & *invenitur*, non bene fultum item, nec uſu Linguæ, nec rei veritate: de quo mox plura. Ideo 4. aſſumendum fuiſſe fulcrum extra textum, *in abſtruſiſſimo Aquilone abſconditum Aurum.* 5. Cur hæc duo *comparate* poſita eſſent, dici non poſſe, citra argutiolam: nam *aurum*, hac in collatione, conditionis diverſiſſimæ a *Luce.* Nec *Lux* 6 ab hominibus *eruitur*, aut *invenitur*: ſed ultro ſe ingerit. 7. Non opus eſſe, ad *lucem inveniendam*, ut *Cælum ventis purgetur.* Vel hoc ſaltem Viro Docto aliud ſuggerere debuiſſet: nam expoſitio, qua ſub fine utitur, ſtare nequit: *Nonne dantur media, quorum beneficio lux videri queat? utique dantur. Nam quando cælum ſerenum; aut quando ventus tranſiverit, & purgaverit illud; datur nobis copia videndi lucem* &c. 8. Non valde cohærens, *Lux videtur, quum cælum ſudum; Aurum eruitur vel ex Aquilone. Deus nec videtur: nec penetratur.* 9. Imaginem *Lucis creatæ*, cujus *ſplendorem liquidum*, & *aureum*, *ferre* nequeant *oculi humani*, multo aptiorem, ad *majeſtatem inacceſſam Lucis increatæ* inculcandam. Præſertim 10. quum non tantum *imperſcrutabilis profunditas judiciorum* Dei inſinuetur, ſed etiam *Immenſi Numinis Majeſtas formidoloſiſſima*, cujus *Jubar* omnem *aciem* creatam *præſtinguat*, & *ſacro horrore perfundat.* Ergo nec gradum tueri poteſt adſpectus ille, quem Cl. *Cler.* VIII. propoſuit, *interrogatione* item uſus: niſi quod *Vſ. ſeq.* eam omittat, & *Aurum* pro *Aureo Jubare ſolis* accipiat: h. ſ. *Quamvis in Cælo nubes fuerint quibus lux intercipiebatur, tamen homines poſtea vident, nubibus aquilone diſcuſſis, aureum Solis Jubar: at Dei ſemper tecta Majeſtas; ut nunquam humano intellectu capi, nedum oculis corporeis cerni queat.* Dimidia pars ſcrupulorum levatur: dimidia manet: nec hoc voluiſſe *Elihuum*, liquido confirmari poſſe puto. *Allegoricam* clavim IX. arripuit *Bold.* cenſens *Jobi Hypocriſin*, & *geſticulationes* (quas confinxit ei objectas) *mimicas inter orandum*, ſic perſtringi. *At ut plurimum hujuſmodi homines non cognoſcunt ipſum verum, & lucidum, lumen quod e Cælis eſt: neque verus Dei Spiritus corda purificans, tranſivit per eos. Sed propter tempeſtates Aquilonares concipi ſolet ab hominibus lux aurea ſplendidiſſimæ ſapientiæ* &c. Qui talibus deliciis paſcitur, ex *Gloſſ. Ordin.* aliiſque ad ſatietatem ſe implere poterit. Non procul a vero *Codurc.* X. *Si Dei præſentiam nemo ſuſtinet, quando nube obvelatur, quis lucem ἀπρόσιτον ejus ferre poterit. Non poſſumus mente aſſequi ſublunaria, quanto minus cæleſtia?* Lucem *illam* inviſibilem Dei *deſcribit per æthheream, cum depulſis toto cælo nubibus Sol nitet, & coruſcat. Non poterimus ergo* conſiſtere *apud illum, aut quicquam* in ordinem digerere, *tum* ob tenebras, *quæ ab ejus præſentia deterrent omnem hominem*; *tum* ob lucem; *nam majeſtate abſorberemur.* Diſpoſitio, & ordo, placent; præſertim, quod חשך *tenebras*, & אור *lucem*, referat ad *inacceſſam* Dei *Majeſtatem.* Sed non implet vim loci, quod hæc trahat ad *hominis ignorantiam circa naturam rerum*; quaſi *Elihu* jam ſcire vellet, quid *Deo reſponſuri eſſemus, ſi a nobis rationem peteret rerum, quæ jugiter oculis noſtris obverſantur.* Enimvero non excludo illam *ignorantiam*, ſed hoc *Epilogo* reſtrænari maxime au-

22 A Septentrione aurum venit: ſuper Deo terribilis Majeſtas.

23 Om-

22 מצפן זהב יאתה על־אלוה נורא הוד׃

23 שדי

tumem *arrogantem* iſtam *Fiduciam*, qua *congreſſum cum Deo* ſibi *dari* popoſcerat *Jobus.* Ante oculos itaque XI. proponit Noſtro acutiſſimus hicce Diſputator, ab una parte חשך *tenebras*, *horrorem incutere* natas, ab altera parte *Lucem*, *blandam* illam quidem, ſed quæ paululo *nitidior* ſi ſit, oculos ſtatim *ſerenitate* ſua *perſtringat*, ſeque propius *inſpici*, & *accedi*, non debere, commoneat. Utrumque *Emblema inacceſſam* immenſi & Æterni Numinis *Majeſtatem* graviſſime depingit, hinc *vertiginem* ex *tenebris offundendam*, illinc *viſus præſtrictionem*, *rotationemque*, ex ipſa *Lucis claritate* metuendam, oſtendens. Ad hanc rationem omnia placide decurrere videntur. 1. ועתה *Et nunc*, aptum *inſtantiæ*, ac *concluſioni*. 2. לא ראו *non vident* homines, pro *videre nequeunt oculis apertis*, nil habet quod magnopere offendat. Vehemens tamen me tenet ſuſpicio, eſſe *formam* antiquam *part. paſſ.* pro ראוי, vel potius ראוו, a *Radice* ראה per *ultimam Jod*, vel *Vaw*, prolatam. Geminum dedimus ad *Cap.* 15: 22. צפו, pro צפוו *cui imminetur.* Sequetur germanum עשו pro עשוו *factus Cap.* 41: 25. Hinc naſcitur, *Et nunc non viſibile lumen*, i. e. *non patitur ſe acri & inconnivo oculo adſpici.* 3. אור vel *Sol*, vel *Lumen ſolis*, quod malim, quia ipſa *ſerenitas nitidior* paulo, *acriorque*, oculis alludens, & allabens, loci ſententiam abunde implet; quin vim argumentationis intendit. 4. בהיר *candidus*, *ſplendidus*, ex *Chaldaica Dial.* illuſtratum a *Merc.* & aliis. Ex *Arabica* item a *Grot. Codurc. Boch. Hotting. Cromaj. &c.* Addere liceat بهر apud *Arabes* non uſurpari niſi de *luce acrius micante*, ita ut *prægravet* quodammodo, vel *ordinariam lucem vincat.* Nil opportunius, pleniuſque, hac in ſede, ubi בהיר הוא ſignat *lucem paulo fortius micantem*, quam ſolet. Vides 5. quare *æthera a tranſeunte vento purgatum* induxerit; quod tum illa *acrior ſerenitas*, & *vibratio lucis*, quam *oculi* noſtri *ferre* nequeunt, exiſtat.

Verſ. 22. Admirabilis ſententia; omnes numeros *ſublimitatis* explens: *Ab aquilone aurum venit*; *ſuper Deo formidabilis Majeſtas.* Ad literam I. intellectum a *Lyran.* aliiſque, monentibus *etiam in Septentrionalibus oris Aurum erui.* Res certa: nam *Phaſis Colchorum* inter *Auriferos fluvios* nobilitatus: & e *Caucaſo ramenta auri puriſſimi deſerri a torrentibus Appian. Alex.* annotavit. Hoc qui multis probaverit, non multum vincet; nam *nobilius*, & *copioſius*, haud dubie, *Aurum Arabiæ*, & *Auſtri.* Alienum ergo a ſede loquentis; alienum præſertim a ſerie orationis; ut ad *Vſ.* præc. pluribus diſcuſſum contra Cl. *Schmid.* cum *interrog.* vertentem. *A ſeptentrione* nonne *aurum venit*? Argutius inſiſtitur in vocabulum צָפוֹן, quaſi *Aquilo* a צָפַן *abſcondito*, *remoto*, ſic dictus, daret; *Etſi ſeptentrio remotus a nobis*, & aurum *ibi valde* abſconditum, *inde tamen eruitur*, & *ad nos venit.* Nimis ſæpe noſtra nos acumina ludunt. Iis certe ludendum ſe dedit *Sanct.* II. quum ſuſpicatur, eſſe *proverbium Idumæum*, in quo *Aquilo* ſignificet *locum*, vel *ſtatum*, *durum*, *aſperum*, *inamœnum*; itemque *Aurum*, *magnam* aliquam *commoditatem*: quaſi *Elihu* nunc oſtenderet *Jobo*, *quid commodi capere poſſet ab* Aquilone, i. e. *a dolore*, *paupertate*, *ignominia*; nempe *modeſtiam*, & *ſubmiſſionem*, *quæ omni auro pretioſior.* Addit & aliud, quod ex *litera* & *figura* mixtum; quaſi *Formidoloſa ad Deum laudatio* (ſic *Vulgat.* ultima expreſſit) *compararetur cum auro aquilonari*, id eſt, *cum re omnium pretioſiſſima.* Intelligit per *laudationem formidoloſam*, quæ *cum metu ac religione fiat*, *ex ſpiritu contrito*, & *adflicto.* Qui *Allegoria* delectatur, mallet jam forte III. quod *Gloſſ. Ordin.* propinat, *per Aquilonem*, *peccati frigore conſtrictam gentilitatem ſignari*, *per Aurum fideles.* &c. &c. vel quod *Philipp.*

No

Nos aurum ſanctos intelligimus, qui ab Aquilone Diabolo Domini ſanguine redemti. &c. Quanta intemperies! Non temperanter IV. *Bold. Sæpe ab Aquilone* i. e. *Borealibus, vehementioribus, procelloſiſque ventis, concipitur timor* Dei, *quæ eſt velut lux aurea ſplendidiſſimæ ſapientiæ.* Deſultorem agit: & quum *Vſ.* præc. רוח *Ventum* detorſiſſet ad *Spiritum Dei*, hic ſubito ad *ventum procelloſum* tranſſilit, quo *ſæviente*, & omnia *ſternente*, homines *conſternentur*, & Deo offerant *formidoloſam laudationem.* Rem ex parte attigerunt *Græci* V. qui לא ראו *Vſ. præc.* ut nos, expreſſerant οὐκ ὁρατὸν τὸ φῶς; nunc ſubtexunt, Ἀπὸ Βοῤῥᾶ νέφη χρυσαυγοῦντα· ἐπὶ τούτοις μεγάλη ἡ δόξα καὶ τιμή. Ipſam tamen ſententiam everterunt אלוה *Deum* in אלה *Illa* commutantes. In *Comm. Hieron.* VI. reperio: *Audivi quendam ita dicentem, quod æſtatis tempore, ſole in Aquilone naſcente, aurora ardentior rutilet; ita ut ipſe ſol aureum colorem præſerat:* q. d. *nunc Eliu; inde aurum venire*, i. e. *mundo flammeam rotam ſolis oboriri: & ſuper hoc præclarum ſydus ad Deum formidoloſam hominibus eſſe laudationem.* Eſt quod probes; & eſt quod rejicias. *Aurum* pro *Sole* ipſo, *Globum aureum* referente, etiam ſumſit, Eleg. *Crinſoz.* VII. ad hunc nexum ſatis concinnum, *Quod ſi oculo fixo ſuſpici nequeat radians lumen Cœlorum, quum per ventum pulſis nubibus, Sol nobis ab Aquilonibus detectus* veluti *micat*; quanto magis *in Deo gloria inacceſſa præfulgeat?* Plurimus calculus VIII. tendit ad *lucem* ſolis *ſereniſſimam, liquidiſſimam*, & *aureo fulgore rutilantem* in *Cœlo*, quum omnes nubes Aquilonibus fugatæ, & deterſæ. Ita *Rabbini* plerique, & univerſus ferme Chorus noſter, exigua differentia, quam enotare vix pretium. Laudant *Zach.* 4: 12. ubi זהב *aurum*, eſt *oleum flavum & ſplendens.* Nonnulli addunt ex *Jer.* 51: 7. כוס זהב *poculum auri*, pro *viri rutilantis.* Apud *Arabes* ذهب *Aurum* ſeſe ad ſimiles figuras læte porrigit, ac præſertim in *Cœlo rutilante* concelebratur. Defungar uno ſpecimine ex *Schol.* ad *Moallek.* hunc veteris Poëtæ verſiculum laudante,

والشمس تجنح للغروب وقد جري
ذهب الاصيل علي لجين السماء

Solque inclinabat ad occaſum, jamque currebat
Aurum veſperæ ſuper argento aquæ

Nemo ergo *durum* vocet *tropum*, qua nihil *mollius, ſplendidiuſque.* Apud *Græcos*, & *Latinos*, ſeges talium. *Aureus Sol, Auricomus, Aurea lux*, paſſim, & *Aureæ cavernæ cœli* apud *Varr.* Item abſtracte *Aurum*, ea granditate, quæ *cothurno* Orientis æqualis. *Val. Fl.* L. 2. 55.

Quin agite, O Socii, micat immutabile Cœlum.
Puraque, nec gravido ſurrexit Cynthia cornu:
Nullus in ore rubor: certuſque ad talia Titan
Integer in fluctus, & in uno decidit Auro.

Stare nequit *Euro*, quod edi ſolet. Ill. *Heinſius* tentabat, *Vicino decidit auro:* quod languidum: nec aurem implet, *genuino decidit auro.* Celeb. *Burm.* mallet, *Et mundo decidit auro*, vel *ore*; non nimium tamen iſtis tribuens. Mihi *Flacci* genium, ſpiritumque, reddere videtur, *in uno auro*, i. e. *conſtanti, perpetuo, æquabili, nullis nubibus fuſcato.* Sic *uno ſub ictu*, mox *inf. Vſ.* 259. & *Lib.* 7: 230. *uno ſub frigore*; & *uno vultus pallore gelati*: L. 12. 168. quæ optime explicita, de *continuo*, & *omnia obtinente ſimul.* Eadem granditate iterum *Val.* L. 5: 370.

Et ſævo cum nox accenditur auro
Luctiferas crinita faces.

Deſcribitur *formidoloſus cœli adſpectus*, quem *Jubar crinitum Cometæ efficit*; quod magno ſpiritu *ſævum aurum* vocat Poëta, quo *Cœlum accendatur* quaſi. Iſti terrori unice reſpondet *Luctificas*, quod pro *Lucificas* Cl. Editor ſubſtituit. Capitalis emendatio. Ex *Silio ibid.* laudatum.

23 Omnipotentem non comprehendere valemus; Magnus eſt robore; & judicio ac magnitudine juſtitiæ non opprimit.

24 Prop-

23 שדי לא מצאנהו שגיא כח ומשפט ורב־צדקה לא יענה׃

24 לכן

—— *Clypeumque accenderat auro.*

Et ex *Claud.*

Stellas accendit in auro.

Hæc omnia *Auri a Septentrione venientis* figuratam, quam ſecuti ſumus, acceptionem, ſtabiliunt. Addidi olim, nec pœnitet, *præſtrictionem viſus*, quam *Arabes* adſcivere ſub זהב ذهب, quod ſpeciatim valet, *præſtrictos habuit oculos ex fulgore auri.* Mire quadrat in hac ſedem: *Ab Aquilone*, Cœlos perflante, & tergente, *venit Aurum oculos præſtringens: ſuper Deo formidoloſa Majeſtas eſt.* על quod pleriſque *apud*, *penes*, eſſe hic *poſſidentis*, bene monuit *Schmid.* Intendit, quod Cl. *Mich.* clarius, ſignari *indutum*, *præditum Majeſtate.* על *ſuper* in *veſtibus*, & *ornatu*, ſolemne. Sententiam, ſimulque *Oeconomiam* loci, ad *Vſ.* præc. ſatis puto illuſtratam. Concludo, ut incipiebam, locum hunc ὕψος cumulatiſſimum ſiſtere, cui par, aut ſecundum, vix dabitur.

Verſ. 23. Definitur in illuſtri *Gnome.* Eam *Vulg.* I. ſic expreſſit: *Digne eum invenire non poſſumus: Magnus fortitudine, & judicio, & juſtitia; & enarrari non poteſt.* Illud *Digne*, ex שדי *quod ſufficiat*, ortum ſuſpicor. Ultima a ענה *reſpondit*, ſic inflexa, monentibus & *de Pined.* ac *Vavaſſ.* Plenius *Tigur.* II. *Qui quum ſit O. M. non inveniemus eum, quumque ſit ampliſſimus potentia, & judicio, & eximiæ Juſtitiæ, non reſpondebit.* Obſervat *Merc.* III. ſic יַעֲנֶה ſcribendum fuiſſe at יְעַנֶּה nihil aliud dare poſſe, quam, *non affligit*, vel *affliget.* Supplet ille, מלבו *ex animo*, *lubens:* q. d. *quum nos caſtigat*, *etiamſi nobis malum videatur*, *eſt potius in bonum noſtrum.* Addit & alia, bona in ſe, ſed a loci hujus nervo alieniora. *Jun.* & *Trem.* IV. paulo aliter ſtruunt, & explicant: *Ampliſſimus eſt virtute; ſed judicio, & magnitudine juſtitiæ non adfligit:* i. e. *non utitur omnipotentia, ac ſummo jure, erga creaturas ſuas* &c. Rotundius *Cocc.* V. *Omnipotens eſt, non comprehendimus ipſum, plurimus viribus; & judicium, atque omnem juſtitiam, non opprimit.* Non molle רב צדקה *omnis juſtitia.* Simili ſtructura *Aquila* dederat, καὶ κρίσει καὶ πλῆθος δικαιοσύνης οὐ κακουχήσει. Vix eſt ut illa *multitudo Juſtitiæ* non potius Deo adjudicetur. Cl. *Schmid.* VI. *Omnipotentem non invenimus: Magnus eſt potentia, & Magnus judicio, ac magnitudine juſtitiæ*, quæ *non adfliget.* Inſerit אשר ante לא יענה, & ita exponit, *quæ*, *judicium, & juſtitiam, non adfliget.* Sic *quæ*, in *neutro*, rediret ad *geminam* Dei *virtutem*, *ab ipſo non lædendam.* Ad hanc rationem Cl. *Mich.* niſi quod VII. maluerit, *itaque*, vel *tamen*, *jus*, *& multitudinem juſtitiæ* qua ipſe infinitis modis ſupra omnes homines excellit, *non adfliget*, *lædet*, *opprimet: ita ut vel tibi*, *vel aliis*, *juſtitiam deneget*; *aut æquitatem in conſtituendo ordine ſalutis non obſervet.* Non ſatis digero, *Jus*, & *multitudinem Juſtitiæ*, hoc ſenſu *ad Deum* referri: nam durius exit, *Deum non adfligere ſuam ipſius juſtitiam.* De *Hominis Juſtitia* tunc mallem cum *Cocc.* ut ſit, *eam a Deo non ſufflaminari*, *inhiberi*, *ſiſti*, *ſed omni tempore promoveri.* Satis ad rem: nam *virtutem* & *juſtitiam ſibi ſuam invideri* velut, conqueſtus fuerat Noſter. רב צדקה *quantum eſt juſtitiæ*, ut רב עצמתיו *quantum eſt oſſium ejus*, ſupra. Conſentit *Guſſ.* Nimio acumine in priori colo *Thalmudici* VIII. *Omnipotentem non invenimus Multum robore*, etſi talis ſit: nam talem non experimur eum, ſed potius lenem erga nos: *& judicium copiamque juſtitiæ non adfliget.* Non ſinit *Cap.* 36: 26. quorſum rel-

24 לכן יראוהו אנשים לא יראה כל־חכמי־לב׃

24 Propterea timebunt Eum homines; Nihil videt omnes ſapientes cordis.

reſpicitur: ut nec *Cap.* 11: 7. R. *Salom.* IX. ultimum membrum ſic videtur cepiſſe; *Et judiciis*, *caſtigationibuſque ſuis*, *non opprimit.* Mitto LXX. alioſque longius abeuntes, & finio X. in hocce, *Omnipotens*, quem *comprendere non poſſumus*, *plurimus robore*, *at Judicio*, *ac multitudine Juſtitiæ*, *haud opprimet:* nempe *ſine cauſa*, vel *innocentem.* Ita *Crinſoz. Cler. Reim.* &c. Eſt idem, paulo aliter enunciatum, quod *Cap.* 36: 5. ut ambigi vix queat, quin ut ibi illuſtri illa ſententia *Dei potentiam infinitam*, *infinita juſtitia*, *& bonitate*, *temperatam eſſe*, inſinuabatur; ita hic in concluſionem, convictionemque, idem nunc conſignetur. ענה abſolute *vim facere*, *opprimere*, *injuſte vexare.* Sic *Cap.* 30: 13. *Dies oppreſſionis*, & *vexationis injuſtæ.* Item *Exod.* 3: 7. *Pſ.* 9: 14. &c. Ad tollendum ſcrupulum, cui ob *Ellipſin* ꝑ ב adhæſum, dari poſſet; XI. *Et Judicium*, *ac Magnitudo Juſtitiæ*, *non adfligit*, *non opprimit.* Ita שגיא כח redderet quod *Cap.* 36: 5. dictum, cum hac luculenta acceſſione: *Eum qui eſt Juſtitia ipſa*, *neminem poſſe injuſte vexare*; *aut potentia ſua opprimere.* Confer *Deut.* 32: 4. *Omnes viæ ejus* משפט *ipſum jus.* &c. Adde *Pſ.* 99: 4. & 119: 121. Item *Pſ.* 89: 15. & 96: 4. *Juſtitia & Jus firmitas ſolii ejus.* Illa *abſtracta* loquendi *forma* nil habet quod diſplicere queat. Sit tamen optio libera. Res eodem redit.

Verſ. 24. Quod primo adſpectu languidius videri poſſet, pro reliqua vehementia, & acrimonia, Actionum prægreſſarum, duplici ferit aculeo, atque decentiſſimum præſtat Finem harum *Jobi* redargutionum. Prius Colon nihil habet dubii; nam quod יראוהו aliis eſt *timebunt*, aliis *timent*, aliis *timuerunt Eum*; aliis denique *timeant*, nullum facit momentum: ut nec, quod אנשים *Viri* quibuſdam, aliis, cum reſpectu ad vilitatem, *Mortales*; quibuſdam poſtremo *Homines cordati*, *Virorum* nomine digni. Talia, quæ nulla norma Linguæ decerni poſſunt, pendent a modo cogitandi, in quo, ut in lineamentis, cuique ſuum pulchrum. Poſterius nonnihil diſtrahit, & diſtrahitur. *Vulg.* I. *Et non audebunt contemplari*, Eum, *omnes qui ſibi videntur ſapientes.* Vicinum, quod *Caſtal.* habet. Abnuit *Syntaxis.* Doct. *Tigur.* II. *qui minime curat*, *quid machinentur omnes*, *qui ſibi ſapere videntur.* Eodem *Merc.* collineat III. *Non videt omnes ſapientes corde*; i. e. *non curat eos*, *quominus puniat*, *qui Ipſum offendere audebunt*: *nec ſapientia ſua quicquam iis prodeſt*, *niſi Deum timeant* &c. Idem hoc expreſſum a *Jun.* & *Trem.* IV. *Non reſpectat ullos ſapientes animo*: cum quibus faciunt *Cocc. Schmid.* &c. Nec *Cler.* V aliud dedit, quamvis ſubſtituat, *nec reſpicit ullos* eorum *qui animo ſunt callido.* Diverſum quid V. exhibet *Crinſoz. Sed non omnes videt repletos* hac *Sapientia.* Subdit *Vir Doct.* in *notis*, textum *Hebræum* adferre, *Eos non videt omnes ſapientes corde.* Sic confecta res foret. Sed *Eos* abeſt, ad quod כלם requiritur, vel הכל ſaltem; ut *Pſ.* 43: 3. הכל סרו: obſtat & *Mackaph* aliquantulum. Aliquid tamen deſiderari in recepta explicatione, certum: & חכמי לב non ſatis pleno jure redditur, *qui ſibi ſapientes videntur.* Scio III. *Grot.* VI. annotaſſe in *Hebræo* eſſe, *ſua opinione ſapientes*: ſed idem ſcio, לב *Cor* non adferre *opinionem*, in hac utique formula, ſemper *inſignem ſapientiam* reſonante, ſecundum Originem, in *Opuſc.* de *Def.* indicatam; qua חכם לב eſt συνετὸς τῇ καρδίᾳ. Vide *Job.* 9: 4. *Prov.* 10: 8. & 11: 29. *Exod.* 28: 3. & 31: 6. &c. An ergo ſtare poſſit VII. quod & *Merc.* adduxit? *Non accipiet perſonam eorum.* Vix putem. Occurrit mihi VII. τὸ μηδὲν, quod in לא ſæpius jam *ſubſtantive* deprehendimus. Inde grandi figura ſubnaſcitur, *Nihilum*, τὸ μηδὲν, *videt omnes vel ſapientiſſimos cordis.*

Gra-

Graviſſima *Gnome*; in qua appoſitiſſime Finem fecit Vir Zelo Dei flagrans; idemque moderationis, prudentiæ, & ſolidæ acrimoniæ, abſolutum Exemplum.

CAPUT TRICESIMUM OCTAVUM.

Verſ. 1. ET reſpondit Jehova Jobo ex turbine, & dixit.

2 Quis

Verſ. 1. ויען־יהוה את־איוב מן־הסערה ויאמר :

2 מי

Verſ. 1. Ultimus hicce Actus exhibet geminam *Apparitionem*, Diſceptationemque *Dei e Turbine*, qua interminabilis hæc lis, & contentio, ita finitur, quemadmodum par erat; atque Homo pius, quem dolores infiniti, & conſcientiæ intaminatæ puritas, ulterius evexerant, quam reverentia Deo debita poſtulabat, ad officium placide reducitur, *Creatoris immenſitate* ei ante oculos propoſita, & clementiſſimis interrogationibus, provocationibus, deductionibus, vivo ſub lumine, & ſenſu, convictionis, inſinuata. Habes, ni fallor, uno verbo univerſam *Oeconomiam* quatuor Capitum, in quibus per mihi mira ſæpe viſa cum *materia*, ſtatui *Quæſtionis*, quæ tantis animorum motibus diſceptata fuerat, non directe reſpondens: tum *tractatio* ipſa tam longe, late, lente, circumducta, atque in monſtrorum formidoloſiſſimorum deſcriptione deſinens. Aliter reſponderi non debebat, nempe, illi, qui Deum in certamen, & congreſſum, vocaverat toties: nec cum eo deſcendendum in *abditas rationes conſiliorum Divinorum*, ob quas *bonis* ſæpe *mala* immittuntur, *malis* ad tempus permittuntur *bona*. Sufficiebat, ut *cum ſenſu* propriæ *tenuitatis*, *immenſa* Dei *Magnitudo*, ex operibus creationis ſplendidiſſime relucens, ei paulo fortius admoveretur, radioque ex Patre luminum profecto ſeſe menti hominis Religioſiſſimi penitius inſinuaret. Hoc *Elihu* in poſtrema oratione, non ſine Numine, admirabiliter facere conatus fuerat; & credibile, cum reliquam viri reprehenſionem, tanta æquitate temperatam, Noſtrum adfeciſſe; tum inprimis partem illam noviſſimam Eum tetigiſſe, ubi hinc *caliginem profundiſſimam*, & *inpenetrabilem*, qua ſummum Numen ſe, ſuaſque vias, abſcondit: illinc *lucem glorioſam*, & *inacceſſam*, *quam* nulla *creata acies* ſuſpicere, nedum ſuſtinere, ac propius inſpicere, queat, inculcatum iverat. Hæc videtur cauſa, vel unica, vel præcipua, quod *Jobus* & placide audiverit diſſerentem, & ſilentio ſuo caſtigationes tam cordatas, ac graves, comprobaverit quodammodo: ſe *modum* haud *ſervaſſe* in acerrimis illis defenſionibus ſui jam perſentiſcere incipiens. Sic plerique cum *Mercero* judicant. *Calvinus Conc.* CXLVII cenſet *Deum, quod animadverteret Jobum non ſatis domitum ſermonibus, & rationibus Elihui, illi Majeſtatis ſuæ ſenſum ex turbine exhibuiſſe, ut expavefactus culpam agnoſceret.* Id ex parte verum, nemo neget: nullnm enim vel lumen, vel fulmen, orationis humanæ, frangat, edometque, Cor ſoli Deo penetrabile. Simul tamen tenemus, hac ipſa efficaciſſima *convictione*, *Victoriæ palmam* contra iniquos Cenſores Noſtro aſſignatam; in eaque luculentiſſimum præberi teſtimonium *Innocentiæ*, & *Juſtitiæ*, nullam in partem culpabilis; niſi quod crimina nimis acriter a ſe depellendo, in criminationem quandam ipſius Dei incidiſſet; atque reverentiam infinitæ Majeſtati debitam non *corde*, ſed *ore*, imprudentius minuiſſet. Nec ſententiam, nec verba, ſatis temperaſſe putem *Codurcum*, quum ait, *Dominum tandem ſilentium rupiſſe, ut garrulitatem rabularum compeſceret; atque ſapientiam humanam contunderet, & confunderet, in Amicis non ſolum, ſed & in Elihu*, &c. Illuc deflectit *Vſ.* 2. ubi multi veteres *Elihuum* & *Amicos* increpitos ſtatuerunt.

tunt. De eo mox plura. *Bolducius* ſolum *Elihuum* ibi intelligit; atque *primum* huncce *ſermonem* non *Jobo*, ſed *Elihuo*, caſtigando editum fuiſſe contendit. De eo item ad *Vſ.* ſeq. diſpicietur. Hinc tortura verſui noſtro data; & *Reſpondit Jehova Jobo*, explicitum, *pro Jobo.* Violentum.

Ibid. Circa hanc *Apparitionem* magna exoritur quæſtio; quandonam ea facta: an *durante* adhuc *conſeſſu*, & *conflictu*: an poſt *intervallum*, minus, majuſve, *temporis.* Trivium. Sunt I. qui הסערה, *procellam* huncce, differente cum maxime *Elihu*, collectam, eo ſilente mox erupiſſe velint. Tenent hoc non tantum omnes illi, qua Veteres, qua Recentiores, qui *Vſ.* 2. ad *Elihuum* & *Amicos* trahunt: verum etiam multi eorum, qui *Jobum* ibi compellatum ſtatuunt. *Calvin.* idem tacite ſupponit, in iis quæ ſupra adduxi. *Merc.* illuc quoque acclinis eſſe debuit, quum monet *Elihui ſententiam a Domino magna ex parte confirmari, & argumenta eadem ex meteoris ſumta adhiberi* &c. Diſertim *Cocc. Dicit* הסערה *indigitans procellam Eliu loquente coortam* &c. Redi ad *Cap.* 37: 1. Similiter *Schmid.* notat, *nihil a Jobo exceptum ad ſermones hoſce; licet nullam quoque confeſſionem habeamus: ſed nec ſciri, an tantum temporis intervenerit, inter finitum ſermonem Elihui, & apparitionem Dei, ut Jobus mentem ſuam exponere potuerit.* Aliud II. ſectati, qui *Turbinem* figurate vel *ſomnum Divinitus immiſſum*, vel *Ecſtaſin*, interpretantur. Videſis *Cajet. Munſt. Iſid. Clar.* ex quorum mente *miſſum* ſaltem *cœtum* oportuit ante, quam hæc *Ecſtaſis* ſuperveniret. Erud. *Crinſoz.* III. annotat, *aliquantum ſpatii* videri *interceſſiſſe*; *quin veriſimile Amicos jam tum ad ſua fuiſſe reverſos:* ex *Cap.* 42: 8. Apparet rem eſſe haud facilem ad conſtituendum. Priori ſententiæ nonnulla favent; nonnulla item obſtant. Favet 1. quod ad tantam litem ſopiendam Arbiter e Cœlo requirebatur, antequam conſeſſus ſolveretur. 2. Quod ita ordo Libri contextus, ut hoc ipſum innui videatur. 3. Quod alias inſerendum fuiſſet ויהי אחר הדברים האלה *Et fuit poſt hæc:* ut 1 *Reg.* 21: 1. & alibi. 4. Quod *Materia*, per *Oraculum* deducta, ejuſdem ſit *Characteris* cum oratione *Elihui*, eique *cumulum* ſuperaddat. 5. Quod ſtilus quoque ejuſdem ſit coloris; quaſi indicare voluiſſet Deus, ſe poſtquam *Ore Elihui* uſus eſſet ad *hominem hominis opera* convincendum; nunc tandem *ſuomet ore* adeſſe, ad *os contradictionis claudendum*, & *cor obedientiæ* ſubmiſſæ *recludendum.* 6. Quod nimis diu vel aperte damnata, vel ex parte ſuſpecta, Viri virtus, atque innocentia, in lucem venire merebatur ante, quam vel *Amici*, cum ſuo immoderato & injuſto, vel *Elihu* cum moderato ſuo & juſto, præjudicio, a *Jobi* præſentia diſcederent. Decens quoque dixerim 7. ut Noſter, qui *præſentibus* multis *modum* ſæpe *exceſſerat*, etiam iiſdem *præſentibus* ad officium rediret; atque ingenua confeſſione cordis contriti dilueret, quicquid ore minus prudenti eſſet peccatum. Obſtat contra. 1. Quod *Apparitiones* in frequenti cœtu contingere vix ſolerent; ſed in ſecreto per *ſomnum*, vel *Ecſtaſin*, quorſum media opinio tendit. 2. Quod *Jobus* non tantum *audiviſſe vocem* Numinis, ſed etiam *imaginem* quandam, & *ſpeciem viſibilem Majeſtatis*, oculis hauſiſſe videatur, ex *Cap.* 42: 5. unde iterum *viſus Ecſtaticus* firmamenti quid ſumit; qui ſimilis fuerit illi, quem *Cap.* 4: 13. &c. deſcribit. 3 Quod *totum conſeſſum*, hoc *turbine involutum*, in loco manſiſſe, atque *aure attonita verba oraculi* accepiſſe, a vero abhorreat. Magis 4. abſonum fuerit, ſi eos nihil audiviſſe ſtatuamus. 5. Neutrum ſatis aptum ad id quod *Cap.* 42: 7. ſubnotatur, niſi placeat ibi continuare orationem, *Treſviroſque in conſeſſu eodem* clara voce *increpitos* ſtatuere. Id ſeries interrupta narrationis, & mutatio ſtyli, vix permittant. Habes rationum momenta, quæ ſuſpenſum retinere queant animum trutinantis. Qui rem decidere poterit, inibit gratiam. Plus ſumit, quam oportebat Cl. *Cler.* quum notat, *Qui volunt hunc Librum eſſe Parabolam, hoc loco nituntur, aut niti poſſunt, quia excepto Moſe Deus neminem ita allocutus eſt, ut ei palam reſponderet. Quod ſi revera factum in gratiam Jobi, intelligendum erit quod de Moſe Num.* 12: 7. 8. *cum hac exceptione, niſi aliter viſum fuerit.* At *diverſi* hi *modi Revelationis*; neque neceſſe eſt, ut *Num.* 12. illud languidulum annectatur. Neutiquam etiam legitima concluſio, *hunc Librum eſſe parabolam*, i. e. *totam Hiſtoriam eſſe confictam more parabolico.* Juſtius, credo, intuliſſet, ergo

2 Quis hic obtenebrans conſilium, in verbis ſine ſcientia?

2 מי זה מחשיך עצה במלין בלי־דעת׃

3 Ac-

3 אזר־

more parabolico conſcriptam eſſe hanc Hiſtoriam, ad quam adſcita ſint *ornamenta Dramatis*, vel *Tragœdiæ*, quibus non nimis preſſe ſit inſiſtendum; veluti quod hic repræſentetur immediate poſt conflictum illum Cœleſte oraculum interveniſſe, ad *Litem durante* adhuc *conſeſſu terminandam*, & in ordinem cogendos omnes, qui limites officii exceſſerant. Erunt forte, qui in eo acquieſcent: mihi necdum liquere haud diffitebor: & ad *Extraordinarium* huncce *caſum* majorem lucem circumſpicio. Argumentis, quibus priorem ſententiam communivi, in conſeſſu, *pendente* velut *Lite*, deciſionem e Cœlo factam, hoc ſuperaddi velim, quod ſubmonuit Cl. *Coec.* verbo יען *reſpondit* reſpici *ad vota & ſermones Jobi: cui, quum in* סערה *procella atteri petiiſſet, in contrarium res vertat; ut ex procella orire tur conſolatio.* Fortius ſtringet, ſi attendatur, *Jobum* ter, quaterve, *publicum* veluti *congreſſum* cum Deo depopoſciſſe; in quo *Cauſam* ſuam *exponere* poſſet. *Cap.* 9. & 13. & 23. denique *Cap.* 31. ſub finem. Amici non *bonam conſcientiam* interpretabantur, ſed *contumaciam.* Ipſe *Elibuus* tantam *confidentiam*, ut par erat, reprehenderat acriter. Datur tamen honori Viri, quod dari poſſe negabatur, & *Deus* velut *de Throno deſcendens*, cum *homuncione diſceptationem habere* non dedignatur, eumque *interrogationibus lentis*, & *ſumma clementia temperatis*, *pacat*, *tranquillat*, ad ſubmiſſionem ſedatam revocat, ſimulque *Victorem Cauſæ* declarat, *citra Cauſam Jobum* tam diu *vexatum* fuiſſe, *ſuomet teſtimonio* confirmans. Manet hoc pacto ſimplicitas literæ, neque neceſſe eſt *Turbinem* hunc ad *Figuram* coactiorem detorquere, qua vel *aſpera increpatio*, vel *turbatio mentis procelloſa*, vel *Ecſtaſis ſubito turbine immiſſa*, ſignificetur. Non laudo, quod per *Jehovam* hic *Angelum Jehovæ* intelligendum eſſe cenſeat *Grot.* Ipſe *Creator univerſi* nimis diſerte verba facit. Ejus nomine talia locutum *Legatum*, nunquam probabitur. Alia quæ de nomine *Tetragrammato* hic appoſite adhibito: de convenientia *apparitionis in Turbine*; de ſcriptione מן pro מן, hic habent Docti interpretes, omittere ut poſſum, ita debeo, quemque hoc in genere ſuo ſenſu abundare juſtum cenſens. Idem dictum velim de *Allegoricis* & *Myſticis* illis *fontibus*, quos in quatuor hiſce Capitibus extremis præſertim inſignes Doctores, qua veteris, qua recentioris, ævi, aperuere. Horum cogitatis per meum ſilentium nihil derogatur: quando totum hocce genus extra limites Commentarii hujus poſitum: quippe qui, in Litera conſtituenda, & explananda, unice occupetur.

Verſ. 2. Quis hic compelletur, & perſtringatur, magna diſſenſio eſt. Plerique Latini I. in *Elibuum*, de quo ſiniſtre eos judicaſſe, ut de *arrogante*, & *tumidiſſimo juvene*, ſæpe monui, *Cenſuram* hanc obliquo ictu cecidiſſe cenſent, oratione mox *Vſ.* 3. ad *Jobum* directa. Ita *Gregor. Philipp. Beda*, *Thom. Aquin. Lyran. Dionyſ. Hugo*, *Titelm.* Eodem, dubius licet, inclinat *de Pined.* itemque *Sanct.* Latius *Codurc.* II. cum *Elibui arrogantia*, Amicorum quoque *garrulitatem ſuperbam*, *fulminari* ait: in verſu ſequente *amicam & familiarem* ſtatuens *compellationem*, quæ *Jobum* erigat & bono animo eſſe jubeat. Ulterius progreſſus *Bolducius* III. hanc increpationem univerſam, in Caput *Elibui* detorquet, *prima* hac *Apparitione* pro *Jobo* omnia hæc dicta contendens, ut *Viri Juvenis arrogantia retunderetur.* Utitur ficulneis argumentis; quibus immorari haud lubet; quum ſemet ipſe deſtruat, uno halitu laudans *Elibui* præcedentes orationes, & ab *imperitia*, ac *vanitate*, contra Veteres eas abſolvens. Quid ergo peccavit *Elibu*, ex mente *Bolducii*? 1. *Quod cum plura ad illuſtrandum & magnificandum* Dei *conſilium proferre potuiſſet, non fecerit.* 2. *Quod licet nonnulla ſatis apte dixerit, illa tamen tam pauca, & modica ſint, in comparatione Divinæ de illis ſcientiæ, ut mere, vereque, imperitus potuerit appellari a Deo: qui ideo tantæ inſcitiæ & ignorantiæ ſupplendæ tractationem hanc ipſe perſequatur.* Qui ita vituperat, ſplendide ornat, & non caſtigationem, ſed comprobationem, Numinis abſtuliſſe *Elibuum*, dum

3 אזר־נא כגבר חלציך ואשאלך
והודיעני׃

3 Accinge, age, ſicut Vir, lumbos tuos: atque interrogabo te; & notum fac mihi.

4 איפה

4 Ubi

dum contradicit, firmat. Vincit ergo IV. ſententia *Chryſoſtomi*, *Auguſtin. Cajetan. Steuch. Eugub. Iſid. Clar. Vatab. Calv. Merc.* &c. &c. a qua nec *Vavaſſ.* recedere auſus: quin ne *de Pined.* quidem, quinque rationibus eam adſtruens. In re liquida nec adducere eas vacat, nec alias complures ſuperaddere neceſſe: quum altera illa opinatio inde tantum emanarit, quod de *Elihuo* minus recte ſentirent, quem viri *prudentis*, *moderati*, & vero Dei Zelo inflammati, partes egregie ſuſtinuiſſe probavimus, quin imo *os Dei* quodammodo fuiſſe, oſtendimus, ad eum *hominis ratiociniis* retundendum, qui *Deum ipſum* in certamen, & congreſſum, devocare, auſus fuerat. Hæc *audacia*, quantumvis puriſſimæ conſcientiæ teſtis, & index, merito jam ab ipſo Deo taxatur, & quaſi deridetur, formula מי זה *Quis hic?* qua *infra Nihilum* dejicitur, qui ſe *Aliquid* coram Deo facere nititur. מחשיך עצה trifariam exponi video. 1. *obtenebrans conſilium* Dei: i. e. *arcana judicia Numinis obſcurans*, & *involvens*, *imperite diſſerendo* &c. Ita *Merc. Calv. Beza. Jun.* & *Trem. Druſ.* &c. Ad *Jobi conſilium* retulit 2. *Vatabl. per ambages*, & *verbis obſcuris explicitum.* Cl. *Cocc.* 3. docte ſtruit החשיך עצה, ut *Eſaj.* 28: 29. הפליא עצה *mirabile conſilium capere:* & *Eſaj.* 29: 15. העמיק עצה *profunde ac tecte conſulere:* ad quam rationem dat, *Obſcure & perturbate conſulere:* quod fit, *quando mens judicantis excæcata male ſibi conſulit, non eligens quod utile, ſed quod inutile.* Cl. *Schmid.* 4. mallet ad eandem ſtructuram, *conceptus animi proferre tenebris ignorantiæ plenos*, & *nullo modo probandos.* Mihi החשיך עצה *tenebrare conſilium* 5. eſt ſpecies *Oxymori*, pro *lumine ipſo conſilii*, & *ſapientiæ*, *abuti ad tenebras ſibimet offundendas*, *ibique velut in nocte oberrandum*, *ubi dies lucere potuiſſet*, & *debuiſſet.* Talis fuit caſus *Jobi.* Habebat ille *Conſilium* עצה, habebat *Conſcientiæ puriſſimæ teſtimonium*; habebat *lumen fidei*; habebat *amorem Dei*; omnia tamen hæcce *Divina principia*, quibus ſe erigere debuiſſet, & dolores vincere, contra ſemet ipſum convertebat quaſi, ad ſeſe affligendum, cum Deoque immoderate, & immodeſte, expoſtulandum; quaſi a *gratia Dei* excidiſſet, qui eam *perenni radice* in ſeſe *radicatam* ſentiebat. Hoc vere erat *Tenebricoſum facere Conſilium*, & *lucem ſuam efficere horridam caliginem*, in quam anima ſemet magis magiſque mergat. Non objicitur *ignorantia*, aut *cæcitas* in rebus Divinis, ſed *Lux pura puta cognitionis ſalutaris*, & *gratiæ largiter impertitæ*, dicitur in contrarios uſus, effectuſque, converſa, per *effrenem* illum *luctum* cui ſemel habenæ laxari cœperant; perque *nimis ardens ſtudium innocentiæ ſuæ* adverſus injuſtas criminationes *defenſandæ.* Stare nequit, quod ex h. l. concludi poſſe cenſet Erud. *Crinſoz. Jobum Dogma Reſurrectionis ignoraſſe*, *quod animum ejus conturbatum tranquillare potuiſſet.* Contrarium ex hoc ipſo loco tuto colligas: nam in *media luce*, atque adeo *ex luce*, *ſibimet tenebras offudiſſe* dicitur Noſter. *Verbis quæ ſine ſcientia:* non tam *imperitis*, *indoctis*; ut *Merc.* quam *imprudentibus*, *ſine circumſpectione*, ut *Cocc.* Poſſis etiam, *verbis temere jactis*, *verbis non ſenſu ſed affectu pronunciatis:* ac propterea *firmitudine deſtitutis.* Habes *Characterem querelarum & expoſtulationum Jobi:* quem ſæpius inculcavimus; & ſine quo nec intelligi poſſunt, quæ dixit, nec ſane ullo colore excuſari.

Verſ. 3. Admirabilis per totum hocce caput regnat *Irriſio:* cujus *penetrantiſſimam acrimoniam* tanta *clementia* temperat, ut a manu Medentis, potius, quam caſtigantis, eam profectam, & applicitam, appareat. Rectiſſime ergo *Merc.* vocat *Ironiam*, *ſed Amicam*, *qua Jobus in viam revocetur.* Neſcio quid Cl. *Schmid.* viderit, quum mavult eſſe *verba indignationis* q. d. *Quandoquidem ad iram*, & *diſ-*

4 Ubi loci fuiſti, quum fundarem terram? indica, ſi intelligentia polles.	4 איפה היית ביסדי־ארץ הגד אם־ידעת בינה׃
5 Quis poſuit menſuras ejus? nam noſti: aut quis extendit ſuper ea lineam?	5 מי־שם ממדיה כי תדע או מי־נטה עליה קו׃
6 Su-	6 על־

diſputationem., *tua imprudentia me cogis*, *age ergo*, *accinge te adverſus me*, *ſi vir es.* Vultne *ſerio* hæc dicta a parte Dei? Non credo. Non poteſt. Teneamus, quod cuique ultro ſe ingerit, *Rideri* illas *animoſiſſimas Jobi voces*, quibus ſe *cum ipſo Deo congredi* cupere, toties indicaverat: quin *aciem* quaſi *inſtruxerat*: ſed ita *rideri*, ut ſimul eluceat non ab *irato Judice*, ſed a *Patre*, & *Medico* mitiſſimo, aculeum huncce admoveri. Ipſe Vir Doct. hoc mox agnoſcit quum ad, *Notifica mihi*, monet, *eſſe phraſin humanitatis*: q. d. *non agam tecum rigoroſe*, *ſed humaniter te tractabo.* Cl. *Cocc.* agnoſcens primo *Ironiam continuari*, & omnia bene explanans, ſubdit, *poſſe etiam citra Ironiam accipi*: *ut* cinctus lumborum *ſit* ἑδραίωμα *veritatis*, *in qua* τὸ ἰσχυρὸν καὶ φρόνιμον, *nec non* τὸ ἀνδρῶδες: & notificare, *ignorantiam ſuam*, *ac Dei providentiam*, *confiteri*: *ut* הודיע *Pſ.* 32: 5. *valet confiteri.* Omnino retinenda *Ironia*, & quidem *Sarcaſtica*; quæ decus & pondus his ſententiis addituit.

Verſ. 4 Intendit ſe *vehementia amica*, & *paterna*, *Ironiæ.* *Ubi loci eras*? Rectiſſime *Piſcat.* & *Belg.* *nuſpiam eras*: *ne eras quidem.* Item *Merc.* *Quum e terra ſumtus ſis*, *ubi eras*, *quum ego eam fundarem*? *cum irriſione dictum.* Hanc *Ironiam amicam* rejiciens *Schmid.* mallet, *Fuiſtine mecum*? *aut num adjuviſti me*? *ut ſcias rationem*, & *modum*, *quo fundaverim terram*, *ut tu quoque terram fundare poſſis*, *mihique par eſſe*? Hæc citra *Ironiam* dicta, non intelligo quem ſenſum ferant: cum ea, ad *Nuſpiam eras* redeunt, eique *aculeum* addunt. Jucundum, ſed *Scopo* minus conjunctum, quod *Chryſoſt.* in *Caten.* habet, *Qui tua cauſa terram fundavi*, *te*, *cujus cauſa eam fabricatus ſum*, *contemnerem*? &c. *Si propter te Mundus tanta fruitur providentia*, *quanto magis Tu ipſe*? Cl. *Cocc.* ad magna hæc veſtigia univerſam hanc *tractationem* oppoſitam cenſet *curæ ſupervacuæ*, unde *Jobus* abſtrahatur eo argumento, *quod omnia de quibus ſollicitus eſſe poſſit* homo, *jam ſint proviſa*, & *ulterius provideantur*, *ipſo partim non extante*, *partim ignorante.* Subjungit, *Deus hic non egreditur limites inſtitutionis convenientis Veteri Oeconomiæ*, *nobis ſervans revelationem Myſterii Euangelici*, *Patres interim excitans ad ſedulam Elementorum mundi*, *per quæ eos erudire voluit*, *conſiderationem*, *eoſque in puerorum ordinem redigens*, *docens eos credere*, & *ſperare*; *non vero ſcire*; & *inniti Deo*, *non ſibi.* Hoc alibi lubentius admitterem. Quid nobis ſedeat *Vſ.* 1 indicatum. In poſtremo membro אם ידעת בינה ſuſpicabar, formam *imperativi* adſciſcendam, ut ſit, *Indica*, *ſi noſti*, *declara*: ſed non deſciſcendum a *formula*, ידע בינה *pollere intelligentia*, quam reperies *Eſaj.* 29: 24. *Prov.* 4: 1. Item 1 *Chron.* 12: 32. & 2 *Chron.* 2: 12. Vehementer pungit, *intelligentia præpolleas neceſſe eſt*, *quippe qui te Deo Juſtiorem*, & *Sapientiorem*, *in Cauſa hacce*, *feceris*; *tam animoſe ei in complexum*, *ac certamen*, *venire cupiens.*

Verſ. 5. Sublimitatem, & pulchritudinem, *Imaginis* ſuſceptæ, *qua Orbis terrarum* cum *Ædificio magnificentiſſimo* comparatur, late exequi nec noſtrum eſt, nec a nobis id quiſquam deſiderabit. Verbulo tantum ſubmonebo, ad *Immenſitatem Conditoris* inculcandam interrogationes has valere: atque medium illud כי תדע non eſſe, *quod noſcas*, non, *ut noris*, non etiam, *ſi ſcis*, ſed creſcente *ironia*, *nam ſcis*: ut optime *Belg.* *omnino ſcias neceſſe eſt*, *qui tantos tibi ſpiritus ſumſeris.* Simile *Vſ.* 21. recurret. Cl. *Schmid.* mallet, *quia ſcies*, *ſi*, *ſcilicet*, *me ſapientior ſis*; vel *ſi ibi fuiſti*, *ubi fundavi terram.* Nervo-

6 על־מה אדניה הטבעו או מי־
ירה אבן פנתה :

6 Super quid baſes ejus demerſæ ſunt? aut quis jecit lapidem angularem ejus?

7 ברן־יחד כוכבי בקר ויריעו
כל־בני אלהים :

7 Quum cantillarent ſimul ſtellæ auroræ; & clangerent omnes filii Dei.

8 ויסך

8 Et

voſius illud. Obſervandum præterea, illo מי *Quis?* non ſimpliciter nunc exquiri *Quiſnam ſit qui orbem ſit architectatus*: nam perfacilis fuiſſet reſponſio; ſed ſimul *modum creationis* includi. Hoc ad *Vſ. ſeq.* plenius ſentietur. De *menſuris* hiſce, & *linea*, conſciſcendum *Mercero*, *Coccejo*, aliiſque, eſſe figuratam dictionem, qua *dimenſiones* deſignentur, & *norma* exactiſſima, *Divinæ* hujus *ſubſtructionis*, quam nulla acies creata aſſequatur, nedum exequatur. Cl. *Schmid.* mavult *menſuras & regulam negari*, q. d. *quis inſtrumentis menſoriis delineavit eam? quis duxit ſuper eam regulam aliquam? Certe nemo: ſed ſine inſtrumento menſorio & ſine omni regula facta eſt. Quomodo ergo fieri poteſt, ut tam eleganti forma, & proportione, facta ſit?* Nulla hic diſſenſio; ſed amica conſenſio, ac conſpiratio: nam *ſine omni regula, & dimenſione externa*, *Ædificium* hocce *pulcherrimum* eſſe *conſtructum*, ut utrimque tenetur; ita ad *internam proportionem*, & *regulam*, tantum opus inenarrabiliter elaboratum, utrimque inſinuari video. *Calvin. Conc.* CXLVIII. conſulendus, ubi recte oſtendit, ſic *menſuras*, & *lineam architectonicam*, *removeri*, ut ſimul *ſtatuantur modo longe excellentiore*, *in quo agnoſcendum ejuſmodi miraculum, ut omnes noſtri ſenſus in eo deficiant.*

Verſ. 6 Cum *menſuris*, & *linea*, concinne junguntur *Baſes profundius merſæ*; velut in luto, ex vi verbi טבע: & *Lapis angularis*, *Frontiſpicium*, & *faſtigium*, hujus *Ædificii* conſtituens, firmans, ornans. Ad hæc ita *Cocc. Baſes notant firmitudinem collocationis, ratione partium terræ longius a centro, & naturali loco, ſubrectarum, ut extra aquas emineant. Alii ſolidiores & quaſi adamantinas terræ partes inferiores intelligunt: immenſis ſpecubus aquarum plenis ſuperſtructas.* Lapis anguli *continet & convincit, in ædificio, latera, ne ab invicem diſcedant, & ſtructura fatiſcat. Per hoc intelligimus totius Pilæ, ſive Syſtematis, ab omni latere firmitatem, ne ſoluta compage ſuccuti, ſubverti, abſorberi, ulla pars poſſit.* Cl. *Schmid.* iterum ad hæc: *At nobis certum eſt, quod terra nullas Baſes habeat, nihil ſuper quo baſes demitti poſſint. Sic ſupra Cap* 26: 7. terra *dicitur* ſuſpenſa eſſe ſuper בלימה Nihilo. *Quin hoc ipſo loco negari putamus baſes, & baſium fundamenta: & hunc ſenſum eſſe:* Habetne terra ullas baſes? &c. *Certe non habet, & a nihilo tota ſuſpenſa eſt.* Eadem ſpecies diſſenſionis, quam ad *Vſ* præc. indicavi, cum magna conſenſione; nam ita *Baſes*, & *Lapides* Angulares, ſtrictius dicti, removentur, ut tamen *terram fundamentis & firmamentis* ſuis *libratam*, *nixamque eſſe* modo imperveſtigabili, inculcetur. Hoc phraſis *Cap.* 26: 7. *Suſpendendi ſuper Nihilo, & nutibus ſuis in ſe conglobandi, ad firmitatem inconcuſſam*, diſertiſſime adfert. Confer *Merc. Piſc.* &c. in primis *de Pined.* qui hic copioſus: nec non Naturæ facem prælucentes philoſophos *Scheuchz.* & *Nieuwentyt*: Interrogatio per מה *Quid?* & מי *Quis?* concepta, arguit, de *modo creationis* agi, atque *Jobum* ſimul caſtigari, quod in *Creatoris* quodammodo *Jura* invaſerit, & *virtutem*, ac *ſapientiam*, pluſquam *creatam* ſibi arrogaverit, qui ita univerſi hujus *Opificem* ac *Moderatorem* provocare auſus fuerit. Ergo illa, *Quis poſuit? Quis extendit? Quis jecit?* hunc ſenſum fundunt, *Tune is, qui cuncta e Nihilo extracta, ſuper Nihilo ſuſpendis.* Graviſſimus ictus, quo *creatura* admonetur, ut quod probe ſciat, etiam intime perſentiſcat, neque cum *Creatore infinito* contendere pergat.

Verſ. 7. Nexum bifariam inſtitui video. Receptiſſimus I. is, qui cum proximis hæc copulat pro inſigni acceſſione, qua *Terræ*

8 Et obſepſit valvis mare? quum erumperet illud; ex utero exiret.

8 ויסך בדלתים ים בגיחו מרחם יצא :

9 Quum

9 בשומי

magnifica hæc *ſubſtructio* cumulatur; quod *cœleſtes chori*, ſive *Aſtrorum*, ſive *Angelorum*, ſive *utrique junctim*, *lætiſſimo clangore* & *concentu cœlum reſonare fecerint*, quum *inferius* hucce *theatrum virtutum divinarum erigeretur*. Trivergium ſcilicet hic exiſtit opinionum. Sunt 1. qui omnia dicta velint de *Aſtrorum micantibus* illis *choreis*, quas *ſtellas matutinas* appellarit Deus, vel quod cum *Aurora mundi* emicuerint, vel quod *luminis matutini inſtar reſplendeant*; vel quod *ſub auroram magis* lucere videantur. Iidem titulum *filiorum Dei* additum volunt, quod *fulgentiſſima luce*, & *candore radiante*, *pulchritudinem viſibilem Patris luminum præ ſe ferant*. Hæc ex Schola *Rabbinica* manarunt, ſuſcepta a *Cajet. Eugubin.* & aliis. Recentavit, & commendavit, Cl. *Guſſ.* C. L. H. p. 64. Plurimi 2. dividunt, & in priore colo *ſtellas* vel *errantes*, vel *fixas*, in poſteriore *Angelos* intelligunt. Sic *Chald.* & multi Magiſtri: nec non *Munſt. Vatabl.* quos ſecutus & *Calvin. Conc.* CXLVIII itemque *Genevenſ. Merc. Grot.* alii, ſatis maguo numero. Horum rationes non valde expeditæ: quod exequi jam nec licet, nec opus. Rotundior, & expeditior 3. ſententia, quæ cuncta *Angelis* applicat, qui pulcherrimo Emblemate *ſtellarum Auroræ* inſigniantur, partim quod *lucidiſſimæ* ſint *Originis* & *Naturæ*, partim quod *ſub Aurora Mundi creati*, *lucem primigeniam ut totidem Phoſphori*, *præcurrerint* quaſi, *atque illuſtrarint*. Vide Doct. *Piſc. Belg. Cocc. Schmid. Mich. Reim. Crinſoz. Cler.* &c. Obſervat præterea *Cocc. Angelorum jubilationem proponi in Exemplar*, & *opponi murmurationibus Jobi*. Ad hoc fortius adſtringendum reſumit II. ex *Vſ.* 4. *Ubi eras* tunc, *tu reprehenſor conſtituti a me ordinis*; *quum Angeli conſtitutionem mundi*, *quam ego adhuc ſervo*, & *tu non fers*, *celebrarent*. *Nec interfuiſti*, *nec extitiſti adeo*. Cl. *Schmid.* III. eadem inſertione utens, *creationem ipſam Angelorum* deſcriptam cenſet: q d. *Ubi tu fuiſti*, *quum Ego Angelos*, *lucida cœli ſidera*, *crearem*, *eoſque in ſuo me laudandi officio conſtituerem*. *Certe Nihil fuiſti*; *nec mecum creaſti illos* &c. Lubentius admitterem, ſi ſeries magis faveret, nam a *Creatione*, & *Fundatione terræ*, ad *Angelorum creationem* adſcendi, & mox ad *Maris productionem* iterum deſcendi, non valde concinnum. Quæ Vir Doctiſſ. ſe lucrari putat, vel ſine hoc adminiculo ſtant: niſi quod *Angelos poſt fundatam terram creatos* hinc inferens, *Hypotheſi* aliquid dederit. Nobis tutior, firmiorque prior, vel & media, connexio; nec dubium eſſe poteſt, quin *clangentium*, *laudeſque Creatoris concelebrantium*, *Angelorum* mentio hic opportuniſſime intertexta, ad depingendam *Majeſtatem immenſi Regis*, *cujus Solium Myriades Myriadum circumcingunt*, *opera*, & *molimina*, Ejus, *perpetua admiratione proſequentes*. Hoc ipſum evincit, in priori colo *Angelos* quoque intendi; qui ut *Sidera* admirabiliter hic *interlucent*, & deſcriptioni magnificentiſſimæ Divinum *ſplendorem* circumfundunt.

Verſ. 8. Excellentiſſimæ figuræ, aliquot verſibus contextæ, ad *Vaſti Elementi* miraculoſam *productionem*, *excluſionem ex utero* veluti, & *incluſionem intra juſtos fines*, delineandam. Ad prius colon præſertim gravis nodus exſiſtit. Plerique a סכך exhibent cum *Vulgat.* I. *Quis concluſit oſtiis mare?* & explicant, *valvis*, *ac velut foribus*, texit, *obtexit*, *circumcluſit*, *tantam* illam *vim* & *molem aquarum*, *quum erumperent* & *tanquam e Matrice prodirent*. Per *valvas* intelligunt fere *arenas*, *litora*, alia *clauſtra naturæ*, quæ *Deus Mari naſcenti* velut *objecit*, atque *circumdedit*; *ne terras*, *citra nutum Ejus*, *inundaret*. Doct. *Merc.* calculum huc conferens, *Matricem maris* appellari putat *Abyſſum aquarum quæ terram initio cooperiebat*. Subtilius *Th. Aquin. Dionyſ.* & *Lyran. Vulvam* vocari volunt *occultum Divinæ providentiæ*, vel *Divinæ ſapientiæ fœcunditatem*. Eodem redit aliorum *Omnipotentia Divina*. Sunt & quibus *Nihilum* nomine *Matricis* adfectum videtur. *Philip.* denique, *viſcera terræ*, *occultoſque ſinus*, unde *Elementum aquæ emanarit*, *verum Maris* Ute-

Uterum arbitratur. Doct. *Piſcat.* II. difficultatem, quæ hanc interpretationem premit, ſentiens, quippe quæ anticipet, quod *Vſ.* 10. demum ſubnectitur, atque in ſpeciem *Tautologiæ* incidat, *Occludere valvis* exponit *continere* & *cobibere ne diffluat, ſed ſe contineat in circumferentia ſua circa terram, & centrum ejus.* Idem voluit *Calvin. Conc.* CXLVIII. *Quum mare attollitur, videtur omnia vorare & abſorbere velle; & tamen videmus ipſum tanquam in carcere & cuſtodia conſtrictum teneri; quin etiam Deum ipſum habere non ſecus atque nutrix puerum ulnis complexa tenet*, quod nebulas *circa ipſum* poſuit *tanquam* faſcias. *Videtur igitur mare eſſe inſtar puerli, quem Deus tractet prout vult.* Ne ſic quidem levatum ſcrupulum cernens *Schmid.* III. obſervat agi de *creatione maris*, & *nativitate quaſi prima e matrice:* ac proinde *valvas uteri* hic retinendas, ex *Cap.* 3. 10. ad quam normam *Tegere in valvis* valere debeat, *in utero concipere, fovere, & formare, donec inde exeat.* Supplet, *ubi fuiſti, quum* Deus *mare quaſi intra valvas Matricis conciperet, quumque mox partu educeret ipſe, & ex utero exiret* illud? Nempe בגיחו pro בהגיחו, ad Deum refert, *tranſitive*; & סכך de *obtectione in utero* uſurpatum probat ex *Pſ.* 139: 13. quum in *foribus occluſis* alias non ſoleat venire. Simile in mentem fuerat III. *Grotio*, reddere jubenti, *Quis protexit in valvis mare? Quis mari pro obſtetrice fuit? Tota ſimilitudo a partu.* דלתים *valvæ ſunt Labra uteri.* Audaci *Schemate* IV. *Codurc.* loco huic *denſiſſimas tenebras incubuiſſe* præfatus, quod ad סכך vel שוך itum eſſet, a סוך *unxit*, exſculpit *inungere valvas maris*; quaſi metaphora deſumta eſſet ab *inunctione partium genitalium*, *qua Medici, & Obſtetrices, ſuccurrere ſoleant parturientibus:* q. d. *Quæ Lucina præfuit parentis Naturæ puerperio, quum mare enixa eſt?* Non inquiro, quid *Ars Obſtetricia* adjuvat forte, abnuatve; ſed ajo eſſe *metaphoram* nimis longe adductam, quæ cum *granditate* quam adfectat, aliquid *minutum*, & *ſupervacuum* traheret, *inungere in valvis*, pro *Lucinam præſtare facilem:* quæ ſic forte nimis *difficilis* intelligeretur. Non patitur *lentas* haſce *moras*, nec *Elementi* ipſius *natura*, nec vis verbi גוח, vel גיח, quod in *aquis magno impetu prorumpentibus* uſurpatur, unde & גיחון *Gichoni* flumini nomen factum. Sic infra *Cap.* 40: 18. 23. ubi *Arabum* جـاخ producetur: & *Dan.* 7: 2. Nullus tamen dubito quin דלתים *valvæ*, cum רחם *utero* unam in *metaphoram* conſpirent. In ea item videtur nimis *lentum* eſſe *Mare in utero ſuſceptum, formatum, protectum*, iſto ſenſu, quem *Grot.* & *Schmid.* concepere. Mihi hanc imaginem cum animo volutanti occurrit VI. aliquid omnem ſuperans audaciam, & tamen cum Genio Linguæ mirifice conjunctum, *Et* quis *obſepſit valvis mare*, velut utero prægnante, ac tumente, in perpetuum incluſit, *eo ipſo* tempore *quo erumperet, atque ex utero exiret.* Cumulatiſſimum *Oxymorum*, huc rediens: *Quis mare, quum ex utero primum exivit, perpetuo quaſi utero, e quo egredi nequeat, conſtrinxit, convinxit, & fervidiſſimo cum tumore, æſtuque, fluctuum, miraculoſe intra ſemet coërcuit, ut nuſpiam prorumpere, atque evagari, queat; quamvis omni momento omnia devorare, abſorbere, & obruere velle, ac poſſe, videatur.* Habes idem, quod Doct. *Belgæ* cum *Piſc.* intendebant, illuſtri *Schemate* adauctum. *Aquis marinis* addi ſolet *Epitheton* זידונים *tumentium cum fervore*, vel *ferventium cum tumore:* & nihil tritius, quam ut *Mare* dicatur *Tumere*, in omnibus Linguis; metaphora a *ventre intumeſcente.* Ita & *Græcis* κῦμα *Fluctus*, quaſi κύημα, ἀπὸ τῦ κύω *ventrem fero, prægnans ſum.* Si nimis *Dithyrambicum* judicetur, acquieſci poterit VII. in eo, quod *Cocc.* adfert, *Quum terra fundaretur* h. e. *quum compingerentur craſſiores partes, ſimul facta eſt* ἔκθλιψις *& expreſſio aquæ, ejuſque incluſio* in cava terræ, & ſubterranea, *ſecundum illud Archelai apud Laert.* τὴν θάλατταν ἐν τοῖς κοίλοις διὰ τῆς γῆς ἠθημένην συνεστάναι; *mare in concavis per terram colatum conſiſtere.* Rectiſſime ſubdit, *alia eſſe maris concitati repagula, litora, & arenas, Vſ.* 10. Eandem ſententiam foviſſe video Erud. *de Pined. Deus mare operuit, & ſubduxit a noſtro conſpectu, cum terræ ſinibus & concavitatibus illud concluſit; ne ad nos irrumpere poſſet.* Cl. *Cler.* ſimiliter *mare alveo ſuo incluſum, quum ex utero velut primum erupiſſet*, exhibet. Si quis huc incli-

9 Quum ponerem nubilationem veſtem ejus; & denſam caliginem ejus faſciam.

9 בשומי ענן לבשו וערפל חתלתו ;

10 Et

10 ואשבר

clinet, vel ſic דלתים *valvas uteri* teneat licet, *quas*, ubi e *viſceribus terræ expreſſum fuit mare*, de novo *ei circumdederit* Deus, ne *quaquaverſum ſævire*, & *diluviem*, *ſtragemque*, *ferre* poſſet. Humano more loquor, prout Deum nobiſcum in Scripturis ubique loqui, perſuaſiſſimum habeo, ac propterea ſubtilitates, quibus ea, quæ *Naturam rerum* ſpectant, ad vivum reſecantur, ex diverſiſque hypotheſibus applicantur, ſi ſatis aſſequi poſſem, vix commentationi huic admiſcere ſuſtinerem. Ea contenta eſt Literam ex Linguæ fontibus utcumque adſpiciendam præbuiſſe; ut qui Scientiis iſtis interioribus præcellunt, profundos ſinus, receſſuſque, Naturæ, fideliore ductu, & pleniore lumine, reſerare queant, ſi homini ad ea accedere datum, quibus *ſigillum immenſitatis Impreſſum.*

Verſ. 9. Inſiſtitur in *Metaphoram fœtus ex utero educti*, & *cum cura ſuſcepti*, *a Sapientiſſima Nutrice*, *Natura.* Quodnam hoc *veſtimentum nubilationis*, & quænam hæc *faſcia obſcuræ caliginis*, non convenit. *Th. Aquin.* aliique Latini I. reſpexere ad *tenebras ſuper faciem Abyſſi*; *Gen.* 1. Idem *Piſcatori*, *Sanctio*, *Clerico* &c. placitum. *Merc.* II. ita mentem declarat: *Mari adbibitæ circumquaque* nubes *tanquam* veſtes, *quæ ei aſſidue circumſtarent*, *quia* nubes *ex aquis gignuntur*, *& maxime marinis*; *crebris inde vaporibus in altum vi radiorum ſolis ſublatis. Hæ* nubes *&* nebulæ *tanquam* faſciæ *videntur eſſe* Infanti; *quod aſſidue apparere ſoleant ſuper mare*, *& ſubinde ex eo in magna copia gignantur.* Addit, *ſignificatur interim Deo tam facile eſſe* Mare, *corpus alioqui vaſtum*, *reprimere*, *& compeſcere*, *quam Matri*, *aut Nutrici*, infantem *faſciis involvere.* Adjectum III. a Cl. *Cocc. videntur* Nubes Nimbique *momentum habere ad coërcendum mare*, *intra limites ſuos. Nam cum tumet*, *quod fit imprimis certis menſium reverticulis*, *vapore copioſo exhalante*, *detumeſcere probabile eſt.* Idem, credo, voluit *Calvin. Quamvis multis repagulis ad vinciendam tantam & tam furioſam naturam opus eſſe videatur*, *Deus tamen ad ipſam cohibendam violento remedio non utitur*, *ſed duntaxat* Nebulam *conſtituit ad ipſam coërcendam: quæ ſtatim atque adſcendit*, *& ſuper mare ſe effundit*, *mare quietum & tranquillum reddi videmus.* Cl. *Scheuchz.* IV. preſſius inſiſtit in imaginem *veſtis faſciæque foventis*, & *calorem intus continentis*; qualem *fotum circumjectæ nubes Mari præſtent.* Simile quid *de Pined.* habet, monens V. *Mare nubibus foveri*, *fœcundari*, *concaleſieri.* Ex *Caten.* hauſtum, ubi *Nicet. Ut infanti perquam commodi ſunt panni*, *ita Mari nubes ac nebulæ.* Idem argutiore luſu *Mare* depingit *ut Infantulum vagientem in cunis*, *non tam ſale lotum*, *quam totum ſalſum*, *atque ita infantilibus linteis*, *& faſciis nebularum*, *obvolutum*, *lacrymuliſque effluens*, *cum primis illis*, *placidiſſimiſque*, *roribus perſunderetur: nunc autem*, *ſeneſcente mari*, *fluxionibus*, *& catarrhis*, *qualibus ſenes laborant*, *nebulas haſce comparandas.* Sublegit, &, colore nonnihil mutato, ſuum fecit *Bolduc.* VI. *In omnibus Enarratoribus defectum agnoſco*, *quod cum Mare jam a longo tempore non ſolum* Infantiæ *&* pueritiæ, *ſed &* adoleſcentiæ *tempus prætergreſſum*, grandævumque *factum ſit*, *adhuc* pannis infantilibus *involutum eſſe volunt*, *atque nunc etiam firma & bene compacta faſcia ſtringi & comprimi. Cum autem iſta faſcia fuerit* Nubes, *certe videmus*, *& manifeſte conſtat*, *ex nubibus*, *talia* ligamina *jam pridem fuiſſe* diſrupta; *quorum non niſi modica fragmenta in vagantibus per aëra nubibus conſpiciantur.* Effuſe deinde luxuriat in *duplici faſcia*, quam ſub *prima origine mundi* huic *tenello infantulo*, *vix ſe movere valenti*, & adhuc *tranquillo*, ac *quieto*, circumdatam vult. Merentur ſpongiam. Appoſui, ut genus cognitum vitari poſſet; ne *gradibus ætatis* hic ludatur, quaſi *mare* poſtea *evaluiſſet* in *puerum petulantem*; *juvenem vehementi ardore æſtuantem*; *virum grandævum furore percitum*; quæ vitreis fractis inaniora. *Mare utero egreſſum*, in vaſtiſſimamque molem & congeriem aquarum collectum, haud dubie ſtatim fuit *Mare*, id

eſt

10 ואשבר עליו חקי ואשים בריח ודלתים׃

10 Et dimetirer ſuper illo ſtatutum meum: poneremque vectem & valvas.

11 ואמר

11 Et

eſt ſævum, vehemens, indomitumque, Elementum, quod ſingulari cura, ac potentia, coërcendum fuit, ut viciniam cum terra Matre colere cogeretur hicce *fœtus* ejus *impetuoſiſſimus*, per omnem ſeculorum perpetuitatem. Elucet defectus *numeri* I. Magis ad rem faciunt, quæ *num.* II. III. IV. poſita: quamvis ea omni ex parte, vel liquida, vel rotunda, dicere non auderem. Cl. *Guſſ.* VII. ad *tempus diluvii* totam hanc *pericopen* deflectens, nihil adfert tolerabile. De eo ad *Vſ.* ſeq. plura. Solertiſſimus *Niewent. in Contempl. Mund.* p. 635. &c. enucleatius quid ad h. l. tentavit, VIII. præſertim in poſteriori colo. In priori tenet *indumentum nubium & nebularum cum aëre Mari circumjectum.* In altero ad *Faſcias caliginis* illuſtrandas, obſervat, ſolem ita *globum* noſtrum *terraqueum luſtrare*, ut *ad modum faſciæ*, multis *gyris* circa corpus *volutæ*, curſus ſuos pertexat. Objicit ſibi ipſi vir ſagax, *ſolem & lucem* ſic potius *faſciam maris* dicendam fuiſſe. Id ita reſolvit. *Solem, quum terras & maria circumambulat, vapores attrahere, nubeſque, induvias maris, abſtrahere quodammodo a corpore ejus, quum tamen* faſciæ ſit, *arctius eas adſtringere: ergo* caligini *potius* nocturnæ, *quæ ſoli iter ſuum circa terras volventi, adverſa reſpondeat, opus hocce adſtringendæ faſciæ transſcribi, quod* aëre *de nocte* refrigerato *vapores iterum deſcendere ſoleant, & terras ac maria propius cooperire.* Hæc acute cogitata. Vereor ne nimis etiam. Certe *faſcia* ſic non *Mari* tantum, ſed & *Terræ*, circumdatur: & quidem de *Nocte* ſolum, quum *Dies* eam reſolvat. Video quid hic dici poſſit; ſed *Faſciam nocturnam* captatam haud adducor. Officiunt & alia, quæ perſequi non vacat. Nobis *totum mare, quam late funditur, & terras ambit*, videtur pingi tanquam Divinitus omni loco, omni tempore, *amictum, faſciatum, conſtrictum*, intra *ſedem*, & *Elementum* ſuum, ita *coërcitum*, ut quantumvis ſit *mobile, fervidum, impetuoſum*, tamen *æſtu* illo *irrequieto*, quo *dies nocteſque agitatur*, ne latum quidem digitum *excedere* queat *modum, menſuramque* præſcriptam; haud ſecus ac *infantulus, linteis, faſciiſque* ſuis, *involutus*. Talia *linteamina*, & *faſcias*, *mari* undiquaque *circumfuſas*, ad ejus *motus internos* præſertim *regundos*, exhibet mihi *Aër*, ſive *Atmoſphæra univerſa*, primum, quæ nominibus ענן *nubilationis aëreæ*, & ערפל *opacitatis caliginoſæ*, recte appellari potuit. Specialius deinde per *denſum & opacum aëra*, *mari* inſtar *induſii*, & *faſciæ*, *circumjectum*, intelligerem illas *partes aërias*, quæ vaſtum Maris corpus *interne* etiam *complectuntur*, & *conſtrictum tenent*, neque *lineam ſuam egredi* patiuntur. Docet nempe *Hydroſtatice*, aërem quatenus *gravis* idem, *fluiduſque*, *omnia corpora æquabiliter premere ab omni latere, ſuperiore, inferiore, obliquo*; ac proinde ejus ope *Æquilibrium* illud *aquis* præſtatur, quo ſecundum *Legem altitudinis* ſeſe cogitur movere. Confer quæ *Cap.* 28: 25. tetigimus. Ulterius progredi non audeo; ſi quid & in his erratum, non difficilis erit venia. Sunt alia, quæ Emblema *Indumenti*, & *faſciarum*, horuncce Sacrorum Myſtis ſuggerere poterit. Ego, jam nimius, deſino: unum hocce ſubindicaſſe contentus, accommodatiſſimum illud videri, ad *fluxum, refluxumque, Maris*, deſignandum. Exequemur, quibus Miraculum illud naturæ, æſtuſque marini origo, comperta.

Verſ. 10. Novis coloribus *vaſti Elementi* potentiſſima, & vere Divina, coërcitio, illuminatur. In priori Colo aliquid ex granditate obſcuri. *Cajetan.* I. parum meditate, *Fregi ſuper eo ſtatutum meum*, i. e. *primum creationis inſtitutum, cum aqua erat ſupra terram, abrogavi* &c. Paulo propius II. R. *Levi, Kimchi*, multi noſtrorum, *decidi*, ſanxi, *ſuper illud ſtatutum meum.* Hinc & *Merc.* ſtat, adducens ſimile in גזר *ſecuit*, pro *ex ſententia*, & *decreto*, *præfinivit*. Non alienus etiam *Cocc.* qui tamen exquiſitius aliquid mox dabit. *Schmid.* adfert ritum *Baculi fracti* in *Sententiis peremtoriis*; & egregie quadrare cenſet, *quod decretum de Mari factum vel maxime*

peremtorium ſit, & immutabile. Non magis, credo, quam de *Terra*, *Cœlo*, aliis *operibus*. Non molliſſime *Jun.* & *Trem.* III. *Quum diffregi pro eo* terram *decreto meo.* Potuiſſent ſine illa inſertione, ſonantius, *Quum diffringerem pro eo ſtatutum meum terminum:* i. e. *alveos*, *ſinus*, *lectos*, quos *intrare*, & ſuo jure occupare, ei liceret. Hoc Cl. *Coccejo* IV. obverſatum in ſententia ſatis concinna, *& fregi ſuper ipſum modum meum.* Reſpicit in חק ad notionem *demenſi*, quaſi, *ut paterfamilias demenſum de integro pane deſtringit, ita Deus mari ſuum locum aſſignaſſe* diceretur. Vicinum quod Cl. *Reim.* habet de *Litoribus amfractu multo inciſis ad maris oportunitates.* Conſonat V. quod ego olim tentabam ex *Arab.* شبر *Spithama dimenſus eſt.* Placuit quibuſdam; aliis diſplicuit, ut *peregrinum* ſcilicet. At *domeſticum* eſſe *origo* demonſtrat, qua شبر *Spithama*, quaſi *fractio*; *minor menſura*, dicta fuit. Pro *demenſo* item uſurpatum vocabulum, diſcas ex *Camuſo* ubi الشبر אלשבר etiam valere dicitur العطا وحق النكاح *Donum*; & *id quod uxori debetur. Jus matrimonii* habet Cl. *Gol.* Intelligeſis *Jus lecti*; quaſi *Demenſum*. Facile tamen ſeponi patior, ſi melius adferri queat: nam eſt lenior paulo figura hæc, non omnino reſpondens *vectibus*, & *valvis*; in quibus *vehemens compreſſio*, & *coërcitio*. Iſtam *vehementiam* ex parte adfert *Ab. Eſra*, quem ſecutus *Luth.* VI. *Es fregi ſuper eo* robur, impetumque ejus, *decreto meo.* Cl. *Szathmari* mallet *Fregi illud præcepto meo.* Idem ab Erud. *Cranſoz.* expreſſum. Proxime verum; nam in שבר *fregit* ad *vehementiam fluctuum infractam*, ac *debilitatam*, reſpici, dubium eſſe vix poteſt: attamen non minus evidens, חק *ſtatutum*, hic magis *terminum præſtitutum* notare, quam *præceptum*, vel *decretum imperantis*. Rotundius ergo, & cumulatius VII. quod *Cocceji* conjectura fert, *forte* modum meum fregi ſuper ipſum, *eſt*, *frangendo impetum maris intumeſcentis, facio ipſi modum.* Concinit, quod Cl. *Cler.* VIII. dedit, *Conſtitui ei certos fines*; notans, *verbum* frangendi *adhibitum*, *aut quia præfracta terra*, *vel rupes*, *finem mari ponit*, *aut quia eo fine franguntur maris fluctus*, *qui* משברי ים *fractiones maris Pſ.* 93: 4. In alia omnia diſceſſit Cl. *Guſſ.* IX. ſub שבר contendens, de *Diluvio* nunc agi: quod *Vſ.* 8. non quadret in *opus creationis*, ſed potius in *illud tempus*, *quo e fontibus*, *abyſſiſque*, *tanquam ex uteri clauſtris*, *emiſſæ in terras aquæ.* A non infelici principio, infelicius ſubſumit, *Tunc Deum* rupiſſe in gratiam *maris*, עליו, *tanquam indulgendo geſtienti erumpere*, ſtatutum ſuum, *quod fecerat*, *quando aridam ab aquis diviſerat* &c. Huc etiam *Vſ.* 9. detorſit, quaſi ibi *aquæ maris nubibus & caligine involutæ* depingerentur, *ad opus diluvii accelerandum.* Nihil hiſce conturbatius, & *Diluvio* tam parum nunc loci, quam *confuſioni* ubi *ſummus ordo* deſcribitur. Cl. *Szathm.* X. tentavit quoque, *& manifeſtavi ſuper illo decretum meum:* quod pondus *numeri* VI. non æquat. Omnino חק deſignat *finem*, *terminum*, *quo quid circumſcribitur*, ut *Cap.* 26: 10 & 28: 26. & *Jer.* 5: 22. *Prov.* 8: 27. 29. שבר *frangere*, eſt *frangendo metiri.* Inde pulchra, & grandiſona, forma nunc elatum XI. *& frangendo dimenſus ſum ſuper eo modum meum.* Qui genus *Dithyrambicum*, in hoc Libro regnans, cognoſcunt, pro genuino facile agnoſcent. In unam ſententiam conflavi, quæ *num.* V. & VII. exhibita. Solus etiam *num.* VII. mihi ſufficit, per *prægnantem* illam *rationem*, quam *Cocc.* indicavit. Admirabile *lumen* orationis, *frangere modum*, pro *frangendo conſtituere*, & *præfinire.* Non minus *lumen* veritatis; nam *Mari tumido*, & *in Cœlum conſurgere molienti*, fluctuum *infractio* עליו *ſupra ipſo*, *præſentiſſimum ponit modum*, ita ut mox *mole ruat ſua*, atque *in ſeſe reſidere* cogatur.

Ibid. Vectes, & *Valvæ*, mari *oppoſitæ*, nos parum, aut nihil morabuntur; liquet enim *repagula validiſſima* deſignari, quibus tanta illa *vis* ac *ferocia* refringatur: ſive cum *Grot. Cocc.* plurimis, *Litora*, *arenam*, *montes*, intelligas; ſive figuratius adhuc, *limites*, *intra*

11 ויאמר עד־פה תבא ולא תוסיף
ופא ישית בגאון גליך׃

11 Et dicerem; huc uſque venies, & non perges; & hoc opponet ſe elationi fluctuum tuorum.

12 המימיך

12 An

quos ex Lege motus coërceatur. Cl. *Schmid.* ait *Verbum Domini*, & *Decretum*, eſſe *vectes & valvas maris*, quod *arena*, & *litus*, *alias non ſufficerent*. Credo equidem, ſed non propterea incommoda locutio, quam *Jer.* 5: 22. illuſtrat. *Boldac.* ſimili fere ratione voluerat, *Et confregi omnem ejus vim ſolo decreto meo; illudque oppoſui ei pro vectibus & oſtiis.* De *Litorum repagulis* potius cogitare jubet natura Emblematis, quod ſiſtit *externas moles ſævienti Elemento objectas*.

Verſ. 11. Continuatur *furentis maris cohibitio*, & *repreſſio*, ad nutum Omnipotentis. Omnia perſpicua; niſi quod in ישית anceps conſtructio. Libere nimis *Vulg.* I. *Hic confringes tumentes fluctus tuos.* Hoc eſſet תשית גאון, quod & *Chaldæo* placuiſſe debuit. Cl. *Cler.* hac anſa, *poſſimus*, inquit, *non abſurde ſuſpicari legendum* תשית *pones*; ut ſit, *hic pones fluctus tuos, quando elati fuerint.* Apparet tamen, LXX. etiam in 3. *perſ.* legiſſe, συντριβήσεται σου τὰ κύματα, reddentes. Ad horum rationem *Bold.* II. *ponet ſe elatio fluctuum tuorum.* Per *Ellipſin* III. vel *Apoſiopeſin*, irati quaſi, & increpantis, *Merc.* cenſet *ventum* eſſe omiſſum, nec ſtructura, nec ſententia, valde commoda, *huc uſque ponet ventus ſuum terminum, huc uſque perveniet, non ultra, in elatione fluctuum tuorum:* vel &, *huc uſque ponet, & perducet, elationem fluctuum tuorum; non ulterius.* Addit, IV. *Quid ſi nihil ſubaudiatur, & ב in* בגאון *abundare dicamus? ut fiat*, Et hic deſinet elatio fluctuum tuorum. *Hic erit finis.* Convenit cum *num.* II. Expreſſum eleganter a *Crinſoz.* Aliud circumſpiciens *Cocc.* V. *impersonaliter* tentat, *Et hic ponet* homo, domos, vel, *hic metabitur, locabit ſe; undis licet inſanientibus ſecura erit hominibus habitatio ſecundum litus.* Subdit VI. vel *Modus, limes, ac terminus meus*, חקי, *hic ſtabit, neque undarum violentia retro agetur.* Ad חק aliter adhuc oculos reflexit *Schmid.* VII. *Et quum extiterit elatio fluctuum tuorum, decretum meum, vel vectis meus, hic ponet illam elationem.* In vicinia verſatur Doct. *Niewent.* VIII. p. 825. etiam *decretum* reſumens, danſque, *Et hic ponet ſe*, conſtitutio mea, *in elatione fluctuum tuorum.* Applicat ad *Legem elibratæ altitudinis*, ſecundum quam *aquæ agere* coguntur. Id nos jam in *Vſ.* 8. deprendimus; & locum huncce magis ceferri ad *fluctuum per ventos ex ima ſede emotorum repreſſionem*, ſeries arguit; nec non formula גאון גלים *ſuperbia fluctuum*; qua *mare commotum, & montes aquarum volvens*, oculis ſubjicitur. Exempla in *Juvenil.* producta; quibus in re manifeſta ſuperſedeo. *Jun.* & *Trem.* IX. *Et hic opponet ſe* litus *ſuperbiæ fluctuum tuorum.* Cum iis faciunt Doct. *Belg.* niſi quod *Vectem* ex *Vſ.* præc. ſubaudiant, pro *litore* poſitum. Cl. *Schultens.* X. mallet, & *hic opponet ſe Deus* &c. Minus veriſimile a 1. *Perſ.* ad 3. tranſiri. Specioſa conjectura *Codurc.* XI. פא *nominativi* locum implere cenſet, & notare *terminum*, q. d. & *quod hic eſt, ſiſtet*, ſubſidere faciet, *fluctus tuos in ſuperbia.* Vix probes tamen ישית *ponere faciet*, quum Thema שית, conſtanter ſit *ponere:* vel & *ponere ſe.* Minus adhuc laudes poſtrema, in quibus *regimen* negligitur; quaſi בגאון per ſe ſtaret, & פא ישית גליך cohærerent. Mihi XII. non diſpliceret, & *hocce opponet ſe ſuperbiæ fluctuum tuorum.* Vocula פה origine eſt *ſubſtantiva*, *os* id eſt *oram*, ſignans: ut ergo עד פה *ad oram huncce venies, non ultra*; eſt *vis intus refrænans*; ita פא ישית *hacce ora ponet ſe*, eſt *vis extus retundens, atque refringens*

12 An ob ævum tuum, præcepiſti Auroram *eſſe*: aſſignaſti luci matutinæ locum ſuum?

13 Ut apprehendas alas terræ, & excutiantur improbi ex illa.

14 Con-

12 המימיך צוית בקר ידעתה שחר מקומו :

13 לאחז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה :

14 תתהפך

maris vel *tumidiſſimam elationem.* Poſſis quoque, & *Hocce ponet* obicem, murum, *in ſuperbia fluctuum tuorum.* Abſolute שות *ponere fundamentum*, unde שתות *fundamenta.* Forte aliud latet, quod dies in lucem edet.

Verſ. 12. Beneficium *Auroræ* & *Lucis*, perenni lege terris datum, ad ſenſim ſine ſenſu tenebras noctis fugandas, venuſtiſſime interſeritur, & appoſitiſſime amplificatur. מימיך *A diebus tuis*, non ita planum. *Vulg.* I. habet, *poſt ortum tuum:* cum quo convenit *Merceri*, *ex quo natus es:* & *Junii*, *unquam:* itemque *Cocceji*, *per dies tuos*, *a primo die tuo*, *uſque ad præſentem.* Fortius quid II. expreſſum a LXX. *ἢ ἐπὶ σοῦ συντέταχα*; *An te vivente conſtitui lucem matutinam?* Sic *a diebus tuis*, valeret, *quum tu jam exiſteres.* Stare poſſet, ſi צויתי exſtaret; at צוית flexum hunc abnuit. Expeditior res foret, ſi ſuppleri daretur III. *An*, *quod* jam tum *dies tui eſſent*, exiſteres, *mandaſti Auroram? Tunc ille es*, *qui ordinem diei & noctis inviolabili fœdere ſanciviſti?* Cl. *Schmid.* IV. *Dies æternitatis* mallet, *qui non Jobo tribuantur*, *ſed de quibus commoneatur*, *quod illos non habeat.* q. d. *Num tui ſunt illi dies*, *a quibus præceptum*, *ſeu decretum*, *factum eſt*, *de Mane: num tu hoc decretum facere potuiſti?* Prima fronte alienius: ſed attende formulam *Antiqui dierum*, qua *Æternus* circumſcribitur: attende etiam *Ironiam* eandem *Vſ.* 21. plenius expreſſam. Non tamen ſatis limpidum, *An ab æternitate tua mandaſti mane?* Clarius ſaltem V. *An præ diebus tuis mandaſti Auroram?* Eo quod *dies* habeas *numeroſos*, & *ipſo Mundo* mecum *antiquior ſis?* Hoc diſertim *Vſ.* 21. reddetur. Cur *Ironiam* removeat Cl. *Schmid.* & *Emphaſin* eſſe denuo inculcet, ut *Vſ.* 4. non capio; niſi quod ad Ejus ſententiam pluſquam *Ironica* exiſtat interrogatio, cum *Sarcaſmo aculeatiſſimo* conjuncta. Si hoc intendatur, nihil diſputo. Ad Lectionem ידעתה שחר quod attinet; ſi *Maſorethæ* nihil aliud in *Codicibus* inveniſſent quam *He quieſcens*, & *protractionis*, quod in אתה, indeque orto פקדתה, crebrum, *Dageſh forte* ſequenti ש non addidiſſent. Eſſe *He Emphaticum* etiam vix conceſſerim, quod præcedens בקר eo careat. Imprimis movet me vetuſtatis auctoritas, a qua diſcedere religio fuit *Maſorethis.* Suſpicor itaque ידעתה auctum eſſe *affixo maſcul.* ה per *kamets* pro *Cholem* agglutinato, ad normam *præteritorum*, cui ſubſcriptum *Patach*, cum *Dageſh* in שחר ad arctiorem copulam. Genus alibi illuſtrandum. Pleonaſmus *adfixi* magnum nunc pondus adferret; ad *Miracula renaſcentis* quotidie *Diluculi*, pro *ſalute orbis terrarum*, inſinuanda. Ulterius hæc perſequi, haud noſtrum. Monemus tantum *Auroram*, & *Lucem matutinam*, tanquam *Famulas* introduci, & *Providentiæ*, humana potentiſſime ac ſapientiſſime regentis, *miniſtras*, quæ *Juſſa* Numinis *alacri aure*, & *pede*, capeſſant quotidie, *ſtationeſque* ſuas nunquam intermittant.

Verſ. 13. Connexio perdifficilis; tum ratione verſus præced. tum ratione membrorum hujuſce inter ſe. Ad *Jobum* referens *Vulgat.* I. ita continuat, *Et tenuiſti concutiens extrema terræ*, *& excuſſiſti impios ex ea?* Hinc anſa data 1. *Latinis*, cogitandi de novo *ſpecimine providentiæ impios terræ motibus & ſuccuſſionibus exterminantis.* Videſis *Sanct.* multa aliena commentantem. Melius *Vavaſſ.* 2. *Tune*, *luce ubique gentium diffuſa momento*, *tenes extrema terrarum*, *ut Ego*, *ad maleficos in ſcelere deprehendendos*, *& quaſi ſuccuſſu*

quo-

quodam tollendos? Hoc ex R. *Salom.* cujus ſententiam promſit *Mercerus*, hauſtum. Eam amplexus II. Cl. *Schmid.* cum hac immutatione, quod ל *termini* notionem adferre ſtatuat, in h. ſ. *uſque dum apprehendas alas terræ, ita ut excutiantur improbi ex ea.* Refert ad *diem noviſſimum*, & *improborum exterminationem* illam *decretoriam*; a qua nec alienus R. *Salom.* ut ſit *metaph.* deſumta ab iis qui *alas veſtimenti*, vel *panni*, *apprehendunt*, & *ſordes inde excutiunt.* Jucunda imago. Fatendum tamen iſtum *Terminum* non adeo concinne hic inſeri, deſerto nexu naturali, quem vindicat ſibi *Lux matutina*, *Alas terræ* velut *apprehendens*, *quum ſubito* diffunditur, & [illegible] per *Hæmiſphærium*, & *oculi ictu ab extremitate una ad alteram ſe penetrat.* Nimis grandis, & illuſtris, figura illa, quam ut dimitti queat. Hinc III. plerique *Auroram* tenent, hujus *operis adminiſtram*; in expoſitione multum variantes. Frigide *Vatabl.* 1. *Ex illa mutatione lucis, & tempeſtatum anni, varia oriuntur temperamenta, & morbi, quibus improbi abſumuntur.* Ex R. *Levi*; quem merito cum *Philoſophia* ſua amandavit *Mercerus.* Ipſe 2. dicit: *ſimplicius intelligo quod* ad exortum auroræ *per ſingulos fere dies, cum Domino viſum fuerit*, impii e terra *velut* excutiantur, & *excidantur* &c. Subdit, *Non quod non etiam multi probi moriantur quotidie, ſed horum non meminit, quia hi proprie* non excutiuntur, *quippe quorum mors non mors, ſed vita ſit; quum improbi in tenebras exteriores detrudantur.* Levatus ſat commode primus ſcrupulus: alter minus, *Non quod non de nocte æque perdantur improbi, quam de die; ſed voluit cœpta* Auroræ *mentione perſequi metaphoram.* Haud ſatisfacit: & aliud ſaltem adjungendum fuiſſet, in *Luce auroræ*, eſſe imaginem *Lucis improbos ad Tribunal raptos confuſuræ, & damnaturæ.* Tale quid 3. obverſatum *Calvino Conc.* CXLIX. *Luce exorta Deus terram improbis purgat, quia tunc illi non habent eam libertatem, quam cuperent, atque tunc ſcelerati & nefarii digito poſſint monſtrari, quo fit, ut illos adhuc pudor aliquis retineat.* Eſt dilutum nimis, ſi intra hos fines ſubſiſtatur; ut patet ex adjecto hocce, *En igitur, quomodo Aurora proſit ad quodammodo, quamvis non penitus, purgandam terram: Deus enim quotidianas purgationes adhibet.* Adfine 4. quod *de furibus, latronibus, Lucifugis, ortu Auroræ conterritis, ſeque abdentibus*, habent multi: ut *Munſt. Iſid. Caſtal. Cler.* &c. etiam *Chryſoſt.* Additum 5. a *Druſ.* & *Grot.* *Judicia mane exerceri, capitalibuſque ſuppliciis in ſceleratos animadverti, moris fuiſſe.* Magno acumine 6. *Codurc.* *Omnes improbi ſunt filii tenebrarum, Lucifugæ ut Cap. 24. dictum. Natura ipſa, ſurgente* aurora, *genus humanum adhortatur, ut* juſtitiæ *det operam. Is lucis uſus, qua male abutuntur improbi, daturi pœnas aliquando in die noviſſimo: cujus imago diurna, ſol oriens.* Plauſibilius, quam *de Pined.* 7. *præclarum eſt lucis beneficium, ut filios tenebrarum excutiat, expergefaciatque, ſomno vitiorum.* Forte tamen non aliud voluit, quam quod *num.* 4. poſui, nam *Chryſoſt.* laudat ἀμφόψεφον, qui de *Latronibus, graſſatoribuſque nocturnis, luce exorta conterritis*, locum intellexit. *Tractos, diſſutos, dilaceratos, ſenſus* aliorum vocans IV. *Bolduc.* ita contextum huncce reſarcit, ſcilicet! *Ut ſol luce ſua apprehendens terram, quæ in extremitatibus circa mare ſabuloſa, & inconſtans eſt, ab illa excuteret, quicquid illam moventem, & male cohærentem, reddebat.* Proh Sarcinatorem! qui רשעים *improbos* in *arenas moventes* convertere auſus. Nihil unquam vidi pejus conſutum, & lacerari dignius, quicquid de proprietate Radicis prætexat. Aliud infelix moſtellum V. pepererc, quibus *improbi* ſunt *Angeli Apoſtatæ, excuſſi e cœlis, quum Deus luce ſolari orbem illuminaſſet; & quaſi contignaſſet.* Attigere *de Pined.* & *Mich.* Aliquid valde ingenioſum VI. produxit Cl. *Reim.* quaſi Deus rogaret *Jobum, num ipſe efficere poſſet, ut Aurora æque ac Benedictio, & felicitas, tantum probis exoriretur; improbi autem per eam diſpellerentur, & diſperderentur? Deo quidem conſtitutum manere, ſolem ſuum oriri facere, ſuper malos æque ac bonos.* Non patitur *VI.* 15. nec *Imaginis ſublimior virtus*, quæ VII. haud dubie *Lucem diei* pingit velut *Dei Miniſtram*, cui *demandata* ſit *provincia* illa *Alas terræ* quotidie *arripiendæ*, ad *improbos inde*, tanquam ſordes, & pulverem, *excutiendos*; & *opera tenebrarum, cum Lucifugis illis, confundenda, ac diſſipanda.* Habes aliquid multo ſenſu, & lumine, fœtum. 1. inculcatur, *Lucem eſſe inimicam tenebrarum*, & *improbitatis, tenebras captare*, ſibique circumdare, *ſolitæ.* 2. *Improbos exortu lucis fugari* quaſi, *compeſci, a multiſque ſceleribus deterreri*; quin illuc *adigi*, ut *virtutis*, & *honeſtatis*, *larvam*, *de die induant*,

14 Convertat ſe *illa* ut lutum ſigilli; & *illæ* ſiſtant ſemet tanquam veſtimentum.

14 תתהפך כחמר חותם ויתיצבו כמו לבוש:

15 Et

15 וימנע

ant, *operibus tenebrarum* ſub oculo Solis *vacare non ſuſtinentes.* Certo ſine verum: nam in luce *Perſonati* fere ambulant *mortales*, & diceres ubi hominum *Civilem* illam *vitam* contempleris de die, (a fæce, & ſentina civitatis, ſi diſceſſeris) *probitatem* neutiquam terras reliquiſſe. Eſt indicium manifeſtiſſimum Numinis orbem judicaturi, & improbitatem omnem confuſuri. Ergo 3. in *Auroræ ſtato* illo *exortu*, eſt *ſpecimen*, & *pignus* ſimul, illius *magnæ auroræ*, quæ *diem beatæ immortalitatis auſpicabitur*. Illius *Lux* omnes in perpetuum *tenebras* fugabit, atque *alas terræ apprehendens*, *ultimo judicio*, *Improbos & improbitatem inde excutiet*; *ad Orcumque amandabit*. Cave credas *Allegoricos* eſſe *luſus*: in media materia verſamur; & *Emblematis* noſtri *naturam*, *amplitudinemque* pandimus; qua omiſſa ne *Literæ* quidem ſatisfactum foret.

Verſ. 14. Multimodis laboratur ad ſententiam gemino nodo, ac ænigmate, implexam. *Vulgat.* 1. *Reſtituetur*, *ut lutum*, *ſignaculum*; *& ſtabit ſicut veſtimentum.* Ad *terræ motum* iterum 1. detortum a *Thom.* & *Nicol.* aliiſque *Latinis*. q. d. *Ædificia quæ terra concuſſa rimas traxerant*, *ceſſante tremore*, *facile reſtituuntur*, *& reſarciuntur.* Humile; & indignum, quod hic memoraretur. Aliquid grandius dedit *Sanct.* 2. qui quum *Vſ.* præc. ad *Diluvium* retuliſſet, ita pergit, *Deus varium & illuſtrem terræ imaginem delevit inducto diluvio*; *ſed illam inſtauravit tam facile ac lutum ſigillare*, *materia lenta*, *& obſequenti*, *novas recipit ſignaturas*: *tam facile item*, *quam veſtis diſſuta integratur.* Optime ſubdit, *non ſatisfacio mihi*; *Sane locus difficilis*; *in quo extricando qui quid veriſimile dixerit*, *non reſpuendus.* Tentat ergo 3. *Deum juſtos quidem dura vexatione adficere*, *ſed mox reſtituere in integrum.* Longius quoque adductum 4. quod *Dionyſ.* habet de *nova progenie in locum eorum qui e terris excuſſi.* Alieniſſime *Titelman.* 5. cui *ſignaculum*, *homo imagine Dei ſignatus*; quaſi ſenſus foret, *impiis e terra excuſſis*, *ſignaculum reſtitui ſuæ origini*, *in lutumque*, *& pulverem*, *redire*; *atque velut veſtem omni ſpecie & venuſtate orbam*, *attritamque*, *jacere.* Eleganter II. *de Pined.* *Illa lux novam ſemper faciem rebus adfert*, *novamque ſpeciem*; *ac quaſi* ſigillo *quodam*, *res omnes* lumine *perfuſas*, *Divinæ perfectionis inſignibus adficit*, *& exornat*: *ut quam videntur in nocte*, *& tenebris*, *faciem*, *ſpeciemque*, *amiſiſſe*, *rurſus rediviva lux reſtituat*, *rebuſque iterum imprimat*, *ſicut* lutum & cera *cui ſæpe apprimitur* ſigillum. *Inſuper ſinguli dies* ſtant ſicut veſtimentum, *cum enim lux*, *quæ conveſtit omnia*, *ubi recens exorta*, *videatur veſtis quædam ſpecioſiſſima*, *aureis filis*, *& radiis*, *contexta*, *cum occidit ſol*, *videntur*, *tum* lux *ipſa*, *tum* res *cunctæ*, *languere*, & inſtar veſtimenti veteraſcere: *ſed* renaſcente luce, *deponunt cuncta attritam illam veſtem*, *& aliam pretioſiorem ex recenti lumine induuntur.* Similia habet *Vavaſſ.* In his multus paratus & ſplendor orationis. Nudam veritatem videre maluiſſem. *Calvinus* III. hæc ipſa fere jam dederat, *Conc.* CXLIX. *Noctu terra prope* informis *eſt*: *nihil in ipſa cernitur*; *perinde ac magnum aliquod lutum*, *in quo nihil diſcernitur. Quando autem ſol incipit lucere*, *perinde eſt ac ſi ex* maſſa *aliqua* argillæ *vaſa figulina fingeret*, *& diligenter ornaret. Quando igitur Deus* diei lucem mittit, *perinde eſt atque ſi univerſam* terram formaret, *ad dandum ipſi decorem*, *& ſpeciem*, *ut eam cum admiratione intueamur. Atque ita* eam veſtit, *pro eo quod* nuda *erat*, conſtricta, ſterilis, *ad oculos noſtros quod attinet*; *hic enim agitur de adſpectu hominum* &c. &c. Hæc auribus ſuſpendere poſſunt, nil præterea: nam unde tandem *vaſa* illa *figulina*? Non idem *lutum ſigilli*, cum *luto figuli. Cocc.* cum *Doct. Belg. terram ſigillarem* IV. recte retinens, in reliquis conſentit: *ut* terra ſigillaris *antea rudis &* informis, *impreſſo ſigillo characterem habet*; *ita terra* per tenebras informis, *luce orta pulcherrimam* ſpeciem accipit. *De luce ſpirituali ſimilia dici poſſunt. Habebit ſe ſane* omnis *mundi hujus gloria ad illam*, ut lutum rude *ad gypſum candidiſſimum*, *pulcherrimis figuris impreſſum. Alterum hemiſtichium impersonaliter accipi*-

cipimus, ſiſtunt ſe *omnes res* tanquam *cum veſtimento*, h. e. *ornatiſſima omnia lucis beneficio apparent.* Veſtis *intelligitur* pulcritudo *quæ omnibus rebus adeſt. Matt.* 6: 28. 29. *porro ut omnis ornatus rerum ſine luce* nuditas, *ita & noſtra juſtitia, niſi Deus eam* induat lucida veſte *juſtitiæ Filii ſui*, *mera* fœditas. *Alii hunc locum interpretantur* de improbis. *Si hoc allubeſcit, non erit ſenſus*, improbos aboleri ut veſtem *Pſ.* 102: 27. *nam* התיצב *non eſt* aboleri: *ſed improbos orta luce ſe ferre in oculis hominum quaſi* amictos *&* perſonatos, *tanquam eſſent homines frugi.* Reſpicitur interpretatio *Merceri* ſic V. ſe habens, *Immutatur tunc terra ſicut* lutum ſigilli, *cui alia atque alia ſignacula facile ob humiditatem imprimuntur*, *& quaſvis figuras recipit: ad quam rationem &* terra ab exorta aurora *novas videtur figuras*, *&* novam induere faciem, *excuſſis ex ipſa his aut illis impiis:* & conſtituuntur tanquam veſtimentum, *ſcil.* res omnes *in terra*, *ſed maxime* homines, *& ſpecialiter* impii, *veſtimentis ſunt ſimiles*; ſtatuuntur in terra, *ut illic ſint* velut veſtimentum, *quod alia atque alia forma fieri ſolet*, *& facile inveteraſcit: Pſ.* 102: 27. Ex *Ab. Eſra* expreſſum; ſubſcriptoribus *Druſio*, *Crinſoz. Cler.* cujus hæc commentatio; *ſi in tantis tenebris palpando verum invenire licet*, *hic ſenſus erit*, Terra *mutationes patitur*, *ad homines quod attinet*, *quas poſſis conferre cum mutationibus quæ fiunt in* luto, *aut* cera, *quibus quaſvis figuras imprimere licet. Expelluntur ex ea homines mali*, *ut boni in locum ſuccedant*, *quaſi nunquam mali fuiſſent*; *& viciſſim. Exemplum inſigne*, *captivitas* 10. *Tribuum*; *tum etiam duarum reliquarum. Iidem homines veteraſcunt inſtar veſtis*, *quippe quorum vita*, *& omnia*, *cito evaneſcant. Pſ.* 102: 27. Credebatne Vir Doctus ſe primum in hanc conjecturam ingreſſum? Specioſius VI. quod *Epiſc. Elienſ.* exhibet, *Illi autem adventu auroræ conſternantur*, *& tam crebro colorem mutant*, *quam* lutum formas *ſub variis ſigillis: nec plus* conſtant ſibi *quam veſtis mutabilis.* Præivit III. *Grot.* VII. dans, *vertet ſe*, *ut argilla ſignatoria*, *& ſtabit ſicut veſtimentum.* i. e. *Non magis ſibi conſtabit*, *quam* veſtis verſicolor. *Rei ſolent ſubinde mutare vultum*, *& colorem.* Et ei præitum a Doct. *Tigur. ſeque transforment ut argilla*, *cui ſignum imprimitur*, *ſibique* parum *conſtent ut veſtis.* Dure admodum *Jun.* & *Trem.* VIII. *Ut ea mutata ſicut argilla ſigillari*, *ſiſterentur* illi *velut indumento* obducti. i. e. *poſtquam terra novam faciem induit*, *quæ per noctem tota fuerat atra*, *& ſicut* argilla figuli *ſuis figuris*, *coloribus*, *cælaturis*, *ſic terra multiplicibus bonis exornata conſpicitur*, *improbi a pergendo in ſceleribus cohibentur*, *tanquam ſi panno vultus aut pedes eorum obvolverentur.* Receptum a *Piſcat.* Non molliter IX. *Munſt.* & *Iſid. Tunc*, aurora ſurgente, *convertitur terra*, *ſicut cum ſigillum figuram ſuam imprimit luto*; *ſic* impii alias facies ſumunt, *ac ſimulant ſe probos: &* veluti *aliud* veſtimentum *induunt*, *qui in tenebris nullum non malum moliti erant.* Confer *Cocceji* illud *num.* IV. ſub finem. Intricate *Caſtal.* X. *Qui impii mutato tanquam rubricæ ſigillo fiunt veſtis ſimiles*, &c. Scilicet *Adulteri*, *fures*, *latrones*, *proditores*, *noctu ſuis ſceleribus invigilant*; *iidem adveniente die* Lucifugi *diffugiunt: & diſcuſſa nocte quæ eos* tegit, *ac concludit*, *ſicut* rubricæ ſigillum operit *ea quæ ſignata ſunt*, veſti ſimiles *ſeſe contrahunt*, *complicant*, *in latebraſque conjiciunt.* Quo ſe verteret neſcias R. *Levi* XI. ad *Auroram* trahit illud תתהפך *convertitur*, cujus *lux varie mutetur pro vario ortu*, *unde variæ etiam in terris permutationes*, *per quas homines* veſtimenti inſtar *immutentur.* Hæc ut reliqua fere iſtius *Rabbini*, frigent; cui *Vatabl.* libertatem ſuam vendere non debuiſſet; meliora daturus, niſi hunc optima dediſſe autumaſſet. Ludicrum plane XII. quod ſuus *Cajetano* ſuggeſſit *Judæus*, ad *mores impiorum* hæc pertinere, *quorum quaſi conſenſio & conſpiratio*, *ſub ſigillo clauſa*, *ſeſe firmet*, *& ſuſtineat*; *quique alter alteri* velut veſtis ſint, *ſemet accommodando*, *prout veſtes ſe corpori accommodant.* Ruere & hic pergens *Bolduc.* XIII. ad *ſolis virtutem in prima creatione* locum torquet, *cujus vi terra converſa ſit in ſolum pingue*, *& ita tenax*, *ut ſigillari optime poſſit: & illæ partes friabiles ſint compactæ*, *& tractabiles factæ in vaſa*, *ad inſtar veſtimenti ex panno plicatilia.* Id reſtabat ſcilicet, ut *terra Lemnia*, quæ & *ſigillata*, *Arabibus* طين مختوم *Tyn Machtoum Lutum ſigillatum*, apud Medicorum filios nobile, huc ſpecie haud vulgaris Eruditionis inſerretur. Quid dicam de LXX. *Interp.*

XIV.

XIV. qui *primam* hominis *e Luto plaſmationem* &c. hinc exſculpere potuere? Quid XV. de *Chald. Syro*, & *Arabe*, qui ejuſdem *redactionem in pulverem*? Ad *terræ* ipſius *converſionem* & *annihilationem*, ut vocat, *die ultimo*, pro ſuà *Hypotheſi*, reſpexit Cl. *Schmid.* XVI. nec non *mutationem*, *abolitionemque*, *vel impiorum*, *vel cœlorum*, *inſtar veſtimenti*. Prius Coron ita exponit: *non putarim diverſas figuras ſigillorum innui*, *ſed unam delebilem* q. d. *Quam facile lutum ſigilli mutatur*, & *figura ei impreſſa deletur*, *tam facile etiam terra tum mutabitur*, & *tota ejus facies*, *imo* & *ipſa*, *peribit*. Poſterius ſic: impii *ſtabunt* in mutatione *ſicut veſtimentum*: vel potius, ואשר יתיצבו *Et quæ conſiſtunt*, *ſicut veſtimentum*, ſcil. יתהפכו *convertent ſe*; i. e. *Cœli*, & *corpora in illo incorruptibilia*, *in conſummatione ſeculi*, *nihilominus omnia mutabuntur*: *Pſ.* 102: 27. Pergit, *Hæc mutatio veſtimenti non in melius*, *ſed in pejus*. *At ſi in pejus*, *ſine dubio erit totalis abolitio*. *Nam incongruum*, *ullam creaturam in extremo die manere*, & *tamen mutari in pejus*, *præter inferni habitatores*. *Tantum abeſt*, *ut ex hac phraſi aliquid pro meliori ſtatu cœli*, & *terræ*, *in extremo die*, *conſequendo*, *concludatur*. Potuiſſet Vir Doctus felicius materia ſimul, & ſerie, ſua uti. *Luth.* poſt *Vulgat.* XVII. חותם *ſigillum* recto caſu ſtruit, ut ſit, *ſigillum ſe vertet ut lutum*, i. e. *ſtatus* & *conditio impiorum mutabitur* &c. Obſtat genus: nec figura expedita. Cl. *Reim.* XVIII. ut in re conclamata, non infeliciter: *An* terra *invertet ſe* ad tuum nutum, *ſicut lutum ſigilli*? & *an* alæ terræ *ſe ſiſtent inſtar veſtis*, ut eam pro arbitrio verſare, & purgare, queas? *Senſus geminæ ſimilitudinis hic videtur. Influxum Solis non eam facere impreſſionem in cor hominis*, *qualem ſigillum in luto efficit*, *ut neceſſario probus evadat*. *Multo minus naturalia opera a Deo admoveri ad cogendas voluntates*: *ac proinde quum Deus ab* Aurora *apprehendi facit* oras terræ, *hoc non fieri*, *tanquam ſi quis veſtem apprehenderet ad eam excutiendam* & *ſordibus repurgandam*. Conferenda Viri Doctiſſ. conjectura, quam *Vſ.* præced. expoſui: cui hæcce ſuccinit. Verſioni magis accedere poſſem, quam ſententiæ ei ſubjectæ. Obſtat tamen quod יתיצבו a כנפות genere diſſideat. In *ſiſtere ſe inſtar veſtis*, pro *ſe dare excutiendam*, & *expurgandam*; etiam nimis multa ſupplentur. Cl. *Szatm.* XIX. in priori colo *maſſam figulinam* intelligit, ſive *vas teſtaceum cum certa figura*. Id applicat *terræ Judaicæ*, & *genti*, ſub *Aurora Evangelii*. In poſteriori, *ſiſtere ſe tanquam veſtimentum*, nempe *fœdum*, *fœtidum*, *a nemine induendum*. Item ſubtiliter *Judæis* accommodatur. *Gloſſ: Ordin. Vſ.* præc. exhibens *Scribas* & *Phariſæos ex Judæa excuſſos*, ita hic pergit: *Dominus plebem Iſraëliticam lutum repperit in Ægypto*, *quam dum ſcientia ſua implevit in Prophetiis clauſa*, *quid aliud quam ſervandi myſterii ſui ſignaculum fecit*? *Sed poſt Divina ſecreta plus terram*, *quam veritatem*, *diligens*, & *ad lutum Ægypti rediens*, Lutum ſe poſt ſignaculum *exhibuit*, *quod terrena ſapeyet*. Reliqua non minus tracta, & torta. At *Hieron. ſignaculum animæ hominis intelligitur*, *ad imaginem Dei facta*. *Hoc ſignaculum per Adæ peccatum fuerat attritum*, & *oblitteratum*: *per Chriſtum autem iterata impreſſione reſtituitur*: *nunc quidem per Baptiſmi gratiam*, *menti inſculptam*: *ſed in Reſurrectione totum omnino reſtaurabitur*; *quando humani corporis Lutum incorruptionem induet*, & *anima pariter cum eo ſtola glorioſæ immortalitatis veſtietur*. Hæc, ut & priora illa Cl. *Szatmari*, ſatis ſcite deducta, amatoribus talium relinquimus. Nos *literæ conſtituendæ* cura occupat, & exercet: quam me necdum, ex omnibus hiſce, expiſcari valuiſſe confiteor. Aliquid tamen ad *Ænigmatis* hujus *intelligentiam* XX. conferre conabor. Obſervo itaque 1. *Lutum* طين appellari ab *Arabibus* omnem *materiam lentam*, *ſequacem*, *tenacem*; nec aliud iis uſitatius vocabulum, quo *ceram ſigillarem* exprimant; quod ab officio ختام חתום dictum, in *Camuſo* declaratur الطين يختم به علي الشي والخاتم ما يوضع علي الطينة *Lutum quo quid obſignatur*, חותם *autem*, *id quo Lutum imprimitur*. Nempe *ſigillum ipſum*, ſive *annulus ſigillatorius*: qui & hic 2. per חותם haud dubie intelligendus, ut *Gen.* 38: 18. & alibi. Ergo 3. locus non eſt *terræ figu-*

guline, cum *figuris*, *formiſque* ei inditis, quo *Calvin. Jun. Szatmar.* tendebant. Sed omnino tenenda 4. *cera ſigillaris.* Et quidem 5. quatenus ea ad omnem *formam*, & *impreſſionem*, *facilis.* Quin & 6. *delebilis*, ſimulque *apta ad novum characterem* recipiendum. Hoc verbo תתהפך 7. ſignanter quoque expreſſum; nam *convertens ſe cera*, non ſimpliciter eſſe poteſt *deleta*; ſed *novam faciem induens*, ſive in *bonum*; ſive in *malum*, quod hactenus anceps. Satis evidens 8. illud תתהפך redire ad *terram:* tum ratione conſtructionis, hoc ſuo jure poſcentis; tum reſpectu *materiæ* id ipſum invitantis. Et quidem 9. ad *terram unde impii excuſſi*, vel *excutiendi*, ut in fine *Vſ.* præc. vidimus. Hinc 10. elucescit, *converſionem* hanc *in bonum* inclinare; quod *terra* quamdiu *ab impiis tenetur*, quodammodo *deformata*, iis *deletis*, Deo *dignam faciem* videatur recuperare. Ad has ſtricturas jam aliquid lucis adfulgere incipit: quam ſi poſterioris Coli accuratior excuſſio auxerit, *auroram* ex hiſce tenebris ſpero emicaturam. Notetur ergo 1. יתיצבו eſſe verbum *grave*, & *magnificum*, quod pleraſque expoſitiones ei ſubjectas renuat; quales *conſiſtere*, *ſive conſtitui ut veſtimentum*; pro *veteraſcere: colores variare*; *contrahere ſe*, & *convolvi*; *aboleri*. *Pſalmus* 102: 27. unde iſta fere elicita, diſerte adjungit בלה *atteri*, & *veteraſcere*, ſine quo fas haud eſſet לבוש *veſtimentum*, de *panno lacero*, *fœdo*, *quod induere nemo velit*, explicare. Admitti nequit 2. inſertio *Schmidiana*, אשר. *Quæcunque conſiſtunt*, *Cœli*, & *corpora in eo incorruptibilia.* Nimium 3. ut phraſis כמו לבוש *ſicut veſtimentum eſſe*, abſolute exponatur, *corrumpi* & *abolitionem pati*; quum potius *ornamentum*, & *decus* ferat, præſertim iſto יתיצבו adjuncto. Utcumque ferri poſſet 4. illud *Munſt. num.* IX. *ſiſtunt ſe tanquam amictu:* ſed prius colon aliud exigit: & ad *improbos* hoc verbum inconcinnius relatum, patet ex *Vſ.* ſeq. ubi רשעים expreſſi non fuiſſent denuo, ſi hic jam denotati eſſent. Attamen duriuſculum 5. quod *Cocc.* ſuppleat, *ſiſtunt ſe tanquam cum veſtimento* omnes res &c. *num.* IV. ſupra; quamvis explicatio ſit egregia; quam & *Belg.* luculenter inſtruxere ad *omnes res creatas*, *quas lux diei inſtar veſtis ſplendidiſſimæ exornet*, reſpicientes. Commodius videtur 6. quod *De Pined.* aſſumſerit *dies* ſingulos, *ſtantes ſicut veſtimentum*, ſecundum lineas *num.* II. ductas: in quibus id incommodi, quod *veteraſcentis veſtis* imaginem admiſceat: atque prius quoque Colon *Luci* applicet. Id ad *Terram* redire potius, omnia vincunt. Conficio hinc 7. ut תתהפך ad *Terram*, ita יתיצבו ad בקר *Auroram*, & שחר *Diluculum*, ſeſe referre; quæ *Vſ.* præc. *Terræ oras prenſabant*, *ad improbos inde excutiendos.* His 8. apprime convenit *ſiſtunt ſe*, *in ſtatione*, *in gradu*, *in ornatu decenti*, quam vim התיצב exerere ſolet. Vide *Prov.* 22: 29. *Zach.* 6: 5. *Jer.* 46: 4. &c. Recinit pulchre ad id, quod *Vſ.* 12. præmonui, neſciens tamen quid inde lucis hic mihi acceſſurum eſſet, *Auroram* & *Diluculum* induci ut *Famulas Omnipotentis*, quotidie *ſtationem* ſuam obeuntes. *Ornatum magnificum* quoque verbo ſubeſſe, ex *Pſ.* 45: 10. ſenties. Jure ergo infero 9. כמו לבוש *inſtar veſtimenti*, vel ut in *veſtimento*, pertinere ad *ſplendorem*, *pompam*, *decus*; quale in לבוש מלכות *Eſt.* 6: 8. *veſtis regni*, *regalis*; quæ mox abſolute הלבוש *Vſ.* 9. 10. 11. Adde 8: 16. & *Eſaj.* 63: 1. הדור בלבושו *Magnificus veſtitu.* Quis ibi de *abolitione* cogitaret? Nec hic ergo cogitandum; æque enim ſplendet יתיצבו כמו לבוש, *ſummamque* pingit *magnificentiam.* Verbum לבש *veſtire*, ſplendide quoque traductum *Pſ.* 104: 1. 2. ubi Deus *Majeſtate & decore veſtitus*, *Lucem* pro *paludamento amiciviſſe* dicitur. Par itaque, & verum, ut *Miniſtræ* Numinis, *Aurora* & *diluculum*, *ſeſe ſiſtant* כמו לבוש; ubi 10. ſubdubium, ſitne, *tanquam in veſtimento*, quod *Cocc.* alio licet ſenſu, volebat: an quod *Doct. Belg. inſtar veſtimenti.* Utrumque pulchrum, & plenum: nam *Lux* & *veſtita regaliter*, ipſa, & *magnifice* omnia *veſtit.*

15 Et prohibeatur ab improbis lux eorum; brachiumque celſum confringatur.

15 וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה תשבר :

16 Num

16 הבאת

Difficilis optio. Prius cumulatius putem. Ad יתיצבו *ſiſtunt ſe* ſuavius quoque accommodatur.

Ibid. Quæ adhuc diſcuſſimus, oſtendunt ſatis, qua via *veritas* hinc eruenda ſit: necdum tamen *ſenſum loci* pervium, liquidumque, præſtant. Is ad *amplitudinem Vſ.* præc. exhibitam rotundandus; ſi non aliis ſolum, ſed & mihimet, ſatisfacere velim. Non deſpero ſucceſſum; nam utrumque membrum ad tria illa ſe præbet, quæ ibidem enotavi. Quod ad prius, *Terra ſe* in novam faciem *ut lutum ſigilli convertit*, illuceſcente Aurora; 1. *quum tenebris*, quas natura horret, quæque pulchritudinem ejus dehoneſtant quaſi, *fugatis*, *ſuum recuperat decus*, & ſplendidum quid, Magnoque creatore dignum, denuo induit. Huc collineaſſe *Calvin. de Pined. Belg. Cocc.* ſupra viſum. Addo 2. quum *improbitate* per lucem *utcumque conterrita*, & *compreſſa*, ne tam effuſe, & licenter, *operibus tenebrarum* indulgeatur *de die*, quam quidem *de nocte*, *honeſtior*, ut ſic dicam, *facies*, *terris redditur*, & *probi*, ſi non eſſe, *videri* ſaltem cupiunt longe plurimi mortales. Hoc ut indicio eſt, Deum Judicem, vindicemque, rebus humanis præſidere; ita 3. *ſpecimen* præbet, & *pignus maximæ* illius *converſionis*, qua *lutum* hoc *ſigillare* Omnipotentis pleniſſime *vindicabitur a ſervitute peccati*, & *fœdis* veluti *veſtigiis*, quæ graſſans, regnanſque, improbitas ei impreſſit. *Aurora immortalitatis* nempe, eraſis, exuſtiſque, omnibus his labibus, ſecum vehet *novos cœlos*, *novamque Terram*, *in qua Juſtitia habitatura.* Noviſſimum hoc a *Cocc.* quoque tactum; quum ſublimiore ſenſu *per Lucem veritatis*, & *Euangelii*, omnia item *innovata* monens, inde adſcendit ad *Revelationem gloriæ Filiorum Dei*, *qua omnia ſint transformanda.* Ad *verſum ſeq.* aliud adhuc dabitur, hiſce pulchre ſuccinens. In altero colo illuſtrando hæc tria quoque conveniunt; *Et illæ*, Aurora, ac Lux matutina, *ſiſtunt ſe tanquam in veſtimento.* Iterum 1. *quum in ſtationibus* ſuis *paratæ*, velut Famulæ Omnipotentis, *lucidiſſimo amictu*, quo procedunt, *inimicas* terris *tenebras diſſipant*, delentque. *Inimicas* dico, non ſtricte, ſed pro ſcopo, quatenus *pulchritudinem mundi ſepeliunt*, & ſimul *ſepulto pudore*, *improbitati audaciam addunt.* Ergo item 2. quum *Jubar* ſuum, ex quo Divinum quid relucet, *oſtentantes*, & *oculis* improborum *ingerentes*, vel *invitis pudorem*, *metumque*, peccandi, *incutiunt:* atque eatenus orbem terrarum, in ſpeluncam omnis horroris, ac confuſionis, inverti non ſinunt. Cumulatiſſime 3. omnia hæc præſtabunt *Aurora* & *Lux ſeculi venturi*, quando *e terra excuſſis improbis*, *viciſſitudines diei* & *noctis* ceſſabunt, atque *Æternitatis dies* ille, qui occaſum neſcit, *cœlum terraſque innovabit.* Si roges quomodo? reſpondere liceat חותם *ſigillum* Numinis *huic ſtatui impreſſum*, quod temerare nefas.

Verſ. 15. In verbis lucidiſſimis, cohærentia haud liquida ſane. *Thom. Dionyſ. Nicol.* I. trahunt ad *vitam improbis ſubito terræ motu ſæpe ademtam.* Æque alienum quod *Sanct.* II. hinc elicere conetur priſcum *diluvii judicium*, & *terrarum* per illud *purificationem.* Latiore proſpectu *Vavaſſ.* III. *Multiplices mutationes quotidie in terra accidunt*, *ipſa manente. Hæc una e multis*, *quod improbis* media in luce ſua lux, *hoc eſt vita*, & *vitæ omnis ſplendor*, *ac dignitas*, *adimatur*; & *violentis*, *ad plagam inferendum jam erectis*, *infringatur robur.* Idem dederat *Merc. Lucem intellige* vitam *hanc*, & *omnem improborum* ſplendorem, gloriam, opes, & potentiam, *quæ ab iis* prohibetur, *dum a terra quotidie excutiuntur.* Non vacat ſcrupulis. *Calvin.* IV. obviam iri cenſet *objectioni*, quæ fieri poſſet, *Quomodo Deus*, *cum Solem conſtituerit ad mundum illuſtrandum*, & *tam præclarum ordinem inſtituerit*, *patiatur* improbos illo bono frui? *Debuiſſe Lucis uſuram Dei cultoribus tantum permitti*; *nec fas ſolem* malis *æque ac* bonis *oriri.* Hoc ita reſolvi cenſet; *Improbis ad tempus quidem* Lucem Solis *conceſſam*; *ſed ad extremum eam ipſis eripiendam fore*; *ac proinde expectandum patienter*

ter illum terminum, quo brachium elatum frangetur, & Regnum improbitatis finietur. Ad *Judicium ultimum* hoc aſſurgit: in quo unice pedem fixit Cl. *Schmid.* V. cum ſimili *occupatione*, quod *ſtatus feliciſſimus Impiorum* in hac vita *Jobum* vehementer offendiſſet. q. d. *In primis removebitur* tunc, in conſummatione ſeculi, *præcipuum tuum offendiculum, dum* lux & brachium *impiorum deſinent.* Eodem directe collineatum a *Jarchio*; & *Ab. Eſra:* ad quorum calculos quoque poſuit *Epiſc. Algarb. Quia oderunt lucem, amarunt tenebras, ideo omnis lux illis tandem eripietur, & ſempiternis tenebris damnabuntur.* Hæc lubenter admittimus, ſed aliud propius, quod omittere non licet. Subtile quid excogitavit *de Pined.* VI. hanc ſententiam ſpectare cenſens *Hominis integri & felicis* primo, mox *lapſi* & *infelicis conditionem*; ut in *viciſſitudine diei* & *noctis*, utriuſque ſtatus ſpecimen cerni queat; hominique inſinuetur, *Mundum cum cœleſti lumine juſtis datum, injuſtis vero ereptum iri.* Argutius ſubnectit: *Adamus immortalitatem*, lucem, *pacem, ſimulque* virtutem, qua *eum Deus* veſtiverat, *perdidit:* & Brachium excelſum, i. e. *poteſtas ejus ſuper omnem carnem*, confractum, *imperium in animantia imminutum.* Seriei hæc valde congrua, nemo dixerit. Incongruum etiam VII. quod Dect. *Tigur.* qui verſum præc. retulerant ad *patratores ſcelerum ſeſe ſub lucem illatebrantes*, huncce deflectant ad *eoſdem nonnunquam deprenſos, & pœnas dantes.* Ad hoc exemplum Ill. *Grot.* hinc extudit, *Damnari ad mortem, & quidem cruciabilem, qualis eſt fractio in rota.* Miror magno ingenio placere potuiſſe, in ſublimi hocce argumento, imaginem *ſcelerati ſuper rota fracti.* Formulam *brachii confracti* huc inflectere, ne minus quidem perito liceret. Traxerunt, quæ præmiſſa fuerant ad *Vſ.* 13. & 14. de *Judiciis capitalibus mane exerceri ſolitis. Druſ.* cui idem adhæſerat, in *brachio confracto* videt *favorem principum, amicos, opes, vires, infractas.* Idem filum huc perduxit *Epiſc. Elienſ.* generalius *ſupplicia graviora improborum* quoque attendentem. Cl. *Cocc.* VIII. ex parte amplexus, in priori colo celſa figura utitur, quaſi *ſua Lux ab improbis* diceretur *prohiberi*, quod *Aurora tenebras diſcutiat*, quæ ſunt *Lux illorum, qui ut feræ, & noctuæ, diem reformidant Job.* 24: 17. Addit, *huc refer eorum excæcationem & indurationem per veritatis claritatem Joh.* 3: 20. 21. *Hebr.* 6: 6. 2. *Petr.* 2: 20. 21. Id alterius generis. Poſterius colon ſic explanat, *Audacius, impudentiuſque, &* manu, *quod dicitur*, elata, *peccantes coërcentur per Magiſtratus, & Judicia, quæ primo mane celebrabantur.* Subjungit: *Ergo in his ſignificatur magnum opus providentiæ, quod non patitur diſcrimen juſti & honeſti, injuſti & fœdi, exoleſcere* &c. *Refutatur autem hiſce, quod Jobus dixerat*, Deum conſilio improborum adfulgere: *nam ipſa* Lux φωτὸς *improbos* luce ſua *privat. Nonne igitur Deus, quoties oriri facit ſolem ſuum ſuper bonos & malos, & illos quidem ad* honeſta *excitat, hos autem* reos agit *coram conſcientia, & coram hominibus, ſatis oſtendit ſe diligere Juſtitiam, & odiſſe improbitatem?* Concludit: *quod ſi aliquid videtur latere, nonne ex hac quotidiana* lucis *reverſione conſtat*, inſtare Diem, *qui omnia occulta ſit revelaturus?* Prioris membri venuſtum illud acumen reperio etiam apud *Caſtal.* qui *impiorum lucem nunc appellari* ait *noctem, quod diem pro nocte, & noctem pro die habeant Lucifugi: quorum ſublimes lacerti ideo frangi* dicantur, *quod tunc vires & audaciam amittant* &c. Ex *Cajetano* quoque adduxit *de Pined.* quamvis *ſubtilius*, & *argutius*, judicet: q. d. *Cum lucem mundo Deus adfert, improborum lucem* i. e. *tenebras, auſert, atque ita illorum vires comprimit, & debilitat.* Vehementer adblanditur; & ſi ſimplici ſenſu defungi eſſet heic loci, palmam *Oxymoro* deferre vix dubitarem, quod *Capiti* 24: 17. egregie reſponderet. Videbimus tamen, quid pro *ſublimiore aſpectu* infra afferri poſſit. Quod *Jun.* & *Trem.* IX. protulere, non ſatis capio, *An ſi unquam fuerunt coërcendi mali, potuiſti vel tantillum* Lucem accelerare, *vel deprehenſos* luce ſua i. e. *vita rebuſque omnibus, quibus Illuſtres habentur, eos ſpoliares?* Quænam illa *Lucis acceleratio, & deprehenſio maleficorum?* Suſpicor id intendi, quod *Steuch. Eugub.* aliique dedere, X. *Deum piis lucem promere quotidie, & omnem felicitatem; improbis autem lucem, i. e. felicitatem negare, malis, ſuppliciiſque, eos feriendo.* Eſt idem cum *num.* III. niſi quod latius fundatur, & pluribus ſcrupulis prematur: nam cum Cl. *Cler.* dicere, in hoc ſtilo *ſeriem parum ſervari*, inſcitum. R. *Levi* XI. de *Luce & felicitate ex Aſtrorum poſituris oriunda, ſed improbis in contrarium converſa effectum*, hic negatur. Multo majores nugas, vel ludibria potius cerebri, nihil non ſibi permittentis,

 de-

16 Num veniſti uſque ad ſalebroſa maris; & in penitiſſimo Abyſſi ambulaſti?

16 הבאת עד־נבכי־ים ובחקר תהום התהלכת׃

17 Num

17 הנגלו

dedit *Bold.* XII. hunc cumulum prægreſſis ineptiis imponens, *probibitus vero ſol a quibuſdam aliis ſabuloſis & moventibus arvis; ita ut quod ſeminatum ibi fuerat, & jam in altum creverat, langueſceret & moreretur.* Iterum רשעים *impios* detorquet ad *mobiles, ſterileſque, arenas, ingrata & impia*, ſic ludit, *arva.* זרוע *brachium* a זרע *ſeminare* in *ſata* transformat; atque hanc *leniſſimam* vocat *cohærentiam.* Hæc riſum ſimul ſtomachumque movere apta. Diluamus quantocyus tædium docto conatu Cl. *Reim.* XIII. qui ſuperiora ſua ita nunc pertexit, per *interrogationem* negantem: *ut ita ab improbis probibeatur lux eorum, & brachium excelſum confringatur? Minime vero.* Neutiquam id præſtabis. *Sed quemadmodum Sol naturæ oritur ſuper bonos & malos, ita quoque providentiæ meæ cura longanimis utrumque genus complectitur.* Magni judicii, multæ prudentiæ, Interpretem, huc compulere haud dubie difficultates, quibus pleraſque expoſitiones gravari ſentiebat. Videamus XIV. an ſequentes ſtricturæ majoris lucis daturæ copiam ſint. Non dubium 1. quin רשעים ſint *improbi* in genere. 2. *Probibitio lucis* cum *exortu Auroræ* eſt connectenda. 3. אורם *Lumen eorum*, ad *Improbos* referri poſſe, haud negem. Sed 4 magna eſt ratio ſuſpicandi, ad בקר & שחר *Auroram & diluculum* redire illud adfixum; quippe quæ proxime *in ſtationibus ſuis ſplendido amictu ornata* comparuerint. Duplex hinc via explicationis tenditur. Primo, ſi אורם *lux eorum* ad *improbos* pertineat, ſequendum ducerem *grande* illud *Oxymorum*, quod *num.* VIII. laudavi: ita *triplici* ratione evolutum. 1. *Aurora noctem & tenebras fugans, ſuam* improbis *lucem eripit*; eorumque *brachium* in facinora *audax*, & *erectum*, *debilitat*, quo minus *graſſari*, & *ſcelera* ſua *perpetrare*, ſuſtineant 2. Hæ *Famulæ* præluſtres *Numinis*, *vigili* ſemper *oculo* orbem *inſpectantis*, non ſinunt quoque *Improbos* hac in vita *puro & liquido gaudio frui*, ſed eos *lucidis* ſuis *radiis*, ac *telis*, ſæpe intus feriunt, conſcientiam expergefacientes, & venturi tandem Judicis anticipata præſenſione conterrentes. Dixerim brevius: *Lux radians diei Lucifugis terrorem incutit, extus* ſimul, & *intus.* Hoc triſte augurium, per quod pectora eorum quotidie ducuntur, *Noviſſimo* illo *Die* 3. complebitur, & cum omni mole vindictæ Divinæ in eos ingruet, omnibus *tenebris*, quibus ſe *improbitas* texerat, *diſſipatis*, ut æterna confuſione obruatur. Hæc ſunt, quæ *num.* VIII. dicebam me tentaturum: argutiora illa quidem, ne quid diffitear, ſed a gravitate Loci hujus non aliena. Secundo, ſi *Adfixum* ad *Auroram* & *Diluculum* reducatur, perquam gravis, & jucundus, ſenſus enitebit. Nam *Lux matutina improbis ſemet ſubducens*, & ab ipſis *conſpici ſe haud patiens*, dum *apprebenſis terræ oris male fauſtam*, & Deo exoſam, *ſobolem* inde *executit*, referri poteſt 1. ad *terrorem Lucifugis injectum*, ita ut *Lucem* ſuſpicere *læto vultu* haud ſuſtineant, ſed contra eam reformident. 2. Quum *ſub oculo ſolis improbitas* γυμνῇ τῇ κεφαλῇ *graſſari*, ſeque *in opera tenebrarum effundere*, non audeat, ſed Larvam *probitatis*, & *honeſtatis civilis*, *induere* cogatur; an non eo ipſo *Auroræ*, & *Diluculum*, *jubar* ſuum *opponunt* quaſi *improbis*, ſeque *eorum uſui*, *miniſterioque*, ſuam *Lucem* quotidie *promere*, & *præferre*, diſerte negant quaſi: teſtanturque, *Lucis* tantum & *Diei filiis uſuram* illam *Divinitus deſtinari*? Idem hocce 3. illuſtriſſime confirmatum dabit *Noviſſimus* ille *Dies*, quando ad *Auroram glorioſæ immortalitatis* Filiorum Lucis, *Filii Noctis* & *tenebrarum* in *Tenebras exteriores* expellentur, atque *omni Luce naturæ*, æque atque *gratiæ*, ac *gloriæ*, privabuntur. Magnitudo Loquentis, & excellentia figurarum, hæc ſuggeſſerunt; in quibus anſam porrectam ſpero ulteriori veritatis pervestigationi.

Verſ. 16. E *Coelo* deſcenditur ad ima *marium*, & *terrarum*; ut cum *ſublimitate inacceſſa operum* Dei, eorundem *inperveſtigabilis profunditas* ſacro cum horrore perſentiſcatur.

No-

17 הנגלו לך־שערי־מות ושערי צלמות תראה׃

17 Num revelatæ tibi portæ mortis? & portas umbræ mortis vides?

18 התבננת

18 In-

Nodum nectit נבכי, quod *Vulgat.* I. *profunda maris* reddidit, ſenſu duce. LXX. πηγὴν θαλάσσης. II. quod veriſimilius Lectione altera, quæ γῆν offert. In *Comm. Hieron.* id eſt *Philipp.* hi *fontes maris* trahuntur ad *fluxum*, & *refluxum*, qui tanquam ex *ſcaturigine* ſtatas vices obeant. *Calvin.* III. *Fontes maris* tenens, a *lacrymis*, *guttiſque* eos derivat, nam בכה pro Radice adſcitum a pleriſque, unde נבכים *fleta*, vel *guttatim manantia* ſonare creditur. Conſentit *Coec.* *fleta maris* exponens, *ſcatebras*, & *radices maris*, *quæ veluti lacrymæ ex fontibus Abyſſi emanant.* III. *Grot.* IV. maluit, *perveniſtine ad guttas maris? Noſtine quot in eo guttæ?* Et *Tigurini* ſic dederant. *Merc.* V. poſt *Ab. Eſram*, latiore poteſtate, *fluenta maris*; id eſt *profunda*, *ubi aquæ in magna copia & magno impetu fluunt.* Ita *Cap.* 28: 11. בכי *fletum* pro *fluxu* ceperat. *Schmid.* VI. *profunditates maris* ſic dictas cenſet, quod ibi *effleat* per *minima foramina*, & *poros*, aquas ſuas in *flumina* & *rivos*. R. *Salom.* VII. a *Rad.* בוך in *Niph.* נבוך *perplexum eſſe*, ingeſſit *perplexitates maris*, vel מסגרי *clauſtra* potius, quæ *Chaldæo* מערבלי כגור ימא *perplexa clauſtri maris.* Intelliguntur *Loca abditiſſima & profundiſſima*, quæ nemo homo pertentare queat. *Codurc.* VIII. ſe *Raſchium* ſequi dictitans, *Extremum maris tractum* exponit, *ubi mare hæret*, & *ſiſtitur*, *neque ultra progreditur.* Dictum ait, tam ratione *latitudinis*, & *litorum*, quam *profunditatis.* Non ego credulus illi: ut nec bellæ iſti gloſſæ *Exod.* 14: 3. נבוכים הם בארץ *C'eſt la le bout de la terre*; quum ſit, *perplexi hærent in terra.* Cl. *Guſſ.* IX. quum a בכה tentaſſet *Fundum maris*, quod ibi *Limus*, *alga*, *plantæque aliæ*, *e quibus*, *ſi premerentur*, *guttæ lacrymis ſimiles exirent*: ad בוך tandem, invita *Analogia*, accedit; quaſi notarentur *imi fundi partes perplexæ*, & *anguloſæ*, *ſub rupium radicibus.* Tam perplexa virorum Doctorum conſilia me olim compulere ad *Arabum* نبك. נבך *Collis acuto vertice*, qui *Scopulis* deſignandis aptus natus. Magis percipias ex *Camuſo*.

النبك اكمة محددة الراس
او ارض فيها صعود وهبوط
او التل الصغير وانتبك
ارتفع والقوم انطووا على شر

Collis acuto capite dicitur נבך; *itemque terra in qua acclivitas & declivitas: item colliculus omnis. Verbum in 8. elevatum eſſe notat: nec non implicitum hærere malo; vel malis conſiliis, ſtudiiſque, deditum eſſe.* Hinc conjectura fert, נבך & בוך eſſe *Synonyma*, principemque vim utriuſque *Thematis* in *implicito*, *perplexo*, & *ſalebroſo*, figendam. *Scopuloſa & ſalebroſa maris* apprime hic quadrare nemo negabit. Cl. *Mich.* & *Reim.* aliique calculum adjicere non dubitarunt. Plures forte & hoc movebit, quod, admiſſa iſta conjectura, citra ullam *Anomaliam* in *Chald.* *Raſchii*, & *Guſſ.* ſententiam deſcendi queat. Quæ hic Viri Docti circa connexionem attulere; *concordem* vocare debeo *diſcordiam*, quod omnes illuc neceſſe ſit recurrant, *ei qui cum Deo diſputare vult*, *ſeque eo Juſtiorem ferre*, *Univerſitatem rerum debere eſſe exploratiſſimam*; atque *immenſitate* quadam *ſcientiæ*, & *potentiæ*, *comprehenſam.*

Verſ. 17. Ad *profundiores* adhuc, & *horridiores*, *tenebras*, *Regionem infimam Mortis*, ſubſiditur; cui, Figura in omnibus Linguis protrita, adduntur *oſtia* & *portæ.* Has nimis argute I. quæſivit *Thom. Aquin.* in *cœlo*, cujus *influxus corruptionem*, & *mortem*, *rebus inferioribus* infe-

18 Intelligis uſque ad latitudines terræ? indica, ſi noſti univerſitatem ejus.

18 התבננת עד־רחבי־ארץ הגד אם־ידעת כלה ;

19 Ec- 19 אי־

rat. Alia argutia *Cajet.* II. *Portas mortis* reperit in *periculis*, quibus ſe exponunt, *qui trans mare currunt.* R. *Levi* III. *terram* ut *corruptionis Matrem*, ac præſertim *centrum* ejus, intendi autumat. Sic & reliqui fere Magiſtri *Loca ſubterranea in quæ nemo penetravit.* Idem obverſatum Erud. *Pinedæ* IV. qui omnium luculentiſſime imaginem hanc, ſic acceptam, illuſtravit, obſervans, *Terram peculiarem habere cognationem cum Morte*, *quod ea mortuos gremio ſuo excipiat*; *ejuſque ſpecus & cavernas ſpeciem habere ſepulcrorum : quin imo Deum Morti in mundum ingreſſæ in viſceribus Terræ Regiam veluti domum aſſignaſſe.* Concludit, *intelligi locum mortuorum*, *& damnatorum*, *in viſceribus terræ profundiſſimum* &c. Monuerat & *Merc.* V. ab *Hebræis* fere *Loca ſubterranea* intelligi: ab aliis *ſtatum Mortuorum*, & *Gebennam.* Ipſe adjecit paulo quæſitius *Aditus ad mortem* q. d. *Suntne tibi in manu rationes*, *quibus hominum quiſque moritur*, *aut varia mortis genera*, *quibus ſinguli conficiuntur*, *perſpecta habes? Item*, *quis ſit ſtatus mortuorum*, *& quæ ratio ac natura locorum ſubterraneorum*, *tetra caligine obductorum*, *quidque illic ſit*, *aut fiat?* Cl. *Cocc.* VI. ponit, *Loca ad quæ vivus non penetrat*, *quæque nulla lux irradiat: nec non omnes mortuos*, *ſuo tempore revicturos.* Cl. *Schmid.* VII. de ſolo *Inferno* videtur cogitaſſe; ut *loco*, *a Deo hominibuſque remotiſſimo*, *qui tamen Deo apertus*; *Ejuſque ſub dominio.* Cl. *Guſſ.* ſub צלל item pugnat, ratione ſubtilius nexa, pro ſola poteſtate *Mortis æternæ.* Huc collinearunt & veteres, VIII. qui *Deſcenſum Chriſti ad Inferos* attenderunt; ut *Chryſoſt. Gregor. Philip.* &c. & Recentiores, qui *Regnum Diaboli* cum *omni fraude*, *malitia*, *violentia :* in *Allegoricum*, videlicet, *Myſticumque*, campum egreſſi. Non erat, credo, cur in loco hocce diffideretur; quis enim *Portus Mortis*, & *Oſtia umbræ mortis* audiens, non IX. ſtatim, ſine commentatore, concipiat *Regionem* ſimul, & *Ditionem*, *Mortis*, *qua late utraque ſe fundit*, *cum omni terrore*, *quo vel corpora diſſolvit*, *vel animas in ſtatu diſſolutionis*, *velut in carcere*, *continet.* Plura non addo: nam hoc in genere verba nebulam fere offundere ſolent. צלמות *Umbram mortis*, de *Locis obſcuriſſimis*, *in centrum* velut *terræ* pertinentibus, habuimus ſupra *Cap.* 28: 3. nec omitti debet *Cap.* 10: 22. Ut ergo *abditas* illas & *profundas ſedes* excludere haud par : ita in iis ſenſum loci terminare iniquum: quum latius ſeſe extendat hoc vocabulum, & geminata formula *Portarum Mortis*, *& umbræ mortis*, eam amplitudinem exigat, quam poſuimus. Bona obſervatio Eleg. *Crinſozii*, *Eum qui Deo litem movet circa providentiam*, *claras de ſtatu mortuorum ideas ante ſibi comparare debere.* Sed *Oeconomiam mundi inviſibilis ignotam* fuiſſe Noſtro, eo ſenſu, quo ad *Vſ.* 2. ſubinnuebat Vir Doctus, hinc concludere haud licet : nam in omnibus hiſce interrogationibus non agitur de *cognitione fidei:* ne *naturali* quidem, quæ *cauſas ſecundas* indagat : ſed illam quæ ad *cauſas primas* adſcendit, & *Arbitrum* efficit *Dominumque* univerſi.

Verſ. 18. Lentis paſſibus *Natura rerum* circumambulatur, atque *Orbis terræ* quam *latus*, & *ſpatioſus* ſit, rogatur. Superſeſſum fuiſſet vel frigidis, vel ſubtilibus, multis; ſi quod modo ſubmonui, *non agi de ſimplici cognitione cauſarum ſecundarum*, bene præſens ſemper fuiſſet. Tale eſt I. quod Cl. *Cler.* hinc elicuit, *eo tempore Aſtronomos*, *& Geographos*, *terram in gradus Longitudinis & Latitudinis nondum diviſiſſe*; *nec Philoſophos ad cognitionem iſtius Magnitudinis adſpiraſſe.* Credebatne Philoſophus ſe cum novo ſuo lumine quæſtioni iſti ſatis fuiſſe facturum? *Sanct.* II. ait, *Jobum ex terra Idumæorum nunquam exceſſiſſe*; *ac proinde latiſſima terrarum ſpatia*, *& diſſimillimas rerum variarum formas*, *videre non potuiſſe.* Rarum genus commentandi. R. *Levi* III. a Philoſophi perſona non diſcedens, *Latitudinem Geographicum* preſſius urget, *Locaque ſub Polis ſita* intelligit, quæ ſcil. *incognita*, fere. Simile, & enucleatius quidem, exhibuit ſolertiſſ. *Niewent.* p. 494.

Apud

19 אי־זה הדרך ישכן־אור וחשך אי־זה מקומו׃

19 Ecquænam via, *ubi* habitat lux? & caligo, ecquiſnam locus ejus?

20 כי

20 Ut

Apud *Th. Aquin.* alioſque Latinos non diſpar calculus. Eum merito improbat Erud. *de Pined.* IV. obſervans *Latitudinem terræ* ex uſu Linguæ notare *amplitudinem* & *ambitum*. Res indubitata, ex formula ארץ רחבת ידים *Terra lata manibus*, i. e. *ſpatioſiſſima*, *quaquaverſum patens*. *Gen.* 34: 21. *Eſaj.* 22: 18. De *urbe* item, *Neh.* 7: 4. de *fluvio*, *Eſaj.* 33: 21. de *mari*, *Pſ.* 104: 25. Inſignite *Hab.* 1: 4. מרחבי ארץ cum *latitudine locorum*, inferunt, *commoditatem*, & *bonarum rerum ubertatem*. Nec ipſe tamen argutia abſtinuit, *Sententiam hanc procul dubio connectendam cum Vſ. ſeq.* contendens, quaſi negaretur, *ambitum terræ teneri ad comprehenſionem loci Lucis*, & *Tenebrarum*. Quid captaverit, ad iſtum verſum dabitur. *Amplitudinem orbis terrarum* optime V. tenuerat quoque *Calvin.* quem ſecutus *Merc.* monens, *Geographos quidem terræ Longitudinem & Latitudinem adferre*; *ſed frigidas & leves eſſe eorum conjecturas*; *nec totam terram eos poſſe complecti*. Addit, *etiamſi quis certo ſcire*, & *definire poſſet*, *haud tamen rationem redditurum &c.* Intendit, quod clarius expreſſum a *Cocc.* VI. *Non hoc rogat*, *an norit*, *confuſe & conjecturaliter*, *more Geographorum*; *ſed an habeat ſcientiam diſtinctam*, *certam*, *præſentem*, *ac diſponentem rei gerendæ*; *qualis eſt Oeconomi*, *omnem rem familiarem obeuntis*, & *coram curantis*: *qualem ſcientiam poſtulat providentia*. Solide. Cl. *Schmid.* VII. *Terminos latitudinum* maluit, quam *ſpatia terræ latiſſima*, quod de *longinquis* & *remotis* interrogetur. Hæc verum diſcrimen non faciunt: quando *terræ ambitum* & *extremos fines* includat neceſſe eſt qui *omnia* ejus *ſpatia* amplectitur. *Terminos* magis eliceres ex particula עד *uſque*; in qua præciſio eſt notanda: nam *intelligiſne uſque ad latitudines terræ*? ſic reſolvendum, *Intelligiſne terram*, *quo uſque ea late exporrecta jacet*? Cave argutetis. Eſt ſermo humanus; in quo tricari haud æquum. Sequens כלה *totam eam*, vel *univerſitatem ejus*, omnino ad *terram* redit. *Totum iſtud* ad antecedentia relatum; quod *Piſc.* aliique volebant; vel & *omne*, ad *omniſcientiam* extenſum, quod *Schmidius*; non adeo placent. Rogat Vir Doctus, *quid prohibeat vocem tam late*, *quam poteſt*, *accipi*? Nihil: ſed jam ſic *non poteſt*; quia Linguæ genius haud permittit: quamvis rem ipſam admittam; *Eum qui cum Deo contendere velit*, *Omniſcientiam ſecum adſerre debere*. Illud & hæc, & reliquæ Interrogationes, manifeſto inculcant.

Verſ. 19. Quæſita valde connexio, tenuis explicatio, quam R. *Levi* I. in medium tulit: *Si totam terram noſti*, *indica qua parte terrarum lux commoretur*, & *qua tenebræ* i. e. *quis ille ſit locus ubi aſſidue tenebræ*. Refertur ad *Loca polis proxima*; ut videbis apud *Vatabl.* & *Merc.* Cl. *Cler.* II. dilutius adhuc: *potuit hoc duplici ſenſu quæri*, *primo an ſciret utrumque Hemiſphærium vicibus quotidie illuſtrari*: *deinde quinam Locus terrarum longiore nocte premeretur*; *qui* Locus *eſt* ſub utroque polo. *Ea omnia tunc erant ignota*. Ad hunc calculum jam utrumque quæſtionis poſitæ membrum promte reſolvi poſſet ab iis, qui *Aſtronomiæ* limina ſalutarunt. *Lyran.* III. ad *Diffuſionem lucis de die*, & *tenebrarum de nocte*, reſpexit. Eodem aciem intendiſſe videtur *Calvin.* negari cenſens, *comprendere nos poſſe*, *quomodo id fiat*, *ut lux ſubito effundatur*, *quando nomine ſolis poſſeſſionem invadit*, *ad dominandum in diem*. Non aliud voluiſſe putem *Cocc.* ad *lucis & tenebrarum ordinem immotum*, *ſingulis diebus*. Ejus verſio ſic habet: *ubi eſt via qua habitat lux*? & *tenebræ*, *quis eſt locus earum*? Subtilius adhuc IV. in *Contempl. Mund.* 638. hunc ſenſum executus *Niewent.* *Domum Luci*, ſive *Soli*, aſſignans *inter Tropicos*, ubi tanquam *in via habitare* dicatur, quod *curſum* ſuum indeſinenter obeat: per *umbram terræ conicam* efficiens *tenebras*, quarum oppoſita *ſedes* item *mobilis*, *vaga*, *ambulatoria*, nullam certam teneat ſtationem. Addit & alia p. 639. quæ adferre haud neceſſe.

Lon-

20 Ut capias illam ad terminum ſuum; & ut diſtinguas vias domus ejus.

21 No-

20 כי תקחנו אל־גבולו וכי תבין נתיבות ביתו׃

21 ידעת

Longe diverſa ratione V. *Merc.* has *Lucis & Tenebrarum ſtatas vices*, per *dies ſingulos*, hinc elicuit, q. d. Deus, *ſciſne quo ſe abdat & recipiat Lux*, *quum a terris recedit*, *ut eam ſuo tempore inde facias emergere*? Item, *noſtine*, *quum tenebræ abſcedunt*, *ubi interim recipiantur*, *& abſcondantur*, *ut eas reducas in Hemiſphærium*. Ad hoc exemplum *de Pined.* VI. connexu illo argutiore, quem *Vſ.* præc. indicavi, rogari putat *Jobum*, an *latitudines terræ tenens*, *in extremo aliquo receſſu invenerit Lucis domum*, *in quam ſe abdat*, *quum nos deſerit*; *itemque locum*, *unde emergant tenebræ*, *eum ad nos accedunt*? Obſervat autem 1. שכן *Quietem & commorationem nocturnam* ſonare; quod non omni fundo deſtitui ex *Nah.* 3: 18. *Pſ.* 94 17. ſimilibuſque uſibus percipias. 2 Figuras haſce cum ſtylo priſci ævi conjunctas: prout *Sen. Trag. utraſque domos ſolis* dixit *ortum & obitum*. Apud *Horat.* habemus *Solis Heſperium cubile*; & apud Tragicum iterum *Cubile Noctis*, ubi *tenebræ habitant*, videlicet; quod genus regnans in Poëtis perſequi nil attinet. Favet aliquantum *Vſ.* ſequens: ſed ut *Habitans lux* exponatur *nocturnam intrans manſionem*, vel *abdens ſe*, & *recipiens ſub terras*, paulo durius; quum שכן potius adferat *fixam & longam habitationem*. Eodem quoque ducit *Locus tenebrarum*, qui non alius quam *nativus*, & *perpetuus*; ex uſu peculiari quo מקום *patriam ſedem* ſignat. Alte ſcandit VII. Doct. *Piſc.* de *prima creatione* locum explicans, q. d. *Sciſne locum unde Lucem & Tenebras in initio produxi*? Verius putat Cl. *Schmid.* VIII. *Habeſne tu in poteſtate tua Lucem & Tenebras*? *ut apud te ſint quaſi* in domo & loco ſuo, *unde exeant*, *& quo redeant prout volueris*? Addit, *quod Deus ſic lucem & tenebras habeat in poteſtate ſua*, *probat tum præcipue* opus creationis, *tum alia miracula inductæ vel lucis*, *vel tenebrarum*. Pergit, *Habitatio itaque*, *& Locus*, *ſunt* Virtus, *unde primo exeunt*, *& quæ* prima cauſa *eſt*: *nam alias* cauſæ ſecundæ *lucis*, *& tenebrarum*, *non plane ignotæ*. Hac ratione niti non debuiſſet Vir Doct. poſtquam ſæpius inſinuaſſet, non agi, in his omnibus, de *ſcientia* quadam *externa*, ſed *interna*, cum virtute operandi conjuncta. Coactior quoque verſio, *Quænam via* eo ubi *habitat Lux*: explanatio ſaltem; *ponamus dari aliquam viam ad lucem* &c. *quali tu opus habes*, *qui ſine via ambulare non potes*: *num nihilominus eo pervenire potes* &c? *Atqui ego nec via*, *nec loco*, *opus habeo*: *apud me virtus producendi* &c. Mihi non liquidum adeo, concinnumve, ut *Habitatio Lucis*, & *Locus tenebrarum*, in *Virtute infinita* Omnipotentis ſtatuatur, quum voces illæ magis ferantur ad *ſedem naturalem*, iis a Creatore aſſignatam. Non diffitebor interim *genus* loquendi *figuratum*, & *parabolicum*, admittere poſſe ut *Habitatio Lucis*, & *Locus tenebrarum*, ad *primævam Originem*, revocentur eo ferme modo, quo *Domum*, *ſedemque Sapientiæ*, vidimus figurate propoſitam *Cap.* 28: 12. 23. Fatebor quoque verſum 20. 21. hunc adſpectum commendare; ut ex eorum enucleatione pateſcet. Proinde non omnino alienus eſſem a ſenſu *Piſcatoris*; magis tamen arridet IX. quod Doct. *Belg.* habent de *ſedibus Lucis*, & *Tenebrarum*, *quas* in Natura rerum *obtinent*, & unde ad juſſa Numinis præſto ſint. Quæſtione ſic poſita, & concepta, nihil ſimplicius ſimul, ſimul ſublimius. In principio Moſaico potentiſſima reſonat vox, *Fiat Lux*, *& facta eſt Lux*. Eſt illuſtriſſimum ſpecimen *Omnipotentiæ*, & *Univerſitatis* quaſi *Anima*. Sed ubinam ישכן *habitat*, *tentorium fixit*, *σκηνοῦται*, & *principem* occupat *ſedem*, ut inde incredibili celeritate, *ὥσπερ νόμῳ*, per immenſum mundi ambitum ſe diffundat, atque divergendo, ſeſe refringendo, convergendo, aliiſque miraculis motuum, omni momento vim ſuam exerat, exerceatque? In *ſole*, inquis, *habitat* hoc ſenſu *Lux*, nec *Quæſtio* tam clara hic poni debuit. Itane tam clara? An ergo nulla *Lux* extra *ſolem*? Quid ſi *Sol* tantum ſit *Moderator*,

&

& *Director*, *Lucis*, ac *materiæ igneæ*, *per univerſum* hoc, *ſemper*, & *ubique*, æquabiliter *expanſæ*; omniaque implentis, omnia moventis, omnia animantis? Eo admiſſo, quo Summus *Boerhavius* inclinat in *Elem. Chem.* p. 252. rogo, *ubinam habitat*, & *tentorium tenet Lux*? vel potius *Quænam via*, *ubi habitat*? Signanter *via*, quod perpetua vigens mobilitate, *recta* ſemper *itinera* ſervet, *rectiſque lineis* omnem in partem pergat, miraculoſiſſima, & pulcherrima rerum, Lux. Audaciuſcule dicam, *Habitat inter Tenebras*, ſed *fixo*, & *immoto limite*; ut nec *Lux* in *tenebras* queat *converti*, nec *Tenebræ Lux fieri* poſſint. Tantum per vices, præſente, vel abſente, Sole, inter ſe concedere tenentur, ut nunc *Lux tenebras fugaſſe* videatur, nunc *Tenebræ Lucem ſuperaſſe*. Eadem facies rerum manebit, ſi *e Sole*, tanquam e fonte perenni, *materiam lucis emanare* ſtatuatur. Manet in vigore Quæſtio, *Quænam illa via qua Lux habitat*, *tentorium* veluti *ſuum per univerſitatem* rerum *expandens*? Indica, ſi potes, *regulas motus*, quibus *Elementum* illud omnium *ſubtiliſſimum*, *ſimpliciſſimum*, *mobiliſſimum*, *vividiſſimum*, uno momento *Cœlum* & *Terras* percurrat, atque perluſtret, abſque ut a *recta*, quam tenere debet, *via* ſeſe deflectat, vel *Atomus*. Habes interrogationem, ſimplicem quidem illam, ſed quæ ſimul omnem humanam aciem infinitum quantum tranſcendat. Ad *Vſ.* ſeq. plura.

Verſ. 20. Mire tractus, & diſtractus, hic verſus. *Vatabl.* I. ex R. *Levi*, *Quod acceptam eam* lucem *collocaveris ibi*, ubi longiſſimi dies: *& quod intelligas ſemitas Domus ejus?* Cl. *Cler.* II. dedit, *ut eas capias in finibus ſuis*, *utque Domus earum viam noris*? Ex æquo *adfixa* ad *Lucem* & *tenebras* reducit. Annotat autem, *proprie neutri* Domum *poſſe aſſignari*, *quod nuſpiam in ſuperficie Telluris habitent*, *ſed circumacta ſemper progrediantur: ſed aliter tunc ſenſiſſe Orientales*; *nec Græcos ſeſe felicius expediviſſe*. Ad ſolam *Lucem* III. *Calvin.* reſtrinxiſſe videtur, dans, *ut eam* in *ſuam regionem recipias*, *& domicilii ejus ſemitas intelligas*? Idem *Coccejo* placuiſſe veriſimile. Quos *terminos*, quaſque *ſemitas* IV. intendat Doct. *Nieuwent.* *Vſ.* præc. viſum. *Merc.* V. pro ſua Hypotheſi, *Quod*, vel *ut*, *accipias eam* lucem & caliginem, ſuo tempore quamque *adducturus ad limitem ſuum*, unde rurſus emergat; *& quod*, vel *ut*, *intelligas ſemitas Domus ejus*, ubi commoratur de nocte; *atque inde petens quamque*, *reducas in Hæmiſphærium unde diſceſſerant*. Non multo aliter *de Pined.* VI. obſervans, ſolum Deum *capere Solem*, *capere Tenebras*, *& unumquodque ducere ac reducere*, *ſtatis horis*. Longe hinc diverſus abit *Piſc.* VII. ſecutus *Jun.* & *Trem.* Hi quæſito valde flexu cum *Vſ.* ſeq. huncce arctius colligarunt in h. ſ. *Quum perceperis horum unum quodque* uſque *ad terminum ſuum*, *& quum intellexeris ſemitas Domus ejus*; *Noveris te jam tum natum fuiſſe*, *& numero dies tuos eſſe multos*. Nota 1. לקח *capere*, pro *accipere doctrinam*, *percipere*; affectatius in hac ſede. 2. אל גבולו *ad terminum ſuum*, pro *plane*, *ſine exceptione*, liberum nimis, & auctoritate deſtitutum. 3. Non ſatis vel rotunda, vel firma, concluſio, *ſi perceperis ea plane*, *ſcies te jam tum natum fuiſſe*. Cl. *Szatm.* 4. ſubſtituit, *Ubi hæc perceperis*; *ſcito quod tunc renaſceris*. Id *Jobo Myſtico* i. e. *Eccleſiæ primævæ N. T.* applicat; *Litera* plane ſepoſita. Extra limites noſtræ commentationis hoc abit; quæ Literæ addicta. Cl. *Schmid.* VIII. ad *Tenebras* adfixum utrumque referens: *Quando accipies eas* educturus *ad terminum uſque ſuum*? *& quando intelligere facies eas ſemitas domus earum*? Addit tamen, *paritatem rerum facile docere idem de* Luce *intelligendum*. Multum in his boni: nec ſperno quod תבין ſolus *tranſitive* ſumſerit. Non ſatis mollis tamen connexio per *Quando*. Nec refugi adeo debuiſſet diſtributio *ſuffixorum*, per *unumquodque*. Eam Doct. *Belg.* IX. amplexi, *Diei & Noctis vices alternas* ſpectantes; *ut deduceres eam* lucem, vel caliginem, *ad terminum ſuum*; *utque intelligeres ſemitas domus ejus*. Incidit X. argutiuſculum quid, Optimis tamen ſcriptoribus uſitatum, ut pronomina ordine retrogrado applicentur, hoc pacto: *ut hanc* חשך, caliginem horridam, *capias ad ſuum terminum*; quem tenere cogatur: *Et ut diſtincte indices*, vel *notes*, *itinera Domus illius* Lucis. In complexu tamen non male etiam exibit, *ut* tum *hanc*, tum *illam*, *capias ad ſuum terminum*, finem præſtitutum obſervare cogas: atque *diſtincte intelligere facias*, vel *ſig-*

21 Noſti; quod tunc natus ſis; & numerus dierum tuorum multorum *exiſtat*.

22 An

21 ידעת כי־אז תולד ומספר ימיך רבים׃

22 הבארת

ſignes, *notes*, *indices*, *itinera Domus cujuſque earum.* Ex Hypotheſi ſuperius jacta ſubſumo nunc, *Lucem* & *Tenebras* pingi ut *duas Vicinas*, prout ſunt; quibus tamen *ſuus ita depactus* ſit *terminus*, ut *eum* hinc & hinc *egredi* nequeant: ſua *aſſignata*, & *diſtincte notata Domus*, intra cujus נתיבות *vias ſtratas* quaſi, ad *regulam* conſtantiſſimam *motus* accuratiſſime coërceantur. Magna ingenia, quibus Naturæ penetralia introſpicere datum, altius hæc eruent: atque clariore in die locabunt.

Verſ. 21. In vado fluctus. Quid *Jun.* & *Trem.* I. tentarint non ſane limpidum, ad *Vſ.* præc. dixi. Non longe a Scopo jaculati fuiſſent, ſi naturalem verborum ſeriem tenuiſſent: nam *Ironiam* ſubeſſe rectiſſime monuerunt. Ea excidit II. *Vulg.* *ſciebas tunc*, *quod naſciturus eſſes*, *& numerum dierum tuorum noveras?* Ad *initium vitæ*, & *mortis terminum*, trahit *Lyran.* Sed quodnam illud *Tunc*? *primordium creationis* ajunt multi, quum *Tu in Adamo formatus:* vel, quum *terram* ego *fundarem.* Ita *Merc.* Cl. *Cler.* III. *An tua mens erat ante corpus*, *ut ſciret*, *fore ut deſcenderet in corpus*, *eo tempore*, *quo natus es?* Ad *præexiſtentiam animarum* IV. detorſere *Hebræorum* nonnulli. *Cajetan.* V. *An tunc* quum in utero matris exiſteres, *ſciebas quando & quomodo naſciturus eſſes?* &c. In vicinia *Tigur.* VI. *Habeſne cognitum tempus quo naſcebaris*, *& quantus ſit numerus annorum tuorum?* Cl. *Cocc.* VII. ſubſcribit quidem *Mercero*; ſed adjicit, poſſe etiam ſumi pro *Ironica adſirmatione*, ut ſit, *Noviſti*, *quod tunc naſcereris*, *& numerum dierum tuorum plurimorum.* i. e. Minime noviſti. Duo doceri putat. 1. *vitam noſtram non minus Deo curæ fore*, *poſtquam nati ſumus*, *ac fuit*, *antequam naſceremur* &c. 2. *vitæ noſtræ terminum nihil pertinere ad noſtram curam*, *& diſpoſitionem: atque ita nec ſtatum noſtrum in hac vita.* Non videtur vel his, vel reliquis, ſatis aptus nunc locus: nimis enim ſubita, & abrupta, hæc inſertio, *Natalem* & *emortualem horam Jobi* tangens. Incommoda quoque locutio; *Numerus annorum tuorum multus*, vel *multorum*; magnam haud dubie Emphaſin ferens. Ea uſus haud eſſet *momentaneo in homuncione* Is, *cui mille anni ut unus dies*, ſi hoc intentum fuiſſet. Vim formulæ hujus melius ſervarunt *Vatabl.* *Angl.* *Patric.* VIII. cum *interrog.* *Ironica* efferentes: *Noſtine* hæc, *quandoquidem tunc natus fuiſti*, *& annoſiſſimus es?* Aderas ſcilicet in creatione, & *Naturam rerum* intime perſpexiſti! Venuſtus, gravis, dignus ſenſus, cum *Vſ* 5. pulchre concinens. Eum *Doct.* *Belg.* IX. cumulatiorem adhuc dedere, *adfirmatione Ironica* adſcita: *Enimvero noviſti*; *nam tunc natus eras*; *& anni tui multi numero.* Minus tamen placet ſtructura illa membri poſtremi, ex *Jun.* & *Trem.* tranſſumta; quippe quam genius Linguæ abnuat. Erud. *Crinſoz.* eodem aculeo; *Noſti* haud dubie omnia hæc: *in initio mundi quippe natus jam eras*; *& numerus annorum tuorum ampliſſimus.* Vicina, ſed minus fortia, X. quæ Cl. *Schmid.* in medium contulit. *Noviſtine? quod jam tum natus eſſes*, *& numerus annorum tuorum multus.* Non probo 1. quod *Ironiam* abeſſe velit. 2. quod *interrogatione* utatur in priori verbo; reliqua cum *adfirmatione* enunciata agnoſcens. 3. quod מאז *a tunc* referat ad *Domum lucis*, & *Locum tenebrarum*; ſubtiliuſcule in eo ludens. Laudo, *Rem* ipſam *retentam*, id eſt, *Æternitatis circumſcriptionem*; cujus *participem* eſſe *Jobum* negetur. Ergo XI. *Ironia* 1. abeſſe nequit niſi frigus inducere velimus in Orationem ardentiſſimam. 2. *Noſti*, ſine *interrogatione*, aſſeveranter, ſonantius, magiſque pungens. 3. מאז *A tunc*, directe, *inde ab æterno*, *ante jacta mundi fundamenta*; ſummæ *Sapientiæ* videlicet æqualis: *Prov.* 8:22. *Pſ.* 93:2. Tandem 4. מספר שניך רבים *Numerus annorum tuorum multus eſt*, habet, quo ſe tueatur: ut קשת גברים חתים *Arcus fortium fractorum*, pro *fractus*, nempe, & ſimilia. Sed plenius forte fuerit, *Et numerus eſt annorum tuorum multorum.* Eſt tibi *numeroſiſſi-*

22 הבאת אל־אצרות שלג
ואוצרות ברד תראה׃

22 An veniſti ad Theſauros nivis: & Theſauros grandinis vidiſti?

23 אשר חשכתי לעת צר ליום
קרב ומלחמה׃

23 Quos comparſi in tempus arcti: in diem congreſſus & prælii.

24 אי־זה הדרך יחלק אור יפץ
קדים עלי־ארץ׃

24 Ecquænam via, qua ſe dividit lux? diffundit ſe Eurus ſuper terram?

25 מי־

25 Quis

ſiſſima longorum infinitorumque *annorum ſeries.* Redi ad *Cap.* 36: 26.

Verſ. 22. Non de *Cauſis ſecundis* quæri in omnibus hiſce, ſed de *virtute*, & *ratione*, qua *mirabilia Naturæ* cum formentur, tum adminiſtrentur, etiam hinc evidentiſſime liquet. *Theſauros* poſitos pro *Apothecis*, *promtuariiſque*, in quibus *immenſa* quædam *vis nivis*, *grandiniſque*, quaſi *congeſta*, & *conſtipata*, ad eam, ubi lubet, effundendam, quivis ſentit. Neminem quoque fugit, eſſe *Figuram ſublimiorem*, qua inſinuetur, eas *cellas* in *Naturæ profundiſſimo ſinu abditas* quaſi, ſolo nutu Omnipotentis *aperiri*, *claudique.* Nimis preſſum, quod *Theſauros* de *Nubibus* explicent nonnulli, de *Vaporibus*, ac *materia nubium* alii; alii de *aëris immenſa vaſtitate.* Cl. *Schmid.* addit *Originem ex Nihilo.* Res ipſa dictat, *Theſauros* hoſce, non alios eſſe, quam *Certos concurſus fluidorum in Atmoſphæra corporum*; quæ *certo gradu frigoris* vel in *floccos niveos*, vel in *globos grandineos*, concreſcunt &c. Sed heus! ne ultra crepidam!

Verſ. 23. Parva ſæpe res nebulam offundit. *Mercerus* אשר ad *Theſauros* recte referens, ita pergebat, *Quos prohibui* i. e. *recondidi*, *ad tempus adflictionis*, vel &, *adverſarii:* &c. Ad *nivem*, & *grandinem*, reducendum potius cenſuit *Schmid.* hac ratione, *quod ſi Theſauri ſint ipſa potentia ex ſe producens meteora hæc*, *non commode dicantur cohiberi*, ſive *recondi.* Fateor: ſed eo ipſo agnoſcere eſt, *Theſauros* illos figurare quod poſuimus; & *nivem grandinemque*, ſi eas ſubaudire malis, non ſine illis *Cellis ſuis* poſſe concipi, Emblematis ratio ſatis arguit. Ad utrumque ergo redit *vi* חשך; quod *Cocc.* eleganter revocat ad vim *Comparcendi:* adjiciens; *Quia nix non quovis tempore anni cadit*, *ut nec grando*; *comparſiſſe*, *& recondidiſſe videtur* Nivem *ad tempus* Arcti, *ut obſignentur omnium hominum manus*; grandinem *ad diem* prælii & belli; *ut homines puniat*, *& hoſtes debellet.* *Talia Judiciorum exempla*, *Exod.* 9: 18. *Joſ.* 10: 11. Judicia *autem* Bella Dei *dicuntur.* Valde blanditur illud *Tempus arcti*, in priori colo, de *Hyeme*, & *frigida tempeſtate*, generatim: ſed tunc alterum membrum in aliud genus exit; quum tamen *Hyems* non minus *grandine*, quam *nive*, *fœta*; nec ſemper *grando* ad *Judicia* cadat. *Merc.* unum loci adſpectum daturus, in priori colo tentabat propterea, *ad tempus adverſarii.* Minus placet. Duplex facies addenda videtur illuſtri Schemati. *In tempus arcti*, primo, *diemque conflictus*, *& prælii*; quod *Bruma horrida*, *minax*, *bellum velut inferens* terræ; *inter ventorum fremitus*, & *nivium*, *grandinumque*, *glomeratos nimbos.* Secundo, quod *nive* copioſius fuſa, revera *angantur*, & tanquam *ex lato in arctum redigantur* mortales: quodque *grando* paulo *gravior*, *vehementiorque*, nunquam ſine damno, & clade, decidat; *fœda* quoque *ſtrage* nonnunquam edita *ſatorum*, *jumentorum*, *hominumque* adeo; quum non *globulos* jactat Cœlum, ſed *Lapides glaciales*, ac velut *tormenta*, devolvit.

Verſ. 24. Multa diverſitas opinationum. R. *Levi* I. per *Lucem* intelligit *exhalationem calidam*, & *ſiccam:* q. d. *Sciſne qua via*, *& ratione*, *e nube frigida erumpat exhalatio calida cum fulmine & tonitru*; *& quomodo ventum magno impetu ſuper terram diſpergat?* Vicinum II. hocce *Jun.* & *Trem.* *Quænam eſt via qua in partes diſſilit Lux*, *diſpergente Euro ſuper*

25 Quis diviſit imbri inundanti canalem? & viam fulgetro tonitruorum?

26 Ad

25 מי־פלג לשטף תעלה ודרך לחזיז קלות :

26 להמטיר

terram? i. e. *qua ratione fiunt coruſcationes, fulgura, procellæ, ventorum concertationes?* Ita Doct. *Tigur. Qua parte lux* fulguris *erumpet, quam ventus Orientalis in terram diſpergit?* Placuit *Deodato, Piſcatori, Druſ. Belg.* &c. qui in extremo malunt, *ſpargit ſe Eurus ſuper terram?* In hunc ſenſum egregia quoque dabit *de Pined.* Subtilius III. quod ex *Nachmanide* adſcivit *Merc.* intelligi *aëris ſtatum, quo per nubes obortas fit, ut ex una parte* Lux *ſit, Eurum diſpergens per terram; ab altera caligo, grando, nix, & pluvia.* Premitur nimis החלק *Dividi*, nec *ſimpliciſſimum* hunc *ſenſum* autumarem. Addit IV. poſſe etiam exponi *de eo momento, quo* dies nocti *ſuccedit; qua ratione tum fiat ut Lux ſolaris Eurum in terram ortu ſuo ſpargat.* Nec hoc ſimplex ſane. Adfine illud *Saadiæ* apud *Ab. Eſr.* V. *qui fiat ut ex una parte ſit* dies *in noſtro hæmiſphærio: ex altera* Nox *in oppoſito: & quomodo ventus Orientalis ſub ortu ſolis excitari ſoleat?* Incommodius adhuc *Cajetan.* VI *Qui fiat ut Lux diverſimode oriatur, nunc* clara *& ſerena; nunc* nubila *& obſcura* &c. Ejuſdem Commatis, quod Cl. *Cler.* habet, de *diſcrimine dierum longorum & brevium, quod ante inventam Zodiaci obliquitatem mirabile.* Non valde commodum quoque VII. quod R *Levi* iterum attulit de *variante quotidie ortu ſolis;* quaſi קדים eſſet *Oriens*, ſive *ortus* ipſe *Solis*, veluti *diviſus*, & *ſpargens ſe* per diverſas oras. R. *Salomon* ſimiliter קדים *ſolem orientem* interpretatus eſt. Confer *Niewent.* p. 666. Ita fere *Hieron.* VIII. *per quam viam ſpargitur Lux, dividitur æſtus ſuper terram?* Non multum abludit IX. *Cocc.* intelligens *Lucem fotui terræ aptam, & ſerenum cum vento tepido.* Addit, *ſub* Luce *&* Euro *operationem improviſam, & incomprehenſibilem Sp. S. ſubintelligimus. Deus poteſt, quando vult, per Spiritum ſuum homines edocere de myſteriis Sapientiæ ſuæ:* &c. *Non erat igitur, cur Job* machinam mundi ſolvi *expeteret: ſed oportebat eum Spiritum audire docentem, ejuſque copioſiorem adflatum expectare.* Hoc in Myſticum tranſcendit campum: in quem exſpatiari non lubet. *Schmid.* X. *Diffuſionem* quoque *Lucis in omnes partes* tenet, *cum ventorum per terram flatibus late ſparſis.* Nempe קדים *ventum Orientalem commemorari* cenſet Vir Doct. *quod præ reliquis ſe diffundat.* Nonnulli XI. & hic אור *pluviam* ſonare tendunt, anſam præbente verſu ſeq. *Bold.* XII. *Lucem* ad *influentias aſtrorum*, & קדים ad *calorem cæleſtem*, in viſcera terræ ſe penetrantem, detorquet. Mihi XIII *Vſ.* ſequens favere videtur *Fulguri*, & *vento orientali, procelloſo:* ad rationes *num.* II. quamvis enim *Lucis expanſio*, & *Diviſio per refractionem;* itemque *ventorum ſparſio*, & *diffuſio, quaquaverſum*, inter *Miracula naturæ* principem teneant locum; tamen ſeries illuc non adeo vocare videtur. Ita ergo me hinc trahi ſentio ad *Fulgura*, & *ventos nimboſos;* ut illinc ad *Lucem*, & *flatum* omnem *ventorum*, miraculoſe quaquaverſum ſe *ſpargentes*, & *dividentes*, retrahar: atque rem ancipitem in medio relinquere cogar; donec certior venerit dies, qui omnem dubitationem dirimere queat.

Verſ. 25 Splendida orationis lumina & ornamenta. Nimius nugator R. *Salom.* I. quum שיטפא in *Arabia* ait uſurpari pro *Capillis*, q. d. *ſingulis pilis ſuam foſſulam aſſignatam:* شطغة *Arabibus* longe aliud ſonat, a شطف *Lavit*, quod & شطب, ſub quo *Origo* & שטף aſſervata, quæ adfert *inundationem vehementem*, quæ *ſulcos*, & *tractus*, poſt ſe relinquit. Non placet etiam, II. quod idem Magiſter תעלה *foſſam* cuique *guttæ in Nubibus* attribuat; *ne ſi ex una foſſula plures guttæ orirentur, terrarum orbis obrueretur.* Acumen *Rabbinicum.* Abeunt III. a *Fi-*

26 להמטיר על־ארץ לא־איש מדבר לא־אדם בו :

27 להשביע שואה ומשאה ולהצמיח מוצא דשא :

28 היש

26 Ad pluendum ſuper terram, *ubi* nullus vir: deſertum, in quo nemo homo.

27 Ad ſatiandum vaſtitatem & vaſtitiem; & ad micare faciendum *eam* ſcatebram herbæ.

28 An

guræ dignitate, qui *Foſſas in terra* concipiunt, *excipiendis imbribus.* Honeſtius, digniuſque, quod plurimi IV. reſpiciant ad *Aquæ ductus*, & *Canales*, *quibus imbres* quaſi *corrivati deducantur in terras*, quæ *rigandæ* ſint. *Jun.* in notis: *Quis facit, ut procelloſa nubes e cœlo exundans, modo huc, modo illuc, erumpat, tanquam a certis aquæ ductuum emiſſariis?* Appoſite etiam *Cocc. Ager ex fluminibus, lacubuſve, ductis elicibus, & corrivatione aquarum, humana ope ſolet irrigari: ſed quum tota terra æquabiliter humectanda, quis rivos ibi & elices fecit? Quis pluviæ caſtellarius fuit?* Similiter *Merc.* תעלה *tubum*, & *aquæ ductum*, explicat de *Canalibus, quibus pluvia in aëre* quaſi *corrivata defluat* &c. Addo ſpeciem ſubeſſe *Oxymori*; nam שטף *exundatio*, tunc locum habet, quum *aqua extra alveum egreſſa, ſine lege fertur.* Sic *imber vehementior ſine lege ferri* videtur, & tamen תעלה *Canali*, & *tubo ſuo*, ſub Dei nutu, manet coërcitus, atque conſtrictus. In פלג alluſum ad *rivulos*, optime etiam a *Merc.* obſervatum. חזיז *crenatam coruſcationem fulguris* adferre, in *Juvenil.* monui. Redi ad *Cap.* 28: 26.

Verſ. 26. Non omnino extra rem, quod *Merc.* annotavit; *Dei providentiam in eo oſtendi, quod etiam pluviam mittat ſuper loca inculta: culta enim ab hominibus poſſe rigari.* Parum tamen juvaret *hominum* illa *rigatio*, ſi *rivi Cœlorum clauſi* manerent. *Schmid.* ſignificari putat *Vehementiam inundationis*, ejuſque *magnitudinem exaggerari, quæ etiam ſiticuloſis, & deſertis, irrigandis ſufficiat.* Illuc *Vſ. ſeq.* aperte ducit. Doct. *Crinſoz.* hoc *exemplo inſinuatum* cenſet *Noſtro, multa fieri in Natura, quorum cauſam non perſpicimus: ac proinde non eſſe, quod providentiam carpamus, quum mala nobis immittit.* Eſt paulo ſubtilius. Cl. *Reim.* obſervat *Epicuræos* eo impugnaſſe providentiam, quod *Imbres* ſæpe caderent, ubi *non prodeſſe*; *fulmina* ubi *non obeſſe*, ac *nocere* poſſent: cui argutatiunculæ nunc occurratur. Videſis *Lucr.* L. 6. A bona manu profecta annotatio; cui ſuus cum reliquis locus concedendus: inculcatur enim nunquam ſine admirabili Sapientia *utres Cœlorum effundi*, atque vel maxime *providentiam univerſalem* Numinis cuncta ſuſtinentis tum notari poſſe, quum in *ſola*, & *vaſta locorum*, ſeſe exonerant, ad iis quoque *lætam fertilitatem* addendam.

Verſ. 27. Magnum beneficium, indiciumque providentiæ cuncta complexæ, preſſius declaratur. Dubitatur, ad *inculta locorum* totus verſus pertineat, an ad *culta* ſeſe poſterior pars reflectat. Hoc I. ſequuti fere *Judæi*, quibus *exitus herbæ* ſignat *terram fertilem*, & ab hominibus *cultam:* ut duo contraria exiſtant membra; atque inſinuetur *imbres* nunc *averti*, in pœnam, *ab agris*, *ſatiſque*; nunc iterum ſuam iis *lætitiam*, placato Numine, *reddi*. Alterum illud II. placuit *Mercero*, quod *providentia, & potentia Dei, maxime agnoſcatur tum, quum etiam in locis ſquallidis, incultiſque, copiam dat graminis, & herbæ teneræ.* Ita & *Calvin. Conc.* CL. *Quum videmus deſerta vireſcere, in eo vult Deus certis indiciis nobis oſtendere, quid pluvia, quam mittit, efficiat* &c. Cl. *Schmid.* ſpeciatim *copiam inundationis* indicari autumat, *quæ tanta ſit, ut etiam loca vaſtiſſima ſaturentur*, & *herbam progerminent.* Doct. *Crinſoz.* cenſet ideo adjectum, *ut Jobus intelligeret quid expectare poſſet ab Eo, qui poſtquam agros ſiccitate exuſſit, abundantiam denuo iiſdem, ubi vult, reſtituit.* Eſt argutius iterum. Inde III. ſubnaſcitur ſententia, agi de *Cultis agrorum, longa ſiti ſquallidis, quos ſubitus recreet, renovetque, imber.* Mediam viam retinendam ju-

28 An eſt pluviæ pater? aut quis genuit guttas roris?

28 היש למטר אב או מי־הוליד אגלי־טל׃

29 E מבטן 29

dicarem. שאה ומשאה *Vaſtitas vaſtiſſima* eſt periphraſis *terræ incultæ*, & *deſertæ*; quam tamen Deus, ſupremus ille Agricola, non abjicit, nec *æterno ſqualore exuſtam jacere* patitur; *aridiſſimas* etiam *arenas* rigans, in *herbæque teneræ ſcaturiginem* ſubito *convertens*. Id valet הצמיח מוצא דשא, in quo *Ellipſis* nonnihil impedivit. *Schmid.* ſupplet בה *in ea*, nempe *vaſtitate*; *accuſandi* caſu dans, *exitum herbæ*. Mihi commodius videtur, מוצא pro כמוצא, *Ad ſaturandum vaſtitatem*; *& ad faciendum germinare*, *ſicut ſcaturiginem herbæ teneræ*. מוצא hic omnino ſe refert ad *Fontem*, *ſcatebram*, *exitum aquarum*. Hinc ſublimi figura, *ſcatebra herbæ tenellæ* concepta in ipſa *vaſtitate*, & *ſiticuloſa ariditate deſertorum*, ubi Deus eam *largis imbribus exſaturavit*. Ad *reſtinctionem ſitis* traductum verbum שבע *ſaturavit*, *Amos.* 4: 8. *Prov.* 30: 15. *Eſaj.* 58: 11. & 66: 11. *Pſ.* 107: 9. Licet conciſius ſic efferas, *Ad ſaturandum vaſtitatem*; *& ad faciendum germinare ſcatebram herbæ teneræ*. Supple אתה *Eam*, & ſenties, nil grandius unquam poſſe figurari.

Verſ. 28. Paradoxi quid habent Figuræ *Patris*, & *Matris*, quæ huc verſu, & ſequenti, adhibitæ, reſpectu quatuor Meteororum, *pluviæ & roris*, quis illis *Genitor*, itemque *glaciei & pruinæ*, quænam iis *Genitrix*, e cujus *utero* prodeant. Receptiſſima interpretatio fert I. ſolam Dei *vim*, & *providentiam*, hæc mirabilia producere poſſe: quippe qui *Naturæ rerum* ſeſe non *Patrem* tantum, ſed & *Matrem*, præſtet. Copioſe hoc executus *de Pined.* non neglecta Μητροπάτωρ appellatione, qua *Orpheus* in *Conditore univerſi* uſus. *Cocc.* huc collineans, *Non hoc ſignificat*, *Cauſas illarum rerum & generationem cognoſci non poſſe*; *ſed hoc*; *oportere*, *ut fœcundiſſimus bonorum ſit*, *qui tanquam* Pater gignit, *&* parit *ut* Mater, *res tam præſtantes*, *& neceſſarias ad viventium conſervationem*; *quæ ex cauſis ſuis exiſtere non poſſent*, *niſi illæ* a Deo imprægnarentur: *imo Deus ipſe eas* obſtetricantibus *quaſi* cauſis ſecundis *veluti pareret*. Adjicit e genere Myſtico, *Item*, *quum Deus geſtiat vocari Pater pluviæ & roris*, *neceſſe eſſe*, *ut magis appetat vocari* Pater hominum, *eoſque renovari ad imaginem ſuam* &c. Cl. *Schmid.* II. aliquid ſubtilius quæſivit: ſumma huc redit: *pluvia Patrem non habet*; *& Ego tamen illam tam perfecte facio ſine paternitate*, *ut non minus perfecta ſit*, *quam ſi ex Patre naturam ſuam in filio reddente*, *nata eſſet*. Item, *Quis guttas roris*, *licet non generentur*, *tamen adeo perfecte*, *& ſapienter facit*, *ac ſi eas gigneret*, *& ex ſua natura tantam perfectionem redderet*. *Tu ſane is non es*: *ſed Ego Solus*. Simile quid *Cajetan.* conceperat. *Th. Aquin.* aliique III. *Solem* ſtatuunt *Patrem pluviæ*, ac *roris*: quæſitius ludentes in *qualitate maſculina caloris*; itemque *fæminina humiditatis*, & *frigoris*. Amplexus *Bolduc.* in *adfirmationem* converſa interrogatione: *Nonne ipſe* Sol, vel Calor, *eſt pluviæ parens*? *Vel quid aliud eſt cauſa efficiens ſtillarum roris*? *E cujus alterius ventre egreſſum eſt gelu*? &c. Hoc a textu alienum eſſe, adfirmare poſſim; aperte enim ad *negationem* tendit; in qua probarem IV. ſimplicitatem illam, qua uſi Doct. *Belg.* *Eſtne pluviæ pater*? *Non ſane*: *ſed mea tantum virtute producitur*. Hoc cum *num.* I. quin & II. quod ad rem ipſam, concinit. Anſam figuræ præbuiſſe ſuſpicor veteres formulas *Orientis*, quibus *Pater alicujus rei* appellatur ejus *præcipua Origo*: itemque *Mater cujuſcunque rei*, ejus *Materia*, aut *cauſa primigenia*, nomine *Filiorum*, & *Filiarum*, traducto ad *omne* illud *quod* alicunde *produci* cenſetur. Ita verbi gratia *pluvia* vocatur *Mater fertilitatis*, quatenus *terram fœcundat*, eademque, quatenus *e nubibus* proxime *naſci* videtur, ſalutatur *Filia Nubium*. Apparet genus: quod latius exequi haud neceſſe. Senſus hinc talis eniteſcit. *Conſidera mibi vel protrita illa*, *& quæ omnibus exploratiſſima habentur*, *pluviam*, *rorem*, *glaciem*, *pruinam*, *quem illis patrem*, *quam matrem aſſignas*? Percurre omnes cauſas ſecundas, unde hæc *Meteora gigni* ajunt Philoſophi, & ſenties

te

29 מבטן מי יצא הקרח וכפר שמים מי ילדו׃

29 E ventre cujus exiit glacies? & pruinam cœli, quis peperit eam?

30 כאבן מים יתחבאו ופני תהום יתלכדו׃

30 Tanquam lapide aquæ ſemet occultant: & facies Abyſſi vinculis ſemet conſtringunt.

31 התקשר

31 An

te *proximam Originem* vel unius *guttulæ* non poſſe indicare. Res certa, & evidens, quam enucleabunt, qui *ſinum Naturæ rimando* ſentiunt, ſe quo longius in cauſarum ſecundarum veſtigationem procedunt, eo clarius convinci de *Infinitate Operum Dei*, quæ vel in *guttula* admirabiliter relucet.

Verſ. 29. Ambigit Doct. *Merc.* ad בטן, *ventremne Genitricis* nunc deſignet, an *Genitoris*? Item ילדו *Genuit eam*, ſitne *Patris*, an *Matris*; quod verbum hoc in *Kal* de *viro* & de *muliere* ex æquo veniat. Videtur illuc inclinare, ut בטן ſit *Matris*, & ילד *Patris*, quod alias ילדתו dicendum fuiſſet; ſub *maſculo* tamen *utrumque genus* comprendi poſſe concedens. Addit הוליד in *Hiph. generavit* tantum de *Viro* dici. Fallitur; & הוליד de *Matre* pleno jure uſurpatur: ac proinde Cola ſic rotundius exibunt, ut *Vſ.* 28. prius *Patrem*, poſterius *Matrem* ſignet: itemque hoc *Vſ.* prius *Genitorem*, cui בטן *Venter* datur *Job.* 19: 17. & alibi; poſterius *Genitricem*. Si totum verſum præc. ad *Patrem*, hunc autem ad *Matrem* referre quis malit, Lingua haud invita faciet. Poteris & ſic, ordine ſatis jucundo, *Eſtne pluviæ Pater? & guttis roris quænam Mater? E cujus utero Genitricis exiit glacies? & pruinæ Cœlorum quis genitor?* Prius ſimpliciſſimum. Inquirere cur *Pater* potius in hoc, *Mater* in illo membro, adhibeatur, eſſet ſibi ipſi torturam admovere. In *Allegoricum* genus exeunt quæ *Cocc.* hic annotavit: *Nemo angitur, quando hyems ſævit, aut vellet ſe non vivere* &c. *ita in cruce, in morte, in omni vitæ difficultate, ſpectanda hujus arctitatis utilitas, & imminens rerum innovatio.* Nos intra *Literam* noſmet coërcemus.

Verſ. 30. Miraculum *frigoris*, *aquam in lapidem*, *rigidumque* velut *marmor*, *adſtringentis*, preſſius adhuc urgetur. Illuſtres Figuræ. Primam non ſatis enucleate expreſſit *Hieron.* dans 1. *in ſimilitudinem lapidis aquæ durantur.* Similiter *Crinſoz.* Atqui *durities* ex *Lapidis* Emblemate intelligitur: & vis ה התחבא *abſcondere ſe* non omittenda. Inepte *Nachmanides* 2. reſpicit *Lapidem in aquam projectum, in fundoque conditum:* quaſi *aquæ ſic in fundo condi* dicerentur. Magis ad rem 3. *Merc. Aquæ in lapidis morem dureſcentes, abdunt ſe, & nuſpiam apparent* &c. Plenius *Luth. Jun.* & *Trem. Belg.* &c. 4. *Tanquam lapide*, vel *ſub lapide*, *occultant ſeſe* &c. Cl. *Schmid.* 5. maluit, *Tanquam intra lapidem aquæ abſconduntur.* Acute! Cenſet etiam ſupplendum למי, vel לפני מי, *coram quo abſcondunt ſe aquæ tanquam intra Lapidem?* Refert ad *Majeſtatem Auctoris congelationis*, *coram quo aquæ ſe abſcondant quaſi, ubi ſpirare occœpit.* Ex *Pſ.* 147: 17. aliquid firmamenti ſumere poſſet: ſed extra textum id adſciſcere, minus tutum. Sine iſto *ſupplemento*, ad *formidoloſam frigoris vehementiam* referas licet, h. ſ. 6. *Tanquam intra lapidem aquæ* tunc *ſemet occultant; & facies Abyſſi conſtringuntur.* Non tacendum interim, כאבן pro כבאבן, hoc adſpectu, non adeo planum. Tenuerim potius, *Tanquam lapide ſemet occultant* &c. Alluſum ſuſpicor ad *Originem* Thematis חבא, *Latuit ſub vaſe opertorio.* Nempe *Aquæ in Lapidem duratæ, ſemet ſub glacie, ejuſque cruſta marmorea, recondunt.* Speciatim uſurpant *Arabes* in *igne ſub teſta condito*, & *ſopito*. An & ſic *Glacies Lapidea* figuratur ut *ſopiens*, atque *extinguens*, *igneam* illam *mobilitatem*, quæ aquas præſtat fluidas? Acutius, quam ve-

31 An religabis amœnitates ſideris calidi? & *vincula* trahentia ſideris torpidi reſolves?

32 An educes Zodiacum in tempore ſuo? & Circitorem una cum Filiis ſuis, deduces eos?

33 An

31 התקשר מעדנות כימה אור־מושכות כסיל תפתח:

32 התוציא מזרות בעתו ועיש על־בניה תנחם:

33 הידעת

verius, crederem: attamen ſubmonendum duxi, quid indoles Linguæ miniſtret. Quæ de *Cryſtallo e vehementi gelu nata* addit Erud. *de Pined.* nec non de *aquis*, quæ *tactis inducunt marmora rebus*, & omnia *petrificant*; ab h. l. aliena ſunt. In poſteriori parte Doct. *Merc.* פני *faciem* notare putat *ſuperficiem*, *extremitatem*, *partem extremam:* quaſi ſenſus eſſet, *vel in magna aquarum voragine, quam nunquam crediāiſſes gelu concretum iri, ſaltem ſupernas & extimas partes concreſcere.* Id minuit ex parte, quod omni modo exaggerandum potius. Cumulatius, grandiuſque, *tota ſuperficies Abyſſi conſtringitur*, nempe *vinculis glacialibus.* Etiam *vaſta maria, quæ late ſe fundunt, velut ſub frigore vincta attinentur.* Confer *Cap.* 37: 10. Adde *Pſ.* 147: 17. משליך קרחו כפתים *Mittens glaciem ſuam ut fruſta*; ſic vulgo; a פתת: malim a כפת كفت *Ligavit*, ut *Glacies* dicatur *Ligamina*, & *vincula rigidiſſima*, *injicere.* Iſto colore *Sen. Troad.* 624.

Torpetque vinctus frigido ſanguis gelu.

Item *Amm. Marc.* 17: 2. *Amnes gelu vincti.* &c. &c.

Verſ. 31. Quanta fluctuatio circa voces *Chima*, & *Chefil* obtineat, ad *Cap.* 9: 8. vidimus. Oſtenſum ibi, prius veriſimiliter ſignare *ſidera caloris, veris & æſtatis prænuncia:* poſterius, *ſidera brumale frigus ferentia.* Satis commoda ergo tranſitio a *pluvia* & *rore*, *caloris comitibus*; item, a *pruina*, & *glacie*, *frigoris ſociis*; ad *ſidera tempeſtatibus movendis*, & *mutandis*, *præpoſita.* Apparet quoque, nil opportunius, quam מעדנות *Amœnitates*, ad *verni temporis delitias* referri; & מושכות *trahentia*, nempe *vincula*, ad *temporis brumalis rigorem illum* omnia *conſtringentem.* Placet elegans *Cocceji* ſumma; *Tune vernam apertionem terræ conſtringis rurſus frigore hyberno? & hyemis conſtrictionem verno tepore reſolvis?* Id rotundius, plenius, ad rem aptius adhuc, quam *Merceri*, huc facile aptanda alias, interpretatio: *Num tu cœli & naturæ ordinem immutabis, impediesque ne primo vere tempus amœnum ſit, in flores, herbas, fructus, reſolutum? aut rurſum efficies, cum tempus inamœnum eſt, & rigidum, fructuſque & herbas intro cogens, contra naturam ut prodeant?* Conſonat fere quod Ill. *Grot.* dedit, ut & quod *Codurc.* In *Cocceji* explanatione habes *ſublimi* & *conciſa brevitate* totius *Anni periodum naturalem, cum mutationibus quas ſecum vehit:* rogaturque hoc adſpectu Noſter, an ipſe *orbem Anni temperet, atque convolvat cum vicibus caloris, & frigoris, ei annexis?* Variantes opiniones citra diſpendium ſeponi poſſe judicavi. Eas dabunt *Merc. de Pined. Codurc. Bolduc. Schmid. Cromaj. Szatm.* Aliquid etiam reperire eſt apud Doct. *Niewent.* p. 698. & p. 765. Quid de iis ſtatuendum, ex diſcuſſione ad *Cap.* 9. inſtituta ſatis diluceſcit.

Verſ. 32. Compendifacere quoque liceat ad ſidera *Mazzaroth* & *Ajiſch* dicta; quas voces bono judicio prudentes Interpretes retinere maluerunt, in verſione, quam incertum quid pro certo venditare. De מזרות I. præcipuæ ſententiæ; ſignari 1. *Planetas* ab אזל *ivit*, pro מאזלות; quod *Rabbinis* quibuſdam viſum. *Schmid.* a נזר *ſeparavit*, *Erraticas ſtellas* dictas opinatur. 2. *Luciferum* dedit *Hieron.* eodem forte Etymo. 3. *Auſtralia ſidera* alii

33 הידעת חקות שמים אם־תשים משטרו בארץ׃

33 An noſti ſtatuta cœli? num diſponis præfecturam ejus in terram?

34 התרים

34 Num

alii ex *Cap.* 9: 8. Hinc *Jun.* & *Trem. remotiora ſigna*, ſive *meridiana.* Item a נזר *Merc.* 4. *ſidus certum* intelligi cenſet, & quidem *ſeptentrionale*; ex מזרים *Cap.* 37: 9 auſa ſumta, non firmiſſima ſane; nam & *forma* & *radix* differunt. Quæ Cl. *Hyd.* ad *Tab. Ulugh Beighi*, huc pronus, attulit, parum ferunt momenti. Vid. p. 71. A נזל *fluxit* 5. *Hyadas* dedere *Tigur.* Generale nomen *ſiderum* facit 6. *Cocc.* a נזר *Corona* in *Lexico*: vel & 7. a נזל *Signa Zodiaci.* Huc *Chald.* tendit; notandumque *Orbem ſigniferum* vocitari a *Rabbinis* גלגל המזלות ex 2 *Reg.* 23: 5. Idem tenet *Codurc.* 8. a נזר *corona* veriloquio ducto, quod *Zodiaci ſigna*, quaſi *corona*, vel *zona*, totum *Cœlum cingant.* Cl. *Szathm.* a مسترى *æqualiter diſtendit* ſic dictum *Zodiacum* mallet, ob *dimenſiones.* Verbi indoles, & uſus, vix permittunt. Mihi quoque ex his aliiſque, quæ amputo, *Orbis ſignifer* maxime arridet; ſaltem ei in verſione locum præ reliquis concedendum duxi, quod pro ſerie, & materie ſimul, reliqua omnia eidem concedant. Phraſis univerſa huc aurigatur; & nihil opportunius, quam in *Circulo Anni*, ejuſque *temporum*, *metiendo*, *ſignandoque*, *Zodiacum* memorari. Ad *Ayſch* עיש II. *cum filiis ſuis*, parciori eſſe licet, quod diverſas ſententias ad *Cap.* 9: 8. luſtraverimus jam; eoque rem adduxiſſe videamur, ut in עיש vel *Circitorem*, vel *Circationem nocturnam*, cum aliqua ſpecie offerre poſſimus. *Circationem* nunc dico, quia forma *ſubſtant.* עיש iſtam notionem invitat; prout *part.* עש ad *Circitoris* vim magis vocat. Utraque appellatio aptiſſima, non tam *Polo Arctoo* cum *ſuis* ſibi *filiis*, *metuentibus æquore tingi*; quam quidem *Hemiſphærio Boreali*, ſeu *Polo* noſtro *ſidereo univerſo.* Certe verbum תנחה *duces*, *minabis*, velut *gregem*, jucundam ſiſtit imaginem *omnium ſiderum*, *in ſpatioſiſſimum ætheris campum eductorum.* Magnificentiſſimum ſpectaculum, atque huic ſeriei ſi non unice, præcipue ſaltem, aptum. Notum illud Poëtæ;

Polus dum ſidera paſcet.

Jam vero נחה *minavit* eſt *verbum paſtoritium*, *Pſ.* 31: 4. & 23: 3. in *numeroſis gregibus* præſertim: *Neh.* 9: 12. *Exod.* 13: 21. &c. Nihil *Figura* ſic concepta vel illuſtrius, vel completius; quæ alias ad minutum quid recidet; nec vim phraſeos lectiſſimæ ſatis ſuſtinebit.

Verſ. 33. Egregie *magnifico* huic *adſpectui* reſpondet hæcce inſtantia, *Noſtine ſtatuta Cœli?* &c. Evocatur nempe Noſter ad illud omni admiratione celſius theatrum *Cœli*, ſupra capita noſtra *expanſi*, atque perpetuum ſuum *orbem volventis*, una cum *ſideribus* ei inditis, & infixis. Una hæc quæſtio innumeras trahit alias, quæ de *Syſtemate Mundi* per omnem ſeculorum memoriam docta ingenia exercuerunt. *Noſſe* hic valet *pernoviſſe*, & *intime perſpectum habere.* Sciendum tamen plus quam *theoreticam ſcientiam* intendi. Patet ex altero Colo, in quo rogatur, poſſitne & ipſe tales *motus ordinare*, & *perenni lege præfinire? Noſſe*, &. *poſſe*, in his quæſtionibus, æquivalent; unde quid Deus de noſtris *notitiis* vel ſubtiliſſimis, & profundiſſimis, judicet, intelligere eſt. משטר *præfecturam* vertit *Merc.* alii *dominium* aut *poteſtatem.* Cl. *Cocc.* obſervat שוטר ſignare *Magiſtratum inferiorem*, *cujus eſt*, *Judicium Principis promulgare*, *vel exequi.* Inde משטר *Aſtris* dari cenſet, quod ממשלה *Dominium* competat *Soli.* Habet & alia ſubtiliora. Radix مسطر

apud

34 Num attolles ad nubem vocem tuam? & impetus aquarum operiet te?

34 התרים לעב קולך ושפעת־ מים תכסך׃

35 An

35 התשלח

apud *Arabes* offert derivatum سطر pro *ordine*, *ſerie*, *linea*, & مسطر pro *Canone* & *Linea Geometrica*. Inde משטרו convertere licet, Et *ordinationem ejus deſcriptiſſimam in terram.* Ita *paſſive* poſitum eſſet vocabulum: ut חקות præcedens haud dubie *paſſivum.* Si quis *præfecturam* malit *active*, non refragabor; nam *ordinatiſſimi* illi *motus*, *curſuſque Cœlorum*, Divinitus quaſi *præfecti* ſunt terris, non ſecundum vanitatem *Aſtrologicam* per fatales influentias, ſed per *cauſas Phyſicas* quas *Aſtronomia* ex *Solis*, *Lunæ*, *ſtellarum errantium*, & *inerrantium*, variatis poſitibus, & adſpectibus, juſto calculo deducit. Quænam ſit vis Thematis שטר, haud conſtat, manente tantum hocce derivato ἅπαξ λεγόμενον, & altero שוטר, quod alii *Dominatorem*, alii *præfectum*, plurimi *exactorem*; Cl. *Cocc.* *lictorem*, reddit. Apud *Arabes* مسيطر eſt *inſpector*, & *præpoſitus*, *qui annotat quæ ad rem curandam pertinent.* In *Schol.* *Harir.* *Conſ.* 8. eſt

السطر الكتابة والمسيطر
المسلط علي الشي والمحاسب
المواخذ بما يصدر منة

Radix שטר *notat ſcriptionem: unde* משיטר *dictus præpoſitus rei, ad rationes exigendas, & inſpiciendum, quid redeat inde.* Verumne *Etymon*, an aliud ſit, cui anſam præbet *Camus*, alibi diſcutietur. Uſus adductus loco huic illuſtrando ſufficit; ſi *inſpectio* & *præfectura in terras* teneatur.

Verſ. 34. Grandis imago. Eam non implet I. *Merc.* expoſitio, *num Nubi jubebis ut aquas depluat, demiſſa ſtatim ad juſſum tuum abundantia earum.* Concinit *Cocc.* *Negat hominem efficere poſſe efferenda voce, ut imbres, fulguraque, ipſi pareant, nimirum ut arbitratu ipſius illi agrum ipſius irrigent, hæc malis noceant* &c. Plenius II. *Vulgat.* *Numquid elevabis in Nebula vocem tuam &c?* Id eſt, *numquid ipſe potes tonitrua gignere, & volvere, in nubibus:* ut *Thom.* & *Nicol.* aliique. Diſſentit tamen *de Pined.* III. nunc *tonitrui vocem* intendi negans, ſed illud *Dei imperium* intelligi, quo ex *Theſauris* & *promtuariis* ſuis evocans *Nebulas*, *Nubeſque*, eas ſurſum adſcendere, & coire, cogit, ad imbres fundendos. In eundem ſenſum incidit *Schmid.* diſcedens item a *Luth.* qui *Tonitru* induxerat; & reddens, *Num tu imperare alta, & majeſtatica, voce potes nubi, ut de terra adſcendat ad te, & te operiat?* poſterius, *& abundantia aquarum obteget te*, item *ad nubes aqua abundantes, & denſiſſimas*, reſtringit, *quæ ſint Dei veſtis & velamen.* Non diſplicet. Laudo quoque quod *Elevationem vocis Divinam, cum Majeſtate attonante editæ*, teneat: ſed inde infero IV. קול *vocem* utique de *Tonitruis* exponendam; quum *Vox Dei ad Nubem* nihil aliud admittat; atque *Fulmina*, verſu ſequenti ſubjecta, eadem aperte poſtulent. Non repetitur, quod ſupra *Vſ.* 25. 26. ſuo ordine comparuit, verbis tantum commutatis; ſed ſublimior nunc ponitur Quæſtio ei, qui Deum provocare auſus fuerat, *poſſitne* & ipſe *Tonitrua*, ac *Fulmina*, *ciere*, ſeque *agmine aquarum*, & *nubium conglobatarum*, velut *veſte nigra involvere?* Confer *Jer.* 10: 11. & alia, ubi קול *vocem* ſonare *tonitrua* nemo ambigat. Non ſperno *Vulgati* ſtructuram, qua לעב *in nebula*, accipitur; quod ל alibi quoque per *in* reddendum veniat. Vide *Nold.* *num.* 18. Commodius tamen, & uberius, *ad nubem*; ut *inter miſſa tonitrua nubes* quaſi *citentur*, atque *agminatim undique concurrant.* Officere videtur tamen ſubnexum, *agmenque aquarum cooperiet te*, quod *imbres effuſos ſuper aliquem* inferens, in *hominem* quadret, non in *Deum*. Hæc ratio impulit *Schmid.* ut maluerit *operimen-*

35 התשלח ברקים וילכו ויאמרו
לך הננו :
36 מי־שת בטחות חכמה או מי־
נתן לשכוי בינה :
37 מי־

35 An emittes fulmina, & ibunt?
& dicent tibi, Ecce nos!
36 Quis poſuit in jactibus vagis
ſapientiam? aut quis dedit phæno-
meno diſtinctam intelligentiam?
37 Quis

mentum nubium ſeſe conglobantium, quod Deus ſibimet circumdet quaſi. Valde venuſtum, & appoſitum, nemo neget; quum שפעת גמלים *agmen camelorum*, & שפעת סוסים *agmen equorum*, facile transferri ſe ſinat ad *Agmen aquarum*, ſive *nubium aquis gravium*, quæ impetu citato, ad vocem Tonantis ſeſe ſiſtant. Ita *Eſaj.* 60: 6. שפעת גמלים תכסך *Agmen, impetus citatus camelorum, agminatim concurrentium undique, cooperiet te.* Iſtæ tamen *aquæ* ſic *conglomeratæ imbrem fundant* neceſſe eſt; & manet, ex parte, difficultas. Ea tota evaneſcet, ſi contuleris *Pſ.* 18: 12. 13. 14. 15. *Poſuit Tenebras velum circa ſe, tentorium ſuum caliginem horridam aquarum. A fulgore coram Eo exundarunt denſæ nubes Ejus* &c. *Intonnitque in Cœlis Deus, & Altiſſimus dedit vocem ſuam.* Cernis *tonantem Deum aquis effuſis* veluti *cinctum*, & *coopertum*. Magna ſuſpicio inſuper me tenet, alludi nunc ad *Turbinem*, illum quo *circumamictus* Dominus in congreſſum huncce deſcendit. *Tonitrua, fulmina, imbrem*, adfuiſſe, quis dubitet? Appoſitiſſime ergo: *An ut Ego, ubi voles, tonabis, teque, convocatis imperioſa voce nubibus, agmine aquarum cooperies?* Non deſiderabis jam *nexum*, atque nihil huic clauſulæ accommodatius ultro agnoſces.

Verſ. 35. Cum *Tonitrubus* juncta eunt *Fulmina:* nec abludit a vero, dum hæc ex *Nube* reſonuit Deus, ipſa quoque ſigna illa Majeſtatis, Cœlum & Terram ſolo nutu quatientis, micuiſſe. *Miniſtros*, & *Satellites* quaſi, cernis tremendi ſolii, qui juſſa Numinis capeſſant, atque ad vocem Ejus læti proſiliant. Formula ſolemnis *Ecce nos*, convenit *apparitoribus & militibus*, alacri pede ſeſe ſiſtentibus. Rogatur *Jobus*, num *Fulminatoris* quoque *brachium* gerat, qui cum *Fulminatore* contendere auſus ſit. Irriſio, ſed amiciſſima, atque ad *caliginem* illam, qua mentem ſibi ſuam obnubilari paſſus fuerat Noſter, diſcutiendam aptiſſima.

Verſ. 36. Spero, ex hoc *Schemate* aliquid lucis emicaturum, ad abſtruſiſſimi verſiculi tum ſententiam genuinam, tum juſtam connexionem, eruendam. Nempe tanquam præſtricti magnificentia orationis caligant ſenſus, & nec ſeries lucet, nec materies. LXX. *Interp.* I. mirifice luſere, Τίς δὲ ἔδωκε γυναιξὶν ὑφάσματος σοφίαν, ἢ ποικιλτικὴν ἐπιστήμην; *Quis dedit mulieribus texturæ ſapientiam, aut phrygioniam ſcientiam?* Anſam præbuit טוה *nevit*, & pro טחות legiſſe videntur טוות *Netrices*, quas in *Textrices* mox commutarunt. Monuit *de Pined.* nec non *Boch. Hieroz. Part.* 2. p. 115. *Olympiod. Chryſoſt.* aliique Græci, *parva magnis miſceri* ajunt, atque *Meteoris cœli opificium infirmi ſexus intertexi.* Quanti hæc ſint, quivis ſentit. *Hieron.* II. a *Judæo* ſuo inductus, *Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam? Vel quis dedit gallo intelligentiam?* Commenti *Thalmudici* Auctorem, & patronos complures, reperies *Ibid.* in *Hieroz.* Conſulendus quoque *de Pined.* qui ſuſpicatur *Gallum* hoc *Epitheto* ornatum, quod *artificioſus*, & *induſtrius* ſit. Magiſtri ipſi ad auctoritatem *Ling. Arab.* provocant. Aliquid nugaci invento delatum a *Merc.* nimium a *Sanb.* in *Op. Poſt.* ubi quinque rationibus id ſtabilire conatur. Merito ſe oppoſuit Cl. *Crom.* monens *fictitiam* eſſe *notionem*; ut *Rabbinica fides* in his ferme *Punica: galloque gallinaceo* hocce nihil a filo noſtro abhorrentius. *Symm.* III. ultimum colon ſic expreſſit, τίς ἔδωκε μεμωρωμένῳ σύνεσιν; *Quis dedit infatuato intelligentiam?* שכוי *imaginoſum* a שכה *imaginatus eſt* ductum, conjectat Cl. *Cler.* In *Targumim* IV. duplex conſpectus, alter futilior ille, de *gallo ſylveſtri Deum noctu laudante*; alter ſanior: *Quis diſpoſuit in renibus ſapientiam; aut quis cordi dedit intelligentiam?* Huc plurimus col-

latus eſt calculus, quod ſententia perſpicua eſſet, eamque Linguæ ratio admittere poſſe videretur. Nempe מוחות *Renes* etiam *Pſ.* 51: 8. occurrunt; a מוח *illevit* : quod *adipe* ſint *illiti* & *obducti*: & שכוי a *rad.* שכה *proſpexit*, *imaginatus eſt*, dat משכית *picturam*; unde משכיות לבב *imaginationes cordis*. Ipſumque *cor* שכוי a *pictura* ſeu *delineatione conceptuum* inquit *Merc.* Conſimiliter *Mentem* dat *Cocc.* in qua *facultas concipiendi rerum imagines*. In *Hieroz.* ὁ πάνυ hæc *clara* & *aperta* pronunciat. Nempe locum extra ſeriem tractabat; & *cohærentiæ* cura erat exſolutus. Eam vellem a Viris Doctiſſ. explanatam: nam hactenus quidem magnæ ſalebræ. *Merc.* adeo non extricat filum, ut potius intricet. *Hactenus*, inquit, *ex præcipuis mundi partibus* &c. *Deus providentiam*, *ſapientiam*, *& potentiam ſuam admirandam*, *oſtendit*. &c. *Poſthac tranſibit ad* Animantia, *in ſingulis rogans Jobum*, *num ea cognoſcat* &c? *Incipit ab* Homine, *in quo ſapientia & intelligendi facultas* &c. Admitti poſſet, ſi poſt *Vſ.* 38. hicce ſtaret, & novi Capitis exordium præberet: nunc *Vſ.* 37. hunc calculum plane conturbat; & ferri nequeunt quæ ibi appoſuit Vir Doct. *Redit ad ea quæ fiunt in aëre. Nec mirere ab homine ad cœlum rediri*, *quia repetitionem ejuſdem rei*, *verbis tamen commutatis*, *aut ordinis obſervationem*, *non ita exacte curat Scriptura.* Mallem dicere, *non intelligo*. Analyſis Cl. *Cocc.* etiam non fluit e facili, qui *Vſ.* 4. & ſeq. ἀμεριμνίαν urgeri cenſet variis argumentis. 1. *a ſupervacuo ſolicitudinis noſtræ*, quod ad *Vſ.* 34 35. pertexit. *Ab impoſſibili.* 2. & *incompetenti*, ſive *a defectu potentiæ* ac *poteſtatis*, noſtræ, ratiocinium inde nectit. Ei 3. ſubdit aliud, *ab improportione ſapientiæ Divinæ & humanæ Vſ.* 36. 37. 38. Hæc 4. *exemplo Providentiæ Divinæ in reliquis animantibus* concludit, per totum *Cap.* 39 Occurri ergo hic ſtatuit *præſumtioni humanæ* ſeſe *Deo ſapientiorem* ferenti: 1. oſtendendo, *eam ſapientiam quæ in nobis eſt*, *eſſe a Deo*, *& non a nobis: non igitur poſſibile eſſe*, *ut ille qui nos fecit ſapientes*, *non intelligat*, *quæ nos intelligimus*; *aut ut nos Eo melius*, *rectiuſque*, *judicemus.* 2. arguendo, *Dei ſapientiam eſſe ſummam*, *ex eo ipſo nimirum*, *quia poſuit* in renibus *ſapientiam* &c. *& quis cum alia omnia tum* nubes ſapienter *collocat*; *&* pluviam ſapienter *adminiſtrat.* Sentis anguſtias. Non multo expeditius, quod Erud. *Crinſoz.* dedit: *An is qui rationem tribuit homini*, *Ipſe aliquid irrationabile faceret*? Adjicit: *ſed forte Deus etiam inſinuare voluit Jobo*, *tantum abeſſe ut Providentiæ ſecreta penetrare quiret*, *ut ne ſciret quidem quo pacto mens ipſius intra ipſum cogitaret*, *& tot rerum diverſarum ſibi acquireret ideas.* Impeditior adhuc flexus, quo *Jun.* & *Trem.* uſi: *Quis indidiſſet præcordiis ſapientiam? aut quis dediſſet menti intelligentiam?* i. e. *unde habuiſſes iſta omnia:* nempe, *quæ prægreſſa* &c. *quis te talia docuiſſet.* Nihil in eo nervi; nihil leporis. Doct: *de Pined.* V. in *Latina*, *Græca*, quin & *Hebræa*, *lectione*, ſic expoſita, nexum idoneum requirens, ipſe aliquid promit, ut in re difficili, ſic ſatis ingenioſum: ut prius טחות a טוח *linire*, *obducere*, *obtegere*, ſonet *occultum quid*; שכוי autem *conſpicuum*; in hanc ſententiam. *Quis poſuit in occultis Sapientiam: & quis dedit in conſpicuis intelligentiam?* Nempe *actum de* occultis *viis lucis*, *tenebrarum*, &c. *de theſauris*, *& cellariis pluviæ*, *nivis*, *grandinis.* *Item de* manifeſtiſſimis *aliis naturæ effectis*, *tonitruo*, *fulgure*, *gelu*, *glacie* &c. *Pulchre ergo ſubjungitur*; *ſive cauſas rerum* abſconditas *ſcruteris*; *ſive* effectus *ipſos per ſe conſpicias*: *relucet Divina ſapientia ex omnibus* &c. &c. Hoc *Bolduc. abſonum* vocans *gloſſema*, ipſe *conſonum* ſcil. daturus, VI. טחות *obducta*, vel *incruſtata*, trahit ad *Fœtum* in utero *informem*: שכוי ad *fœtum delineatum*: quaſi tangeretur nunc *Dei opus admirandum in formatione hominis*, *ejuſdemque informatione ad Sapientiam Divinam*, *cujus receptaculum aliquando ſit futurus.* Ne bis per omnia diſſonum eſſet, in *Vſ.* ſeq. offert, *Quis enarraret cœlorum rationem in ſapientia* &c. *niſi Deus eam homini dediſſet?* Mox tamen id ipſum, cum cura connexionis, abjicit; atque ita fœtum ſimul ſuum exponit. Cl. *Guſſ.* VII. in *Comm.* L. H. bis locum attigit; ſub טוח & שכה: atque 1. expoſitionem *Renum* vocans præpoſteram, recurrit ad בטח; unde *Pſ.* 51: 8. exeat, *Ecce amas veritatem eſſe confidentiam*, ſive *ſecu-*

curitatem hominum, quibus tecum res eſt; ut per veram & ingenuam confeſſionem ſperent ſalutem; non autem per peccati negationem. Similiter & hic: *Quis ſtabilivit fiduciam ac ſecuritatem Sapientiæ? Ita* nempe, *ut contra tam noxia meteora ſine metu ſit, freta protectione & promiſſis Dei? Eſt egregia Antitheſis ad id quod Cap. 12: 6. dixerat Jobus.* 2. De שכוי ſic judicat: *Qui* mentem *exponunt magis certe ſapiunt, quam qui* gallum gallinaceum &c. *Sed nec ſcopum attigere illi: nondum enim oratio devenit ad* res animatas, *ſed adhuc in* meteoris *verſatur; de quibus in antec. & conſeq. agitur. Igitur* Nubes, eas *nominatim quæ* fulgura & pluviam *fundunt, nuncupat* שכוי *ob externam ipſarum faciem; quaſi quæ* figura *vera ſint, & nil niſi φαινόμενα.* Sapientia *tamen plenæ ſunt eædem* Nubes, (*ut ſatisfiat voci* בטחות, *ſi exponenda ſit per* præcordia) *cum norint cui obſequium debeant; hominique illud negent; Deo vero exhibeant. Vel ut exponam prout ad* טוח *conſtitui; Quiſnam contra* formas *illas, quæ utut* evanidæ, *terribilia adeo effecta producunt*, fundavit fiduciam in ſapientia; *niſi Deus* &c.? *Hoc pacto* שכוי *erit aſpectabile, apparens, formæ* פֶּלֶא *admirabilis.* Conatus ad veritatem indagandam egregie prælucentes. Inprimis τὸ שכוי φαινόμενον, *phænomenon*, opportune hic locatum: reliqua minus commoda: nec טחות *præcordia*, aut *renes*, dari *phænomenis*, concoquo: nec ſane בטחות *confidentias*, vel *ſecuritates*, ſive hic, ſive *Pſ.* 51. admittere auſim; quod explicatio utraque valde ſit circumducta, & quæſita. Cl. *Schult.* VIII. longe diverſa via, & ratione, tenebras has perrumpere tentavit. Pro priori colo adducit *Arabum* طاح *periit. Oberravit attonitus. Per terram vagatus eſt.* Pro poſteriori شكا שכו *Ult. Vaw, Queſtus fuit, lamentando detulit ſtatum ſuum* Deo. Hinc elicit Vir Doct. *Quis ponit in errantibus Sapientiam? & quis querulo*, ſortemque ſuam lamentanti, *dat*, vel *dubii intelligentiam?* Applicat *Jobo*, cujus *tumultuantes adfectus ſedare non potuerint* Amici; *ſed potius exaſperarint.* Conſimiliter *Pſ.* 51: 8. vertit: *Ecce Deus veritatis dilexiſti peccatores.* Sed 1. טחות *fæm.* non poteſt ſignare *peccatores*. 2. longius adhuc a ſerie deflectitur hoc pacto; quam in recepta verſione. 3. שכוי *querulus*, cum reliquo uſu ſ שכה non conſiſtit. Et hinc tamen aliquid lucis mihi adfulgere gratus agnoſco. Scilicet IX. טחות ex hoc ipſo fonte reddere eſt *jactus temerarii, vagationes, errores*, vel ſimilis, *res errantes, vagantes, huc illuc latæ, & impulſæ.* Indolem verbi percipias ex illo *Harir. Conſ.* 1. p. 2.

طوحت
بي طوائح الزمن

errare fecerunt me vagabundum caſus temerarii fortunæ. Adduxi ibi p. 4. *Schol. Dicitur* טוח *de ſagitta, quum nullo certo fine exit, atque a ſcopo ſuo divagatur.* Idem ſignificatus obtinet ſub טחה, vel טחו طحا *vagari, abire ſine certa lege, & via, quo pedes tulerint.* Item *jaculari temere*, non certa manu, prout fors tulerit. Hoc & دحا דחו ſcribitur; quod ex *Giauhario* declaraviſſe operæ fuerit.

ويقال
دحا المطر الحصى عن وجه الارض
ويقال للفرس مرّ يدحو دحوا
وذلك اذا رمى بيديه رميا
لا يرفع سنبكه عن الارض
كثيرا ويقال للاعب بالجوز
ابعد المدى وادحه اي ارمه

De imbre glaream diſjiciente uſurpatur דחו. *Dicitur etiam de Equo, pergit jaculando, quum anterioribus pedibus jactat* arenam, *ungulam vix attollens. Item ei qui nucibus ludit, dicunt, cape longiorem metam, & disjice eam.* Cernis quid *Hebræis* valuerit דחה *impulit cum disjectione.* Quid item velit מטחוי קשת *Gen.* 21: 16. *jaculantes arcu.* Eſt *forma perfecta* verbi טחו ex *Pihel.* Pro eo טחה, ad

37 Quis ſcribere facit Nubes in ſapientia? & Utres cœlorum quis effundit humi?

37 מי־יספר שחקים בחכמה ונבלי שמים מי ישכיב׃

38 Quum

38 בצקת

ad legem *quieſc.* 3. *He.* dat derivatum מַחָה *jaculatio*, *jactus vagus.* Inde emergit tandem hic adſpectus, ſeriei congruentiſſimus, *Quis poſuit in jactibus vagis* fulminum, tonitruorum, imbrium, *Sapientiam*, *ſolidam* & *firmam rationem*, ac *legem motus*? *& quis dedit* φανέρωσιν, *rebus ſubito apparentibus*, *& mox diſparentibus*, *intelligentiam*? ut ita agant, ac ſi *intelligentia* pollerent, ſcirentque *quando*, *quomodo*, & *quouſque*, *vires* ſuas *exerere* debeant. Perſeveratur hoc pacto in Figura præmiſſa; qua *fulmina* ut *Apparitores Dei*, & *miniſtri dicto audientiſſimi*, introducebantur. In utroque Colo pulchrum *Oxymorum* ita exiſteret: טחות *errationes vagæ* nihil minus videntur recipere quam חכמה *ſolidam*, *certamque*, *agendi rationem.* Similiter שכוי *imaginatio*, *phantaſia*, vel *apparens ſubito in aëre res aliqua*, & בינה *diſtincta perceptio intelligentiæ*, toto cœlo videntur diſtare. Deus tamen hæc conſociare valuit. In *Pſ.* 51: 8. aliquid profundius latet. Habes & ibi in viciniâ poſitas voces טחות & חכמה. Vide an placere queat, *Ecce veritatem*, & firmitatem, *vis in mediis erroribus*; *lapſibus*, *vagationibus: in obſtructo Sapientiam mihi notam facis*: i. e. *ipſos lapſus convertis in remedia lapſuum*; *& quum obſtructum mihi cor*, per peccatum, *eo ipſo me ſapientiam doces*; atque quantum in eo ſit veneni, experiundum mihi præbes. Sunt conjecturæ, quæ vel ſponte defluent, ſi radice careant; vel tempore robur, & maturitatem, acquirent. Hoc cum aliqua fiducia adfirmarim, noſtrum טחות a טחה ſpecioſius deduci, & reddi *vagos jactus*, vel *errores*, quam a טוח, طلخ, *Linivit*, *oblinivit*; ut *Renes*, vel *Præcordia*, ſignentur. Ad שכוי pro *Phænomeno cœleſti* ulterius commendandum, aliquid forte confert *Arabum* شكا שכה *Similitudinem retulit obſcuram*: in quo *He mobile* adſcitum; ut diſtinctum eſſet a شكا *Vaw* & *Je ultimis*, in quo *conqueſtionis* notio ſecundaria obtinet. Si *Origo* ejus pateret; & ſimul, unde סכי & סכא apud *Chaldæos* devenerit in ſecundariam item vim *contemplandi*, & *adſpiciendi*, promtius certiuſque de his judicium ferri poſſet. Pro *Figura apparente*, & *externa*, uſurpatur cognatum שכיות *Eſaj.* 2: 16. *Spectacula*, vel *ſpectabiles figuræ.* Ejus *ſingulare* ſtatuendum שְׂכִית contractum pro שְׂכָוִית; quod cum noſtro שֶׂכְוִי proximam habet cognationem. מַשְׂכִּית ſimiliter *figuram ſpectabilem* deſignat *Prov.* 25: 11. *Lev.* 26: 1. *Num.* 33: 52. & *Eſech.* 8: 12. ubi tamen φαντασίαν, & vim *imaginationis*, alii tenent. Liberiora nactus ſpatia, accuratius in Etymon, & naturam totius Radicis, inquiram; atque quod nunc adfectum, confectum dare conabor.

Verſ. 37. Et hic magna ſententiarum implicatio, ac diſtractio. LXX. jam ſatis concinne I. *Quis numerat nubes Sapientia*; *& cœlum in terram quis inclinavit*? In poſtremo *Symm.* καὶ ὄργανα οὐρανοῦ τίς κοιμήσει. *Vulgat.* II. *Quis enarrabit cœlorum rationem*, *& concentum cœlorum quis dormire faciet*? Prius colon ad *Gallum Gallinaceum* retulit *Lyran.* 1. præeunte *Thoma*, cujus hæc explicatio, *Quis gallo enarravit proportionem cœleſtium motuum*, *ut poſſit determinatas horas diſcernere ad cantandum*? Alii, miſſa illa argutiola, 2. exponunt, *Quis Cœlorum pulcherrimam illam diſpoſitionem ediſſeret*? *& ſilere faciet admirabilem Harmoniam orbium Cœleſtium*? Nempe נבל *Nablium*, quoque, *Muſicumque* ſonat *inſtrumentum*: & nota ſententia *Pythagorica*, de *numeroſis cœlorum ſonis*, unde apud *Macrob.* in

in *Somn. Scip. Quis hic qui complet aures meas tantus, & tam dulcis ſonus?* &c. &c. Alii 3. referunt ad *cantus Angelorum.* Sunt 4. qui *vocem*, & *quaſi concentum*, *Cœlorum*, *Dei laudes magnifice concelebrantium*, huc trahant. Vide *Hieron. Comm.* & *Sanct.* Argutius III. *de Pined. Quis enarrabit ipſi Ætheri* & cœlo *Sapientiam*, quam in meteoris producendis ſervare debet: *& quis concentum illum* qui ex tonitrubus, fulminibus, imbribus, naſcitur, *inducta ſerenitate faciet conticeſcere, ita ut ne ſibilus quidem auræ tenuis immurmuret.* Ferme ſimili acumine Doct. *Tigur.* IV. dederant: *Quis dictabit ætheri Sapientia ſua, quæ faciat? & Lagenas cœli quis ſiſtet?* i. e. *faciet jacere*; cubare, ceſſare, *nubes*, *quum terra ſatis compluta eſt.* Rectius hi, quod in נבלי *Lagenarum* perilluſtrem metaphoram agnoſcant. Eam corrupit *Vatabl.* V. languidiſſime efferens, *Quis numeravit cœlos in Sapientia? & quæ deſcendunt de cœlo, quis quieſcere fecit.* i. e. *Quis tam prudenter fecit cœlos eo numero quo ſunt? & quis effecit, ut gravia, quæ deferuntur ex aëre in terram, conſiſtant ibi tanquam in centro?* Abuſus eſt convenientia literarum, quæ inter נפל *cecidit*, & נבל *marcuit*; quaſi *decidua* notarentur. Non hic ſubſtitit *Bold.* VI. cui שחקים ſunt *pulveres minutiſſimi*, quos nemo *numerare* queat, niſi Deus: & נבלים *decidua*, *defluxiones cœleſtes*; item a נבל *decidit* pro נפל. Trahit ad primam *fundationem*, & *compactionem pulverum terræ*, eadem ſua chorda oberrans. *Merc.* VII. *Quis enarrabit*, vel enumerabit, *nubes*, vel æthera, *Sapientia?* & *lagenas*, ſeu hydrias, *cœlorum*, *quis collocabit?* in cœlo *ſcil.* ut *ex illis depluat.* Bene obſervat, *Lagenas cœli* eſſe *Nubes*, *in quibus aquæ cœleſtes velut in* Lagenis *aſſerventur ſummo miraculo:* ישכיב *jacere facit*, ſubtilius exponit, *ſtatuit*, *collocat*, *ad pluviam fundendam.* Suum fecit *Codurc.* VIII. dans; *Quis recenſuit nubes in Sapientia? & cados cœlorum quis diſpoſuit?* Ait, eſſe *metaph.* a ratione *hauriendæ e puteis aquæ rotis*, *in quas cadi juncti*, *vinctique*, *incumbunt*, *quos rota vertens hinc effundit*, *illinc tingit immergitque.* Eſt luſus ſatis jucundus; ſed qui cum vi verbi השכיב vix conſtare queat. Multum vicinitatis habet IX. *Cocc. Quis numerato diſponit Cœlum in Sapientia? & utres cœlorum quis collocat?* Explicat de *Nubium collocatione alta, demiſſa, conferta, ſparſa*, ut & totius *ætheris diſpoſitione examuſſitata, ad pluviam fundendam* &c. Cl. *Reim.* non injucundam imaginem addit *urnæ in brachium inclinatæ ad effuſionem:* prout *Amnes* repræſentantur. Id jam vim ה השכיב *cubare fecit*, exprimeret ſatis apte; niſi quod שכבת טל *cubatio roris*, *Exod* 16: 13. 14. magis ducat ad *deſcenſum ipſum in terras, largamque rigationem e nubibus profuſam.* Diverſus abit *Schmid.* X. *utres Cœli* de *Nubibus* exponi minus probans; quod pridem *de pluvia dictum* eſſet, & *quidem prolixe.* Intelligit potius *facultatem Cœlorum attrahendi aquas in nubibus, eaſque in ſe continendi; quæ* facultas *elegantiſſime comparetur cum* lagenis *aquam in ſe recipientibus, atque in cœlo tenuiſſimo poſitis, repoſitis, retentis.* Cur *facultatem attrahendi aquas* maluerit Vir Doct. quam *Nubes*, nulla erat ratio, nam ſi *pluviæ effuſæ*, vel mox *effundendæ*, nunc ſeries obſtet, de quo mox diſpicietur, potuiſſet *Lagenas clauſas, conditas, repoſitas* veluti in *Theſauro*, & *cellario*, tenere. *Vſ. ſeq.* ſentietur, quid ſubtilitati huic occaſionem dederit. Ad *Ceſſationem imbrium* XI. ultimum colon retulit Doct. *Crinſoz.* totum verſum ita conſtituens: *Quis enarrabit rationem mechanicam nubium? & pluvias cœlorum quis ſedabit?* Confer *Belg. Grot. Caſtal.* Redit ex parte, ad *num.* IV. Illuſtri figura *Jun.* & *Trem.* XII. *Quis Sapphirinas efficit nubes Sapientia? & utres cœlorum quis ſternat?* &c. i. e. *Quis adeo ſerenat cœlum, ut ſpeciem reddat Sapphiri? & quis nubes, velut in utres digeſtas, exonerat?* Hauſtum ex *Ab. Eſra*; qui a ספיר *Sapphiri ſplendore* deſumptam cenſet *metaphoram.* Confirmari poſſet ex uſu *Arabum* ſub سفر *luxit*, *reſplenduit:* ſed tunc poſterius Colon commodius exponeretur de *Utribus reconditis* iterum in *cellas* ſuas, *rigatione* peracta: ut *num. præc.* nam *Coelum* pingi nunc *ſerenum*, nunc *madidum*, turbaret ordinem: atque cum *Vſ. ſeq.* non ſatis cohæreret. Sed jam XIII. confirmare ſatis liquido poſſum, cum naturam verbi השכיב proniorem eſſe ad *imbrium effuſionem*,

nem, tum Emblema *Lagenarum*, *Hydriarum*, *Urceorum*, *Utrium Cœli*, eoſdem ita exigere, ut nihil aliud in cenſum venire queat. Eſt *Figura* quam *Arabes* ita frequentant, ut ipſis *domeſtica* quodammodo, ac propria, cenſeri debeat. *Gjaub.*

الحنتم الجرة الخضراء
والحناتم السحاب السود .

Hantem dicitur Hydria viridis; cujus plur. fr. Hanatim nubes nigras deſignat. Innuit, ſtylo ſublimiore, & Poëtico, *Hydrias* celebrari pro *Nubibus aqua gravibus:* addo *minoribus*; nam *majores* appellantur *Utres*. In *Diw. Hud.* vetus Poëta

وذو هيدب يمري الغمام بمسدف
من البرق فيه حنتم متبعج

Adſtat Nubes propendula mulgens reliquas,
Intermicante fulmine Hydriam ferens diffiſſam.

Similiter *Abu Tſachrus Hudeihita*, poſtquam pinxiſſet *Nubem* inter *fulmina* & *tonitrua* advectam, ſubdit

حُلِّلَتْ عُزَاهُ وَبُعِّجَ كُلُّفُ
الحَنْتَمِ المُتَرَاكِبِ

Et ſoluti ſunt nodi utrium *ejus*, *fiſſæque nigræ Hydriæ compactæ.*

Item *Ommia Abi Ajides*

وزمزم في ذي هيدب لسحيلة
سجال كما انسح المزاد المجزل ۞

Et tonuit propendula nubes, ejuſque fragori
Erant ſitulæ; veluti quum effunditur uter ſciſſus.

Iterum *Abu Tſachrus* laudans munificentiam *Aſidæorum*, eum vocat largiorem,

من قرن السدري واهي
العزالي

Præ Nube multis verticibus conſpicua, cui orificia utrium *diſrupta.*

Deſino in Ejuſdem hocce non dicto, ſed picto. *Quum abes, ſperamus reditum tuum, quemadmodum ſperatur Nubes, quam Auſtri propellunt, velut Matrem camelorum pullis cinctam, quæ propellitur ad mulgendum;*

تسوق نعاماه حناتم
اترعت
من الماء يتلوهن اسحم
ساكب ۞
يشق الدماث البيض من كل
باطن
ومنه سفور بالنواحي
لواحب ۞

Adducit ei Euronotus Hydrias, quæ repletæ ſunt
Aquis; eaſque inſequitur Uter imbrem profundens.
Is ſulcat arenoſa albicantia omnis convallis:
Extantque Scriptiones ejus in tractibus manifeſto impreſſæ.

Pulcherrime figuratum illud سفور *Scriptiones*, pro اثار السيول *veſtigia fluxuum*, a *ſing.* سَفْرٌ vel سِفْرٌ, quod eſt *Scriptura*, *Scriptio*, *Liber.*

38 בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו׃

38 Quum conflatur pulvis in fuſum *quid*; & glebæ molles ferruminantur.

ber: ut ספר apud *Hebræos*. Ex hiſce dilucescit, verbum ישכיב non ad *ceſſationem imbrium* pertinere, ſed ad eorundem *largam deſuſionem*; ſive jam amplecti placeat *collocationem atrium in aëre, ad eos invergendos*; ſive, quod malim, eorundem *flexum in terras deſcendentem*; ad exemplum שכבת טל *roris quaquaverſum diffuſi, & terris incubantis*. Poſterius hoc firmatur uſu *Arabum*, quibus שכב السكب ſpeciatim eſt الهطلان الدايم *pluvia largior & continua*: quæ & אשכוב اسكوب, ad quam vocem in *Lex. Gol.* pro *fulmen*, lege *flumen*, vel *fluxus aquæ*, pluviæ præſertim, *per terram ſe diffundens*. Dubitare vix patitur proxime præmiſſus ille إسحم ساكب *Uter* שוכב *effuſus*, vel *fluens*. Ea poteſtas cum *recubatione* plus habet adfinitatis, quam prima fronte apparet; nam *fuſus, adfuſus*, pro *jacente, decumbente*, etiam apud *Latinos* frequentatur: quin hanc eſſe primariam poteſtatem Thematis colligere eſt ex משכב 2 *Sam.* 17: 28. pro *Labro*, ſive *pelvi*, ab *effundendo*. Ex noviſſimo illo *Abi Tſachri* ſuccurrit quoque aliquid ad prioris membri illuſtrationem, quod prætermittere nefas: *Quis ſcribere facit cœlos in Sapientia?* id eſt, *quis eos facit* terram *largo imbre radere*, vel *arare*, ac quaſi *perſcribere ſulcis, notis, veſtigiis*, impreſſis. Ita *Græci* ſuum χάρειν, & *Latini* quoque *ſcribere*, tranſtulerunt: nam *biulcis rimarum flexibus perſcriptam terram* habet *Sidon.* L. 2. *ep.* 2. & *Plin.* molliore tropo dixit, *cultrum vomeris prædenſam terram, priuſquam proſcindatur, ſecare, & futuris ſulcis veſtigia præſcribere inciſuris, quas reſupinus in arando vomer mordeat.* L. 18. c. 18. Expreſſius in hanc figuram *Moleichus* in *Diw. Hud.* deſcribens *imbrium* hancce *ſcriptionem* per notas poſt ſe relictas:

مثل الكتاب اذا ما خط بينة
في واضح اللون اعجام وتعريج

Veluti quum Liber exaratur claro charactere
In charta alba, ſcriptura barbara intricatiore.

Ad hanc rationem duo Cola amice concinnunt: & חכמה *Sapientia*, ut in *Vſ.* præced. ad ipſum *Phænomenon Nubium imbriferarum* ſeſe refert, quibus *Sapientia* attribuitur *ad terram* tempore neceſſario, vel opportuno, *complnendam*, & quaſi *ductibus literarum perarandam*; quum poſt longam ſiccitatem rigationum eget. Fateor ספר pro *facere ſcribere*, nuſpiam in Sacris recurrere; ſed ſufficere debet in monumento tam veteri, & ſublimi, ſi *Analogia* haud repugnet. Nil interim pugno: conjecturam expoſuiſſe contentus. Ex iis, quæ percenſuimus, maxime arrideret illud *Cocc. num.* IX. cum quo conjungas licet *luſtrationem militarem*, quam Doct. *Reim.* aliquando hoc verbo exprimi indicavit.

Verſ. 38. Iterum magna opinionum divortia. *Vulg.* I. *Quando fundebatur pulvis in terra, & glebæ compingebantur.* Ad primam *creationem* trahitur a *Latinis*, quaſi innueretur, hæc omnia jam ita ab initio conſtituta, & ordinata eſſe. Hinc mendoſa Lectione *Gregor.* & *Thom.* *Quum fundabatur* &c. Non longe hinc diſtat II. R. *Levi* item ad *fundationem primam terræ* oculos reflectens, qua *pulvis conſolidatus in centrum, glebæque compactæ.* In vicinia moratur Cl. *Schmid.* III. qui hic enotari cenſet opus priori contrarium h. ſ. *Quis tam mirabilis eſt, ut unum corpus in tenuitatem ſummam extendat, ut cœlos; alterum in denſitudinem firmiſſimam induret ut terram?* *metaph. a fuſione metallorum.* Accedit Cl. *Cler.* Alienius alii *Hebræi* IV. detorſerunt ad *par-*

 tes

tes nubibus immixtas, *ubi indureſcant in lapides* &c. Propius ad rem, & ſeriem, V. *Merc. Quum funditur*, induratur, *pulvis ad robuſtum*, *& glebæ agglutinantur?* Nexum ſic inſtituit, *Quis*, inquam, *nubes velut* Lagenas *in Cœlo collocat*, *ut ex illis depluat*, *cum terra indureſcit?* i. e. *ita ut indureſcat & roboretur*, *quæ ante præ ſiccitate diffindebatur: utque* glebæ *agglutinentur prius ſiccitate divulſæ*. Ut receptiſſimæ interpretationis hujus momenta expendi queant, notari debet; 1. עפר *pulverem* exponi de *terra* longis ſiccitatibus *exuſta*. 2. צקת *fundi*, de *humectatione conflante* velut. 3. למוצק *in ſolidum*, *firmum*, *fuſile* quaſi, de *compactione pulveris in maſſam validiorem*. Ita *Deod. Druſ. Piſc. Tigur. Belg. Cocc. Crinſoz. Reim.* Eodem collineant *Jun.* & *Trem.* liberiuſcule dantes, *ut perfuſio ſit fermentandæ terræ*, *ut conglutinentur glebæ*. Nec aliud voluit *de Pined.* obſervans יצק *fundere*, *conflare quaſi opere fuſorio*, *eleganter convenire in terram*, *quæ propter circumfuſam aquæ humiditatem videtur denſata*, *& conflata veluti opere fuſorio*. Eſt ſenſus egregie aptus ad id, quod *Vſ. præced.* exhibuimus, de *Utribus Coelorum largiter effuſis*, *ad terram*, *longis ſiccitatibus exhauſtam*, *reparandam* &c. Obſtat tamen huic verſioni 1. ב pronius ad ſignificationem *flatus* & *conditionis præſentis*; quam ad *effectum*. 2. צקת de *fuſione pulveris in maſſam*, ſive *glebam humidam*, alienius paulo, & coactius. Præſertim 3. adhibita geminatione למוצק *in fuſum quid*, ad inſtar *metalli* conflati. Hoc *pulveri in mollem maſſam compacto* minus congruens, aperte vocat ad *ſolum durum*, inſtar *ferri*, vel *æris*; prout nota, hoc ſenſu, *terra ferrea*, & *cœlum æreum*; *Deut.* 28. Ergo VI. nectere malim; *Quis utres cœlorum profundit*, vel *incubare facit terris*, *largo fluxu?* *Quum pulvis fuſus eſt in fuſilem maſſam*; & *glebæ* molles *compactæ ſunt*. יצק in *ſumma duritie*, qualis eſt *Lapidis*, *petræ*, *maſſæ æreæ*, crebrum in hoc Libro. Vide ſupra *Cap.* 28: 2. & infra *Cap.* 41: 15. 16. Item מוצק *Cap.* 11: 15. & 37: 18. עפר *pulvis* hic poſitus pro ארץ *terra*; cum relatione tamen ad *ſiccitatem*, *ex longo æſtu*. רגבים eſſe *glebas molles*, vel *terras molliter æquabiles*, & *multa pluvia riguas*, ad *Cap.* 21: 33. adſtructum. Illæ *glebæ* dicuntur *compingi velut glutine tenaciſſimo*, quum non amplius *putres* ſunt, & *moveri*, *ſubigique faciles*, ſed *eduræ*, ac quaſi *ferreæ*, vel dicam *ferruminatæ*; nam דבק etiam *ferrumen* conſignat. Hanc *metaphoram* infra *Cap.* 41: 15. illuſtratam reperies, unde verbum noſtrum ad *duriſſimam* quoque *cohæſionem*, & *compactionem* traductum fuiſſe, liquebit. Cl. *Szathm.* vocem rariorem רגבים collata Radice رجب, non *Glebas*, ſed *palmas* arbores, ſignificare ſuſpicatur; quod in *Lex. Gol.* exponatur, de *palma*, *racemos revincire ad ramos folio*, ne a vento disjiciantur. Inde *Cap.* 21: 33. dat, *Dulces ei fuerunt palmæ vallis:* hic autem; *Poſtquam conflabitur pulvis in ſolidum*, *& rami palmarum colligabuntur*; vel & *progerminabunt*. Blanda ſpecies induxit Virum Doctiſſ. qui lubens ex *Camuſo* percipiet رجب non *palmam* ſonare, ſed *pedamentum* omnis arboris, palmæ, vitis, &c. *ad ramos ejus ſuffulciendos*. Inde ſolemne proverbium invaluit, انت جُذَيْلُهَا

المُحَكَّكُ وعُذَيْقُهَا المُرَجَّبُ

Tu es Truncus negotii ejus conſrictus, *& palma ejuſdem ſuffulta:* i. e. *ad te ab omnibus recurritur*, *in teque recumbitur*, *ut Statorem* &c. Extat in *Hiſt. Tam.* p. 117. verſu quarto a fine; hinc emaculandum, & explanandum. De *Myſticis* interpretationibus, ingenioſe hinc elicitis, nihil addo, quod, ut dixi, eæ fines noſtros tranſcendant. Litera liquida, & certa; quæ ſic connexa, ut modo factum, arguit ſeriem rotundiſſimam; in qua nihil ſupervacui, aut otioſe, languideve, repetiti; quum deſcribatur illud *Mirabile Nubium Opus*, *quo terræ longis ſiccitatibus exuſtæ*, *& torrefactæ*, *in tempore ſuccurritur*; *ejuſque glebæ induratæ iterum emolliuntur*; atque *ad ſata* vel *gremio recipienda*, vel *maturanda*, *fœcundantur*.

C A-

CAPUT TRICESIMUM NONUM.

Verſ. 1. התצוד ללביא טרף וחית כפירים תמלא׃

2 כי־

Verſ. 1. Numquid venaberis Leænæ prædam; & animam Leunculorum explebis?

2 Quum

Verſ. 1. Hinc novi capitis initium ſumendum potius, quam a *Vſ.* 4. res ipſa evincit; nec alia unquam diviſio obtinuiſſet, niſi *Vſ.* 36. præc. *Cap.* ad *Hominem* fuiſſet tractus; cui in hocce unum alterumve ſaltem animal addendum judicarunt. Ordinem iſtum haud e limpido fluere, ſatis demonſtratum. Ab *inanimatis* ergo *Naturæ miraculis*, nunc demum tranſitur ad *Animata*; in iiſque perluſtrandis lento greſſu proceditur. Quo Scopo, nexuque, non adeo evidens. *Chryſoſt.* I. aliique Veteres, ad *Providentiam Dei* referunt, quæ in *animalibus ratione carentibus* mirifice ſe exerat: ac proinde non eſſe, cur Homo, *Animal rationale*, ſe a Deo ábjici credat, ejuſque bonitati diffidat. Huc & illud *Philippi* tendit, *Ego qui omnia juſta diſpenſatione procuro, circa te tantum, Jobe, videbor injuſtus*? Conſentit Cl. *Cocc. Exempla hæc Divinæ providentiæ produci* cenſens, *ad ἀμεμψιμοιρίαν inculcandam.* Redi ad *Cap.* 38. *Vſ.* 4. & confer lineas ad *Vſ.* 36. præductas. Ad eas commoda, & eleganti, *Analyſi* Caput hocce deducitur, & pertextum datur. Cum iiſdem contendenda quæ *generatim* & *ſpeciatim* delineavit Cl. *Reim.* Paulo aliter II. *Merc. per mira hæcce, quæ in animalibus notantur, quorumque rationem ignoret* Homo, *inſinuatum iri, non eſſe quod in Arcana Dei conſilia penetret, aut de Dei judiciis curioſius inquirat, qui vel* vulgaria, *& ad oculum conſpicua, neſciat.* Vicina ſunt quæ *Calvin.* late proſecutus *Conc.* CLI. & ſequentibus aliquot. Ad rationem hanc pleroſque acceſſiſſe deprehendo; nec ego in totum inde reſilio; attamen III. aliud quid principe loco locandum autumarem; quod cum univerſa hujus convictionis paternæ methodo conjunctius. Nempe ut in præcedentibus primarius Scopus fuerat, *Jobi elatos* illos *Spiritus compeſcere*, quibus ſe cum Deo congredi, & concertare, velle, oſtenderat; ita eadem nunc incus tunditur; atque lentis quæſtionibus, e *Regno Animali* deſumtis, pungitur, in ſeque reducitur Noſter, dum ei ante oculos proponitur, ne quidem *unius Animalis* interiorem *vim*, *indolem*, atque agendi *virtutem*, ab ipſo *dependere*; aut ei *perſpectam*, *exploratamve*, eſſe; nedum ut tanquam alter *naturæ Dominus*, & *Arbiter*, tam animoſe ſemet inferret, Deumque ad rationes vocaret.

Ibid. Hic adſpectus ſtatim elucet ex modo interrogandi: *Num tu venaberis Leæ prædam*? &c. לביא non eſt *Leo annoſus:* ſed *Leæna.* Id in *Hieroz. part.* 1. p. 719. evictum. Femellam autem, præſertim ubi ſcymnos habet, eſſe avidiſſimam, & audaciſſimam in prædas, notum. Rogatur ergo Noſter, num ipſe forte *venatorem animum* Animali iſti indiderit, cum *ſagacitate*, *celeritate*, & *virtute intrepida* &c. Hæc latius perſequi haud attinet. Reſpondet poſterius colon, *& vitam*, vel *animam*, *Leonum Juvenum imples*? i. e. *appetitum inexplebilem ſaturas*? Aliquid ſubtilius dedit Cl. *Cocc.* ſic locum conſtituens, *Tune pro annoſo Leone venaris? aut juvenes Leones incitas, ut pro eo venentur*? Sic מלא חיה *implevit animam*, eſſet *incitavit*, *animos addidit*. Subjungit, *vel*, imples vitam, i. e. *appetitum naturalem juvenum Leonum*, *ut parentes faciant participes prædæ*. Poſterius hoc intendi non crediderim: חיה *vitam*, & נפש *animam*, pro *animali appetitu* venire certiſſimum.

Verſ. 2. Vim *annoſi*, *vetulique*, *Leonis*, minus rite hinc adſtruere voluere quidam; quaſi *jacent in luſtris*, pertineret *ad defectum virium*. Cl. *Cocc.* illuc inclinans, addit tamen, *etiam juvenes Leones inſidiari* &c. Videſis *Pſ.* 10: 8. 9 10. unde cum maxime *fer-*

2 Quum ſubſidunt in luſtris; ſedent in tugurio ad inſidias.

2 כי־ישחו במעונות ישבו בסכה למו־ארב :

3 Quis parat corvo venationem ſuam; quando pulli ejus ad Deum clamitant; errant eo quod cibus nullus?

3 מי יכין לערב צידו כי ילדו אל־אל ישועו יתעו לבלי־אכל :

4 Noſtine tempus partus rupicaprarum? eniſum cervarum obſervas?

4 הידעת עת לדת יעלי־סלע חלל אילות תשמור :

5 Nu-

5 התספר

ventem venationem hic deſcribi, cum *artibus circumveniendi*, clareſcet. שחח non tam *curvari* valet, quam *ſidere*, *ſubſidere*, eodem uſu auctum *Pſ.* 10: 10. מעונות ſunt *Luſtra* ut in *Hieroz. part.* 1. p. 737. monuit ὁ πάνυ: & quidem *prædis convectis referta*; quod diſcas ex *Nah.* 2: 12. ſuccinente *Origine*, de qua ſupra, a عان *juvit omni commoditate*: unde معان מעון, & معانة מעונה *Locus commodus*, *juvans*. ישב *Sedere* hic non *Languidi*, ſed *agilem ſaltum meditantis*. Idem uſus *Pſ.* 10: 8. & 17: 12. ubi habes כפיר ישב במסתרים *Leunculum ſedentem in latibulis* i. e. *inſidiantem*, & *inſilire paratum*. Apud *Arabes* وثب eſt *ſedit*, & *ſaliit*, *inſiliit*. Hoc *Origini* prælucet. סכה *tentorium*, *tugurium*, a סכך *texuit*, *intexuit*, *prætexuit*, ſic dictum, ſtylus ſublimior pro *Cubili Leonis* frequentat. Vide *Pſ.* 10: 9. *Jer.* 25: 38. ארב *inſidiæ*, jam non a *ſedendo*, ut *Latinis*, ſed a *nectendo* & *nodando*, quod ſub ارب aſſervatum.

Verſ. 3 Quam intempeſtive *Corvos* hoſce ad *Allegoriam* inflexerint Veteres, ſubmonuit *Boch. Hier. part.* 2. p. 203. 204. Alia quoque *ibidem* erudite congeſta, quæ loco huic illuſtrando ſunt: p. 205. 206. & 207 ubi quæ amor fabellæ huic purpuræ aſſuit, removentur. ציד *venatio* pro *cibo*, vel *eſca*, alibi quoque occurrit; eſt tamen ubique grande vocabulum, & heic loci non ſine Emphaſi poſitum. Eſt nempe Avis hæc *carnivora* quidem, ſed tamen *ignobilis*, *ignava*, *imbellis*, nil minus quam *prædatrix*, *unguibus*, & *roſtro*, *vehemens*. Et ei tamen indidit Deus vim, artemque, prædandi; longe diverſam quidem illam ab Aquilarum nobili, ac regio velut, impetu; ſed in quo ſagacitas, & induſtria indefeſſa, ſe exerit; vel potius Naturæ inſtinctus admirabilis, qui huic volucri deſpicatiſſimo, & vagabundo, præ aliis inditus. In verbo ישועו *vociferantur*, rectiſſime *Merc.* indicavit *figuram*, qua *corvi pullos clamore ſuo Deum quaſi Altorem invocare*, innuatur. Non ſatis intellexit Doct. *Schmid.* contra diſputans, & proprie dictum *Clamorem* urgens. Eum nemo excludit; ſed ſacer textus in iſto *Clamore perpetuo* corvinæ ſobolis notari vult *implorationem* quandam, qua *famem* a ſe depelli efflagitet quaſi a Conditore univerſi. An hoc non figuratum? Interrogatio, *Quis parat corvo venationem?* ſic reſolvenda: *Tune is es, qui talem inſtinctum iſti volucri addideris? ejuſque curam geras?* Patet ex *Vſ.* 22. & 29. & 30. ubi in *Regina alitum*, & *ſumma prædatrice*, deſinitur. *Ordinis rationem* in hiſce aliam non quæro, quam illam, quæ ex generali conſpectu Naturæ miraculorum in Animalibus, & volucribus, relucet. Poſſet quidem aliquid ſubtilius ad hanc ipſam enumerationem excogitari, quale illud, *Leoni animalium Regi*, & *ſummo voratori*, adjungi *voraciſſimum* quoque, & *carnium appetentiſſimum* illum *corvum*, quo nihil *ignobilius* &c. ſed fateor me parum hiſce fidere; in talique argumento optimum cenſere ordinem, qui argutiis exſolutus, libere decurrit.

Verſ. 4. Gratum nobis otium hic facit *ſum-*

5 תספר ירחים תמלאנה וידעת
עת לדתנה :

6 תכרענה ילדיהן תפלחנה חבליהם
תשלחנה :

7 יחלמו

5 Numeros menſes, *quos* compleant: & noſti tempus partitudinis earum.

6 Curvant ſeſe, fœtus ſuos excludunt, dolores ſuos emittunt.

7 Va-

ſummus Boch. Hieroz. part. 1. p. 880. &c. & 915. 920. ubi quæ ad *animalium* horum notitiam pertinent, ex pleno fonte haurire dabitur. Cumprimis p. 889 ubi Naturæ conſultos diligenter obſervaſſe oſtendit *Cervarum* conceptus, partuſque, octonis menſibus incluſos, ad ſtatum, fixumque, fere tempus anni. Inde ſubſumit: *Quidni vero id Jobus noviſſet, quod nulli non obvium, & facile intelligi obſervarique poſſit? Reſpondeo, non agi de* otioſa, *&* mere ſpeculativa *cognitione, ſed de ea, quæ* Deo propria *eſt; qua res omnes ſimul dirigit, ac gubernat. Jam vero abſque ſingulari Dei cuſtodia brevi deficeret hoc genus inter mille pericula, quæ vel a venatoribus, vel a feris, illi imminent: ut ipſas* Matres *taceam fœtus ſæpe ſuos in diſcrimen adducere.* Nempe, ut *Chryſoſt* ad ἐφύλαξας *cuſtodiviſtine?* notavit, *cervinum genus ſemper in metu, in fuga, in ſaltu, in periculo abortiendi.* De *Ibicibus Rupicolis* idem hocce cuivis longe periculoſius adhuc occurrit. Accedit difficillima Lucina, quam tamen ſingularis providentia expedit, ſublevatque, ut p. 890. 891. docetur. Apparet cur tam ſignanter, & deſcripte, de *partitudine harum ferarum*, quæſtio moveatur. Cl. *Schmid.* verba לדת & חולל reſtringit ad *conceptum*; quod de *partu* demum *Vſ.* ſeq. agatur. Vellem uſus illos exemplis adſtructos; ſine quibus id nec firmum, nec tutum. Joculare eſt, quod quum *Calvin. Conc.* CLI. haud dubie, Gallico ſermone uſus, dixiſſet *Chamois*, *Rupicapras*, Interpres eas transformarit in *Chameaux*, *Camelos.* Labeculam magno nomini obiter demendam duxi.

Verſ. 5. Minus ad *Scopum* facit, quod *Merc.* aliique hic habent, *Difficile eſſe momenta partus horum animalium ſcire* &c. In nullo, credo, id facile. Magis eſt, ut hæc *Numeratio Lunarum* referatur, ad *Statum illud tempus*, quod huic generi præ aliis aſſignatum; & quidem *numeratio*, quæ *Dominum* arguat *Naturæ.* Optime *Schmid. Num tu Ille es*, *qui definis menſes, quos cervæ uterum geſtantes obſervant; faciſque, ut tam accurate numerum teneant, quaſi & ipſæ numerare poſſent?* Quorſum hæc? Ad *ſolertiam incredibilem*, quam Deus, etiam *brutis, feriſque animalibus*, *inſeminavit*; quæque omnem *ſapientiam* humanam vincat, & longo poſt ſe relinquat intervallo.

Verſ. 6. Ad *difficultatem partus* hæc communis refert calculus. Cl. *Schmid.* contra *facilitatem* deſcribi cenſet. Utriſque ratio conſtat: nam pingitur *difficultas*, ut ſic dicam, *facillima*; ſive *Lucina gravis*, & *brevis*, ſimul. Utrumque verborum ſtructura & natura declarat. *Celeritatem* quidem *Aſyndeton*, *incurvantur, findunt fœtus, dolores mittunt:* ubi ſentis vim Lucinæ expeditiſſimæ. Nodoſiſſimam eandem inculcant, verba aſpera, *Curvantur*; הכרענה ut 1 *Sam.* 4: 19. Eſt, *in extremas partes corporis cum niſu procumbere*; كرع. Hinc *Cocc. connituntur.* Gravius adhuc *fœtus ſuos* תפלחנה *diffindunt*, id eſt *findendo excludunt.* Connixit ὁ πάνυ *pag.* 982. quum hoc *prorſus coactum* pronunciat; *ſibi calculum hæſurum* adjiciens, *donec meliora ſuccurrant.* תפלטנה pro תפלחנה ſubſtitui, aut hoc pro illo poſitum cenſere, merito improbat: ut & ineptam R. *Levi* gloſſam, quæ *fœtus eliſos* & *contritos* inter pariendum obtrudit. Cl. *Crom.* ad *partus facilitatem* adducit فلج, in 4. *felici ſucceſſu uſus eſt.* Ea notio ſecundaria, huc minus faciens. Primaria eſt, *ſulcavit, diſſecuit.* Inde grandi cothurno formatum, *effindunt, effringunt, fœtus ſuos.* Habes, quam dixi, *parturitionem gravem*, ſed *promtam.* Confer Cl. *Schmid.* qui in *diffiſſione* notat *miram partus celeritatem.* Cl. *Cler.* etiam recte monuit, nil obſtare, quo minus verbum in *Pihel* exponatur, *per fiſſuram emitte-*

7 Valeſcunt fœtus earum; adoleſcunt in agro; exeunt; & non redeunt ſibi.

8 Quis

7 יַחְלְמוּ בְנֵיהֶם יִרְבּוּ בַבָּר יָצְאוּ וְלֹא־שָׁבוּ לָמוֹ׃

8 מִי־

tere. Mallem dixiſſet *findendo emittere*, ad *violentiorem niſum* exprimendum. Adde, ſi tanti, quæ olim dedimus, in aliis verbis *findendi*, ad *partum* tralatis. Poſterius etiam diſtrahit, & diſtrahitur. *Mere. Tormina* ſive *dolores ſuos emittunt*, i. e. *fœtus eum doloribus ſuis ejiciunt a ſe*, & *foras emittunt*. Addit argutiam R. *Levi*, de *doloribus ablegatis* quaſi, & *in vanum abeuntibus*; *quod non adjutent partum totis viribus connitendo*. Hæc plane contra mentem loci. Alii ſimplicius *dolores dimiſſos* intelligunt; quibuſcum facit *Boch.* itemque *Schmid.* quod *fœtu excluſo*, *dolores multos non ſentiant*. Negat *opus eſſe*, *ut tropice de* fœtu cum doloribus edito *exponatur*. Si ſola *facilitas pariendi* deſcriberetur, ſane opus non eſſet: nunc *ſumma* ſimul *difficultas* exigit ut חֲבָלִים ὠδῖνας iſto *tropo* augeamus. Apud *Græcos* nil tritius. *Eurip. Jon.* 45.

Λαθραῖον ὠδῖν' εἰς Θεοῦ ῥίψας δόμον

Clandeſtinum dolorem partus in Dei projicere domum.

Item *Æſch. Agam.* 1427.

Ἔθυσεν αὐτοῦ παῖδα, φιλτάτην ἐμοὶ
Ὠδῖνα — —

Mactavit ſuam ipſius natam, chariſſimum mihi
Dolorem partus — —

Apud *Arabes* idem multo frequentiſſimum. In *Diw. Hud.*

اذ يتهم بمسقطة الاحبال

Ingruo in eos malo, quod dolores facit prolabi.

Similiter in *Hamaſa.*

داهية تبيل الحواصن احبالها

Calamitas, quæ mejere facit matronas dolores ſuos.

i. e. *iis fœtus abortivo partu exeutit.* Eſt idem vocabulum חֶבֶל, quod proprie *vinculum*, *funem*, notat; mox *dolorem*; inde *dolorem partus*; & tandem ipſum *fœtum*. Habes iterum charačterem ſupra indicatum; nam חֲבָלִים *foetus multo dolore editi*, ſignat *difficultatem*; ut *facilitatem*, vel *promtitudinem*, verbum שִׁלַּח *emittere*. Subeſt ſimul ſpecies *Oxymori*, nam חֶבֶל *dolor ſtringens*, & שִׁלַּח *laxatum dimiſit*, ſunt contraria, in unam ſententiam venuſte nunc contexta.

Verſ. 7. Verbum יַחְלְמוּ ex *Syriaco* uſu *convaleſcendi* illuſtratum dedere Docti Interpr. *Hebræis* quoque domeſticum fuiſſe, patet ex *Eſaj.* 38: 16. Minus accurate *Vulgat. Separantur filii earum*; & LXX. *ἀποῤῥήξουσι τὰ τέκνα αὐτῶν.* Apud *Arabes* خلم inter alia deſignat مربض الظبي اى كناسها *cubile Doreadis*, *aut latibulum ejus*; ubi *apud Matrem convaleſcit* forte, & *robuſtior fit.* In *Camuſo* etiam per *Adipem* exponitur. In *Originem* Thematis חלם penitius inquirendum. *De Pined.* notat, *ſpiſſitudinem*, *condenſationem*, & *concretionem*, ei ſubeſſe, atque inde ortam vim *ſomniandi* partim, *ex humoribus concreſcentibus*, partim *pingueſcendi.* Hæc diſcutientur alias, ſi fata ſinant. Circa בר divergium; aliis ex *Syriaco* iterum uſu *agrum*, *deſertum*, dantibus; aliis, *frumentum*. Poſterius amplexi *Chald. Mere. Piſc. Belg. Cocc. Schmid.* Prius tenent R. *Levi*, *Pagn. Jun. Boch. Reim.*

8 מי־שלח פרא חפשי ומפרות ערוד מי פתח׃

8 Quis dimiſit Onagrum liberum? & vincula Aſini ſylveſtris quis ſolvit.

9 אשר־שמתי ערבה ביתו ומשכנותיו מלחה׃

9 Cui poſui ſolitudinem Domum; & habitacula ejus ſalſuginoſam.

10 ישחק

10 Ri-

Reim. Apud *Arabes* بُسر eſt *Triticum* a *puritate*; & بَسر *Ager*, *campus purus*, & *patens.* Eſt notio, ut apparet, *Hebræis* jure poſtliminii reſtituenda; ac proinde non eſt cur nomine peregrinitatis poſtponatur. Quod ex بسر *pietas* tentabam olim, minus nunc ridet. *Boch.* ſic diſtinguere mallet, ſi per *Maſorethas* liceret: *valent catuli eorum*, *creſcunt*, *foras exeunt*, *neque ad ipſas revertuntur.* Ei בבר eſt *foras*, idque, *extra luſtra*, aut *ſpelæa*, *in quibus mater eos pepererat*, *aut lactaverat.* Mihi *Maſorethica* interpunctio tutior non ſolum, ſed & plenior; ut ſit, *Adoleſcunt foras*, *per agros diſcurſantes*; & *victum ſibi ſuum quæritantes.* Hactenus quidem ductu, auſpicioque, Matris; ſed mox, ea deſerta, *longius evagantur*; & ita *exeunt*, *ut non redeant ſibi.* למו elegantius ad *Hinnulos* reflectitur, quam ad *Matres.* Deſignatur *fiducia* qua *ſibi* jam ſatis placent, ſuique juris eſſe volunt.

Verſ. 8. In genere quidem de *Feris* nonnulli vocabula פרא & ערוד interpretati; ſed potior ſententia eorum qui *Onagrum* denotari ſtatuunt. Prius *Arabibus* tritum pro *Laliſione* potiſſimum. *Camus* الفرا حمار الوحش اى فتية *Aſinus ſylveſtris dicitur* פרא, *vel & pullus ejus.* Non ergo ſupervacuum alterum ערוד *Arod*, nec cum *Ill. Grot.* colligendum, eſſe *aliud animal*, *non multum tamen differens.* Hoc *Codurc.* in *Alce* quæſivit. *Boch.* qui *Onagrum* retinet, *Hier.* 1. p. 869. a *Ruditu* confictum putat, per *Onomatopœiam.* Non ſperno: ſed nec abhorret a عسرد *fugit*, proprie *micuit*, *emicuit*, *celeriter proſiluit*, nomen impoſitum. Prius פרא a *currendo* item ductum, obſervante Viro Magno, p. 808. *ibid.* ex *Syriaco* פרי. Addere fuiſſet *Arabum* فري *ſecuit*, *fidit*, & ſecundario *trajecit*, *celerrime pervaſit*, *tranſcurrit.* Scias quoque, *Hebræam* פרה *fructum tulit*, & פרי *fructum*, a *findendo* deſcendere. Eſt animal *unum* omnium *libertatis amantiſſimum*, & *prorſus intractabile.* Lectiſſimis formulis hic expreſſus ille *Libertatis nullas leges patientis*, *aut ſubeuntis* unquam, *amor.* Huc pertinent & ea, quæ ad *Cap.* 11: 10. prolata. Plura dabit [illegible] in *Hieroz.* 1: 871. *Natura domari neſcia* ei locum hic promeruit, ut rogaretur Noſter, *num ipſe tam mirabilem indolem iſti animali indidiſſet*,? Ex mente *Merceri* huc Quæſtio redit; *Non eſſe quod Homo inquirat conſilia Dei*, *cur hoc aut illud ita fecerit*; *aut cur alios* hominum *leniores & manſuetiores*; *alios feros*, *indomitos*, *& truculentos eſſe patiatur* &c. *Hos ſuavius tractet*, *illos adfligat. Hæc omnia pendere ex Ejus voluntate*, *& inexhauſta providentia*, *cujus ratio magna ex parte fruſtra ab homine inquiratur.* Ad *Allegoriam* hæc vergunt nonnihil. Qui hoc genere delectatur, reperiet in *Philipp. Gloſſ. Ordin. Lyran.* aliiſque, quo ſe exſatiet. Noſtra ratio ſic habet, *Tu qui Deo temet æquas*, *cum eoque contendere ſuſtines*, an vel *Libertatem unius animalis minuere poſſes*, *idque tibi obnoxium redderes*? Plenius infra reddetur.

Verſ. 9 Preſſius inſiſtitur in *feritatem manſuefieri neſciam.* Nempe Deus ipſe *poſuit ſolitudinem domum ejus*: i. e. hanc ei *indolem inſevit*, *ut non alium patiatur Larem*, quam *ſola*, & a conſortiis hominum remota, *loca.*

Hinc

10 Ridet ad tumultum urbis; clamores exactoris non audit.

11 Circumluſtratio montium ei paſcuum eſt: & omne viride ſectatur.

12 Voletne Bos ſylveſtris ſervire tibi? num pernoctabit ſuper area tua?

13 Num

10 ישחק להמון קריה תשואות נגש לא ישמע׃

11 יתור הרים מרעהו ואחר כל־ירוק ידרוש׃

12 היאבה רים עבדך אם־ילין על־אבוסך׃

13 התקשר

Hinc titulus ille פרא בודד לו *Hoſ.* 8: 9. *Onager ſolitarius ſibi*; de quo *Boch.* H. 1: 870. Eadem granditas, & venuſtas, Figuræ, in משכנות *Tentoria*, *Habitacula*, quæ in *ſalſuginoſis* & *vaſtiſſimis* deſertorum ei Divinitus præfixa.

Verſ. 10. Non una via explicationis patet. *Merc.* I. *Etſi magna hominum turba adverſum ſe conveniat, non timet.* Id ſecutus fui in *Juvenil.* ad *venationem* omnia referens. Nempe non niſi ex *inſidiis capi* poteſt, & omnem aliam *venationem* eludit, *Onager.*

بشاو له ضريم الحريق
اى شقة البرق في عرض
خال
يمر كجندلة المنجنيق
يرمي بها السور يوم
القتال

Effuſo curſu, cui ardor incendii flagrans,
Aut fiſſio fulminis per latitudinem nubis.
Tranſitque, ut lapis e catapulta,
Quo quatitur murus, die oppugnationis.

Sic Poëta vetus in *Diw. Hud.* Plura excerpere non vacat. Addit *Merc.* II. *Vel, Ei volupe eſt, in deſertis agere, nec frequentia Civitatum movetur, ut illic eſſe velit, ut pleraque animantia cum hominibus verſari conſuevere.* Cl. *Schmid.* III. *ſe malle* ait, *Onager ridet alia animantia, quæ in ſtrepitu urbis vivere conſueverunt, & eundem patienter ferunt, quum tamen ſit mera ſervitus.* Non video magnum diſcrimen. *Boch.* H. 1: 877. ſimile habet; inferens hinc, *Onagrum ſervitutis immunem vivere, & a nullo operis exactore increpari* &c. Huc plurimus tendit calculus; cui acquieſco; quod plenius quid adferat, quam *num.* I. quodque נוגש Ἐργοδιώκτου ſonet certiſſime, *verbo*, & *verbere*, *urgentem.*

Verſ. 11. Aliquid ſcrupuli objicit vox ſolivaga יתור. Veteres fere a *Rad.* תור *luſtravit* in *fut. Kal* accepere: ut LXX. κατασκέψεται &c. & *Vulg. Circumſpiciet montes paſcuæ ſuæ.* Similiter *Chald.* aliique. At *Merc.* nomen eſſe, non verbum, colligit ex *Jod Schevato*, quod alias יְתוּר ſcribendum fuiſſet. *Jod* tamen ei ſervile, ut יתור, a תור, ſit *inveſtigatio*, *exploratio montium*, h. e. *id quod per montes hac illac perquiritur.* Germanum in יקום *ſubſtantia*, a קום. Ad radicem יתר reſpexit Cl. *Cler. Abundantiam montium* reddens. Idem *Codurco* in mentem venerat, qui *ſuperfluum* maluit, *Herba quæ non ſecatur, ſed neglecta per montes diſperit.* Mihi medium videtur elegantius: nec durum, ſtylo altiore, *Circumluſtratio montium*, pro *Herba luſtrando undique conquiſita.* Quum tamen מרעה *paſcuum* potius adferat, quam *pabulum*, grandius concipere licet, *Circumluſtratio montium paſcuum ejus.* Animal vagabundum *quicquid eſt montium oberrare* amat, atque *hoc* longe, lateque, diffuſum *paſcuum a me accepit.* תור in *Origine* eſt *circuire*, *circumluſtrare.* Sequentia hunc adſpectum firmant.

Verſ. 12.

Verſ. 12. Magna eſt, & manebit forte, quæſtio, quodnam Animal vocabulo ראם deſignetur. Ejus *indomita vis*, & præſertim *cornu formidoloſiſſimum*, anſam plurimis præbuit I. cogitandi cum LXX. de *Monocerote*, apud veteres nobilitato, *aſperrima fera cui nigrum cornu duum cubitorum e fronte protendi* referunt *Plin. Solin.* &c. eam *capi non poſſe* addentes. Nempe *capi non potuit*, *quæ nuſpiam inventa*, fera fabuloſa, ea ſaltem, quam Antiquitas *Monocerotis* nomine poſt *Cteſiam* fabulatorem concelebrat: nam *unicornia*, μονόκερωτα, alias dari animalia, dubium non eſt. Hæc in *Hieroz.* 1: 930. & ſeq. copioſe diſcuſſa. Videndus & *de Pined.* qui II. cum *Hieron.* tenet *Rhinocerotem*. Hunc amplexi etiam *Steuch. Pagn. Forer*, *Marian.* aliique. Renititur *Boch.* H. 1: 958. his ductus argumentis. 1. Quod *Judæis* & *Arabibus* hoc animal ignotum fuerit. Nempe & *Ariſtoteles* illud ignoravit: primuſque ejus notitiam dedit *Agatharchides* ſub *Ptolomæo ſexto*; poſt quem *Artemid. Diod. Sicul. Strab. Ælian. Oppian. Pauſan.* pluribus. 2. Quod *Rhinocerotis cornu* ſit *depreſſiſſimum*, tam *ratione ſitus*, quam *molis*; quum τῷ ראם *Cornu excelſum* addatur, *Pſ.* 92: 11. *Boot. Animadv. Sacr.* L. 3: 1. obſervat 3. *Rhinocerotem*, utut *difficulter* dometur, *domituram tamen haud in totum reſpuere*. Id levius judicat quidem *Boch.* non tamen omne momentum ei detraxerim. Nec omittendum 4. non *Cornu* tantum, ſed & קרנים *Cornua* tribui τῷ ראם *Deut.* 33: 17. quamvis *Merc.* aliique per *Enallagen numeri* difficultatem expediri poſſe putent. Doct. *Boot.* A. S. L. 3: 1: 8. obſervat III. loca pleraque vocare ad *Belluam bubulo generi adfinem*, quod *Reēmi*, & *Boves*, ut *animalia cognata* ferme veniant. *Deut.* 33: 17. *Pſ.* 29: 6. *Eſaj.* 34: 6. 7. quin & *Pſ.* 22: 13. 22. Hinc colligit ſatis ſpecioſe, eſſe *Bovem ferum*; & quidem illam *ſpeciem*, quæ *cornuum magnitudine* & *robore* diſtincta. Removet itaque *Bonaſum*, quibus ἄχρηστα τὰ κέρατα ἃ ἔχει ut *Ariſtot.* monet, quod *ea* gerat *incurva*, *verſus ſe invicem inflexa*, & *defenſioni parum utilia*. Removet & *Biſontem*, quod *ferociſſima* quidem, & *cornibus altis*, ac *robuſtis*, inſignis, *cicuretur* tamen, & *feritatem exuat*; quum *Reēmum* nunquam *manſueſcere* inſinuetur in contextu noſtro; ubi recte ſubmonet oppoſitionem inſtitui *inter Bovem domeſticum*, *hominis* in *Agricultura ſocium laborioſiſſimum*; & inter huncce *ſylveſtrem*, ac *ferum*, qui *cervicem jugo ſubdere* neget. Concludit proinde ad *Uros*, quibus *indomitam* plane *feritatem* tribuit *Cæſar*; quibuſque *Taurina cornua in tantum modum protenduntur*, *ut ob inſignem capacitatem inter Regias menſas potuum gerula fiant*, &c. ut *Solin.* loquitur; ex *Plin.* qui *Barbaros ſeptentrionales Urorum cornibus potare*, *urnaſque binas unius capitis cornua implere* ſcripſit L. 11: 37. Ab hac ſententia diſcedens *Boch.* IV. ut *Orygibus* locum faceret, has *Bootio* oppoſuit rationes. 1. Quod *recentior* ſit *notitia Urorum*; quos, in *Hercyniæ ſylvæ inſimis ſaltibus conditos*, ante *Cæſarem* nemo ne fama quidem acceperit. 2. Quod ſolus *Septentrio* eoſdem alat: alios enim eſſe *feros boves* quos *India*, ut & *Troglodytica* regio, alere narretur. 3. *Biſontes* non minus *indomitos*, quam *Uros*. 4 Quod *Arabum*, *Chaldæorum*, & Veterum *Hebræorum*, communi ſuffragio ראם vel רים in *Caprearum cenſu* ſtet. *Arabibus* videlicet رئم *med. Eliph*, ſive *Hamzata*, eſt *caprea ſinceræ albedinis*. Item *Syrum* & *Chaldæum* רימא vel רימנא reſpondet τῷ דישון in *Lege*, quod eſt *genus capreæ*. Ex *Thalmudicis* porro eadem notione confirmata, *necdum* tamen *rem confectam* fatetur, quod in *Caprearum* genus haud quadrent, quæ Scriptura de *Reēmo* tradit: quum *Capreæ* ſint *imbelles*, *imbecilles*, *ab aratro* æque *immunes*, ac capræ domeſticæ, & *cornibus* non adeo *conſpicuæ*, vel *robuſtæ*, ut in proverbium mitti potuerint. Faſſus ergo *aquam* ſibi *hærere*, & *conjecturis agendum*, ubi *certæ probationes* deſint; ad *Orygem* ſe convertit, quem *ſævum* appellarit *Martial.* L. 13: 95. quemque *Oppian. Cyneg.* 2: 445. deſcribat, ut *feris ipſis formidoloſum*, ob *cornua alta*, *nigra*, *omni ferro*, *ære*, *ſaxo*, *duriora*, quo *Apros*, *Tauros*, *Leones* ſubſiſtere, & excipere, audeat. Vide *Hieroz.* 1. 968. & ſeq. Hæc, utut ſpecioſa, aſſenſum non impetrant. Nam 1. ipſe Vir Magn. ſibi objicit, *Orygem* eſſe *animal peregrinum*, æque ac *Rhinocerotem*, & *Urum*. Gravius 2, quod ipſe quoque attigit, ראם eſſe *animal bovi congener*. Eo argumento *Bootium* pro *Uro* nixum vidimus. Reſ-

pondet *ὁ μῶν*, *Cervinum genus* aliquid *commune* habere *cum natura bovis Sylveſtris*; atque propterea *Arabes* nomen البقر الوحشي *Bovis feri* etiam *Cervis* impoſuiſſe. Hoc eſt vitare ictum, non frangere. Non ſatisfit certe 3 noſtro textui, cujus tota ſeries poſtulat animal *Bovi aratori* non *nomine*, ſed *corpore*, & *univerſa ſpecie*, ſimillimum. Mitto reliqua. Coactum quoque, & dilutum 4. quod *Num.* 23: 22. & 24: 8. exhibet, ad תועפות ראם לו *Vires*, vel *elationes*, *Reēmi ſunt ipſi*; q. d. *Tam eminebit hic populus inter reliquos populos*, *quam eminet Reēm inter reliqua Caprearum genera.* 5. Non conſtat adhuc, idemne ſit *Oryx* ille *indomitus Oppiani*, cum *Oryge* minore, quem *Plin. Columm.* aliique indicant. Saltem 6. ريم *Dorcas candida*, צבי ظبي, ſi jam ad *Orygem* latius ſe diffundere detur, de quo non liquet hactenus, non adfert illud *capitis*, *corporiſque proceri*, *robur*, quod ubique ex ראם elucet. An ergo cum Ill. *Ludolf.* in *Comm.* ad *Hiſt. Æthiop.* p. 155. ad *Rhinocerotem*, quem *Bovem Æthiopicum* appellat *Pauſan.* revertemur? Haud tutum; nec digero *Deut.* 33: 17 *Cornua Rhinocerotis cornua ejus*, reſolvi per *Periphraſin ſubſt.* pro *adj. ct.* in *Rhinocerotina.* Sic gratia Emblematis offuſcatur, & a ſimplicitate naturæ diſceditur. Appellatio *Bovis Æthiopici* æque juſta, ac *Bovis Lucæ*, vel *Lucani*, *Elephanto* indita a *Romanis*, quum *Pyrrhus* eas belluas cum Bello in *Italiam* tranſportaſſet. Hæc obſtant iis quoque, qui *Monoceroti* hoc accommodare coacti, *Enallagen numeri* adſciſcebant. Magni item ſcrupuli impediunt, quo minus ad *Bootii* ſententiam accedamus. Id tamen in illa laudo, quod *Bovini generis Animal* tenendum urgeat. *Urum* Septentrioni ſuo relinquo; & in *Reēmis* illos potius V. *Boves feros* agnoſco, quos *Syriæ*, & *Arabiæ* deſerta nutriunt. Hos vel *Biſontes* nominare poſſis, vel *Bubalos*, latiore illo uſu, in quem id vocabuli nunc immiſſum. Apud *Arabes* crebra mentio البقر الوحشي *Bovis feri*; qui & الثور الوحشي *Taurus ferus*; & abſolute الوحشي *Ferus*, per Excellentiam: alias خمش, quod *albis nigriſque maculis* ſit *diſtinctus* fere. *Fœmellæ* nomen generale البقرة الوحشية vel بقرة الوحش *Bos fera.* A *nitidiſſimo candore* المهاة, & النعجة, nam utraque Radix adfert, *nituit præ candore.* Alias appellationes non exequor. Tantum monebo elegantem *Bubali Africani*, & *Syri*, deſcriptionem dediſſe *Bellonium Obſ.* 2. 50. quam *Boch. Hieroz.* 1. 283. adtulit, cum vocabulo الحماري *Bos ſylveſtris* & الحمارية *vacca ſylveſtris*, unde מריאים ibidem illuſtratur. Cum hac contendas velim eam *Juvenculam Sylveſtrem*, quam in *Ægypto* a ſe ſpectatam narrat *Proſp. Alpin.* L. 4. *Cap.* 9. *Rerum Ægypt.* ubi hoc genus *facile cicurari* adjecit. Contrarium obtinet in *Arabicis Bubalis*, quibus *indomitam feritatem* attribuunt Poëtæ gentis, tam multi in eorum *venatione* deſcribenda, & *imaginibus* ab eorundem *forma*, *decore*, *robore*, *curſu rapidiſſimo*, *frontis honore*, *cornuum terrore*, transferendis, ut frequens & nobile eſſe genus in *Arabia*, evidentiſſime appareat; quum de eo loquantur, ut *deſertorum*, *montiumque*, *ſuorum* nemini ignoto *incola.* Egregiam talis *Bovis* deſcriptionem dat *Ommia Abi Ajides* in *Diw. Hud.* ubi inter alia extat.

هجان السراة تري لونه
كقبطية الصون بعد
الصقال
حديد الغنابس عبل الشوي
لهاق تلالاوة
كالهلال

Albus medium dorſum, *cernas colorem ejus*
Ad inſtar Sindonis bene cuſtoditæ poſt politURAM.

Acu-

Acutas geminam haſtam, toroſus membris;
Candicans, oculo Lunæ inſtar micante.

Submonet *Schol.* Tauri illius *Cornua* hic appellari *Haſtas:* unde promtum de eorundem *proceritate* & *robore* judicium. In eadem *Antholog. Hudeil.* eſt carmen *Moleichi*, cujus hoc initium. *O Maija, ſi deſideras prolem tibi raptam; at Tempus Raptor eſt.*

يا ميّ ان سباع الارض هالكة
والعُغْرُ والعِينُ وَالآرَامُ : والناس ۞

O Maija! Feræ terræ pereunt,
Et Dorcades, & Bubali magnis oculis,
& Reëmi, & homines.

Subſumit deinde

يا ميّ لن يعجز الايام ذو خدم
بمشمخرّ به الظيّان والاس ۞
في راس شاهقة انبوبها خصر
دون السماء لها في الجوّ قرناس ۞

O Maija, non effugit dies fatales *albedine pedum conſpicuus* Bubalus,
In monte celſo ubi Jaſminum & mel Sylveſtre.
In Capite verticis, cujus ſemita frigida
Proxime cœlum, cum Naſo per aërem prominente.

Notat ibi *Scholiaſtes*, خدم *Metacarpia* vocari البياض المستدير في قوايم الثور *Albedinem quæ cingit pedes Tauri.* Horum *genus ferum* Poëta nomine عين עין *Magnis oculis præditorum* deſignarat in verſiculo priore. Iis adjecerat ارام *plur. fr.* pro ارآم a *ſing.* رِئْم, quod eſt ראם pro רְאֵם, pro quo & רֵים, cum *plur.* רֵמִים, exaratur. Idem *Schol.* vocem illam declarat البيض من الظباء *Albicantes Dorcades*; ſed magna me tenet ſuſpicio ei رِئْم latius patuiſſe, & *Candicantes Bubalos* quoque ſub ejus ditione contineri. Ordo verſus illuc vocat. Habeo & alia indicia ejuſdem uſus latioris, quæ hic promi nequeunt. Concludo tandem, nihil veriſimilius, quam ראמים denotare *Bubalos præ pinguitudine nitentes*; a ראם. رأم *coaluit*, & *conglutinata fuit res.* Succurrunt hac occaſione ראמות *Cap.* 28: 18. *de Coraliis* explicita: quibus a *Conglutinatione* forte nomen inditum. De *Etymo* tamen nondum liquet: nam & a רום ob *altitudinem cornuum* ſatis commoda derivatio. Amplius.

Ibid. Vel hæc *pericopa* adeo inſignita pro *Bove fero*, ut *Animal* aliud in conjecturam veniſſe cuiquam, mirari ſit. Tranſitus certe ab *Aſino Sylveſtri*, *clitellas reſpuente*, ad *Bovem ferum* item *jugi haud patientem*, quantumvis ei unice videatur aptus, nec *Rhinocerotem* admittit, nec *Orygem* adeo, quos *labori ruſtico* nemo admovere vellet, puto, etiamſi eos edomare valeret. Diverſior etiam *forma*, & *indoles*, utriuſque, quam ut luculenta hæc amplificatio iiſdem accommodari queat. *Bos* ſit oportet, ſed *efferus*, & *indomitus*, qui *bovina miniſteria* ſubire velle negatur. Quæ *de Pined.* ad convenientiam *Bovis*, & *Rhinocerotis*, adſtruendam, habet, ſemet deſtruunt; quum ad *Antitheſin* mox recurrat.. De *Oryge* adhuc impeditior res eſt; nec debuiſſet *è meis* tantam difficultatem tam levi brachio expedire.

13 Num ligabis Alticornem in ſulco, fune ſuo? num offringet valles poſt te?

13 התקשר־רים בתלם עבתו אם־ ישדד עמקים אחריך׃

14 Num

14 התבטח־

Pulcherrima phraſis, *Num approbabit ſervire tui*? vel, *ſervitutem tuam*? in verbo עבד ſpeciatim *culturam terræ* nunc reſpici, recte notavit *de Pined.* adducto & hocce *Cic. de Nat.* 2. *Quid de bobus loquar, quorum cervices natæ ad jugum: tum vires humerorum, & latitudines, ad aratra extrahenda*? Poſterius Colon, *Num pernoctabit ad præſepe tuum*? ſcrupulis quibuſdam premi, olim monui. Cl. *Guſſ.* אבוס *Aream* potius ſignificare, veriſimile fecit; coactius tamen exit, quod ſub לן adfert, *An murmurabit contra aream tuam*? *in ipſa* ſcil. *ſervitutem pati adactus*. Tentabam, *Num facilem*, obſequentem, *ſe præbebit ſuper area tua*? Apud *Arabes* oppoſita ſunt خشن *Aſper fuit*, quod de *refractario indomitoque*; & לן لان *mollis fuit*, quod de *domito, jugique patientiſſimo*, celebratur. *Haririus Conſ.* 4.

من حكم بان الين وتخشن

Quis ſententiam tulit ut ego mollis ſim; & obſequens; *tu aſper*, & refractarius? *Pernoctandi* originem hinc pendere, aliquando ſuſpicatus ſum. Necdum tamen res ad liquidum mihi perducta. Si אבוס eſſet *præſepe*, retinerem potius *pernoctationem*; nec moverent me ſcrupuli a Cl. *Guſſ.* injecti ex conſtructione cum על; itemque ex eo, quod *jumentum non ſerviat ad præſepe; ſed in area*: nam utique *ſervitutem* fatetur, quum *ad præſepia* ſe *religari* patitur, & demenſum accipit. Stare etiam poſſit, *Num pernoctabit ſuper area tua*? Nempe Orientales *demeſſas fruges non domum in borrea convebunt, granis nondum excuſſis, ſed in Aream quandam ſub dio comportant; deinde ſparſis per Aream manipulis frugum*, Boves & Bubalos *immittunt, qui dum pedibus ſubjectas fruges proterunt, grana nullo negotio ariſtis excutiuntur.* Ita *Leuncl.* in *Turcic.* p. 234. Morem pluribus illuſtratum dedit *Boch.* H. 1: 311. 312. & 301--303: Hos *Bubalos* cave cum noſtro ראם confundas. Eſt *genus medium* inter *cicures*, & *ſylveſtres Boves*, quod *aratro*, & *reliquo operi ruſtico*, etiam admovetur; docente *Geſnero.* Confirmamur & hinc in ſententia expoſita; nemo enim *Reëmum* vidit *triturantem*, quum tamen *Bovi* & *Bubalo* illi ita ſit cognatum animal, ut idem eſſe videatur. Ab *Area* autem *domituram* auſpicatur Sacer textus, quod *vitulos operi ruſtico* hinc fere *initiari* ſoleant Orientales. Egregius in hanc rem locus *Hoſ.* 10: 11. *Ephraim vitula eſt aſſuefacta; amat triturare.* Nempe *larga* tunc illis *ſagina*, unde עגלי מרבק *Vituli in area revincti collo ad triturandum*, pro *nitidiſſimis*, & *præpinguibus*, in proverbium abivere. Adiſis *Hieroz.* 1: 302.

Verſ. 13. Satis libere *Hieron.* *Numquid alligabis Rhinocerota ad arandum loro tuo*? *aut confringet glebas vallium poſt te*? Defendi utcunque poſſet ex *Arabiſmo*, quo *ſuo* valet *tuo*, ſive 3 *Perſ.* pro 2. uſurpatur. Idiotiſmus eſt, quem ad *Cap.* 18: 4. ſupra indicavi. Hic tamen minus quadrat: & rectius *Pagnin.* *Numquid ligabis* eum *in ſulco fune ſuo*? Eſt *Ellipſis*: ad quam vitandam R. *Levi* ſtruxit, *Num ligabit eum in ſulco Lorum ejus*? Obſtat genus. Exquiſitius quod dedit *Cocc.* cum aliis, *Num vincies eum ad ſulcum funis ſui*? i. e. *ut ſulcum agat ſecundum eum funem quo tu eum regas*? Bona phraſis, *ſulcus lori ejus*, pro, *qui ad lorum moderatoris ducitur recta linea*, abſque ut quicquam *deliretur*; ſive a *lira deflectatur*. In eundem ſenſum ſe porrigit poſterius, *Num* ישדד *occabit valles poſt te*? A שדה derivat *Merc.* quaſi *agrare* dicas, i. e. *complanare*. Coactum. Longius adhuc adducta Cl. *Guſſ.* conjectura, שד *Mammam* conferre jubentis, quod in *arando ita terra diſponatur, ut* תלמים *ſint tanquam mammæ proferentes alimentum.*

Non

14 הִתַבְטַח־בּוֹ כִּי־רַב כֹּחוֹ וְתַעֲזֹב
אֵלָיו יְגִיעֶךָ׃
15 הֲתַאֲמִין בּוֹ כִּי־יָשׁוּב זַרְעֶךָ
וְגָרְנְךָ יֶאֱסֹף׃
16 כְּנַף־רְנָנִים נֶעֱלָסָה אִם־אֶבְרָה
חֲסִידָה וְנֹצָה׃
17 כִּי־

14 Num confides ei, quia multus nervus ejus? eique mandabis laborem tuum?
15 Credeſne ei quod revehet ſemen tuum? & aream tuam comportabit?
16 Ala Struthionum exultabunda: eſtne penna pietaticultrix, & pluma?
17 Nam.

Non ignoro *Divitis uber agri*; ſed hanc imaginem ſub שׂדד multa abnuunt. Debuiſſet ſaltem notio paululum immutari, & ab *occatione* revocari ad *iteratam proſciſſionem*. Nempe *quum primum terra aratur*, *proſcindere vocant ruſtici: quum iterum*, *offringere*. De *pingui gleba* notat *Colum:* eam *proſcindi*, & dein *iterari*, ac *tertiari*. Hebræi primam *arationem* vocitarunt פתח *Eſaj*. 28: 24. *incidere ſulco:* cum quo ibi connexum שׂדד ducit ad *iterationem*. Eadem vis pellucet *Hoſ*. 10: 11. Pro *Occare* ergo ſubſtituere ferme auſim *offringere*. Apud *Arabes* سدّد eſt *direxit*, *recta collineare fecit*. Eo nil ſimplicius pro *iterata* hac *ſulcatione*. עמקים *valles* retineri ſenſu proprio nil impedit; grandius tamen erit, ſi *profundiores ſulcos* ſic appellatos ſtatuamus. Verterant ſic Doct. *Tigur*. nec *Merc*. aliud intendit, quum ait, *convalles* vocari *porcas in terra factas arando*, *quibus ſulci ſubſint demiſſiores*. Minus accuratum tamen, quod *porcas*, i. e. *prominentias terræ in ſulco*, dici putet *valles*, quum *ſulcis* ipſis demum, ſive *liris*, & *foſſis*, iſta appellatio conveniat. עמק عمق *profundus fuit*, huic *Schemati* favet. Qui *valles* proprie ſumtas tenent, eas ad *difficultatem arandi* referunt partim, partim ad *facilitatem*. Poſterius tenet *de Pin*. cui *glebæ vallium*, ſunt *mollioris terræ*; in qua *vituli aratro aſſueſieri* ſolent. Docte illuſtravit ex *Colum*. L. 2. ubi *modus*, quo *boves ſub jugum mittendi*, præſcribitur. Inde expedit etiam nodum, quem אחרי *poſt* nectit; non *præcedit* enim Ruſticus *bovem aratorem*, ſed *ſubſequitur:* at quum *vitulus domandus*, & *aratro aſſueſcendus*, eſt qui *clava ſalignea præeat*, ad *impetus reluctantis modicis ictibus coërcendos*. Valde blanditur. Rem in medium relinquo.

Verſ. 14. Ab *imagine* ſuſcepta abit longiuſcule, quod hanc *fiduciam* in *Rhinocerotis viribus*, ad *diſcrimina bellorum* trahat *Cajetan*. cum alluſione ad *Elephantum* præliorum anteſignanum. Alienius quoque, quod *Thom*: & *Nicol*. alludi velint ad *canes villaticos*, & *cuſtodes agrorum*. Lenius cohæret, quod de *opere ruſtico* & hic agi, teneant plerique, atque inde iterum colligo, de *Bove Sylveſtri* potius cogitandum, quam de ullo alio animali.

Verſ. 15. Completur luculenta pictura; in *Agricolationis fine*, & *fructu*; qui eſt, *comportare ſemen*, i. e. *ſegetem*, & *fruges demeſſas*, *domum*; ut *horrea conſtipentur*. Pulchra phraſis, *Aream colligere*, pro *convehere in aream fruges triturandas:* niſi malis, *quod in area trituratum*, *nitidatumque*, *ex agro domum revehere*. Huc collineavit *Cocc*. monens גרנך *aream tuam* poſitam pro מלא גרנך *plenitudine areæ*, vel דגן גרנך *frumento areæ*, metonymice. אסף תבואה *colligere proventum* pro *ex agro domum referre*, habes *Exod*. 23: 10. & alibi. Quicquid fuerit, agitur haud dubie de *vectura* & *alligatione ad plauſtra ruſtica*, a quibus *Rhinocerotem* vaſta ſua moles ſatis *disjungit*. Pariliter *Orygem plauſtro junctum* tam parum quis cuperet, quam *ibicem*, *capreamve* quamlibet. Ergo his *animalibus* parum loci relictum.

Bb bb bb b 3 *Verſ*. 16.

Verſ. 16. *Ordinis rationem* in hoc cenſu non anxie captandam, ſupra monuimus. Conſtituto tamen loco, apparebit, ſatis concinne *Onagro*, & *Bovi*, *deſerticolis*, adjunctam eſſe *Arabiæ ſolitudinibus familiarem* illam *beſtiam* dicam, an *avem*? *Struthocamelum*. Eum hoc in verſu vel præcipue, vel unice, intendi, ſequentia arguunt. Fatendum tamen rationes Interpretum hic turbatiſſimas eſſe.. Nihil ſe intellexiſſe I. declarant LXX. vocibus *νέλασσα*, *ἀσίδα*, *καὶ νέσσα*, retentis. Hac anſa *Aſida* apud *Geſn.* appellatio *Græca* hujus Alitis. *Hieron.* II. dat, *Penna Struthionis ſimilis eſt pennæ Erodii*, & *accipitris*. Ille *accipiter* ex נץ *Vſ.* 29. elicitus ſub נצה. Is traxit ad *Herodium* in חסידה: e *genere aquilino*. נעלסה pro *ſimilis eſt*, ſenſui expediundo adſcitum. Is melior ſane, quam *Aquil.* III. *πτερύγιον αἰνέσεως συναπεπτάθη* —— *Ἐρωδιὸς καὶ ἱέραξ*. Melior quoque, quam *Symm.* IV. *πτερὸν ἀγαλλομένων περιφύλαξ, εἰ ἐναγκαλίσηται ὁ κύκνος πτίλας αὐτῶ*, Nihilo ſanius quod *Chald.* V. *Ala Galli Sylveſtris qui celebrat*, & *laudat*; & *an ala Ciconiæ* & *accipitris*? Ne *alitem* quidem ullum expreſſere *Syr.* & *Arabs* VI. præbentes, *Alis laudum extollitur*, & *volat*, & *venit*, & *nidificat*. In *Polygl.* tamen *Anglic.* reperies pro كنفي الشبح, כנפי שבחין *Alis laudum*, ut *Boch.* vertit *Hier.* 2: 238. *Struthionem*: cumque ſignificatum indicat *Caſtell.* in *Lex.* non alio, ut videtur, fundo, quam loci hujus. Apud Recentiores item in tenebris micatur. *Arias Mont.* VII. *Ala exultantantium læta, an penna Ciconiæ*, & *pluma*? Oedipo opus eſſet. Intelligi etiam vix poteſt, quod *Pagn.* & *Vatabl* VIII. habent: *Alis pavo exultat*; *an penna Struthioni* & *pluma*? quaſi *Struthionum carere pulchritudine pennæ*, & *tamen ovorum ſuorum in arena oblivifci*, innueretur. Id bis nihil. *Merc.* IX. exhibet: *Ala pavonum lætitia perfunditur*: *num penna* eſt *ciconiæ*, & *pluma*? *a ſe ſcil.* & *aliunde quam a me*? Vel etiam: *num talis eſt penna* & *pluma ciconiæ*, *qualis pavonum*? *Non eſt quidem*; & *tamen aliud habet inſigne* & *admirandum.* Non multum differt X. *Junii* & *Trem.* ſtructura, *Alamne Pavonum exultandam*; an *pennam Ciconiæ*, *aut Struthiocamelo* dares? Huc conceſſere *Piſc.* *Belg.* *Grot.* *Crinſoz.* Hæc vulgatiſſima ferme opinio, quæ רננים *Pavones* eſſe ſtatuit, חסירה *Ciconiam*, & נוצה *Struthionem*. Paulo aliter *Angl.* & *Gall.* *Verſ.* XI. An tu dediſti *Pavonibus pulchram alam*? *an pennam Struthioni*, & *plumam*? quaſi חסידה *Aſida* notaret *paſſerem* hunc *marinum*, ut *num.* I. indicatum. *Cocc.* XII. *Ala Pavonis exultabunda* eſt, & *ſi alam majorem vis*, *Ciconiæ*, *ac Struthiocameli*. Convenit cum *num.* X. ſi ab interrogatione diſceſſeris. Monet רננים per *Ellipſin* pro בעלת רננים appellatum *Pavonem*, vel & *Gallum Indicum*, a *clangoribus* quos edit. Sine *Interrog.* etiam XIII. Doct. *Tigur.* *Penna Struthiocameli primatum obtinet*, *ſi* ei conferas *alam aut plumam Ciconiæ*. Idem cum *Interrog.* dedit *Caſtal.* XIV. *Utrum generoſiores ſunt alæ Struthiocameli*, *an pennæ plumæque Ciconiæ*? Calculum adjecit *Epiſc.* *Elienſ.* XV. hoc nexu: *An ulla avis queri poſſet*, *ſe non habere alam Struthionis*, *quæ triumphat de ala* & *pluma Ciconiæ*? Vicinum, quod *Boch.* H. 2. 247. habet XVI. *Ala Struthionum exultat*, *vere ala Ciconiæ*, & *pluma*: cur *Pavones* intelligi nequeant, p. 240. ibid. diſputatur: & p. 245. oſtenditur רננים dictas *Struthiones fæminas*, *ἀλγεινῶς*, quod cum *vox maris* ſit *gravior*, & *horridior*; *fæminæ vox magis* ſit *canora.* Additur, *Alis exultare* dici *Struthocamelos*, *quod eorum alacritas tota pendeat ab alis.* Hæc erudite & copioſe ex *Græcis*, *Latinis*, *Arabibus*, ibi illuſtrata. Cur *vere pennam* & *plumam Ciconiæ* adjiciat ſacer textus p. 248. 249. declaratur: nempe ut nomen arguit *Struthocameli*, eſt *Beſtia magis quam Ales.* Paradoxum ergo, *tale animal pennis* & *plumis veſtitum*, & quidem *Ciconiarum* plane. Cl. *Guſſ.* XVII. ad eandem ferme rationem: *Ala Struthiocameli exultat*; *ſi pennam* ejus ſpectas, *Ciconia eſt*, & *plumam.* Conſtructio & hæc, & illa, non ad unguem teres. Cl. *Schmid.* XVIII. nec *Pavonem* admittit, nec *Struthionem*; ob *Vſ.* 21. Ex conjectura ipſe adfert *Alaudam*, in h. l. *Num ala Alaudarum gaudebit*? *num penna* ejus *benigna erit*, & *pluma*? quaſi negaretur, *Alaudæ alam ſuam prodeſſe*, *quippe quæ tam ſtulta ſit*, *ut nidum in terra faciat*, *ac ſi volare non poſſet*; eaque de cauſa etiam *penna*, & *pluma*, *benigna*, ſive *pia*, ei detrahere-

retur. Cl. *Cler.* XIX. tentavit, *Ala Struthionis agitatur*; ſed *an* eſt *valida ala pia, & avolat, ut ala Ciconiæ, & pluma?* q. d. *Alæ Struthionis quidem lætæ, perpetuoque motu agitatæ; ſed non piæ ſunt alæ validæ illæ, quæ avolant, & ova ſua deſerunt.* Recte ex *Boch.* obſervat חסידה, proprie eſſe *Piam*, atque *Ciconiam* hoc nomine affectam, quod ſit *pietaticultrix:* ut contra תחמס *impius*, ob contrariam rationem, *Struthio* vocitatus. Recte etiam hinc infert *Struthionem* non conferri nunc cum *Ciconia*, ſed potius eidem opponi. Reliqua minus expedita. Vide an mollius exiturum ſit XX. *Ala Struthionum quæ exultare facta eſt; an penna pia, & pluma?* Notari velim 1. *duas, tresve, aves* hic tangi, neutiquam veriſimile. 2. Ad *Struthiones fæminas*, ſequentia *unice* tendere. Has 3. voce רננים deſignatas, a *tremulo*, & *tinnulo*, quem fundunt, *ſono*, vix ambigi poſſe; nam חסידה vel *piam* deſignare in genere; vel *Ciconiam* ob *pietatem*, certum: & נוצה *plumam* eſſe, æque certum ex *Eſech.* 17: 3. ubi quoque junctim deprendes כנף *Alam*, אבר *pennam*, & נוצה *plumam.* Quæ Cl. *Cocc.* in *Lex.* adfert, ad *Struthionis* ſignificationem ſub נוצה retinendam, ut ſic dicta ſit, pro בעלת נוצה *plumoſa, plumatum animal:* vel & forma *Part. Præſ.* a נצה *volavit*, quaſi *volans*; ingenioſa, ſed parum firma: quumque de *una Alite* novam inſtitui Periodum nimis apertum ſit, eam ſub רננים latere, neceſſe eſt: nec vel *Pavoni, Gallove Indico*, vel *Ciconiæ*, ullus nunc locus. Sed, inquit. *Cocc.* qui רננים *Struthionem* faceret, *miram Anomaliam ordinis in hos verſu efficeret.* Atqui 4. nullus ordo ſimplicior: nam præmiſſo nomine *Alitis*; *clangore tinnulo Arabiæ deſerta pererrantis*, ejus *Character* geminus apponitur; *Ala exultare* perpetuo *facta*; eademque *impia* tamen, & plane *in naturam rebellis.* Genuinam utique notam 4. *Struthionis* præbet כנף נעלסה *Ala quæ exultare facta* eſt. Radix עלס cum עלז, & עלץ eandem tenet *Originem*; quæ eſt σφαδάζειν *vibrantem motum edere, irrequieta jactatione agitari*; quam *Clav. Dial.* p. 282-284. reſeravit. Illud σφαδάζειν *Alis* datum a *Schol. Æſch. Perſ.* 207. ubi quod Poëtæ erat πτεροῖς ἐφορμώμενος explicat, σφαδάζοντα, καὶ ὀξέως κινούμενον ἐν τοῖς πτεροῖς *jactantem, & acriter quatientem ſeſe alis.* Hic *Alitis noſtræ* perpetuus habitus, quæ

> —— *Calidas curſu tranſmittit arenas;*
> *Inque modum veli ſinuatis flamine pennis*
> *Pulverulenta volat.* ——

Ut *Claud.* L. 2. in *Eutrop.* i. e. dum *pulverem ciet pedibus*, ſimul *volat* quaſi *ſuper terra*; ſive, *in terra* facit, quod reliquis tantum *alitibus in aëre* conceſſum. Confer quæ de hoc *curſu volucri* in medium dedit *Boch.* H. 2. 245 Alteram illam *exultationem alarum Struthionis*, quam attendi poſſe cenſet *Vir Summ.* p. 246. ex *jucunditate*, & *pulchritudine*, qua prænitent, derivatam, cum hacce primaria connecterem. Habes primum Characterem. Alter non minus evidens, 6. *An penna pia, & pluma?* Ut *indefeſſam agilitatem* laudes illius *Alæ*, an & *pietatem* ejus, & *maternam curam* in *ova*, & *pullos* laudare poſſis? Minime vero: quamvis *nulla penna, nulla pluma, fovendis ovis, pulliſque*, aptior nata videri queat. Nempe in eam mirifice etiam quadrat, quod de *Aquila* extat *Eſech.* 17: 3. *Ampla alis, longa pennam, plena plumam prominulam, teneram, mollem.* Ea proprietas vocis נוצה, cujus *forma* eſt *Particip.* quæ *Arabibus* ناصية *Coma*, vel *pluma propendula.* En 7. adhuc argutiuſculum aliquid. Ubi de *Ave* ſermo eſt, vix fieri poteſt, ut חסידה non luſum aliquem in *Ciconiam pietaticultricem* ferat. Suſpicor itaque ſub *penna pia, & pluma*, ſimul adumbrari illam vere *maternam indolem*, quæ in *in Ciconiis* admirabiliter relucet, cujus contrarium plane in *Struthionibus* deprenditur, inde תחמס *Tachmas* dictis apud *Hebræos*, a חמס *crudus, crudelis, impius, injurioſus, violentus fuit:* ut apud *Arabes* ظليم ab *injuſtitia* item, & *impietate:* quæ ex *Hieroz.* 2. p. 233. abunde conſtare poterunt. Via explicationis, quam tenuimus, perfacilem præbet connexum. Is huc redit: *Tune por-*

17 Nam mandat terræ ova ſua; & ſuper pulvere calefacit.

18 Et

17 כי־תעזב לארץ ביציה ועל־ עפר תחמם :

18 ותשכח

porro is es qui Miraculum illud naturæ, Alitem beſtiam, deſertorum veſtrorum clamoſam habitatricem, iſta mobiliſſima Ala donaſti; qua per pulverem, & arenas, grandibus Ciconiarum pennis, plumiſque, veſtita ſe infert; non volans tamen, ſed currens: impietate in ova, & pullos, tam infamis, quam Ciconiæ per pietatem ſunt nobilitatæ.

Verſ. 17. Filum ſua ſponte ad has lineas, generatim præmiſſas, decurrit. Aliorum rationes plus, minus, impeditæ. Ne *Bocharti* quidem hocce ſatis expeditum; H. 2: 250. *Struthio alis ſuis exultat, quas alacres & pulchras habet; ſed eadem eſt ἄστοργος, & ova ſua negligit. Aliquas habet in corpore dotes, ſed mentem duram, & immiſericordem.* Sumit כי pro *ſed*, ut *Gen.* 45: 8. Cl. *Cocc.* connectit *Vſ.* 17. cum 21. reliquis parentheſi incluſis, *Quum relinquit in terra ova ſua, & in pulvere calefacit: ſtatim in ſublime evolat, ridet Equum* &c. q. d. *Quum poſuerit ova, & inceperit ea in pulvere concaleſacere, ſtatim, data occaſione, avolat, & ad nidum non revertitur.* Etiam *Hieron.* כי per *Quum* expreſſit, verſum in ſe ſic abſolvens, *Quando derelinquit ova ſua in terra, Tu forſan in pulvere calefacies ea?* Obſtat flexui, non invenuſto alias, *Præpoſ. Vaw*; & ſeries, quæ תחמם in 3. *fæm.* poſitum arguit. Omnino כי valet, *Nam*; quod & Cl. *Schmid.* hic tenet, qui de *Alauda* hæc exponere ſatagens, in non unum incommodum incidit, mox tangendum. Apparet ex iis quæ diximus, nunc porro oſtendi *Struthioni* abeſſe *pennam piam*, *quippe quæ deſerat in terram ova ſua &c.* Ex *Arabum* fontibus multam lucem hiſce infudit *Hieroz.* 2: 251. 252. ubi inter alia Proverbium adductum اذل من بيضة البلد *vilior ovo terræ*, i. e. بيضة النعام التي تتركها *Ovo Struthiocameli, quod deſeruit.* Exemplum habe ex *Hamaſa.*

انى فتى من اودي باخوته
ريب الزمان فامسي بيضة البلد ☸

Ego vir ſum, cujus perdidit Fratres
Fortunæ injuria, factus jam ovum terræ.

Ibi *Tebriz.* قيل في بيضة البلد انه بيض النعام لانها سيئة الهداية فتضع بيضها في موضع ثم تتركها ضلالا عنها فيضيع وربما ذهبت فحضنت بيض غيرها فتظن انه بيضها وقيل ان بيضة البلد هي الكماة البيضاء تنشق عنها الارض فتطاها الماشية

Dicitur de Ovo terræ, *Ova Struthionis intelligenda, quæ, ſtolidiſſime ſe gerens, ova ſua ponat in loco* aliquo, *quæ mox deſerat inde aberrans ita ut pereant. Accidere etiam ſæpe ut abeat, & foveat ova non ſua, quæ opinetur ſua eſſe. Alii volunt* Ovum terræ *eſſe* Fungum album, *quem fiſſa excludit terra, a beſtiis mox conculcandum.* Utrumque obtinere ſcias. Ratio evidens in *Fungo.* In *ovo Struthionis* etiam ſatis prompta; ſed tenendum inſuper بلد *ſolum, terram*, uſurpari pro *Nido Struthiocameli*, quod non *cremiis, ramuliſve, congeſtis* texatur, ſed *nuda* conſtet *terra*, ſive *arena* paululum *pedibus excavata.* Appellatur مدحي & ادحوة ; ادحية & ادحي, מדחה, *quod pedibus eum locum ſibi expandat, arena huc illuc disjecta.* Confer *Hieroz.* 2. 252.

In-

18 ותשכח כי־רגל תזורה וחית השדה תדושה׃

18 Et obliviſcitur quod pes illa compreſſurus ſit; & fera agri ea ſit trituratura.

19 הקשיח

19 Du-

Inde denominationem hanc ductam docet *Gjaubarius:* البلد ادحي النعام يقال هو اذل من بيضة البلد

Terra pro Nido Struthionis ponitur; inde proverbium; vilior ovo Terræ. Exquiſite locatum illud *Relinquit* תעזב, quod duplici poteſtate nunc auctum: prima *deponendi*, prout *onus ponitur*, & *traditur* alteri *portandum*. Ita *Vſ.* 14. hujus *Cap.* & *Pſ.* 10: 14. & *Gen.* 39: 6. Inde vertas licet *Mandat ova ſua terræ.* Altera vis infert *derelictionem*, quam hic omittendam non eſſe, ſequentia ſatis arguunt; etiamſi iſta *deſertio* non tam ſtricte ſit ſumenda, ut ſtatim atque *ova poſuerit*, ea *derelinquat:* nam ſat *longum* ſæpe *tempus incubat:* quin & *excludit* haud raro *ova:* ſed tamen tam *trepida*, & *ſtupida*, eſt *natura*, ut *ad minimum ſtrepitum fugiat*, *ovaque ſua deſerat*, quæ deinceps, præ vecordia, invenire non valet. Locus *Taurizii* in hanc rem diſertus. Levicula res fraudi fuit. Cl. *Schmid.* inde intulit, verbo עזב non notari *deſertionem*, ſed tantum *depoſitionem*; rogans quomodo in ſeq. colo dicatur *ova ſuper pulvere calefacere*, ſi *ea deſerat? Ergo calefactio ſuper pulvere*, ei valet, *beneficio terræ tum a ſole*, *tum ab ave*, *calefactæ*, *uti ad incubationem*, & *excluſionem*, *juvandam.* Applicat *Alaudæ.* Cl. *Cocc. Struthionem* concipit *quæ in pulvere occipiat incubare*, *ſed mox avolet.* Ita plurimi. Id propius vero. *Boch.* H. 2. 253. maluit: *Et ſuper pulverem calefiunt*, ut *Pihel* hic vim ſ *kal* retineat, & תחמם ad *ova* redeat, cum *Enallage numeri.* Rationem addit, *quod non calefaciat ea ipſa ova*, *quæ reliquit.* Intelligit non *calorem*, qui *vivificet*, ſed qui *corrumpat:* quod ut *Damir: Alkazw:* aliique tradunt, *dicatur ova ſua in tres partes dividere; ita ut quibuſdam incubet; quædam aëri exponat, ut putreſcant; quibuſdam ſe alat* &c. Fabuloſum: æque ac illud, quod alii hinc exſculpſere, *ſolo calore ſolis*, ac *fotu pulveris*, hæc *ova excludi*, ſine *incubatu.* Quid ergo? תחמם omnino eſt *calefacit*, quod hic venuſte pro *fovet*, *incubat*; & membrum hocce non aliter capiendum, quam natura rei ſponte ſuggerit, ut poſterius priori reſonet, *Mandat terræ ova ſua*, & *ſuper pulvere incubat.* Senſus hic. *Ova facile deſerenda deponit in terra*, & *ſuper nudo pulvere incubare ſolet*, *ubi parata jacent præda*, *matre longius evagante*, *aut ad folii ſtrepitum fugitante;* & *proditum nidum præ vecordia iterum reperire non valente*, *quin mox oblivioni tradente.* Deſino in luculento teſtimonio *Leon. African.* L. 9. *Habitat in deſertis inaquoſis*, *atque ova numero* 10, *aut* 12, *in arena emittit*, *quorum ſingula tormentarii globi magnitudine*, *plus minus* 15. *libras pendunt:* ac breviſſimæ *cum ſit* memoriæ, *loci confeſtim obliviſcitur. Quare fæmina in hæc ova incidens ſive* propria, *ſive* aliena, *incubat*, & *calefacit* &c.

Verſ. 18. Noviſſimus ille character *ſtuporis* incredibilis, hoc, & ſequenti verſu, clare expreſſus. Parcior hic *Boch.* H. 2. 253. 254. ubi ex *Damirio* tamen adductum, *ſi in alterius Struthionis ova incidat*, aliena *incubare eam*, *ſuorum immemorem.* Frequentiſſima *ſtolidiſſimæ oblivionis* mentio in Poëtis. *Hamaſa*

كمرضعة اولاد اخري وضيعت
بني بطنها هذا الضلال عن القصد

Ut quæ lactat fœtus alienos, & *perire ſinit*
Filios ventris ſui: Hoc deerrare eſt a via.

Ad hæc *Taurizius.* وهذا يشهد بانه مثل مضروب ويقال النعامة تفعل كذا لسوء هدايتها

19 Duriter habet pullos ſuos pro non ſuis; in vanum labor ejus ſine ſolicitudine.

19 הקשיח בניה ללא־לה לריק
גיעה בלי־פחד :

20 Quia

20 כי־

هدايتها فتترك الواحدة منها بيض نفسها وتسوم في المرعي فاذا ارادت العود اليها لم تهتد فتجثم علي بيض غيرها قال ابن هرمه

فاني وتركي ندي الاكرمين
وقدحي بكفي زندا شحاحا
كتاركة بيضها بالعراء
وملبسة بيضا اخري جناحا

Vox Hoc *innuit formam proverbialem. Nempe Struthocamelus hoc facere dicitur, ex malo ingenio ſuo, quo ſuamet ova relinquens, in paſtumque evagata, quum illuc redire cupit, a propoſito aberrat, atque ova aliena incubat. Hinc Ibn Herma*

Sane ego quum deſerui liberalitatem nobilium,
Et terebro manu mea igniarium avarum.
Sum ut quæ relinquit ova ſuamet in campo
Et ova aliena veſtit ſua ala.

Similis fere comparatio in *Nawabig.*

الرجل يترك بر ادانيه وهو الي الاباعد محسن
والنعامة تهجر بيضها وبيض اخري تحضن

Eſt qui omittat pietatem in propinquos, alienis benefaciens:
Ut Struthio deſerit ova ſua, & ova aliena incubat.

Gravia verba pro *mole ovorum* adhibita; זור *comprimere vehementius*, ad *ſuccum extorquendum*, & דוש *triturare.* Hæc ad *conculcationem*, & *contritionem ſub pedibus vagantium* per deſerta *ferarum*, pulchre traducta. In priori membro *pedem hominis* ſtricte teneri, neceſſe non eſt. Dubito an vel ullus ei ſit locus. Cl. *Schmid.* ex oppoſitione inter *feram agri*, & *pedem*, colligens *pedem hominis intelligi debere*, hoc *Alaudæ* dediſſe videtur. Attamen & *Boch.* p 254. *hominis pedem* adjunxit. Nulla oppoſitio. Structura ſimplicior hæc, *Et obliviſcitur fore, ut pes feræ ea comprimat, & trituret.* Hinc duo membra, pro perpetuo ſtylo hujus Libri, confecta ad granditatem.

Verſ. 19. Colores extantiſſimi, quibus hæc *pietatis expers*, & *ſtolidiſſima*, *natura Struthionis* ulterius depingitur. Conſtructio nonnihil impedit: nam הקשיח *maſcul.* abit & a natura, & ab Harmonia cum reliquis *fæmininis*. Hoc anſam dedit I. *Perizolidi*, ut *Deo* id tribueret, qui & *Vſ.* ſeq. inductus. q. d. *obduravit filios ejus a corde illius, quaſi ſui non eſſent:* Pro *cor eius obduravit a filiis* &c. ex *Eſaj.* 63: 17. Hæc mera ſtribiligo. Valde contortum quoque II. quod *Pagn.* & *Vatabl.* dant: *Obliviſci facit* illam Deus *pullorum ſuorum, in* quo *non illi* erunt: &c. i. e. *in loco, in quo non erunt ei pulli.* Illud *obliviſci facit* ex *Vſ.* ſeq. non optimo conſilio arreptum in verbo raro, obſcuro, hallucinationibuſque patenti; quum ſemel tantum recurrat *Eſaj.* 63: 17. Ibi *Jun.* & *Trem.* הקשיח לבנו reddunt, *torrefaciens obduras cor noſtrum.* Ad eam rationem III. & hic auſi iidem, Deus *torrefaciens excludit pullos ejus aliena opera,* prop-

propter vanitatem laboris ejus ex incuria. Expreſſum ad opinionem eorum, qui *abjecta* hæc *ova pulveris calidiſſimi fotu excludi* volunt. Id ex hoc contextu elici debuiſſe, ſi verum forte eſſet, negare auſim; nam ne unicum quidem verbum illi ſenſui opportunum. Ad *Deum* item *Cocc.* IV. molliore flexu, *Duriter habet pullos ejus*; vel, *Duriter haberi facit pullos ejus, adeo ut* quaſi *alieni ſint.* ללא לה ὡς τὰ μὴ αὐτῆς h. e. ὡς ἀλλοτρίως, non ad *ova* refert, ſed ad *pullos*; quos tamen quum *Struthio vehementer amare* feratur, ita difficultatem tollit, *aliud eſſe amare, aliud bene conſulere.* Ad ipſam *Struthionem* V. refert *Merc.* ut *Enallage generis* ſit, pro הקשיחה, *Obduravit filios ſuos* i. e. *ova quæ illi futura erant pulli, quaſi non* eſſent *ſui.* Ait *Hebraiſmum* eſſe, *obduravit natos*, pro *induravit cor ſuum in eos*, לבה מבניה. Requiro exempla. Commodius VI. *Hieron. Duratur ad filios ſuos, quaſi non ſint ſui.* Ad *neglectam educationem pullorum* pertinere judicat *de Pined.* quod *Struthio alia quidem documenta charitatis erga fœtus ſuos præbens, eos tamen non paſcat.* Preſſius ad ſeriem *Boch.* VII. *Hier.* 2: 254. *Duriter tractat pullos ſuos, ac ſi non eſſent ſui* &c. Addit, *Maſc. pro Fæmin. uſurpari frequens Hebræis, maxime circa animalia.* בניה *Filios ſuos* exponit *Ova ex quibus pulli emerſiſſent, ſi foviſſet:* ἐνεοττευκῶς. Cl. *Cler.* VIII. ſuo more, *Quis nobis præſtabit primitus ſcriptum non fuiſſe* תקשיח, *& figuras*, ſive *Enallagas, paſſim non eſſe menda: præſertim cum literarum figuræ non ſint diſſimiles?* Nil facilius hoc genere *Criſeos*; & ſemet fruſtrantur, qui hinc ſubtilioris cujuſdam vel eruditionis, vel aciei, laureolam venantur. Subdit idem, *caſtigandum Ælianum Lib.* 14: 6. de *Anim.* ubi narrat *Struthionem tam amantem eſſe pullorum, tamque ſitientem eorum conſuetudinis, ut per ſplendentia etiam haſtilia, Nido a venatoribus circumpoſita, paſſis alarum velis tranſvolet, atque ſemet transfigat.* Habes, quod *Pineda*, & *Coccejus*, ſupra reſpexere. Id a Cl. *Cler.* ex *Boch.* in dubium vocatur, quin loco huic contrarium cenſetur. Atqui hujus *Alitis mirum in pullos affectum, rapidumque impetum, quo Nidum ſub veſperam repetat*, celebrant etiam *Arabes.* In *Diw. Hud.* hinc ſimilitudo ducta ad *rapidiſſimum curſum fugientis* deſcribendum.

كانّ ملاءتي علي هزّق يعن
مع العشية للريال
هزّق اصنف الساقين يبادر
ببيضه برد الشمال
احس ضبابة وعماء ليل يبادر
غول واد او رمال
كانّ جناحه خفقان ريح يمانية
بريط غير بالي

Ac ſi Sindon mea eſſet ſuper Struthione,
qui ſub veſpera pullis ſuis ſe offert.
Qui Struthio raſus crura, longurio, antevertit ad ova ſua frigus Aquilonis.
Senſit nempe nebulam, nubemque noctis; properàtque ad vallem, arenamque, formidoloſam;
Velut ſi ala ejus eſſet palpitatio venti auſtralis in Sindone non trita.

Compluſcula hinc diſcere eſt. 1. *Struthiones & ova*, & *pullos recens excluſos*, quotidie *deſerere*, & *paſtum* inde *abire* in loca remotiſſima. 2. Ad *nidum* tamen ſub *noctem*; vel ubi *metus tempeſtatis increpuit, paſſis alis recurrere.* 3. Non ergo abſolute intelligendum, quod Vir Magnus autumabat, de *ovorum derelictione* ſtatim *poſt partum;* quum & *incubare*, & *ova*, ac *pullos* etiam jam in lucem *editos*, magno impetu ſub veſperam requirant iterum. Interim tamen 4 eas ob *ſtoliditatem* a *prole* ſæpe *ſua* aberrare, atque *alienum Nidum* invadere *ſui* plane *oblitas*, ex ſuperioribus patere potuit. Inde 5. conſequitur *ſtupidiſſimum* hocce *genus* vix *certam* habere poſſe *ſobolem*, atque ut in *ſuos* plerumque *impium*, ita in *alienos fœtus pium* deprendi. Tam ſingularis Character ex hac deſcriptione abeſſe non debet, non poteſt. Tale quid obverſatum *Chaldæo*, qui IX. exhibet, *Fovet filios, qui non ſunt ſui.* Non abſimiliter *Syr.* & *Arabs.*

اكثرت بنيين مما ليس لها

Multiplicat filios de non ſuo. Hoc *Struthionis* mo-

mores optime referre ſubmonens *Boch.* H. 2. 254. adjicit, *Hebræa tamen hanc verſionem non ferre.* Fateor; nam לא קשה cum *ſotu*, vel *multiplicatione*, nihil: & recte Vir Magn. oſtendit קשה *durum eſſe*, & קשח, fuiſſe cognata, ut apud *Arabes* non قسي tantum extat, ſed & قسح *prædurum* & *rigidum* eſſe. Ne quid dubii relinquatur, en *Camuſi* verba

قسح قساحة وقسوحة صلب
والرجل كثر انعاظه كاسح
والحبل فتله والقسح محركة
اليبس وقاسحة يابسة
وثوب قاسح اي غليظ

Radix קשח *cum infin. Kaſcha*, & *Keſouba*, eſt *valde durus*, *aut rigidus fuit. In viro* קשח & אקשח *etiam notat*, *multa tentigine adfici. Item* אקשח חבל *eſt valide torſit funem*; & *Keſech*, *phathata media*, *eſt ſiccitas dura*; *ut* קשחה & יבשה *valet aridam*, *ſiccam*; *de veſte*, *rigidam*, *craſſiorem.* Dandum fuit, quod in fonte, quia rivuli *Lexicorum*, hoc in genere præſertim, nunquam ſatis puri. Diſcas ex Magni noſtri *Golii* appendice, ubi قسح redditur, *ſiccitas*, &, *libidinis reliquum quid*: & מקשח مقسوح *Libidinoſus*, ut قسح *Durus fuit. Contorſit funem. Libidinoſus fuit.* Quid ultimis hiſce cum priori, primo obtutu? *Durus rigor*, vel *rigida durities*, omnia copulabit. Eadem in قشح per *Schin* locum habent: nam ſic iterum *Camus*

قشاح ككتام الضبع
وثوب قاشح قاسح
والقشاح اليابس

Forma Kaſchabi, *ut in Katami*, *notat Hyænam.* *Dicitur veſtis* קשח *per Schin*, & *per Sin*, *pro rigida*; & *Kuſchabh dicitur quicquid durum ex ariditate.* Hanc appellationem *Hyænæ* adducens *Boch.* autumat eam ſic dictam, quod *collum* habeat *rigidum*, nec ullo modo flexibile. Aliud Etymon indicavi in *Juvenil.* ab *impia duritie* & *ἀστοργίᾳ* in fœtus. Eam tetigit *Teblebius* ad *Conſ. 6. Harir.*

يقال احمق
من ضبع ومن حمقها انها
اذا خرجت تلتمس ما تاكل
فتجد جراء لغيرها قد خرجت
امهم ايضا كذلك وتركت جراءها
اقامت هي ترضع اولاد غيرها وربما
ضاعت جراءها فاكلها الذيب
فالى هذا اشار الشاعر
بقوله

كمرضعة اولاد اخرى
وضيعت
بني بطنها هذا الضلال من
القصد.

Dicitur, *ſtultior quam Hyæna. Ejus ſtoliditatis* & *hoc*, *quod quum exit quæſitura quod voret*, & *inveniat fœtus non ſuos*, *quorum item mater exiit*, *catulis relictis*, *ibi tum ſubſiſtere ſoleat*, *catuloſque alienos lactare*, *dum interim ejus pulli a Lupo devorati pereunt. Huc alluſit Poeta*, *quum ait*

Ut quæ lactat pullos alterius, & *perire ſinit*
Filios ventris ſui. Hoc vero aberrare eſt a via.

Ad *Vſ.* præced. productum ex *Hamaſa*, ubi *Taurizius* ad *Struthiones* alluſum volebat. Hocce propius vero; quia in *Struthiones* non quadrat, ut *Lactare* dicantur *fœtus*. En Scopum tandem! קשוח *Hyæna*, ab *impia*, & *ἀστόργῳ experte*, *natura*. Idem plane vitium in *Struthionibus*. Hinc X. pleniore ſenſu emergit, du-

20 כי־השה אלוה חכמה ולא־חלק לה בבינה׃

21 כעת במרום תמריא תשחק לסוס ולרכבו׃

22 התתן

20 Quia oblivifci fecit eam Deus Sapientiæ; nec fortem ei dedit in intelligentia.

21 Quo tempore in altum ſe ad curſum incitat; ridet equum, & vectorem ejus.

22 Num

duriter, & impie, *tractat filios ſuos*, *pro illis qui non ſui.* ללא לה iſtam ad faciem haud paulo commodius, quam ad alteram illam: nam *Præpoſ.* ל paſſim infert *collationem boni* alicujus, *beneficium*, *favorem*, *curam* alicui *impenſam*. Præciſa brevitas ſic explenda; *Duriter tractat ſuosmet fœtus*, *in bonum non ſuorum.* Veriſſimum; ſive בנים *filios* interpretere *ova*; ſive *pullos* jam *excluſos*: ſive utrumque. Si ſola *ova* velis, res in oculos incurrit, nam *derelictis* impie *ſuis*, *aliena fovet*, præ *vecordia*. Si *pullos* malis, amat enimvero illos, quos fotu ſuo excluſit, ſed jam plerumque *non ſuos*, quippe quæ *alienos nidos incubare* ſolita, nullam *certam prolem* habere queat, ſed perpetuam confuſionem naturæ, per cæcum huncce impetum, adfectumque, invexerit: ut ſi non omnes, pleræque ſaltem Matres ſtipatæ eant alienorum fœtuum grege; atque dum *curam* gerant *non ſuorum*, adverſus *ſuos impiæ* & *duræ* reperiantur. Habemus, quod intactum relinqui non potuit. Scrupulum ex *Enallage generis* ortum ſic levare eſſet XI. *Duriter tractare filios ſuos*, *pro non ſuis*: ut הקשיח ſit *infin.* cum *Chirek* ad *Characteriſt.* quod ſatis frequens eſſe, nemo ignorat. Iſte *infinitivus*, pro *præſenti*, ſingularem adfert vim, & gratiam, quatenus per univerſum *genus Struthocamelinum* hæcce *impietas* pertinet. Ad poſterius colon recte monuerunt Docti *Interpr.* in פחד *metum providum*, & *ſolicitudinem piam parentis*, deſignari, qua *timidiſſimum* alias animal omnino careat. Vide *Hier.* 2: 255. Quid ſi פחד hic *ſobolem*, & *familiam* ſignet? Nempe فخذ *Arabibus* eſt *familia ex femore progenata*, *propriu* & *vera proles*, a primaria notione *femoris*, quam *Cap.* 40: 12. adſtruemus. Hinc exiret, *in vanum labor ejus*, *ſine propria prole*, & *familia* exiſtentis. Eſt *fœcunda*, eſt ام الثلثين *Mater triginta ovorum*, ut per excellentiam inſignitur ab *Arabibus*; nec tamen habet פחד *familiam*, tum quod *ova deſerta* pedibus ferarum triturentur, plerumque; tum quod quæ *excludantur*, ferme *aliena* ſint, nec *veram* faciant *prolem*. Fundamentum hujus conjecturæ infra dabitur. Præfero tamen hactenus, *ſine ſolicitudine pia* exiſtenti *in vanum labor*. Fruſtra *parit* quod mox *deſerit*; fruſtra *fovet*, *incubat*, *excludit* quæ *non ſua*. Confer *Eſaj.* 65: 23.

Verſ. 20. Elegantiſſimæ formulæ, ad incredibilem hujus animalis *ſtoliditatem* & *vecordiam* exprimendam. Prima eſt, *Oblivisce eam fecit Deus ſapientiæ*; חכמה ex *origine* ſonat [illegible]. In omnibus animantibus *ſua* [illegible] *ſolertia*, quæ *admirationi* eſt, & *hominis* quoque *ſapientiam* in quamplurimis exſuperat. Solus *Struthio* nil niſi *merus ſtupor*. Nempe ſine delectu ullo deglutit, quicquid objicitur, *ferrum*, *vitrum*, *oſſa*, *lapides*, *carbones*, *quin prunas candentes*; nec ut gallus *margaritam* inveniens in fabula, *granum* mallet. Incredibilis quoque ſtoliditas Longurionis, quod *capite in arenæ cumulum*, *vel fruticem*, *immiſſo*, *ſe oculis* venantium *ſubductam* autumet; atque ita *manibus capiendam* ſemet dedat. Meminere *Plin.* *Oppian.* *Claudian.* alii. Mitto alia apud *Boch.* H. 2. 258. 261. inveniunda. Hinc proverbium احمق من نعامة *ſtolidior Struthocamelo.* Non quod omnis *ſolertiæ* expers ſit in totum: ſed quod tam *debili* ſit *memoriola*, ut mox ſuum

opus deſerat; atque ita revera *oblita* dici queat *ſapientiæ*. Addenda tamen *vacuitas a ſapientia*. Patet ex adjecto, *& non dedit ei ſortem in intelligentia*. Reliquis Animalibus, & volucribus multa *pars*, & *ſors*, in hac quaſi *diſtributione*, atque *hæreditate dotium ſingularium*, quas Deus cuique *generi* aſſignavit. *Struthocamelus* ſolus *exſors* omnis *prudentiæ*, ad ſingula momenta *improvidis*, *cæcis*, *temerariis*, *motibus* ſuis ſeſe abripiendum tradens.

Verſ. 21. Connexionis *rationem* non ſatis expediens Cl. *Cocc*. cum *præced*. ad *Vſ*. 14. regreditur, *Quum relinquit in terra ova ſua, ſtatim in ſublime evolat*. כעת, κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, *referendum* ait *ad poſitionem, & incubationem, ovorum recentem*. Mitto longius productam *Parentheſin*. Rogo tantum, quid *Equus & Vector ejus* hic faciant, ſi nihil aliud intendatur? Scire quoque velim, cur *ridere* tunc *Struthio* diceretur *eos*, qui nulli adſint? *Ridere equum & equitem*, ſimpliciter pro *celerrime avolare* poſitum, haud perſuadeor. Incommodius Cl. *Schmid*. qui arctiore copula indicari cenſet, *in quo conſiſtat hicce defectus Sapientiæ*; quod nempe *non intelligat* Alauda, *quam alte volare poſſit: quippe quæ equos & equites riſura, ſi beneficio volatus ſui nidum in alto faceret*. Addit, *Equi & Equitis* propterea mentionem fieri, *quia eorum perſecutio in terra alias maxime timenda & periculoſa: qui tamen, quod in Cœlum volare non poſſunt*, rideantur *ab ave altivolante*. Vel hic locus meliora monere debuiſſet Virum Doctum; nam & *alauda* ſatis *intelligit*, *ſe alte poſſe volare: nec unquam*, credo, *deriſit Equum, & Equitem ejus*; quippe quam nemo *equo adjutus*, perſequi, aut venari, animum induxerit. *Venatio* illa *equeſtris* clariſſimum fert indicium *Struthocameli*, quem non aliter capere eſſe, diſerte monet *Oppian. Cyneget*. L. 3. 482. ubi rationem reddit cur *Struthioni* in *ferarum venatione* locum tribuat: quod non *viſco*, non *arundine*, non alio aucupio circumveniatur, ſed *equis*, *canibus*, *retibus*, eam aggredi neceſſe ſit. Huc ſpectat quoque comparatio *Claud*. L. 2. in *Eutrop*. 310.

> *Vaſta velut Libyæ venantum vocibus ales,*
> *Cum premitur, calidas curſu tranſmittit arenas.*

Eodem vocat hocce *Plin*. L. 10. c. 1. *Altitudinem equitis inſidentis equo excedunt, celeritatem vincunt: ad hoc demum datis pennis, ut currentem adjuvent. Cetero non ſunt volucres, nec a terra tolluntur*. Attigit & *Xenoph. Anab*. 1. ubi in *Arabia captos quidem* narrat *onagros, & capreas, ab Equitibus Cyri, ſed Struthiones neminem aſſequi valuiſſe*. Adi *Hieroz*. 2. 262. ubi de *rapidiſſimo curſu* hujus Alitis, *volatum æquantis*, ejuſque *venatione* hac, plura. Vertit ibi ὁ πάνυ, *Quo tempore in altum ſe attollit, ridet equum, & ſeſſorem ejus*. Ad verbum תמריא, rarum & obſcurum ſane, perſtricta *Veterum* fluctuatione, ex quibus *Hieron*. *Alas erigit*, *Chald*. *volat*, LXX. ὑψώσει *attolletur*; *Syrus* & *Arabs*, *attolletur ut palma*, cum alluſu ad תמר, dederunt, pedem figit in מרא per *trajectionem* a ראם *altum eſſe*; quaſi *Proceritas ſtaturæ* in *Struthione* nunc commendaretur; quum *e nido ſuo exſurgens*, accedentibus venatoribus, *in altum alas erigit*, vel *ipſa potius in altum attollitur, mole corporis*, & *colli ſpatio, ſupra fidem eminens*. Præiverat *Merc*. qui poſt *R. Levi*, & *Ab. Eſr*. תמריא pro loco תגביה *attollit ſe* exponendum cenſet; rejecta *Gloſſa*, quæ a מריא *pinguis*, & *bene paſti*, notionem oggerebat. Idem *Merc*. ad *venationem adhibitis equis* hic reſpici optime etiam monuit; quos *Struthio celeritate ſua facile vincat, dum partim currit, partim volitat, aliquantum ſeſe alis attollens*. Trajectio *Bocharti* a ראם vel רום *altum eſſe*, parum tuta. *Pro loco exponere* eſt *divinare*. Percipias ex inſtantia Cl. *Schmid*. pro *Alauda*, cui potius, quam *Struthioni*, conveniat *in altum ſe attollere, & nec equum, nec equitem timere*, &c. R. *Salomo* argutius utitur affini Radice מרה *rebellavit*, pro *ſemet ultra menſuram & magnitudinem ſuam extendit*. Mihi hic ſuccurrit primaria poteſtas verbi מרה مـــــري, *ſtrinxit*, quod inter alia notat, *ad vehementiorem curſum ſcutica incuſſa adegit* equum. Hinc exiſteret, *Quo tempore cum procera mole ad curſum ſemet incitat, ridet Equum & Seſſorem ejus*. מרום *altitudo*, ad *proceritatem corporis* æque transferri poteſt ac רם *Eſaj*. 10: 33. ubi רמי הקומה *alti ſtatura*. Jam 1. miraculi

culi loco, *Alitem* habere מרום *proceritatem, eminentiamque corporis*; & quidem *Camelinam*, quæ *altitudinem equitis equo inſidentis excedat.* Hinc *Oppian. Cyneg.* 3. 482.

> Καὶ μὲν ἄλλο γένεθλον ὁμοῖς ἴδον ἐρφιλυμένον, Ἀμφίδυμον, μέγα θαῦμα, μεσὸ στρουθοῖο καμήλου.

Apud *Perſas* اشتر مرغ *Uſtur Murg*, itemque apud *Turcas* دوه قوشي *Dewe Kuſchi* audit, q. d. *Camelus avis.* Apud *Arabes* multis Epithetis inſignitur; inter alia اسقف & سقفاء quod *contignatum*, & *tecti inſtar elevatum* deſignat. Ita in *Moallek.*

> بزفوف كانها هقلة لم ريال
> دوية سقفاء
> آنست نباة وافزعها القناص عصرا
> وقد دنا الامساء

> *Reſidens in Camelo veloci inſtar Struthocameli pullorum matris, deſerticolæ, eminentis ut tectum:*
> *Quæ percepit murmur* canum, *& quam conterruere venatores ingruente jam veſpera.*

Mirum 2. *Alitem* non *volare*, ſed *per terram currere*, & quidem tanta *celeritate*, ut *canes venaticos*, & *equos velociſſimos*, cum *ſuis* ſibi *ſeſſoribus eludat.* Hinc proverbium a *Taurizio* ad *Hamaſa* productum اعدي من الظليم *Curſu pollentior quam Struthio.* Item ركب جناحي النعامة مثل في خفة العدو *Invehi alis Struthocameli proverbialiter de ſumma levitate curſus.* Sic Poëta *Chalypham Omarum* laudans in *Hamaſ.*

> فمن يسع ان يركب جناحي نعامة
> ليدرك ما قدمت بالامس يسبق

> *Quique curret, & vehetur alis Struthionis,*
> *Ut aſſequatur quæ tu meritus pridem, antevertetur.*

Confer quæ in *Hieroz.* 2. 246. Lectiſſimum 3. verbum תמריא *ſtringit ſeſe*, & *ad curſum incitat*; ubi cum *Equo* & *Equite* curriculi *certamen* tangendum. *Gjauharius* مرينت الفرس اذا استخرجت ما عنده من الجري بسوط او غيره والاسم المرية *Dicitur* מרית אלפרש *ſtrinxi equum, quum elicio, admota ſcutica, aut alia re, quicquid curſu pollet. Actio* מריה *Mirja, & Murja, vocatur.* Hinc apud *Golium* noſtrum, poſtremum illud, *curſus equi ſtimulis impulſi.* Ad hanc rationem 4. expeditiſſimus nexus; & definitur ferme, ut inceptum fuerat, in כנף נעלסה *Ala* quæ *agiliſſima*, & *exultabunda* vere, *facta* a Sapientiſſimo Numine, ut *ſtolidiſſimum caput* haberet, quo *venantium cupiditatem ludificaretur*, alias *præda*, & *ludibrium* paratiſſimum, vel puerulis, futurum. Si במרום ad *altam ſtaturam* referri diſpliceat, *edita clivorum*, & *collium* ſubſtituas licet. *Diw. Hud.*

> كَمَوْلِ تَرِقُ زَفِيفَ ٱلظَّلِيمِ شَمَرْ
> بِٱلنَّعْفِ وَسْطَ ٱلرِّيَالِ

> *Velociter incedens, promicat inſtar Struthionis, quum ad curſum ſuccinxit ſe in acclivi terra medios inter pullos.*

מרום & מרומים pro *editioribus locis* paſſim. Hæc quum *volante* ſuo *curſu* ex facili trajiciat *Struthio*, nil mirum ſi tanquam במרום *in alto venatores deſpicere*, & *deridere*, dicatur, & ibi *curſitare*, quo *Equo* & *Equiti* accedere non da-

22 Num das equo fortitudinem? num conveſtis cervicem ejus tremore alacri?

22 התתן לסוס גבורה התלביש צוארו רעמה׃

23 Num

23 התרעישנו

datur. Aliquid forte effectum, ad locum ferme conclamatum. Rem plane confectam dabit dies; quando *venationem Struthionum* propius cognoſcere licebit. Eam *Theven.* 1. 2. 25. tetigit, nec non *Geſn.* L. 3. p. 744.

Verſ. 22. Occaſione *Equi* modo commemorati ad *admiranda naturæ ejus* tranſiri cenſet *Merc.* Id forte verum; nec tamen nimis urgendum, ob ea quæ ſuperius dicta. Copioſam lucem univerſæ huic pericopæ infuderunt *Boot. Animadvſ. Sacr. L.* 3. *Cap.* 6. & ſequentibus, ad 12. uſque: & *Boch.* H. 1. p. 117. uſque ad 153. Eſt tamen in hoc verſu, quod novam curam requirat. Prius Colon per ſe planum. Poſterius ita verti ſolet I. *Num veſtis collum ejus hinnitu*? Incommodiore ſtructura *Hieron. Circumdabis collo ejus hinnitum*? Duriuſcule *Pagn. Numquid induiſti collum ejus tonitru*? i. e. *fremitu*. Pariliter *Cocc. An amicis collum ejus tonitru*? qui *hinnitum*, & *fremitum* conjungit, ut רעמה reſpondeat *Græcorum* φρυάγμα. Præiverat *Merc. Fremitum* & *hinnitum vehementiorem* hac gravi voce *Tonitrui* ſignatum monens. *Boot.* duo argumenta huic, omnium ferme calculo comprobatæ, verſioni oppoſuit. 1. *Hinnitum* non e *collo* reddi, quod צואר, ſed e *gutture* גרון. 2. verbum הלביש *induere*, *veſtire*, minus concinnam ſic ſedem occupare, quod *vox cum veſtimento nihil habeat analogum*. Addidit 3. *Boch.* quod *Hinnitus*, qui *acutiſſimus* eſt *ſonus*, *cum tonitru vix quicquam commune habeat*. His rationibus adducti Viri illi Doctiſſ. pro *tonitru* aſſumſere II. *Jubam*; & *Bootius* quidem notionem hanc ex ſola ſerie exſculpſiſſe ſatis habuit; *Boch.* eidem firmamentum quæſivit ex *Chald.* רעם quod in *Targ. Hieroſ.* aliquoties pro רום *Altum eſſe* adhibitum; quaſi *Juba* רעמה dicta eſſet, a ſitu, ut λοφιὰ, quia eſt ἐν τῷ λόφῳ, *in vertice*. Ad hanc vertendi rationem, LXX. & *Syrum*, ad mentem ſuam correctos, accommodavit ὁ πάνυ, non feliciſſime; nam hos aliud quid captaſſe, & ſic dediſſe ut nunc legimus, illos φόβον, *terrorem*, hunc [illegible] *arma*, patet ex *Arabe*, qui etiam سلاحا *Arma* exhibet, utut male locata. Commendatur quidem hic adſpectus ex eo, quod *præcipuum decus Equorum* in *Juba*: quam propterea hic omitti non potuiſſe urget Vir ſummus: ſed 1. certior foret illatio, ſi *Equi formam*, & *pulchritudinem*, hæc periodus depinxiſſet, in *bellica* ejus *fortitudine* prædicanda ab initio ad finem decurrens. Hanc per גבורה in priore Colo deſignatam ipſe *Boch.* adſtructum dedit; ac proinde non ſatis cohærerent jam duo inciſa; nec reliquæ partes deſcriptionis inter ſe reſponderent, ſi רעמה ſimpliciter *Jubam* ſignificaret. Non firmum quoque 2. fulcrum illud ex רעם pro רום, per mutationem *med.* ו in ע, quam eſſe verbi illius corruptionem, non juſtam *Dialecti* derivationem, aſſeverare auſim. Denique 3. רעמה hocce a רעם & *origine*, & *poteſtate*, diverſum ſtatuere, nimis liberum, & alienum a rotunda illa, & ſolida, ratione, quam in omnibus Linguæ partibus firma lege inter ſe revinciendis tenendam cenſeo. His de cauſis accedere etiam non licet nobis III. Cl. *Crom.* qui *Arabicum* عسرف *Juba* confert, *mutatione* & *trajectione* nimia literarum; quum illud عرف cum ערף *cervice* cognationem habeat, nam اعسرف eſt *Cervicoſus*: & רעם potius illuſtrari debeat ex رغم *tremuit*, *intremuit*, *fremuit*, *horruit*, *abhorruit*. Hinc רעם הים *intremit mare*; 1 *Chron.* 16: 32. *Pſ.* 96: 11. i. e. *fremit* fluctibus *commotum*. Item alia *metaph. Eſech.* 27: 35. רעמו פנים co-

coborreſcunt vultibus. Tremor occupat ora. Iterum 1 *Sam.* 1: 6. בעבור הרעמה *ad eam irritandam, fremente velut, & tremente naſo.* Sic *Arabes* علي رغم من انفه על־ רעם מן אנפה *ſuper tremore ex naſo ejus*; i. e. *quantumvis ringatur, & fremat.* Non ergo proprie *tonitru* deſignat רעם, ſed ſecundario, quatenus tum *intremit Cœlum*; vel *tremor* quaſi *nubes percurrit.* Sic רעד *tremere Hebræis*, apud *Arabes* paſſim *tonare*: quod tamen *primarium* ſi credas, ut primum in *Lexico* locum tenet, erraveris: nam quum رعّان *Tonans* nubes exponitur, *Trementem* ex *Origine* figuratam ſcias. Hinc venuſta, & in *Proverbii* vim immiſſa, formula, ارعدت فرايصي *intremuere interſcapilia mea.* Apud Cl. *Gol.* ſingulare ejus فريصة eſt *pars carnis, muſculuſve, ad collum, qui in equis trepidare conſpicitur.* Ex *Schol: Hariri*, ad p. 38. produxi *particulam carnis ad ſcapulam extremam, quæ in metu, vel alacritate, contremiſcit*; فزع ; nam تتحرك من الفزع utrumque amplectitur. In *Gjaubario* ſic legitur, الفريصة اللحمة بين الجنب والكتف لا تزال ترعد من الدابة *Pharitſa vocatur particula carnis inter latus & ſcapulam, quæ non ceſſat tonare, ſive tremere, in equo.* Jam manibus palpas IV. quid ſit, *Collumne ejus induis tremore?* illo *tremulo*, & *alacritatis pleno motu*, quo *genus equinum* præ reliquis diſtinctum, circa *interſcapilia*, & *carnes inter humerum collumque.* Has بوادر etiam vocitant *Arabes*, a بادرة *celerans vis, vehementia, alacritas.* Inde ſimile proverbium invaluit, teſte *Teblebio* ad *Conſ. Harir.* p. 38. Iſte *Scapularum colliqne tremor* ad *bellicam vim*, & *vehementiam equorum*, maxime transfertur: unde apud *Gjaubarium* ſub بوادر laudatur hocce Poëtæ veteris

وجاءت الخيل محمرا بوادرها

Et venere equi rubentes ſcapularibus ſuis muſculis.

In *Hamaſa* ſimiliter reperio

مُتَخَمِّط تخشى بوادره لدى الاقران

Sævus pugnator, cujus timentur ſcapulares muſculi apud adverſarios.

Extremum eſto ex *Diw. Hud.*

وضربت مفرقه ومني عادة
ضرب المفارق والفرايص ترعد

Medium caput ei diviſi, namque mos mihi
Media capita ſecare, intrementibus muſculis ſcapularibus.

Habes quod & filo ſuſcepto, & verbis ſingulis, omni ex parte reſpondeat: nam in צואר *cervicibus Equi* hæc *affectio tremula* conſpicitur, *eaque quaſi indutum* ejus *Collum*, haud ſecus atque *ornamento militari.* An hoc ipſum intenderint LXX. dantes, ἐνέδυσας τραχήλῳ αὐτοῦ φόβον; dicere non habeo. *Boch:* inferens, *alterutrum fatendum, aut pro* רעמה *eos legiſſe* רעדה, *aut* φόβον *tremorem in* φόβην *Jubam commutandum*; necdum *Originem* ſ רעם, *tonitrui*, in *tremore*, adſpexerat: ſecundum quam רעמה idem valet quod רעדה. R. *Salom.* ſimiliter בעתה *terrorem* ex phraſi רעמו פנים

23 Num facis eum intremere ut locuſta? gloria ronchi ejus terror.

23 התרעישנו כארבה הוד נחרו אימה :

24 Fodiunt in valle; & ferocit virtute; exit adverſus armaturam.

24 יחפרו בעמק וישיש בכח יצא לקראת־נשק :

25 Ri-

25 ישחק

כנים *coborreſcunt* vultus exhibuerat. Is ſi *ſcapularem* huncce *horrorem*, *ardoris bellici indicem*, intellexiſſet, alio vocabulo uti debuiſſet.

Verſ. 23. Dilute admodum *Jun.* & *Trem.* I. *An tremefaceres eum ſicut locuſtam? gloriam ronchi ejus terrore?* Non multo concinnius *Codurc.* II. *Abigeſne illum quaſi locuſtam? Gloria narium ejus terror.* Paulo propius ad rem III. *Ab. Eſra*, *Facieſne ſtrepitum ejus audiri inter currendum, qualis auditur locuſtarum.* Vicinum, quod *Merc.* IV. dedit, *Num efficies ut concutiatur & commoveatur equus, cum ſtrepitu quaſi locuſtarum* &c. Simplicius, & rectius V. *Boot.* L. 3. *Obſ. S. Cap.* 7. *Feciſtine equum tam agilem eſſe ut locuſta?* Sic R. *Levi*, & *Jarch.* conſentiente ferme Choro noſtro: & *ſubſultationem crebram* hac ſimilitudine pingi ſciſcente. *Boch.* H. 2. 121. formulam loquendi illuſtravit ex حرجل חרגל אלפרש الفرس *Locuſtam egit equus*, pro *ſaltavit.* Sed verba ipſa *Camuſi* dabo:

الحرجلة الجماعة من الخيل
كالحرجل والقطعة من الجراد وحرجل
عدا يمنة ويسرة اى هي عدى
فيه بغي ونشاط وجاوا
حراجلة على خيلهم

Vox חרגלה *notat agmen equorum, ut &* חרגל; *itemque agmen locuſtarum. Hinc verbum* חרגל *pro currere nunc in dextram, nunc in ſiniſtram; vel potius currere cum faſtu, & alacritate. Dicitur venere locuſtatim* i. e. *ſuper equis.* Ad verbum הרעיש non minus ſuccinunt uſus *Arabiæ* ſub رعش & رعس *tremuit, trepidavit*, inter alia *alacritatem* & *motum ſubſultantem* ferentes. Poſterius Colon a multis expreſſum, *Gloria naris ejus terrori eſt*; quod נחירים ſint *Nares*: ſed commodius alii, *Gloria*, vel *decus*, *Ronchi ejus terrori.* Sic נחרה pro *fremitu per nares emiſſo*, apud *Jer.* 8: 16. conſonante uſu *Arabum* ſub نخر 8 *vehemens flatus venti, procella.* Hoc ſecundarium: primarium, *fremitus e naſo venti prorumpens.* Ejus *maſc.* נחר نخر *actionem* ſignans verbi نخر *ſonum per nares emiſit.* Vide H. 2. 126. Habes φρύαγμα, quod in *præced Vſ.* necdum admittebamus. Structuram ſic grandite licet. *Magnificentia Ronchi ejus, terribilitas*: i. e. *Magnificum* ejus φρύαγμα *habet aliquid terribile; ipſumque* velut *Terrorem* ſpirat.

Verſ. 24. Hæretur ad prius verbum. R. *Salom.* I. plane extra oleas יחפרו traxit ad *inſidiantes in vallibus equites.* Plurimi II. ante & poſt *Merc Fodiunt* pedes ejus *in valle*; vel proprie; vel improprie; pro, *in ſcrobe*: ad quam rationem & *Caſtal.* III. *Cavat ſcrobem*, ut ſit *Enallage numeri*, a qua nec *Merc.* alienus. *Cocc.* IV ad *Milites caſtra metantes* reſpexit, quaſi *occaſio* indicaretur, qua potiſſimum *animoſitas* equorum ſe prodit, *Belli* nempe, & *Caſtrorum.* Eſt paulo languidius: nam *eductio* potius e *Caſtris*, quam eorum *foſſio*, tangenda fuiſſet. Cl. *Schmidius* V. adfert, *ſi foderint calcari* equites Duplici laborare videtur incommodo: nam nec *conditio* hic opportuna; & *Equus bellator freno*, non *calcari*, eget. Tenendum inſuper, quod *Boch.* monuit, deſcribi *Equum ſtantem, qui*

quie-

25 ישחק לפחד ולא יחת ולא ישוב מפני־חרב׃

25 Ridet ad pavorem; & non conſternatur: neque retrocedit a facie gladii.

26 עליו תרנה אשפה להב חנית וכידון׃

26 Super ipſo tinnulum tremit pharetra; flamma haſtæ, & lanceæ.

27 ברעש

27 Cum

quietis impatiens, pedis unius, pluriumve, generoſo pulſu campum ferit. Pulchre *Apollon. Argon.* L. 3.

> Ὡς δ' ὅτ' Ἀρήϊος ἵππος, ἱελδόμενος πολέμοιο
> Σκαρθμῷ ἐπιχρεμέθων, κρούει πέδον.

> *Ut bellator equus pugnæ ſuccenſus amore*
> *Hinnit, humumque agili pulſat pede.*

Alia complura dabit *Hieroz.* p. 128. quæ qui ſub oculis habebit, nullus ambiget, quin hoc *nobilis ardoris indicium* nunc attingatur. Apud *Arabes*, magnos talium captatores, ad Linguæ copiam augendam, hinc حافر חופר *Fodiens* dicta abſolute *ungula equina.* In *Hamaſa*

تطاكم مناسم وحوافر

Conculcabunt vos Ungulæ cameline & equinæ

Notat ibi *Tauriz.* سمي الحافر حافرا لانه اثر في الارض *Ungula equina dicta eſt* חופר fodiens, *quod fodicare ſoleat terram.* Similiter traductum כרה كرا aliud *fodiendi* verbum, quod pro خبط *terram pede quatere, ad inſtar equi*, frequentatur. Dilucet, ex genio Linguæ fas eſſe, ut יחפרו *Ungula quatiunt* exponamus. עמק *vallem* pro *Scrobe*, figura ſublimiore, non ſperno. Malim tamen *Campum*, & quidem jam, pro ratione loci, captum ut *acie concurratur.* ישיש adfert *gaudium ferox, ſuperbum, ſui vix potens, obliquato ocello exultans.* Originem hanc certiſſimam alibi reſtituimus ex شاس *Oculo obliquato ſuperbivit.* Poſtrema nil plenius illuſtrent, quam hoc Poëtæ

> —— *Tum ſi qua ſonitum procul arma dedere*
> *Stare loco neſcit; micat auribus, & tremit artus.*

Verſ. 25. Impavidus ille in prœlia ardor, magnifice exprimitur. *Ridere pavorem*, eſt *Aciem, Arma*, atque adeo *Pavorem* ipſum, quem ſtylus grandior *Perſona* auget, & *Martis* facit *miniſtrum, ac ſatellitem*, irretorto oculo adſpicere, ac velut *deriſu contemnere.* Inſtar omnium erit *Oppian. L.* 1. *Cyneget.* a *Boot. Boch. Cocc.* etiam adductus.

> Ἢ πῶς ἄντα δέδορκεν ἀσκαρδαμύκτοισιν ὀπωπαῖς
> Αἰζηοῖσι λόχον πυκινοτρυφάλειον ὁπλίτῃσι,
> Καὶ χαλκὸν σελαγεῦντα, καὶ ἀστράπτοντα σίδηρον

> *Aut qui inconnivis oculis contra intueatur*
> *Juvenibus armatis ſtipatum agmen:*
> *Atque æs fulgidum, coruſcanſque ferrum.*

Verſ. 26. Paulo durior *Proſopopœia* quam induxit *Merc.* ut *ipſa Pharetra velut jubilare* dicatur & *lætum ſonitum edere ſuper equum, cum prœlium ſentit.* Minus placet adhuc, quod ad *ſtrepitum ſagittarum in pharetra inter ſe colliſarum ſuper equo*, tum *Merc.* tum *Druſ.* ali-

27 Cum concuſſione & fremitu haurit terram: nec credit, quod vox tubæ ſit.

27 ברעש ורגז יגמא־ארץ ולא יאמין כי־קול שופר:

28 Per-

28 ברי

aliique reſpexerint. Nihil *terribile* in *cæco ſtrepitu Coryti*, quantumvis *ſagittis referti*. Plus deſiderari ſenſit *Schmid:* ſupplens, *ſuſtinet ſine timore, ut ſonet ſuper ipſo Pharetra. Commendatur equus ab eo, quod ſono armorum, quando hæc ſuper ſe gerit, non expaveſcat.* Recte vero, ſi *ſagittæ valido arcu, & brachio, impulſæ, ſuper eo reſonent & reſplendeant ſimul:* nam *ad pharetram cæco ſtrepitu ſonantem intus*, non *expaveſcere*, haud magnum. *Armis adverſariorum* commodius rem expediri poſſe putarunt propterea alii dantes, *Contra eum tinnit Pharetra* &c. Stant hinc *Munſt. Caſtal. Jun. & Trem. Piſc.* &c. Dubitare neminem poſſe cenſet *Boot.* L. 3: 9: 11. *quod ad equi Bellatoris fortitudinem exprimendam, ne hilum quidem conducat, mentionem facere telorum, quibus ipſius ſeſſor inſtructus* &c. &c. &c Conſentit *Boch.* H. 2: 133. *Malo* in eum *ſonat Pharetra*, quam ſuper eum*: quia equum armorum equitis ſui ſtridore non percelli tanti non eſſet. At quod hoſtilium ſtrepitu non terretur, hoc demum eſt veræ fortitudinis indicium.* De eo mox. Teneatur autem, quod primus docuit *Boch.* רנה رنة apud *Arabes* teri in *ſtridore arcus impulſi*; atque *Pharetram ſtridentem* hic eſſe, quæ *ſtridentia tela vomat*, ut *Stat.* loquitur. Colligit hinc, *in eum ſonat Pharetra*, vix aliter intelligi poſſe, quam de *ſagittis ex Pharetra expromtis, & emiſſis in hoſtem.* Nil certius: nam قوس مرنان eſt *Arcus tinnulum ſonans, ſagitta excuſſa*, iſque *ſonus* proprie dicitur رنين, רנין, & ترنية, תרניה; gemina radice רנן & רנה in hanc *Originem* conſpirante. Eam tetigi ad *Harir.* p. 11. *Græci* τόξον *Arcum* reddentes, rem, neglecta figura, expreſſere. אשפה eſt *Pharetra ſagittis plena*, quæ בני אשפה *Filii Pharetræ* periphraſtice *Thren.* 3: 13. Hæc *Pharetra* תרנה, *e nervo vibrato reſonat*, tum quum *fortiter impulſo Arcu ſagittæ* indeſinenter *volitant:* ad imaginem, quæ *Iliad.* 4: 124. pingitur

> Αὐτὰρ ἐπειδὴ κυκλοτερὲς μέγα τόξον ἔτεινε
> Λίγξε βιὸς, νευρὴ δὲ μέγ' ἴαχεν, ἆλτο δ' ὀϊστὸς
> Ὀξυβελὴς, καθ' ὅμιλον ἐπιπτέσθαι μενεαίνων

> *Verum poſtquam lunata magni Arcus cornua adduxit,*
> *Ingemuit Arcus, nervus autem magnum ſonuit, telumque proſiluit*
> *Acuta cuſpide, in turbam evolare cupiens.*

Hoc jam adſpectu, anceps optio, veliſne *contra eum*, an *ſuper eo:* nam *Equum* non *perturbari*, quum *ſeſſor* ejus *nimbum telorum ejaculatur Arcu validiſſime impulſo*, & *ſono* illo, ac *fulgore*, *aures oculoſque ejus verberante*, ſane ad rem facit, & *propius* cenſeri queat, quam *contra eum:* quod tanquam *e longinquo* advenit. Suo interim ſenſu quiſque fruatur. Cl. *Cler.* inſerens לשוא, *Fruſtra contra eum ſonant ſagittæ*, nervum remiſit, quem intendere debuiſſet. Languet & altera ejuſdem *Viri Doct.* inſertio, *Micatque fulgor haſtæ & clypei.* Rectius *Boch.* ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetendum oſtendit, *ſtridet mucro haſtæ*, & *lanceæ*. Sed *mucro ſplendet*, inquis, non *ſtridit.* Hoc impulit *Boot.* ut eam *figuram* mallet, qua verbum uni aptum, ad duo tamen refertur. Nulla difficultas, ſi להב חנית *flammam haſtæ* ex ſolenni *Hebraiſmo* reſolvas in *flammantem haſtam & lanceam.* כידון aliis *clypeus*, aliis *lancea*, Hos ſecutus *Boch.* H. 2: 140. concludens eſſe *Telum exitiale* a כיד *Job.* 21: 20. *Exitium.* Nos ibi *Excuſſionem ſcintillarum* indicavimus. Inde *Lanceæ* nomen imponi potuit. Res *Originibus* deputanda.

Verſ. 27. In utroque colo divergia. Prius am-

28 בְּדֵי שֹׁפָר יֹאמַר הֶאָח וּמֵרָחוֹק יָרִיחַ מִלְחָמָה רַעַם שָׂרִים וּתְרוּעָה׃

28 Pergente tuba, dicit, Euge! & e longinquo odoratur prælium, fremitum principum, & clangorem.

29 הֲמִבִּינָתְךָ

29 Num-

ambiguum reddit יְגַמֶּא *haurit, terram:* quod aliis eſt *ungula fodit, cavat, exhaurit:* aliis *haurit*, & *abſorbet* quaſi *ſolum, celeritate currendi.* Prius a *Bootio* L. 3: C. 10. defenditur; conſentiente & *Cocc. Sſchmid.* &c. Poſterius cum *Merc.* tenet *Boch.* H. 2: 142-148. adducta *Arabum* formula, النهم الفرس الارض *deglutivit equus terram*, pro *celerrimo curſu eam carpſit, rapuit, conſumſit*; ut *Latini* etiam in hiſce ludunt. *Giaubarius*,

فرس لهمّ سبّاق كانه يلتهم الارض

Equus hauſtor, eſt omnes alios præveriens, qui terram hauriat, aut deglutiat quaſi. In *Hamaſa* pulchre

قوم اذا صوّت يوم النزال
قاموا الي الجرد اللهاميم

Gens, quæ quum conclamatur die prælii,
Procedunt in equis generoſiſſimis, hauſtoribus.

Doct. *de Pined.* tertiam offert viam, *Forte ſignificat habitum indignantis, & irati, dum invitus retinetur ante pugnam, videtur enim velle devorare homines, ac deglutire quæ prope ſunt.* Hoc idem *Vavaſſ.* ſpecioſius. Simile quid indicat *Eleg. Crinſoz. Neſcio an non exprimatur motus ille Capitis irrequietus terram verſus, quo frena rumpere nititur.* In altero inciſo multa item varietas, quam executus *Boot.* L. 3: 10. Parum ſenſere, quibus placuit, *Non fidit, præ metu, quum vox tubæ.* Alii commodius, *non credit*, præ gaudio, ſcilicet. Huc *Merc.* calculum adjecit, *Ita prælii cupiditate ardet, ut etſi tuba ſonet, eam ſonare non credat.* Formam ſignatiſſimam loquendi illuſtratam dedit *Boch.* H. 2: 148. 149. Præfert tamen, *Neque conſiſtit firmus*, ſecundum illud, *Tum ſi qua ſonum procul arma dedere, ſtare loco neſcit.* Huc & *Bootius* conceſſerat; cui rotundior ratio, quam *Bocharto*, quod præcedens membrum ad *pulſationem pedum* reduxiſſet; cum qua jam bene connectitur illud *ſtare loco neſcit:* quod cum ſenſu illo *rapidiſſimi curſus*, quo jam *incitatus fertur* equus, minus conſiſtit. Cl. *Schmid.* omnium optimum putat, *nec curat quum ſonus buccinæ eſt*, vel *non credit buccinæ ſonum eſſe terribilem.* Eſt languidius. Dilutior quoque videtur ratio, qua *Boch.* expoſitionem *Merceri*, quæ & *Rabbinorum*, ſollicitat, *Lætos eventus tum demum non credi, cum ſunt ex eorum numero, quæ raro accidunt, & in ſe aliquid θεῖον habent; qualis in bello haudquaquam ſonus Tubæ.* Quid? an non θεῖον ſit, quantumvis crebrum, uſitatum, quotidianum, *omne* illud, quod *miſere diſcupimus*, quod *avide inhiamus*; quod *ut quantocyus fiat, ardentiſſimis votis anhelamus*? Sub hoc adfectu unice verum puto, *Non credit* &c. ita ſeſe ad curſum incitat, ut *auribus non fidens*, ac *credens, oculis* propius *rem inſpicere* velle videatur. Eodem adſpectu poſſis, *Non ſecurus eſt, quod vox ſit Tubæ.* Audit tubam, ſed *metuit*, ne falſa ludatur imagine vocis: vadit ergo, & *cominus fidem ſibi facere geſtit prælii eminus denunciati.* Ad *prælium*, haud ſecus atque *ad Epulas, irrequieta, & ſui vix ſecura, exultatione*, pergit.

Vſ. 28. Convenientiſſime ad hanc faciem ſubnexum, *in multa jam tuba, dicit, Evax!* Ad verbum *in ſufficientia buccinæ*, ut *Ar. Mont.* recte: prout *Rabbini* etiam hic הַרְבֵּה *multiplicationem* agnoſcunt. Inde *Merc. Quum abunde auditur tuba.* Cl. *Cocc.* ſubtiliuſcule, *ex æquo tubæ* ἐν ἴσῳ σάλπιγγος, *quum primum auditur tuba*, ut מִדֵּי *Jer.* 20: 8. & 31: 20. Fruſtra eſt *Boot.* 3: 11: 2. mere *expletivum* eſſe τὸ דֵּי contendens. *Ibid. par.* 5. מֵרָחוֹק contendit non *loci* eſſe, *eminus*; ſed *temporis, olim*, vel *antea*, ita ſerie connexa, *Ad*

 tubæ

29 Num per intelligentiam tuam volat Accipiter? expandit alas ſuas ad auſtrum?

30 Num ad mandatum tuum *eſt*, *quod* ſemet in altum tollit Aquila? & quod ſublimet nidum ſuum?

31 In

29 המבינתך יאבר־נץ יפרוש כנפיו לתימן׃

30 אם־על־פיך יגביה נשר וכי ירים קנו׃

31 סלע

tubæ ſonitum dicit, Evax! ad eum *præſentiſcit longe ante* futurum *prælium:* ad *fremitum*, ſive cohortationem, *ducum*, *& jubilationem* militum. Simplicius, quod *Merc.* dat; *& eminus odoratur prælium*, *fremitum principum*, *& jubilum*. Similiter *Cocc. Schmid.* &c. Melius hæc cohæſura cenſet *Boch.* H. 2: 151. ſi ſuppleatur præpoſ. *Prælium ſentit* ex *clamore ducum*, & *jubilatione* militum. Dubitat autem Vir ſummus, malitne *præſagit prælium*, an *præſentiſcit*. Neutrum ſatis aptum. *Præſagitioni* quidem illi *pugnæ*, quam *Plin.* L. 8: 42. iis attribuit, nullus hic locus. *Præſentiſcere* propius ad rem; ſed non ſatis forte. Cl. *Schmid.* reſpici autumat ad *Equi geſtum*, quando *ronchos ducit*, & *ſternutat*, *quaſi e longinquo aliquid odoretur*, *ad quod libenter accederet*. Jucunda imago, cui firmamentum addit uſus *Arabum* ſub أراح *captare auram*, *naribus attrahere odorem*, præſertim *gratum*. Inde exiſtit, *e longinquo captat auram prælii jam jam committendi:* & *crebra ſternutatione oſtendit*, *quam ſibi ſuavis ad aures accidat fremitus principum*, *clangorque militaris*.

Verſ. 29. De ordine, & nexu, quem hic indicat *Merc. rediri ad aves rapaces*, *poſt equum*, *cujus mentio facta per occaſionem a Struthione ſumtam*, ſupra mentem ſatis explicui. Modus interrogationis valde notabilis, *An ex tua intelligentia pennas validas explicat Accipiter* &c.? Tune is, qui iſti *Aliti* tantam *pernicitatem volandi* addidiſti? אברה eſt *ala major*, & *firmior*, qualis *Aquilæ*, *Accipitris*, *Ciconiæ*, *Struthionis* &c. Inde האביר non tam eſt *volare*, quam *ala forti gaudere*, ut recte monuit *Cocc.* Notum illud *Homeri* de Accipitre

——— ὅς ὤκιςος πετεηνῶν

Qui velociſſimus volucrium

Adi *Hieroz.* 2: 226. Multi maluere, *An per prudentiam tuam plumeſcit Accipiter?* quaſi digitus intendatur ad *renovationem plumarum veteribus abjectis*. Ipſe *Boch.* huc inclinat; ductus blanda ſpecie *caloris auſtralis* in poſteriori colo. Prius tamen eidem non diſplicet: quod ut *Re*, & *Lingua*, tutius, unice amplector. *Alæ expanſæ* poſterioris coli, ſimiliter *fortem*, & *indeſeſſum*, ſignant volatum. *Ad auſtrum* additur, vel, quod *Apricutionem* ament; vel, quod *migratoriæ* ſint *aves*. Cl. *Schmid.* hic *impetuoſum Auſtrum* inducit, contra quem *ſubvolare* valeat *Accipiter*. Ita תימן pro *Turbine* invenio, *Pſ.* 78: 26. Plenius *Zach.* 9: 14. סערות תימן *Turbines auſtri*. Ceterum נץ derivari ſolet a נצה *volavit*. Collatum inſuper a *Boch.* نضّ *Motitavit* alas. Adde نصّ *emicuit in altum:* de quibus alibi agendum.

Verſ. 30. Definitur in *Rege volucrium*. Iterum notandus interrogationis modus, *An ex ore tuo attollit ſe Aquila?* i. e. *ad mandatum*, & *verbum potentiæ*, quo *omnia portes?* Pauciſſimis ad hanc *pericopam* defungi erit. *Volatum altiſſimum* celebrat proverbium Αἰετὸς ἐν νεφέλαις *Aquila in nubibus*. Apud *Arabes* ſic effertur امنع من عقاب الجو *Magis inacceſſus quam Aquila nubicola*. Extat in *Carm. Ibn. Doreid.* de Regina *Meſopotamiæ*, *Zenobia*,

وهي بين عقاب لوح الجو
اعلي منتمي

At-

31 סלע ישכן ויתלונן על־שן־סלע ומצודה׃

31 In petra tentorium figit, & pernoctat: ſuper dente petræ, & rupis.

32 משם חפר אכל למרחוק עיניו יביטו׃

32 Inde effodit cibum; inde e longinquo oculi ejus vibratam tendunt aciem.

33 ואפרחו יעלעו־דם ובאשר חללים שם הוא׃

33 Et pulli ejus lambendo hauriunt ſanguinem: & ubi loci ſtrata cadavera, ibi ipſa.

34 ויען

34 Et

Atque illa inter Aquilas nubicolas celſiſſimum tenens gradum.

Alia, & plura, pleno modio admenſus *Boch.* H. 2, 170--173.

Verſ. 31. Grandi figura enunciatum, *Petram habet tentorium*, vel *in petra tentorium figit.* Non de nihilo additus mox *Deus petræ*; i. e. *Eminentia inacceſſa.* Tales captat Aquila, ad *nidificandum.* Adi *Boch.* p. 173. In *Diw. Hud.* deſcripta *excelſa Rupe* cum *Naſo in Cœlum prominente*, exaggerandi cauſa adjicitur:

من فوقها انسر وتحتها اعنز

Surſum aquilæ nidulantur, inferius verſantur capreæ.

Verſ. 32. Sublimis dictio; *inde fodit eſcam*, pro *veſtigat oculis exploratoribus.* Eam ſuſtinet addita formula; *Inde e longinquo oculi ejus vibrant.* i. e. *haud ſecus acie vibrante attingunt res*, quam ſi *propinquæ* forent. Hinc adagium, ابصر من النسر *Acutior viſu quam Aquila.* Nempe, ut *Damirius* apud *Boch.* H. 2. 174. refert, *vel a quadraginta paraſangis cadaver oculis rimatur.* Illuc redeatur.

Verſ. 33. Clauſula decentiſſima in nobili proverbio; *Matt.* 24: 28. & *Luc.* 17: 37 ad ſublimem ſenſum traducto. Verbum יעלעו *lambunt* vel *ſorbent* ex conjectura reddi ſolet. Veteres in eo hærent, & variant. Recentiores a לוע *glutivit*, in *Pihel* ילועעו; unde per *metatheſin* יעלעו. Inſolens: nec לוע *ſorbendi* vel *lambendi* habet poteſtatem. *Aben Eſra* ex עלעא *coſta*, *Chald.* pro צלע apud *Dan.* 7: 5. elicuit *excoſtant ſanguinem.* Debuiſſet potius contrario adſpectu dare, *incoſtant ſanguinem*, *ad coſtas uſque ſe diſtendunt eo.* Uſum hunc *Arabes* ſubjecere ſuo צלע ضلع, quod inter alia apud *Gol.* eſt, *Ad ſatietatem repleri, cibo & potu ad coſtas uſque diſtendi.* En aliud. עלל eſt *iterato bibere:* unde forma *quadrilit.* יעלעלו *affatim bibunt ad ſatietatem.* Inde extrito ל exire potuit יעלעו Tale eſt גלגתא *Golgotha* pro *Golgolta*, *Cranium* &c. Omnium ſimpliciſſimum fuerit Thema עלע ſtatuere, & quidem ὀνοματοπεποιημένον, quale ולע ولغ, quod eſt, *inſerta lingua in aquam, eaque motitata lambere, & ſorbere.* Id *Hebræis* ילק, & לקק, in *canibus*, aliiſque. Sonus ipſe *Originem* & *vim* prodit. Sic ad *Lambere* tandem, & *ſorbere*, *cum motu Linguæ, ſtrepituque*, redimus. Id ferme verum dixerim. Nempe *Pulli Aquilini*, hoc verbo adhibito, comparantur cum *Canibus in ſanguinem avidis* Græcus Cothurnus *Aquilam* vocat πτηνὸν Διὸς κύνα *volucrem Jovis canem.* Videſis *Æſch. Agam.* 139. ibique *Stanl.* nec non *Prom. Vinct.* 1020--1024. ubi grandiloquentiam reperies *Orientali* cœlo, quam *Græ-*

cis

34 Et reſpondit Jehova Jobo, dixitque. | 34 ויען יהוה את־איוב ויאמר׃

35 An ſat multum apud Omnipotentem caſtigationis? Redargutor Numinis reſpondeat ad hocce. | 35 הרב עם־שדי יסור מוכיח אלוה יעננה׃

36 Et | 36 ויען

co, propiorem. Alia, quæ hic curioſe diſcuti poſſunt, repetantur ex *Hieroz.* 2. 174. 175. Adeatur & *Plin.* L. 10. 3. ubi *Sex Aquilarum genera* indicantur: de quibus fuſe *Geſn.* Commune omnibus nomen נשר نسر. Species in Sacris notatæ פרס *oſſifraga*, & עזניה *Melænaëtos* ſive *Valeria:* de quibus ὁ πάνυ conſulendus p. 185. 188.

Verſ. 34. Novi Capitis initium hinc ducunt multi, anſam præbente ſolemni illo ויען *Et reſpondit*, in principiis capitum. Commodior tamen nobis viſa ratio, quæ hos quinque verſiculos præcedenti convictioni annectit. Potuiſſent etiam per ſe integrum conſtituere Capitulum; ad effectum primæ hujus Actionis, tranſitumque ad alteram, indicandum. Aliquantiſper ſermonem Dei inhibitum, *ut cum tot interrogationibus obrutus eſſet Jobus, reſpondendi ei ſpatium relinqueretur*, omnino cum *Merc.* exiſtimarem. Nonnihil diſſentit *Schmid.* ſed ita ut liberam faciat optionem. Eam & nos facere æquum.

Verſ. 36. Simpliciſſima ſententia multam paſſa diſtractionem. *Vulg.* I. *Numquid qui contendit cum Deo tam facile conquieſcit? Utique qui arguit Deum, debet reſpondere ei.* Tria incommodiora. 1. רב a ריב, *contendens.* 2. יִסּוֹר *facile conquieſcit*, unde exſculptum, non liquet. *Merc.* conjicit lectum fuiſſe יָסוּר *recedet*? Similiter *Vavaſſ.* niſi quod יָסוּר *ſubſtituat.* Sed quidni ex *Niph.* יִסּוֹר *retroagetur*? Neutrum aptum. 3. יעננה *reſpondebit ei*, quaſi יעננו. Non diſſimile quid II. dederant LXX. Μὴ κρίσιν μετὰ ἱκανοῦ ἐκκλινεῖ; &c. *Num judicium cum Omniſufficiente declinabit?* &c. רב item pro ריב *Lis*, & יִסּוֹר pro יָסוּר. Parum limpide III. *Merc. Num contendens cum Deo, caſtigabit* eum? *arguens Eum, reſpondeat ad illud.* Sumit רוב in 3. *præt. kal*, ex *quieſc. med.* & יִסּוֹר in *fut. kal* a יסר *caſtigavit*, ad normam *deficientium prima Jod.* Iſte defectus in hoc verbo nuſpiam. Senſus impeditus, & exilis, qui vix ulla ſpecie ſe commendare queat. Speciosius IV. quod ex *Ab. Eſra* & *Kimch.* adduxit, *An contendere cum Deo eruditio?* &c. ut רוב ſit *infin. Kal*, & יִסּוֹר item *infin. Pih.* pro יַסֵּר, vel *ſubſtant.* ex illa *conjug.* deſcendens. Ita *Pagn. Calvin. Belg. Cler.* Id iterum varie exponitur. *Codurc.* V. maluit, *num contendere cum Deo eſt erudiri?* Hoc ad ſenſum *Hieronymi* miro flexu revocavit. Multum diverſus VI. *Bolduc. An non contendens cum Deo meretur caſtigationem?* Vicinus *Schmid.* VII. *An contentioni cum Deo defenſio eſt? num arguens Deum reſpondebit ſuper hoc?* Cl. *Reim.* VIII. laudat ex *Starck.* יסור ad *formam* גבור, ut ſit, *num contendere* decet *cum Omnipotente caſtigante? num corripiens Deus, rationem reddit illius?* At *Reim.* ultima ſic effert: *Accuſans Deum ad hæc reſpondeat.* Eandem hanc *formationem* & יסור captaviſſe videntur *Jun.* & *Trem.* IX. dantes, non a ריב, quo ſuperiora omnia nitebantur, ſed a רבב, *ſatisne contra Omnipotentem contumacem eſſe quemquam? Increpator Dei reſpondeat ad iſtud.* Ita יִסּוֹר *Contumax reprehenſor*; vel etiam ex *infin. Pih. contumacius reprehendere.* Cl. *Cocc.* X. a רבב *multitudinem* tenens, יסור derivat a סור in *fut.*

36 וַיַּעַן אִיּוֹב אֶת־יְהוָה וַיֹּאמַר׃

36 Et reſpondit Jobus Jehovæ, ac dixit.

37 הֵן

37 Ec-

fut. Niph. in h. *f.* *An exuberantia* quæ *cum Omniſufficiente, tranſmigrabit?* i. e. *Efficieturne, ut Omniſufficientia a Deo recedat ad alium, ad hominem?* Eſt longe adductum: nec רב *multitudinem* ita abſolute uſurpatam, veriſimile. Curæ poſteriores *Lexici* offerunt propterea, *An majoritas apud Deum amovebitur? An Deo detrahetur, ne major ſit omnibus?* Simpliciter, clare, diſerte XI. Doct. *Tigur.* *Satiſne rationum allatum eſt ab Opt. M. ad te convincendum? ad quod reſpondere illum oportebit, qui cum Deo altercari vult!* Secutus *Ill. Grot.* exhibens, *Satiſne a parte Dei argumentorum* allatum eſt? Nec aliter *Epiſc. Elienſ.* Conſimili ratione *Eleg. Crinſoz.* *An Omnipotens ſatis jam quæſtionum poſuit? Reſpondeat nunc qui cum Deo diſputare volebat.* יִסּוֹר *Convictio*, ſive, *evictio* adverſæ partis, ad os ei obturandum, ſtatim in hac ſerie ſua ſe luce inſinuat. הֲרַב eſt formula ſolennis, qua *multum tibi*, dicebant, pro *ſufficit*, *ſat eſt.* Ita *Deut.* 1: 6. רַב לָכֶם *Multum vobis ſedere* &c. pro *ſatis ſuperque ſediſtis* &c. Iterum *Deut.* 2: 2. *Num.* 16: 7. *Eſech.* 44: 6. Pari modo dixerunt, רַב לִי *Multitudo mihi*, vel עִמִּי *penes me:* pro *ſatis ſuperque adeſt mihi.* Hinc jam, *An multitudo penes Omniſufficientem evictionis? An ſatis ſuperque te convicisse videor tuæ imbecillitatis: qui ne unius* quidem *rei naturalis* tibi propoſitæ, *vim, indolem, agendi rationem*, perſpicias? Qui Deum *in congreſſum* evocaſti, hæc primum reſolvas. *Qui ſe Deum illo in congreſſu redarguturum eſſe* dictitabat, *reſpondeat ad illud*, quod in omnibus hiſce quæſtionibus poſitum: *atque tunc demum* de *Sanctitate*, & *Juſtitia* mea, *aliiſque materiis*, infinitum quantum *ſublimioribus*, ſe mecum in diſputationem immiſceat.

Verſ. 36. De *prima* hac *Confeſſione Jobi* non unum judicium ferri video. Rabbini I. multum in ea requiri cenſent. Et *Aben Eſra* quidem 1. ita calculos ponit, ut *aliquid contumaciæ* Noſtro adſpergatur; qui non niſi *coactus* Dei noviſſima interrogatione, *os reſolverit* in *verba* minus *congrua*, & *decentia*, quibus ſe *ulterius* Deo *reſponſurum* neget, quod jam ſatis *Cauſam* ſuam *egiſſet.* Mitius paulo, & argutius, *R. Levi* 2. *duo* illa *Vſ.* 38. exponens, *unum* trahit *ad adflictionem piorum*, de qua *ſibi ſatisfactum abunde* innuat Noſter, per ſermonem *Elihui*, a Deo continuatum: *alterum* autem *ad felicitatem impiorum*, de qua etiamnum hæſitet: iſtique ſcrupulo eximendo deſtinatam alteram Dei orationem, quæ incipit a *ſuperborum everſione & ruina.* In alia omnia diſcedit *Merc.* II. exiſtimans *Jobum ſimpliciter culpam ſuam, & loquendi imprudentiam, agnoviſſe, ita convictum, ut nihil jam ſcrupuli remaneret, ſive in* adflictionibus piorum, *ſive in* felicitate impiorum. *Cujus enim tanta ſit ubique providentia, ut nuſpiam injuſtitiæ, aut rei temere factæ poſſit argui, ei in hominum judiciis nil iniqui tribui poſſe, ſive bonos adfligat, ſive malos proſperet. Ac ſi vel ad minimum eorum quæ Deus in rerum Natura facit, nihil cernat homo, utique eum in ſecretioribus Dei conſiliis, judiciiſque, multo minus videre.* Accedunt plerique: & Cl. *Schmid.* *nihil in hac ingenua confeſſione deſiderari* cenſet. Ad *Cap.* 42: 1. tamen dicit, *Jobum* plenius *errorem & peccatum ſuum* agnoſcere, *& ſeriam profiteri pœnitentiam, quam in cinere & pulvere agat.* Profecto utramque *Confeſſionem* contendenti admodum notabile diſcrimen in oculos incurrit: atque poſteriorem priore multo cumulatiorem eſſe apparet. Hinc media via III. magis placeret, quam *Jun.* & *Trem.* verbulo indicant; *Confeſſionem* vocantes *ſingularem ad ſuperiorem Dei propoſitionem, non autem integram*, ut *Cap* 42: 1. Movet me 1. phraſium in primo hoc reſponſo ratio reſtrictior, quam pro *plena & completa agnitione culpæ*, cum *ſui ipſius condemnatione.* 2. Repetita *Dei inſtantia*, & *aggreſſio*, acrior quam præcedens, & quidem *e Turbine*, cum novis *Phænomenis*, terrorem incutere aptis. 3. Non videtur poſt *ingenuam ſui condemnationem* objecturus fuiſſe Deus, quod *Cap.* 40: 3. ſeverius quam ante intonatur. Minus etiam 4. quadraret tunc inſertio illa *Cap.* 41: 1. 2. qua *audaciores* illi *Spiritus*, quibus ſe *innocentiæ*

37 Ecce vilis ſum! quid regererem Tibi? manum meam appoſui ori meo.

38 Semel locutus ſum, ſed non reſpondebo, & ſecundo, ſed non addam.

37 הן קלתי מה אשיבך ידי
שמתי למו־פי ׃

38 אחת דברתי ולא אענה ושתים
ולא אוסיף ׃

ſuæ fiducia abripi ſiverat Noſter, ab ipſo etiam Deo directe reprimuntur. Accedit 5. quod *tota* hæc *digreſſio* in *formidoloſiſſimorum Animalium deſcriptionem*, hinc videatur pendere, atque jam *concinnum*, & plane *admirabilem* connexum adipiſcatur, cum reliquis partibus hujus Libri: ut ad *Cap.* 40: 10. plenius oſtendere conabor. Hæc tamen ita propono, ut melioribus calculis me concedere paratiſſimum profitear.

Verſ. 37. Ad verbum קלותי variatur nonnihil; quod notio ejus anceps ſit, vel ad *levitatem*, vel ad *vilitatem*. Prius tenet *Vulg.* I. ſatis ſcite, & rotunde, dans, *Qui leviter locutus ſum reſpondere quid poſſum*? Secutus *Luth.* quem *Schmid.* contendens, *Jobum nimis leviter, & temere, ex impatientia, & inſipientia, egiſſe, & locutum ſe* confiteri. Citat Vir Doct. pro *facto temerario Gen.* 49: 4. & *Jer.* 3: 9. Prius non קל, ſed פחז præfert. Poſterius קל זנותה *famam ſcortationis* ſonat potius, quam *temeritatem.* Non negaverim interim, קלל etiam habuiſſe notionem *temeritatis*, ſed קלותי abſolute *temerarius fui* hic exponere non ſuſtinerem. *Merc.* II. *En vilis & abjectus ſum, quid tibi reſponderem, cujus tanta majeſtas, tanta opera*? Sic plerique. Plenius *Cocc.* cum luſu venuſtiore: *Sibi tribuit* קלות *vilitatem, ut Deo* רב *magnitudinem &* כבוד *gloriam. Abnegat dignitatem, virtutem, ſapientiam ſuam; & Dei gratiam, potentiam, & ſapientiam, abundantiſſime in ſeſe exercitam, recognoſcit. Se declarat* ἄτιμον, *Deum* μείζω καὶ πλείω. Si *Jobus plenam culpæ agnitionem* hic præſtitiſſet, pronus amplecterer. Reperio *Nah.* 1: 14. abſolute poſitum קלות *viluiſti, ad ſummam vilitatem redactæs*, per *plagas ignominioſas.* Hoc III. intendiſſe videtur *Ab. Eſra*, quum a קלון *ignominia* hunc locum explicari poſſe monet: q. d. *ignominioſiſſime tractatus ſum: quid reſponderem Tibi*? &c. Aliquid *contumaciæ* hoc ſpiraret: niſi forte necdum penitus *ſedati doloris* hoc verbum appellare fas ſit. Malim tamen, *vilis ſum. Agnoſco infinitam inter me & Te*, O Deus, *diſtantiam: Te Creatorem potentiſſimum; me creaturam contemtam, & abjectam. Non eſt ergo quod Cauſam* meam *contra tantam Majeſtatem tueri coner. Numini* Tuo *debita veneratio* exigit, ut *me in ſacrum* potius *ſilentium tradam*, ac configam, quam ut ulterius diſputem pro *innocentia*, quam unus omnium intime noſti. Sequentia hunc ſenſum invitant: *Quid reſpondebo*, vel *reſponderem, Tibi*? Eſt *attoniti*, & *perculſi* magis, quam plane *convicti*, & *ſemet condemnantis.* Item, *Manum meam ori appono*, eſt *ſubmiſſio reverentiæ plena inferioris erga ſuperiorem*, cujus *Majeſtati* ſe *concedere* fatetur: vel & *ſtuporis attoniti, nec verba invenientis.* Ita *Cap.* 21: 5. & *Cap.* 28: 9. ſupra.

Verſ. 38. Confeſſionem non omni ex parte tam *liberam, ingenuam, completam*, quam Deus exigebat, arguit etiam hæc pars reſponſionis. *Vulgat.* I. paulo ſolutius: *unum locutus ſum, quod utinam non dixiſſem; & alterum quibus ultra non addam.* Variæ ad hæc conjecturæ enatæ. *Philipp.* 1. acumini ſuo fidens *duas* enotat *ſententias*, quas ex ore emiſſas nollet Noſter: alteram ex *Cap.* 7. *Eligit ſuſpendium anima mea:* alteram ex *Cap.* 9. *Si flagellat occidat ſemel* &c. Duas alias indicavit *Cajetan.* apud *de Pined.* reperiundas: ut & 2. quod *Gregor.* deſignari velit *tempus ante & poſt calamitatem. Sanct.* 3. ſatis confidenter, *unum, in quo modeſtiam non ſervatam fatetur, eſt quod cum Deo congredi voluerit? alterum quod gravius ſe punitum dixerit; quam par erat.* Quid R. *Levi* viderit 4. ad

Vſ.

Vſ. 36. tactum. Contra *Merc.* II. *Semel atque iterum ne ita crude intelligas, quod* unum *aut* duo *tantum in Deum dixerit, ſed quod* ſæpius *in Deum ſit locutus, dum adverſus ſocios integritatem ſuam mordicus tueretur. Significat ergo ſe* aliquoties *eodem regreſſum, non ultra tamen tale quid commiſſurum.* Subſcribunt plurimi: additque Cl. *Schmid. Jobum nihil extenuare, ſed ingenue confiteri ſe* ſæpius *in verbis ſuis erraſſe; nec quicquam in hac confeſſione deſiderandum.* Atqui *deſideraſſe* aliquid videtur Deus: & ipſe Vir D.ct. *poſtremam confeſſionem* agnoſcit *pleniorem.* Mihi quidem III. *ſemel iterumque* nec reſtricte nimis, nec ſane admodum laxe, ſumendum, & aliquid vel *excuſationis*, vel *extenuationis*, præ ſe ferre, videtur: q. d. *Fateor me in quibuſdam* imprudentius locutum: *nempe vincebat dolor, animabat cauſæ Juſtitia; aliquid relaxationis oppreſſo pectori datum: ſed non* reſponſabo *ultra: neque* pergam *contendere cum Numine, quod viarum ſuarum rationem*, captu omni ſuperiorem, *nemini reddere tenetur.* Sentis aliquid, non *contumax* illud quidem, & *rebelle*; ſed tamen necdum tam *ſubmiſſum*, tamque *tenerum*, quam quod in noviſſima confeſſione relucet. Qui ad Libri hujus univerſam *Oeconomiam*, ejuſque diſpoſitionem exactiſſimam, attenderit, in hoc primo *Jobi* reſponſo non ulterius progrediendum eſſe, facile largietur. *Sinceræ* Sanctiſſimi Viri *pietati*, & *virtuti*, nihil hinc decedit, quod non ad vere *paternas* haſce Dei *convictiones*, *infinita clementia temperatas*, ſemet protinus *in ſaccum & cineres proſtraverit*, atque *talem defenſionem ſui* ut *illegitimam*, & Deo *injurioſam*, condemnaverit. Scilicet qui per varios gradus in tantam audaciam, ex optimæ cauſæ fiducia, implicitus fuerat, inde non niſi per varios gradus convictionum ab *Elihuo*, ab ipſo Deo, admotarum, potuit explicari: Sapientia Numinis ita rem hanc moderante; ut *Opus gratiæ verticordiæ*, & *victricis*, in *Jobo* ſenſim *ad officium revocando*, tanto illuſtrius reſplenderet.

CAPUT QUADRAGESIMUM.

Verſ. 1. ויען יהוה את־איוב מן סערה ויאמר :

Verſ. 1. ET reſpondit Jehova Jobo ex turbine, & dixit.

2 אזר־

2 Ac-

Verſ. 1. Quæ *generatim* ad modum *Apparitionis* hujus pertinent, *Cap.* 38: 1. diſcuſſa. *Speciatim* diſpiciendum, cur denuo *ex Turbine* inſtetur, atque *longiſſima* fiat *egreſſio*, qua ad vivum depinguntur *duo formidoloſiſſima Naturæ portenta*, titulo *Behemothi* & *Leviathanis* inſignita. Inverecunda ſententia I. quorundam, qui cum *Theodoro Mopſueſteno* duo hæcce capita adulterina cenſent; quum *Oeconomia* Libri ea aperte requirat; & nobilior ſit, ſublimiorque, character dictionis, quam ut a mala manu potuerit proficiſci. Rabbini ferme II. exiſtimant, *Jobum* necdum fractum, atque ex parte ſaltem adhuc contumacem, altera hac Actione fuiſſe conterrendum; ut Deo victas præberet manus. Contra *Merc.* III. *Nos hæc*, inquit, *non tam ad coarguendum Jobum, qui plane jam victum ſeſe agnoſceret, & culpam ſuam faſſus erat, adjecta putamus, quam ut magis ac magis confirmaretur ad Dei potentiam, & providentiam agnoſcendam* &c. Conſimiliter plurimi. Media via IV. *Calvin. Conc.* CLIV. *Mirum videri poſſit, quomodo Deus* Jobum *iterum modo formidabili alloquatur; quomodo ipſum ad certamen provocet, ejuſque arrogantiam irrideat, cum ipſe jam in ſe proſtratus fuerit. Sed in eo animadvertitur, quum nos humiliati ſumus, eſſe adhuc reliquias aliquas ſuperbiæ, in nobis occultæ, quæ non apparet niſi coram Deo, & qua nos ab Ipſo purgari*

2 Accinge, age, ſicut Vir lumbos tuos; interrogabo te, & notum fac mihi.

3 Numquid etiam irritum facies judicium meum? condemnabis me, ut juſtus ſis?

4 Er-

2 אזר־נא כגבר חלציך ואשאלך והודיעני :

3 האף תפר משפטי תרשיעני למען תצדק :

4 ואם־

ri oportet &c. Nempe ſemper ſunt aliqui receſſus in corde: Deuſque etiam in iis qui ſe cupiunt ſubjicere aliquem morbum arcanum cognoſcit &c. &c. Hæc cum noſtro calculo ad *Cap.* 39. paulo ante poſito conveniunt. Nimium acumen *Rambani*, qui ex omiſſo *He Emphatico* in סערה, quod *Cap.* 38: 1. aderat, colligit, hunc *alterum turbinem* non tam *vehementem* fuiſſe. Non multum etiam tribuere auſim ſuſpicioni Erud. *de Pined.* hac ſecunda Dei oratione *Turbinem invaluiſſe, & perſtrepuiſſe vehementius, forte etiam ad majorem terrorem, & potentiæ Divinæ illuſtriorem ſignificationem inſtaurata fuiſſe tonitrua, & aliquam ſpeciem ſplendidiſſimam objectam oculis Jobi, qua repræſentaretur* Deus ſpecioſis indutus veſtibus: *tum etiam excitatus turbine multus pulvis, impetu concurſantium ventorum, quo facies Jobi, & aliorum ibi adſtantium, obduceretur.* Hæc *Bolduc.* non nimis æquus in *Pinedam*, deridet. Ego in medio, ut propoſui, ita relinquo: aliquid ad *Cap.* 42: 5. de media parte hujus conjecturæ diſceptaturus, *num viſibilis ſpecies Majeſtatis Divinæ oblata fuerit Jobo.* Quorſum porro *Behemothi*, & *Leviathanis*, illæ *ampliſſimæ deſcriptiones* ſpectent, ad *Vſ.* 10. commodius diſquiretur, enucleata primum introductione, quæ iſtis picturis mirabilibus præfixa, ſimul verum earundem ſcopum haud dubie figere, & pandere, apta.

Verſ. 2. Recurrunt hic eadem omnia, quæ ad *Cap.* 38: 3. dedimus. Tenemus cum *Mercero* acrem, ſed amicam, *Ironiam.* Cl. *Cocc.* ait, *partim ironicam, partim metaphoricam eſſe juſſionem. Quatenus ironia ſit, excitari noſtrum ad virium ſuarum, judiciique, abnegationem: quatenus metaphora, ad virilem in Deo fiduciam, & confeſſionem Judicii ejus.* Sequentia arguunt, *meram eſſe ironiam,* qua denuo pungatur Noſter, ad nimios ejus ſpiritus comprimendos. Colligimus inde, eos necdum in totum reſediſſe; atque confeſſionem priorem magis *Reverentiæ* fuiſſe, *injuriam*, quam pro Arbitrio injunxerat ſuprema Majeſtas, *concoquere*, & *ex animo delere, paratæ*, quam *ſubmiſſionis abſolutiſſimæ*, ſemet condemnantis: & Dei *vias Juſtiſſimas* agnoſcentis, etiam tum, quum *innocentiam* ipſam *in fornacem* mitti graviſſimarum tentationum.

Verſ. 3. Habes ſimplicem, & commodum, nexum; in quo expediendo multa a multis tentata. *Origen. Chryſoſt.* aliique *Græci* I. præeuntibus LXX. aliquid admodum mite hinc elicuere; *putaſne me aliorſum hæc tecum egiſſe, quam ut tu Juſtus declarareris?* In hunc ſenſum plura dabit *de Pined.* Rectius *Vulg.* II. *Numquid irritum facies judicium meum? & condemnabis me ut tu juſtificeris?* Hoc *Gregor. Philipp. Thom. Nicol. Latini* fere omnes, ita accepere, ut verba ſonant, *Noſtrum nimis tendendo pro innocentia ſua, Divinæ Juſtitiæ, & æquitati detraxiſſe* &c. Nimis durum viſum *Pinedæ* ita III ſenſum remollienti, *irritum facere judicium Dei, non tam eſſe, iniquitatem Deo tribuere, quam illius decreti, ſententiæ, juris, menſuræ, ſtabilitatem, & firmitatem infirmare, quaſi Jobus querimoniis ſuis menſuram calamitatis, qua ipſum adfecerat Deus, mutatum, & imminutum ire voluiſſet.* Vicinum IV. quod Doct. *Tigur.* dant, *Numquid reſcindes a me judicata?* &c. Preſſius in vim particulæ האם inſtans *Merc.* V. *Non ſatis tibi eſt juſtitiam tuam defendere, niſi & me inſuper ut* injuſtum *accuſes? id quod facis quum me tibi inimicum quereris, & te ſupra modum cruciari ais.* גם Etiam *emphaſin habet, & neſcio quid urgens.* Ex mente Cl. *Cocc.* VI. גם connectit hoc colloquium priori, h. ſ. *ſi in gratia, & proviſione boni, me accuſare non potes; an ſaltem* judicium meum culpabis, *quaſi vel negligentia, vel deſpectione,*

vel

4 ואם־זרוע כאל לך ובקול כמהו תרעם׃

4 Ergone brachium, ſicut Dei tibi eſt? & voce, ſicut ille, intonabis?

5 עדה־

5 Or-

vel [illegible], *vel malitia male judicem; vel* judicium *ob impotentiam, aliamve cauſam, non exequar? Qui* Judicium *Dei non laudat per omnia, is neceſſario aliquid iſtiuſmodi reprehendit, ſibique adeo juſtitiam arrogat.* Cl. *Schmid* τῷ גם inſiſtens VII. *Omnium optimum videtur,* inquit, *Dominum primo concedere Jobo, quod Juſtitiam ſuam contra Socios ipſi defendere licuerit: ſed ſecundo reprehendere modum defenſionis, quo eo uſque ſit progreſſus, ut ipſum Deum & Judicium ejus accuſaverit.* Admitti poſſet, niſi Vir Doct. *Judicium* illud *Dei* exponeret de *Ordine Salutis hominibus conſtituto, quem Jobus culpaſſet, quaſi melior eſſe potuiſſet, imo debuiſſet.* Convenienter *Hypotheſi* id repoſitum & heic: ſed nego hanc fuiſſe cauſam querelarum: aut id Noſtro unquam in mentem fuiſſe. Audacter dico, nimis ille *injuſtus, importunus, atque adeo jejunus* fuiſſet *Cavillator, & Criminator viarum Dei,* ſi *Ordinem Salutis* tanta *querelarum tempeſtate onerare* ſuſtinuiſſet; atque ad *beatam immortalitatem evehi* per *crucem,* & *adflictiones,* nimis iniquum, & acerbum, judicaſſet. Teneo VIII. *Judicium Dei* eo ſenſu, quem plerumque exerit, & exiſtimo Noſtrum nunc ad *finem, & exitum,* hujus certaminis caſtigari, quod non contentus *innocentiam ſuam,* & *ſuum* משפט *Judicium,* acerrime defendiſſe, (quod ſalva veritate poterat, quin debebat) eo uſque æſtu diſputandi ſe abripi ſiverit, ut *Deo* משפט *Judicium ſuum* detractum iverit, quaſi ſe *Juſtum eſſe* & *innocentem* obtinere non valuiſſet, niſi *Deum* quodammodo *condemnaſſet,* atque *in hac Cauſa æquitatis,* & *juſtitiæ, rationes non ſervaſſe* erga *Religioſiſſimum* ſui *Cultorem,* contendiſſet, & magnis paratragœdiationibus urſiſſet. In eo graviſſime peccatum fuiſſe a Noſtro, cetera inſontiſſimo, nemo dubitat. Hoc jam prima confeſſione necdum ſatis rotunde ab Eo agnoſci, neque *gravitati delicti illius* hanc *pœnitentiam reſtrictiorem* reſpondere, circumſtantias omnes expendenti non difficulter liquebit. Habes rationem, cur heic loci demum iſta taxatio inſeratur, quam primæ orationi intexendam potius fuiſſe, aliquis diceret. Sed revera juſtior hæc ſedes: quod ad convictiones illas tam acres ſimul, ſimul mites, & infinitam bonitatem ſpirantes, necdum cor *Jobi* penitus colliquefactum, atque in lacrymas pœnitentiæ effuſum fuiſſe, apparet. Hoc autem revera erat ſuum *Judicium,* משפט, *Jus,* cum *imminutione* & *infractione Judicii* משפט, & *juris, Divini,* velle obtinere, & *Deum* quodammodo *condemnare,* quod *Religioſiſſimi* ſui *Cultoris virtutem, pietatem, innocentiam,* nimis *duriter,* & *injuſte, tractaſſet,* tam fœdis plagis objiciendo eum, qui præmia, piis promiſſa, cumulatiſſime ſe recepturum exſpectarat. Ad rem, in hoc poſtremo membro, *de Pineda. Itane vero neceſſarium putas Judicium meum nota aliqua iniquitatis adſici, ſi tu declarandus ſis innocens? Atqui bene ſtare poteſt mei Judicii æquitas cum tua Innocentia. Non pugnat in meo Judicio Sanctitas cum ærumnis.* Hæc *præjudicata* videlicet *opinio* non *Treſviros,* non *Elihuum,* tantum occuparat, ſed & ipſum *Jobum* tranſverſum egerat; qui nunquam ad tam *graves expoſtulationes cum Deo* proceſſiſſet, ſi *mala* ſibi *immiſſa* non ad *pœnam,* ſed ad *probationem* virtutis, *coronamque* Capiti ejus tandem imponendam, pertinere ſciviſſet.

Verſ. 4. Miris fidiculis *Origen.* I. hinc elicuit *præconium virtutis Jobææ,* quaſi *in vincendo Satana ſe fortiſſimum & Divino* quodam *brachio præditum* probaſſet. *Græci* nempe dederant cum *interr.* ἢ βραχίων σοί ἐστι κατὰ τοῦ κυρίου &c. quod ille in contrarium ſenſum rapuit: ſequentibus ita illuc detortis: *Adverſarium deviciſti. Accipe ergo coronam. Indue ſplendorem: triumpha hoſtes ſuperbos; eoſque pedibus tuis obtere* &c. Nihil alienius a ſerie; quæ *caſtigationem* præfert, non *laudem.* Sine *interrog.* II. *Vulg.* longius producta periodo ad *Vſ.* 9. *Et ſi habes brachium, ſicut Deus, & ſimili voce tonas: Circumda tibi decorem &c. Diſperge ſuperbos* &c. *Reſpice* &c. *Abſconde eos* in

in pulvere &c. Et Ego confitebor tibi &c. Pericope ſic ordinata varie exponitur a Latinis. *Philipp.* aliique 1. *Stultum eſſe cum Deo contendere illum qui divina virtute indiget ad ſalutem ſuam: ejuſdemque ope ad ſævos hoſtes qua dæmones, qua homines, vincendos.* Propius ſcopo *Thom. Aquin.* 2. *Non debere hominem gloriari de juſtitia ſua, cum non poſſit ſuis ſibi viribus ſalutem præſtare.* Præiverat *Gregor. Si potes hæc terribilia facere, ut Ego, tibi, & non mihi, deputa omnia bona quæ feciſti: ſin non potes; liquet quod a reatu nequitiæ tua te virtute liberare non vales.* Nutat 3 hoc *Sanctii. Ille ſolus poterit cum Deo de Juſtitia, aut de potenti virtute, contendere, qui paria Deo poſſit: Hoc non poteſt Jobus, ergo neque ſuam adverſus illum innocentiam, & juſtitiam, tueri.* Non firmiore ſtat talo 4. illud *Pinedæ, vanos eſſe conatus Jobi, qui Dei Judicium irritum facere voluerit, quod Eo non ſit ſuperior alius Judex: oportere proinde, ut Deo flagellanti ſupplicetur ſine querimoniis.* Cum *interrogat.* negante III. *Merc. Habeſne brachium quale Deus* &c? *ut mecum* ſcil. *contendere audeas aut poſſis.* q. d. *ubi ea facere potueris, quæ Ego, tum te mihi parem agnoſcam, & mecum tibi contendere licebit. Quod ſi hæc non potes præſtare, cede & te mihi ſubjice, mea judicia, eorumque cauſas, non inquirens curioſius.* Dubitanter *Cocc.* IV. *An tua eſt potentia illa per quam ſalvus es, qui poteras mille modis eſſe perditus?* vel, *an tu, aut ullus homo, habet potentiam, qua poſſit Deo reſiſtere?* Longiuſcule abit *Crinſoz.* V. *An vero, recognoſcens meam perfectam juſtitiam, nihilominus reſiſtere velles meæ potentiæ, tuæque voluntati obſequi? Vireſne tuæ meas æquabunt?* Non caret hiatu VI. quod *Vatabl.* dedit: *Æquaſne Deum viribus?* i. e. *Deus eſt potentiſſimus; fieri ergo nequit ut non ſervet hominibus juſtitiam.* In vicinia *Schmid. Confutatur accuſatio Jobi argumento a ſumma potentia petito, cum qua pari paſſu ambulet juſtitia; ita ut ubi ſumma potentia, ibi etiam ſumma juſtitia & ſapientia ſit: & contra.* Tangendus VII. conatus novus, in nova *Explicatione Libri Jobi ad Methodum Patrum*, quæ prodiit *Pariſ.* ante quadriennium; cujus copia mihi hiſce diebus contingit. Cenſet Doctiſſ. Auctor *Jobum* in ſuis hiſce calamitatibus immeritis *perſonam geſſiſſe Mediatoris noſtri*; atque propterea tam *graves, & acerbas, querelas*, de *plagis innocenti inflictis, miſcuiſſe.* Eſt Vetus Hypotheſis: cui ſuperſtruitur *Myſtica* valde, & *mere Allegorica*, interpretatio, horum poſtremorum capitum. Loquens nempe hic inducitur *Dei Filius manifeſtandus in carne*, qui *Jobi querimonias ſedet*, quin *audacias compeſcat*, quod quamvis *typum ſuſtinuerit Mediatoris* in *paſſionibus* illis & *vexationibus*, quibus objectus fuerit; neutiquam tamen ipſe ſit *Mediator*, ac *Redemtor* generis humani; *tantæque dignitatis*, ut *jure conqueri* potuerit de *acerbitate malorum in ſe immiſſorum.* Verſui noſtro inde hic ſenſus ſubjicitur: *An tu poteris forti brachio ſternere principem hujus ſeculi, eumque terris expellere, prout Cœlo præcipitatus fuit?* Non abſimile quid reperio in *Gloſſ. Ordin* in qua *Brachium Dei habere*, exponitur *Filium operantem gignere*; & *voce tonare*, item, *conſubſtantialem ſibi Filium mundo terribiliter demonſtrare.* Quantis incommodis *Myſtica* illa *Hypotheſis* laboret, exequi non vacat. Eam quoque non aliam ob cauſam attigi, quam ut occaſione ejus monerem, a *Litera* propterea in ſublimiorem huncce campum tranſcenſum videri, quod variæ, & diſſonæ, expoſitiones vix darent ubi pes figi poſſet. Certe in iis, per quæ ante ivimus, nihil adhuc tale comparuit, in quo ſatis tuto acquieſci poſſe videatur. Materia, ſeries, Oeconomia Libri, hunc mihi ſenſum VIII. ſuggeſſere, *refutari illam partem querimoniarum Jobi*, quibus *ſibi injuriam* a Deo *illatam*, & *jus* ſuum *everſum*, contenderat ſumma cum animoſitate, & exaggeratione. Illos *animos*, qui necdum *plane conſederant*, nunc porro graviter non minus, quam clementer, reprimit Deus, ironia aculeata rogando, *Ergone brachium tibi quale Deo, & voce, quali ille, tonabis?* Itane vero Talis tu, cui Ego, ut æquali meo, majorem debuerim reverentiam, quam ut Eum, pro meo arbitrio, ad tempus, miſeriis objectarem? Tantane perſona Tua, ut non ſuffecerit Tibi, *Juſtitiam*, & *Innocentiam*, contra calumnias defendiſſe Amicorum, ſed etiam *me condemnare* vel debueris antea, vel nunc etiam pergas, per minus rotundam huncce ſubmiſſionem, qua *Majori concedens* videlicet, *cauſam* Tuam *meliorem*, atque *vim, injuriamque*, Tibi a me factam, non obſcure innuis. Hoc toties a Noſtro dictum fuerat, & quidem contentioſiſſime, ut reliquias illius cogitationis ei hæſiſſe, nil mirum ſit. Addere auſim, ni hoc ſtatuatur, poſtremæ huic Actioni nervum quodammodo adimi: quorſum

ſum

5 עֲדֵה־נָא גָאוֹן וָגֹבַהּ וְהוֹד וְהָדָר תִּלְבָּשׁ׃

5 Orna te, age, magnificentia & celſitudine; majeſtatem & gloriam induas.

6 הָפֵץ

6 Ef-

ſum enim tam *acres ironiæ*; tam *fortia tela*; tam *gravia*, ut ſic dicam, *arma* Dei omnipotentis? ſi *Jobus* præcedenti illa confeſſione totum hocce quicquid erat fermenti ex animo delevìſſet. Plura ad *Vſ.* 9. ſubferentur. Concludo, hanc videri proximam, & juſtiſſimam, rationem connectendi: *Jura tua* a me *imminuta*, & *everſa*, *conqueſtus es*. Et *quænam* illa *Jura*? An forte omnia Tua mihi non debes? Ecquid *independens* aliquod *Numen* es? Ecquid *brachium* geris quale Deus? & *ſimili voce*, Majeſtatis plena, *intonas*? Semis aculeos Deo dignos, & cordi pientiſſimo perſanando unice aptos, quibus eidem intime inſinuatum, & infixum, qui *Deo dicam ſcribit injuriæ* ſibi *illatæ*, *ſemet* quodammodo *Deum facere*; & *ſupremam* ſibi *arrogare Majeſtatem*.

Verſ. 5. In hunc ſenſum apertiſſima jam inſtantia. *Orna te*, *age*, *magnificentia & celſitudine &c.* Habes *Divinitatis Characteres*, per *congeriem*. Ex hoc potiſſimum loco ſuſpicio oborta Erud. *Pinedæ*, quam ſupra attigi, de *Apparitione glorioſa*, *qua ſplendidis ornamentis indutus Deus*, *Jobo ſeſe obtuliſſet*; *inter tonitrua* & *fulgura evibrata*. Id ſpernere non auſim: non etiam pro certo admiſerim. Hoc indubitatum, denuo *acerrima ironia* feriri Noſtrum, quod *Deum toties in congreſſum depoſcendo*, & *provocando*, in *magniloquentias* abreptus fuerit *parum decoras*, & rationi ſimul, ac religioni, directe adverſas. Ex parte ad mentem noſtram *Sanctius*: *Diſceptare cum Deo voluerat Jobus*, *& in eo congreſſu oſtendere innocentiam*, *& juſtitiam ſuam*: *quod erat ſuperiorem in ea diſceptatione locum tenere velle. Innuitur ergo*, *Jobum in ſua cauſa tunc triumphaturum*, *cum æquale Deo brachium adferre*, *& ſimilem in* tonando, *&* fulminando, *contentionem exerere poſſet*. Addit ſubtilius hocce. *Tonare hoc loco idem eſſe reor*, *quod agere cauſas*, *magno ardore dicendi*. Tonare *enim &* fulminare *dicitur Orator*, *cum magno ſpiritu cauſam agit*. Triumphantis *autem ſignum*, induere decorem, i. e. *pretioſas & elegantes veſtes*, *quales decent fortunam lætam*, *& triumphalem inceſſum*. Erigi in ſublime, *eſt adſcendere in triumphalem currum*, *gratulante*, *& plaudente*, *turba*. q. d. Deus, *tunc conceſſurum ſe eſſe Jobo palmam*, *cum parem nactus fuerit & in agendo virtutem*, *& in dicendo facultatem*. Poſtrema hæcce in nimiam abeunt ſubtilitatem. Priora omnino ad rem pertinent: nam *paterne* jam, & graviter, *ridet* Deus *illas animoſiſſimas Jobi provocationes*, quas *Cap.* 9. 13. 23. & 31. late evolvimus; earum *abſurditatem* Noſtro clementiſſime ante oculos proponens, ut ad clariſſimam hancce lucem convictionis altius in ſe deſcendere, ſeque profundius adhuc Numini ſubmittere diſceret. Pulchra, & ſolida, obſervatio Cl. *Cocc.* reſpici ad *Majeſtatem*, & *Magnificentiam Judicis*, *veſtitu regio præſidentis*, *& oculos præſtringentis*. Hoc cur ſubtilius non tantum, ſed & anguſtius vocet Cl. *Schmid.* non exputo: nam Sacræ Literæ in eo vel maxime *Supremæ* & *Independentis Majeſtatis argumentum* collocant. Concinunt phraſes. עדה affert *amictum*, & *paratum ſplendidiorem*, *in publicum cum pompa ſolemni procedentis*. Cum eo rite conſertum לבש *indui*, *veſtiri*. גאון eſt *Magnificentia*, & *celſitudo* ſupra alios omnes *eminentis*. גבה eſt *altifrons majeſtas*. הוד eſt *ſplendidum* & *gloriæ plenum decus*. הדר eſt *præcellentia gloriæ*, & *majeſtatis*, *cui omnia concedere*, *ac faſces ſubmittere coguntur*: *Pſ.* 145: 4. &c. &c. Cuncta hæc ſenſum a nobis poſitum evidenter adſtruunt: quemadmodum ex iiſdem adfirmatur, & ſupra dubitationis aleam locari videtur, *univerſa* noſtra *Hypotheſis* de *Exceſſu provocationum Jobi*, quæ *cardinem* ſimul, & *Nodum*, *Tragœdiæ*, lætiſſimum exitum ſortituræ, conſtituunt.

Verſ. 6. Conſpectus ille magnificus *Numinis*, *pro Tribunali ſedentis*, commendatur ex *ſubnexo exercitio gravium Judiciorum in ſuperbos*, & *ſupremam Majeſtatem agnoſcere*, ac *re-*

ve-

6 Effunde quaquaverſum efferveſcentias Naſi tui; & adſpice omnem elatum, ac deprime eum.

7 Adſpice omnem elatum, ac contunde eum; & contere improbos ſub ſeſe.

8 Ab-

6 הפץ עברות אפך וראה כל־גאה והשפילהו :

7 ראה כל־גאה הכניעהו והדך רשעים תחתם :

8 טמנם

vereri, *negantes.* Nempe *ſummi Numinis* eſt

Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.

Continuatur *Ironia*, in hunc ſenſum: *Si injuria tibi a ſuprema Majeſtate facta*, ut contendiſti, *& tu Numen Sacroſanctum, ac inviolabile, geras neceſſe eſt. Effunde* ergo *in eos qui Majeſtatem tuam lædere auſi*, *Naſi tui* irati, & *indignationis pleni*, *efferveſcentias. Adſpice acri oculo omnem ſuperbe in te conſurgentem, atque elatum; eumque ictu fulmineo ſterne.* Neſcio quid glaucomatis hic offuſum *Codurco*, quum ait, *Dominum Jobo omnipotentiam ſuam proponere duplici argumento: quorum unum ſit, e providentia in exitio improborum & ſuperborum, alterum e creatione immanium belluarum, Behemoth & Leviathan.* Hæc male cohærent. Gravius adhuc impingit, quum ſubnotare non veretur, *Quod Dominus e Jobo quærit*, condemnabiſne me? *Id nunquam in animum ſuum Job induxit; extremæ enim eſſet veſaniæ. Sed quia ita exiſtimarant Quatuorviri ſuperiores, ab illa tam impia ſententia Dominus purgatum Jobum vult.* Itane? ut *Jobus* abſolvatur, Deo ipſi contradicetur, & quod diſerte hic *Jobo* objectum, id *in animum induxiſſe* negabitur? Sed *extremæ id fuiſſet veſaniæ!* Quid tum poſtea? An propterea negandum; & in frigidiſſimam ſententiam detorquendum, quod ipſe Deus ad *puriorem* & *planiorem*, *confeſſionem ſummæ imprudentiæ*, *temeritatiſque*, Noſtro *exprimendam*, ei ante oculos proponit? *Veſaniæ* tamen vocabulo in Viro Sanctiſſimo lubentius abſtineo; & dicam potius, id *extremæ* fuiſſe *imprudentiæ*, *temeritatis*, & *elationis*, cui ipſi *deprimendæ*, *contundendæ*, & *ex medullis* ejus penitus *expellendæ*, poſterior hæc oratio deſtinata. Ejus *introductio* hæcce, variis modis non tam explicita, quam applicita, cum reliqua ſerie colligari non poſſe videtur, niſi hos ictus *Jobum ex obliquo petere*, *eique pœnas ſuperbis certiſſime* aliquando *infligendas in memoriam revocari* ſtatuatur. עברות אף non ſunt *furores iræ*, ſi proprietatem Linguæ quæras, multo minus *Radii iræ*, quos adfert Cl. *Schmid.* ſed *efferveſcentiæ Naſi:* a formulis עלה אפו *adſcendit Naſus ejus*, inſtar fluvii: & עבר אפו *tranſivit Naſus ejus*, *extra ripas* quaſi *efferveſcens*, ad *iræ*, cujus ſedes in Naſo, *impetum effuſum*, depingendum. Iſti imagini reſpondet verbum הפץ, cujus Thema פוץ in *Origine* eſt *excrevit*, *exundavitque*, *aqua.* Tactum in *Juvenil.* & latius probatum L. I. *Orig. Hebr.*

Verſ. 7. Idem nexus, ſenſuſque. Verbum הכניע quod *deprimere*, *incurvare*, *humiliare*, reddi ſolet, iſtam *ſecundariam* vim adſcivit a כנע كنع *contractis ex ariditate digitis, manibuſve, torpuit, jacuit, impos hæſit.* Inde הכניע proprie, *contuſis & contractis jacere fecit manibus.* Splendida figura: cui ſuccinit altera, *Et* הדך *contere improbos ſubter ſe* i. e. *Ita illorum celſitudinem ſolve, & tumorem tunde, ut laxatis nervis, diſſipatis viribus, contuſis artibus jaceant.* Sic præclare *Cocc.* Thema non דוך, vel דכך, ſed הדך, ut recte *Merc.* cognatæ haud dubie ſignificationis: nec pugnat, quod olim protuli ex *Arabica*, ubi هدك. הדך eſt *diruit ædificium*, *montemve*; idem quod هدم ut in *Camuſo* annotatum; nam illud *diruere* palam a *comminuen-*

8 טמנם בעפר יחד פניהם חבש בטמון׃

8 Abſconde eos in pulvere pariter; facies eorum obliga in abſcondito.

9 וגם־אני אודך כי־תושיע לך ימינך׃

9 Tum & Ego confitebor tibi; quod ſalutem dextra tibi tua præſtare valeat.

10 הנה־ | 10 Ec-

nuendo & *conterendo* propagatum.

Verſ. 8. Inſtatur *in ſupplicia ſuperbis inferenda*, inſigni acceſſione. Prius colon *Merc.* bifariam exponi poſſe cenſet, ut *Abde in terra*, vel ſit, *manda ſepulcro*; vel, *in carcerem detrude.* Poſterius eligit *Cocc.* vel potius utrumque conjungit, *Occultare in pulvere* declarans *in carcere ſervare ad ſupplicium.* Neutrum textui ſatisfacere arbitratur *Schmid.* qui *per tropum* potius deſcribi putat *dejectionem e ſublimi ſplendore*, *divitiis*, *potentia*, *qua ita corruant*, *ut in terram abſorbeantur*, *nec quicquam de illis compareat*, *ſicut quando gravia pondera ex alto dejiciuntur.* Eſt imago, quæ haud dubie etiam *Merc.* & *Cocc.* obverſata, quatenus nemo dubitet, quin *abſcondere in pulvere*, ſit, generali uſu, *ex alto dejicere*, & *proſternere in pulverem*, *Naſos illos Cœlum elatos.* Iſti jam adſpectui ſuperaddendum vel alterutrum, vel utrumque potius, illud, quo ad *pulverem mortis*, tunquam *Carcerem Dei*, ſuperbiſſimos mortales detrudi innuitur. In eundem ſenſum explicuit *Merc.* & illud, *Facies eorum alliga in abſcondito.* i. e. *Tolle eos de medio.* Cl. *Schmid.* etiam intra hos fines ſubſiſtit, ſubtilius premens חבש *obligavit*, q. d. *Tam alte eos deprime in pulverem*, *ut perpetuis tenebris obruti maneant*, *quaſi facies eorum faſciis eſſent obligatæ*, *ut videri nequeant*, *nec unquam inde emergant.* Ad eam rationem & *Vulgat.* dederat, *Abſconde eos in pulvere ſimul*, & *facies eorum demerge in foveam.* Cl. *Cocc.* vadit ultra, & 1. quidem *obligare faciem* cenſet in *metaph.* dictum *a damnatis*, quibus *facies obnubebatur.* 2. טמון refert ad *Tenebras loci abditi*. ex *Cap.* 20: 26. quaſi notaretur ὁ ζόφος τοῦ σκότους *Jud.* vſ. 13. De *Diabolo* autem 3. ut improborum capite, judicium hoc præcipue intelligendum autumat. Illuc etiam tendit noviſſima *Explicatio Gallica*, modo laudata. Ad *ſtatum damnatorum*, ubi *æterno opprobrio opplenda ſuperborum ora*, reſpici, lubenter admitto; nam *Mors* illa *prima*, *maledictionis plena*, qualis hic pingitur, in *Mortem ſecundam* præcipitat. Directe tamen טמון de *Fovea ſepulcri* interpretor, & quidem ut *Carcere tenebricoſo* ſummi Numinis, ubi jam *prædamnatorum vultus* velut *obnupti*, & *omni ignominia cooperti.*

Verſ. 9. Verba plana: ſententia neutiquam. *Vulgati* arctiorem illam copulam cum *Vſ.* 4. ſupra dedi; *ſi talia præſtare vales*, *tum* & *ego confitebor tibi*, *quod ſalvare te poſſit dextra tua.* Non aliter *Merc.* quamvis אם *Vſ.* 4. *interrogative* ſumſerit: quaſi nunc tandem ſubſumeretur, *Hæc ubi feceris*, *de Te confitebor*, *quod tua potentia* & *robore te ipſe ſervaris*, *alterius cujuſpiam auxilio non egens*, *ſed tibi ipſe ſufficiens*, *ut Ego: atque tum quoque demum te parem mihi agnoſcam*, *qui mecum certare* & *contendere poſſis.* Subtilius *Cocc.* *Argumenti vis noſcenda.* *Si is qui accuſat Dei judicium*, *ſalvus eſt cum aliis hominibus*, *maxime timentibus Deum*, *licet impetentibus eum elatis* & *improbis*, *oportet*, *ſi juſta eſt Divini judicii accuſatio*, *ut is ſua potentia ſalvus ſit.* *Atqui is ſalvus eſt*, & *non ſua potentia.* *Ergo falſa eſt judicii Divini accuſatio.* Non fluit e limpido; *quomodo* enim jam *Jobus ſalvus*? & quinam *illi improbi* & *elati Jobum impetentes*? *Dæmonesne*, an *homines*? *Hoſtes*, an *Amici*, ſed *calumniis onerantes*? Poſterius nonnullis placuiſſe video; nimis durum ſane; nec valde ad rem. Cl. *Schmid.* hæc *ad ſtatum controverſiæ*, *an Deus* ſine jure, *imo* contra jus *homines pios adfligat*, ita applicat: *Si hæc facere valueris*, *tum confitebor etiam Ego tibi*, *quod potis ſis tuam juſtitiam adverſus me vindicare*, & *tueri*; *quam a me premi putas ordine ſalutis per adflictiones conſtituto.* Poſterius amputa, & non procul aberis a vero. Nempe qui *in-*

10 Ecce, age, Behemoth, quem feci tecum; gramen ſicut bos comedit.

10 הנה־נא בהמות אשר עשיתי עמך חציר כבקר יאכל׃

11 Ec-

11 הנה־

juriam ſibi *factam* a ſummo Numine 'contendit, is Numen & Ipſe habeat, Deoque parem tum *potentiam*, tum *juſtitiam*, poſſideat, neceſſe eſt. Hoc ſenſu graviſſime dictum, *ſi talia præſtiteris, tum confitebor & Ego tibi, quod Divino polleas brachio, atque ut Independens honorari merearis.* Poſſis adhuc fortius, & aculeatius: *Tum confitebor & Ego tibi, injuriam* ſcil. *tibi a me factam; quoniam Tua tibi dextra ſalutem præſtare valebit: neque neceſſe erit, ut a meo pendeas nutu; meamque vel opem, vel gratiam, expectes, aut implores.* Radius, ni fallor, convictionis, ictu fulmineo potentior, ad *gravem* illum *exceſſum*, cujus ſe reum fecerat Noſter contentioſiſſimis ſuis provocationibus, ei ante oculos ponendum; atque ita profundiorem propterea agnitionem, humiliationemque, in tacto jam, ſed necdum ſatis fracto, Viri pii corde, producendam.

Verſ. 10. Deventum tandem ad *Coronidem* horum certaminum ſtupendam plane; ampliſſimam nempe, omnibuſque orationis luminibus diſtinctiſſimam, deſcriptionem duarum *Belluarum*, quæ *Behemothi*, & *Leviathanis* nominibus ita innotuere, ut tamen necdum notuiſſe dici queant, nulla adhuc ſententia ad liquidam illam lucem, & rationem, perducta, quæ dubitationem omnem dirimat. Ut in campo libero, & patenti, ſtrenue indultum conjecturis, quas hic unum ſub conſpectum dabo. Et primo quidem quod ad *Behemoth*, ex *forma* plurali בהמות anſa I. data *Græcis* ad θηρία *animalia* in genere, quæ a quibuſdam in *Caten.* de *vermibus corpus Jobi depaſcentibus* ridicule expoſita. *Chald.* item בעיריא *Beſtias* tenuit: quem ſecutus *Ramban*, hoc nomine deſignari cenſens quamcunque *Beſtiam* aut *feram terreſtrem*, *majore* quadam *vaſtitate corporis conſpicuam.* Hinc non alienus *Chryſoſt.* in *Caten.* Nota II. Fabula *Rabbinica* de *Bellua monſtroſiſſima, quæ quotidie herbas mille montium depaſcat*, *Pſ.* 50: 10. huc detorto. Videſis *Eſram Apocryphum L.* 4. *Cap.* 6 *Lyran. Buxtorf. Syn. Jud.* ubi monſtrum hoc שור הבר *Taurum Sylveſtrem* a *Rabbinis* appellari monet. Ex ridiculario ſerium fecit III. *Sanct.* contendens *Taurum* intelligendum, non *efferum* illum & *Sylveſtrem*, de quo nos ſupra, *Cap.* 39. ſed *Domeſticum*, & quidem jam *robuſtum, grandem, qui dominetur in gregibus.* Addit, *non parum facere ad augendam hominis infirmitatem, quod domare non poſſit* belluam *quam habet ſibi* familiarem, *quam quotidie videt, & ex cujus admiſſaria opera vaccarum habet utiliſſimam ſobolem.* Crediderim eum primum, & ſolum, hinc ſtare. Certe ne minima quidem ſpecies huic ſententiæ ſubeſt, quantumvis forte colores nonnulli convenirent. Sed quod ille de *Elephanto, plurima non quadrare*, de *Tauro* fidentius adfirmare licet; quicquid pigmenti adhibeatur. Receptiſſima IV. ſententia *Elephantem* adfert. Hæſitanter tamen *Merc.* nec non *Calvin. Conc.* CLV. *Non poteſt divinari, quam ſpeciem animalis innuat, niſi Elephantem intelligas, propter ingentem molem corporis.* Citra hæſitationem fere *Lyran. Eugubin. Titelman. Aſtun. Oſor. Vatabl. de Pined. Vavaſſ. Codurc. Tigur. Genev. Jun. & Trem. Piſc. Belg. Druſ. Grot. Cocc. Schmid.* &c. Subdit poſterior, *tolerabilem tamen eſſe ſententiam Rambani, & Lutheri; quod quæ hic de* Elephanto *dicuntur, in alia quoque animalia magna ſuo modo conveniant, ad diſcendam inde Dei potentiam.* Qui hic multa tenere vult, omnia amittere videtur. Cl. *Cocc.* in *Comm.* obſervat, quod & alii, *certam ſpeciem notari, inde pateſcere, quod diſtincte cum alia ſpecie conjungatur; quodque* יאכל *maſc. gen. ſit additum, quum alias* תאכל *fæm. dicendum fuiſſet.* In *Lexico* ad eam rationem: *Behemoth forma plurali; ſed ſi uſum ſpectes, num. ſingulari, genere maſcul. dicitur* Elephas, *jumentum multorum inſtar: ſive beſtia magna multis aliis par. Videtur ita uſurpari Pſ.* 50: 10. *Behemoth in montibus boum.* In *Comm.* ad *Pſalm.* idem propoſitum, *quid ſi vertas, Elephantum in montibus boum?* Doct. *de Pined.* geminam profert ratio-

tionem appellationis. Primam ex phraſi repetit, q. d. *Ecce Elephantum inſtar multarum beſtiarum, in quo multa belluarum genera tibi propoſita arbitreris.* Alteram, ex *uſu Hebræo plur. num.* ad *excellentiam*; q. d. *En beſtiam beſtiarum excellentiſſimam tum intelligentia, memoria, pietate, manſuetudine, caſtitate* &c. *tum vaſtitate & mole corporis.* Diſceſſionem V. hinc facit *ſumm. Boch. Hieroz.* 2: 754. quod multa in *Elephantem* non ſatis quadrent; de quibus deinceps diſtinctius: ac proinde ſuſpicatur *Nili* incolam, *Hippopotamum*, potius hic depingi. Rationes ejus hæ. א. Quod ut in præcedenti *Cap.* de ſolis *terreſtribus* actum, ita hic conſentaneum, de ſolis *aquaticis* agi, ne ordinis ratio perturbetur. Itaque cum *Leviathan* ex omnium conſenſu *aquaticum* ſit animal, idem de *Behemoth* videri; *quia utrumque in eadem ſerie orationis deſcribitur.* ב. Quod quum *Leviathan* non *Balæna* ſit, ſed *Crocodilus Niloticus*, hæ duæ belluæ rite ſocientur, tum quod utrique *communis* ſit *Nili habitatio*; tum qood alia *multa cognatio* inter monſtra hæcce intercedat. ג. Ipſum nomen *Behemoth* in ſubſidium vocatur, tanquam *Ægyptiæ terminationis*, quæ in Θώθ, Φαώθ, aliiſque conſpicitur. Hæc argumenta non ex validiſſimo genere; ut niſi in ſequentibus aliquid gravius pro *Hippopotamo* veniat, res necdum deciſa haberi queat. *Ampliſſ. Ludolf.* in *Comm.* ad *Hiſt. Æth.* p. 156. 157. huc quidem calculum contulit, atque *omnia multo commodius & mirabilius in Hippopotamum quadrare* ait, *quam in Elephantum*; ſed hoc non omnino liquidum, exploratumque, cujuſque verſiculi diſcuſſione palam fiet. Certe Cl. *Pfeiff.* in *Dub. Vex.* ad h. l. multa in *Hippopotamum* non congruere oſtendit: & præſertim Cl. *Guſſ.* in *Comm. L. H.* ſub בהם quindecim argumentis, infra maximam partem tangendis, *Elephantum* contra *Hippopotamum* defendit; cum *Merc.* tamen & *Calv.* addubitans, quin *præ omnibus laudandos* cenſens, *qui nomine non explicato, utpote rei dubiæ*, Behemoth *retinuerunt.* Commemoranda VI. opinio *Joan. Buſtamant. Camerenſis* in *Opere de Reptil. S. S.* &c. ubi *Elephantum* removens, ſubſtituit *monſtrum* quoddam *Hieroglyphicum*, ſive *fictum*, cujus *vera natura* non extet, *ad veram Dæmonis naturam, & malitiam ſignificandam.* Intelligit autem per *Behemoth* numero multitudinis *plurium Serpentum*, vel *Draconum*, complexum, ut ita *Behemoth*, æque ac *Leviathan*, completiſſimam præbeat figuram *veteris Serpentis*, virus & venenum ſuum quaquaverſum ſpargentis per terras. Ad genus *Myſticum* & *Allegoricum* VII. ſic delabimur, in quo inenarrabiliter luxuriatum ab omni memoria. Nonnullis *Behemoth* & *Leviathan* ſunt picturæ Hieroglyphicæ tum *corporalis*, tum *ſpiritualis*, *malitiæ*, quæ *naturam* pervaſit, & infecit. Opinionem e Schola *Kabbaliſtica* jam olim traditam a *Rabbinis*, recentavit *Joan. Adolf. Hofman.* in *nupera explanatione German. Jobi.* Aliis, retenta univerſa litera, placet, *Behemoth* ſive *Elephantum*, ſive aliud deſignet, eſſe *Emblema hominum ſuperborum*: itemque *Leviathanem*, ſive *Balænam*, ſive *Draconem*, ſive aliud, intelligas, eſſe *Principes ſævos* atque *truculentos.* Apud *Sanctium* hæc late deducta; qui tamen utrumque etiam *Diabolo* & *Angelis* ejus applicat. Nempe ut *Olympiod.* in *Caten.* ſcribit *Eccleſiæ Lumina in hoc conſentiunt, ſive vera ſint hæc animalia, ſive non, Diabolum ſub iis Allegorice repræſentari.* Longum *Patrum*, qua *Græcorum*, qua *Latinorum*, ſic ſentientium, Catalogum texuit *de Pined. pag.* 1093. Ipſe p. 1110. eam *prædifficilem*, & *incertam*, *Allegoriam*, pronunclare non veritus. *Vavaſſ.* ὡίων χ̓ρείω, *Plerique Sanctorum Patrum* Diabolum *ſignificari putant: qui ſenſus Allegoricus. Non improbamus eum; ſed anteponimus literalem.* Ita judicarat & *Merc.* noſter: *Si poſt ſimplicem literæ ſenſum ad* Allegoriam *vis tranſire, ſi caute & ſobrie eam accommodaris, patiar equidem, dum literam agnoveris ſonare de Beſtiis.* Simile fere judicium *Cocceji*, cui *abſque ſcripturis non tuta in hiſce* videtur *buriolatio.* Mox tamen ſubjicit *Behemoth* pro *corpore hominum carnalium*, atque applicat tum *Populo Iſraëlitico*, qui nil niſi Ͽηϱία fuerit maxima ſui parte: tum *Gentibus Chriſtum externe profitentibus ſub N. T. quæ* Ͽηϱία *vocari, atque cum* Elephanto *comparari poſſint.* Vides lubricum materiæ, vel invitum ferme trahentis. *Bolduc.* imaginationi ſuæ nihil non permittens, in *Behemoth* non *Satanam* videt, ſed *Chriſtum*, cui *Deus gladium* ſuum *applicaverit, quum innocentiſſimum morti tradidit.* Proh luxuriem! Hic finem feciſſem, niſi *Eleg.* & *Doctiſſ. Auctor Explicat. Jobi ad Meth. Patr.* decem rationibus *literalem ſenſum* impugnaſſet, & *Allegoriam* de *Diabolo* unice tenendam eſſe tetendiſſet. Hæ ſunt. 1. Nullam

lam dici poſſe cauſam, cur de *Elephanto* & *Balæna*, hic demum ageretur; interrupta ſerie ſuperiore. 2. Deſcriptionem naturalem illorum animantium nullum habere nexum cum proxime prægreſſis verſiculis, de *ſuperbis in Orcum præcipitandis:* quum in *Angelos rebelles* contra proclivis ſit applicatio. 3. Magnificas ſententias, & figuras, utriuſque tabellæ, exponi non poſſe de iiſdem, ſine violentia, & Hyperbole minus decente. 4 Nullam dari poſſe rationem tam longarum delineationum, ſi intra Naturalem hiſtoriam conſiſterent: nam quod ad *Doctrinam de Providentia* attinet, de ea perſuaſiſſimum fuiſſe Noſtrum; atque de cetero abunde eandem in præcedentibus inculcatam. 5. Non eodem modo hic procedi, quo ſupra, in reliquis animantibus delineandis: nec jam laudari dotes; *Jobumve* rogari, num ipſe talem *fortitudinem* & *ſapientiam* iis addere valuiſſet; ſed contra ob oculos poni hæc duo, ut *monſtra* & *portenta terribilia*, quibus vincendis imparem ſe agnoſcere debeat. Hanc vocat Vir Erud. *demonſtrationem evidentem*, non agi de *Animalibus*, qualia produxit Deus, ſed de *certis Creaturis*, quæ *degenerarunt* ab *Origine* ſua &c. 6. Quum *Typum* geſſerit *Jobus* Mediatoris, non poſſe alia *Monſtra* intelligi, quam *inferna* illa, a Redemtore triumphanda. 7. *Leviathanis* nomen haud dubie *Dæmonem* ſignare alibi; ut *Job.* 3: 8. & 26: 13. nec non *Eſaj.* 27: 1. ac proinde ab *Analogia* diſcedere, qui aliud ſequuntur. 8. Neceſſum eſſe, ut Liber hic ita finiretur, quemadmodum inchoatus erat; ſciretque *Jobus* cui victoriam a *Satana* reportatam deberet. 9. Præſertim quod in *hoc Certamine cum Diabolo* potiſſimum *Jobus Jeſum Chriſtum* præfiguraverit. Tandem, 10. *animam* quaſi eripi huic Monumento, deſituro, ni hoc teneatur, in *picturam male locatam*, *inutilem*, *inſipidam*, *Animalium*, quibus nihil relationis nec ad *Chriſtum*, nec ad *Jobum*, ejus *Typum*. Poſterius hoc quum per univerſum Opus illud regnet, eique fundamento unice innitatur, ſi non nova, novis ſaltem coloribus illuminata, & elegantiſſime deducta, *Hypotheſis*, unum hoc obſervaſſe ſatis habebo, *ſi Jobus ad Lumen Prophetiæ ſcivisſet, ſe in graviſſimis hiſce caſibus Domus, & perſonæ ſuæ, Divinitus Ordinatum fuiſſe, ad Redemtorem generis humani repræſentandum, cum ſumma innocentia ab omnibus pro nocente condemnandi, atque ita Satanam & portas inferorum debellaturi*, quod paſſim ut indubitatum ſupponi video, Virum Sanctum tam *atroces* de ſorte ſua *querimonias*, atque *expoſtulationes*, moturum non fuiſſe: quin imo vix quicquam *gravis*, *acerbi*, *intolerandi*, in ejus *Tentatione* hac, quæ infinitum quantum intendi debet, remanſurum: quippe quæ tum demum *veri nominis Tentatio*, & *Virtutis perfectiſſimæ Exploratio*, appellari poſſit, ſi Conſilium Dei, in malis hiſce pientiſſimo ſuo cultori infligendis, Noſtro plane incompertum, & obſignatum, fuit. Reliqui ſcrupuli ſponte decedent, ubi *Nexum*, *Scopumque*, quem ſupra tangere cœpi, clariore in luce, conſpectuque, poſuero: atque ad eum feriendum *Literali ſenſu* careri non poſſe evicero: quicquid tandem de *ſublimiore altero* ſtatuatur; quem cujuſque relinqui judicio par, & verum; ſi intra modeſtiæ fines ſeſe coërceat illa *Allegorizandi* ſubtilitas, & dulcedo.

Ibid. Ubi quid Docti Interpretes ad *Scopum* harum illuſtrium digreſſionum, earumque cum præcedentibus *connexum* contulere, expenderimus, aquam iis hæſiſſe reperiemus. Nimis ſolutum, I. & generale, quod plurimis placuiſſe video, duo hæc *Monſtra* produci, ut *Specimina* abſolutiſſima *potentiæ* Dei, & *providentiæ* cuncta gubernantis. *Merc.* II. propius ad ſeriem hæc adſtricturus, *Quia Elatorum*, inquit, *meminerat*, *quos ipſe Solus reprimere*, & *deprimere*, *poſſit*, *ſubjungit deſcriptionem duarum immanium & portentoſarum belluarum*, *unius* terreſtris, *alterius* marinæ, *quæ inter cetera animantia elatæ*, *mole corporis ac robore præcellant: in quibus Dei potentia & providentia mirifica prorſus agnoſcatur; cum eas homo non poſſit ſibi ſubjicere, aut illis uti, niſi Deus id permiſerit in uſum hominum: Deus tamen ita eas cohibeat, ut cum poſſent hominibus plurimum nocere, & omnia, terra marique, vaſtare, nemini tamen noceant* &c. Preſſius *Vavaſſ.* III. *Hæc ita fere cohærent. Nequaquam tuum eſt, mi homo, ſuperbiam, & arrogantiam contundere improborum: at meum eſt vero. Teſtes maximi*, terra marique, & *inſolenti mole animantes duo*, *quorum ego immanitatem facile domo*, *cum homo nemo poſſit niſi per me.* Similiter *de Pined. Ad amplificationem Divinæ potentiæ pertinet mirabilis hæc deſcriptio, cui tanta ſuperbia & immanitas Belluæ obſequatur. Tum etiam ad comprimendam arrogantiam humanarum virium longiſſime inferiorum.* Cl. Cocc. IV.

IV. aliquid enucleatius quærens, *ſermone hoc ſecundo adſtrui* ait Judicium, *inter probos & improbos* ſcil. & Demonſtrationem potentiæ *exertæ* in judicio *ad hominis ſalutem tum per alia*, *Vſ.* 5-9. *tum per* exemplum *in ſubjectione*, & dominione Elephanti; *quæ Figura coërcitionis*, & *flexionis Altorum*, & *Robuſtorum*, *Vſ.* 10-19. *tum per* comparationem imparis, *ſive Roboris Leviathan. Imparitas ex eo colligitur, quod Leviathan eſt effectus, Deus cauſa. Argumentum tale. Si Leviathan immanis eſt, & ἀνυπόστατος, intolerabilis, ejus impetus ſuſtineri nequit quando excitatur: vel ſi etiam efferatiſſimo animo homines pavent, aggredientes Balænam quieſcentem, nemo coram Deo judicante, & vindicante, conſiſtere poteſt. Atqui verum prius. Ergo & poſterius.* In prius exemplum ita inſiſtit ad *Vſ.* 10. *Senſus hic. Jam ante in natura ipſa demonſtravi me poſſe, & velle, omne altum deprimere. Nam maximum omnium animalium, idemque robuſtiſſimum, tibi ſubjeci, ut cicurares, & uſibus tuis adhiberes; fecique illud manſuetum, & manſuetorum pabulo contentum.* Vides *Præcl. Interp.* duas haſce *Belluas* inter ſe opponere, quatenus altera *homini ſubjecta*, altera *plane indomita*, & non niſi a Deo Ipſo vincenda: in argumentum, ſic *Improbos*, *per Dei juſtum judicium*, *partim ſubjectos jam bonis*, *partim ſubjiciendos*. Acute enimvero: ſed vereor ut plane ſatis, & pro ſerie illius convictionis, qua ipſius *Jobi* nimis *elati* illi in Deum *Spiritus* retunduntur. Tale quid requiri ſenſit Cl. *Schmid.* V. *Putarim aliquam hic eſſe oppoſitionem Dei & Jobi. Mirarer namque, ſi Deus in tota narratione de* Elephanto *non oſtendat ſuam* potentiam, & *Jobi* impotentiam; *qui Scopus in toto hoc ſermone. Senſus itaque hic. Ecce* Elephantum, *vaſtum*, *inſtar plurium*, *animal; quem tu ſane non feciſti, ſed Ego & te, & illum, feci: conſidera quam mirabiliter illum fecerim, & quod tu nihil ejus facere poſſis; vaſtum namque cum adeo ſit animal, tamen gramen edit ut bos, nec ſuo robore ad rapiendum, & devorandum, utitur.* Sic nihil aliud hic diceretur, quam, *potentia mihi concedas neceſſe eſt, qui Elephantum, vaſtiſſimis viribus præditum, facere nequeas, ut Ego.* Mihi cum *Ordine* Libri, VI. & *Oeconomia* partium ejus, conjunctius, atque ad *Jobum* ultimo hocce pedatu ſternendum, fortius videtur, ſi *qui cum Deo decertare voluerat*, inſigni cum *Ironia* jubeatur *vires ſuas tentare* contra duas *Dei creaturas*, omni terrore armatas, *Behemothum*, & *Leviathanem*, quas ſi ſuperare valuerit *aperto Marte*, ſolus cum ſolis congreſſus, victricia arma tum demum Deo inferre pergat, ſeque Creatori ſuo, ea qua par eſt, humilitate ſubmittere neget. Sentis *genus Ironicum*, quod per utrumque hunc Dei ſermonem regnat, & acriter non minus, quam clementer, cor nimia ſui fiducia elatum compungit, atque compeſcit. Ad hunc *Scopum* dirigi tela hæcce nova, quibus *Jobus* obruitur nunc undique, & configitur, evidenter colligere eſt ex *Cap.* 41: 1. ubi jam *Merc.* planiſſume ad mentem noſtram, *Quod ſi tantæ molis monſtra vel adſpicientem terreant, nec quiſquam tam crudelis, ac potens, inveniatur, qui ad certamen ea provocare audeat, quis quæſo mecum audebit contendere, me in certamen provocare, ut tu feciſti, o Job?* Noſter quoque eſt planiſſume *Episc. Elienſ.* in *Summario Cap.* 41. *Jobum* remitti monens ad *Leviathanem*, ut majori humilitate ſe Deo ſubmitteret, atque a contentione ſuſcepta deſiſteret, qui ne quidem coram hiſce monſtris, *Hippopotamo* & *Corcodilo*, conſiſtere valeret. Hoc jam *Scopo* admiſſo, quo nihil ſimplicius, meo quidem judicio, quicquid eſt *Allegoriarum* ſponte defluit, atque non ſolum citra, ſed & contra, intentionem fere Loquentis, contextibus hiſce illatum apparet.

Ibid. Diſpiciendum tandem, quid *monſtri formidoloſiſſimi* ſub *Behemotho* deſignatum autumemus: *Elephantumne*, ex veteri ſententia, an *Hippopotamum* ex *Bocharti* & *Ludolfi* auctoritate; quam *Patricius*, *Crinſozius*, *Clericus*, *Scheuchzerus*, *Reimarus*, aliique Viri ingenio, & doctrina, florentes, amplexi. Hoc par ſolummodo inter ſe committere decrevi, (*Tauro*, aliiſque, ſecure ablegatis) ut ſedem hanc illud animal obtineat, quod poteſtati verborum & ſententiarum proxime reſpondiſſe reperietur. Nihil præjudicati adfero. Integra adhuc mihi cauſa. Novum examen, hinc & hinc libratis momentis, vel decidet aliquid, vel rem ſuſpenſam relinquet. In *Allegoriam*, quæ omni verſiculo infinita, non exſpatiabor. Obiter tantum eam attingam, ut ex ſtricturis iſtis pateſiat, quam quæſitis acuminibus ludatur, & quam parum veræ lucis hinc ſit expectandum. Qui *Elephantum* I. tenent, in media phraſi multum va-

11 Ecce, age, vis ejus in lumbis ejus: & robur ejus in lineis cancellatis ventris ejus. | 11 הנה־נא כחו במתניו ואנו בשרירי בטנו׃

12 In- | 12 יחפץ

riant. *Merc.* quatuor Gloſſas indicat, 1. eſt, ut *quem feci tecum*, ſit, *quem ſexto die*, *æque ac te*, *creavi*. 2. *quem feci*, & collocavi, *tecum in terra*; ad diſcrimen *Leviathanis* ſcil. qui *in mari*. Hanc magis ſequendam cenſet. Addit 3. *tecum* illud, pertinere *ad ejus cicurationem*, & *uſus inſigniores*. Quin *tecum* 4. referendum videri ad *adorationem Regum*. Intelliges ex hocce *Strabonis L.* 15. *privato homini Elephantem alere non licet. Regis cenſetur poſſeſſio*. Jam vero *Jobus*, Princeps. Ita *de Pined.* qui & 5. adjecit, *tecum*, inferre viciniam, quod *Elephanti* non procul ab *Arabia* ſcil. proveniant etiam, apud *Æthiopes* nempe, & *Troglodytas*. Item 6. *Quid ſi* tecum, *ſimilitudinem adferat ingenii*, *morum*, *intelligentiæ humanæ*? *Certe Elephas humanis ſenſibus proximus*, *ut ait Plin.* Id non diſplicuiſſe videtur *Coccejo*, inter 2. & 6. ambigenti. Confer & *Pfeiff. Dub. Vex.* Cl. *Guſſ.* 3. eligit, argumentum inde nectens contra *Hippopotamum*, qui non poſſit *domeſticus fieri homini*. Ejuſdem obſervatio ad ultimum Colon hæc; *Quod dicatur* edere herbam ut bos, *non eſt inutile ad bonitatem Dei innuendam*, *ſi enim* carnivorum *eſſet tam immane animal*, *quaſnam ſtrages daret*, *ut fami*, *ut furori*, *ſatisfaceret*? Idem reperias apud *Merc.* & alios. *De Pined.* adjunxit, *indicari præterea ſimilitudinem aliquam cum bove* &c. &c. En II. quomodo *Hippopotamo* hæc aptet *Magn. Boch.* H 2. p. 756. *Quem feci juxta te* i. e. *in vicinia tua*, q. d. *Argumenta potentiæ e longinquo petere non opus eſt*, *quum propinqua ſuppetant. Inter belluas*, *quas in* Nilo, *Arabiæ tuæ* vicino, *creavi*, *quam mirabilis eſt Hippopotamus*? Fœnum ut bos comedit. *Bos & Elephas ex æquo jumenta ſunt: ideoque nil mirum*, *ſi eodem cibo veſcantur. At ut* Hippopotamus, *aquaticum animal*, *bovis inſtar fœno paſcatur*, *hoc vero mirum*, *& inauditum. Neque de nihilo eſt*, *quod* Bovi *comparetur*, *quem non ſolum paſtu*, *ſed & mole corporis*, *& forma capitis*, *ac pedum*, *refert*. Nobil. *Ludolf. Comm.* ad *Hiſt. Æth.* p. 157. ita inſtat, *Quid miri in eo*, *quod* Elephas *animal mere terreſtre*, gramen comedat? *Novi nihil eſt barrum plantis victitare. Idem quotidie videmus in bobus noſtris*; *& in Taurelephantis*, *Camelis*, *Camelopardalibus*, *Uris*, *Alcibus experiri eſt. Carnivora animalia terreſtria ſunt multo minora*, *ut nemini facile in mentem veniat* Elephantum *carnibus & ſanguine vivere. Contra de animali partim aquatico*, *revera mirum eſt*, *quod herbis veſcatur.* Similiter Cl. *Cler. Vel hinc liquet de* Elephante *non agi* &c. In medio tamen Colo diſſentit, quod *vicinum dici nequeat Jobo*, *in Arabia ad Euphraten verſanti*, *animal Niloticum.* Mavult itaque, *non ſecus ac te.* Idem judicium *Doct. Reim.* Noſtrum ſub finem demum, ad *Vſ.* 19. ſubjiciemus. Verbulum III. de *Allegoria*; præſertim illa, quæ *Dæmonem* pingi ſtatuit; nam in *Corpus* vel *Iſraelis*, vel *gentium in Chriſtianiſmo*, non inſiſtam: ut nec in *Hypermyſticum* illud, quod Doct. *Hoſman.* captavit. In *Explic. Gall. Jobi* ergo nimis fidenter, *Applicari nequit* Elephanto, *aut alteri Beſtiæ illud*, quem feci tecum, *quod indicat æqualitatem cum homine*, *præſertim ſi Vſ.* 14. *contuleris*. Inde infert, *Tecum*, in eadem *innocentia*, & *juſtitia*; ad eandem *felicitatem: unde delapſus ſuperbia ſua peſſimus ſpiritus*, *cogitur jam herbam & frenum ut bos vorare*, i. e. *homines carnales*, *qui fœni inſtar exareſcunt* &c.

Ex *Gregor.* aliiſque hauſtum. Atqui חציר potius *herba viridis*; quæ anſa *de Pined.* mallet ſignari *vanam mundi gloriam*. Sed claudo rivos; namque ſatis jam apparet, nihil limpidi valde hinc emanaturum.

Verſ. 11. Vaſtum *Elephanti* robur I. generaliter *Merc.* aliique 1. hic ſpectant. Nimis 2. anxie, & quæſite, *Thom. Nicol. Dionyſ. Cajetan.* ad *fortitudinem ineundi*, & *generandi*, hæc detorſere. *Titelm.* paulo ſpecioſius 3. reſpicit *alligaturam oneris impoſiti*, *turriumque adeo*, *multo milite repletarum*, *quæ fortiſſimis vinculis ſub ventrem*, *& umbilicum*, *adſtringi ſoleant.* Hinc *turritas moles* paſſim Poëtæ; & *Lucr. Boves Lucas*, *turrito corpore*, *tetros Anguimanos*. Doct. *de Pined.* 4. obſervans *umbilicum* eſſe *partem Elephanti molliſſimam*, & *leto* maxi-

12 יחפץ זנבו כמו־ארז גידי פחדו ישרגו׃

12 Inflectit cauda ejus vel cedrum: nervi femorum ejus ramoſe implexi ſunt.

13 עצמיו

13 Oſ-

xime *patentem*, ita difficultatem levat, ut eam gravaſſe videatur; confugiens tandem, multis fruſtra tentatis, ad neſcio quam *figuram*, qua *umbilicus* hic denotaret *Elephantem fœminam*, quæ *robuſtior*, & ad *vecturas fortior*, quam mas. *Schmid.* 5. pro *Umbilicis* mavult *Nervos*, a שריר *firmus*, *validus*; quum *unum animal plures non habeat umbilicos*. Eadem ratione motus haud dubie Cl. *Reim.* 6. dedit, *vis ejus in firmitatibus ventris ejus*; quamvis *Hippopotamum* intelligi potius, hinc colligat, quod *venter Elephanti ſit molliſſimus*, quum alteri iſti Belluæ *totum corpus duriſſimo corio ſit circumtectum*. Hoc *Boch.* II. ut validiſſimum pro *Hippopotamo* urſerat ſcil. adducto exemplo *Eleazari* 1 *Macc.* 6 46. *qui ſub Elephantum ſe penetraſſe, eumque transfixiſſe* narratur. Contra *Hippopotamus tam impenetrabili Cataphractus corio*, ut in *haſtas* & *miſſilia* tornetur. Adi *Hier.* 2. 757. unde *Ludolf. Cler.* aliique hoc, ut *invictum* ſcil. *telum*, intorquent. Cl. *Guſſ.* id ita repellit: *Non morarer, quod* אונו *ejus in ventris nervis recollectis ad umbilicum* eſſe dicatur; *nam* און *eſt ἡ ὄρεξις appetitus in genere, ἐπιθυμία, & θυμὸς cupiditas, & ira. Illa in ventre habent organa ſua; etiam muſculi abdominis, ad conatum laborantis, motus peculiares exercent. Forte Elephas in pugna, aut labore, aliquos motus in ea regione corporis habet, admodum notabiles.* In his parum firmi. Non valde tutum quoque, quod *Grot.* & *Codurc.* און non *fortitudinem*, ſed *dolorem* ac *cruciatum* hic ſonare velint; pro *Elephanto* hinc argumentum ducentes, qui *ibi facillime vulneretur.* Adjectum ex *Plin. Alvi profluvium, quod Elephanti ſentiant, aliorum morborum immunes.* Hæc a ſerie, ſi jam non ſcopo, abhorrent. Quid nobis ſedeat, infra dabitur. In *Allegoria* III. jam ſatis mirari nequeo acumina quibus certatim indultum. In eo tamen fere conveniunt, qui de *Dæmone* cogitarunt, *Lumbos*, & *Umbilicum*, ad *Luxuriam*, & *Libidinem venercam*, pertinere; tum *virorum*, tum *fœminarum*; in qua *cupiditate inſatiabili* maxima vis Diaboli conſiſtat. Vide, quæ prolixius *de Pined.* p. 1098. & ſeq. & adde *Philipp. Gloſſamque Ordin.* quæ ita incipit, *Seminarium libidinis, viris in lumbis, fœminis in umbilico perhibetur* &c. *In Explic. Gall.* miſſo *umbilico* vertendum contenditur, *& virtus ejus in concupiſcentiis ventris ejus*; ex formula שרירות לב *concupiſcentia cordis.* Summa huc redit, *non poſſe deſtrui imperium Diaboli, niſi concupiſcentia extincta.*

Verſ. 12. De *Elephanto* I. varie hæc exponi cerno. *Merc.* 1. *Agitat caudam ſuam ut cedrum; nervi teſtium ejus implicantur.* Subdit, *inſignis Hyperbole*; q. d. *Etſi caudam habeat, quæ magnitudine Cedrum æquare videatur, tamen eam facile movet. Fere putant* יחפץ *pro* יחפז *eſſe* accelerat, *celeriter movet. Ab. Eſra dat* יעמיד *ſtare facit, ut* LXX. *& Latin.* ſtringit. *Videtur potius a* חפץ deſiderio *exponendum* ſummo deſiderio agitat, *& quocunque vult impellit caudam, quamvis Cedrum æquet.* Dura omnia. Nec molliora, quæ de *adſtricta femoribus cauda* habent 2. *Thom. Nicol. Dionyſ.* dum animalia hæc *mutua venere perfunguntur.* Anſam dabat *Vulgat.* in *ſtringit caudam quaſi cedrum: nervi teſticulorum ejus perplexi.* Inde 3. *caudam ſalacem*, præeuntibus *Rabbinis*, multis in mentem veniſſe, nil mirum: placuiſſe, permirum. Sed quid facerent, quibus perſuaſiſſimum, פחדים eſſe *teſticulos*? Hinc & *Cocc.* poſt *Jun.* & *Trem. Libidinatur caudam inſtar Cedri* &c. &c. item *Schmid. Siconcupiſcit, cauda ejus erit ſicut Cedrus.* &c. *De Pined.* 4. *Caudam ut Cedrum*, interpretatur, proprie, *ſtrictam, brevem, minime piloſam; quemadmodum Cedro breve & ſtrictum folium.* Argutius adhuc aliud in *Cauda* impropria, & ſalaci, adfert, quod apud ipſum leget, qui volet p. 1086. Cl. *Guſſ.* 5. *cum cauda proprie dicta nullius momenti ſit aut in* Ele-

Elephanto, *aut in* Hippopotamo; *ad* ſalacem *autem confugere & turpe ſit, & nihil det huic præ illo; hoc ſaltem pro* Elephanto *habemus, quod* proboſcis *ſimilis caudæ adſit: ea ſolet pendere, notabiliorque eſt vera cauda; eam flectit Bellua, ut aliæ caudam, in arcus: ea verberat: recte ergo* יחפץ זנבו*, omiſſo* ב *inſtr. Facit quod vult cauda ſua.* De כמו ארז ſilet.

Ad poſterius colon ita pergit; *cum verti queat* Nervi terrificorum ejus ſunt interplexi, *intelligere licet membra quibus* terrorem *incutit, rictum, pectus, pedes, proboſcidem. In* Elephanto *autem* nervi, *præſertim per iram muſculos inflantem, conſpicui ſunt ad illas partes pluſquam in Hippopotamo* &c. His adfinia dederat *Codurc.* 6. *Perplexitatem nervorum in genitali parte non convenire* oſtendens *Elephanto, cui teſticuli non propendeant, & perexiguum ſit veretillum. Ergo* פחדים *non Chaldaicum hic eſſe, ſed Hebraicum, pro* Terroribus; *& quidem Proboſcidis, qua horribiliter intonat,* ὁ-μοίων σάλπιγξι πτερυχουμένη. Promuſcidem *porro* diſtentam *bene* Cedro *comparari*, quippe quam *ſublimem erectamque protendat. Optime itaque* יחפץ *adhibitum, quod eam ſtringat, artet, extendat, ut* lubet*: quin verbum* ὀρέγειν*, quo utitur Ariſtot. quando* Elephantum *ait* manum extendere, *reſpondere Hebraico* חפץ porrigere ultro, *appetere.* Minus ſpecioſe III. *Grot.* 7. יחפץ pro יחפז poſitum vult, licet & ipſe *Caudam* interpretetur *Proboſcidem, quam* Elephas dicatur *movere.* In eo nihil ſignati. Æque dilutum, alterum, quum *Nervos teſticulorum perplexos*, exponit, *teſticulos intus abſconditos.* Neſcio quid agens *Caſtal.* 8. poſtquam *Caudam* hic *Promuſcidem* appellari dixiſſet, פחד ſumit pro *ſumma parte caudæ, quæ ſpinæ dorſi adhæret, a pavore, quod ea in metu contrahatur: ut* ὀῤῥωδεῖν *ab* ὄῤῥος*: de ea autem hic agi, patere ex eo, quod Cauda modo comparata ſit Cedro; quam ſententiam iterans ſacer textus, jam non* Cedrum *ponat, ſed nervos ramoſos.* Hæc confuſione non vacant; nam a *Promuſcide* reditur ad *veram Caudam.* Ad *Hippopotamum*, II. accommodaturus *Boch.* vertit, *Retorquet Caudam ſuam*, quæ eſt *ut Cedrus; nervi femorum ejus perplexi ſunt.* Ex *Arabico* fonte videlicet, qui in خفض العون miniſtrat, *a. Curvavit, inflexit, contorſit lignum.* Addit, *Caudam retorquere ſues*: talemque *Caudam tortilem & Hippopotamo* tribui ab Auctoribus. Cum *Cedro* eandem comparari, non *ratione longitudinis*, nam ut *Elephanto*, ita & *Hippopotamo* brevem eam; *ſed cum* Cedro *conferri potuiſſe, ratione glabritiei, rotunditatis, ſpiſſitudinis, & firmitatis.* Tale ad *Elephanti Caudam ſtrictam*, & *depilem*, ſupra prolatum vidimus a *Pineda num.* 4 Hoc neutiquam expeditum: quis enim *Caudam tortuoſam* & *brevem* cum *Cedro* unquam contendat? nec juvat, quod Vir Summus in *maximi roboris argumentum* hoc poni velit, *quod quum Cauda ei brevis & craſſa ſit, eademque valde firma, tamen ad libitum eam flectat, & retorqueat.* Manet, vel ſic, bis per omnia diſſimile. Concinnius *b.* quod item ex *Arab.* فخذ *femora* inducat ὁ μηρῶ: hæc enim genuina notio hujus vocabuli apud *Aramæos* quoque, unde *teſticulos* intulerant alii: nam ut ירך *femur* apud *Hebræos* verecunde transfertur ad *genitalia*, ita פחד ubique *femorum* proprietatem obtinet, etiamſi latius uſurpetur. En propius, & preſſius, ex *Camuſo.*

الفخذ ما بين الساق
والورك وحي الرجل اذا
كان من اقرب عشيرته
والفخذاء التي تضبط
الرحل بين فخذيها وتفخذ
تاخر واستفخذ استخذي

Dicitur פחד *quod eſt inter* שוק *crus, &* ורך *femur ſuperius: item proxima viri* cognatio & familia*: forma* פחדא *uſurpatur in fæmina quæ divaricatis femoribus inſidet ſellæ camelinæ (Gol.* & *Boch.* الرجل legerunt, pro الرحل.) *In* 5. תפחד *eſt retroceſſit; in* 10. *ſubmiſit ſe. & humiliatus eſt.* Habes Originem *pavoris*, quem *Hebræi* in פחד frequen-

13 עצמיו אפיקי נחושה גרמיו
כמטיל ברזל :

14 הוא

13 Oſſa ejus, alvei æneï; grandia ejus oſſa ſicut vectis ferrea.

14 Il-

quentant, de qua alias. Redeo ad *Bocharti* explicationem; quæ exhibet *femora robuſtiſſima Hippopotami, nervis, ut ramis, implexa; & omnia confringere apta.* Recte vero: ſed annon *robuſtiora*, adhuc & *vaſtiora*, *femora Elephanti*? Hactenus ergo pro *Hippopotamo* nihil in hoc *Vſ.* præcipui: unde & Ampl. *Ludolfi* eundem ſilentio tranſmiſit. *Allegoriarum* III. nec caput, nec cauda, hic comparet. *Explic. Gall:* continuans quod *Vſ. præc.* inchoarat, exhibet, *Libidine ardet Cauda ejus*, quæ *velut Cedrus eſt:* ut זנבו recto caſu veniat. Item גידי פחדים *nervi verendorum*, a פחד *veritus fuit.* Nempe, *Satanas omnibus fere populis ipſum Libidinem adorandam propoſuit; ipſaſque verendas partes ut colerent*, perſuaſit: Quin ipſe quoque *ſub his infandis fœdiſque imaginibus cultus, caudam, quam a natura non haberet, ſibi aptavit.* Quid non *Hypotheſis* trahit, ſemel infelicius jacta? *Gregor.* in *Cauda*, ut *extrema parte*, invenit *Antichriſtum, ſuperbum, & erectum.* Alii *Caudam Dæmonis* faciunt *Mortem.* Alii *inlecebras, & blandas inſidias* ejuſdem &c. &c. Sed deſino, & tædioſa percenſione memet abſolvo.

Verſ. 13. In *Elephantum* I. omnia ſatis jam apta. *Merc.* reddit, *Oſſa ejus Robora æris* &c. אפיקים proprie *robuſta* pro *Roboribus*, ait Vir Doct. Item *Jun.* & *Trem.* *Oſſa ejus* ſunt *viribus Chalybeis* &c. Commodius, & elegantius, *Vulgat.* *Oſſa ejus* velut *fiſtulæ æris* &c. Ad eam rationem *Cocc.* *Oſſa ejus* ſunt *tubi ænei.* Non aliter *Codurc.* qui *Canales* reddens, ſignificari ait *longas æris maſſas*, ſive *vectes æreos, quod liquefactum æs fundatur per ejuſmodi canales, velut alveos.* Simile quid dabit *Boch.* infra. III. *Grot.* per *oſſa* hæc intelligere jubet quæ *cornua* aliis, aliis *dentes*, in *Elephante*. Omnino *oſſa* proprie dicta, ſpeciatim in quibus *medulla* continetur, comparantur cum *Alveis*, propter *capacitatem*; & quidem *æneis*, ob *robur*, & *duritiem:* niſi forte *medullam æri fuſo* celſior cothurnus æquarit, ut *Alvei æris* ſint, in quibus *æs fluit*, eodem modo quo אפיקי מים *Alvei aquarum* efficiuntur. Sequens Colon *Mercerus* iterum, *Oſſa ejus ſicut maſſa ferri.* Monet גרמא *Chald.* idem eſſe quod עצם: quoſdam tamen Hebræorum prius *oſſa majora*, hoc *minora*, interpretari: atque ita fere *Vulgat.* dediſſe *cartilagines.* Adjicit & *tendones, nervos, muſculos*, & hujuſmodi *colligamenta.* Cl. *Cocc.* ad *Tibias* reſtringit, quæ *vecti ferreo* ſimiles. *Codurc.* jam *dentes* adfert, ex 2 *Reg.* 9: 13. unde colligit גרם proprie ſignificare, *prominentiam, propugnaculum.* Etiam *Grot.* *Dentes* denuo reponit. Cl. *Guſſetio* גרמים ſunt *oſſa majora*, ut עצמים *minora.* Favent loca *Gen.* 49: 14. *Prov.* 17: 22. & 25: 15. Adde *Num.* 24: 8. עצמותיהם יגרם *oſſa eorum diffringet ad emedullandum.* In מטיל ἅπαξ λεγόμενον iterum multa fluctuatio. *Laminam* dedit *Vulg.* ex ſenſu. Ex alliteratione a נטל *Jarch.* *onus*, ſive *pondus.* A טול, *Ramban* extudit *malleum ſaxa disjicientem.* Ingenue *Merc.* *Haud certo ſcitur quid ſit, ſed videtur* fruſtum *vel* maſſa *denotari.* Mem radicale *Codurco*, & ſignificatio vocis, *palus*, ſive *ſudes.* Pleriſque placuit *vectis*; cui firmamentum addidit *Boch.* H. 2. 759. reducto ex *Arabia* Themate deperdito مطل . מטל *cudit, procudit* ferrum; unde *forma partic. paſſ.* ممطول, *ferrum cuſum & in longum extenſum.* Id מטול & מטיל efferunt *Hebræi.* Æque prona II. harum figurarum applicatio in *oſſa vaſtiſſima Hippopotami*, quæ non, ut in aliis aquatilibus, *meræ cartilagines*, ſed *ahenea* veluti ac *ferrea.* Paulo coactius tamen, quod Vir ſummus dedit, *Oſſa ejus ut æs fuſum*, quaſi אפיקי eſſent *fuſiones*, vel *defluxus æris.* Illuſtrius, & grandius, *Alvei æris.*

14 Ille principium viarum Dei: Factor ejus admovit gladium ejus.
15 Nam

14 הוא ראשית דרכי־אל העשו יגש חרבו׃
15 כי־

Etiam neſcio quid humani paſſus [illegible], quum ab *Oſſibus* totius *corporis* diſcedens, inſiſtit in *dentes Hippopotami*, qui *dentibus Elephantinis duritie præcellere* ferantur. Debuiſſet ſaltem Jus æquum in *oſſa vægrandia*, & *robuſta*, relinqui *Elephanto*. Quod jam III. ad luſus *Allegoricos* attinet, *Gregor. oſſa Antichriſti* accipit *de valentioribus in corpore ejus*, *in quorum corde iniquitas vehementer induruit.* At *Philippo* videtur pingi *malitia inflexibilis Diaboli cum ſuis*, *intus & foris*, *in cogitatione*, *& opere.* Iterum *Sanctio* placet *Dæmonis incredibile robur*, *& indefeſſa in tentatione conſtantia* &c. &c. Similiter *Explic. Gall.* hic urguet *Hoſtis illius formidoloſam & invictam potentiam*, *quam nullus homo ſuperare queat.* Addidit *de Pined.* his *oſſibus* Diaboli, *Carnem*, i. e. *omnem mollitudinem extremorum blandimentorum*, *atque illecebrarum*, *ſub quibus latet ferrum*, *& ſtimulus Mortis.* p. 1103. Aliud apud eundem reperies p. 1111. prout vagum hoc genus; & ad cujuſque ingenium in omnem formam ductile.

Verſ. 14. Plus negotii dabit hæc deſcriptionis pars ſignatiſſima. De *Elephante* I. prius colon ita exponitur, *hoc Animal* eſſe *præcipuum quid* & *primarium inter Dei Opificia*, *quatenus mole*, *& robore*, *reliqua antecellat.* Ita 1. *Merc. Piſc. Cocc.* &c. Argutiuſcule additum ab *Hebræis*, 2. jam inde *ab initio*, & *prima* rerum *origine*, hanc *Belluam* velut *caput* animantium terreſtrium *factam*, ut *Dei potentia*, & *providentia*, ex ea conſpiceretur. Cl. *Schmid.* 3. non tam in *robur*, & *præſtantiam*, quam in *humilitatem* & *manſuetudinem* inſiſti cenſet, ut ſenſus ſit: *In hac Beſtia jam*, *quæ tam grandis*, *tamque robuſta*, *vel maxime elucet mira Dei providentia*, *& gubernatio*, *dum eam nihilominus fecit manſuetam*, *& innoxiam*, *ut ſuum robur ignoret quaſi*, *nec ad nocendum aliis utatur.* In eundem ſenſum ita poſterius colon inflexit idem Vir Doct. 1. *Factor ejus facit* eum *appropinquare* ad ſe quaſi *gladio ſuo.* i. e. *Deus Elephantem*, *vaſtum licet & robuſtum adeo animal*, *habet tamen ſubjectiſſimum* & *obedientiſſimum ſibi ad omnia* &c. &c. Recte monuerat, difficile eſſe commodius quid dare, quam alii, quibus hic aqua hæſit. *Merc.* ſcil. 2. dederat, *Qui eum fecit gladium ſuum admovebit.* q. d. *Solus Deus eum vincere*, *& perimere poteſt* &c. Objectioni paratæ ita occurrit, *Quod Elephas dometur*, *& manſuefiat*, *non niſi Dei permiſſu fit* &c. &c. *Ac forſan eo tempore nondum ita cicurabilis erat. Forſan & monſtroſius aliquod animal in illis regionibus per* Behemoth *intelligitur:* &c. Cernis anguſtias: quas ita exire conantur *Jun.* & *Trem.* 3. *Huic primario operi viarum Dei*, *qui fecit ipſum adhibuit gladium ſuum:* i. e. *Proboſcidem quo* tanquam *gladio validiſſimo* eſt *armatus.* Conſentit *Piſcat.* Dubitanter Doct. *Belg.* id notis *Promuſcidem* & *Dentes* intelligi monent ab iis qui *Elephantum* deſcribi ſtatuunt. Cl. *Cocc.* 4. item hæſitans *Factor ejus continet gladium ejus.* i. e. *Proboſcidem ejus*, *niſi* malis *dentes.* Nove יגש, *applicat*, ſumit pro *inſertum & adſtrictum tenet*, *ne educat*, *ſtringat*, *ac porrigat*, *gladium ſuum*, ut 2 *Sam.* 3: 34. *pedes tui non in compedes* הֻגָּשׁוּ *conſerti ſunt.* Connectitur cum *Vſ.* ſeq. hoc pacto. *Non ſunt carnivori* Elephanti, *ideoque nec gladio ſuo utuntur ad mactanda animalia* &c. הגיש חרב *Admovit gladium*, pro *in vaginam condidit* uſurpatum, haud veriſimile. III. *Grot.* 5. ad *Applicabit gladium ejus*, apponit ex *Plin.* 8: 20. *Cornu Rhinocerotis perfodi Elephas ſolet.* Idem ab Erud. *de Pined.* annotatum; qui 6. pronior in alium adhuc *Elephanti gladium jugulatorem*, nempe *Draconem*, qui tradente *Plin.* 8: 12. *Belluæ* huic *circumplexus*, *ſanguinem* ejus *ebibit*, *atque cum ſiccato concidit*, & *commoritur.* Specioſius utrumque, quam ſolidius. *Codurc.* 7. jucunda valde imagine; *Admovit illi gladium ſuum*, ait *tranſlatum a principibus & dominatoribus*, *qui baltheo*, *& gladio accinguntur*, *ac provinciis præponuntur.* q. d. *Deus eum principem & præfectum inſtituit*, *cui Montes ſerviant.* Non addit, qualis hic *Gladius*, & in ſola figura ſubſiſtit. Expendamus II. qui *Hippopotamo* hæc aptentur a *Boch.* p. 759. 762. *Ille eſt principium viarum Dei* i. e. *operum in hoc genere. Nam*

ce-

15 כי־בול הרים ישאו־לו וכל־חית השדה ישחקו־שם׃

15 Nam proventum montes ferunt illi; & univerſa animalia agri ludunt ibi.

16 תחת־

16 Sub

cetera בהמות *quadrupedes beſtiæ die ſexto creatæ: Hippopotamus quinto.* Non expectaram argutiam. Melius, *Aut principium operum Dei, eſt, unum ex præſtantiſſimis Dei operibus, ut Amalec* ראשית גוים *Principium gentium Num.* 24: 20. *utut enim* pernicioſum *ſit* animal, *multa tamen in eo* admirationem excitant, *ut vaſta moles, robur immane, tergus impenetrabile, ſtupendus oris biatus, portentoſa voracitas; candor dentium & firmitas: mari, terræ, & amni, vita communis: in tanta corii duritie ingenium ultra animalia cuncta ratione carentia ſagaciſſimum* &c. Etiamue ultra *Elephantem*, qui *ſenſibus humanis proximus*? Reliqua item majora in *Barro:* ut ſaltem hoc Colon nihil miniſtret, quo *Hippopotamus* victoriam auferre queat. In poſteriore etiam parum ſubſidii, demonſtrationis certe. Vertit ὁ ποιῶν, *Factor ejus applicavit Harpen ejus.* Id vocabuli quatenus *gladium curvum*, ſive *enſem falcatum* ſignat, a חרבא, חרב, originem ſumſiſſe Erudite indicans, ſubſumit *barpe inſtructum fingi Hippopotamum, quia* dentes *habet exertos, flexos, acutos, prælongos, quibus tanquam Enſe in falcem curvato fruges demetat, & corrumpat.* Specioſe ex *Nicand. Ther.* adjectum de *Equo* hocce *Nilotico*

Ἀρούρῃσιν ἢ γαιῶν ἐπιβάλλεται ἅρπην

Agris damnoſam immittit Harpen.

Luculenta item pictura *Nonni* L. 26. a *Boch. Cler. Reimar.* adducta. Sed an jam res ſatis liquida? ſic viſum Viro Magno, inſtanti, *Jam ſi ad Elephantum referas, quid in illo erit* Harpe? *An* dentes, *qui innoxii? An* promuſcis, *quæ cum gladio nihil habet ſimilitudinis?* &c. Itane vero *innoxii dentes*? Atqui *Plin.* 8: 3. *prædam in ſe expetendam ſciunt ſolam eſſe* in armis ſuis, *quæ Juba cornua vocat.* Iterum *Ibidem. Circa* dentes *Belluis ſumma cura: alterius* mucroni *parcunt, ne ſit* præliis *bebes; alterius, operario uſu, fodiunt radices, impellunt moles; circumventique a venantibus & feſſi, impactos arbori frangunt, prædaque ſe redimunt.* Notum quoque *Elephantos*, haud ſecus atque *Apros*, hæc *arma* ſollicite *acuere*; iiſque magnas ſtrages dare: ut mirum ſit ſummam aciem in re obvia connixiſſe. *Ludolf.* ad hunc verſum nihil attulit majoris firmamenti; ac proindehinc quidem *Hippopotamus* ſuperior non diſcedet *Elephanto.* Hic vero III. *Allegoria* ferme *vincere*, & *triumphare* ſibi videtur. *Explic.* certe *Gall.* hunc *verſum tam clarum* cenſet, *ut nulla acies ingenii humani* ad *Animal aliquod eum accommodare* valeat. Urguetur inprimis formula *principium viarum Dei*, quæ *nil aliud deſignare queat*, quam vel *primam creaturam*, vel *principem & excellentiſſimam. Neutrum quadrare* in *Elephantem*; qui ut *ſexto die* creatus, ita *infinitum quantum infra hominem. Reliquum*, ut *Angelus* intelligatur, *primo die conditus*, & quidem *principe gradu* intef ceteros *conſpicuus*, unde ſemet præcipitem dederit rebellione; qui etiamnum *princeps Dæmonum*, & *improborum caput: ſuomet gladio tandem jugulandus*, quando *Redemtorem* noſtrum *neci tradens*, *Victorem* ſuum *viciſſe* ſibi videbitur. Præiverat *Philip. Beda*, alii. Diverſiſſimo aſpectu *Gregor.* & *Gloſſ. Ordin. Gladius Behemoth nocendi malitia eſt; ſed ab Eo a quo bonus per naturam factus eſt, ejus* gladius applicatur i. e. *malitia ejus Divina diſpenſatione reſtringitur, ne ferire tantum quantum appetit, permittatur.* Alia adhuc dabit *de Pined.* p. 1106. ne jam *Bolduc.* commemorem: aut ex alia *Hypotheſi* alias iterum bracteolas, nunquam ſolidi auri pretium acquiſituras, quantumvis ut pretioſiſſimæ merces explicentur, & commendentur.

Verſ. 15. Qui *Elephanti* I. applicant, varie connectunt. *Merc. Hoc etiam robur beſtiæ oſtendit, &* indomabilem *alioqui* naturam, *quod non ab hominibus cibum expectet*, ut *boves, equi &c. ſed per montes vagetur. Mira item providentia inde Dei cognoſcitur, quod etſi tam vaſti ſit corporis, paſtum tamen abundantem reperiat in montibus* &c. Poſterius colon ad *manſuetudinem Beluæ* refert, *cum qua illæſæ ver-*

ſen-

16 Sub lotis ſylveſtribus cubat ; in latibulo calami & uliginis.

16 תחת־צאלים ישכב בסתר קנה ובצה :

17 Ob- 17 יסכהו

ſentur reliquæ beſtiæ campi, ludentes *veluti cum eo*, utpote *non rapaci*. Cl. *Schmid.* 2. facillimam ſibi præ aliis putat cohærentiam, quod nunc *particulatim exponatur in quo conſiſtat Obedientia* Elephantis, *quam Deo præſtat; quod gramen comedat, nec ullum animal juxta ſe ludens devoret.* Paululum differunt 3. *Jun.* & *Trem.* ita pergentes, *Quamvis proventum ei proferant montes* i. e. *terræ naſcentibus paſcatur, nec rapto vivat.* Quomodo *Cocc.* 4. liget, ſupra hoc *num.* vidimus. Nempe ſic *coërcito* Divinitus *gladio Elephantis, aliis animantibus non eſt terrori: quamvis quibuſdam naturalis ipſius metus inſit.* Ad *innocuam mitemque* ſimiliter *indolem* 5. *Grot. de Pined. Codurc.* retulere: niſi quod Eruditiſſ. Jeſuita 6. ſuſpicetur *ludere* pro *illudere* hic poſitum, quippe cui *mures* & aliæ *beſtiolæ, inſultent,* & *grunnitus ſuis terrorem incutiat*; quin *hirudines,* & *vermes, intolerandum in proboſcide dolorem.* Ultima nimis quæſita. Ad calculum *Boch.* II. connexio ſic habet, *Applicuit ei Harpen* ſive *dentes meſſorios, Quia proventum ei proferunt montes; etiam* ii montes *ubi ludit omnis beſtia agri.* Generatim *Montium* mentionem fieri cenſet, *quod pabulo & fœno fœcundi ſint: Pſ.* 147: 8. &c. Speciatim, *quia magis paradoxum, & θαυμαστῶδες, aquaticum animal non ſolum in terra paſci, ſed & in vertice montium cum pecore, & jumentis.* Mox tamen *Montes* illos exponit *colles* & *aggeres Nilo vicinos*; quod minutum, pro magnitudine noſtræ phraſeos. Tenue item quod Ill. *Ludolf.* addit, *in Æthiopia colles ſcandi ab Hippopotamis, ad ſegetes depaſcendas.* Recte Cl. *Guſſ. Nec colles ſunt montes, nec eo irent, niſi ſegetes invitarent.* Non video etiam, quid ſibi velint tunc *Beſtiæ agri ibi ludentes,* ſi non *veri montes* intelligantur, & *loca paſcua,* ſed *colles ſegetibus conſiti.* Parum item quadrant hi colores in *Solin.* & *Plin.* deſcriptionem, quæ fert, *Noctibus eum ſegetes depaſci, ad quas pergat averſus aſtu doloſo, ut fallente veſtigio revertenti nullæ inſidiæ præparentur.* Furatur ergo, & nocturnus ſubrepit graſſator, non in *libero paſcuo* verſatur cum reliquis animalibus, ab ejus *Harpe* intactis. Certe *Carnivorum* eſſe *Monſtrum* docet *Proſp. Alp. Rer. Ægypt. L.* 4. *Cap.* 12. *nec extra aquam diu vivere poſſe*; ut jam eo nomine nimis neceſſaria fiat reſtrictio, qua uſus Cl. *Cler. non altos montes, & a ripis fluviorum remotiores,* intelligi, *ſed colles minores ad ripas eorundem.* Jam quæ ibi forte creſcunt, vocari בול הרים *proventum Montium, ibique omnem beſtiam agri luſitare,* non adducor, quamvis ultro largiar in oratione grandiſona verba non nimis eſſe premenda. Allegoriæ III. ſuum quoque tribuamus. In *Gloſſ. Ordin.* extat, *Quæ eſt herba montium, niſi voluptas fluxa, quæ ex corde gignitur ſuperborum? Elati namque ſeculi hujus Behemotho herbas ferunt, quum ſuas illi offerunt fluxas & lubricas voluptates*; &c. &c. Item, *Beſtiæ, immundi ſpiritus ſunt, ager, mundus, ludunt ibi, quatenus projecta e ſuperioribus dæmonia, pravis ſuperborum opibus delectantur.* Adiſis *Gregor. Philipp. Thom.* &c. Itemque *de Pined.* & *Sanct.* plura daturos. *Explic. Gall.* per eadem veſtigia decurrit, *Elephantum* variis premens argumentis. 1. *plana* potius quam *montana* ſequi tam vaſtas moles. 2. non verum eſſe *circa eum ludere omnes beſtias; quum multi eum horreant, & vel odorem non ferant.* 3. *beſtias ab eo non lædi, nec rapax eſſe, aut carnivorum animal,* dici, non probari, quippe quod cum *crudelitate* ejus, & *furore* in præliis, vix queat conſiſtere. Infirma fulcra ſubtilitati labanti ſubdita, ſi enim nil aliud obſtaret, jam *Elephanti* tuto victoria poſſet adjudicari.

Verſ. 16. Qui de *Elephanto* I. cogitant, non unam tenent viam. *Merc.* 1. ſimpliciter ait *duobus porro verſiculis ſubnecti, quibus locis gaudeat: & ubi habitare ſoleat ſub* צאלים *umbroſis* nempe *arboribus,* quaſi צללים, pro litera geminata ſubſtituto *Aleph*; quamvis *Kimchius* ponat *Radicem* צאל: videri autem *ſaltus* & *nemora* ſignificari, *in quibus refrigerium quærat* Animal, quod in *Calidioribus* tantum *locis* inveniatur: atque eodem tendere *Latibulum arundinis* & *limi*, i. e. *locum paluſtrem*

ſtrem & *limoſum*. Cl. *Schmid*. 2. neſcio quid addit, de *Cubili viliore quod malit Elephas, quam in quærendo meliori, hominibus, aut beſtiis, nocere*. Addit צאלים *forte melius deduci a ſing*. צל *umbra; ut vocalis longa reſolvatur in literam quieſcentem*. A *Jun*. & *Trem*. appoſitum 3. ex *Ariſtot*. & *Plin*. *Ripas accolere* Elephantum. Iiſdem צאלים ſunt *umbroſa, circa ripas*. Item a *Cocc*. 4. *Amnibus maxime gaudere, & circa fluvios vagari*. Ad צאלים obſervat eſſe, vel *ſpeciem arborum*, vel *umbracula*. *Si autem Allegoria quæratur*, conferendam חית הקנה *Belluam cannæ Pſ*. 68: 31. Conſimilia notarunt *Grot*. & *Codurc*. 5. qui ex *Ælian*. addit ἕλειον *Paluſtrem* propterea vocari poſſe Belluam: atque hanc videri חית קנה *Feram cannæ Pſ*. 68. Præcipue huc pertinent quæ *de Pined*. 6. adduxit ex *Ælian*. de *Anim*. 9: 56. *Elephantos ad calorem ſolis frangendum inter ſe craſſo perfundi cœno; atque ad refrigerationem umbroſas ſpeluncas, arboreſque ramoſas captare*. Idem monet quoque verbum ישכב *cubat* vel poſitum eſſe pro *quieſcit, dormit, reclinis in arborem*, ut traditur: vel pro *concumbit*, verecunde, ad animalis ſimul *caſtam* hac in re *verecundiam* indicandam. Aliis tamen hæc tam parum convenire viſa *Elephanto*, ut contrarium plane hinc elicuerint 7. per *interrog*. *An ſub umbroſis cubat, in latibulo arundineti & cœni?* Ita *Kimch*. *Vatabl*. &c. &c. Ad hæc recte *Boch*. *Nihil eſſe tam diſertum in S. S. quod hoc pacto eludi non poſſet*. Intentus in *Hippopotamum* II. Vir ſummus, *Egregium vero latibulum* inquit, *Elephantum, quos ſcribit Ælian*. 7. 6. *ire per maximas arbores ut ſegetes, & aliquando arboribus eſſe proceriores*. Addit, *Quid quod Elephas ne* cubat *quidem niſi* rarius, *ſed rectus dormit?* ὀρθοστάδην, ut *Ælian*. iterum L. 4. 31. κατακλῖναι γὰρ καὶ ἐξαναστῆναι ἐργῶδες αὐτῷ *decumbere enim & reſurgere ei operoſum*. *At de* Hippopotamo *en locum, Jobi loco geminum*, ex *Marcel*. L. 22. *Inter arundines celſas, & nimia denſitate ſqualentes, hæc Bellua cubilibus poſitis* &c. *Videndum itaque an Pſ*. 68: 31. *fera arundinis ſit* Hippopotamus *tanquam figura populi Ægyptii*. Hæc nimio *Hypotheſeos* amori data. Primus certe locus *Æliani* parum ad rem: nam agitur ibi de *vaſto robore* & *impetu* harum *Belluarum*, quæ dum a venatoribus premuntur *per arbores maximas ſoleant procurrere tanquam per ſegetes* ὥσπερ οὖν στάχυς τινὰς κατακλῶντες τὰ δένδρα *ut ſpicas quaſdam perfringendo arbores &c*. Alter locus etiam parum, aut nihil favet; nam *Elephantem poplites inflectere, & procumbere in genua*, multis adſtruxit, ſibi ſubcontrarius, ὁ πάνυ *Hieroz*. 1: 263. Tertium, vereor ne tale ſit, ut *Hippopotamo* plane non conveniat. Nam 1. de *incola* hocce *Nili* opuſne erat moneri, eum cubare in *Arundinetis* illius *fluminis*? 2. ſi vox צאלים *umbroſos arbores* notaret, *fruticeta*, & *carecta*, ſic valde incommode deſcriberentur. Id anſam præbuit Cl. *Cler*. ad *arbores viminales*, vel *vimina*, ſubſtituenda. Sed 3. ne ſic quidem res expedita: nam ita quicquid in *Nilo* natat, ſub צאלים *cubare* dicendum eſſet, ſi *frutices viminales*, qui *ripam* prætexunt, deſignarentur. Quid 4. quod ·· צאלים, ex *Arabum* ضـــال, potius notare videatur *Lotos arbores*? in *Ægypto* frequentes quidem illas, ut & in *Cyrenaica*, ſed quibus cum *Nilo* nihil præcipue: nam *Lotos planta*, quæ in locis e *Nilo* reſtagnantibus creſcit, multum diverſa. De his mox pluribus, *Vſ. ſeq*. Finio 5. in בצה, quod *uliginem*, & *tenuem*, ac *limoſum*, *laticem* denotat, e terra molliore exſudantem. בצץ بـــض apud *Arabes* eſt, *paulatim fluxit* & *emanavit aqua: tenui rore uvidus ſuit locus*. Non quadrat in *Nilum*, etiamſi ad *margines* reſtringeretur. *Allegoria* III. hic ſibi nimis placet; & in hiſce laſcivit quodammodo. *Gregor*. per *umbram*, ut *Vulg*. צאלים non accuratiſſime expreſſit, intelligit *nequitiæ torporem*, ac *delicias*: & per *calamos*, *vitam ſecularem*, vel *mentes vanas arundinum inſtar* &c. Confer *Gloſſ. Ordin*. *Philipp. de Pined*. p. 1118. 1119. Adde *Sanct*. extra oleas adducentem huc *Luc*. 11: 14. ubi *Spiritus impurus arida perambulans, requiem non invenit*, quippe quam habeat tantum in *locis humentibus*, ubi *voluptate* & *luxuria diffluitur*. Ideam illam ſequitur *Explic. Gall*. in eo textu

17 Obtegunt eum loti ſylveſtres, umbraculum ei: cingunt eum ſalices vallis.

יז יסכהו צאלים צללו יסבהו ערבי־נחל׃

18 Ec- | 18 הן

tu *evidenter alluſum* putans ad verſiculum huncce; pro Commentarioque luculento eundem commendans ſubdit, *ſoli Corticii inhærere, & medullam graviſſimarum veritatum negligere eos, qui hic attendunt ad id quod Naturalis Hiſtoria tradit de Elephantis, vicinitatem amnium ſectantibus.* Contendit quin imo *Doct. Auctor, oppoſita eſſe*, in Litera, *montes ſequi, & amare arundines ac limum*; *quæ tamen* in Allegoria *pulchre concinant*; *quatenus eadem Bellua quæ celſitudinem ambit, etiam mollitiem, deliciaſque, cupidiſſime quæritat* &c. *in cœno velut volutari, & voluptari, geſtiens.* Quid dicam? *in umbra luditur*; & neſcio quid dulcis faſcini in talibus oculos præſtringit.

Verſ. 17. Pro *Elephante* I. eadem omnia recurrunt, quæ modo ſtrinximus. Placet conſtructio *Merc.* per appoſitionem, *obtegunt eum Umbroſa*, ut ſint *Umbra ejus*; &c. Cl. *Schmid.* addit, *ut ſint inſtar* סכה *tugurii*; quod non de nihilo. Minus concinne *Vulgat. Protegunt Umbræ Umbram ejus.* Scio *Umbras* pro *Umbroſis arboribus* uſurpari apud Poëtas; ſed ne ſic quidem ſententia liquida. Pro *Hippopotamo* II. *Boch. Tegunt eum umbroſæ* arbores, unaquæque *Umbrâ ſuâ: circumdant eum ſalices Nili.* נחל *Nahal* & *Nebel*, omnem *torrentem* ſignans, ſtricte pro *Nilo* alibi occurrere, quin hanc eſſe *Nili* originem, non abnuo: hic idem uſu venire haud ſane liquet. Contrarium ſuadet verbum סכך *obtexere, obtegere velut tugurio, obumbrare*, quod aptius *cubili Elephantis* inter *arbores ad ripam torrentium enatas*, quam *Hippopotami ſub aqua deliteſcentis* inter *frutices*, & *arundines*. Sed declarandum eſt ulterius, quod *Vſ.* præc. attigi. Forma צאלים nuſpiam alibi proſtat, quam in duobus hiſce verſiculis. Sola conjectura, & affinitas literarum, ſuggeſſit *Umbras*, vel *Umbroſas arbores*. Cl. *Cler. viminales arbores*, ex vicinia cum *ſalicibus* arripuiſſe videtur. LXX. dederant *mutilum Nilus*, quod vagum. *Cocc.* peculiarem *ſpeciem* denotari ſuſpicabatur. A-

pud *Arabes* ضال צאל notat *tenuis*, & *exilis fuit.* Item ضال *media je*, cum *fæm.* ضالة, *Lotus arbor:* unde اضالت الارض واضيلت اذا صار فيها الضال *Terra* אצאלת & אצילת *quum producit Lotum* צאל, ציל, *dictam.* Notanter additur, eſſe السدر البري *Lotum Sylveſtrem*, ut *Gjauhar.* & *Phiruzab.* monent. Cave intelligas *Lotum Ægyptiam*, ſive *Plantam Niloticam*, in *lacunis* nempe *aqua Nili auctis* frequentem. Eam نوفر *Nuphar* vocitant, *Nymphæam* veteribus, dictam; de qua conſulendus *Proſp. Alpin.* H. N. Æ. *part.* 2. p. 75. Intelligitur *Lotus Cyrenaica*, ſive *Connarus Alexandrina*, *Serapioni* dicta *Sadar* السدر, quæ & نبق *Nabca* apud *Proſp. Alp.* 2. p. 10. itemque كنار *Conarus*; *Connarus*, quam eſſe *Nabcam* addubitat Doct. *Veſling.* p. 165. Diſerte tamen in *Camuſo* الكنار النبق *Conarus eſt Nabca, ſive Lotus.* Strictius حمل السدر النبق *Arabibus* eſt *fructus Sidari* ſive *Loti*; ut viciſſim سدر *Sidar* dicitur شجر النبق *Arbor Nabcam ferens.* Pleniorem notitiam ex *Veteribus* dabit *Salmas.* in *Exerc. Plinian.* p. 731. & 732. Hæ jam *Loti Africanæ*, & præſertim *Sylveſtres*, *Arabibus* צאל ضال, *in deſertis* copioſe proveniunt; atque jucundum præbent cubile feris. In *Diw. Hud.* hac anſa figuratum:

ضال

18 הן יעשק נהר לא יחפוז יבטח
כי־יגיח ירדן אל־פיהו ׃

18 Ecce injuſtus ſæviat fluvius, non feſtinabit: ſecurus erit, quum prorumpet Jordanes in os ejus.

19 בעיניו

19 In

ضال من الرجل هيضل

Sylva Lotorum forti milite plena.

Id eſt, *Exercitus inſtar Sylvæ lotiferæ, feris plenæ, formidoloſus.* Captatur in hac imagine convenientia inter *Exercitum telis, armiſque, horrentem*, & inter *Sylvam Lotorum, ſpinis horrentium*; eſt enim *paliurus aculeatiſſima* noſtra hæc *Lotus.* Iterum in *Diw. Hud.*

اذا ما لاذ بالضال
والغضا
من الحر اذمان الغلاة
الخواذل

Quando confugiunt ad Lotum & Tamaricem
Ab æſtu, fuſci ſolitudinis retromanentes.

i. e. *Elephanti*, quorum *fuſcus* fere *color.* Notetur غضا eſſe *ſpinoſiſſimam arborem*, ex genere اثل *Athel*, اثلة *Atle* apud *Proſp. Alp. Cap.* 9. ſive *Tamaricum*; quæ *ripas amnium* amant *ſtagnanteſque* inter *arenoſa aquas.* Ibid. in *Diw. Hud.* de *Aſino Sylveſtri* in curſum concitato

وقطع الوان داوية صحاريا
غلان طلح وضال.

Secuitque flexus vallium per vaſta deſerta
Inter depreſſas ſedes Talchæ & Loti Sylveſtris.

Apponenda quæ *Schol.* hic habet الغلان اودية مطمينة ذوات شجر الضال السدر البري *Gullan vocantur convalles depreſſiores arboribus denſæ. Dſal autem notat Lotum Sylveſtrem.* Adjecta ei *Talcha*, eſt *Ettalche*, *Arbor excelſa & ſpinoſiſſima* apud *Leon. African.* in deſertis, *Libyæ*, & *Numidiæ*, ac *Nigritarum*, *regione* frequens. Vides, *Behemothum inter* צאלים *Lotos Sylvaticas cubile gratiſſimum habentem*, non in *Nilo* quærendum, ſed in deſertis *Africæ Lotiferæ, convallibuſque uliginoſis*, quas efficiunt *torrentes*, de montibus acti, quæ eſt prima, & genuina, notio vocabuli נחל. *Ampliſſ. Ludolf. Comm.* ad *Hiſt. Æth.* p. 157. contra *Pfeiff.* pro *Boch.* ſtans, ſic inſtat; *de Elephanto non quæritur an poſſit cubare in uliginoſis, ſed an communiter ſoleat; quod dubito an doceri poſſit.* At docuerat jam *Ælian. L.* 9. 56. ubi ait *Elephantes hominum veſtigiis perceptis vaſto barritu ſeſe avertere* εἰς τὰ τῶν ὀρῶν ἄγκη, καὶ ὕλην, ἢ τῶν ἑλῶν τὰ κοιλότερα *in montium profundiores, arboribuſque denſas, convalles, aut in concava maxime paludum.* Non eſt ergo, quod *Elephantum* hinc excludendum tendat Erud. *Crinſoz.* eo, quod *aquam valde metuat.* Quid Viris Doctiſſimis fraudi fuerit ad *Vſ.* ſeq. pateſcet. *Allegoria* III. ad non optimam verſionem hic plane σκιᾶς ὄναρ *umbræ ſomnium.* Vide modo *Gloſſ. Ordin. umbræ ſunt Diaboli omnes iniqui, qui dum imitatione iniquitatis ei inſerviunt, ab ejus corpore quaſi ſpeciem imaginis trahunt. Sicut autem* umbræ *ejus ſunt pluraliter* reprobi, *ita ſingulariter* umbra ejus *eſt unuſquiſque peccator.* Alia dabit *Philipp.* Alia alii. *Explic. Gall.* ſpecioſis phraſibus ſenſum obumbravit, pulchrum nihilum Lectori tradens.

Verſ. 18. De *Elephanto* I. magna & multa varietas. *Merc.* 1. *En opprimit*, vel rapit, *fluvium, nec accelerabit* flumen: *Confidit quod* edu-

educet, attrahet, *Jordanem in os ſuum* i. e. *in tanta abundantia aquam e flumine bibit, ut illi ſolitum ſuum curſum eripiat. Inſignis Hyperbole* &c. Præiverat *Vatabl.* in יעשק frigido acumine captans vim *Calumniandi :* q. d. *Ea vi rapit aquas, qua Calumniator pecunias extorquet* &c. Alios 2. video לא יחפז ad ipſam Beſtiam referre, quaſi negetur *timere*, aut *feſtinare inter bibendum, cum canibus e Nilo bibentibus,* ut eſt in proverbio. Minutum. Non placet etiam, quod *Jun.* & *Trem.* 3. contornant. *En comprimit fluvium,* ut *non feſtinet: conſideret ſe editurum eſſe Jordanem* ingreſſum *in os ſuum.* i. e. *Amnem in quo ſe ab luit, præ mole corporis avertit; eique obſiſtit.* Æque coactum quod *de Pined.* 4. *feſtinationem* negatam trahat ad *tolerantiam ſitis.* q. d. *Multum ille bibit, ſed non eſt in bibendo frequens, neque feſtinus ad potum: cum enim ad bibendum accedit, non prius bibit, quam eam pedibus perturbarit* &c. Decentius quid dederat in h. ſ. 5. *Vulgat. Ecce abſorbebit fluvium, & non mirabitur: & habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.* i. e. *nihil magnum ducet, etiamſi magnam fluminis partem exhauſerit.* Illuſtrandi ergo adduxit Ill. *Grot. Epota Medo prandente flumina*, ex *Juvenal.* ſed & ridet *Satyricus* ibi *madidis quæ cantat Soſtratus alis*; & de *Xerxis exercitu* ſpecies ſaltem quædam tantam *Hyperbolen* ſuſtinet. *Codurc.* 6. adjecit *ardorem & impetum quo ſitiens Elephantus flumina petit, ſeſe in illa præcipitem dans.* לא יחפז ad *fluvium* ipſum deflectit, *cujus curſus Bellua bibente ſiſtatur quodammodo.* Cl. *Guſſ.* 7. exaggerationem mitigaturus, יגיח refert ad *fluvium in Scaturigine*, q. d. *Elephantum ſitientem, ſi bibat ad Jordanis ortum, poſſe illum totum ore ſuo excipere.* Præcedentia ſic applicat, *Ecce ſuffuraretur fluvium, nec feſtinaret,* nempe ut *fur* ſolet, *quia ipſi non videretur rapina, nec grande facinus.* Nihil in his ſimplex. Contortiora, quæ *Bold.* finxit. Cl. *Cocc.* & *Schmid.* 8. ſtructura multum diverſa, *Ecce rapiet*, urgebit, *flumen; non feſtinabit; confidet quum irrumpet Jordanes in os ejus.* Nectunt cum ſeq. *Vſ.* in h. ſ. *Elephas ille vaſtiſſimus, qui ne gurgites* quidem, & *flumina*, *pavet*, ſed ea ſine metu, & periculo, trajicit, *ſe tamen videntem prebendi, naſumque ſibi forari patitur, ut laqueis duci, & regi poſſit.* Sic *Cocc.* paulo aliter *Schmid.* ita inferens, *Deus tamen nutu oculorum ſuorum eum trahit, quo vult, & ducit, quaſi laqueis per naſum tramiſſis.* Neutrum ſine hiatu. Pro *Hippopotamo* Il. *Boch.* H. 2: 765 766. eandem rationem vertendi jam exhibuerat, *Ecce premat eum fluvius, non trepidabit*; &c. atque quinque rationibus ſenſum *Merceri*, cum portentoſa illa *Hyperbole*, impugnarat. Eadem conſtructione uſi LXX. *Syrus*, & *Arabs.* Inde ſubſumit porro ὁ πάνυ. *haudquaquam verum, premente fluvio non trepidare* Elephantum &c. *quippe qui eatenus tantum in aquam ingrediatur, quatenus promuſcis ſupereminet* &c. Concludit itaque, *Hippopotamum* deſcribi, *quem conſtet ſub aqua intrepidum degere, neque ſuperfuſi fluminis eruptione quicquam moveri.* Nobiliſſ. *Ludolf.* hoc verſiculo rem confectam cenſet, qui *minime omnium Elephanto competat, aquas paventi, utpote natandi inſcio.* Cl. *Cler. miratur, eſſe adhuc qui pertinacius pro Elephanto tendant; quippe quos Boch. confutarit.* Mihi Vir Magnus ſemet potius *confutaſſe* videtur; producto p. 767. ex *porta Cœli* gemino loco, *ubi Naturale eſſe* dicitur *huic Belluæ, ſtare in fundo aquarum; ac propterea ei proboſcidem a Deo additam.* Item ex *Ælian. de Anim.* 7. 15. *ſi flumine obtegantur, eos proboſcides exerere,* &c. Denique ex *Polyb.* L. 3. cum *Rhodanum* trajiceret *Annibal, periiſſe quidem Indos, Rectores belluarum,* quæ ſe trepidatione præcipites dederant e ratibus, *at Elephantos ipſos ſervatos, quod prævalidas, magnaſque proboſcides, ſupra aquam exertantes reſpirarent, atque ita aquæ reſiſtentes perdiu recto itinere in ulteriora progrederentur.* Hæccine ſunt 1. *fluvium paventis* ſigna, an potius *contemnentis*? Locus integer *Æliani* 2. magis adhuc id evincat. Sic incipit caput illud: ποταμὸν ἐλέφαντες διεξερχόμενοι, οἱ μὲν ἔτι νέοι διανήχονται, οἱ δὲ ἤδη τέλειοι καὶ εἰ κατακλύζοιντο ὑπὸ τοῦ ῥεύματος ἀνίσχουσι μέντοι τὰς προβοσκίδας ὑπὲρ τὸ ὕδωρ· τὰ δὲ ἀρτιγενῆ πάλιν, ἐπὶ τῶν κεράτων ἢ ὀδόντων φέρουσιν αἱ μητέρες &c. &c. *Quum flumen trajiciundum Elephantis, juniores quidem tranant: adulti autem etiamſi vel a fluxu cooperiantur, proboſcides ſuper aquam ſuſtinent: recens natos vero pullos cornibus ſive dentibus portant matres.* Narret jam aliquis *Elephantos aquam metuere, nec natare poſſe.* Nempe nolunt *natare maximæ* jam *moles*, quod, vel ſub aquis firmo, & forti, pede pergere poſſint diutiſſime, proboſcide in altum ſurrecta. Scio a *Magn. Lipſio Epiſt. Miſc. Cent.* 1: 50. *Strabonis*

vel

vel *Nearchi* potius apud eum L. 15. *fidem* ſuſpectam haberi, quum ait *Elephantum* νεῖν *κάλλιστα natare pulcherrime:* quod *nec alteri id traditum, & alienum ſit a natura Elephantis, aquas profundiores horrentis.* Sed res certa, & evidens, ex *Ælian.* Nec obſtat, quod *Ariſtot.* dicat, νεῖν οὐ πάνυ δύναται διὰ τὸ τοῦ σώματος βάρος, ex eoque *Plin.* 8: 10. *Gaudent amnibus maxime, & circa fluvios vagantur, cum alioquin nare propter magnitudinem corporis non poſſint:* apparet enim non abſolute id intelligendum, ſed comparate. *Nobil. Ludolf.* connixit, quum οὐ πάνυ *non ſatis* reddi improbat, dans ipſe *natare omnino non poteſt.* Atqui Philoſophus dedita opera poſuerat, *natare non omnino poteſt propter pondus corporis:* quod apertiſſime ibi valet, *non ſatis*; ac proin *J. C. Scal.* rectiſſime ibid. *Non dixit* neſcit, *nam omnes quadrupedes nare ſciunt. Animadvertenda lectio diverſa, diverſum ſenſum faciens. Nam ſi eſt* οὐ πάνυ δύναται *negat exactam natationem: ſi* πάνυ οὐ *negat univerſam. Sed cauſa quam apponit falſa eſt*; *nam* balæna *longe vaſtior; tamen natat. At Balænæ natatus a natura datus, nam quid in mari ageret? Elephanto autem inutilis, niſi aliquando ad transfretandos amnes. Satis habet, ſi aliquantulum nandi facultatis habeat pro neceſſitate.* Hoc voluiſſe *Ariſtotelem* contextus integer in oculis defiget. *Eſt animal* παραποτάμιον οὐ ποτάμιον *fluvios accolens, non tamen fluviatile:* Ποιεῖται δὲ καὶ διὰ τοῦ ὕδατος πορείαν, ἕως τούτου δὲ προσέρχεται, (melius προέρχεται) ἕως ἂν ὁ μυκτὴρ ὑπερέχῃ αὐτοῦ, ἀναφυσᾷ γὰρ διὰ τούτου, καὶ τὴν ἀναπνοὴν ποιεῖται. *Facit autem & per aquam iter. Eo uſque vero progreditur, quouſque promuſcis ejus ſupereminet: per eam quippe reddit ſpiritum, ducitque. Nare vero non omnino poteſt ob molem corporis.* Viri Doctiſſimi hoc loco parum feliciter uſi. Omittunt, quod præcipuum, *Facit & per aquam iter.* Ubi ergo toties repetitus ille *metus aquarum*? Addit Philoſophus, *Progreditur quoadusque ſupereminet promuſcis.* Quid hoc aliud, quam *parcit natatui*? *non vult natare, quamdiu ſtabili & firmo pede terram tenet, vel in medio gurgite.* Porro ergo vel remeandum; vel levi, & brevi, natatu trajiciendum flumen; ſi neceſſitas, nempe, urgeat. Ideo adjectum, *Nare non omnino i. e. non expedite, non longe* etiam ſi velis; nam pauciſſimi ſane in orbe fluvii, quos *Elephantus* non *intrepido pede totos transfretare queat*, vel citra natationem. Cum hiſce conſpirat exemplum illud *Elephantorum Hannibalis*, ex *Polyb.* L. 3. ſupra expoſitum. Extſtat *Cap.* 46. ubi tamen ſummus ille Auctor præmiſerat, quod omnes hos fluctus dedit; *Elephantos conſueviſſe ſe magiſtris ſuis morigeros præbere, donec aliqua occurreret aqua:* μέχρι εἰς τὸ ὑγρὸν habet textus; quod adhuc ſignatius. Adjicitur mox, ὡς δὲ τὸ ὕδωρ ἐμβαίνειν οὐδαμῶς ἔτι τολμώντων τῶν θηρίων &c. *Quum autem in aquam intrare nullo pacto auderent feræ, in aggerem illas duxere duabus præeuntibus fæmellis* &c. Collegit hinc pars non temnenda Eruditorum, *Elephantos flumina horrere*, quin *aquam* in totum *metuere*; quo nihil magis abhorrens a natura Animalis adfirmari potuiſſet. Obſervetur itaque: *a. Polybium* loqui de *Elephantis* jam *manſuefactis*, & *magiſtrum dorſo ferentibus*; quod magnum facit diſcrimen. *b.* Iſtam *Elephantorum tergiverſationem* ergo non ex *metu aquæ* ortam, ſed ex aliis circumſtantiis, talem *trajectionem ſub magiſtro* ipſis incommodam reddentibus. *c.* Variare memoriam actæ rei; ut *Liv.* L. 21. C. 28. ait, *tradentibus quibuſdam, congregatis ad ripam Elephantis, ferociſſimum ex iis, irritatum a Rectore ſuo, quum refugientem in aquam, nantem, ſequeretur, traxiſſe gregem: & ut quemque timentem altitudinem, deſtituerat vadum, impetum ipſum fluminis in alteram ripam rapuiſſe.* Vides *Elephantos* ſatis promtos ad flumen intrandum: & *timor* ille *altitudinis* nihil aliud adfert, quam quod ſupra ex *Ariſtot.* allatum: quodque tum alibi ille, tum *Plin.* ex eo, ſic expreſſit L. 8. 5. *Amnem tranſituri, minimos præmittunt, ne majorum ingreſſu atterente alveum, creſcat gurgitis altitudo.* Poſſunt ergo *natare* haud dubie, ſed libentius *vadunt*, & *amnes ſtabili greſſu trajiciunt*; citra ullum *metum*; quantumvis *rapidi* ſint, & *torrentes.* Id in deſcriptione *Animalis terreſtris* ingens facit momentum: in *Aquatici* & *Amphibii* nullum. In *Hippopotamum* ſane 3. neſcio quam recte ſedeat, *Ecce opprimat*, obruat, violentius urgeat, *flumen, non trepidabit.* Quid mirum? patria ei ſedes ibi: & quicquid in *Nilo* degit, nihilo plus, credo, trepidet. Et quid jam 4. *Jordanes* hic facit, ſi *Hippopotamus* intendatur? Si נהל *Vſ. præc.* fuit *Nilus*, & de *Nilotico animali* ſermo eſt, ita decreſcit oratio, ut plane jaceat; quin extra oleas eat. Non debuiſſet tanta difficultas ſicco pede tranſſiliri a Summis Viris, quibus omnia tam limpida hic viſa. Contra *Elephantum* quoque

19 In oculis ejus capiat eum, & laqueis trajiciat Naſum, *Vir fortis, qualis Tu.*

20 Tra-

19 בעיניו יקחנו במקשים ינקב־ אף׃

20 תמשך

hinc aliquid ſcrupuli moveri poſſe videtur, quippe cui cum *Jordane* tam parum negotii, quam *Hippopotamo*. *Allegoriæ* unice III. intentus *Explicator Gallus*, occaſionem hancce *ſuam* ratus, rogat, quid *Jordanes* ſecundum *Literam* adferre poſſet, ſi *Elephas* induceretur *magna flumina* exhauriens, qualis *Euphrates* hic per נָהָר deſignatus, cui comparatus ille *Judææ amnis* pro *rivulo* tantum haberi mereatur? Ut dubio vacuum inde aſſumit, *Jordanem* myſtice depingere, primo *Hæreditatem Sanctorum*; ſecundo *ipſos Electos*: quibus *abſorbendis* avidiſſime inhiet *Satanas*. Conatus, quicquid liniatur, parum ſpecioſus. Male ominoſum quoque quod *Sanct.* adjecerat, potiſſimum intelligi *qui in clauſtris vivunt, & religioſa excoluntur diſciplina, ad quos immanis bellua conetur irrumpere, ſucceſſu aliquando, proh dolor, & pudor, ſpem non fallente!* Quæ *Nicet. Thom. Philipp. Beda, Gregor.* varia, & fertili, vena luſere, non exequar. Verendum, ne totum hocce genus in *mare mortuum* deſinat; nam & *de Pined.* non temperavit, quin de ſuo quoque adderet, *commode hæc referri poſſe ad Chriſtum qui ſtatim atque baptizatus eſſet in Jordane, a Diabolo abductus fuit in deſertum.* Mitto *Bolduc.* *converſionem Judæorum ad Chriſtum* hinc exſculpentem. Scilicet non modus, nec finis, talium; ubi ſemel in hæc ſpatia imaginationi exire permiſſum.

Verſ. 19. Graviſſimæ, & ineluctabiles, diſſenſiones. De *Elephanto* I. magna hæſitatio. *Merc.* 1. *oculis capiet eum* Jordanem, totum quaſi epotaturus; *in offendiculis perforabit narem* i. e. *dum profundiſſime promuſcidem in aquam demittit, ſæpe eam ſibi perforat offendiculis, quæ in medio flumine occurrere poſſunt, ut herbis, ſudibus, palis* &c. *& tamen id nihil curat, dum ſitim quoquo modo expleat.* Similia reperias apud *Vatabl.* ex R. *Levi* tranſſumta, qui in *fabuloſo animali* ſuæ gentis omnia libera habens, trahere non debuiſſet noſtros, *Elephanto* hæc aptare conantes; nam cum *inter bibendum Promuſcidem ſuam ita lædere, & perforare*, cum re, & ratione, tam pugnat, quam quod maxime: niſi quis confugere vellet ad *vermes* illos *cæruleos, quibus tantæ vires, ut Elephantos ad potum venientes, mordicus comprehenſa manu, abſtrahant in profundum*, ut ex *Statio Seboſo* retulit *Plin.* L. 9. 15. Fabellam olet: vel potius hi *vermes* ſunt *Serpentes* illi, & *Dracones*, qui inſidias ſtruunt Elephanto potum eunti, atque *illigata nexibus ſuis manu*, exanimatum exſugunt, & interimunt: de quibus *Plin.* L. 8. 12. Huc reſpici putavit 2. *de Pined.* adjecto, illos *inſidiatores Dracones, oculos belluæ maxime petere, & in ipſa nare condere caput, pariterque ſpiritum præcludere, & molliſſimas lancinare partes* &c. Id Doctiſſ. Jeſuitæ eſt, *In oculis ejus, quaſi hamo, capere eum, & in ſudibus perforare nares ejus.* Iſtum *Hamum* ſapienter a *Vulgat.* inſertum ait, *ut capturam hanc intra aquam peragi indicaret*: atque in eo invenit *Linguam biſidam, & biſulcam, Draconis.* Reconditæ eruditionis ſpecies *Codurco* quoque & *Bolducio* adblandita; ſed longius adducta, & precaria, hæcce, quum *Draconum* nullum adſit veſtigium, aliiſque locutionibus talis res exprimenda fuiſſet. *Ab. Eſra* 3. *Belluam* ſuam facit *oculis capere flumen*, quum *caput profundius immergit ad bibendum*: item, *laqueis perforare naſum*, quum *nares ad reſpirandum dilatat.* In *Monſtro* monſtroſa commenta. *Munſt.* 4. & *Iſid. Clar.* *Nutibus oculorum oſtendit quaſi totum flumen velit exhaurire; & ſi quiſpiam obſiſtat hunc naribus conatur adigere in pericula.* Ignorantiam profiteri, quam talia cudere interpretamenta, ſatius. Nimis argute etiam Doct. *Crinſoz.* 5. *Oculis apertis eum* fluvium *reciperet, & roſtro ſuo frangeret vim torrentem aquarum*, ſive *vortices* eum *implicaturos*, quos *Laqueorum* figura hic indutos ſuſpicatur. Addit & aliud *Hippopotamo* unice aptum, de quo infra. *Jun.* & *Trem.* 6. per *interrog.* An *in oculis ejus capiet eum* quiſquam? *tendiculis perforabit naſum*? i. e. *aperte*, non *ex inſidiis.* Ad *tendiculas* annotatur, eſſe proprie *hamos* vel *uncos in naſum injectos, ut fit in piſcibus*; atque ita *tranſitionem*

nem fieri ad alterum genus aquaticum. Non bella tranſitio. Eadem interrogatione utuntur *Piſcat. Grot. Belg.* &c. quin & *Boch.* in *Hippopotamo* ea utetur. *Caſtal.* liberiuſcule dederat, *Tantum abeſt ut ſe capi cernat nare laqueis perforata.* Haud dubie *interrogationem* quoque ſubaudivit, quam in *negationem* convertit. Cum *adfirmatione* contra 8. *Lyran. Oſor. Titelm.* modum *venationis* hic innui ſtatuentes; cum quadam diverſitate circa prius colon, *in oculis*, quaſi eſſet, vel, *in fovea ante oculos cavata*, vel. *oculis lædendis*, & *cædendis*. Ad hunc calculum *Tigur. Et tamen oculorum læſione capitur; & vincula trajiciuntur per ejus promuſcidem.* Cl. *Cocc.* 9. cum *adfirm.* etiam, refert ad *facilitatem capturæ, & recturæ ſimul, poſtquam domitus jam Elephas.* Sane non adeo *difficilem venationem*, notum ex *Plin.* 8: 8. aliiſque: ſed *oppoſitionem inter facilem capturam* Behemothi, & *difficilem* Leviathanis, *inſtitui*, haud liquet; nec credibile. Cl. *Schmid.*

10. non molliſſime *ſuff.* in עיניו ad *Deum, Factorem* Belluæ, retraxit: ut ſit, *Oculis ſuis trahit eum* Factor ejus, i. e. *ſolo nutu & nictu oculorum eum accipit*, & *ducit*, *prout lubet; haud ſecus, quam ſi laqueis naſum ejus perforaſſet.* Et *Jarch.* המקום *Deum* hic induxerat, *ſolum Belluæ domitorem*, ex nota fabella. Cl. *Guſſ.* 11. ſe ſenſum hujus verſus ignorare fatetur, eumque nec *Elephanto*, nec *Hippopotamo*, ſatis commodum autumat: quum ponatur, *hoc animal capi poſſe videns ac ſciens, idque tendiculis naſum ejus perforantibus.* Longe igitur nobis tuta, & firma, ſtatio. Ad *Hippopotamum* II. cum *interrog.* etiam 1. adplicat *Boch. In oculis ejus quis capiet eum* &c? i. e. *aperta vi, ſine machinis & dolo.* Adfert deinde ex *Alberto*, capi non poſſe niſi *reti ferreo apud Damaſcenos in hoc opus fabricato: captumque non occidi niſi malleis ferreis, propter pellis craſſitudinem.* Atqui ad *Vſ.* 16. dixerat *ἦ μὴν, ſi hoc admittatur, ut affirmativa mutetur in negativam* ope interrogationis, *nihil eſſe tam diſertum, quod non poſſit eludi.* Secuti tamen *Patric. Ludolf. Cler. Reim.* At *Crinſoz.* 2. cum *adfirmatione* adhibet, quod ſupra *num.* 5. propoſui: addens preſſius pro *Hippopotamo*, per *Laqueos intelligi poſſe arundines riparias Nili, quas facile trajiciat.* Quid mirum ſi *Bellua Nilotica* vel *arundines*, vel *gurgites vorticoſos, Fluminis ſui, facili roſtro penetret*? Et hic ergo calculus non firmiſſime ſubductus. *Explic. Gall.* III. pro ſola tendens *Allegoria*, infert, *adeo* Behemoth *non eſſe Elephantum, ut Deus de eo* tanquam *Piſce*, vel *monſtro marino*, loquatur, *quem capere non ſit ad modum aliorum Piſcium.* Jubet item cum *interrogatione* legi; An *ipſum videntem quis capiet*? An *hamo perforabit nares ejus*? Fidenter ſatis, contra auctoritatem *Vulgati.* Videtur ignoraſſe ſententiam de *Hippopotamo.* Nuſpiam ſaltem vel verbulo tangit eam. Senſus hicce: *Quis, ut Ego, ſe exponet furori Satanæ, eumque decipiet, victoriam ei quaſi concedens de parte mortali, atque Divinitatem ei tanquam ſub hamo, quem voret, occultans, ut vitalia ei perforentur.* Libere dicam: dura & cruda omnia; nec deberent præclara ingenia talibus ſeque, alioſque, ineſcare. Præluſum hiſce in *Gloſſ. Ordin.* aliiſque *Allegoricis*, parum tamen inter ſe conſpirantibus. *Gregor.* in *Naribus Satanæ* videt *ſagaciſſimas ejus inſidias, quas Chriſtus multo acutioribus ſenſibus, tum ſuis, tum ſuorum, perforet ac transfigat.* At *Olympiod.* Diaboli *Naſum* interpretatur *Licentiam calumniandi* &c. Apud *Philipp. in oculis capi*, eſt, *in ipſo intelligentiæ lumine, & per ſuam ipſius calliditatem.* Mitto *Nicet.* cui ipſe *Satanas* hic *venator, juſtos appetens* &c. &c. Mitto *de Pined.* qui de ſuo promit *Behemoth* pro *Multitudinem improborum*, qui *Corpus* quaſi *Diaboli* conſtituant, quod habeat ſuum *Os* in *guloſis*, *Lumbos* in *luxurioſis*; *caudam* in *vilibus*, ſed *ſuperbis* &c. &c. *Oſſa* in *principibus improbis*; *Oculos* in *invidis* & *inſidiatoribus* &c. Laudandus tamen, quod ita tandem deſinat: *Sed bone Deus, quam vaſtum, quam varium, pelagus Allegoriarum! quæ ſicut cum utilitate tractantur a Sanctis patribus, ita committere non debemus ut nimium illis immoremur* &c. Idem a *Mercero* noſtro plus vice ſimplici inculcatum. Sed enimvero, *naufragia* mortales non terrent, quominus certatim maria, & freta, currantur.

Ibid. Ex iis per quæ hactenus circumambulavimus, dilucere potuit, eam eſſe hujus periodi, multis in partibus, obſcuritatem, ut mirum non ſit, multos, *deſperata* veluti *Litera*, ad ſacram *Allegoriæ* anchoram confugiſſe; alios judicium ſuſtinuiſſe. Inter hos Cl. *Guſſet.* tribus argumentis *Elephantum* æque ac *Hippopotamum* impugnans. 1. ex *Vſ.* 12. quod *Cauda in neutro quicquam inſigne habeat.*

beat. Id tamen ipſe reſolvit mox, pro *Elephantoque* inde præſidium quærit, *Promuſcidem* intelligi poſſe concedens. 2. ex *Vſ.* 18. quod *nec in alveo Jordanis, nec in ejus vicinia, naſcantur, paſcanturve, vel Hippopotamus, vel Elephas.* Et hunc ſcrupulum tamen ſibimet, ſi non omnibus, exemit; ut ſupra ibi tactum. 3. ex *Vſ.* 19. quod *Animal* depingatur, *ſciens volenſque capiundum.* Iſta ſumma minus rite ſubducta. Contrarium plane exigit, non ſeries tantum, ſed & *Scopus* ad *Vſ.* 10. indicatus; in media nota, *num.* VI. Inde colligo, clauſulam hancce ad *Jobum* ſeſe reflectere, eumque in 3. *Perſ.* acriter ferire, h. ſ. *videntem capiat illum* ille meus audax pugnator, qui ſe Deo parem, quin ſuperiorem, credit; *laqueis trajiciat Naſum.* Hunc flexum, nexumque, ſuadet *Vſ.* ſeq. ubi *indirectus aculeus* in *directum* convertitur, eadem *Ironia*, *Trabes* nempe *Leviathanem* Tu quoque *hamo* &c. Mutatio hæc *Perſonæ* præſtrinxit Doctiſſ. Interpretes, atque ita præpedivit, ut exitum non invenerint. Atqui nec inuſitata adeo ea, & in hoc ipſo capite gemina plane, & ſimillima, recurrit *Vſ.* 28. ubi תוחלתו *ſpes ejus*, pro תוחלתך *ſpes tua*, agnoſcitur a *Mercero.* Sæpius in hoc Libro *Enallage* iſta adhibita, ad granditatem. Vide modo *Cap.* 39: 35. *Redargutor Dei reſpondeat hiſce.* Sub hoc adſpectu perinde plane, *Monſtrumne Niloticum* quis teneat, an *terreſtrem* illam *molem Elephanti:* nam neutrum *in oculis aggredi*, & *capere*, ſuſtineret vel *projectiſſimæ audaciæ*, *invictiſſimique roboris*, mortalis. Monſtrorum ille domitor, diram qui contudit Hydram, Aproſque & Leones fregit, cùm *Hippopotamo*, aut *Elephanto fero*, pedem ſi contuliſſet, primo pedatu ſtratus, obtrituſque, jacuiſſet, & longe illi clava, longe fuiſſent vires. Utrumque ergo huic *Ironiæ*, & *deriſioni*, aptiſſimum, qua *Jobi* mens needum ſatis a fluctibus prioribus ſedata, placidiſſime componitur, & ad *Sacrum Creatoris immenſi metum* tenuitatis ſuæ ſenſu intimius revocatur. Audeo adjicere, hac *illuſione*, & *Ironica provocatione*, admiſſa, non tantum evaneſcere difficultates literali ſenſui obmotas ſupra ad *Vſ.* 11. ſed etiam *Allegorias* omnes exareſcere veluti, haud ſecus ac folia, quibus radix icta.

Ibid. Etiamſi ne verbum quidem adderem, remque, prout hactenus diſcuſſa, in medio relinquerem, nullus dubito, quin plurimis *Victoria ad Elephantum inclinatior* videretur. In eum pleraque certe multo illuſtrius expetunt, quam in *Equum Nili:* & alia, quæ quadrare non videntur, noſtra, credo, culpa, linguæque, vel naturæ, inſcientia, diſconveniunt. Id pro magna parte patuit jam: atque ulterius adhuc diluceſcet ex luſtratione cujuſque verſiculi, quam nunc tandem ad noſtram mentem, & rationem, ſubſeremus; ſcrupulos, a Viris Doctis injectos, eadem opera, ſi pote, remoturi. Redordior I. a *Vſ.* 10. *Ecce Behemoth, quem feci* עמך *Tecum.* Simpliciſſime capio, pro, *non ſecus ac te.* Vidit Cl. *Cler.* idemque intendiſſe videtur *Schmid.* monens opponi hac vocula *potentiam Dei & Jobi impotentiam.* Reliqua minus ad *Scopum*; qui eſt *Ingentem Creaturam* ſiſtere *Jobo*, cum qua pedem conferat ſcilicet, qui tantos gerat ſpiritus; ut ſaltem *par pari concurrat.* Sentis aculeum *Ironiæ.* Ultra tendere formulam, eſt, eam in ſuam inflectere *Hypotheſin.* Acceſſio illa, *Gramen ut bos comedit*, quomodo pro *Hippopotamo* urgeatur a *Boch. Ludolf. Cler.* ſupra datum: ſed apparet ſtudii aliquid ſubeſſe; nam *tantum Belluam* non eſſe *Carnivoram* revera *miraculi* quid habet; & *inſignis Providentiæ ſpecimen* præbet; quod *Calvin. Conc.* CLV. præclare deduxit. Similiter *Vavaſſ. Qui ſi fuiſſet a me creatus ea feritate, voracitate, & appetentia carnis, qua Leo; aut Tigris; non dubium quin animalia conſumturus eſſet omnia.* Contra *Hippopotamus & Piſces vorat*, & *carnes*, quantumvis pro *menſis ſecundis* quoque *gramina* & *ſegetes* non aſpernetur. *Carnivorum* eſſe tradit *Proſp. Alp.* L. 4: 12. ex fide *Damiaticæ* gentis: idemque ex dentium fabrica colligit. II. Ad *Vſ.* 11. ſatis placet *turrigera vis Belluæ*, quæ fidem ferme excedit, ſi jam tum præliis fuit admota. Quia tamen de *Elephanto fero*, nec *Magiſtrum*, ſive *Elephantiſtem*, adhuc paſſo, agitur, ſatius fuerit in generali adſpectu manſiſſe, quo *ſummum* ei *robur lumborum* non ſolum, ſed & *ventris firmitudo ingens* adſcribitur. Et qui quæſo alias *per arbores, tanquam per ſegetes tranſcurreret* ῥύμῃ ἀμηχάνῳ καὶ ὁρμῇ ἀκαταμαχήτῳ *immenſo robore, & impetu quem ſuſtinere nil queat*, quippe *qui arbores totas inſtar ſpicarum perſringat?* ut ait *Ælian. de Anim.* L. 7: 6. De tota *cute* etiam verum, quod *Oppian.* L. 2: 527. dixit

Ta-

Ῥινὸς δὲ αὖτε δέμας δυσπαίπαλος ἀμφιβέβη-
κεν
Αἴσχιστος, κρατερός τε, τὸ οὔ κε μάλ' οὐδὲ κρα-
ταιὸς
Θηκτὸς παντοδαμάτωρ τε διατμήξειε σίδη-
ρος.

*Corium porro aſperum corpus circumte-
git*
*Turpe, validum, quod neutiquam vel va-
lidiſſimum,*
*Acutum, & omnia domans, diſſecuerit fer-
rum.*

Plin. quidem L. 8. 20. ait, *Rhinocerotem cornu ad ſaxa limato*, cum Elephanto dimicaturum, *alvum maxime petere, quam ſcit eſſe molliorem:* ſed an inde conſequitur *nullam animali vim in ventre*? Eadem ratio loci L. 8: C. 10, *Duriſſimum dorſo tergus, ventri molle.* Nempe *mollius*, quam *dorſo*; ut *Solin.* ſed tamen *tergus*, id eſt *corium duriſſimum.* Exemplum *Eleazari maximum Regis Elephantum ſubeuntis, & ferro confodientis ad umbilicum*, plus prodeſt, quam obeſt: firmiſſimo enim ventre ſit neceſſe eſt, *cujus umbilicus* tantum *letali ictui aditum* præbet. Sed Viri Doct. שרירים *umbilicum* in noſtro textu ſonare tendentes, id ipſum jam invictum contra *Elephantem* autumant; quippe qui ab ea parte vincatur. Quid audio? an *Elephanto* omnis *vis ventris*, & *umbilici*, ceſſat, ſi ibi demum ferrum in viſcera adigi queat? Non optima illatio. Ne veriſimile quidem *Umbilicum* deſignari, & aliud שֹׁרֶךְ & שֹׁר, quæ certiſſime *umbilicus*, aliud שרירים *forma plurali*; ſive jam ex *Syriaco* adſciſcere lubeat *firmitates*, cum Cl. *Reim.* ſive ex *Arab.* سرأر & إسارير *lineas, ductuſque cutis*; quos *dilatare*, & *comprimere*, pro arbitrio poteſt. Hanc vim cum שרך, quatenus *umbilicum* deſignat, *Origines* noſtræ conciliare conabuntur. Facit huc forte illud *Plin.* 8: 10. *Setarum nullum ei integumentum; ne in cauda quidem præſidium abigendo tædio muſcarum (namque & id tanta vaſtitas ſentit) ſed cancellata cutis, & invitans id genus animalium odore. Ergo cum extenti recepere examina, arctatis in rugas repente cancellis, comprehenſas enecant.* Hoc iis pro cauda, *juba*, *villo eſt.* Aptari huc poſſet, ex parte, Verſio Cl. *Schmid. Ecce quæſo robur* quod eſt *in lumbis ejus: & vim* quæ eſt *in nervis* (ita ille; nos *ſtriis, lineis:*) *ventris ejus!* Forte adhuc aliud quid latet in hiſce שרירי בטן; quas ſi vel *molliſſimas* & *medias partes ventris* circa *umbilicum* deſignare concederem, nihil quicquam *Elephanto* decedere autumarem, quippe quem *immani* quodam *robore* in *Lumbis*, & *niſu ventris*, *pollere* indubitatum. Nempe ludus ei, jocuſque, *arbores ſternere, ædificia diſturbare, maximas moles capite impellere: immenſa onera portare.* De his multa congeſta apud *Geſnerum*, & alios, quæ perſequi haud neceſſe. III. in *Vſ.* 12. ſi cum *Boch.* vertas, *flectit*, vel *torquet caudam ſuam*, quæ eſt *ut Cedrus*, ex خفض *Arabum*, & non de *longitudine* explices, ſed de *firmitate*, habes, quod magis quadret in *Elephantum*, quam in *Hippopotamum*, cui *ea ſuis inſtar retorta*; at Barro noſtro

Πυκνὰ δὲ μαστίζουσα δέμας τρομέουσα πάλ-
μῳ
Λεπτοφυὴς ἐλάφεια τινάσσεται ἄστατος οὐρή

Crebro corpus flagellans vibrante motu
*Tenuis, & brevis, agitatur inſtabilis
cauda.*

Hæc tamen ipſa deſcriptio me movet, ut malim *Flectit*, evertit, *cauda ejus vel Cedrum.* Adfertur nempe exemplum *roboris* omnia *ſternere apti*, quando *Caudæ ictus Cedros* dicitur *inflectere, locoque movere* poſſe. Major tamen *Belluæ* vis in *Manu*, ſive *Proboſcide*, quam *Caudam* hic appellatam veriſimillimum, quod plane ad illud inſtar in terram naturali ſitu propendeat quam longiſſima, ad decem, & ultra; cubitos: atque eodem plane modo erigi, omnemque in partem flecti, queat. Apud *Arabes* ذنبة vel ذنابة *Cauda*, ſimiliter fere tranſlata, quum in *Camus* notare dicitur من النعل انفها *in calceo, ejuſdem Naſum, ſive extremitatem prominentem.* Hoc ferme fidem faceret, eorum *Poëtas* æque זנב ذنب *Caudam* in hac *parte prominente Elephanti* uſurpare,

quam انف אנף *Naſum*, & خرطوم חרטום *roſtrum*. Dies declarabit: nam nullum mihi exemplum hactenus occurrit. *Proboſcidis* incredibile robur annotavit *Strabo* L. 15.. ubi ait eos προβοσκίσιν ἐπάλξεις καθαιρεῖν, καὶ δένδρα ἀνασπᾶν πρόρριζα: *Manibus iſtis propugnacula & turres dejicere, arboreſque radicitus evellere.* Similiter *Ælianus* L. 5: 55. ubi narrat, *quum ab Indis coguntur arbores radicitus evellere, non prius eos id aggredi, quam eas quatefecerint* &c. Adde *Oppian.* L. 2: 533. Res tam notabilis in hac Tabella conſpici merebatur; ac proin זנב *recto* ſtat *caſu*, & כמו pertinet ad exaggerationem, ut ſit, *vel Cedri inſtar firmam ac proceram arborem.* Huc facit quod apud *Geſn.* p. 380. extat, *viſum, qui detraberet ramum, quem viginti quatuor viri, funibus trahentes, flectere non potuerant.* Cave חפץ hoc uſu alienum credas a ditione *Hebræa*; eſt enim princeps *Radicis* notio, quæ ab *inclinatione*, & *inflexione*, devenit ad ſecundariam vim *inclinatæ, propenſæque*, in aliquid *voluntatis.* Non ambiges ad hocce *Gjauharii*, حفضت العود حفضا اي حنيته وعطفته *in Ligno* חפץ *valet incurvavi, inclinatumque flexi illud.* Utitur verbis חנה & עטף, quæ & ipſa hanc *ſecundariam* vim *inclinationis propenſæ* induerunt. Poſſes quoque, *Lubeat, Cauda ejus erit ut Cedrus*, & quæ antea pendebat, *ſtabit in altum erecta:* ſed nec proprium id *Elephanti*, nec magnopere ad rem: prout etiam nimis quæſitum, quod *Codurc.* & *Guſſ.* ad alterum colon exhibuere, ubi *Nervos formidinum* attribuunt huic *Proboſcidi.* Omnino tenendi *Nervi femorum, ramorum inſtar diffuſi:* ad *vaſtum robur* pingendum, quod *Arboribus convellendis* par ſit. IV. In eundem ſenſum dilucidus *Vſ.* 13. quem *Elephantum* gravius, & ſolidius adhuc, implere poſſe, quam *Hippopotamum*, nemo negabit. V. Jam verſus 15. porro ita pro *Elephanto* militat, ut utroque Charactere ſe victum fateri debeat *Equus Niliacus.* Nam *Principium viarum Dei*, id eſt *Excellentiſſimum Opificium*, in quo aliquid *grande, magnificumque* ſupra omnia Animalia, conſpicere ſit; haud dubie *Elephas*; etiamſi vel intra Corporis molem, fabricamque, conſiſtamus. Et quid ſi interna adjungamus? de quibus poſt *Plin.* L. 8. *Lipſ. Cent.* 1: 50. Ad hoc *principale Decus nobiliſſimi*, & *Regii* vere, *Animantis*, pertinet quoque poſterius Colon; in *Hippopotamo*, ſi non totus fallar, languide, in *Elephanto* decentiſſime poſitum, *Conditor ejus admovit ei Harpen ſuam.* Dentes exerti ſunt *Apro*, *Hippopotamo*, *Elephanto*, ait *Plin.* ſed poſtremo huic tanto majores, videlicet, quanto reliqua dignitate corporis præcellit. In deſcriptione *Elephanti* eos eodem nomine *Harpes* adfecit *Nonnus Dion.* L. 26. p. 694.

Γναθμοῖς μακεδανοῖσιν ἔχων προβλῆτας ὀδόντας
Δίζυγας, ἀμητῆρι τύπῳ γαμψώνυχος ἅρπης
Θηγαλέῳ δμητῆρι διαστείχων στίχα δένδρων.

Maxillis oblongis gerens projectos dentes
Bijuges, ad inſtar ſulcatæ Harpes meſſoriæ;
Acuto domitore pervadens ordines arborum.

Iterum *ibid.*

Πολλάκι δὲ ἐν πολέμοισιν γένυν προβλῆτα τινάσσων
Ἀνέρα ταυροκάρηνος ἐπήϊξεν ἠλίβατος θήρ.
Ζώνην τρηχαλέοδοντα φέρων, ἑτερόστομον ἅρπην
Δοιάων ἑκάτερθε γενειάδος ἔμφυτον αἰχμήν.

Sæpius vero in bellis, maxillam projectam vibrans
Viro, Taurinum caput babens, irruit excelſa fera:
Cingulum ferens aſpere dentatum, ancipitem Harpen:
Quatiens utrimque maxillæ inſitam cuſpidem.

Nobili, & vere Poëtica, idea, *Zona*, ſive *Cingulum bellicum* hic inductum: quam continuans, ſubnectit p. 696.

—— ταινίην κεχαραγμένον ὡς ὀδόντων.

—— *ten-*

—— *tendens exacutum Enſem dentium.*

Hanc ſplendidiſſimam figuram noſtro textui inſerere nullus dubito; qua *Elephas* pingitur Divinitus *Harpe ſua*, ſive *Gladio*, & *Zona militari*, *ornatus* atque *ſuccinctus*, *ad prælia*, aliaque *molimina*, quæ tanto *Animali* convenirent. Quid manium paſſus ſit Vir ſummus, quum *Harpen*, & *Gladium*, *Elephanto* convenire negabat, ſupra indicatum. Addo in hac phraſi lectiſſima, *Conditor ejus accinxit ei Gladium ejus*, eſſe pulchram ſignificationem *auctoritatis* non tantum, ſed & *uſus* vere *Regii*, quo *Dominus animalium*, huncce *Gladium*, vel ſtringeret, vel conderet: non in *Tyrannidem* & *Lanienam* nempe ei traditum, ſed ad *legitimam* ſui *defenſionem*, moderatumque ſupremæ poteſtatis exercitium. VI. Huc tendunt quæ *Vſ.* 15. ſubnexa; ubi nemo non agnoſcit notas *Elephanto* aptiores quam *Hippopotamo*, ſi vel nexus, quem urguet ὁ μὲν, teneretur, ideo ei additam Harpen ut *proventum montium demeteret*. Apud *Geſner.* p. 378. reperio: *Elephantorum alios paluſtres*, *alios campeſtres*, *alios eſſe montanos*; *qui moribus & ingeniis non parum differant.* Hæc curioſius exequi haud vacat. Apud *Solin. Cap.* 25. extſtat, *Montes Mauritaniæ Tingitanæ Elephantis frequentiſſimos.* Similiter *Ælian.* 7: 2. *Ad pedes Atlantis* ait *eſſe paſcua præſtantiſſima & maximas ſylvas*, *eaſque perquam denſas*, *& opacas*, *ad quas Elephantos*, *jam ætate graves*, *tanquam in Coloniam deducat ipſa Natura*, *ut ibi portum quendam tranquillum occupent*, *ſacri quodammodo ubi illuc pervenere.* Rectiſſime ergo, & in omni emphaſi, *Montes ei pabulum ferunt.* Ibid. *Cap.* 6. legas, *eos Juncum & hederam*, *per arbores erraticis flexibus ſerpentem*, *depaſcere*, *atque palmarum tenera cacumina*; *aliarumque plantarum adoleſcentiores ſurculos.* Apud *Plin.* L. 8: 10. habes, *Truncos iis in gratiſſimo cibatu*; *& palmas excelſiores ab iis fronte proſterni*, *atque ita jacentium fructum abſumi.* Hinc ad reliquum Animalis pabulum, amplitudinemque hujus Coli, facile judicium. Poſterius ad *manſuetudinem Elephanti*, qui *gladium non*, niſi laceſſitus, *ſtringit in reliquas beſtias*, manifeſto pertinet. *Plin.* 8: 7. *Hujus animalis tanta narratur clementia contra minus valida*, *ut in grege pecudum occurrentia manu dimoveat*, *ne quod obterat imprudens*: *nec niſi laceſſiti noceant*; *ideoque gregatim ſemper ambulent*, *minime ex omnibus ſolivagi.* Nimis cupide *Explic. Gall.* *Contenditur*, *ſed citra probationem*, *Elephantem nulli animali nocere*, *nec rapto vivere* &c. Atqui nil certius. *Crudelitas*, *& furor in præliis*, nihil ad rem. Nec *nocere* negantur, in totum: quippe qui immanem in modum ſæviant laceſſiti; atque omnia vaſto impetu proterant, ac conculcent. *Raptores* eſſe negantur, *infeſtique* aliorum animalium *Laniatores*, quod in dubium revocari non debuiſſet. VII. Ad *Vſ.* 16. & 17. jam ſatis lucis datum: omittere tamen nequeo inſignem locum *Ælian.* 4: 24. *Indos*, *quod Elephantos adultos non adeo facile capere queant*, φοιτᾷν εἰς τὰ ἕλη τὰ γειτνιῶντα τοῦ ποταμοῦ, *ire ad paludes flumini proximas ibique catulos eorum capere.* Ἀσπάζεται γὰρ ὁ ἐλέφας τὰ ἔνυδρα χωρία, καὶ μαλακὰ, καὶ φιλεῖ τὸ ὕδωρ, καὶ ἐν τοῖσδε τοῖς ἤθεσι διαιτᾶσθαι ἐθέλει, καὶ ὡς ἂν εἴποις ἑλειός ἐστι. *Amplectitur enim*, inquit, *Elephas roſcida loca*, *& mollia*, *atque* amat aquam, *in talibuſque ſedibus degere vult*: *atque*, *ut ſic dixeris*, *paluſtris eſt.* VIII. Habes ſimul nexum cum *Vſ.* 18. & jam liquido adfirmare eſt, ne alias rationes compluſculas urgeam, unicam vertendi rationem eam eſſe, quam ſecuti ſumus, qua נהר *Fluvius* ponitur caſu recto; & עשק *ejus vim*, *violentiamque*, deſignat: *non* ſane *eam ſolum*, *qua*, intra lectum ſuum, *ad inferiora rapiat*, *ea quæ inſunt*; *quam* Hippopotamus *non timeat ob gravem molem corporis*; ut Cl. *Cler.* hic annotavit; ſed magis adhuc eam, *qua extra alveum erumpens*, *late exundat.* Ni id foret, non eſſet ἀμφίβιον *Animal*, ut *Ariſtoteles* loquitur: neque ibi ἤθη *ſedes* & *cubilia* haberet, aut *catulos* deponeret, ut ex *Ælian.* adductum. Hanc vim verbo עשק *oppreſſit per injuſtitiam*, nunc ſubjectam, in *Juvenil.* adſtructum dedi ex formula *Arabum* ظلم الوادي *injuſte egit fluvius.* Eam ita exponunt *Gjaub.* & *Phiruzab.* بلغ الماء موضعا لم يكن بلغه قبله *Eo excrevit aqua*, *quo antea non pervenerat.* Item طغا البحر هاجت امواجه وطغا السيل اذا جاء بماء كثير *Injuſtum fuit mare*, *pro commoti ſunt fluctus* ejus

20 Trahes Leviathanem hamo. funique immerges linguam ejus. | 20 תמשך לויתן בחכה ובחבל תשקיע לשונו׃

21 Cer- | 21 התשים

ejus: & fluxus injuſtus, qui multa aqua obruit. Huic ſenſui pulcre ſuccinit verbum יגיח, quod etiam in *eruptione violenta aquarum* nativam ſedem occupat. *Camus* جاخ السيل الوادي اقتلع اجرافه *Radix* גוח *in fluxu venit, qui alvei ſui partes convulſas aſportat.* Eadem vis & Origo in جاح; unde جيحون גיחון *Gichon* dictus. Hæc alium locum poſtulant. Nil ſenſu hocce tum certius, tum evidentius, pro *Elephanto.* Nec obſtat *Jordanes*, cum quo *animali huic* nihil viciniæ, aut commercii. Certe nec *Hippopotamo:* quem ſi teneas, nunquam evades citra incommodum, vel argutiam. *Boch.* ait *Jordanis nomen, ut notius, pro quovis fluvio uſurpari, ut Græci* Idam *pro quovis monte, &* Acheloum *pro quavis aqua ſumſere.* Non pugno. Sed quis jam ſenſus? *Hippopotamus, Incola Nili, ſecurus erit etiamſi alius quivis fluvius in os ei prorumpat.* Id tantundem, ac ſi diceres, *Balæna ſecura erit* etiamſi *mare mediterraneum ei in os prorumpat.* Argutiolam adjecit Cl. *Cler. ſi tantus fluvius, quantus* Jordanes, *ſubito e terra in os ejus erumpat, non timebit: non quaſi deglutire poſſit tantam aquam, ſed quia* Ore clauſo *ejus decurſui quamlibet violento viribus ac mole corporis reſiſtit.* Id in animali ποταμίῳ, & quidem *Nilotico*, ſine riſu vix legas: in ἱπποποτάμῳ aptum, decorum, grave; ſi *contra vim aquarum ſit armatum a Natura, tum vaſtiore corporis mole, tum Nare prælonga, quam ſupra gurgites exertare queat, corpore in profundum merſo.* Inſtas tamen, ne *Elephanto* quidem *Jordanem* ſat commodum. Imo vero commodiſſimus. *Indiæ, Æthiopiæ, Africæ* fluvios accolit; ſed iſtarum regionum torrentem aliquem ignotum nominaſſe haud ſane decuiſſet. Nominatur *Jordanes* ergo, & quidem non una de cauſa. *Palæſtinam* enim 1. ab *Arabia* dividens, proximum habebat jus. 2. Idem nobiliſſimus iis in ſedibus, & *Princeps torrentium*; magnas vehens aquas *tempore meſſis* potiſſimum *Joſ.* 3. 15. Sæpe propterea *intumeſcens* 3. & *extra ripas excreſcens*; quo nomine نهر زخار *Nahar Zacchar* audit *Arabibus*, ſive *fluvius ſuperbus, inſolens, qui* יעשק *injuſtis ſævit fluctibus.* Adde ſi lubet, 4. eundem *frutectis & carectis* late *prætextum*; ubi *cubilia Leonum, aliarumque ferarum*; quæ *flumine ripas ſuperante* יחבון *trepidant. Elephas* non item ad ſuum *Jordanem*, patriumque amnem. Denique *Jordanes* 5. ab Auctore naturæ ideo forte adhibitus, quod ille nunquam tam profundus, quin *Elephas exerta promuſcide* in eo *vadari* poſſet; ac proinde quam diutiſſime etiam durare. Vides rem ita deſcribi, ut revera ſe habet, nec quicquam juſtos fines ſuperſcandere. Ex his omnibus autem colligo ſatis ſecure, *Elephantum* in hac tabella delineatum, atque IX. in *Vſ.* 19. nec *inexplebilem ſitim* agnoſco; nec *capturam ex inſidiis*; ſed *apertum Martem*, quo jam Noſter jubeatur hanc *Belluam* aggredi, ſibique obnoxiam reddere; ea *ironia*, quam ſupra ſatis declaravi. אף *Naſus* hic non tam eſt ipſa *promuſcis*, quamvis & ea ῥὶς *Oppiano*, aliiſque; quam *ſuperior* ejus *pars*, ſive *Radix*, unde *prominere* incipit *anterior*, ut ſic dicam, *Cauda.* Cl. *Cocc.* dans, *pro laqueis forat naſum*, ſubaudit *perforationem unco factam, ut laqueis in foramen immiſſis ducat* eum, & *regat homo*, pro arbitrio. Nil impedit, quo minus directe ſtruatur, *Laqueis perforet*, trajiciat, *naſum.* Hanc Dei omnipotentis *Creaturam* ſibi inferiorem, *in ordinem cogat*, pro *rudimento fortitudinis*, & quidem *palam, in conſpectu, ſub oculis*; qui tam animoſe in *Creatorem, ſupremumque* omnium rerum *Dominum*, ſe erigere ſuſtinuit. Gravis aculeus, quo nihil ad *Jobi* impetum illum imprudentem refutandum, & retundendum, aptius, ſæpiuſcule jam inſinuatum.

Verſ. 20. Arctiſſime cum ſuperiori ſerie con-

contexta tranſitio ad *Leviathanem*, *Monſtrorum* omnium *Caput*, ad quod *capiendum*, & *debellandum*, porro per eandem *Ironiam* ablegatur Noſter, hunc ſenſum, aſpectumque, unice videtur commendare. Ingentes iterum circa hunc *Maximum Terrorem* fluctus. Veteres I. ſuſpenſi, & incerti: *Chald.* quidem & *Vulgat.* ipſum *Leviathanis* nomen tenentes, ut & *Aquil.* ac *Symm.* Λευιαθάν: LXX. Δράκοντα ſubſtituentes, quemadmodum & *Syrus* atque *Arabs* تنين *Draconem.* Hunc *Joan. Camerenſ.* non *marinum*, ſed *terreſtrem* contendit, cujus rationes expendit, & confutavit *de Pined.* Confer quæ Cl. *Haſæus* de *Leviath.* p. 89--91. Apud eundem *Pined.* II. reperies *Fabulam Judaicam* de *Serpente*, vel *Dracone Marino*, qui *voluminoſis orbibus* totam *terram ambiat*, *ſolemque abſorbere* conetur, putide incruſtatam a *Montano* quodam, qui commentus, eſſe *animans ſingulare*, *diuturnæ vitæ*, *quod longo tempore ſervatum*, *aliquando iis piſcium generibus*, *quibus per multa ſecula ſe ſaginavit*, *convivium*, *Deo inſtruente*, *præbebit.* &c. Pervagata III. ſententia, deſignari *Balænam*, addente tamen *Mercero*, *vel ſi quod aliud eſt immenſæ & portentoſæ magnitudinis in mari animans.* Additum, haud dubie, quod multa in *Balænam* non ſatis competerent. Etymon ducitur a לוה *adjecit*, quaſi *Additamentum*, a *ſquammarum inter ſe connexione.* Citatur pro hoc uſu *Pſ.* 74: 14. 104: 26. & *Eſaj.* 27: 1. *De Pined.* p. 1124. לוה mactans primaria notione *copulandi*, inde exſculpit *Draconem copulantem ſibi*, vel *qui habeat copulationem*, poſtrema parte תן, ex תנין *Dracone*, in ſubſidium ſumta. Intelligit *genus Cetaceum*, *ſub quo plures formæ*, *& ſpecies*, *belluarum immenſæ magnitudinis*, *ut Balænæ*, *Priſtes*, *Myſticeti*, *Phyſeteres* &c. Id colore nonnihil mutato, ſuum fecit *Bolduc.* tondens לויתן ex *Origine*, *Copulatio earum*, amplecti *genus generaliſſimum omnium aquatilium animantium*, *præſertim ſquamatarum*, atque *in hac mirabili enarratione non unam peculiarem Belluam maris* intendi, *ſed complures*, *in quarum alias hæ*, *alias illæ proprietates conveniant.* Idem in בהמות *Behemoth* ab aliis captatum, ipſe, parum ſibi conſtans, explodit. *Codurc.* IV. *Certo certius* pronunciat *hic agi de Balæna vel de Piſce Mular*, *qui in mari Mediterraneo* frequens. Similiter *Grot.* *videntur quæ hic de Leviathane dicuntur*, *quadrare in eam Belluam*, *cui nomen Muſar.* Fallor, aut *Phyſeterem* innuunt, quem *Maſſilienſes* vocant *Mulaſſum:* apud *Geſn.* L. IV. p. 725. Ad *Nili ingens* illud, & *terribile*, *Monſtrum*, *Crocodilum*, reſpexere V. *Beza* & *Deod.* quorum ſententia Patronum nacta Magn. Auctorem *Hierozoici.* t. 2. p. 770. & ſeq. plurimum deinceps calculum tulit, concedentibus huc *Ludolf. Patric. Pfeiff. Nold. Majo*, *Vitringa*, *Cler. Crinſoz. Reim.* &c. &c. De *Etymo* judicium *Bocharti* ſic habet; לוית תנים *conjunctionem Draconum*, tam appoſite derivari, quam *Teſtamentum* a *mentis teſtatione:* ſimplicemque eſſe vocem, cujus תן ad *formam* nominis pertineat, ut in סכלתן, נחשתן, עקלתן, ענותן. Radicem porro nec *Hebræam*, nec *Syram*, ſed *Arabicam*, لوي *flexit*, *contorſit*, de *ſerpente* etiam, *ſpiras convolvit.* Inde *Leviathan* proprie ſignare *ſinuoſum*, *& in ſpiras volubile*, *animal*, quale maxime *Draco.* Hinc tranſlatum vocabulum ad *cetos* & *marinas belluas*, quod *Draconum formam*, *& flexum*, referant. Poſtremo *Crocodilum* quoque ſic appellatum quod *ſimilitudinem habeat Draconis.* Cl. *Cler.* omnia admittit, præter notationem, quam ſuſpicatur *Ægyptiam*, & ignotam: forte tamen *Hebraicam* eſſe, ſignificatione *addititiis ſegmentis tecti*, a לויה *additamentum*; ut reſpiciatur ad *ſquamas Crocodili.* Idem ſupra dederat *Merc.* in *Ceto.* Cl. *Vitr.* ad *Eſaj.* 27: 1. ex *Schmuck.* ſimile quid adduxit, unde colligit *Crocodili* notionem eſſe principem, latius deinde ad *Cete* & *Belluas marinas* uſu vocis diffuſo. Cl. *Haſæus* VI. in eleganti opuſculo de *Leviathane*, nec *Balænam* intendi cenſet, ſex, ſeptemve, ſcrupulis objectis, nec ſane *Crocodilum*, cui pluribus adhuc argumentis palmam dubiam facit, *Orcam* ipſe inducens, ſive *Cete dentatum*, quo nihil prodigioſius, ferociuſque, cognoſcit Oceanus. Non eſt omnino novum; nam & Cl. *Cocc.* ad *Cap.* 41: 5. ex *Oppian.* profert *belluas* maris *dentatas*; quales

Phyſeteres, *Orcæ*, & nonnullæ *Balænæ*: & *de Pined.* quin & *Merc.* non ſoli *Balenæ* ſtrictius dictæ inhæſerant. Eo tamen lumine *Hypotheſin* iſtam perfudit Vir Doctiſſ. ut plane nova haberi queat; eademque multo ſpecioſiſſima, ita ut mihi quidem hactenus anceps pendeat animus; nec ſciam quorſum ſententia, examine diligentius inſtituto, ſit inclinatura. Et hic libera & integra nobis omnia, id ſecuturis, quod univerſam deſcriptionem optime impleſſe, & ſingulis ejus partibus, citra torſionem, ſimpliciſſime reſpondiſſe reperietur. Sine præjudicio tamen reliquæ cauſæ dicere liceat, *Etymologiam* non feliciſſime proceſſiſſe Viro Docto, vocabulum conflatum cenſenti ex לויה *Augmentum*, & תן *res magna* ac *late extenſa*. Poſterius hocce ex cognatione cum ثني תנא in *Dial. iteravit*; طن *corpus extenſum*; طنّي *Vir corpulentus*, elicitur; adjectis & aliis undique Linguarum. Eſt genus, in quo magna ingenia nimium ſibi indulgent: תנא, ex שנה ortum, nihil commune habet cum תנן, unde תנין *Draco*, *Cete*: & *defect. form.* תן. Apud Arabes item تنين plene, تن & تنة *defect.* quorum prius *Draconem*, & *ingentis molis Serpentem*, *piſcemque* omnem *majorem*, itemque *Cete dentatum*, denotat. Poſterius pro *Thynnis*, qui & ipſi in *genere Cetaceo*, uſurpatur. Minus adhuc commercii iſti *Themati* cum reliquis. Videtur obtinuiſſe primariam vim *ſorbendi*, *abſorbendi* aquam, *diductis faucibus*. Certe verbum قصع, quo تس declaratur in *Lexicis*, iſtam notionem poſſidet. Sed, ut verum fatear, necdum mihi liquet. De Themate לוה fidentius confirmare poſſum, ſignificationem ejus non *Arabicam* ſolum. ſed & *Hebræam*, eſſe πλέκειν, ἐμπλέκειν, περιπλέκειν, περιτιθέναι, *flectere*, *illigare*, *innectere*, *circumplectere*, ut ad *Cap.* 3: 8. tetigi. Id Viros magnos hactenus fefellerat; indeque jactus non feliciſſime deſtinati ad *veriverbium*. Alterutrum tantum admitti poteſt; vel ut לויתן, per *productionem formæ* ſit *Tortuoſus*; quale עקלתון *Eſaj.* 27: 1. vel ut תן *Draco* cum לוי conflетur in *Tortilem Draconem*, *Cetum*, *Crocodilum*. Poſteriorem communione hujus nominis excluſum nollem, eo *quod Animal hoc difficulter admodum flectatur*, *ac contorqueatur*; ac proinde *flexu ſinuoſo labi* non queat: nam in omnibus Linguis uſus ultra originem evaleſcit. *Allegoriæ* VII. quas huc omne ævum congeſſit, eatenus a nobis attingentur, quatenus earum infirmitatem detegi intereſt: quod qui hoc genere delectantur, credi volunt, alios Literæ corticem lambere, ſe vero ſapientiæ nucleum, & medullam, guſtandam præbere. Quam profunda ſit hæc ſapientia, percipias ex luſibus in nomen ipſum *Leviathan*, quos exhibet *Gloſſ. Ordin.* quaſi ſonaret *Additamentum eorum* i. e. *hominum*, atque *Diabolus* ita dictus foret per irriſionem, *quod dum homini hoc quod non erat* addere *ſpopondit*, *etiam hoc quod erat fallendo ſubtraxit*. Ex *Gregor. Magn.* hauſtum, unde & *Hug. Cardin. Diabolus dicitur Leviathan*, Additamentum, *quia peccatum peccato*, *ſuggeſtionem ſuggeſtioni* &c. *accumulat*. Si copiam amas, & varietatem, *Philipp.* dicet, ſic appellatum *Dæmonem*, *quod addiderit ſibi ſuperbiam*, *quaſi ſupra naturæ bonum in tumorem & morbum elationis excedens*. A tali principio quid expectandum præter ſpecioſum Nihil? Hoc totum a *Scopo* Numinis alienum eſſe, ex iis, quæ dedimus, jam conſtare potuit, atque ulterius etiam ſponte diluceſcet.

Ibid. Ante, quam penitius in materiam ingrediar, monendum video, *Magnos Interpretes* in non unum *Scopum* collineare, atque Quæſtionem non parum inde obſcuratam, & implicitam. Recurrunt nempe hic omnes illæ diverſitates, quas ad *Vſ.* 10. media annotatio indicavit: unde diverſiſſima explicandi ratio, & applicatio, exiſtat neceſſe eſt. Vulgatiſſima *Hypotheſis* fert, in genere deſcribi *Leviathanis ferocem*, & *indomitam naturam*, quæ efficiat ut *homo* hocce *monſtrum vix ac ne vix quidem in poteſtatem ſuam redigere valeat*. Hoc in *Balænam*, ſat facilem piſcantibus prædam, haud quadrans, anſam multam præbuiſſe viſum ad eam explodendam. *Crocodilus* quoque hinc impetitus, quem *hamo*, aliiſque artibus, capi, quin & cicurari, jugumque ſubire, non aliter refutat *Boch.* p. 774. quam oſtendendo

va-

varias ob cauſas *venationem Crocodili* inter *difficillimas*, & *periculoſiſſimas*, ſemper habitam. Hoc ipſum pro *Ceto dentato* vehementer urſit *Celeb. Haſæus*, quippe quem *Piſcatores* refugiant potius, quam aggrediantur. Cl. *Cocc.* hunc nodum ita reſolvit, *Balænam inſurgere in infeſtos, ſanciatumque non more ſupplicis ſe in faciem proſternere, ſed obviam ire plagis. Ita non ſine prælio in poteſtatem venire. Non negari* item, *capi poſſe hoc monſtrum, ſed negari* facile, *aut* aperta vi *capi*, *aut* pavidum, *aut* vivum, *quomodo Elephantus capitur. Nam ſi negaret, quorſum illa*, ſpes ejus decollet, & *alia*? Id non uno laborat ſcrupulo. Cl. *Schmid.* aliud quid deſiderari in noſtra ſerie ſentiens, *Vis interrogationis*, inquit, *in*, Traheſne? *eſt negativa* pro, *nullo modo trahes: nec ullus homo alius; imo nulla creatura: ſi emphaſin phraſeos attendas.* Pergit porro: *nam nobis non videtur Deus loqui præciſe de* tractu per hamum, *ad deſcribendam belluæ magnitudinem, ſed* dominium & gubernationem ejus, *quæ ſoli Deo competit.* q. d. *Num tu, aut ulla creatura, ita dominaris Leviathani, ut ex aquis eam extrahas, quaſi hamo extraheres? ſicut ego tam facile eam ex aquis ejicio, ſine ullo labore meo, quaſi hamo piſcem minimum traherem. Ludo cum illo, Pſ.* 104: 26. *Idem ſi tu poſſis, te parem agnoſcam.* Hæc *Scopo* proxima: a quo etiam non longe abeſt *Calvinus Conc.* CLVI. *Quanta ſit Dei Majeſtas ſentire licet, intuendo belluas quas creavit; imprimis quæ ſolo aſpectu nos poſſunt terrere. Nam ſi coram Bellua tremimus, numquid nos coram Deo audaces eſſe oportet*, &c. &c. *Notemus igitur Deum hic doctrinam tradere hominibus, ad eorum arrogantiam irridendam, quum ipſos ad Belluas amandat.* Sic revera res habet; *Ironia* pulchra, & Deo digna, ad *Leviathanem* jam mittitur *Jobus*, ut contra eum pede collato depugnet, in eoque vincendo ſeſe magnum, & fortem, demonſtret; ſecundum illud, *Accinge nunc ut vir lumbos tuos, Vſ.* 2.

Ibid. In ultima hacce pericopa enucleanda, alio mihi ordine opus eſſe ſentio, quam in *Behemothi* indagatione tenui. Itaque primo loco jam locabitur *Crocodilus.* Secundum tenebit *Balæna.* Tertium *Cete dentatum.* Quartum *Diabolus, Regeſque ſuperbi*, ex *Allegoria.* Quintum *Epicriſi* noſtræ deſtino; quod longius filum non permittat, ut omnia ad finem reſervemus. De *Crocodilo* I. *Boch.* cum *interrog. An extrahes eum hamo, & in fune demerges Linguam ejus?* i. e. *in lingua ejus demerges funem? Hypallage.* Subdit ingenue, *id vero Crocodilo convenire non videbitur, quem* elinguem *eſſe ſcribunt.* Reſpondet ἐκεῖ. 1. *Non præciſe negari*, Leviathan *linguam habere, ſed linguam qua defigatur hamus, ut piſcibus paſſim accidit.* 2. *Quicquid afferant veteres, certum tamen Crocodilo eſſe* Linguam *ſuam; ſed immobilem & inferiori maxillæ adhæſam.* Vide *Hieroz.* 2: 770. 771. Ibidem p. 774. porro innuit, hanc, aliaſque, provocationes *non eo pertinere, quaſi Crocodilus ſævior eſſet, & truculentior, quam ut capi poſſet; ſic enim* Cete *quoque* excludenda fore, *quæ & ipſa capiantur: ſed innui, non eſſe quod ſibi quis facilem de eo animali ſpondeat victoriam, cum & mole ſit vaſtum, & robore tremendum; ad viginti cubitos & ultra excreſcens* &c. Ad *Balænæ*, II. *vaſtam molem* a pleriſque cum *Merc.* relatum, quem ut reliquos piſces *trahere non ſit hamo* &c. Dubitat autem *Merc.* ſitne, *Num trahes?* an *ironice* potius, *Trahes*, ſcilicet! *Schmid.* ejuſmodi *ironias non adeo frequentes* ait *in Futuris, ſed Imperativis potius.* Atqui toto *Cap.* 39. Futura *Ironice* veniunt; & *Cap.* 40: 5. 6. 7. 8. promiſcue *Fut.* & *Imperat.* ponuntur. Idem formulam *trahere hamo* non proprie explicat, ſed improprie de *Dominio*, & *gubernatione tantæ belluæ*; ut ſupra attigi. Cl. *Haſæus* III. pro *Orca*, *Monſtro dentato*, ſtans, item *interrog.* utitur, & poſtrema cum *Cocc.* dat, *funi immerges*, inſeres, *linguam ejus?* Reſpicit ſimiliter ad *immanem* ejuſdem *molem*; quaſi negetur *carnem hanc immenſam, dentibus truculentam*, ut *Plin.* vocat, *hamo funi alligato trahi poſſe ab hominibus* &c. &c. Quid *Allegorica ſubtilitas* IV. hic captet, percipias ex *Gloſſ. Ordin.* ubi *Hamo captus* dicitur *Diabolus*, quando *eſcam Corporis Chriſti mordentem Divinitatis perforavit aculeus.* In *fune quo lingua ejuſdem ligata*, vel *peccatum intelligi poſſe* additur, vel *fidem. Incarnatus enim Dominus fune ligavit Linguam Leviathan, quatenus in ſimilitudine carnis peccati apparens de peccato damnavit peccatum. Vel* fune *conſtringitur illa* lingua, quatenus, *dum per prædicatores ſanctos* fides *in mundo innotuit, erumpere doctrina mundi ceſſavit.* Apud *Philipp.* alia reperies argutius adhuc texta; quæ non exſcribo, ut nec quæ *de Pined.* & *Sanct.* habent de *oraculis, calumniiſve Diaboli, obmuteſactis.* Ad hæc veſtigia *Explic. Gall.* nihil *Literæ*

21 Certe impones arundinem in naſum ejus, & ſpina perforabis maxillam ejus.

21 התשים אגמן באפו ובחוח תקב לחיו׃

22 Cer-

22 הירבה

hic relictum contendens; *An tu mutum reddes impoſtorem, qui nationes decipit ſpe cognoſcendi futura? Pelleſne eum ex omnibus locis quos occupavit, & ubi dominatur nunc: ut eum in litus projicias, exponaſque palpitantem?* Quid dicam? pro limpidiſſimis, & vere Divinis, commendantur, quæ vix fuſus ſatis decori locum implere poſſint. Ad *Scopum*, quo poſtrema hæc tela directa ſunt, requiritur *veri nominis Bellua*, cum qua jubeatur Noſter pedem conferre, ut quid valeat præſentiſſimo documento experiatur. In hunc finem V. aculeatius putem תמשך cum *ironia* elatum, *Trabes* ſcilicet *Leviathanem hamo!* Continuatur *Ironia* quæ *Vſ.* præced. Noſtrum pupugerat, *In oculis ejus capiat eum*, Redargutor meus. Ad eandem mentem nunc, *qui animis, viribuſque, præpolles, Leviathanem*, credo, *aggredi* valebis, *hamoque in fauces impacto eum trahere*, & *circumagere pro arbitrio*, &c. Agitur non de *captura ex inſidiis*, ſed de *aperto congreſſu*, qui *cominus fiat*, *manu quaſi in os monſtri inſerta*, ad *linguam* ejus *hamo figendam*, atque ita in *funem ductorium immergendam*. Hoc adſpectu æquum jus *Crocodilo*, *Balænæ*, *Orcæ*, *Draconi* etiam, ſi placet; ad quæ *Monſtra* nemo vel projectiſſimus accedere a fronte ſuſtineat. *Tentyritas ſolos* tamen *Crocodilis adverſum ire auſos*, narrat *Plin.*, arcana naturæ vi eos armante videlicet, (ut *Pſylli* contra ſerpentes a natura muniti:) *ſic ut dorſo equitantium more impoſiti, hiantibus reſupino capite ad morſum addita in os clava, dextra ac læva tenentes extrema ejus utrimque, velut frænis in terram agant captivos.* Nempe & *olfactu hujus generis hominum fugari* quadrupes malum, & *in parva menſura* corporis *præſentiam animi*, in hoc tantum uſu, *iiſdem miram*, idem memorat Scriptor. Si verum; nihil *Crocodilo* decederet; quin & accederet forte aliquid; inde enim *imaginem* hanc deſumtam ſuſpicari liceret. Sed hæc pertenuis eſto conjectura.

Verſ. 21. De *Crocodilo* iterum I. *Boch.* *Numquid aptabis juncum naribus ejus? & ſpina perforabis maxillam ejus?* in priori membro intelligit *capiſtrum e fune junceo*; in poſteriori, *hamum ſpinæ inſtar acutum.* Summam hanc ſubdit, *Tam vaſtum animal hamo non facile capi, quomodo piſciculi ſolent.* Ad *Balænam* II. *Merc.* eodem fere modo applicat, niſi quod אגמן *juncum* exponat *hamum qui e junco fit.* Eum ignoro. Addit, R. *Salom.* *hamum e ferro* intelligere, *quaſi circulum ferreum, vel hamum in morem junci aduncum.* Ita fere *Vulgat. circulum* dedit pro *junco*; & pro *ſpina*, *armillam*, quam *fibulam* interpretatur *de Pined.* Obſervat ille, incertam eſſe *Radicem*, quæ vel אגם ſit, *ſtagnum*, *palus*, vel גמא, unde גומא *juncus.* Alludi autem *ad morem piſcatorum qui piſcium nares junco trajicere ſoleant, ut penduli portari queant:* atque *indicari vaſtitatem balænarum, quæ ſicut neque hamo capi, ita nec captæ junco ſuſpendi queant.* Similiter Cl. *Schmid.* inducit *funiculum, quo piſces nonnulli majuſculi ſuſpendi ſolent, ut fumigentur aut exſiccentur.* Non tenet quod *Vſ.* præc. orſus erat. Idem in *Orca* III. obverſatum Cl. *Haſæo* p. 128. quaſi negetur *eam junco*, vel *arundine*, aut *ſpina longa*, *per maxillam perforatam immiſſis, trahi, portari, & ut fumigetur, vel exſiccetur, ſuſpendi poſſe; quod quotidie in minutioribus piſcibus fieri videmus.* In *Allegoriæ* campo IV. mira hic luxuries. *Nares dæmonis trajectæ circulo* ſecundum *Gloſſ. Ordin.* pertinent ad *inſidias*, & *ſagacitatem ejus*, *Divina virtute compreſſas* &c. Apud *Olympiod.* habes *Furorem Diaboli cruce Chriſti, & clavis ejus, contuſum.* In *Explic. Gall.* reperio, *Diabolum arundine, qua Domino illuſit per nefarios ſatellites, & corona ſpinea Capiti impreſſa, pertuſum, & confixum.* Species pietatis, & Sapientiæ ſublimioris, quæ talibus ineſt, præſtringit aciem, veros fulgores a fucatis non ſatis diſcernentem. Ad noſtras rationes V. ה vel *interrog.* ſumtum, vel *affirmative*, *En*, *Certe*, *pones arundinem in Naſo ejus*, ad *ironiam* continuandam: אגמן non a גומא.

22 הירבה אליך תחנונים אם־ידבר אליך רכות׃

22 Certe multiplicabit ad te ſupplicationes; profecto loquetur ad te mollia.

23 היכרת ברית עמך תקחנו לעבד עולם׃

23 Certe feriet fœdus tecum; accipies eum in ſervum perpetuum.

24 התשחק־

24 Cer-

גומא *juncus*, quaſi *ſorbentem* dicas; ſed ab אגם *palus*, *ſtagnum*; *arundinetum*, quod *Arab.* اجم & اجمة. Cl. *Cocc.* dedit *fiſcellam*, proprie *junceam*, latius quamcumque, *ori conſtringendo.* Difficile talia ad liquidam rationem perducere. Series videtur exigere *Arundinem per Naſum trajectam*, ut *Monſtrum ſuperiorem ſentiat manum*, *ejuſque ductui ſe obſequens præbeat.* Non agitur certe de *Leviathane* jam necato, ſed vivo, quem *Inpato velut maxillis indito* abducat Domitor. Recurrit eadem imago, quam mox tetigi, de *Tentyritis*, qui *Crocodilum frenant*, & *captivum in terram agunt.* Si non idem, ſimile ſaltem aliquid ſpectatur; quod *Crocodilo* aptius forte, quam *Ceto*; quem ita *vivum* & *vigentem* velut in triumpho circumducere non datur.

Verſ. 22. Parce nimis I. *Boch.* pro *Crocodilo*, ait, *eſſe Proſopopœïam elegantem*, *qua ſignificetur*, *hanc belluam homini non ultro ſubjici.* Item *Merc.* II. in *Balæna*, *Num blandis verbis te deprecabitur ut vitam ei conſerves*, *prout victi in bello ſolent? Elegans Proſop. qua docetur*, *non poſſe homini belluam hanc tantam ulla ratione ſubjici.* III. *Grot.* annotavit, *hæc & ſequentia ducta ſunt ab infirmis populis*, *qui adventante magno exercitu precibus agunt*, *atque in deditionem veniunt.* Cl. *Cocc.* oppoſitionem fieri autumat inter *Elephantum* qui *ſupplicat*, & *ſervit*; atque inter *Leviathanem*, qui *ſervire negat*, *& quamdiu vivit*, *ac moveri poteſt*, *pugnat.* Eandem oppoſitionem III. in *Ceto dentato* urget Cl. *Haſ.* p. 129. 132. quaſi ſenſus eſſet, *non poſſe eum cicurari*, *aut mitem fieri*, *mollibus verbis*, *atque blandiciis*, *quibus uti ſolent Beſtiarii*, *quorum eſt immanium Belluarum feritatem mitigare.* Idem *Vir Doctiſſ.* ex hoc, & *præced. Vſ. Crocodilum* non intendi colligit, quod & *Hamo* perſæpe *capiantur*, & *capti miteſcant*, atque adeo *manſuetiſſimi* reddantur. *Explicator Gall.* pro *Allegoria* IV. velut victor ſeſe inferens, *Quid congruentiæ inter ea quæ hic dicuntur*, *& inter Balænam? Danturne piſces vel minutiores*, *qui conentur precibus flectere Piſcatores? Quis non videt in frigus hæc exire*, *& Ridicula fieri*, *nimia exaggeratione*, *ſi ad* Literam *accipiantur? E contrario quanta* veritas, *quanta* granditas *in ſenſu figurato! Cui hæc legenti non e veſtigio occurrunt loca Euangelii*, *ubi Domino ſupplicant Dæmones* &c. *& in porcos abeundi veniam orant &c?* Præivit *Gloſſ. Ordin.* ubi tamen additur, *vel*, *ad Dominum preces multiplicat*, *cum extremo die iniqui*, *qui ejus corpus*, *ſibi parci petunt.* Utrumque arceſſitum, precarium, nullum. *Sanct.* innui ait, *ſuperbos*, *ut Diabolum*, *etiam dum victi jacent*, *& gladium jugulo imminere vident*, *ſpiritus tamen inſolentes retinere.* Hoc ſaltem propius Scopo. Is poſtulat V. ut *abſoluta* ſit *negatio*, vel per *interrog.* ut ſit, *Minime id faciet:* vel per *adfirmat: Ironicam* in h. ſ. *En*, *certe*, *multiplicabit ad Te deprecationes.* Tam *Formidoloſus* ſcilicet mihi videris *pugnator*, ut *Leviathan ſolo tui adſpectu in deditionem venire*, *gratiamque victoris implorare*, *cogatur.* Id omnibus *Monſtris*, de quibus cogitatum, pari jure ferme convenit: ne *Crocodilo* excepto, qui quamvis *formidare reſiſtentes* feratur; non is tamen, qui primo congreſſu herbam porrigat, atque more *deditícii* ſe *ad victoris pedes ſupplex advolvat.* Eo ſpectare formulas noſtras, manifeſtum.

Verſ. 23. Ad rem *Boch.* I. de *Crocodilo*, *An feriet fœdus tecum &c? Quomodo victi a victoribus vitam redimere ſolent libertatis pretio: in perpetuam ſe ſervitutem mancipantes.* Item *Merc.* de *Balæna* II. *Eadem proſopopœia dictum*; *Num percutiet tecum fœdus* &c? *ut tibi in perpetuum eum mancipes.* *Nequaquam. Vel ejus aſpectus te terrebit &c.* Cl. *Cocc.* addit *Antitheſin* ſupra indicatam. Eandem *oppoſitionem* cum *Elephanto* III. pro *Orca*, contra

24 Certe ludes cum eo, ut avicula, & ligabis eum puellis tuis.
25 Epu-

24 התשחק־בו כצפור ותקשרנו לנערותיך׃
25 יכרו

Crocodilum, qui *cicurabilis* ſaltem, urſit Cel. *Haſ.* p. 130. Pro *Allegoria* ſua, & quidem mera IV. *Explic. Gall. Quid ſalis, aut gratiæ, in his quæſtionibus, ſi* Litera *obſtinetur? An aliquis vidit Balænas legem accipere, hominique obedire inſtar ſervi? An non minuitur Majeſtas verbi, in ſenſus tam inçongruos redacta.* Fidenter! tanquam ſi in *ſenſu Allegorico* nihil eſſet coacti, & quæſiti. En cogitata viri. *Impoſtor ille, qui locum Dei occuparat, exorto Euangelio detectus, & cum Idololatria cedere coactus; Servus viliſſimus Filii Dei* &c. &c. Non minus torta, & tracta, quæ *Gloſſ. Ordin.* ſatis prolixe apponit, quaſi *Diabolus a Dei innocentia ſua malitia diſcordans, ab Ejus tamen judicio etiam diſcordando non diſcrepans &c.* propterea *pactum cum Deo feriſſe* diceretur; idemque *ſervus perpetuus* vocaretur, *quod poſt præſentis vitæ terminum cum ſuo corpore flammis ſit tradendus.* Aliter *Philipp.* Aliter alii. Nobis V. perinde eſt, *Interrogationemne* teneat quis, quæ *irriſoriam* inferat *negationem*; an cum *adfirmatione* malit, *En*, certe, *fœdus tecum feriet* &c. Continuatur *figura* inſtituta, & falſe illuditur Noſter, quaſi is eſſet qui *Creaturæ omnibus terrorem incutere ſolitæ, terrori eſſe, eamque vi, ac minis, obnoxiam ſibi reddere valeret* &c. Ad omnia iterum ex æquo aptum; niſi quod in *Crocodilum* mollior videri queat *Proſopopœia*; quæ in *Balænam*, vel *Orcam*, paulo durior; quod *Monſtra* illa *in ſervitutem abduci*, ab ipſa natura abhorreat. Verſu ſeq. clarius patebit.

Verſ. 24. Pro ſua *Hypotheſi* non incommoda anſa I. *Boch.* præmiſſo illo *Plauti*, *Quaſi patritiis pueris monedulæ, aut coturnices, dantur, quicum luſitent*; ſubdit, *At cum Crocodilo quis ludat, Animali truculento*, pueris *&* puellis *præſertim inſenſo* &c. &c? Pro *Balæna* II. *Merc.* 1. *Num ut aviculæ ligatæ pueris & puellis tradi ſolent, ut ludant*; ita *hoc* monſtrum *alligabis* vel *ancillis* vel *filiabus tuis* &c? *Non ita tractabilis eſt piſcis tantæ magnitudinis.* Alienius eſt, quod *de Pined.* 2. adjecit de *immanibus* hiſce *molibus*, *non eſca deludendis, & capiendis, ut aviculæ*, & *piſciculi*, *ſolent.* Suam *Antitheſin* urgens Cl. *Cocc.* 3. *Elephas ut cum aviculа ludi ſecum patitur, artes ac geſticulationes docetur, & funambulum agit, ut hominem oblectet, nec a puellis ſe duci indignatur. Non item Livjathan; quem Deus finxit ad ludendum eo: Pſ.* 104: 27. Hanc poſtremam partem, quæ *oppoſitionem ad Deum* infert, ſuam fecit Cl. *Schmid.* 4. ita ſenſum conſtituens, *Num tu, Jobe, Leviathanem facere potes luſum tuum, prout libuerit, ſive ut ipſe cum illo ludas, ſive ut luſum puellis tuis facias? Non ſane. Atqui ego ludo cum eo, ſicut volo: Pſ.* 104: 27. Pro *Ceto dentato* III. Cl. *Haſ.* item cum *oppoſitione* ad *Elephantum*, aliaſque feras, *eum talem non eſſe, qui captus, domituſque, jucundo ſpectaculo oculos paſcat, ludicrumque præbeat pueris, atque puellis.* Contra *Crocodilum* hinc diſputat Vir Eruditiſſ. p. 71--73. quippe qui *ludibrio, oblectamentoque*, non parum ſæpe exhibitus. In *Orcam* telum retorquet Doct. *Reim.* quod *durum valde*, ut *Monſtrum marinum, nunquam in terram exiens, negetur puellis ludum præbere.* Hoc ipſum pro *Allegoria* IV. tendit *Explic. Gall.* ſic inſtans, *Eſtne moris piſces, & monſtra marina, extra aquas ſervare, & adalligare, tanquam paſſerculos, ut puellæ ſe iis oblectent* &c? *Certe jejune admodum de S. Literis ſentiunt, qui tam* inſipidas figuras *ei attribuunt, quibus ratio offendatur.* Pergit porro: *Ex quo victus eſt cruce Chriſti Draco, fonte ſacro tinctis nil niſi ludibrium eſt. Vel* Filiola *ipſum fugare queat, nomen victoris ſonans, Crucemve ſalutarem fronte ſignans* &c. Hæc clauſtris Religioſarum apta; non orbi Literato; qui nunquam approbabit quæ *Gloſſ. Ordin. Lyran.* aliique hic commenti. *Gregor.* per *Puellas* intelligit *Apoſtolos.* Adjunxit *Philipp. Sanctos Angelos.* Rationem quoque addidit cur *Avi* aſſimiletur nunc *Dæmon.* Non magnopere conſulitur Scripturarum dignitati, quando talia pro *mera*, & *vera*, *Sapientia* venditantur. Nobis iterum V. plana omnia, ſive per *interrogationem* efferre velis, ſive per *aſſeverationem Ironicam*, *Ecce ludes cum eo, ut avicula:* &c. Tantus, & tam fortis vir es, ut *Leviathanem* vi aperta aggredi, exarmare, & traducere poſſe videaris. Aptum *Crocodilo*; aptum forte & *Ceto*: nam *piſciculis capſis, adalli-*

25 יכרו עליו חברים יחצוהו בין כנענים׃

26 התמלא

25 Epulabuntur ſuper eo ſodales, divident eum inter mercatores.

26 Cer-

ligatiſque, *ludunt* quoque *puellæ.* Saltem commodam ſatis *deriſioni*, & *convictioni*, huic anſam miniſtrat.

Verſ. 25. Intricatæ omnibus rationes. *Boch.* I. de *Crocodilo* non planiſſume: An *futurum eſt, ut piſcatorum ſocietas, eo capto, agitent convivia læti?* an *divident eum inter Chananæos*, ſive *Mercatores?* Minus adhuc plane II. de *Balæna*, *Merc.* 1. *ſubaudiendum* ה *interrog.* Num *epulabuntur de eo, eo veſcentur, Socii, Piſcatores?* &c. *divident eum inter mercatores?* q. d. *Id nunquam de hoc piſce fiet; qui capi nulla ratione poſſit.* Addit, alios malle 2. *inibuntne de eo contractus inter ſe ſocii?* ita *Codurc. paciſcenturne de eo?* De *cœna venditionali* 3. *Grot. quæ* ſuper hoc piſce *non celebretur.* Similiter *Jun.* & *Trem.* Hoc in *Balænam* parum quadrat. Sentiens *Cocc.* 4. cum *adfirmatione* effert, *Epulantur ſuper illo ſocii, diſtribuunt eum inter inſtitores.* Accipitur pro *Conceſſione*, *capi poſſe Balænam:* at non niſi *eminus*, & cum *periculo Vſ.* 26--28. Subdit præcl. Interp. 5. *Non repudio tamen*, *cædunt ſuper ipſo: nam in cadaver adſcendentes cædunt. Conceditur ergo, fieri ab hominibus cadaver, concidi, & divendi.* Aliter *de Pined.* 6. item ſine *interrog.* ad *Vulgati* illud, *Concident eum amici* &c. ſenſum huncce offerens, *Non tam ab homine edomari Ceti potentiam, quam ab Auctore naturæ, qui tempeſtate aliqua ejectum ad litora, & infixum terræ, præbeat concidendam belluam Ichthyophagis* &c. *Pſ.* 74: 14. Pro genio, & ingenio, ſuo *Bolduc.* 7. cum præc. *Vſ.* ita nectens: *An illum filo ligare valebis, ut tradas in ludos* piſciculis tanquam *puellis tuis? Ita ut ad litora ejectus, in epulas & paſtum fiat avibus, & feris, undique confluentibus: vel etiam per partes dividant eum inter ſe mercatores.* חברים *ſocios*, de *catervis avium*, itemque *canum*, ac *luporum*, ad *prædam ejectam convenientium*, primus, & ſolus expoſuit. Cum *interrog.* hoc ipſum *Tigur.* 8. *concident eum ſocii, & partientur inter mercatores?* R. *Salom.* item cum *interrog.* 9. Num *fodient ſuper eum incantatores?* i. e. *Nullis machinis, artibuſve vel magicis, capi ſe patitur.* כרה *fodere* pro *machinari*, non ignotum. Cl. *Schmid.* hinc quoque 10. Num *fodient ſuper eo ſocii?* num *divident eum negotiatores?* Cenſet, *ad vaſtitatem Leviathanis exaggerandam, negari, eum capi poſſe eo modo quo alii piſces, ductis rivis, foveiſque, quibus includatur.* Vides omnia undique præpedita. Cl. *Haſ.* III. de *Orca*, etiam per *interrog.* Num *de eo veſcentur ſocii?* Num *divident eum inter mercatores?* Indicari autumat, *Leviathanem non eſſe ex eo genere piſcium, quorum piſcationem ſocietate inita curent negotiatores, ut vel ejus* carnibus *paſcantur ipſi, vel aliis tanquam* menſarum delicias *vendant: multo minus inter eos poſſe dividi, ut ex adipis, ſpinarumve* &c. *venditione, quæſtus ad omnes uberrimus redeat.* Hinc colligit, *Crocodilum* excelle debere, tum quod *Carnes* ejus *ſint grati ſaporis*; tum quod *Adeps* quoque diſtrahatur. Vide p. 74. 76. *Balænam* ſimiliter excludendam, hinc concludit, quod *frequentiſſima ejus inter Mercatores diſtractio* p. 51. &c. Quin p. 133. *Orcam opponi* autumat *aliis monſtris marinis*, quæ *capi* queant, & in *cibum*, *lucrumve*, cedant, quum *hujus* plane *nullus* ſit *uſus in epulis, conviviiſque* &c. Conſectaria hæc a *Scopo* nonnihil deviare, ex ſuperioribus agnoſcere eſt; atque ex vi verborum ſtatim ulterius pateſcet. *Oppoſitionem* cum *Balæna* inſtitui, in *Explic. Gall.* etiam valde urgeri video IV. pro *pura puta Allegoria*, quæ nihil loci *Literæ* relinquat. Alluſionem tamen quandam ad *capturam balænarum* factam, concedit. Quin cum 1. fundamenti loco præſternit, inferens ex *facilitate Cetariæ* illius *piſcaturæ*, quæ *Jobo* notiſſima fuerit, *Leviathanem* longe diverſum eſſe monſtrum. *Solius Dei* ergo *eſſe* 2. illud *edomare*, quatenus *Behemoth* & *Leviathan* unum ſignant *Tyrannum terra marique late dominantem.* Aliquid contradictorii exiſtere 3. ſi *Litera* teneatur, quatenus *idem Animal* non poteſt *hamo capi, paſſeriſque* inſtar *alligari, manente ſpecie libertatis*; & *in fruſta concidi, interque mercatores diſtrahi.* Aſt omnia hæc in *Figuram* apprime convenire, quatenus *hæ imagines pingunt victoriam de Dæmone per Chri-*

ſtum

26 Certe implebis ſpiculis cutim ejus, & ferramentis piſcatoriis ejus caput.

26 התמלא בשכות עורו ובצלצל דגים ראשו׃

27 Po- 27 שים־

ſtum reportatam, &c. Pro *concident* deinde ſubſtituens, *An convivium apparabunt ſocii propter illum*? negari vult *omnes omnium mortalium vires effecturas, ut epulum de Dæmone, quaſi de Balæna capta, celebretur. Soli Chriſto iſtum triumphum ſervatum, cujus caro immolata conſecranda ſit in ſacrificium & convivium pacis; debellati Hoſtis ſpoliis, & Idololatriæ apparatu, inter negotiatores diſtracto.* In *Gloſſ. Ordin.* habes, *Leviathan toties conciditur, quoties Divini verbi gladio ſua ab illo membra ſeparantur. Ipſos autem* amicos *nominat, quos ſuperius* ancillas: *Sancti enim prædicatores prius* ancillæ *præ formidine, poſtea amici per fidem: ad extremum* negotiatores *dum prædicationem exercent.* Hæc latius apud *Philipp.* deducta. At *Origin. ſodales* & *negotiatores* intelligit *impios*, qui *corpus Draconis comedant & partiantur, cum alii aliud nefarium ſcelus admittunt.* Doleo vicem ingeniorum in talibus ſeſe conſumentium. Nos V. obſervamus, 1. *interrogationem negantem* non tutiſſimam. Inducimus quoque 2. quod in *Juvenil.* ex conjectura propoſitum, *An irruent in eum ſodales*? Non uno incommodo laborat, præ reliquis. 3. כרה על pro *veſci de aliquo*, genio Linguæ parum conſonum: nec inde *Crocodilo* difficultas movenda, quod ejus *caro edulis*. 4. Cum *adfirmatione* omnino efferendum videri, *Epulabuntur propter illum*, vel *ſuper illo*, *Sodales, divident eum inter Negotiatores.* Sic 2 *Reg.* 6: 23. יכרה להם כרה *apparavit iis convivium magnum, & ederunt, ac biberunt* &c. Apud *Arabes* وكير & وكيرة eſt طعام يعمل لفراغ البنيان *Convivium quod apparatur ob ædificium abſolutum*: & verbum وكر *abſoluto ædificio Epulum dedit.* Tu intelligas, *omni magno opere conſummato.* Suſpicor ortam notionem a כרה كرا *conduxit mercede: Hoſ.* 3: 2. Hoc jam 5. non capiendum ex *conceſſione*, ſed continuata *Ironia*, *Ecce tu ligabis Leviathanem puellis tuis.* Quin *epulum celebrabunt ſuper eo Sodales, partientur eum inter Negotiatores.* Hoc eſt, *tantus tuus terror, ut ſolo nutu formidoloſum* hoc *monſtrum in terras extrahere valeas, haud ſecus ac aviculam*, idque *Sodalitiis in prædam concedere*; *lætum propterea convivium celebraturis.* Sublatus ita ſcrupulus, quem *Explic. Gall.* injecit. Par ferme jus 6. in verſiculum ſic acceptum *Crocodilo* & *Ceto*; majus tamen poſteriori Belluæ, cujus ſpolia opimiora. Non adeo placet 7. *Fodient ſuper illo Sodales*, quod pro *Ceto in litus extracto* urgeri poſſet, quippe quem *confodi*, & *concidi*, notum. Apud *Arabes* كري ut כרה, etiam *fodiendi* vim obtinet. *Camus* كري النهر استحدث حفره *Radix* כרה *in fluvio notat, renovavit foſſionem ejus.* Verſus ſequens decidet.

Verſ. 26. Pro *Crocodilo* I. ſic exit verſio *Boch.* 1. *An implebis pellem ejus miſſilibus, & caput ejus telis piſcatoriis*? Subjungit, *Quidni ſi de* balæna *res eſt, quæ nimbo telorum obrui ſolet? At de* Crocodilo *ſecus, cujus corticoſa cutis telo impenetrabilis.* שכות miſſilia, *ex Arab. Ling. qua* شكة & شوكة *teli acumen. Sed &* צלצל *pro* Telo *alludit ad* ضالة *ſagittæ.* LXX. *portentoſo errore tria priora verba ſic reddidere:* πᾶν δὲ πλωτὸν συνελθὸν οὐ μὴ ἐνέγκῃ βύρσαν μίαν οὐρᾶς αὐτοῦ. Cl. *Cler.* 2. mallet, *An colliges in cophinis pellem ejus, & caput ejus in naſſa piſcium*? שכות pro *Cophinis* a שכך *texit*, vel *texuit ramis viridibus*: quaſi negaretur *pellem Crocodili in vaſculis vimineis Piſcatorum poſſe portari.* צלצל *naſſa* confertur cum צאלים, quæ *vimina* Viro Docto ad *Vſ.* 16. & 17. ſupra. Ad Ara-

Arabitam Ling. confugere nihil neceſſe ait, *quum ex Ling. Hebr. & re ipſa, conſtet vocum ſignificatio.* Scilicet! Atquin omnia precaria; & ſenſus dilutus. Hinc Cl. *Reimaro* 3. commodius viſum, *An implebis navigia cute ejus, aut cymbam Piſcatorum capite ejus?* Hanc Cel. *Haſæi* verſionem, de qua *num.* III. firmaturus Vir Doctiſſ. monet, *Conſtructionem* per ב extare *Exod.* 28: 17. עור *cutim* pro *toto corpore* venire *Job.* 2: 4. & 18: 13. צלצל haud dubie *navigium* eſſe *Eſaj.* 18: 1. ac proinde שכות ejuſdem eſſe *Synonymum*, a *tugurio* anſa ſumta. Pro *Balæna* II. *Merc.* 1. *Num implebis ſpinis i. e. retibus, ſeu ſagenis, factis e ſpinis, cutem ejus, & naſſa piſcium caput ejus? Hypallage; pro, Num ſagenas ejus pelle implebis, & naſſam illius capite? Minime: quia nunquam eum capies.* Subdit שכות *ſpinas*, & צלצל *naſſam*, eſſe *genera magnorum* hamorum, *juxta ſe poſitorum*; vel certe *genera caſſium ex viminibus, ſpinis, virgis, ad piſces excipiendos.* Monet 2. quoſdam cum R. *Levi* tam שכות, quam צלצל, putare *cultros* eſſe *majores, quibus incidantur pelles vel capita magnorum piſcium.* Item 3. alios capere pro *umbraculis, quæ ſibi Piſcatores in litore faciunt.* &c. Huc concedit Cl. *Guſſ.* p. 557. *An inferes in tuguriis pellem ejus, & in umbraculo Piſcatorum caput ejus?* Mitto *Kimch.* 4. cui תמלא valet *excides*, ex *Job.* 15: 32. ut ſit, *Excideſne ejus cutim cultris, aut uncis, in morem ſpinarum acutis &c?* Cl. *Cocc.* 5. *Numquid imples ſudibus pellem ejus? & fuſcinis piſcariis caput ejus?* h. e. *Num potes cominus cum ipſo integro congredi, ut cum aliis marinis animalibus, ut acutis ferramentis configas pellem, vel caput, ejus?* Vides quomodo ictus contra *Balænam* evitetur. Paulo aliter Cl. *Schmid.* 6. *Num implebis ſpinis cutem ejus? & ſpiculo piſcium caput ejus.* i. e. *num tu ille es, qui ſat ſpinarum piſcatoriarum in cutem Leviathanis congeras, eumque illis ſic eneces, ut extrahere illum queas. Minime vero. At Ego ſine ſpinis etiam eum necare & extrahere poſſum.* Pro *Ceto dentato* III. Cl. *Haſ.* cum *oppoſitione* ſcilicet ad *Balænam*, *An implebis navigia cute ejus; aut cymbam Piſcatorum capite ejus?* Hunc ſenſum pluribus adſtruere conatur Vir ingenioſiſſ. a *pag.* 135. *Eleg. Opuſc.* ad p. 160 שכות forma *num. ſing.* exponens *navigiola tecta pellibus, ad inſtar tuguriolorum*, concinente Belgico. *Schuit*, quin Turcico سبق *Saic.* Hæc non e genere limpidiſſimo: nec conſtructione ferme invita id ſatis tutum judicarem: quemadmodum nec alterum illud, quod *pag.* 147. proponitur, *An implebis tabernacula pelle ejus?* quaſi alluderetur ad *tuguria & ſpeluncas Troglodytarum*, & *Ichthyophagorum.* Minus adhuc placet צלצל pro *Cymbalo* laudatum p. 151. ac ſi negaretur *monſtrum hocce ſono inſtrumenti Muſici* duci; ut *Delphines* videlicet, aliique piſces. Scopus alia exigit. In *Allegoriam* IV. unice intentus *Explicator Gall.* שכות *ſpinas*, & *ſentes*, proprie ſumtas retinet, & צלצל derivat a צלה *aſſavit*, unde צליל *toſtum Jud.* 7: 13. ſecundum pleroſque. Intelligit *infumationem*, quæ ſpecies *toſtionis*, aitque, *Balænæ, monſtrove capto, pellem detrahi ſolere, eamque ſarmentis ſpiniſque farciri, ad oſtentationem prodigioſæ magnitudinis: caput autem fumo ſiccari, ut Coloſſæa moles integra ſpectaculo ſit.* Hinc jam ex oppoſitione inferri cenſet, *an ita Jobus, aliuſve mortalis, Leviathanem tractaturum ſe ſperet?* Converſus inde ad *Sapientiam myſterioſam*, pergit, *Chriſtum ſolum Draconem inferum exarmaſſe, atque oſtendiſſe omnem ejus molem nil eſſe niſi vanam inflationem, urticis ſpiniſque ſuffartam, cujus caput formidoloſiſſimum impune jam illudi, & contrectari queat* &c. &c. Ad *Verſ. Vulg. Numquid implebis ſagenas pelle ejus; & gurguſtium piſcium capite ejus?* longe diverſa *Gregor. M. Philipp. Gloſſ. Ordin. Lyran.* quo Catone contentus ero. *Per* pellem *minores, per* caput *majores ſignificantur. Ergo* pelle Dæmonis *Dominus ſagenas implevit, quum multitudinem infidelium ad fidem vocavit: &* ejus capite gurguſtium, *quum cepit fides Conſtantinum.* Alia dabit *de Pined.* Nos quidem horum ſatias jam tenet. Obſervamus autem V. in *Ironia* ſuſcepta perſiſti, vel cum *interrogat.* vel, quod aculeatius adhuc, cum *adfirmat: Ecce implebis aculeis pellem ejus! & ferramento tinniente piſcatorum Caput ejus!* Prout *fortem te virum facis*, Monſtrum hocce quantocyus

27 Pone ſuper eo manum tuam, memor ſis prælii: ne ſuperaddas.

28 Ec-

27 שִׂים־עָלָיו כַּפֶּךָ זְכֹר מִלְחָמָה אַל־תּוֹסַף׃

27 הֵן־

nimbo telorum obruendum, & *configendum* eſſe video, ſi *in congreſſum cum eo veneris*, *aperto Marte id debellaturus*, videlicet. Hunc aſpeꝺum commendat *Vſ.* ſeq. ubi *aggreſſio* & *pugna*, quæ fit *manibus conſertis*, aperte indicatur. שכות *Spinas*, pro *Aculeis*; & *Aculeos* pro *Armis aculeatis*, ex شوكة & شكّة, ſimplicitate ſua palmam auferre cenſeo: præſertim quod *figura ſpinarum*, & *aculeorum*, pro *cuſpidibus*, *Hebræis* æque domeſtica, ac *Arabibus*. Hinc סכסך *Eſaj.* 9: 10. & 19: 2. *Armare: Horridum in jaculis, teliſve, facere.* Ita *Arabes* شك في السلاح *Horruit in armis*; proprie *ſpinoſus*, ſive *aculeatus fuit.* Item الشكة السلاح والشكشكة السلاح الحاد اى حدّ السلاح *Forma* שְׂכָה *tela notat*, & שכשכה *armaturam acutam*, *vel aciem armorum.* A *ſpinoſo acumine* omnia. שְׂכִּים pro *ſpinis*, *aculeiſve*, habes *Num.* 33: 55. Confer quæ ad *Cap.* 1: 10. prolata. Alterum צלצל *Coccejo* eſt *fuſcina*, quia *mergitur.* At quum צלל non tantum ſit *mergi*, ſed etiam *tinnire*, apud *Arabes* صلّ, indeque צלצל ſit *ſiſtrum*, vel *inſtrumentum tinniens*; quidni potius & hic *ferramentum tinniens*, quales *fuſcinæ*, *harpagones*, & *alius Piſcantium paratus.* Unum obmoveri poſſe ſentio, jam ſupra *Vſ.* 20. & 21. aꝺum de *ſupellectile piſcatoria.* Reſpondeo, diverſum eſſe conſpeꝺum: ibi enim *repræſentatur audax monſtri domitor*, *fauces ei refringens*, ad *hamum*, & *frenum*, *recipiendum*: hic introducitur, ut *nimbo telorum* illud *opprimens*, & *undique eminus* non ſolum, ſed & *cominus*, *configens.* Apparet יכרו *Vſ. præc.* melius *Epulabuntur* verti, quam *fodient*, atque ad *lætitiam triumphalem* redire.

Verſ. 27. Novæ per omnia diſſenſiones. In *Crocodilo* I. *Boch. Impone manum tuam ſuper illo, non perges meminiſſe prælii.* i. e. *Tantus te invadet horror, ut de fuga cogites potius, quam de pugna, quum ipſo tactu compereris cutem eſſe illi contra omnem ictum invictam.* Melius facturus *Cler. ſi dormienti manum impoſueris, memento tibi pugnandum, ſi forte expergiſcatur: ſed cave ne pergas; præſtat enim abire, quam cum excitato pugnæ aleam ſubire.* Pejus fecit. In *Balæna* II. *Merc.* 1. *Injice ei manum tuam, non ultra recordabere prælii.* i. e. *mox te interimet: actum erit de te.* Nervoſe. Minus placet *Codurc.* 2. ad *metum* referens, quo *altera vice accedere* ad *Leviathanem* non ſuſtineat, qui ſemel eum adortus. *Grot.* 3. longius deflectit: *quando vi eum capere non vales, vide an dolo poſſis, eum demulcendo, & amicitiam ſimulando.* Ita *Jun.* & *Trem.* nec non *Piſc.* aliique. Longius quoque abit *Cocc.* 4. *Si tam audax fueris, ut ferire eum ſuſtinueris, cogita illum pugnaturum, &, ſi potes, fuge, neque iteres ictum.* Notum, ubi *Balæna harpagone icta*, *fugam capiundam*: ſed non ignotum quoque, *iterum iterumque jacula in belluam intorqueri.* Paulo quæſitius 5. *Schmid. pone, ſi potes, tantum ſuper illum manum tuam, & per unam hanc manus impoſitionem tantum tamen præſta, ut non opus tibi ſit, amplius de ulteriori adverſus eum bello cogitare, ſed ille prorſus devictus coram te ſe proſternat. Non ſane potes. Atqui ego hoc poſſum. Non ergo mihi æqualis es, ſive potentia, ſive juſtitia, ſive ſapientia.* Pro *Orca* III. Cl. *Haſ.* p. 160. *Significari puto Leviathanem non animal eſſe, quod pro arbitrio tangere manu tua, ac demulcere poſſis; ut animalia* χειροήθη, *qualis* & Crocodilus, *quem heic loci non poſſe intelligi inde ſupra collegimus.* (Nempe *pag.* 68. 69.) *Contra, ſi id feceris, actum erit de te: ita enim te aggredietur ut mox omnem prælii, & victoriæ, ſpem ſis abjecturus. Vel ubi ſe tangi animadvertet, tanta velocitate ſe in fugam proripiet, ut conſilium, eum prælio aggrediundi, tibi ſit* ab-

28 הן־תוחלתו נכזבה הגם אל־
מראיו יטל׃

28 Ecce ſpes ejus mendax facta eſt: ſane vel ad conſpectum ejus proſternetur.

abjiciendum. Poſtrema melius abfuiſſent: priora in *Crocodilum* æque quadrant, quam in *Cetum*: nec χλεύην cogitare Vir Doctiſſ. debuiſſet eum, qui in *naturali* ſua *truculentia*. & *immanitate*, qua carni humanæ inhiat, hic depingitur. *Explic. Gall.* IV. ita verſionem adornat: *Pone ſuper eum manum tuam: meminiſſe belli non ultra adjicies.* Dein ſic ſpatiatur. *Ego te inter homines omnes elegi, quem Satanæ opponerem, ſperanti te adflictionibus ſuperatum iri. Tu eum in nomine meo viciſti. Ego ſub tua lateo perſona ad eum debellandum. Mihi ergo debetur triumphus. Ex te ipſo nil niſi imbecillitas es: & ſi tam temerarius eſſes, ut hoſtem formidoloſiſſimum ſolus adorireris, altera vice idem facere non poſſes* &c. &c. Alia habent *Greg. Philipp. Gloſſ. Ordin. Lyran. de Pined.* atque ad *Vulgat. Verſ. Memento belli, nec ultra addas loqui*, nimia mira comminiſcuntur, quæ longum foret perſequi. Nos V. in hoc verſu deprendimus *Hypotheſeos* noſtræ firmamentum certiſſimum; nam poſt ea quæ *Ironice* præmiſſa, appoſite ſubſumitur nunc tandem, *impone, injice* ergo *ſuper eum manum tuam: memor eſto belli*; *ne addas*. Cominus monſtrum depone: atque ita illud *fieri*, ut *ictum conduplicare non ſit neceſſe*. זכר מלחמה *memor eſto belli*, formula militaris, qua Mars accenditur. אל תוסף *ne addas*, alia formula, quæ *hoſtem uno ictu conficere* jubet. Ita 1. *Sam.* 26: 8. & 2 *Sam.* 20: 10. Vides amœniſſimam *Ironiam*, quæ *Hypotheſin*, quam ingreſſi ſumus, veram eſſe arguit. Antequam hæc in mentem veniſſent, palmam dabam expoſitioni *Mercerianæ*, *Injice manum: Memorem eſſe prælii non addes. Actum erit de te. Primo peditu proſtratus, protrituſque, jacebis.* Eſt ſatis commodum. Alterum illud plenius, venuſtiuſque, ad deriſionem.

Verſ. 28. Paulo languidius I. *Boch. Ecce ſpes illius*, qui manum ei injecerit, *fruſtrata eſt! nonne etiam ad adſpectum ejus proſternetur*? Apponit exemplum hominis, *quem umbra* tantum *tenuis Crocodili prætercurrentis conterruiſſe* narratur &c. הגם *Nonne*, haud optimo exemplo. Cl. *Cler.* adſ. in תוחלתו ad *Crocodilum* ipſum reducit h. ſ. *fac eum falſum ſuæ ſpei, qua te devoraturum ſe crediderat, attamen merito quivis ejus adſpectu terretur; non enim facilis de hoc monſtro victoria.* Creſcit languor. Magis ad rem II. *Merc.* 1. *Enallagen perſonæ vide. Dicendum fuerat* תוחלתך *ſpes tua; ſed in genere dicere voluit, ut eſſet, non tua ſolum, ſed & omnium ſpes fruſtra erit, ſi quis tam audax fuerit, ut manum ei admoveat.* Deinde. *An etiam ad adſpectus ejus* Ceti *proſternetur*? i. e. *nonne etiam vel ad ſolum hujus piſcis adſpectum metu in terram allidetur*? Addit 2. ex aliis, *An etiam ad ejus adſpectus ſeſe projiciet* homo *in terram, ut commodius eum contempletur, capiendi ejus cauſa*? Ridicularium. Nec melius 3. quod ex *Rambane* profertur, *An etiam ad oſtendentes eum projicietur* hic piſcis? *Prout nempe alii piſces in terram projiciuntur, inſpiciundi ab emtoribus.* Non ſine torſiuncula 4. *Jun.* & *Trem. Ecce ſpes ejus* balænæ *capiundæ mendax eſt; an etiam ad conſpectum ipſius* hominis *dejicietur*? Putem innui, *vanam* eſſe *ſpem monſtri domandi*, qui nec *capi* ſe patiatur, nec hominem *formidet*. Cl. *Schmid.* eundem ſenſum aliter hinc elicuit 5. *Ecce num ſpes ejus* Leviathanis *fallet*? *num etiam ad viſiones ſuas*, quibus videt Jobum, *projiciet ſe*? *An quamprimum te, manumque tuam, adſpexerit, adeo deſpondebit animum, ut ad pedes tuos ſe projiciat*? *Nunquam fiet. At Ego, manu tantum impoſita, id præſtare poſſum. Indignus ergo, qui mecum compareris.* Aliter iterum *Cocc.* 6. ad *Cetum* quoque *adfixa* referens, *Ecce ſpes ipſius feſellerit, an etiam in faciem ſuam ſeſe proſternet*? i. e. *ſi necem evadere non poſſit, quod conatur, quamdiu poteſt, tamen non blanditur.* In *Ceto dentato* III. *Cel. Haſ.* ad *aggreſſorem* adſ. redeunte: *Ecce ſpes ejus*, piſcem a ſe ſuperatum iri, *fallet. Num etiam ad viſiones ſuas ſe projiciet* tanquam victum? i. e. *licet fuerit ab hoſtibus ſuis viſus, anne illico is protinus ſe ante pedes tuos projiciet tanquam victus, eique tibi confodiendum permittet? Profecto non facies.* Durum. Prius tamen Colon ita mallet,

let, *Num ſpes*, fiducia, gloriatio, *Leviathanis fallet eum? Anne tuto gloriari poteſt, robore ac magnitudine confiſus?* Ad *Leviathanem* quoque reſpiciunt Doctores *Allegorici* IV. cum *Vulgat.* qui dedit, *Ecce ſpes ejus fruſtrabitur eum, & videntibus cunctis, præcipitabitur.* Applicatur a *Gregor. Philipp. Gloſſ. Ordin. Lyran.* ad *ſpem Dæmonis de Sanctis vincendis deluſam, ejuſdemque præcipitationem in Gehennam inſpectantibus Beatorum choris.* Diverſus abit *Explicator Gall.* vertens, *Ecce ſpes de eo concepta mendax eſt; nonne etiam ad conſpectum ejus* quiſque *concidet? Omnis ſpes talis monſtri vincendi vana, ſi non fundetur in mea gratia* &c. &c. *ſolus ejus adſpectus omnes peſſum dare poſſet &c.* Ad noſtros calculos V. *ſpem ejus*, ad *Leviathanem* nec *active* referre eſt, nec *paſſive*: multo minus יוטל *projicietur* ad eum ſeſe reflectit. Utrumque ad *Eum* redit, qui *jubebatur monſtrum injecta manu debellare, atque uno ictu in mortem adfligere.* Mutatio *perſonæ* habet pondus & decus. *Ecce ſpes*, vel *confidentia, ejus mendax facta. Ecce etiam ad viſiones ejus projicitur exporrectus in longum.* Hæc genuina vis verbi הוטל, a טול طــــال. הגם *Ecce etiam*, cum *aſſeveratione* enunciatum, reliquos ſenſus abnuit. *Jobum* feriunt hi aculei, inſinuaturque, *tantum abeſſe, ut manu in monſtrum impoſita illud conterere* valeat, *ut contra ipſe ad nudum ejus conſpectum metu conterendus eſſet, ſi in congreſſum ſolus cum ſolo veniret.* Hoc adſpectu *Crocodilum* manere poſſe, poſſe & *Cetum*, aliudve *monſtrum terribile*, quivis intelligit; ac proinde hactenus quidem lances in æquilibrio ferme.

CAPUT QUADRAGESIMUM PRIMUM.

Verſ. 1. Nemo tam truculentus qui eum expergefaciat, & quis ille qui ante faciem meam in acie conſiſtat?

2 Quis

Verſ. 1. לא־אכזר כי ג יעורנו ומי הוא לפני יתיצב׃

2 מי

Verſ. 1. De *Capitis* novi initio, hinc ducto, ita *Merc. Sunt qui Cap.* 41. *incipiant a præced. Vſ.* הן *Ecce ſpes illius* &c. *Noſtri fere ordiuntur ab hocce verſiculo. Verum non erat magna occaſio, cum nihil novi tractari inciperet, ſed adhuc continuetur Ceti deſcriptio. Forſan verebantur ne Caput longius exiret. Quidam Cap.* 41. *commodius ordiuntur Vſ.* 20. *præc.* Non magnopere nos ea ſollicitat cura. Exiſtimarim tamen, ſectionem receptam eſſe concinniſſimam; & in *Vſ. præc.* Caput illud rite clauſum; quum ibi *Ironia* ad *Vſ.* 20. ſuſcepta finiatur. Inde oratio ad ſerium genus converſa, *Scopum*, quo hæc tela deſtinata erant, indicat; atque in magnifica deſcriptione *animalis formidoloſiſſimi* terminatur, ut Noſter ultimo iſto terrore admoto victas præberet manus, herbamque *Creatori* porrigeret.

Ibid. Duo priores verſiculi negotium faceſſunt: & diverſimode applicantur. Nimis ſicce *Boch.* I. *Leviathanem non eſſe* Balænam, *ſed Crocodilum, multo apertius patebit ex ſeq. Ut autem de* Leone *legitur Gen.* 49: 9 & *Num.* 24: 9. *Quis excitabit eum? ita hic de* Crocodilo, *Non eſt ita ferox* ullus *ut excitet eum, cum ſatur in littore dormit. Cetera prætereo uſque ad Verſ. tertium, quia nihil faciunt ad rem, quam agimus.* Faciunt quamplurimum, quin *cardinem* conſtituunt *Quæſtionis*; quæ nunquam tot fluctus dediſſet, ſi ad hanc *Cynoſuram* fuiſſet navigatum. Ad rem *Epiſc.* E-

Elienſ. Si aliqua ex meis Creaturis tam terribilis, ut nemo vel dormientem expergeſacere audeat, quam periculoſum eſt meam Majeſtatem provocare? Eodem collineant *Cler. Criſoz. Reim.* &c. Ad rem II. item *Merc.* 1. *Non eſt quiſquam ita ſævus, ut eum* e ſomno *excitare audeat; tantum abeſt ut vigilantem aggrediatur* &c. De יעורנו ſubmonet, eſſe, qui malint, *Qui eum provocet in certamen.* & *Kimchium* quidem *tranſitivam poteſtatem* τῷ *Kal*, ex h. l. vindicare; ſed *emendatiora Biblia* ſiſtere יעירנו ex *Hiphil.* De nexu hæc ſubjungit. *Ego de Deo expono per comparationem majorum, & minorum, ut poſtquam duas beſtias immanes deſcripſit Dominus, interſerat, priusquam abſolvat membrorum Leviathanis deſcriptionem, quorſum hæc directa.* q. d. *Quod ſi tanta Bellua Behemoth, ut a nemine ſubjici, & domari poſſit: ſi Leviathan tanti roboris, tam vaſtæque molis, ut vel aſpicientem terreat, nec quiſquam tam ſævus, aut potens, reperiatur, qui eum in certamen provocare audeat: quis quæſo mecum contendere ſuſtinebit? me in certamen provocare, ut tu, Jobe, feciſti?* Hæc longiuſcule excerpſi, ut liquido appareret, a *Scopo* deflexum fuiſſe, ut in *Behemotho*, ita nunc in *Leviathane*, quando agi creditum de *captura ordinaria* vel *Crocodili*, vel *Balænæ*, *Cetive dentati*: ac proinde non aliunde *controverſiam* decidi poſſe, quam ex *coloribus* & *lineamentis*, quibus *maximus* hicce *terror mortalium* in ſequentibus ad vivum expingetur. Cum *Merc.* faciunt tantum non omnes: *Munſt. Iſid. Pagn. Vatabl. Calvin. Jun.* & *Trem. Piſc. Druſ. Codurc. Grot.* cujus hæc nervoſa ſumma: *Nemo ita audax ut eum* dormientem *ſuſcitare audeat; nedum ut vigili ei ſe oſtendat. Quis ergo mihi Opifici ejus reſiſtere poſſit?* De hoc nervo remittit *Cocc.* 2. vertens, *Non eſt* quiſquam *immanis, quum ſuſcitas illum: & quis ille qui coram me conſiſtat?* q. d. *Nemo tam truculento, & efferato, animo, qui non, quum balænam excitaturus eſt, oblitus ſuæ feritatis, paveat: quis igitur coram me poterit conſiſtere? Obſerva* Antitheta. *Qui* excitat *balænam, adoritur* quieſcentem, *& efficit, ut ſe commoveat, manu injecta: ſimul* fugit; *& eſt extra periculum. At Deus, tanquam judex, congreditur cum improbis: quis tum poteſt ſuſtinere vim ejus?* יעורנו pro יעוררנו *ex Pih.* ut *Cap.* 31: 15. יבוננו. Vides nimis inſiſti in *modum piſcandi*, unde contra *Balænam*, ut *fugacem*, & *timidiſſimam*, mox diſputabitur a Cl. *Haſ.* De *Hypotheſi* reliqua, confer quæ *Cap.* 40: 10. præmiſſa. Cl. *Schmid.* quoque 3. multum nervo detraxit, dans, *Nonne crudelis eſt quum* quis *excitat illum? & quis eſt qui coram me conſiſtat?* Subaudit *interrog.* ut לא pro הלא ſit: & אכזר *crudelis* ad *Leviathanem* ipſum commodius redire cenſet, in h. ſ. *Quod ſi Leviathan adeo crudelis quum irritatur, quis ergo irritabis me, litigando, qui ejus Creator ſum. Qui fieri poſſit, ut non exardeſcat in eum ira mea.* Non belliſſime. Longius abiere 4. Veteres *Septuag. Aquil. Theod. Syr.* & *Arabs*: quibus inſiſtere non eſt operæ. *Vulg.* omitti nequit 5. Is dedit: *Non quaſi crudelis ſuſcitabo eum. Quis enim reſiſtere poteſt vultui meo?* Quomodo Erud. *de Pined.* & *Vavaſſ.* accommodare conentur, apud ipſos legi velim: liquet enim non veritati id datum, ſed auctoritati Interpretis, cujus etiam errores videlicet non errant. Extra oleas *Ab. Eſra* 6. poſtremum Colon per *Proſopop.* attribuit ipſi *Belluæ*, ita glorianti, *Et quis eſt qui coram me conſiſtat?* Contra *Balænam* & *Crocodilum*, pro *Ceto dentato* III. hinc validiſſimum torqueri poſſe telum putabat Cel. *Haſ.* p. 46. & 65. ſuam ſententiam p. 165. 166. ita exponens, *Scopum Dei eſſe, Jobo immenſam ſuam potentiam oſtendere: & quam nemo ſit mortalium qui eum eo litigare, aut ad certamen eum provocare poſſit. Qui id auſerit, peſſime ei id ceſſurum. Ea propter duo vaſtiſſima Animalia proponi, inexhauſti roboris, in Terra æque, ac in Oceano; juberique ut ab effectis ad cauſam adſcendendo, colligatur,* quantum eſſe *oporteat qui* tantæ *molis belluas creare, flectere, ad nutumque coërcere poſſit. Hoc capite ergo pergit, Neminem unum tantæ fore vel audentiæ, vel ferociæ, ut laceſſere ſuſtineat* Leviathanem; *quanto minus tantum ſibi a quoquam ſumendum, ut ejus piſcis Creatorem, ac Dominum, vel provocare, vel cum eo in arenam deſcendere auſurus ſit. Si quis fecerit,* illi retribuendum, *dignaſque furoris pœnas auferendas: Dei quippe* omnia quæ ſub Cœlo *eſſe, quibus ad arbitrium uti queat.* Et hæc ſub conſpectum danda duxi, ut pateret, Doctiſſimos Viros, ubi huc deventum, recta ferire; quum in reliquis minus certa manu jaculentur. Scilicet, agnoſcitur agi de *provocatione* in *pugnam ſolitariam*

2 Quis prævenit me, ut rependam? quicquid ſub cœlo univerſo, meum eſt.

2 מי הקדימני ואשלם תחת כל־השמים לי־הוא׃

3 Non

3 לא־

riam, ſive *duellum*, *collato pede*, *aperto Marte*, *fiducia virium* in congreſſu *exerendarum*. Supervacuæ ergo diſcuſſiones, quæ *facilem*, *difficilemve*, *capturam Belluæ*, ex inſidiis circumventæ, *ſpectant*: & quod jam ante tetigi æquum ferme jus in hac ſcena *Crocodilo*, *Balænæ*, *Orcæ*, quin *Draconi*, ratione hujus conſpectus, quo inter ſe committuntur *Duellatores* male *comparati*. Infelix IV. *Allegoria*, ad verſionem *Vulg.* non felicem, in ſcopulum hic incidit. Fractas tabulas dabunt *Gregor. Philipp. Lyran. de Pined.* &c. Summa huc redit, *Deum non eſſe crudelem* dicendum, *quod tantam poteſtatem Dæmoni dederit*, *partim in probos ad tentationem*, *partim in improbos*, *ad perditionem* &c. &c. Naufragam ratem colligere voluit *Explicat. Gall.* ad *Hebræam* veritatem reſtituens, *Nemo ita impavidus*, *ut ſuſcitet eum: Quis ergo coram me conſiſtet*? Laudo. Inde porro inſtatur. *Si Balæna intelligeretur*, *nimis mira videri deberet comparatio*, *qua terrorem vel dormientis Leviathanis proponit Deus*, *ad Majeſtatis ſuæ terrorem inſinuandum. An verum*, *neminem accedere audere ad Balænam ſomno oppreſſam*, & *fluitantem*, *ut harpagonem in eam defigat*? &c. &c. *Sed detur verum*, *quid proportionis inter metum qui Deo debetur*, *& inter eum quem Balæna*, *vel tranquilla*, *incutere apta*? *Quid inter duo hæcce copulæ*? *In caſſum reſpondetur*, *convenientiam in eo ſitam*, *quod ex terrore*, *quem Creatura ciere poteſt*, *colligi queat*, *quam formidoloſa ſit Creatoris Majeſtas. Hæc reſponſio*, *peræque quadrans in reliqua animalia noxia*, Leonem, *puta*, Tigrim, *alia*, *inducit comparationem inter duos metus e diametro differentes*, *alterum quem Dei præſentia inſpirat*, *alterum quem conſpectus monſtri marini &c. &c. Conficitur hinc*, *omnia eſſe frigida*, *& male conſuta*, *ſenſu literali*; *prout figurato omnia grandia*, *& apte connexa.* Videamus quid ferant promiſſa. *Somnus Draconis nihil aliud eſt*, *quam* Regni ejus tranquillitas. *Videtur*, *quum cuncta obediunt*, *mitis*, *tractabilis*, *intentus ad quietem ſuorum procurandam*; *non ad jugum ipſis imprimendum. Hanc pacem ſi quis auderet ſollicitare*, *omnis inferorum terror in eum conſurgeret. Quis ergo vel hominum*, *vel angelorum*, *ſuſtinere poterit adſpectum hujus vindicis meæ juſtitiæ*, *eique ſuos extorquere captivos*? *Jam vero per potentiam hujus iræ meæ executoris*, *judica quam formidabilis ſit mea Majeſtas. Si miniſter vindictæ meæ viliſſimus terrorem incutit cordibus*, *neque exarmari ab ulla creatura poteſt*; *quid facere poſſes ad iram*, *& maledictionem*, *peccatoribus a me intentatam*, *avertendam*? *Diſcatur ergo*, *quis ſim*, *& qualis mea Juſtitia*, *per adſpectum terribilem*, *& robur invictum*, *Monſtri*, *ad antrum illud excubantis*, *in quod inimicos meos conjicio. Quis coram me conſiſtet*? Contraxi longiorem adhuc *periodum*, in qua tornanda *Facundiſſ. Auctor* omnem vim eloquentiæ ſuæ inſumſit. Si flores tollas, nudum hocce reſtat, *Comparationem inſtitui inter Dæmonem*, & *Deum.* Hocciue jam illud *grande* & *apte connexum*, quod promittebatur? Ego vero vel hinc colligo, infeliciter *Dæmonem* illuc inſeri, unde univerſus nexus, & ſcopus, longiſſime eum exulare jubent. Sed *metus Balænæ*, inquit, *& metus Numinis*, *toto cœlo differunt.* Quid tum poſtea? An propterea non licet *mortalem*, *qui Deum provocaverat*, *ad tenuitatis ſuæ ſenſum revocare adſpectu Creaturæ tanto terrore armatæ*, *ut dormiens quoque*, *& ſopita*, *in conſternationem conjiciat*, *vel audaciſſimos*; & *animis*, *viribuſque*, *præferoces*? Tales vocabulum אכזר adfert, *violentum perfractorem* ex *Origine*, ut ſuſpicor, ſonans; quamvis de eo necdum pro certo conſtet. Sub finem, quicquid forte ſcrupuli reſtare poſſet, levare conabor. Nunc V. hanc *ſummam* conficio, 1. melius יעירנו de *excitatione dormientis* exponi, quam de *provocatione vigilantis*. 2. Novam fieri inſtantiam, quæ *Crocodilo* non minus apta, quam *Balænæ*, aut *Orcæ*: quando de *Monomachia* ſermo eſt, qua *pes pedi conſeritur a pari depugnantium.* 3. Hinc forte commodiorem *Crocodilum*, vel & *Draconem*, quam vel *Balænam*, vel *Orcam*. Nihil tamen hacte-

ctenus in hanc vel illam partem ſatis evidens: & ni alia accedant, æquilibrium manebit.

Verſ. 2. Nihil hic *Boch.* I. Aliquid Cl. *Cler.* *Oſtenditur, Jobum immerito exprobraſſe velut Deo religionem ei præſtitam.* Hoc ad prius Colon. Ad poſterius, *inſinuat Deus, ſibi ſatis, ſuperque, fuiſſe, quo virtutem remuneraretur; ac proinde poſſe eum plura a ſe ſperare, quam unquam habuerat.* Cum aliqua fluctuatione II. *Merc.* 1. *Quis me antevertit bono aliquo, qui meo nomine aliquid fecerit, aut me ulla in re juverit; aut me robore & potentia vicit; ut reddam ei mercedem? Nemo ſane: nam abſoluta mihi potentia.* &c. Addit 3. ex R. *Levi*; *Quis me antevertit in rerum creatione, ante me creans, quæ ego perficiam. Quaſi duo fuerint Opifices mundi* &c. Tortum. Egregie *Vulgat.* 3. *Quis ante dedit mihi, ut ei reddam* &c. Ita *Apoſt.* ad *Rom.* 11: 35. Inde & *Cocc.* *Quis prævertit me, ut ſolvam* &c. Capit pro argumento *juſtitiæ ſervatæ in judicio:* a. *ab indebito.* b. *a jure ſuo.* Non abſimiliter *Schmid.* 4. rationem reddi putat, *cur nemo Litigator coram Deo conſiſtere queat*; quia nempe *nemo habet juſtam cauſam cum Deo litigandi, aut aliquid ut debitum poſtulandi* &c. Ex *proſopop.* 5. *Ab. Eſra*; *Quis me antevertet ut rependam ei, quod debetur victori, præmium fortitudinis*? &c. LXX. mutata perſona 6. τίς ἀντιστήσεταί μοι καὶ ὑπομενεῖ; Id longius abit, & tamen aliquid boni præſtat, de quo mox. Idem judico de conatu *Pinedæ* 7. *Quis præoccupavit me laceſſendo, & pacem retribui ei?* &c. Quid Cl. *Haſæo* III. hic placuerit, ſupra patuit. Eſt minus concinnum. Extra lineas IV. fertur *Allegoria.* In *Gloſſ. Ordin.* habes: *Ad parcendum reprobis nulla ratione compellor.* Item, *Leviathan ille beatitudinem quidem meam perdidit, ſed Dominum non evaſit.* Confer *Gregor. Lyran.* &c. *Auctor Explic. Gall.* ſubtilius hunc locum tractat, atque firmamentum *Hypotheſi* ſuæ, ex applicatione *Apoſtoli Rom.* 11: 35. 36. addere conatur. Obſervat ergo 1. *Deum hic comparere in omni ſua Majeſtate, & Independentia.* 2. *Victoriam de Dæmone reportandam per Jeſum Chriſtum deſcribi; Eumque jam, ut Sapientiam Patris Jobo, exponere cauſam incarnationis ſuæ.* 3. Hunc ergo ſenſum eſſe: *Ad Dæmonem debellandum, requiri abſolutam Independentiam, & Divinitatis vim ac Jus, ut Gratia, & Juſtitia, pro arbitrio diſpenſare quis poſſit.* 4. Proinde, *Jobum non eum eſſe qui generis humani Redemtorem agere poſſit; ſeque Filio Dei parem præſtare.* Prius textus noſter ſponte ingerit; poſteriora, utut dubio vacua per ſe, ei oggeruntur, ex priva *Hypotheſi.* Mihi ſeriem, V. & vim illationis, attendenti, occurrebat aliquando, *Quis aggreſſus eſt me, & pacem feci*, i. e. *dedidi me*? Nempe הקדים اقـــدم *prævertit*, etiam *Bellicum* eſt, & in *animoſa aggreſſione* frequentatur. Similiter שלם *pacem facere*, in *bello*, honeſte, pro *in deditionem venire.* Vide quæ ad *Cap.* 5: 23. Hoc arctiſſime cohæret cum *præced.* *Quis ille qui coram me in acie ſe ſiſtat?* Tale quid obverſari debuit Senioribus, quum dedere, Τίς γάρ ἐστιν, ὁ ἐμοὶ ἀντιστὰς; Ἢ τίς ἀντιστήσεταί μοι, καὶ ὑπομενεῖ &c. Aſt profundiorem, verioremque, loci ſenſum aperuit *Apoſtolus*, τίς προέδωκέν μοι, καὶ ἀνταποδώσω αὐτῷ; *Quis prævertit me* beneficiis, *ut reddere ei tenear.* הקדים اقـــدم *prævertere, prævenire beneficiis*, item peruſitatum. Monui in *Juvenil.* Nempe قـــدم *præceſſio, præverſio*, itemque قـــدم, pro *merito, benefactove*, conteritur, quo quis alterum ſibi debitorem facit. *Algaz.* MS. inter *fundamenta pietatis* commendat

ذكر سوابق الله الينا
من غير قدم اى شفيع

Memoriam prævenientium beneficiorum Dei erga nos, citra præverſionem noſtram *aut interceſſorem.* Item, *Recole ſemper* كثرة

اياديه اليك ونعمه
عليك ظاهرة وباطنة من
غير شفيع اى قدم سابقة

multitudinem liberalitatum ejus erga te, & beneficiorum quibus cumulatus es extus, & intus; citra interceſſorem, aut præverſionem ullius meriti. Vides Sacram quodammodo formulam, qua *Deum præverti* poſſe negatur; aut *ullam ſub obligationem venire*, quippe quod *inferioris*; quum *Deus* ita *ſuperior*, ut *ne tantillum* quidem inde *decedere* queat. Hoc ex loco noſtro ad lucem S. Spiritus expromſit nobis Apo-

3 Non ſubticebo membra ejus ramoſa, & rem fortitudinum, & opportunitatem inſtructæ armaturæ ejus.

3 לא־אחריש בדיו ודבר גבורות וחין ערכו׃

4 Quis

4 מי־

Apoſtolus; atque ad *ſublimiſſimam* illam *veritatem*, in quam *Caro* ſemper rebellabit, de *abſolutiſſima Dei in creaturas ſuas potentia*, applicuit; & quidem ſecundum textus noſtri *Scopum*, totiuſque convictionis ſeriem, in qua Deus *expoſtulationes*, & *querelas* confutat *Jobi*, qui *injuriam* ſibi *factam* animoſiſſime contenderat. Cum hoc ſenſu amice tamen conſtare poteſt & alter ille, quem propoſui, *Quis aggreſſus eſt me, ut dedere me debuerim:* & diſpiciendum, an non *Figura* illa *graviſſima ex Ancipiti* hic adhibeatur, qua *una* ſententia *duplicem faciem* admittit, per *Sylepſin*, quam vocitant Rhetorum Filii. Utrique adſpectui paratum & hocce, *ſub omni cœlo*, quod eſt. *meum eſt*. Abſolutiſſimum mihi cum robur, tum imperium, arbitriumque. Utrumque item *Jobo* confutando validiſſimum, quippe, cui nec *robur*, nec adeo *Jus*, ad litem *ſupremo* omnium *Domino*, & *Arbitro* intendendam.

Verſ. 3. Parce *Boch.* I. dans, *Illius membra non ſilebo, nec ſtatum virium ejus, nec gratiam ſtructuræ:* atque apponens; *Qualia membra, quæ vires, ſuppetant Crocodilo, vel ex his Ammiani collige: Ut armatus eſt unguibus, ſi haberet etiam pollices, ad evertendas naves ſufficeret.* Cl. *Cler.* notat, חין pro חן poſitum, quaſi a *Rad.* חון, atque *pulchritudinem* hic adferre, ut *Nah.* 3: 4. Alterum ערך *armaturam* nunc ſonare cenſet, ut *gratia*, vel *pulchritudo*, *armaturæ* tribuatur *Crocodilo*, propter *textum ſquamarum*, *cui ſimilis armatura equitis cataphracti.* Ad hanc imaginem *Ælian.* H. A. L. 10: 24. Νῶτα πέφυκε καὶ τ' οὐρὰν ἄῤῥηκτος, λεπίσι μὲν γὰρ τι καὶ φολίσι πέφρακται, καὶ ὡς ἂν εἴποις τις ὥπλισται, καὶ ἐοίκασιν ὀστράκοις καρτεροῖς, ὁ κόγχαις. *Tergum & caudam invulnerabilis, corticibus quippe cataphractus quaſi, & armatus ſquamis, quæ teſtis validis, conchiſque, ſimillimæ.* Elegans, & doctum; nam ערך ſæpe *bellicum*. Pro nexu additur, *rediri ad deſcriptionem Crocodili.* Diverſiores qui in II. claſſe. *Merc.* 1. hæſitabundus, *Non tacerem membra ejus ſi quis me antevertere, aut ſuperior me eſſe, poſſet: ejus laudes utique celebrarem. Alii, non tacerem* mendacia ejus; *ut Cap.* 11: 3. q. d. *verba ejus, quæ tamen* mera mendacia, *quibus ſe jactitat fore me* (*aut Ceto juxta alios*) *ſuperiorem, haud reticerem.* Ad חין ערכו *gratiam inſtructionis*, notat, ערך מלחמתו *gratiam qua adverſum me aciem, & prælium, inſtrueret: vel adverſus Cetum.* Item חין pro חן, ut בן pro בן. Vides rationes parum liquidas. Submonet 2. eſſe, qui per *Proſopopœiam* hæc *Ceto* attribuant, quaſi is diceret, *Si quis me vincere poſſet, non reticerem ejus membra, & fortia facta, & gratiam qua in me bellum inſtruxiſſet.* Friget. Adjungit 3. pleroſque ſic ligare, & exponere, *verum ut intelligas, O Job, & ſi quis alius vellet cum Ceto congredi, quam ſit luſurus operam, non tacebo robur membrorum ejus, ejuſque virtutes, & gratioſam, jucundamque, diſpoſitionem membrorum ejus.* Cl. *Cocc.* 4. accipit ut compendium, & ſummam, dicendorum porro de *Livjathane*, in h. ſ. *Non tacebo membra ejus, & ſermonem præpotentiarum, & gratiæ diſpoſitionis ejus: cum ſeſe infert & diſponit in mari. Scilicet a Vſ.* 4. *ad* 9. *de membris agitur. De præpotentia & terribilitate a Vſ.* 10. *ad* 21. *De pompa & ingreſſu in mari Vſ.* 22. 23. *Et hæc quidem eo, ut illuſtretur ferociæ limitatio.* A primo tamen illo *Merc.* non alienus, ſubtexit, *Optionem interim facio, velitne aliquis verba illa ad* hominem *referre, hoc modo: ſi quis eſt, qui dicat, ſe me præveniſſe, quantuſcunque ille ſit, non ſilebo* jactantias ejus, *aut* ſermonem præpotentiarum, *aut* gratiam diſpoſitionis ejus, *qua ille congrediatur mecum.* q. d. *Facile erit mihi oſtendere quam parvus, debilis, vilis, ſit ad me. Nam vel* artus belluæ, *ejuſque* præ-

præpotentiam & majeſtatem *ei opponam.* Et hæc parum liquida: nec optioni locus relictus. *Grot.* 5. *Non ſilebo ramos ejus*, Ceti, *& rem omnem virium ejus*, *& concinnitatem commenſionis ejus.* Per *ramos* intelligit Vir ſummus *fiſtulas in fronte:* & חין pro חן per *Tſeri* ex antiqua ſcriptione proveniſſe opinatur. Veteres 6. turbant. Mitto LXX. alioſque. *Vulgat.* habet, *Non parcam ei & verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis.* Hæc cum *Hebræo* fonte conciliare contra animi ſententiam, quod facile tralucet, annixi *de Pined.* & *Vavaſſ.* verecunde illi quidem; *Bolduc.* inverecunditer, qui de ſuo recte dans, *Jam vero non breviter, nec paucis, ſed ample & diſtincte volo diſſerere de membris ejus, & narrationem facere de mirabili fortitudine, deque elegantia diſpoſitionis ejus*, jlocalariter addit, *forſitan idem intellexiſſe Vulgatum, quod qui aliquem obnixe deprecantur, uti ſoleant multiloquio.* Criſis *Maſor.* 8. pro לא ſubſtituens לו plane ἄκυρον, quin ſubleſtæ fidei: ut ex Cl. *Capel. Crit. S.* p. 116. percipies. Ei non eſt cur vel tantillum curæ impertiamus: ut nec *Gloſſæ Jarchianæ*, qua בדים *Rami* referuntur ad *Liberos Jobi*, ut reliqua ad *ejuſdem Juſtitiam.* Cl. *Haſ.* III. autumat, *præcedentia per* ὑποβολὴν λόγου *inſerta; & rediri nunc ad inſtitutum, deſcriptionemque ſuſcipi membrorum, vel nervorum, Orcæ, nec non roboris, ac miræ corporis diſpoſitionis.* Mavult *nervos*, quam *membra*, *quod piſcis hujus totum corpus ex nervis, &, tendonibus durioribus, conſtatum rigeat, unde impenetrabile ei tergus.* Conturbatiſſima IV. *Allegoria*, ad verſionem non limpidam. *Philipp.* ſive *Pſeudo-Hieron. Hoc fortaſſis de* Diabolo *intelligere poſſis, etſi ſit contumax in Deum, tamen tremere creatorem ſuum, & vel per ſimulationem Domino obſecrare, ut nequam ſervum.* In *Gloſſ. Ordin. Hoc de ejus corpore* i. e. *de iniquis intelligitur. Sunt namque qui prolixas ad Deum preces habent, ſed vitam deprecantium non habent. Veraciter orare, eſt, amaros in compunctione gemitus, non compoſita verba, reſonare.* Erud. *Auctor Expl. Gall.* ut ſcopulum hunc flectat, ex *Hebræo* reponit, *Non ſilebo lacertos ejus, narrationem virium ejus*, & *robur conſtitutionis ejus.* Jubet pro חין reſcribi חיל *vires, robur:* quod חן *gratia, venuſtas*, nec *Hebræum* ſatis, nec loco huic aptum; quum *monſtrum horribile* nullam habeat *gratiam*, præſertim illud quod *Cœleſtem originem non ſervavit.* Ne nulla videretur emendatio, & probatio, quatuor inſtantiis utitur pro ſola *Figura.* 1. *Si ageretur de viribus Balænæ, jam plus ſatis, quin nimis magnifice, eas deſcriptas.* 2. *Nihil utilitatis inde ad Jobum pervenire potuiſſe, quippe cui mare non currendum, nec Balænæ timendæ* &c. 3. *Non eſſe cur Deus tale animans cepiſſet, quod Jobus nec viderat, nec viſurus eſſet, quum alia aptiora ad manum eſſent.* 4. *Nullam copulam dari poſſe inter verba Majeſtatis Divinæ plena* Vſ. 1. 2. *& hæcce noſtra, ſi nihil aliud ſpectetur quam Balæna.* Addit, *ſe perſuaſum omnes Interpretes qui* Literam *ſequuntur, maluiſſe Librum Jobi uno aut altero Capite minorem; atque omni ſua religione indigere, ad venerationem S. Script. non amittendam.* Inde velut ſi *Archimedææ demonſtrationes* prolatæ eſſent, concluditur, *Solum ſenſum figuratum apte cohærere, cum reliquis partibus hujus Libri: & reſpondere Scopo Dei; ad Jobum inſtruendum; atque oſtendendum, cur nec Homo ullus, nec Angelus, Dæmonem vincere poſſet, a ſolo* θεανθρώπῳ *ſternendum; atque triumphandum.* Nos viciſſe nobis videmur, nec *Oeconomiam Libri*, nec *præſentem Scopum*, quicquam tale pati, nedum exigere. Cl. *Cocc.* aliovorſum collineans, & tum *Behemothum*, tum *Livjathanem* in ſcenam productum cenſens, ut ſpecimina curæ Divinæ, qua improbos in bonum ſuorum *coërcere, edomare, cancellis includere*, ſolet, ſicut *Literam* minime ſeponit, ita jus quoddam habuit *Figuram* quoque reſpiciendi, quæ ob oculos ponat *Limitationem ferociæ Satanæ, qui Electis nocere non queat; ac propterea in* Judicio & Ordine *Dei, quem cum ſuis tenet, ut rectiſſimo, acquieſcendum.* Generali hocce conſpectu contentus, prudentiſſime ab enucleatione ſpeciali Emblematum temperavit. Eam vitreos dare fulgores deinceps parebit. Pro noſtris rationibus V, ut nil illuſtrius, pictiuſque, hac deſcriptione *Belluæ terribiliſſimæ*, ita nihil quoque ligatius, deductiuſque, ad univerſam ſeriem. In præcedenti Capite Deus *ferociuſculos illos Jobi animos*, qui per totum Librum ſe exerunt, *ludendo* veluti *caſtigarat* clementiſſime, *Ironica* uſus *laudatione*, qua eum *Behemotho*, & *Leviathane*, *facile ſuperiorem fore* prædicat, ſi modo *manum* iis *injicere* conaretur; quippe qui vel minis ſuis eos in deditionem compellere, ſub victoriſ-

4 Quis nudavit faciem ejus veſtitam? quis duplicatum ejus frenum adducet?

5 Val-

4 מי־גלה פני לבושו בכפל רסנו מי יבוא׃

5 דלתי

que pedes adigere, poſſet. Hac anſa placuit Numini, ut ante *Behemothi*, ita nunc *Livjathanis vivam* quaſi ac *ſpirantem picturam* præbere, longe, late, lente, circumductam, ut tanto fortius adfecta, & concuſſa, mens *Jobi*, in ſe deſcenderet, atque tenuitatis ſuæ conſcientia compungeretur. Eo jam fine reſumitur, poſt oportuniſſimam illam inſertionem, qua ſcopus declaratur, *Non ſubticebo ramoſa membra illius formidoloſiſſimi monſtri, quod vel ſomno vinctum, terrorem inſpirat* &c. De בדים conſule quæ ſupra *Cap.* 18: 14. tetigimus, unde *vectes* quoque tenere liceat, i. e. *robora*, & *firmamenta corporis, toroſve* validiſſime *conſertos*. De חין ערכו ſic judico; ferri poſſe, *pulchritudinem*, ſive *gratiam diſpoſitionis ejus*; vel *ſtructuræ*: melius exire, *gratiam inſtructionis ad aciem*, & *terrorem bellicum*: ſed cum *Avenar.* & *Cler.* novam tunc *Radicem* ſtatuendam חון vel חין, ejuſdem poteſtatis cum חנן. *Arabes* ſi conſulamus חנן حسن, & חין حسان multum differunt: illud enim valet, *ſtridorem dedit e gutture*, mater erga pullum commota. Inde *adfectum tenerum*, *miſericordiam*, *gratiam*, notare cœpit. At חין حسان in *Camus* exponitur قرب وان *propinquus, opportunuſque*, vel *tempeſtivus, fuit*. Derivatum חין حين item يصلح لجميع الازمان طال او قصر *ad omnia tempora ſive longum ſit, ſive breve, aptum.* Præſertim tamen venit in *tempore ſtato*, aut *ſpatio præfinito*; unde porro *tempeſtivitas*, & *opportunitas* ducta. Videatur ergo, an non tutius ſit, & ſimplicius ſimul, *atque opportunitatem inſtructionis ejus*: quam *opportuna*, atque *tempeſtiva*, ſit *univerſa* ejus *ſtructura* ſimul, & *armatura*, qua eum ad *Terrorem ſui incutiendum*, ut *Cataphractarium* aliquem, *ornavi*.

Verſ. 4. Grandes figuræ. Non feliciſſime I. *Boch.* ad prius Colon: *Quis retexit ſuperficiem veſtimenti ejus?* i. e. *corticoſam cutem, quam* Crocodilus *nunquam exuit, longe aliter ac Serpentes reliqui: ut Suidas in* φολιδωτὸς *indicat.* Poſterius reddit: *In duplex frænum ejus quis ingredietur?* i. e. *in* Labia *ſeu* Rictus *ejus, qui freni duplicati ſpeciem habent. Ita R. Sal. Hoc facit quod &* χαλινοὶ *fræna, ſint labiorum pars quædam.* Et hoc minus felix, quod ad collationem ſaltem illorum χαλινῶν. Sic fere *Epiſc. Elienſ.* & *Reim.* Cl. *Cler.* ad eandem verſionem, hanc exhibet mentem ad prius Colon, *Quis illi detraxit ſquamas vel validiſſimo ictu, cum hoc aliis piſcibus facile fiat?* Alienum. Ad poſterius, *quis auderet frenum maxillis ejus interponere, habenaſque hinc atque inde trahere?* Propius vero. Utrumque a Doct. *Crinſ.* expreſſum. In *Ceto* II. *Merc.* 1. *Quis eum excoriare auſus, & vel extremam ejus cutim diſcooperire impune ſuſtinuit?* Item, *in duplicaturam habenæ ejus* i. e. *in labia, ſeu rictus, qui freni duplicati ſpeciem habent, quis ingreſſus eſt ſine periculo?* Meminit & alterius expoſitionis, qua *duplicatura freni* proprie ſumitur, pro *freno duplicato rictui inſerendo, ad inſtar equi*: ſed *figuram* præfert ex R. *Salom.* Frigide *Ab. Eſra* 2. לבוש *indumento* ait deſignari *mare, quo monſtrum obtectum.* Minus provide ſecutus *Piſc.* aliique, q. d. *Quis extrahet eum e mari quo tanquam veſte tectus eſt?* Quæſite 3. *De Pined.* per *faciem indumenti* intelligit *indumentum faciei*, quod explicat de *prægravi pondere ſuperciliorum balænæ, quibus obruuntur oculi ejus, quum pingueſcit, ita ut oculorum vice uti cogatur Muſculo prænatatore.* Ultimum Colon, quod *Vulg.* dederat, *Et medium oris ejus quis intrabit?* item pertinere ſuſpicatur ad id quod probati Auctores tradunt, *tempeſtate imminente Balænam fœtus ſuos ore excipere, & recondere.* Et hoc longe petitum. Cl. *Cocc.* 4. *Quis deſquammavit eum, ut nudum tergus appareret? Ergo non eſt* Cro-

co-

codilus: *nam Deus demonſtraturus Belluæ inexpugnabilem duritiem removet adjumenta*, ſquamas, *aut* teſtas, *in majus miraculum.* De *Capiſtro duplicato* cenſet, ita vocari *mandibulas*, *vel quia vinciri ſolent capiſtro, vel quia ἀνάλογοι ſunt.* Subdit, *Cetum hic quaſi Equum generoſum ad prælium inſtructum introduci, non exarmandum ab homine, aut debellandum.* Iſta fere imago 5. obverſata *Grot. Simile ab Equo ſumtum; Quis ei detrahet ſtragulas, aut Ephippia? Et quis veniet ut lupatum ei injiciat?* Plenius *Codurc. A re equeſtri ſumtum. Notum in ſtabulis Equos generoſos ut plurimum ſtragulis opertos eſſe, & Equiſonem antequam ſternat eos, ſtragulam detrahere, dein pollice injecto rictum diducere, atque frænum in os indere.* Interrogat *ergo Dominus, Quis tam firmo animo, qui ad Leviathan accedat cum fræno lupato, eumque non aliter atque Equum tractare tentet?* Suum quoque conferens Cl. *Schmid.* 6 *faciem veſtis* interpretatur, *Anteriorem ſquamarum partem, in capite, quæ inſtar faciei eſt.* Item *duplicatura freni*, mallet deſignari *locum in quem frenum injiciendum eſt, ubi mandibulæ coëunt.* Vel etiam, Ellipſi ב in ירסן, *in duplicaturam freno ſuo quis venit:* ubi *duplicatura* iterum *commiſſio mandibularum.* Utrumque coactius. Cl. *Haſ.* III. pro *Ceto dentato*, פני לבושו *faciem veſtis ejus* exponit *anteriora cutis, anteriores partes in facie, ſive capite, vel caput ipſum cum rictu bianti.* Vide *pag.* 167. 168. Nempe per *duplicaturam fræni*, ſive *frænum duplicatum* idem intelligit, quod *Vſ.* ſeq. vocatur *circuitus dentium, ob ſimilitudinem, quam dentes ejus in utroque maxillæ latere poſiti habent cum frænis lupatis.* Per *Exergaſiam* ſic *Vſ.* 4. 5. unus idemque *terror Rictus & Dentium* deſcriberetur. Id parum veriſimile: nec neceſſe erat, ut in arctum ſe indueret Vir Doctiſſ. Suavi-ludia *Allegoriæ* IV. ſi quæris, *Philipp.* docebit, *velatam faciem Diabolo* dari, *quia ſe transfigurat in Angelum lucis; ſed Dominum revelare artes nequitiarum ejus.* Item, *Os Diaboli, quod Deus ſit oppilaturus, eſſe Blaſphemias: vel &* infernum, *ad quem deſcendit Salvator, ut devoratos a Diabolo homines liberaret.* In *Gloſſ. Ordin.* facetius ſaltem, *in medium oris intrare, eſt, calliditatis ejus verba penetrare; & caute penſare.* Adde quæ ex *Orig.* & *Olympiod.* habet *de Pined.* nec omittatur *Sanct.* hinc planius intelligendus, p. 1408. *Explic. Gall.* alia vertendi ratione adhibita, eodem tamen recurrit: *Quis exterius veſtimentum* vel *ſtragulas, ei detrahet? Cum lupato freno ejus quis accedet? proprie, cum duplici freno* i. e. *aſperrimo.* Ad hæc ita inſtat. *En novam probationem, Sp. S. non ſequi unam ideam in Leviathane repræſentando; & hallucinationi magnæ expoſitos eſſe, qui ad unam* imaginem *omnia referre ſatagunt, vel* Balænæ, *vel* Crocodili, *vel alterius Animantis, aquas colentis. In hoc Vſ. & ſeq.* Leviathan *eſt* Equus ferox & indomitus, *nec* Ephippia *admittens, nec* fræna; *ſed tantummodo ſuperbam ſtragulam, quæ & faſtui ejus, & hypocriſi ſimul, inſerviat. Hoc ergo dicit Dominus. Quis ſatis audax ad veſtem, qua deludit homines, ei deripiendam; & ferocienti Animali lupatum indendum, quod audire cogatur, quantumvis inobediens* &c.? Habes *lepide compoſtas lexes, emblemate vermiculato*, ut *Lucil.* ait. Alluſionem tamen factam ad *Equum* non abnuo: & conjicio V. *Equum cataphractum* introduci, ad hanc formam: *Quis revelavit faciem Loricæ ejus? & duplicaturam freni ejus quis adducet?* Intelligo per *faciem loricæ ejus* ſolenni Hebraiſmo, *faciem ejus loricatam.* Nempe לבוש لبوس, *indumentum*, ſpeciatim pro *Lorica totum corpus tegente* uſurpatur, quæ alias الدرع *Lorica ex annulis conſerta.* Iſtam vim forte exerit vox 2 *Sam.* 20: 8. collato *Eſaj.* 59: 17. & 63: 1. 2. Modus loquendi nemini incognitus, quo poſterius *ſubſtantivum* vicem implet *adjectivi:* Vide *Deut.* 1: 41. *Eſaj.* 2: 20. *Eſech.* 26: 16. Negatur, quemquam tam audacem, qui *Belluam a natura cataphractam adverſus aggredi* ſuſtineat, *ut denudatum os freno inſtringat.* Id ſimplicius videtur, quam *duplex frenum* de *Labiis*, vel *rictu formidoloſo*, accipere. *Venire in* vel *cum aliqua re*, eſt phraſis protrita Orienti, pro *eam adducere.* Non video ſatis, qui quadret alterum illud, *ingredi in labia*, vel *rictum.* Certe duriuſculum, quod Cl. *Haſ.* innui cenſet, p. 169. *Neminem tam projectæ audentiæ, qui vel fauces diducere, vel iis patentibus ſe committere ſuſtineat, niſi protinus in ventrem demitti velit.* De cetero tum *Orcæ*, tum *Crocodilo*, *loricatus*, & velut *cataphractus vultus*, atque *os univerſum*, ut utrique hæ figuræ ex æquo conveniant. Conveniunt & *Draconi.*

5 Valvas faciei ejus quis aperuit? circuitus dentium ejus terribilitas.

5 דלתי פניו מי פתח סביבות שניו אימה׃

6 Mag-

6 גאוה

Verſ. 5. In *Crocodilum* I. aptiſſimæ figuræ, quem nemo ignorat *immenſum oris rictum*, *valvarum inſtar diducere* &c. *tam horrendo hiatu, ut integram buculam poſſit excipere:* ut ex *Leon. Afric. Marmol. Scalig.* refert *Boch.* Eleganter hinc *Achil. Tat.* ὅλος στόμα γίνεται, ὅταν χάνῃ ἐπὶ τὰς ἄγρας: *Totus fit os, quum hiaverit ad prædas.* Eidem *horribilem* eſſe *morſum, pectinatim ſtipante ſe dentium ſerie*, quorum alii *exerti*, alii *ſerrati*, notum item ex *Ælian. Plin. Ammian. Geſn.* & in primis *Boch.* p. 778. cui limpidæ hic rationes. In *Balæna* II. major difficultas. *Merc.* 1. ſicco pede eam tranſit, contentus *formidabilem belluæ rictum, dentium terrore armatum*, nominaſſe. *Vavaſſ.* 2. ſecat nodum. *Quod negent dentes eſſe* Balænis, *ideoque agi de alio genere monſtri, nihil dicunt. Satis enim eſt, id quo prehenditur cibus, & quaſi commanducatur, pro dentibus eſſe. Sunt autem* Balænis *virgæ prælongæ, ex ore interiori pendentes, quibus arripiunt quidlibet* &c. &c. Cl. *Schmid.* 3. *Bronchias* in priori membro depingi cenſet; quod *eæ inſtar ingentium valvarum aperiri & claudi* ſoleant. De ſcrupulo poſteriore ſilet. Cl. *Cocc.* 4. jam monet *dentatos eſſe Phyſeterem, & Orcum: quin &* balænis *quibuſdam dentes attribui.* Adſcripſit quoque verſiculos ex *Oppian. Halient.* 5. *Vſ.* 325. paulo liberius converſos. Ad verbum ſic ſonant. *Ibi alii quidem maxillarum pernicioſos ordines mirabantur, terribiliter exertos dentes, improbos inſtar ſpiculorum, triplici ſerie conſertos denſis cuſpidibus.* Confer *ibid. Vſ.* 320. *Etiam ad cadaver in terram porrectum accedere formidat aliquis, tremitque eum qui non amplius eſt, ad ipſius mortui dentes in maxillis totus cohorreſcens.* Ad prius colon hæc annotavit præcl. Interp. *Quis tubum vel* fiſtulam (*alii etiam* fiſtulas *attribuunt*) *ei fecit in facie, per quam diluvium efflaret? Alii intelligunt* os *vel* rictum. *Mihi videtur* valvas oris *nunc vocari, quod* נחורים *Vſ.* 11. *& comparari cum Naribus repandis equi.* Id a ſerie abit, non enim rogatur, *quis belluam fecerit*, ſed *quis eam ſub jugum, frænumque, mittere audeat?* De *Pined.* 5. *cetos dentatos* item hic adduxit ex *Olao* M. & *Geſn.* nec *Grotio*, & *Codurco*, aliud obverſatum monſtrum. Cl. *Haſæo* III. expedita omnia, quippe qui pro ſola *Orca* pugnet, *immenſa Carne dentibus truculenta*; de cujus *vaſto pondere & terrore*, adeundum laudatum *Opuſc.* p. 176. 177. *Valvas oris* cum pleriſque *Rictum* interpretatur; in quem ſane, cum *ſuis valvis bipatentibus*, *Niliacus* ille *Crocodilus* pro *buccella* intrare poſſet. *Allegoria* IV. mirifice luxuriat. *Philipp.* per *portas vultus* deſignari ait *abditam fortitudinem Hypocriſeos Diaboli, quam Dominus in cruce manifeſtavit* &c. *Gyrus dentium* eidem ſignat *voratorem inſatiabilem.* In *Gloſſ. Ordin.* & *portas vultus* & *gyrum dentium* referri videas ad *iniquos Doctores*, per argutatiunculas inde hauriendas. *De Pined.* hæc pertinere cenſet ad *Fauces inferorum, in quas Dominus deſcendit, ad prædam ſuam Dæmoni eripiendam.* Subtilius adhuc *Explic. Gall. Indicatur, ante incarnationem ſævum graſſatorem egiſſe Dæmonem per peccatum, cupiditatem, & mortem, a cujus ſervitute nunc liberati fideles* &c. Sentis genus ſequax, quocunque duxeris. Nos nihil aliud V. addendum habemus, quam, & *Crocodilo*, & *Ceto dentato*, quin & *Draconi*, ſat pulchre hæc convenire; & quidem eo adſpectu, quem *Vſ. præc.* offert, *neminem ſub Belluæ rictum ſe committere audere, ut tanquam fortior*, vel & *ſolertior, eam ſub jugum mittat.* Si כפל רסנו *Duplicatura freni Vſ.* 4. deſignaret *labia*, dicerem negari, *quemquam mortalium tam projectæ audaciæ, ut dormienti licet Crocodilo*, (vel & *aliis illis*) *os grandibus labris veſtitum retegere* ſuſtineat, *valvaſque vultus aperire, ad monſtrum propius inſpiciendum.* Præfero tamen alteram imaginem, eique adjungo *dormientis Leviathanis* adſpectum, quem ne ſic quidem quiſquam impune aggredi valeat, ad *rictum* ei *refringendum*, *frænumque inter dentes ejus inſertandum.* Narratur quidem, *Tentyritas a tergo, hianti, & reſupino ad morſum, ori clavam indere auſos* &c. Aſt nunquam quiſquam illorum *audaculorum dormien-*

6 גאוה אפיקי מגנים סגור חותם
צר :

6 Magnificentiæ ſunt robuſta clypeorum; clauſum *quid*, ſigillum arctum.

7 אחד

7 U-

mienti valvas oris effregiſſet, eique clavam iſtam domitricem inter dentes intruſiſſet. De *Orca*, & *Dracone*, res non minus evidens.

Verſ. 6. Vincere nunc videtur *Crocodilus* I. ad verſionem hancce *Bocharti*, *Tergum eſt ut laminæ ſcutorum*, quarum unaquæque eſt *clauſa arcto ſigillo.* גאוה pro גוה *corpus*, item *tergum*, venire cenſet ὁ πάνυ, poſt *Aquil.* & *Hieron.* אפיקים quo fundamento *Laminas* dederit, non ſatis perſpicio. Vide tamen ad *Cap.* 40: 13. aliquid.. Cl. *Cler.* גאוה a גאה pro *Tergo* deducit, quaſi *Elationem*, *partem ſuperiorem* אפיקים autem vertit *prominentias*, *protuberantias*, *umbones clypeorum:* a فاق *ſuperior fuit.* Jam vero *Crocodili cutis corticoſa, & contra ictum omnem invicta;* ut *Herod. Ariſtot.* aliique a *Boch.* producti docent. *Amm. Marc.* eadem figura, *Cutim ita validam gerit, ut ejus* terga cataphracta *vix tormentorum ictibus perforentur.* Contra *Bootium* deinde diſputat, qui quum *Balænæ pellem glabram* eſſe non ignoraret, exiſtimabat *figurate* hæc capienda; q. d. *æque tutam eſſe Belluam ab inſultu hominum, ac ſi ſquamis fortiſſimis corpus munitum haberet.* Adjecerat idem, ex *Nearcho* apud *Arrian.* in *Indicis*, etiam *ſquamatos* inveniri *Cetos.* Eos *Boch.* cum *Chimæris* & *Gorgonibus* in *Utopiam* amandat, donec teſtis *Nearcho fabulatore* locupletior exoriatur. Ad II. claſſem quod attinet, *Merc.* 1. tres *Vſ.* ſeq. notans *de ſquamis ceti agere*, ita huncce vertit, & explicat, *Elatio* ſunt *robora ſcutorum*; *clauſum* unumquodque *ſignaculo arcto.* Addit, *Ab. Eſram etiamnum de* dentibus *intelligere, ſed præſtare prius:* q. d. *Elata & ſuperba ſunt robuſta ejus ſcuta* i. e. *ſquamæ, quæ ei clypeorum loco, ita robuſtæ, ut illis ſeſe efferat adverſus omnem aggreſſorem.* Fidem habuiſſe videtur *Nearcho.* At *de Pined.* 2. ad *Vulgati*, *Corpus illi quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus*, agnoſcit *Cetorum pellem ſquamis carere: propter hirſutiem tamen eam ſquamoſam dici poſſe. Vavaſſ.* ſeſe hic deſerens contra *Balænam* diſputare incipit, *quippe quæ non ſquamis, ſed perpetuo corio obducta ſit.* Cl. *Cocc.* 3. reddit *Faſtus* ſunt *cava clypeorum*, *clauſum*, *annulus arctus.* Subjungit, *vel hoc refutat opinionem de* Crocodilo; *cui alvus mollis: nam Deus hic comparat* Cetum *Equo loricato, aut cataphracto; diſpariter tamen. Craſſum Ceti corium, quo tota moles obitur, cum Lorica equi confert. Equi Lorica nec alvum tegit; nec adhæret corpori; & disjungitur.* Lorica Ceti *ſtringit corpus, totum obit, nuſquam hiat, nuſquam patet. Loricæ veteribus etiam coriaceæ.* Hæc ingenioſe contra *Crocodilum* adinventa. Sed quid, ſi quis non *e diſpari*, ſed *e pari*, *ſimilitudinem* cum *Equo Cataphracto* inſtitutam tenderet? Sic *alvus mollis*, & *ictui patens*, hac quidem in ſede non obſtaret. Cl. *Haſ.* III. in *Orca* nullam a ſe *ſquamam* repertam faſſus, adjecit, ſe pro *Crocodilo* pronunciaturum, *ſi alia via rem expediendi non detur.* Sed mox miratur, *qua ratione omnes Interpretes hic in ſquamas, quæ nullæ adſunt, conſenſerint*; *ſaltumque commiſſum* cenſet, & *ordinem* membrorum *turbatum*, quando ſeries non *cutim*, ſed *dentes*, poſtulet. Inſpice *Analyſin* p. 126. 127. & ſatis ſpecioſum fatebere. Vertit itaque, *Robora ſcutorum* ſunt *excellentia*; decus & tutamen ejus in dentibus poſitum: *Clauſum eſt ſignaculum arcte*; vel, *clauſa eſt tanquam ſignaculo acies* eorum. Nempe eſt, ubi צר, & צור, per *aciem cultri* aut *gladii* exponatur. Refertur ad *Rictum compreſſum arctiſſime*, vel & *aciem dentium* tanquam *ſignaculo occluſam.* p. 176. Proferuntur & loca, ubi *Dentes Leonis*, *Apri*, *Canis*, vocantur *Arma.* Ad *dentes* cum *Clypeis* comparatos, præter *Ab. Eſram*, reſpexerat etiam *Cajetan.* inducens hic *vallum ex altis & firmiter compactis inter ſe palis, qui omnem aditum hoſti prohibeant.* Notum *Homeri* ἕρκος ὀδόντων. *Allegoria* IV. velut conſumto acumine elangueſcit. Certe hebent hæcce *Philippi. Corpus Diaboli omnes conſorte*,

ejus.

7 Unum alteri adhærent: & ventus inter ea non intrat.

8 Alterum cum altero ferruminantur; conglutinata ſunt; & non divelluntur.

9 Ster-

7 אחד באחד יגשו ורוח לא־יבא בֵינֵיהם׃

8 איש־באחיהו ידבקו יתלכדו ולא יתפרדו׃

9 עטישתיו

ejus, & *ſpiritus immundi*; *indiſſociabili connexione ei copulati*, *ad inſtar* ſquammarum, *quæ ita denſatæ ut nullum illis ſit ſpiraculum reſpirandi ad Deum per pœnitentiam* &c. &c. Confer *Gloſſ. Ordin. Lyran.* eandem incudem tundentes. Plura dabunt *Gregor. Olympiod. Origen.* ex iiſque *de Pined.* &c. &c. *Explic. Gall.* velut Victor, *Certiſſimum Balænas carere ſquamis. Ne cutis quidem invicta. Ergo* Literalis ſenſus *obtinere nequit. Qui* Crocodilum *ſubſtituunt*, *fortiſſimis ſquamis munitum*, *refutantur per ea quæ hoc Caput memorat de immenſa magnitudine monſtri*, *& agitatione*, *quam ciet in mari. Quin &* ſquamæ Crocodili *nihil ſimile habent cum clypeis impenetrabilibus.* Hoc quidem nimis cupide. Contendit deinde *Satanam* depingi *ut cataphractum*, *cui reliqui Dæmones conſenſione ſua invictum addant robur*, *cujuſque ſævitiam nihil minuere poſſit*, *inſpirato humanitatis alicujus ſenſu.* Ita ludit ad hunc & duos ſeq. verſus, a nimia enucleatione prudenter cavens, ne nimis pelluceret. סגור autem ad ipſum *Leviathanem* referens ita vertit: *Superbit ordinibus ſcutorum*; *clauſus eſt* undique *ſigillo arctô*; in *Hebræo* extare monens, *ſuperbia ordinum ſcutorum ejus*; *at Hieron. legiſſe* גוה *Ghevah*, *Corpus*, *quæ forte vera ſit Lectio.* Non diffitemur V. ancipitem nobis mentem diſtineri, inter *terga cataphracta*, & *dentes Belluæ.* Pedetentim veritas veſtiganda. 1. גאוה pro גוה *Corpus*, vel *Tergum*, haud tutum; ſunt enim diverſæ *Radices* גוה, & גאה. 2. Quod Cl. *Cler. Elationem* pro *Tergo* adhibitam velit, minus adhuc firmum. Rectius itaque 3. *Elatio*, vel *magnificentia*, *robora clypeorum.* Hoc 4. proxime connexum videtur cum præmiſſo commate, *Circuitus dentium ejus terribilitas.* Is *terror* preſſius admovetur, *Dentibus* cum אפיקי מגנים *Robuſtis ordinibus clypeorum* conlatis.

5. Horum dentium ὀλοὰς στίχας *pernicioſas ſeries*, cum ἕρκεϊ χαλκείῳ *conſerto ſcutorum ſepto* comparari, res, ratio, Lingua, patiuntur. In *Crocodilo* ſic *Oppian.* de *Ven* 3: 414. סגור *clauſum*, 6. abſolute videtur poſitum, pro πεφραγμένον, *obſtructum quid*, & *denſiſſime conſtipatum*; quod *Dentibus* non minus aptum, quam *Tergo.* Ingens momentum 7. adfert, quod חותם خاتم *ſigillum*, *ſignaculum*, pro *ore* apud *Arabes* frequentetur. *Hariri Conſ.* 2. p. 102. *Cadere fecit margaritas* من خاتم מן חותם *e ſigillo ſuaveolenti*; i. e. *pulchra dicta ex ore ſuavi protulit.* Notavit ibi *Schol. Poëtas multos eſſe in ore cum* חותם *annulo ſignatorio conferendo*, لاستدارتها وضيقها *ob arctam rotunditatem.* Addere debuiſſet, *ob compactiſſimam dentium ſeriem* nam variat *Emblema.* Hoc jam 8. quadrat ſane in *Orcam*; ut Cl. *Haſ.* p. 167. 171. urget: ſed & in *Crocodilum* non minus congruit; cui *ordo dentium pectinatus*, *morſibus pernicioſis*, *quicquid contigerit pertinaciter tenens*, ut *Amm. Marc.* loquitur.

Verſ. 7. Paucis defungi licebit. *Boch.* I. ad *ſquamas Crocodili* hæc referens, *quæ tam arcte cohæreant*, *ut ne aërem quidem admittant*, commodiores habet rationes, quam qui II. de *Ceti Corio* cogitant, in quod hæc amplificatio non adeo quadrat. Cl. *Haſæo* III. ad *Os invictum*, & *rictum tam arcte clauſum*, *ut ne tenuiſſima quidem aurula inter dentes tranſire poſſit*, reſpicienti, etiam calculi ſatis expediti. *Allegoriæ* IV. ſuum jam dedimus *Vſ. præced.* Nobis V. hæc non minus quadrare poſſe videntur in *Dentes Crocodili*, qui *ſexaginta* numero, *ſerie pectinatim ſeſe ſtipante*, *horribili tenacitate conveniunt*, ut *Plin.* & *Solini* verbis utar. *Ceto dentato* officere forte poſſet, quod Cel. *Haſ.* p. 177. notat, *Eum dentes*

ſuos

9 עטישתיו תהל אור ועיניו כעפעפי־שחר׃

10 מפיו

9 Sternutamenta ejus ſplendere faciunt lucem; & oculi ejus ut palpebræ auroræ.

10 Ex

ſuos tantum habere in maxilla inferiore; quibus ſingulis in ſuperiori maxilla reſpondeant totidem foramina, in quæ dentes illi, tanquam gladii in vaginam, immittantur, & condantur. Ad *Vſ.* ſeq. idem ſcrupulus recurret.

Verſ. 8. Iterum de *ſquamis Crocodili conſertiſſimis* I. *Boch. Patric. Cler.* &c. &c. Si hæc ratio allubeſcat, adjungatur velim *armaturæ Cataphractæ* collatio a diſpari; *ea enim ita hamis, annuliſque, contexta*, ut *detexi* poſſit, & *diſſolvi*, *aëre* etiam *liberum meatum retinente inter commiſſuras.* At *Crocodili* [illegible], ſimilitudinem implet *cataphractariæ loricationis*, quam *nihil perrumpere*, ac *diſſolvere*, quin *ne aër* quidem *tranſmeare* valeat. Cl. *Cocc.* pro *Balæna* II. *Deus hic comparat Cetum Equo loricato, aut cataphracto. Ejus pellis teſtaceam duritiem habet. Claudit utrimque Cetum ut* annulus digitum; *non laxe circumpoſita* ſcuta. *Supra in dorſo artiſſime cohærent; nulla* ſutura *aut* ſciſſio *eſt. Infra nulla* apertio *eſt*; (*ut in Equo Cataphracto alvus patet*) *ſed durities in alvo perpetua, non ut in Crocodilo alvus mollis.* Hæc adde iis, quæ ad *Vſ.* 6. jam prolata. Non caret ſcrupulo, ut de *Cute*, vel *Corio perpetuo*, dicatur איש באחיו *Vir fratri agglutinantur* &c. &c. Cl. *Haſæo*, III. ad *Dentes Ceti* hæc reducenti, obſtat aliquantulum difficultas modo tacta, quod *Inferior* tantum *maxilla Orcæ* ſit *armata*, ita ut *Vir fratri ſuo artiſſime jungi, & ſeries ſeriei pectinatim adſtipari, non poſſe* videatur. De *Allegoria* IV. judicium ſuum hic appoſuit *Merc. apte pleraque in Satanam competere: primario tamen & ad literam Cetum tenendum; unde poſtea ad ſpiritualia, & altiora tranſire liceat.* Liceret ſane, ſi *Scopus* pateretur: ut *Eſaj.* 27: 1. & alibi. Sed eum aliud jam exigere, ſæpius dictum. Quam aptæ etiam hæ figuræ in *Satanam*, ex iis quæ producta, abunde diſpaleſcit. Seculo ſuo aliquid dediſſe videtur; ludere permittens, qui vellent; ipſe *Litera* contentus. Ad *dentes Belluæ* V. hæc redire, veriſimillimum. *Crocodilo* autem idem hic juris, quod *Ceto dentato*; quin forte majus adhuc, ob rationem indicatam: nam *conglutinatio* illa *Viri cum fratre ſuo*, & *comprehenſio ſeparari*, ac *divelli*, negans, omnino videtur ſupponere *ſuperiorem* & *inferiorem ſeriem dentium indivulſim coëuntium.* Ad verbum דבק teneatur *conglutinatio* illa *firmior*, quam *ferruminationem* vocamus. Ea vis extat *Eſaj.* 41: 7. & alibi. *Plin.* L. 35. *Bitumine ferruminatos Babylonis muros* dixit: ut *indivulſam tenacitatem* exprimeret. Item L. 16: 36. *Arundo contuſa, & interjecta navium commiſſuris, ferruminat textus glutine tenacior, rimiſque explendis fidelior pice.*

Verſ. 9. Omnia limpida ſibi cenſet *Boch.* I. *ad* prius colon has lineas ducens, *Cum ſternutat Crocodilus, per nares confertim actus ſpiritus tanto prorumpit impetu, ut ſcintillare videatur, & flammas emittere. Hoc frequentius eis accidere puto, quia rictu diducto apricari amant* &c. Ad poſterius: *hac in parte mirus* ἱερογλυφικῶν *conſenſus cum ſacro Codice; Illi enim* Auroram *ſignificantes, duos pingunt* oculos Crocodili, *propterea quod ante totum Corpus Animalis e profundo emicent:* ut *Horus Hierogl.* 1: 65. *tradit.* Adjicit, *Aliud etiam myſterium ſubeſſe videtur. Herod. Ariſt. Plin.* &c. *docent* Crocodili oculos *in aquis* hebeſcere, *extra eſſe* viſus acerrimi. *Ac ſi lumen amiſſum tum demum recuperent, cum ex aquis emergunt. Idem de* Sole *creditum, cum novo lumine ex aquis emergere.* In *Balænam* deinde hoc telum ſtringit. *Velim dicant Viri Docti quid* Balænæ oculi Auroræ radiis *ſimile habeant, qui bubulorum magnitudinem parum excedunt, & gravi ſuperciliorum pondere obruuntur.* Contra *Cocc.* II. omnia diſſimilia cenſet, 1. rogans, *Etiamne hæc in Crocodilum quadrant?* Ipſe per *ſternutationes* intelligit *emicationes*, & *ſuccuſſiones celeres, quales ſunt ſternutantium, quæ fiant cum ingenti reverberatione radiorum ſolarium, non aliter atque ſi Sol ex fluctibus oriretur.* De *oculis* parce ſubdit, *eos ſurgentis auroræ inſtar eſſe.* 2. *Grot.* ad *flatum Ceti* refert, *quo colliſæ aquæ igneſcant.* De *oculis* ſilet.

ſilet. Vicinum quod *Jun.* & *Trem.* habent 3. *Quum natans anhelas, & obviarum undarum turbines volvit, tum retecti oculi illius fere emicant.* Commodius *Codurc.* poſt *Piſcat.* & alios, 4. *ſternutationes* explicat de *copia aquarum per fiſtulam eructata*, & *nimbos quos in ſublime efflant.* Notum inde *Phyſeteres*, ſive *Flatores*, dictos *Cetos*, *qui columnæ inſtar ſe attollunt, altioreſque navium velis, diluviem eructant*, ut *Plin.* tradit L. 9: 4. Addit, dupliciter verti poſſe, vel *ſternutationes ejus ignis ſplendens*; vel, *ſternutationes ejus illuminarent lucem.* Exponit de *radiis tanquam ex iride repercuſſis*: adjiciens, *non dubium quin & oculi valde rubeſcant*, ac *rutilent.* Ex *Olao* 5. affert de *Pined. Balænarum Norvegianarum oculos noctu coruſcantes ingentium flammarum modo: qui procul viſi a Piſcatoribus grandes ignes eſſe putentur.* Fabulatori Magno non nimis fidendum. *Sternutationem* item *ad vim aquarum naribus* ſive *fiſtulis expulſam* revocat. *Vavaſſ.* 6. adjungit, *ſternuente ita Piſce, quaſi in tonitru fulgetra exiſtere, vel quod cum aqua ejecta ſcintillæ micent, vel quod ipſa ad ſolem reſplendeat aqua.* Cl. *Schmid.* 7. hiſce *ejaculationibus aquarum per fiſtulas* conſenſurum ſe dicit, *ſi modo ſignificatio iſta in Scripturis occurreret.* At *cum alibi non exſtet vox, ex circumſtantiis loci melius* עטישות *capi poſſe de* radiis oculorum: *ut ſenſus ſit* Radios oculares *belluæ lumen quod ex ſe emittere, ut videre poſſit ſub aquis, etiam quando tenebræ aquis incumbunt* &c. In hanc ſuſpicionem incidit Vir *Doct.* quod עטש pro *ſternutare* apud *Rabbinos* tantum inveniri, monuiſſet *Merc.* quodque in אור *luce* cum *ſternutationibus* concilianda laborari cerneret. Conatus parum felices, ſive rem ſpectes, ſive linguam. *Merc.* 8. *Balenæ* hæc parum apta ſentiens, convertitur ſubito ad *Draconem marinum ignitum, qui ignem naribus & ore efflet, cujuſque oculos magnos cum videas, credas te auroram videre exorientem.* Cl. *Haſ.* III. cenſet cum *ſternutationum* fiat mentio, & *narium Vſ.* 11. *non tam proprie hæc* Balænis, *quam* Orcæ *convenire: quod illæ dici nequeant* ſternutare *aut* naribus *præditæ eſſe; quum* fiſtulas *quibus aquas jaculantur non in fronte gerant, ſed in confinio dorſi. At* cetum dentatum *illam* fiſtulam, & canalem, *in ipſo capitis frontiſpicio habere, unde non ſolum aquas marinas, ſed etiam mucum quaſi, & pinguem cerebri liquorem, quem* ſperma ceti *vocant ſternutando egerat.* Hæc ad prius colon p. 179. Specioſiſſime. Ad poſterius p. 190. notatur, *non neceſſe, ut de inſigni aliquo fulgore oculorum exponatur. Talem nec* Crocodilo, *nec* Balænæ *adeſſe, cui oculi valde exigui. Nihil ſingulare etiam de* Orcæ oculis *hactenus a nautis obſervatum, niſi quod majores ſint oculis Balænarum*, pedem, *& amplius*, longi; *valdeque* rubri, *ita ut colore ſaltem* palpebras auroræ *imitetur*, quam *purpuream* & *roſeam* pingunt Poëtæ. *Allegoria* IV. novum nacta campum veluti, exultat. *Philipp. Sternutatio ſordes cerebri egerit. Diabolus, qui totus ſordidus, transfigurans ſe in Angelum lucis, malitiæ ſuæ ſordes in perniciem hominum cum delectatione effundit* &c. *Oculi autem Diaboli, falſi Prophetæ, qui ab eo inſpirati loquuntur quæ vicina videntur lumini veritatis, ſicut* palpebræ auroræ, *cum tamen nihil luminis Dei poſſideant.* In *Gloſſ. Ordin.* Dæmon ſternutare *dicitur, & congeſtam inflationem per nares egerere, quando tota ſuperbiæ ejus iniquitas, apertis malitiæ flatibus, demonſtratur, Antichriſtum in fidelium perſecutionem excitando.* De *palpebris auroræ* ibidem mirifica reperies: nec non apud *Lyran.* qui *proſperitatem temporalem* inde exſculpſit, *quam Diabolus peccatoribus repromittat.* In his nihil veræ lucis. *Explic. Gall.* adverſus *Literam* interim ſic conſurgit: *Sternutatio incognita piſcibus. Refertur ad* ejaculationem aquarum *per ſpiramenta Balenæ* &c. *Sed ſcire velim, qua Figura aquæ per fiſtulas ejectæ appellari queant Oculi Balænæ.* Hoc nemo dixit. Deſcripta deinde *ſternutatione*, quæ ſit *concuſſio vehementior, ad quam oculi ſæpe ſcintillent*, ſubſumit: *Satanas in Angelum lucis ſe transformare callet. Habet in* Capite *mille artes. Ex Hypocriſi ſua profundiſſima evibrat fulgores tam ſplendidos, & revelationum Divinarum tam apparentes ſpecies, ut etiam Sapientiſſimi* Oculos Draconis *capiant pro* Auroræ palpebris; *niſi præſtigiæ ad lucem Solis Juſtitiæ quantocyus diſcutiantur.* Prudenter caſtigavit, quod apud *Philip.* luxuriabat; nec tamen effectum, ut hæc e ſolido luceant. Fateor interim V. perdifficilem eſſe locum. Applicationes Viri ſummi ad *Crocodili ſternutamenta*, & *oculos*, doctiores videntur, quam ſolidiores. Certe *oculi ſuilli*, & *in aqua hebetes*, qui ei tribuuntur, parum videntur quadrare magnificæ huic Figuræ, quantumvis

10 מפיו לפידים יהלכו כידודי
איש יתמלטו :

10 Ex ore ejus faces procedunt: ſcintillationes ignis proſiliunt.

11 מנחיריו

11 E

ἐν τῇ αἰθρίᾳ ἐξυδρεύσει dicatur. Succurrit tamen ex *Plin. L.* 11: 37. *Ne genæ quidem omnibus quadrupedibus, ideoque nec nictationes.* &c. *At quæ ova pariunt, ut teſtudines, Crocodili, inferiore tantum gena conniveut, ſine ulla nictatione, propter prædurus oculos.* Ne ſic quidem *palpebras apertas auroræ* agnoſco; de qua formula adi *Cap.* 3: 9. *Sternutamenta* quoque ejuſdem quomodo *lucida*? Cl. *Cler. Hyperbolicas* vocat *deſcriptiones, quæ ad vivum reſecari non debeant.* Id parum ſatisfacit. Adde, Cl. *Cocc.* pro *emicatione totius Balænæ e mari*, urgere, *ſternutationis ſonum*, & *lucem*, eſſe *Heterogenea.* Cl. *Schmid.* propterea ſubſtituere auſus *radiationes oculorum*, invita ſane Lingua; nam apud *Chald. Syros*, *Arabes*, עטש, عطس *ſternuendi* vim conſtanter exerit; eſtque, quod pulchre notandum, inter ὀνοματοποιΐα, quæ ad *ſonum naturalem* efformata, ut attendenti ſponte pateſcit. *Ejaculationes aquarum per fiſtulas Balænæ* ſic vocari, vix adducor. *Sperma ceti*, quod adjecit Cel. *Haſ.* paulo magis arrideret, *quæ eſt materia candicans*, & *lucida* quodammodo. Sed ne hoc quidem implet vim formulæ, *Sternutamenta ejus ſplendere faciunt lucem*, quod ſonare debet, *igneam* quandam *materiem revomunt*, & *ejectant.* Hoc a natura *aquæ*, quin & *muci* illius, *adipiſque viſcoſi*, alienius. In *oculis* five *Balænæ*, ſive *Ceti dentati*, non minor labor. Ut adhuc res habet, *Crocodilo* dicerem aptiores hoſce colores; ſi enim *Halitus* ejus *ignitus*, & *flammeus*, quidni *ſternutationes* ejus velut *lucem vibrent*? Omittere hic nequeo, quod *Arabum* figurata oratio miniſtrat. Dicunt nempe عطس الصبح *ſternuit aurora*, pro انفلق *erupit, exorta eſt*, uti in *Camuſo* annotatum. Plenior formula dat, عطس انف الصبح *Sternutavit Naſus auroræ*: apud *Harir. Conſ.* 15. Anſa locutioni porrecta ex eo, quod *Solem* vocitent *Dorcadem auroræ*; unde formarunt, عطس لي انف الغزالة *Sternutavit mihi naſus Dorcadis*, pro, *exortus eſt mihi Sol.* Nempe *radii lucis quaquaverſum ſparſi*, videntur quodammodo a *Dorcade auroræ* excuti *ex ore* & *naſo*, prout *rapidi ſpiritus* ex *ore* & *naſo ſternuentis* excutiuntur. An hac occaſione dictum de *Crocodilo*, ejus *ſternutamenta ſplendere facere lucem*: i. e. *lucidos quaquaverſum radios ſpargere*? Id *de nocte* aliquando *accidere*, quum *Caput e Nilo attollit monſtrum*, haud abhorret a vero: atque tunc quoque veriſimile *Oculos* ejus *prædurus*, & *ſine nictatione patentes*, ut ſupra ex *Plin.* vidimus, adde ex *Pier. Val. Hierogl.* L. 29. 3. *prominentes*, & *emiſſitios*, ita *radiare*, ut *Auroræ ſurgentis* quandam *imaginem* inde arripuerint *Ægyptii*: quemadmodum *Solis occaſum* repræſentaturi *Crocodilum cernuum* κατωφερῆ pingebant. Ita *Horapoll.* L. 1. *Cap.* 68. 69. Additur ratio, Ἀνθ᾽ὅτι τὸ, vel αὐξανόμενον, ut Doct. *Pauw.* emendat, καὶ κατωφερὲς τὸ ζῶον. *Eſt enim animal ſponte cernuum & deorſum vergens.* Reſpici puto ad *Crocodili cernuationem*, *qua fluvium ſuum*, ut *Sol Heſperium cubile*, cotidie repetit. Ibidem *Cap.* 70. legas, *Ægyptios tenebras adumbraturos Crocodili caudam pingere.* Ratiuncula *Hori* longe petita, & aperte falſa. Procul adducta item, quæ *Pier. Valer.* habet, *Lib.* 29: 5. Exiſtimarim *Tenebras* per *Caudam Crocodili* repræſentatas, quod *occaſus ſolis tenebras poſt ſe trahat.* In *Draconem* omnia ut veriora, ita cumulatiora.

Verſ. 10. Pro *Crocodilo* I. *Boch.* adducit ex *Achil. Tat.* conſimilem deſcriptionem *Hippopotami*, cui *Nares patulæ perquam*, πυρώδη καπνὸν *ignitum fumum ſpirantes* ὡς ἀπὸ πηγῆς πυρὸς *tanquam a fonte ignis.* Obſervat autem inter *Nilotica* hæc *monſtra* multam intercedere cognationem *ratione reſpirationis*, de qua *Ariſt.* L. 8. *Cap.* 2. *Hiſt. Anim.* atque hæcce *Amphibia*, *quo diutius ſpiritum continent*, *dum aquis erant immerſa*, *eo acrius ſpirare*, *quum emergere incipiunt*; *ſpiritumque diu preſſum ſic effer veſcere*, *tamque violenter erumpere*, *ut flammas evomere videantur.* Minus placet, quod Cl. *Cler.* adjecit, *de radiis ſolaribus a*

 den-

11 E naribus ejus exit fumus; tanquam ollæ ſufflatæ, & ſtagni, *vel*, aheni.

11 מנחיריו יצא עשן כדוד נפוח ואגמן׃

12 Ha-

12 נפשו

dentibus candidis, & *palato humente, quum hiat ad ſolem, reflexis.* Qui de *Balæna* cogitant, II. conſimiliter *ſpiritum calidiſſimum, & ſummo cum ardore reciprocatum*, offerunt, exigua, vel nulla differentia, quæ momentum faciat. *Codurc.* pro ſuo genio tam *portentoſam rem* hic induci adſcripſit, *ut non os Ceti concipias ex hoc loco, ſed Ætnæ caminos & fornaces, flammas & favillam prorumpentes: ac proinde Hyperbolen admittendam.* Mollius *Poëticam ubertatem* vocat *Grot.* De eo quidem nemo addubitat. Nihil tamen non ſolens vel caſtigatiſſimis Scriptoribus in hac *viva* ac *ſpirante pictura*. In *Apro Ovid. Met.* 8.

Fulmen ab ore venit, frondeſque adflatibus ardent.

Item *Sil. Ital.* de *Serpente* ad *Bagradam L.* 6 228.

Et Stygios æſtus fumanti exſibilat ore:
Terribilis gemino de lumine fulgurat ignis.

Mitto *Leones*, *Tigres*, *Tauros*; de *Equo* ipſo Poëta:

Collectumque premens volvit ſub naribus ignem.

Hæc, & alia complura, Cl. *Haſæus:* qui *Orcæ* ea applicuit III. a p. 180. ad 185. Duas alias rationes, quos a p. 185. ad 190. ſubtexuit, minus ad rem facere exiſtimo. *Allegoria* iterum IV. ſuamet ſubtilitate ſe ſatis nudat, & prodit. *Philippo* ſi credimus, *Os Diaboli ſunt omnes impii*, *Sacrilegi*, *blaſphemi*, unde *tædæ & faculæ ardentes procedunt*, *quum pœnarum cauſa ſuggeritur* &c. In *Gloſſ. Ordin.* indicantur *prædicatores Antichriſti*, *qui mentes audientium ad amorem perfidiæ velut lampadibus accendunt.* Iisdem *tædas* tribui docetur, quod *et tædæ odorem quidem ſuavem habent*, *ſed lumen obſcurum*, *ita illi blandum quid redolent*, *ſed nigrum quid lucent &c.* Nimis cupide *Explic. Gall.* contra *Literalem ſenſum* diſputans: *Parum exactos agunt Interpretes*, *qui inter tot* Ignes *nil niſi* Aquam *vident: atque monſtri formidabilis deſcriptionem hancce trahunt ad ejaculationem aquarum e ſpiraculis Ceti.* Inde *Codurcum* laudans, quod *exaggerationem* hic ſtatuat *Ætnæ aptiorem*, *quam Ceto*; reſumit: *uno tantum paſſu procedendum erat*, *& agnoſcendum*, *non agi hic de* Monſtro marino: *Sed de eo*, *cujus tela ignea indicat Apoſt. ad Epheſ.* 6. Nimio amore blandæ *Hypotheſeos* adjectum, *per eſſe mirum non imperitos Interpretes malle verbum Dei* ad nihilum *redigere*, *quam dignos ei ſenſus ſubjicere.* Retorſioni locus eſſet. Sed abſiſto; & jam V. nihil aliud monendum habeo, quam *Crocodilo* hæc aptiora videri quam *Ceto*; aptiſſima tamen eſſe *Draconi*, quem *ignivomum ex ore*, *ex oculis*, voluit Natura. De eo ad *Vſ.* ultimum hujus Capitis plura. Ceterum כידודי *ſcintillas* recte converti, non tantum res ipſa, ſed & auctoritas vincit *Dialecti*, ſive *Radicem* ſtatuas كد כדד, ſive quod malim כיד. Ea infert *excuſſionem Ignis*, ut *Cap.* 21: 20. adſtructum. Inde כידון *Lancea.* Geminata tertia hinc exiſtit כידוד *ſcintillatio*, *excuſſio vehemens ſcintillarum.* Ad יתמלטון cum iis quæ dedi in *Juvenil.* de *celeri impetu*, & *procurſu*, ſub *Radicibus* ملط, & ملص, teneri debent quæ in *Clavi Dial.* p. 239. 240. prolata, ad *Originem*, & *concordiam*, ſimul ſignificationum.

Verſ. 11. Nihil hic a *Boch.* I. præter id quod *Vſ.* præc. appoſui. Cl. *Cler.* obſervat ex male intellectis ejuſmodi locutionibus *Veterum*, in pingenda rabie animalium iratorum, ortos *Tauros Ignivomos*, *qui Adamanteis Vulcanum naribus efflant.* Claſſis II. defenſores hic fere redeunt ad *Nebulam e naribus Balænæ excitatam*, *quum nimbos efflat.* Nihil tale in *Crocodilo* inquit *Cocc.* Atqui *igneus va-*

por

12 נפשו גחלים תלהט ולהב מפיו יצא׃

12 Halitus ejus prunæ *quæ* amburunt; & flamma ex ore ejus exit.

13 בצוארו

13 In

por requiritur.. Ad vocem אגמון etiam aliquid dubii movetur. *Merc.* notat, ſupra *Cap.* 40: 21. *juncum*, hic vero *lebetem*, vel *ollam*, ſignificare. *Ab. Eſra* intelligit *ſtagnum*, quod אגם alias, ut *tantus fumus e naribus exire* dicatur, *quantus e ſtagno attollitur.* Ea anſa *Mercerus* ingenioſe *magnam ollam, quæ ſtagni more crebros vapores emittat*, induxit. *Cocc.* retinet *juncum*, interpretans *fumum qualis ex juncis ſuccenſis oriri ſolet.* Hoc ab *aheno ſufflato* nimis recedit. *Vulg.* dedit, *ſicut ollæ ſuccenſæ & ferventis.* Apud *Arabes* Radix اجم אגם eſt *ferbuit.* Inde اجم *ſtagnum*; *palus*; *arundinetum*; a *fervore.* Hinc jam אגמון vel proprie teneas licet, pro *ſtagno fervente*, vel improprie, pro *aheno vaſtiore ad inſtar ſtagni.* Ita *amnem fumidum* tranſtulit Poëta *Æneid.* 7: 466. niſi quod ipſam *aquam in aheno bullientem*, unde *ater vapor ad auras evolet*, intellexerit. Complura talia ex Poëtis colligi poſſunt. Cl. *Haſ.* III. ex *Naribus* aliquid firmamenti pro *Orca*, contra *Balænam* p. 179 elicuit, quod hujus *fiſtulæ* magis *in dorſo*, illius in *fronte*. Ipſe tamen *ibid.* docet *Orcam* non habere *duo foramina*, quæ *Balænæ* inſunt, ſed *unum* tantum, quod in *plurali num.* נחירים dictum, non adeo forte congruum. *Allegorice* IV. *Philip.* in *naribus Dæmonis* invenit *ſuperbiam, quæ animi ſui tumorem exanhelet.* In *Gloſſ. Ordin.* ad *caliginoſam dubietatem miraculorum & præſtigiarum* vocamur; vel & *noxias inſpirationes, per quas acies mentis obtunditur.* Item *Olla* dicitur *ſuccend.* quum *mens humana maligni hoſtis ſuaſionibus inſtigatur* &c. &c. Prudens hiſce temperavit *Explic. Gall.* in generalia exſpatians. Nobis V. in *Crocodilum* hæc commodiora videntur, quam in *Cetum*; commodiſſima in *Draconem.*

Verſ. 12. Contra *Balænam* pro *Crocodilo*, ita I. concludit *Boch. Balæna, fateor, ut mole major, ita fortius ſpirat: non tamen ignes ea vomit, ſed nimbos efflat.* Reddit ὁ πνὼν, *Halitus ejus carbones incendit.* At *carbo* eſt פחם ab *atro*, גחל *pruna*, a *rubro* colore. *Merc.* II. dubius, inter *carbones*, & *prunas.* Prætuliſſe tamen videtur ultimum: *vel prunas accendere poſſit ejus anhelitus.* Similiter *Cocc. Anima ejus prunas inflammaret.* Non adjecit, quomodo quadret in *Balænam.* Nil magnum quoque: nam vel *hominis halitus prunas inflammet.* Senſit *Druſ. Pruna proprie carbo accenſus: ſequitur autem* accendit; *quomodo accendit ſi jam accenſa?* גחל *ergo poſuit pro* פחם carbone. *Sed forte fallor, & pro* accendit *vertendum* inflammat. *Hyperbolice ſignificat fervidum halitum, qui vel ipſas prunas inflammare poſſet.* Non percipio forte acumen: & manet difficultas. Cl. *Schmid.* nimis ſollicite: *Fateor me non lubenter* animam *de nudo halitu interpretari in Scriptura. Ideo hic quoque mallem* נפש *accipere pro* ipſa anima, *ut intus in corpore per ſuas facultates opus ſuum exercet:* h. ſ. *Anima Leviathanis tantam habet virtutem calefaciendi, ut in ventriculo & viſceribus quaſdam quaſi* prunas *accendat: unde flamma ex ore exit.* At נפש tam certo *halitum* quoque notat; quam *anima* apud *Latinos* in phraſibus *animæ ventorum*, & *anima olet*, aliiſque. Nullum hinc veritati periculum; quod metuiſſe videtur Vir Doctiſſ. Illæ *quaſi prunæ* parum aptæ huic ſedi. Cl. *Haſ.* III. *Ceti ſui tam fervidum temperamentum* adducit, *ut ſi vel unum diem jacuerit interfectus, omnis caro interno calore, qui circum præcordia furit, nigreſcat, non ſine teterrimo odore.* Exhauſta, ac laſſata velut, *Allegoria* IV. *Phil. Anhelitu ſuo ignem ſibi æternum ſubminiſtrat, & pœnæ globatæ blaſphemiarum ex ore ejus egrediuntur.* Semet utcumque ſuſtinens *Gloſſ. Ordin. Quid prunæ niſi ſuccenſæ in terrenis concupiſcentiis mentes &c? Tanto igitur halitu in prunis flat; quanto a viſu ſuggeſtionis occultæ mentes ad illici.*

13 In collo ejus diverſatur robur; & ante faciem ejus exultat anxietas.

13 בצוארו ילין עז ולפניו תדוץ דאבה׃

14 To-

14 מפלי

cita inflammat. Ad has fere lineas, ſed generatim, *Explic. Gall.* Nos V. levandis ſcrupulis *num.* II. motis, obſervamus גחלים תלהט ſolemni *Arabiſmo*, quo *plur. maſcul.* reſpondet *fæm. ſing.* ſonare, *Anima ejus, prunæ* quæ *ardent*, vel potius, quæ *inflammant: Prunæ flammatæ* ſimul, ſimul *inflammantes.* Geminum germanum illud *Ovid.* in *Apro* ſupra. *Fulmen ab ore venit, frondeſque adflatibus ardent.* להט ut لهط, proprie *percuſſit*: inde *uſſit, urente adflatu icit.* Conferas omnino velim *Pſ.* 18: 9. להב eſt *flamma purior, citra fumum:* لهب. Vix opportunum *Ceto*; opportunius certe *Crocodilo*: at *Draconi* longe opportuniſſimum.

Verſ. 13. Vir Summus I. ad prius Colon: *An in* collo *Balænæ, quod nullum habet? imo vero in collo Crocodili. Objicies de* Crocodilo *legi apud Achil. Tat.* ἐπέλειψε αὐτῷ τὸν αὐχένα ἡ φύσις, *ſubtraxit ei collum Natura* &c. *Reſpondeo, tutius Ariſtoteli credi, qui* αὐχένα. Collum *Crocodilis attribuit* &c. *Fallitur igitur quiſquis putat* Crocodilo collum *deeſſe: neque id concedere debuiſſet* Cl. *Deod.* Poſterius ſic convertit, *Ante eum mœror inſultat.* i. e. *præcedit ut* Metator, *& comes*, tumidique anteambulo Regis; *ut eos ſtatim invadat, quibus Crocodilus obviam fit. Utut enim evaderent; tamen* ominoſum *putabatur huic belluæ occurriſſe.* Figura illuſtratur ex *Ideis Poëticis*, quæ *Marti*, quin & *Minervæ*, qua *Deæ præliari, comites* & *Armigeros* aſſignant *Terrorem*, & *Pavorem.* Verbum דוץ *inſultare* exponit ὁ πάνυ *alacriter, & cum pompa, ferri.* Id *alibi non proſtans, Arabibus non ignotum uit, uſitatius tamen Chaldæis*, & *Syris*; uti in N. T. pro σκιρτᾶν aliquoties uſurpatur. *Merc.* II. monet 1. R. *Periz.* תדוץ exponere quaſi תדוש *comminuitur.* Inſubidum. *Comminuit*, & *triturat*, ſaltem dicere debuiſſet *Rabbinus.* Magis inficetum, quod quaſi *ante Leviathanem, perpetuo jactantem ſeſe, omnis mœror comminui, conteri, & diſcuti*, diceretur. Solis Magiſtris talia licent: nec ſequi debuiſſent Noſtrorum nonnulli. *Pagn. Vatabl.* ipſe etiam *Merc.* 2. aſſumto ſignificatu *exultandi* ex *Syriaco* fonte, aliquid dederunt non valde limpidum: *Ante eum in lætitiam vertitur triſtitia:* pro, *nihil eſt quod dolorem ei inſerre poſſit. Nihil tam moleſtum, quod non in lætitiæ, ac victoriæ, materiam ei vertatur. Tantæ fortitudinis eſt*, ſic *Munſt.* & *Iſid. Clar.* voluerant, *ut nihil ei ſit laborioſum.* III. *Grot.* 3. *ei vertetur in lætitiam dolor*, ita explicat, *gaudebit metu nautarum, quorum naves ſæpe evertit.* Non ſat dignum magno ingenio. *Codurc.* 4. joculariter, *coram ipſo dolor exhilararetur. Significatur ejus* alacritas: *Sunt enim piſces lætabundi, & laſcivientes admodum. Poteſt eſſe Paræmiodes, & uſurpari de illis, qui genialiter ætatem agunt, atque ita æquo animo fortunam ferunt, ut nullo turbulento fato, aut funere, contriſtari queant.* Nimis genialiter ſibi ipſe indulget. Difficultatem e *Collo* oriundam non tangunt ferme. Cl. *Cocc.* 5. eam ita levare conatus: *Revera cetus* collum *non habet, aut* cervicem: *ut nec alii piſces: ne* Crocodilus *quidem, quod bene animadvertit D. Deod. Sed quia, ut dixi, cum* Equo *generoſo Eum comparat, oſtendit* cervicem equinam, *quamvis ſit* φρυάγματος *plena, nihil eſſe ad Ceti* γαυριάματος; *quod maxime cernitur in ea parte, qua gula eſt. Aptiſſime ergo adjungitur*, angor ſalit coram ipſo, *h. e. undæ terribiles, quaſi* exercitus *aliquis* terrorum *eum antecedit: quod & Vſ.* 16. *repetitur.* Non liquida ratio. Turbatior illa 6. quæ adfert, *Ante eum exiliret* homo *mœrore, metu.* Meminere præcl. *Belg.* in notis. Impeditum quoque 7. quod Doct. *Tigur.* dederunt, *Gaudium ei adfert, ſi timeatur.* Videtur idem intendi, quod *num.* 3. Non ineleganter *Vulg.* 8. *Faciem ejus præcedit egeſtas.* Grandius fuiſſet *præſultat.* Id *de Pined.* exponit de *Voracitate omnia abſorbentis.* In eundem ſenſum *Jun.* & *Trem. Ante eum exſultat.*

tat triumphans quaſi *mœror*. Similiter denique *Schmid.* per *Proſopop.* qua *mœror* inducatur ut *magnus Leviathanis Miniſter*, *præcurrens ei velut cum lætitia exultabunda, ad piſces, hominesque, conterrendos, quam primum eum procul viderint.* Eundem adſpectum III. in *Ceto dentato* tenet ex *Boch.* Cl. *Haſ.* per *collum* hic *intelligendum* monens *cervicem*, ſive *commiſſuram* illam, *qua caput reliquo corpori jungitur. Diſtinctum* quippe *a capite, & corpore*, collum, *tam in hoc Ceto, quam in Balæna, & Crocodilo, in caſſum quæri.* In *Allegoria* IV. quid ſolidi inſit, percipias ex *Philip.* cui *Collum* iterum, ſive *cervix*, ſignat *tumorem arrogantiæ*; & *faciem antecedere* dicitur *egeſtas*; quod *ubi appropinquaverit Diabolus, illico omnis vita, & ſubſtantia, conſumatur.* At *Gloſſ. Ordin.* per *collum* ſignificari ait *principes perverſos* &c. Additur, *Faciem* eſſe *notitiam*, & *egeſtatem præcedere* diei *faciem ejus*, *quod mentes ante tentando virtutibus ſpoliet* Satanas, *quam inſidiæ ejus agnoſcantur.* Adjectum & aliud, profundioris adhuc myſterii, ſcilicet! *Explic. Gall.* annotavit ex LXX. qui τρέχει ἀπώλεια, & *Vulg.* qui *præcedit*, habent, conſtare, pro תדוץ legendum תרוץ *currit*; & דוץ non eſſe *Hebraicum*, ſed *Chaldaicum*, *lætari, exilire præ gaudio*, quod cum דאבה *mœrore*, & *funeſto impetu Belluæ, incendium quaquaverſum circumferentis, non conſiſtat.* Deinde *Literam* ſic impetit. *Valde doctus eſſet*, qui *in piſce, ac præſertim Balæna*, Collum *poſſet demonſtrare. Innuitur, contra Dæmonem nihil ſatis firmum ac validum: eumque anteceedere ubique deſolationes, & incendia.* Reſumitur, *hoc ſenſu* תדוץ *exultat pernicies ante Eum*, tolerari poſſe. Bonum factum, quod in gratiam redeatur cum vera Lectione V. cujus *Litera* haud dubie id adfert, quod noviſſime expreſſum, *deſolationem*, & *anxietatem*, velut *præſultare Leviathani*: ut *quocunque ille acceſſerit*, ipſa *vaſtitas*, & *pernicies*, *acceſſiſſe*, ac velut *triumphum egiſſe*, videatur. Excellentiſſima figura, per *Oxymorum* animata. Non nego applicari poſſe *Ceto*: plenius tamen in *Crocodilum*; pleniſſime quadrat in *Draconem*: qui tanquam Emblema aliquod præbet *omnis deſolationis*, *vaſtitatis*, *ſqualoris*, & *illuviei* &c. Facit huc illud *Livii* de *Hannibale*, *bellum in Italiam tranſlaturo*, quod eſt L. 21. *Cap.* 22. *Viſum ab eo, in quiete, poſt ſe Serpentem, mira magnitudine, cum ingenti arborum ac virgultorum ſtrage, ferri: eique, quæ moles illa, quodve prodigium, quærenti, reſponſum*, vaſtitatem Italiæ eſſe, *pergeret porro ire, nec ultra inquireret; ſineretque fata in occulto eſſe.* Verbo דוץ quod eſt داص, nihil litis movendum, quaſi ſatis *Hebraicum* non eſſet, quia ſemel tantum occurrit. Neſcio quid præjudicatæ opinionis nimis ſæpe hinc offuſum etiam Doctis, quando ex *Chald.* vel *Syriac.* fonte aliquid reductum; quaſi *Hebræis* item domeſticum non fuiſſet. Ne *Boch.* quidem dicere debuiſſet, *Chaldæis* id & *Syris* uſitatius, quam *Arabibus*; nam profecto in *Arabia* multo tritiſſimum eſt, & quidem iis ſignificationibus, quæ & *Originem*, & late fuſam *ditionem*, clare conſignent. *Camus*

دوّص تدويصا نزل من عليا الي سفلي صنعة

Verbum דוץ *in* 2. *Conj. inf.* תדויץ *notat ſaltum, deſcenſumve, e ſuperiore in inferiorem locum, per artificium.* Item *Med. Je.*

داصت الغدة جات وذهبت تحت يد محركها وكذا كل ما يتحرك تحت يدك ورجل ديّاص لا تقدر عليه لي سمين والدايص اللص ومن يتتبع الولاة ويدور حول الشي وداص نشط

Verbum דיץ *in glandula, vel tumore, uſurpatur, quum ultro citroque agitatur ſub manu moventis. Item quicquid ſub manu tua movetur, dicitur* דיץ. *Inde* דַּיָּץ *eſt vir quem comprendere nequeas: nec non pinguis. Item* דַּיָּץ *vocatur Latro, & ſatelles prætorum, vel qui rem obit, captator. Uſurpatur etiam* דיץ *pro exultavit, protervus fuit.* Vides *Gloſſas* huic ſedi aptiſſimas, ſive ſolam *exultationem* ſpectes, ſive con-

14 Tori carnis ejus ferruminati ſunt; fuſum *quid* ſuper eo, quod non movebitur.

14 מפלי בשרו דבקו יצוק עליו בל־ימוט׃

15 Cor

15 לבו

conjungas *petulantiam* & *proterviam*, ex *ſagina ortam:* qualis in hoc Gloſſemate; ديص اشر وبطر والمال امتلا سمنا *Verbum* דיץ *eſt petulantius exultavit, & inſolens fuit. Item de Ovibus, diſtendi ſagina.* Hac anſa *Latro, graſſator, ſatelles regius, in form. particip.* invaluit: qua poteſtate nihil plenius deſiderari hic poteſt. Digeres hinc, quæ in *Lexicis* Cl. *Gol.* & *Gigg.* paulo confuſiora. Omiſſa, alibi in ordinem redigentur.

Verſ. 14. De *Crocodilo* I. *Boch.* pauca. Obſervat tantum מפלים eſſe proprie *procidu*as *partes:* hic autem *toros* deſignare *prominentiores.* Adducitur σύμπτωσις τ͂ ὄγκου τ͂ σώματος, & κοιλία συμπτησις. Non multo ſecus de *Ceto* II. *Merc.* notat, *etiam eas partes quæ velut decidunt laxiores præ pinguedine, eſſe firmiſſimas* &c. Cl. *Cocc. aſſulas* vertit, ſive *partes quæ in piſcibus a ſe invicem ſeparari poſſunt.* Confer & quæ *Schmid.* in eundem *ſenſum.* Huc quoque *Jun.* tendit, *Melandrya* reddens, quæ tamen ſunt *Thynnorum ſalſamenta* potius, *quernis aſſulis ſimilia.* Argute *Codurc.* adfert *titivillitia*, ſive *fila tenuiſſimæ carnis.* Alia adhuc dabit *de Pined.* ipſe ex *Vulgat. Membra carnium ejus cohærentia ſibi*, infeliciter *genitalia* inducens, quæ *Caro*, vel *Carnes*, in Sacris. Laborat quoque in poſteriori Colo tutando, quo *Vulgat.* dat, *Mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.* Editiones multas inſedit, *Flumina:* de qua varietate *Lucas Brug.* Auctoritas Vaticana tenere juſſit *Fulmina.* Quum interim a LXX. eſſet, καταχεεῖ ἐπ' αὐτόν *Effundet ſuper eum, non commovebitur*, agnoſcit *Flumina* rite aſſumta: ſed tamen *ſapienter cenſuiſſe Interp. Latinum, ſententiæ ſuppoſitum eſſe Deum*, qui effundat ſuper eum, *& quidem* fulmina *quæ opere ſuſorio in fornace ſua confecerit.* Cordatius *Vavaſſ. Quod additur* fulmina, *gloſſema puto, quod in contextum irrepſit. Convenientius in quibuſdam Codicibus* Flumina: q. d. *nulla vis aquæ diſſolverit tam cohærentes inter ſe partes ceti.* Tangendæ fuere Lectiones, propter *Allegorias* ad *Fulmina* iſta effabricatas. Cl. *Haſ.* III. *præcidua*, ſive *Fruſta quadrata*, intelligit, *quæ ex carne Ceti exſcinduntur:* obſervans *Orcæ carnem tam compactam, totque nervis, fibris, ac muſculis, ſolidiſſimis, conſitam, ut vix acutiſſimo cultro, telove, ceſſerit; & parum pinguedinis inde elici poſſit.* Doctores *Allegorici* IV. *Membra carnium Diaboli*, trahunt ad *reprobos: qui ei velut Auctori malorum cohærent.* Vide *Philipp. Gloſſ. Ordin. Lyran* &c. Iidem *fulmina* referunt partim *ad Dei eloquia ignea* &c. partim ad *judicii ultimi ſententiam* &c. Prudenter hiſce abſtinens *Explic. Gall.* ex *Hebræo* fonte reddit, *Tenuiſſimæ partes carnis ejus compactæ ſunt. Solida eſt ſuper eo, nec mobilis.* Hinc ita infert. *Facile videre eſt, nihil tale inveniri nec in Terræ, nec in Maris, animanti. Caro* Balænæ *præſertim facillime ſcinditur, propter pinguetudinem* &c. &c. *Quod natura ergo non dat, verum eſt in* Monſtro Spirituali: *ſine Chriſto nunquam confici*, ne ſcindi *quidem, aut* vulnerari, *potuiſſet Caro Leviathanis adamante durior. Solo crucis gladio ea confoditur* &c. Fateor pia: a Deo ipſo hic intenta, non credo: quin ſi ſublimius quid hinc, poſt *Literam*, eruendum eſſet, non toties eodem redeundum cenſerem. Dubium eſſe nequit V. quin *robuſta firmitas*, & *ſaxea* quædam *durities carnis*, pingatur. דבק nunc valet *ferruminari*, i. e. *ſolidari*; ut indicare cœpi ſupra *Vſ.* 8. & *Cap.* 38: 37. Sic *Plin. L.* 36. c. 26. *Vitrum Sulphuri concoctum, ferruminatur in lapidem. Et L.* 11: 37. *fracta oſſa non ferruminantur* &c. Plura exempla in *Latinit. Vet. Id.* p. 238. &c. מפלי *procidua*, vel *decidua*, quæ ſint, deficiente vivo uſu Linguæ, decidi vix poteſt. *Partes molliores*, & *laxiores*, ſeries ſuggerit: quæ ipſæ aliquid *ferreum* habere dicantur. Huc ducit יצוק עליו *fuſum* quid *ſuper eo*; *plane immobile.* Sic vertendum crediderim; & יצוק non reſolvendum

15 לבו יצוק כמו־אבן ויצוק
כפלח תחתית׃

15 Cor ejus fuſum, ad inſtar lapidis: & premitur, ut mola *ad* inferiorem.

16 משתו

16 Ab

dum cum pleriſque, in unuſquiſque torus *compactus eſt:* multo minus a צוק dandum, vel *effundit*, cum LXX. & *Vulg.* vel *premit, ſtringit*, cum *Cajet.* quod tamen propius vero: ſed abſolute יצוק capiendum pro *fuſo metallo*, quo grandis *cothurnus* monſtrum *carnis* loco conveſtit. על ad *carnes oſſa veſtientes* traducitur *Eſech.* 37: 6. & alibi. *Ærea*, & *ferrea*, vocat ſtylus figuratus, quæ *prædura*. Inſtar omnium nobis erit *Theocr. Id.* 22: 46. de Rege *Amyco*

> Στήθεα δ' ἐσφαίρωτο πελώρια καὶ πλατὺ νῶτον
> Σαρκὶ σιδηρείῃ, σφυρήλατος οἷα κολοσσός.
>
> *Pectora vaſta conglobatus erat, & latum dorſum,*
> *Carne ferrea, malleis cuſus veluti Coloſſus.*

Notum, quam late ſe porrigat illud σφυρήλατος; quod ad omnia *inconcuſſam ſoliditatem habentia* transfertur. Eandem latitudinem vocabulo יצוק additam fuiſſe, ſæpius indicatum.

Verſ. 15. Vir Summus I. ita reddit, *Cor ejus firmum ut lapis; firmum* inquam, *ut fragmen metæ*. Subjungit: *plerique de* animo: *ego de* viſcere cordis *hæc intelligo, quod in omnibus animalibus maxime firmum eſſe oportuit, ut fons nativi caloris in tuto eſſet. In* belluis *præſertim magna* Cordis firmitas &c. *Proinde merito cum* meta, *ſive* inferiore mola, *confertur, quæ ſtat immeta, dum Catillus ſupra vertitur.* Addit apud *Arabes* ſignum *fortitudinis* haberi *cor durum*, & *compactius:* quale *inſtar Lapidis* in *Bellatore* aliquo *fortiſſimo inventum* narrat *Elmacin.* Concedit tamen, *Crocodilum* quoque ſic repræſentari, quatenus eſt ἀδυσώπητος *immiſericors: in carnibuſque* omne genus *laniandis* Παμβορώτατος καὶ ἀφειδέστατος. In *Ceto* II. *Merc.* notat, *fortem animum*, *qui nihil* *timeat:* & פלח תחתית *fragmen inferioritatis* ad verbum reddit; diſtinctum a פלח רכב *fragmine equitationis*, ſive *mola ſuperiore.* Utrumque junxit *Coce.* dans, *firmum ut Catillus inferior. Cor tum compactum, tum non pavitans, ſubſilienſque præ metu. Ut* Catillus *ſive inferior molæ lapis non rotatur.* Nempe *meta* eſt *ſuperior mola*; quæ *Boch. Jun.* aliiſque *inferior.* Vide *Scal.* ad *Manil.* & *Salm. Plin. Exerc.* p. 464. Utrumque item complexus *Schmid.* ad ſtructuram obſervans פלח quidem *maſculinum*, ſed תחתית in *fœm.* poſitum, propter אבן, quod fæmininum; ut ſit, *Molaris inferior.* LXX. poſterius Colon dedere, ἕστηκεν ὥσπερ ἄκμων ἀνήλατος *ſtat ut incus indomita.* Legiſſe videtur *Vulgatus* ἀγήλατος *valde malleis pulſata*; dans, *ut malleatoris incus ſtringetur.* Nempe nil firmius occurrebat *incude. De Pined.* aquam benedictam ſpargit, quum in *Hebræo* agnoſcens *fragmen inferius*, vel פלח *frangens*, ſubtiliter inde & ſapienter *malleatorem* elicitum ait, qui *frangat ferrum.* Ingenue *Vavaſſ.* reponit, *Durum ſicut mola inferior.* Idem adjecit; *Animantium quidem omnium fere cor molle:* balænæ *non item.* Cl. *Haſ.* III. contra *Balænam* hinc argumentum duxit p. 52. Ipſe p. 123. 126. *Orcæ* ineſſe oſtendit *Cor compactiſſimum*, idemque *truculentiſſimum*; adductis quoque ſimilibus phraſibus, qua *præcordia ferro vincta* figurant poëtæ; itemque *lapideum cor* ſecundum illud: *In duro ſtat tibi corde ſilex.* Certe tam ſolennis hæc formula, ut mirari ſit IV. *Explicat. Gall.* hic adſcribere potuiſſe, *Vel hic locus aperire debuiſſet oculos æquorum Judicum*, Allegoriam *recipiendam. Nihil enim magis diſſimile* marmori *aut* incudi, *quam Cor animalium. Parum quoque juvaret* Cor *vel* Chalybeum, *jam viſceribus extractum. Quin ubi cutis deſcripta ut* inpenetrabilis, *inutile eſt in* cordis duritiem *inſiſtere. Durities* ergo *ſpiritualis hic attendenda Cordis Satanæ, ex odio,*

16 Ab elatione ejus formidant fortiſſimi: præ confractionibus expiant ſeſe.

16 משׂתו יגורו אילים משׁברים יתחטאו׃

17 Aſ-

17 משׂיגהו

dio, impœnitentia, deſperatione, furore, *conflati, quod nihil emollire queat* &c. In *Gregor. Phil. Gloſſ. Ordin.* aliiſque eadem; alia quoque ſubtiliora; occaſione *incudis*, & *malleatoris* in *Verſ. Vulg.* Criſis V. qua *Literam* impugnat Vir Eruditiſſ. non valde felix: quidni enim *carni æneæ*, *Cor ſaxeum*, & *Lapide molari durius*, ſubſeratur? non ſane e *Corpore* extractum, ſed cum maxime valens, vigenſque. יצוק in *Lapide æris* a natura *fuſo*, habes *Cap.* 28: 2. Ἦτορ σιδήρεον *Cor ferreum*, χάλκεον *æneum*, pro *indomito*, *ſævoque*, protritum, veteribus. Prius, a יצק *fudit*, capio iterum *fuſum quid.* Poſterius a צוק *preſſit*, forte commodius dari poſſet., & *premit ſicut meta inferiorem catillum.* Certe פלח רכב *Metam*, ſive *ſuperiorem molam*, plerique interpretantur *Jud.* 9: 53. quamvis *Cocc.* malit *Catillum metæ*, ut פלח maneat *inferior.* Res in tanta Linguæ penuria definiri vix poteſt. In *Camuſo* reperio;

فلخه سلعه والفليخ الرحاء
او احد رحي الماء
والبد السفلي منهما

Radix פלח *eſt fidit, diffregit: unde* פליח *eſt mola; aut unus lapidum molæ aquariæ, & utriuſque pars inferior.* In *margine* pro فليخ, adſcriptum a recenti manu فيلخ פילח, atque ita in *Lex. Gol.* editum. Sed de his alias. Si פלח eſſet *Catillus*, ſive *inferior Lapis*, poſtremum יצוק reddi poſſet, & *premitur ut Catillus inferior*; *immenſo* quodam *robore* videlicet *vigens.* Ad *Molam aquarium* quidni alluſum dicamus, quæ *ſanguinis fervidiſſimi circulationem rapidiſſimam* depingat? Quid ea differat in *Crocodilis*, *Orcis*, *Draconibuſve*, & quid maxime hanc ſimilitudinem, ſi forte, impleat, alii docebunt. *Crudelitatis* quidem & *truculentiæ* pares credo merentur titulos.

Verſ. 16. *Boch.* I. dat: *Ab elatione ejus timent fortes: præ metu aberrant.* i. e. *Neſciunt quo ſe vertant; videntes Belluam vaſtam & humanæ carnis avidiſſimam.* שׂאת Elatio *eſt* emerſio ex aquis. שברים *fractiones* pro *metu animum frangente.* יתחטאו a חטא *non tam* peccare *quam* errare *eſt.* Cl. *Cler.* hunc *errorem* nimis fecit languidum, quum addidit, *facile contingere ut Crocodilum fugientes præ trepidatione a via aberrent &c.* Languet item, quod ad modum *fugiendi* alluſum velit cum ipſe, tum alii, quia quum *Crocodilus* ſe *flectere* nequeat, *nunc ad dextram*, *nunc ad ſiniſtram, currendo facile declinetur.* Non *errant qui ſic*, providi, & ſui compotes, *errant.* In *Ceto* II. *Merc.* 1. *Ubi ſeſe in mari attollit, vel fortiſſimi, qua piſces, qua homines, timent: & a* confractionibus *quas facit in mari, fluctus miſcens*, peccant, *velut peccato ſe conſtringunt, neſcientes quid faciant.* Subdit 2. alios ex R. *Levi*, *purgant ſeſe* dediſſe; *purgamenta* videlicet *ſua præ metu reddentes.* Ita *Pagn. Vatabl.* quin & *Grot. Druſ.* diverſa ratione. Explodit *Codure.* 3. ſe *nucem fregiſſe* prædicans; reddendum quippe *oberrant, vagantur toto mari*; משברים *a fluctibus procelloſis per Leviathanem excitatis.* משברים inquit, pro ממשברים. *Cocc.* 4. *Ab elatione ejus* e mari *pavent potentes: a fluctibus expiantur* i. e. *Non aliter vota nuncupant, atque ſolent in magna tempeſtate: religioſa deprecatione peccata expiantes.* Addit; *vel* משברים *eſt pro* ממשברים; *vel* שברים *a* שבר, *ſunt fluctus.* Eodem adſpectu *Jun. & Trem.* 5 *Metu confractionum ſeſe purgant:* i. e. *metu inſtantis periculi expiant ſeſe.* Similiter *Deod. Piſc.* &c. &c. Cl. *Schmid.* vicino ſenſu malebat 6. *a confractionibus* quæ *expiantur; quæ tantæ & tam atroces ſunt, ut omni*

17 משׂיגהו חרב בלי תקום חנית מסע ושׁריה׃

17 Invadentis eum gladius non ſtabit: lancea, telum, & ſpiculum.

18 יחשׁב

18 Re-

ni modo ſtudendum ſit, quo apud Deum expientur. Apponit 7. *Et a confractionibus* ejus ii, *qui purgatoria luſtratione initiantur bello, Viri bellicoſi.* Neutrum felix. *Luth.* 8. *Ab eruptionibus ejus ſine miſericordia pereunt:* q. d. *tractantur ut peccatores.* Cl. *Guſſ.* 9. *damnant ſe morti, ad inſtar reorum* &c. mox tamen ad *num.* 5. accedit, *dant operam peccatis piandis, tanquam ſtatim morituri.* Argutum, & ſatis venuſtum. Veteres 10. parum limpide. Mitto alios: *Vulgat. Cum ſublatus fuerit, timebunt Angeli; & territi purgabuntur.* Quantos fluctus citarint illi *Angeli* אלים, diſcas ex Erud. *de Pined.* partim, partim ex iis quæ mox *num.* IV. dabuntur. Ipſe hunc præbet ſenſum: *Vel peritiſſimi nauarchæ terrentur, & errati ſe accuſant, quod ad freta cetis infeſta curſum direxerint, vel & peccatis ſuis id tribuunt, veniamque Numinis precantur.* Nunquam expectaſſem *Angelos* in *Navigantes*, & *quidem Legatos*, converſum iri ex *Eſaj.* 18: 2. *Vavaſſ.* per *Angelos* deſignari ait *fortes & inclytos Heroas, angelis æquales.* Simili colore uſus *Bold.* ſed minus verecunde, nam אלים *fortiſſimos* primo *piſces, quadrupedes, & homines*, notare contendens, ad *Hyperbolen* animandam ab Interprete adhibitos ait *Angelos, qui ſi a peccato immunes, in cœloque degentes, ad adſpectum* Leviathanis *expaveſcant; quanto magis homines vel fortiſſimi* &c. Cl. *Haſ.* III. in *Cetum dentatum* transfert explicationem *Boch.* cui *Juvenil.* noſtræ curæ ex verbis *errandi*, ad *attonitæ mentis ſtuporem* traductis, aliquid firmamenti forte addidere. Acuminum *Allegoricorum* IV. ad *Verſ. Vulg.* ſpecimen eſto ex *Gloſſ. Ordin. Leviathan ab arce beatitudinis cadente, in ruina ejus etiam Electi Angeli expaverunt* &c. Prolixe hæc *Philipp. Lyran. Gregor.* cur *purgati* dicantur *Angeli* argute exequentes. *Græci* ad ſuos *Interpretes* diverſiſſima luſere, quæ in *Caten.* reperies. *Explic. Gall.* debitam habeat laudem, quod cordate repoſuerit, *Cum ſeſe extulerit pavebunt fortiſſimi, & metu confractionis ſeſe expiabunt.* Hæc applicat *Dæmoni terrorem quaquaverſum ſpargenti, ubi ſemel ſurere occœperit, nemine vim ejus evaſuro, niſi pœnitentia, & ſeria ſui expiatione, per fidem in Chriſtum; fiducia meritorum omni depoſita.* Hæc in ſe pia, & bona: nunc a Numine intenta, non credo. Nobis V. quod in *Juvenil.* dedimus, ad lineas a Viro ſummo productas, non diſplicet. Vehementer tamen adblanditur illud *expiant ſeſe*; quod *Mortis præſentiſſimæ periculum*, cum *ſumma conſternatione jamjam perituri*, decenter exprimit. שׂתו non explico ſimpliciter de *elatione ex undis*, ſed de *elato impetu, & celſitudine* quadam *terribili.* Ita fere *Job.* 13: 13. *Elatio*, vel *Celſitudo, ejus vos conterret:* & *Cap.* 31: 23. *præ celſitudine ejus non valebam.* Ad eundem quoque ſenſum reduci poſſent *Confractiones*, quas *ſtrages* interpretari licet. De *Crocodilo* refertur, *eum quicquid occurrit, juvencum, bovem, camelum, hominem ictu caudæ adeo graviter ferire, ut cruribus fractis jaceant mox, & prædæ fiant:* quin *tanta caudæ vis* traditur, *ut uno ictu quatuor grandioris animalis crura confregiſſe* repertus ſit aliquando. Major adhuc erit Emphaſis, ſi de *Ceto dentato* agatur: in quem etiam *ſuperba elatio ſui* mire quadrat. Utrumque & in *Draconem* peropportunum, cum *elatione vaſti corporis ingentes ſtrages* dantem. Utrumque certe ad *Belluam* referre, quam tandem cumque ea judicetur, ſymmetria verborum ſuadet; ut textum inſpicienti patebit.

Verſ. 17. Inſtatur in hanc *formidoloſiſſimam ſui elationem*, quam nihil *tardare*, aut *frangere*, valeat; quum omne genus *tela* in ſe *congeſta* eludat, atque contemnat. *Boch.* I. hic multa adfert de *Crocodili cute contra omnem ictum invicta.* מסע quod negotium faceſſit, ex *Arab.* نشغ بالرمح *confodit haſta* illuſtrat, atque per *Telum* convertit. Similiter שׁריה, quæ aliis *Lorica*, eidem *ſpiculum*, ut سرية in *Camuſo* eſt *ſagitta.* Subſcribit

Cl. *Cler.* niſi quod מסע a נסע *proficiſci*, malit eſſe *Telum quodvis e manu profectum.* Non placet *Etymon.* Erud. *Crinſoz.* notat חנית מסע dari poſſe *Lanceam profectionis.* Idem II. indicarat *Merc.* 1. quaſi *lancea profectionis* eſſet *haſta miſſilis:* quamvis *Kimch.* aliique מסע per ſe velint *Miſſile* ſonare. Ad שריה item notat, alios *Loricam* reddere, quæ שרין; alios, quod ea minus hic opportuna, *teli genus.* Ipſe cenſet, *nihil obſtare, quo minus* Lorica *teneatur, quod cum* Ceto *pugnaturus, ea etiam ſe armare poſſit.* An *Cetarii* piſcatores unquam *Lorica* ſe armant? Tamen & *Cocc. Haſta miſſilis, & Lorica.* Adjecit in *Lexico* contra *Boch. nil clarius, quam Loricam hic requiri, qua quis munitus coram hoſte conſiſtat, cum gladio & haſta miſſili.* Speciosum. Sic *non ſtabit* aliud valeret in *gladio* & *haſta miſſili*, aliud in *Lorica.* Dicitur, *gladium non ſtare*, quum *acies* ejus *haud penetrat*, ſed *retuſa hebeſcit.* At *Lorica non ſtat*, quum non *reſiſtit*, ſed *ex facili penetratur.* Hæc in unam ſententiam vix congruant. Cl. *Schmid.* 2. tentavit, *Haſta rejectio eſt, & Lorica* i. e. *Haſtam in ſe miſſam facit proficiſci a ſe, ut non penetret.* Item: *Lorica res proficiſcens erit, quod Leviathan eam dentibus confringat.* Nil molle contra 3. *Jarchio* eſt *haſta prægravis, & difficulter admodum movenda*, a מסע, quatenus *ſtationem* ſignat. Eſt plane contra naturam *Radicis*, de qua infra. Ceterum in *Balænam* hæc & ſequentia, *telis miſſilibus*, & *harpagonibus*, nimium quantum *patentem*, plane non convenire, quivis cernit. Certe *Boch.* hoc urgens, teſtatur, *ſe multoties cultellum in Balænæ recens captæ corii partes duriſſimas nullo negotio impegiſſe.* Hinc etiam III. contra *Balænam* pro *Orca* inſiſtit Cl. *Haſ.* quippe cui, æque ac *Crocodilo*, ſi non *ſquamatum*, *ἀῤῥήκτον frangi negans* ſaltem *δέρμα*; ita ut *tela velut petræ alliſa inde reſiliant.* Adi p. 9. *Opuſc. laudati*, & præſertim p. 202. Ipſe poſterius colon ſic convertit. *Haſta erit rejectio, & ſolutio.* מסע *profectio* pro *ejectione, excuſſione*, ad exemplum *Schmidii.* שריה pro *ſolutione*, quum *telum fruſtra impactum, diſſolvitur quaſi*; ex שרא *dimiſit, diſſolvit* apud *Chald.* De eo mox.

Allegoria IV. præſidio nebulæ hic ſeſe defendere debet: ſi enim *figurata* omnia, jam *gladius*, & reliqua *Panoplia*, nihil aliud ſignare poſſint, quam *ſpiritualem armaturam*, qua fideles *contra Diabolum tectos ſtare* jubet *Apoſt.* ad *Epheſ.* 6. Vide jam quid *Philipp.* hic excogitarit: *in Haſta & thorace poſſunt intelligi Lorica juſtitiæ induti, & Sanctis operibus armati, qui Dæmonem punire, vel expugnare, non valebunt, quia tam fortis & malus eſt, ut adverſantia contemnat, & converti minime velit. Quicquid fortitudinis animorum in Sanctis* ferri *vocabulo appellatur. Quicquid etiam virtutum* æris *ſplendore cenſetur.* Turbidiora quæ in *Gloſſ. Ordin.* exſtant. Subtilius & ſpecioſius quid dat *Explic. Gall.* exploſa *Balæna*, ita pergens: *Neminem contra fortiter Armatum illum defendit fiducia ſui. Non timet ullius hominis gladium. Nulla lorica humana ictus ejus avertit. Preces tantum humiles metuit; & ei formidoloſior nemo, quam qui ſe in conſpectu Dei proſternit, indignitatis ſuæ ſenſu contritus. Armis poſitis nudus Cœlum reſpectans, atque inde omnia ſperans, omnia exſpectans, terrorem Dæmoni incutit, eique victorem ejus oſtendit.* Pie! belle etiam; & flexu gratioſo: qui tamen me quidem a ſententia non deducit. Ea fert V. in *Crocodilum*, *Cetum dentatum*, quin *Draconem* quoque, pari ferme jure hæc expetere: nam & *magnis Serpentibus*, quos *Dracones* appellamus, *φολίδες ſquamæ invictæ, & cutis clypeis quaſi cataphracta, quæ gladium, haſtam, telum omne*, facile *retundat.* Forte tamen in *Orcam* minus congruit חרב *gladius*, quod eſt *ἀγχέμαχον telum*, in *terra*, *collato pede* ſaltem, & *cominus aggredientis.* Senſiſſe videtur Cl. *Haſ.* ita ictum devitans, p. 198. *Non gladius eo uſque perforabit cutim, ut in eam* tortus, *ei inhærere, atque in eo conſiſtere poſſit.* Mallem *Harpagonem*, in hac piſcatura uſitatum, ſub חרב intelligere, ſi de *Ceto* ageretur. Sed *Monomachiam* deſcribi *paris male compoſiti*, ſupra ſatis evictum. Ad hanc ergo ſcenam 1. *Aſſequentis eum gladius* inducitur. Iſque 2. *non ſtans*, ſi cominus feriatur, i. e. mox *obtuſus, infractuſve.* Additur 3. *Lancea eminus* intorta, poſtquam *gladius inutilis* repertus. Quid 4. מסע addubito. *Haſtam profectionis*, pro *miſſili*, non magnopere probarem. Radix נסע *abiit profectu-*

18 יחשב לתבן ברזל לעץ רקבון נחושה :

19 לא־יבריחנו בן־קשת לקש נהפכו־לו אבני־קלע :

20 כקש נחשבו תותח וישחק לרעש כידון :

21 תחתיו

18 Reputat pro palea ferrum; pro ligno putrido chalybem.

19 Non fugabit eum filius arcus: in ſtipulam convertuntur illi lapides fundæ.

20 Tanquam ſtipula reputantur tundens clava; & ridet ad vibrationem haſtæ.

21 In-

fecturus نسع, in *Origine* valet, *vulſit*, *evulſit* tentorium. Id *Arabibus* نزع *evulſit*, *extraxit e loco ſuo*. Inde derivatum منزع, quod noſtræ formæ reſpondet, eſt *telum*, *ſagitta*; a formula نزع في القوس *attraxit*, *vulſit arcum*. Id cum שריה سرية *ſagitta*, & quidem *lati cuſpidis*, ſive *ſpiculo*, ut in *Camuſo* exponitur, non male conſiſteret. Obſtat tamen *Vſ.* 19. ubi de *filiis arcus* demum mentio. Ad *Boch. Etymon* 5. obſervo, نشغ بالرمح *confodit in haſta*, vel ut Exemplar *Camuſi* noſtri habet, نشغ الرمح *ipſa haſta confodit*, eſſe figuratum, pro *Hauſit*. Nempe نشغ, ut نزع, ad *hauſtionem aquæ e puteo* etiam adhibetur. Eleganter autem *Haurire* dicuntur *Lanceæ*, quæ *altius penetrant*. Inde exiſteret *Lancea hauſtionis*, id eſt *penetrantiſſima & validiſſima*. ושריה ad hanc rationem redderem, & *coruſcationis*: ut ſit *Lancea maxime penetrans & coruſca*. شرى eſt *coruſcavit* fulmen. Inde & שריון *Lorica* forte nomen indepta. Hæc alteri curæ deputanda. Liquida lux in talibus vix ſperari poteſt.

Verſ. 18. Levi brachio defungi licet. Nulla nempe *Claſſis* hic quicquam novi adfert: niſi quod *Allegoria* in *ferro*, & *chalybe*, pro *palea* & *ligno putredinis* per *Dæmonem repellendis*, ex more luxuriet. Adiſis *Gregor. Philipp. Gloſſ. Ordin. Lyran.* &c. Caſtigatius, nec tamen ſolidius, *Explic. Gall. Quicquid homines invenere ad* Juſtitiam & Sapientiam *ſuiſmet viribus acquirendam, pro principio & fine ſuo habuit ſuperbiam. Ea* paleas & putrida *refert* ligna. *Talibus armis Dæmon vinci nequit* &c. &c. &c. Reliqua quiſque ſibi ſuppleat.

Verſ. 19. Iterum paucis. בן קשת *Filius arcus* quibuſdam eſt *ſagittarius* ipſe; præeunte *Vulgato:* aliis *ſagitta*, quæ & *filius pharetræ Thren.* 3: 13. Id haud dubie præferendum. Ita *Filius*, & *Filia vaginarum*, pro *Gladio*; ipſoſque hos *Filios arcus*, pro *ſagittis*, concelebrant *Arabes*. Cothurnus *Græcus* talia quoque adfectavit. *Pind.* certe *Diem* παῖδα ἀλίου *Filium ſolis* vocitat, atque hunc viciſſim ὀξειᾶν ἀκτίνων πατέρα *acutorum radiorum Patrem*. Item ὕδατα ὄμβρια παῖδας νεφέλας *aquas pluvias*, *Filias nubis*. Hæc, & alia, collegit Doct. *Rittershuſ.* ad *Opp. Halieut.* 1: 735. nec non *Gatak.* de *Styl. N. T.* p. 101. 103. Cum *ſagittis* conjunguntur *Lapides fundæ*, quibus fortiſſimus ille *Monomachus Goliathi* nunquam *Leviathanem* ſtraviſſet. Adſpectus forte non adeo conveniens in *Cetum:* in *Crocodilum* certe convenientior; in *Draconem* convenientiſſimus. *Allegoria* ita hic ludit, ut ſemet eludat.

Verſ. 20. Ad ἅπαξ λεγόμενον תותח ὁ παίω I. *Græci* σφῦραν; *Hieron. malleum : Chald. ſecures: Syr.* & *Arabs*, *Haſtile. Nos* fuſtem : a وتخ *fuſte percuſſit : unde* ميتخة *fuſtis*. Cl. *Cler.* notari putat *Malleum ferro munitum*, vel *totum* potius *e ferro*; quales erant *Maſſæ armorum*; a *ſono* ſic dictum, *quem duriori materiæ impactum ferramentum red-*

21 Infra eum acuminata teſtæ: ſuffulcit ſibi tribulam ſuper lutum.

21 תחתיו חדודי חרש ירפד חרוץ עלי־טיט ;

22 Fer-

22 ירתיח

reddat. Non admittit *fuſtem*, quod jam *Ligni mentio præceſſerit.* Addit, *in* נחשבו *reſecandum forte Vaw, niſi ratio ſit ignota, cur plurali jungatur.* רעש כידון *vibrationem Clypei* mavult, quam *Haſtæ*, contra *Boch.* & *Merc.* Erud. *Crinſoz.* dedit *Balliſtas.* Ita *Merc.* II. *tormentum bellicum* adfert, *quo lapides projiciebantur, ad muros quatiendos.* Alia apud eundem, minus ſpecioſa, miſſa facio. Cl. *Cocc.* ad conſtructionem juvandam, *Lapides balliſtæ* dedit: & רעש כידון *ſtrepitum pharetræ.* Significari cenſet *Pharetram Pilorum.* In *Lexico* ponit *pilum.* Cl. *Schmid.* tenet *Arma Thothach*, quod nihil certi reperiret. Ad illud exemplum III. & Cl. *Haſ.* negans quicquam definiri poſſe de hac voce. *Allegoria* vetus IV. in *Malleum* inſiſtit, inſcite ſane *Verbum Divinum*, vel *Cœleſtis pondus percuſſionis*, eo expreſſum ſtatuens. Scitius *Explic. Gall.* reponens *Tela baliſtæ*, alio utitur flexu, quem ex ſuperioribus ſtricturis ſatis intelligere erit. Aliquid V. lucis fert *Arabicum* وتخ ותח quod in *Camuſo* ita exponitur:

وتخه بالعصا ضربه
بها والوتخة الوحل
وما اغنى وتخة شيئا
والمبتخة العصي اوتخت
منى بلغت منى

Verbum ותח *cum* עץ *Baculo* conſtructum, *eſt verberavit eo aliquem; item* ותחה *eſt cœnum mollius. Inde formula, non profeci* ותחה *quicquam omnino.* מיתחה *Fuſtis, Baculus* אותחת מני *ſubegit me.* Vides *Gloſſas* tam ſtrictas, ut natura Linguæ inde elici nequeat. Id tamen mihi ex hiſce, collato وتخ, tralucet, *Originem* in *contuſione qua quid ſubigitur*, quærendam. Hinc תותח *Clava qua caput commitigatur:* vel & *Balliſta* qua *muri quatiuntur* & *contunduntur.* Hoc jam, vivo uſu ceſſante, in voce, quæ tantum ſemel occurrat, fieri non poſſe, quivis facile intelligit. De כידון ad *Cap.* 39: 26. aliquid tactum. Jam vero ſive *Clavam* teneas, ſive *Balliſtam*, nihil cauſæ eſt, cur נחשבו erroris ſuſpectum reddatur; quum *Collective* poſitum eſſe appareat. *Crocodilo* etiam *contundendo* aptius utrumque, quam *Ceto.* Opportuniſſimum tamen *Draconi.* Certe *Serpentem* ad *Bagradam Balliſtis & Catapultis diu oppugnatum* narrat *Gell.* 6: 3. Conſonat *Livius*, vel ex eo *Val. M.* potius, *L.* 1: 8. 19. referens, *Quum Reguli exercitum uſu amnis* prohibuiſſet, multiſque militibus ingenti ore correptis, compluribus caudæ voluminibus eliſis, telorum jactu perforari nequiſſet, ad ultimum balliſtarum tormentis petitum, ponderoſis & crebris ſilicum verberibus procubuiſſe; ipſa Carthagine terribiliorem Legionibus viſum.*

Verſ. 21. Subobſcurum vocans verſum *Boch.* I. ſic vertit: *Pro eo ſunt acumina teſtæ, ſternit ſe ut tribulam in luto.* i. e. *Non animalis corpus, ſed tribulam potius, in luto jacere putes, cujus tergum, velut teſtis exaſperatum, quoſvis ictus repercutiat.* Addit, *ferri* etiam *poſſe* aliorum explicationem, *ſub eo ſunt acumina teſtæ*; ut ſermo ſit de *Cubili Belluæ, cui ob cutis duritiem ſuper lapides & rupes, teſtarum inſtar acutiſſimas, jacere perinde ſit.* Hoc ſecutus *Crinſoz.* Voluiſſem cum *ventre molliori Crocodili* id conciliaſſent Viri Doctiſſ. Sentiens, credo, *Boch.* illud *pro eo* in ſubſidium ſumſit, Lingua, & ſerie, parum faventibus. Cl. *Cler.* & *Reim.* recurrunt ad *Crocodilum ſeſe volutantem, ſub quo tunc dorſi teſtæ exiſtant, & tubercula, limo imprimenda.* Non veriſimile. *Epiſc. Elienſ.* תחתיו ad *Clavam* & *Lanceam* reduxit, *ſub quibus, in Tergum.*

gum cataphractum incidentibus, *eſſe dicantur teſtæ* &c. Apparet nodus. In *Ceto* II. *Merc.* 1. *ſub eo acumina teſtæ*; *ſternit rem acutam ſuper lutum.* i. e. *Adeo duram habet cutem*, *ut ſcopulis ſæpe inſideat*, *dum per mare jactatur*, *aut alicubi quieſcit*, *abſque ulla læſione.* Subdit, 2. *poſt cetera membra ad ventris deſcriptionem accedi*; *&* *teſtas has*, *tribulaſque*, *ſubſtratas*, *ad cutis robur & duritiem poſſe referri.* Ad hanc faciem *Tigur. Cui ſubjecta ſunt acuta teſtarum fruſta*, *& luto inſternit rem acutam.* Utrumque conjungere voluiſſe videtur *Codurc.* 3. *Sub illo ſunt acutæ teſtæ*, *& ſuper luto ſternit ſibi cautes.* Ait, *agi de ſtramento*, *vel ſtrato*, *hujus monſtri*, *quod propter duritiem ſquamarum cautibus aſperrimis innititur.* Atqui *ſquamis* deſtituta Cete. *Cocc. corii duriciem tantam* facit, *ut acuta ſternat ſubter ſe ſine noxa*; *& ſcopulis pungentibus*, *aut ſecantibus inſtar tribulæ*, *incumbat.* Redit ad *num.* 1. in *Orcam* ſatis, in *Balænam* minus, congruens. Non video quid ſic eſſe queat *ſuper lutum.* Notavit quidem *Merc. lutum* eſſe *fundum maris ubi verſatur*; ſed hoc in *num.* 2. convenit, non in 1. niſi ſic flectas: *Ob cutis duritiem ita molliter ſuper rupes præacutas*, *velut ſuper lutum*, *reſidet*, *ut in molli ſtrato jacet homo.* Et hoc a *Merc.* propoſitum, placuit 4. Doct. *Belg.* part. כ ante על ſupplentibus. Teretius fuiſſet, *ſubſternit tribulas pro luto.* Sic Cl. *Schmid.* 5. *Sub eo acumina teſtæ*: *ſubſternit acutum* ſaxum *ſicut lutum.* Mox tamen ad aliud delabitur, ſimpliciſſimum putans, *ſternit*, dejicit, *acutiſſimos ſcopulos ſuper lutum profundum maris*: *adeo ejus cutis non cedit ſcopulis*, *ſi quos offendit in natatione*, *ut prius eos in fundum maris dejiciat*, *quam ut ab illis lædatur.* Nimium. *Jun.* & *Trem.* 6. nexu arctiore cum *Vſ.* præc. *ſubduntur ei ut acumina teſtacea*; *ſubſternit exciſum in luto* i. e. *ferrum* lanceæ *comminutum*, *in profundum maris dejicit*, *ubi lutum eſt.* Concinit fere *Grot.* 7. *Apud ipſum erunt*, haſtæ illæ Catapulta ejectæ, ut *teſtarum fragmina*; *& acutum ferrum ille dejiciet in lutum*, i. e. *in fundum maris.* Longe petitum; nec opportunum. Longius adhuc adductum 8. & languidius hoc *Bolduc. Cum progreditur*, *ſi ſub ſe acumina teſtarum*, *aut conchyliorum*, *ſentiat*, *illa ſternet*, *& quicquid vel acutiſſimum repererit*, *comminuet illud*, *& ad luti mollitiem reducet.* In alia omnia diſcedit *Vulgat.* 9. *ſub ipſo erunt radii ſolis*; *& ſternet ſibi aurum*, *quaſi lutum.* Nempe חרש *teſta*; חרס *ſol.* Item חדודי *acumina* pro *radiis acutis*: denique חרוץ alibi *Aurum* ſat crebro: ut Lingua quidem iſtam ſententiam non abnuat, ſi cum ſerie conciliari poſſet. Id Erud. *de Pined.* non una via tentat: deſinens tandem in hanc, ut commodiſſimam; *Tantam eſſe Belluæ vaſtitatem*, *ut univerſum maris fundum*, *in quo margaritæ radiantes*, *& aurum*, *deliteſcunt*, *obumbret*: *quippe quæ* Maris tyrannidem *gerat*; *cui opes illæ inſerviant pro* Lecto, *&* deliciis; *ſicut* lutum, *in maxima abundantia.* Omnia dura, & coacta. LXX. in poſteriori colo ſimile quid captarunt: πᾶς δὲ χρυσὸς θαλάσσης ὑπ' αὐτὸν ὥσπερ πηλὸς ἀμύθητος. Prius apud ipſos, ſic expreſſum: ἡ στρωμνὴ αὐτοῦ ὀβελίσκοι ὀξεῖς. Aliud iter ingreſſus *Vavaſſ.* aliquid ſi non melius, mollius ſaltem ad ſeriem, pro *Balæna* expedit. *Quotiens Cete hoc in profundum ſeſe immergit*, *tanta vi id facit*, *ut* lumen ſolis *ad fundum uſque*, *mari hiante*, *pervadat*; *atque ita aurum*, *ſive arena fulgens*, *ei ſubſterni videatur.* Iterum aliud de *Branchiis* Ceti *in morem radiorum ſolarium relucentibus*, *cum ſeſe attollit ſuper mare*, attigit *Merc.* In *Auro* quoque totus 10 *Jarchius*, intelligens *ſquamas aureas ſub ventre monſtri*; *fulgoremque* inde *repercuſſum*, *& ſuper cubile* ejus *in luto diffuſum.* In *Targum* poſterius Colon ad hanc mentem; *ſternit aurum puriſſimum ſuper luto.* Prius de *teſtis*, & *ſquamis acutis ventris*, acceptum. Hæc *Draconis* ſuggerunt imaginem. De eo ad hunc locum cogitaſſe & alios olim, diſcas ex *Philippo*, qui *Allegoriæ* hanc *Literam* ſubſternit: *Dicuntur Dracones in locis ſecretis*, *& terrarum abditis ſinubus*, *vel maxime commorari*; *ubi metallum Auri fit* &c. Inepte huc illatum fabuloſum illud de *Draconibus theſaurorum avaris cuſtodibus*: eſt tamen aliquid, veſtigium, ſi forte, veri hinc eruiſſe: de quo ſub finem. Cl. *Haſ.* III. pro *Orca* dat: *ſub eo ſunt acuminatæ teſtæ*, *ſubſternit ſibi acutum* ſaxum, *tanquam lutum.* Laudat *Luth.* ita vertentem. Obſervat autem 1. *Belluam hanc frequentem* in mari Glaciali, *ubi petrarum*, *ſcopulorumque*, *maxima multitudo*, *&* Montes, *qui vocantur* Acuminati. *Fortaſſis etiam* 2. *reſpici ad* Conchylia, *quæ* teſtæ *dicuntur*: *& piſcem in fundo maris jacere ſolitum*, *revera incubare teſtis*, *tanquam luto.* 3. *Alluſum videri ad piſcis hujus* ba-

habitationem in Mari Hyperboreo, *ubi* immenſæ gelido concreſcunt frigore cruſtæ; *& glaciei* teſtæ acuminatæ *altiſſime ſe attollunt: inter quas ludere ſoleant hæcce monſtra.* Hæc a pag. 203. ad 206. deducta. Horum nihil tam planum, ut nullus remaneat ſcrupulus. Omnia ſimul intenta, minus veriſimile. *Allegoria* IV. ad verſionem *Vulgatam* ſemet laxatis velut habenis effundit. *Philipp.* illud de *Dracone* ſupra tactum, ita applicat. *Sic Draco ruſus de Auro bonorum, quos dejecerat, ſibi cubile ſternit* i. e. *Omnes ſpirituales mundi hujus divitias, bonorum hominum ſanctitatem, juſtitiam, ceteraſque virtutes, velut aurum ſub ſe habebit, cum eos in lutum immenſum redegerit peccatorum.* Item: *Sol Juſtitiæ Chriſtus; in cujus pennis ſanitas. Hi igitur radii i. e. Sancti, qui ſunt Filii lucis, ab hoc Principe tenebrarum in prævaricatione Adam peccato illius detinentur obnoxii; dum jam redemtos per Chriſtum capitalibus criminibus ſuos facit, ſibique velut captivos, & ſervos, ſubjugat.* Male ſana doctrina; quam *Gloſſ. Ordin.* nonnihil corrigens, inſerit, *qui fulgore juſtitiæ ſplendere videbantur* &c. At *Lyran. Per hoc deſignatur, quod Diabolus nullis rebus ſenſibilibus, quantumcumque pretioſis, vel pulchris, allicitur, ut ſubjiciat ſe homini* &c. Alia acumina adjecit de *Pined. An non cum ſtellas Cœli traxit, ſub ipſo ſtrati radii Solis? An non cum Electos, & Juſtos, ſibi devincit, in radiis Solis cubat? Tum præterea ſe fert* Plutum & *Divitiarum Deum. Denique qui ſe illi ſubjecerit, etiamſi* Aurum *mundiſſimum ſit, immundum* Lutum *evadet.* Vitrea fracta; & اضــغــاث احــلام *perplexabilia ſomniorum.* His prudenter valere juſſis *Explic. Gall.* notat *obſcuriſſimum eſſe locum; & cum* Hebræo *quidem, ob ambiguitatem vocum* חרש, & חרוץ, *conſonare Verſ. Vulg. ſed eam cum ſerie reliqua parum conſtare.* Reponit ergo, *Sub illo ſunt acumina teſtarum, & ſternit ſibi tribulas loco luti; pro luto:* ſubmonens, ut طين, ſic על, hanc vim admittere. Inde hunc pandit conſpectum. *Leviathan tam parum metuit lapides, & tela vel acutiſſima, ut inde ſibi ſternat Lecticam, & non dormiat niſi ſuper tribulis acuminatiſſimis. Dulciſſima ei conſolatio duris incubare cordibus: amatque lutum mollitiei & impuritatis.* Vides nexum cum *præc. Vſ.* captatum; quod & in *Claſſ.* II. a quibuſdam factum. In luſibus plus acuminis, quam lucis. Connexionis ratio non omnino rejicula. Ea V. hunc præberet ſenſum 1. *Belluam non tergo ſolum, ſed & ventre, cataphracto terribilem, acutiſſimos lapides, & ferrata pila, undique in ſe congeſta, adeo contemnere, ut inde ſibi cubile, &* *Lecticam* veluti, *paret.* Non quadraret in *Balænam.* Ne in *Orcam* quidem. Quin nec in *Crocodilum*; cui *in ventre mollis, tenuiſque, cutis; quam Delphini ſubeuntes ſpina ſecent, gnari partis in* inimico *imbellis:* ut *Plin. L.* 8: 25. annotavit. In *Draconem* forte conveniret, cui & *venter* φολιδωτὸς, & *ſquamis æratis* quaſi *communitus*; unde ὑπόχαλκον ἠχὼ reddatur, quando *in antris ſeſe convolvunt,* ut *Philoſtr.* ſcribit in *Vit. Apoll.* L. 3: 8. Fateor tamen 2. nexum huncce non adeo liquidum: & ſecurius multo verti, *ſub eo* ſunt *acuta teſtæ; & ſternit tribulam ſuper luto.* Etiam hæc vertendi ratio, quam ſimpliciſſimam nemo inficias iverit, excluderet *Crocodilum, Balænam, Orcam,* ſimul omnes: nam deſcriberetur hoc pacto *venter teſtarum fragminibus acutiſſimis, quin tribulis* triturantium *loricatus.* Tali *ventre Draconem armatum*, multa arguunt. רפד non tam *ſternere* eſt, quam *fulcire, ſuffulcire*, ut ex رفد in *Obſerv.* ad V. T. & *Clav. Dial.* p. 204: adſtructum. Spectatur hic monſtrum *cubans*, & in *Lecto*, vel *Luſtro* ſuo, *ſuffultus teſtis, tribuliſque, cutis ſquamoſiſſimæ*; quantumvis in *lutoſis*, & *paludoſis*, ferme *ſtabuletur.* Non plane abſurdum eſſet 3. חרוץ pro *Auro* ad *Aureas* ibidem *ſquamas* referre, quas ſibi *ſuper Luto* dicatur *ſubſternere*, & *ſuffulcire Draco:* ſed חדודי חרש de *Radiis ſolis* exponi, & eos iterum, de *fulgore reverberato ſquamarum*, nullus admitterem: ac proinde חרוץ cum *acutis teſtarum* conjunctum, *tribulam ferratam, & acuminibus horridam*, opportuniſſime ſignificabit. Suſpicabar aliquando 4. טיט *Lutum* figurate poſitum pro *pingui ventre.* Exempla iſtius *Metaphoræ* ad manum. Non tamen urgeo: & altero illo contentus ſum.

Verſ. 22.

22 ירתיח כסיר מצולה ים ישים כמרקחה :

22 Fervefacit ſicut ollam profundum: mare ponit ut coctionem unguentariam.

23 ארחיו

23 Poſt

Verſ. 22. Eruditionis ſuæ copias hic explicat ὁ πάνυ ad *Crocodilum* I. tutandum, obſervans *profundi* & *Maris* appellationes ad *Flumina* etiam extendi; atque præſertim *Nilum* nomine بحر *Maris* inſigniri, tum *propter amplitudinem*, tum *quod ſtatis temporibus per totum Ægypti Delta ſe diffundat.* Ex *Zach.* 10: 11. etiam מצולות יאר *profunda Fluvii*, & quidem *Nili*, adducuntur; colligiturque, *Futile eſſe argumentum quod hinc petitur contra Crocodilum.* Senſum hunc ſtatuit. *Crocodilum, quum in hujus ſui Maris fundo ſe jactat, agitatione ſua bullas excitare in aquis, atque ita uligine & cœno miſcere, ut unguenti ſpeciem præ ſe ferant.* Ad *unguenti in mortario cocti* imaginem illuſtrandam adfert ex *Damirio*, *Odorem animalis eſſe ut Odorem muſci*; الا ان فيه زهوكة *niſi quod in eo* Zahoucha *inſit: Coptitas autem hunc muſcum eſſe, dicere.* Fatetur vocem iſtam ſibi ignotam, ſuſpicans *fragrantiam Crocodili* peculiariter ſic vocari. Teneatur ergo idem id valere, quod سهوكة, a سهك *male oluit* piſcis, ſudor &c. Mens *Damirii* ergo, *piſcoſi* quid *fœtoris* iſti *Odori muſcato ſubeſſe.* Cl. *Cler.* quaſi ſolutio parum tuta foret, adjecit, *Mare proprie dictum etiam poſſe intelligi, quod Crocodili interdum a Delphinis fugentur ad oſtia Nili uſque, ac proinde & in mari aliquando natent.* Erud. *Crinſoz.* item appoſuit, *Crocodilos aliquando in mare exire, etſi non longe.* Vereor ne hac ratione damni plus faciat ſententia hæc, quam lucri. Claſſis II. auctores conſona ferme voce *Balænæ vehementem motum* ſimul, ſimul *flatum*, ſpectant, *quo mare circumquaque ferveat, & exæſtuet.* Cl. *Cocc.* inſignem picturam *Ceti maria ab imo vertentis* quaſi, ex *Oppian.* adſcripſit: alii alia, quibus immorari nil attinet. Variant interim nonnihil in poſteriori inciſo: *Merc.* dat, *Mare ponit tanquam condituram*; laudans *Vulgati*, *ſicut quum unguenta bulliunt.* Ei מרקחה eſt *confectio aromatum*, & *commixtio ipſa.* Aliis ſonat *Ollam in qua coquuntur unguenta*, vel *mortarium in quo agitantur.* Ita *Grot. abenum pigmentarii* expreſſit; *Cocc. cacabum Seplaſiarii* &c. &c. Refertur ad *conturbationem lutulentam*, & *æſtuantem*: nec præterea quicquam adferri video; cur ab *unguentaria arte* ſimilitudo ſit ducta: niſi quod *Bolduc.* ad *latas*, *lentaſque*, *ebullitiones* eam pertinere velit, quum plerique *confuſionem* & *commixtionem turbidam*, in genere tantum attendant. Excidiſſet ferme locum hunc tactum a *Fortun. Scaccho Sacr. Elæochr.* p. 109. ubi *falſam* pronunciat *explicationem*, quin *inſulſam*, quæ *ollam* inducit, *in qua commixta aromata concaleſcant*, *propterea quod oleum ob pinguedinem, tenacitatemque, nequaquam ferveat, ebulliat, commoveatur, aut aliquid agat, quo maris a ventis agitati imaginem referat. Omnino reſpici ad* Caldarium *aqua plenum, in cujus aquæ medio olla unguentaria ex artis ratione collocetur, quæ, caldario bulliente, ſic ſurſum ac deorſum jactetur, ut excitatis fluctibus iratum mare, flatibus tumidum, ventiſque agitatum, te conſpexiſſe diceres.* Conatus parum firmus. Contra ſcopum fingitur *mare iratum*, *ventiſque tumidum*; quum pingatur *magnitudo*, & *vis belluæ*, *bullitum in mari tranquillo excitantis:* ac proinde *Energia* illa, quam ſibi textui huic addidiſſe viſus Vir Erud. parum indigemus. Cl. *Haſ.* III. p. 77. *Crocodilum* hinc etiam gravat, negans *tam violentum eſſe motum ejus, quin potius ſine tumultu eum natare indepreuſum* &c. Ipſe ad *figuras* haſce explendas tria in *Ceto dentato* enotat. 1. *Eum in mari velociſſimo motu incedentem, æquor ab imo ita concutere, ut ad ebullitionem uſque effervescat in ſpumas.* p. 207. & 209. Eundem 2. *cum aquis per fiſtulam ejectis emittere magnam pinguedinis illius copiam, quæ* ſperma Ceti *vocitatur.* p. 210. Accedere 3. *quod ubi vulnerari contingat* Belluam, *lanceis per coſtas adactis, tantam ſanguinis copiam evomat, ut mare longe lateque rubeſcat* p. 211. 212. Ex his

23 Poſt ſe lucere facit viam: reputat Abyſſum in canitiem.

24 Non

23. אחריו יאיר נתיב יחשב תהום לשיבה׃

24 אין־

his omnibus *eum maris conſpectum* redundare cenſet Vir Doctiſſ. *qui cum unguento pigmentarii* jure meritiſſimo conferatur. Poſterius non ſatis reſpondet feriei. Priora ad rem facerent, ſi *Orca* intenderetur. Videamus IV. quid *Allegoria* datura ſit. Nimia mira *Philip. Mare eſt hoc ſeculum, quod Diabolus ita accendit concupiſcentia carnali, ut ferveat ad amanda terrena. Si autem in bonam partem* unguenta *intellexerimus, ut* gratias *Sanctorum* ferventes h. l. *interpretemur*, a contrario *Diabolus id agit, ut homines præſentis vitæ deſiderio quaſi quibuſdam ſuccenſionibus flammeis ardeſcant.* Subjungit alias adhuc argutias aliorum, ad *Verſ. Græc. Ferveſcere facit abyſſum, ut vas æneum; æſtimat ſicut delictum:* ἐξάλειπτρον habent LXX. quod eſt *vas unguentarium*; pro eo ſarcinatores expreſſere *deletum*, (*delictum* nihil eſt) ut inde exſculperent, *Diabolum putare, mare mundi de Divina memoria eſſe deletum; & ſe perpetuo ejus imperium eſſe obtenturum* &c. In *Gloſſ. Ordin.* habemus, *per* mare *vita ſecularium, per* profundum *altæ cogitationes eorum exprimuntur.* Profundum *hoc ut* ollam ferveſcere *facit, quando animos reproborum in perſecutionem Electorum inflammat. Tum autem* quaſi unguenta bulliunt, *quod quicquid agant ex iniquitate perfidiæ, pro veritate rectæ fidei ſe agere ſuſpicentur. Bene olet iis, quod Zelo religionis exercent.* Proh lecythos, & pigmenta! *Explic. Gall.* ſubtilius quid miſcuit, dans, *velut opificium unguenti.* Primum omnium in *Literam* inſurgens, *Vel monſtroſiſſima,* inquit, *Balæna atomus eſt ad totum mare collata, & violentiſſima etiam commotio, quam excitare poſſit, nihil eſt ratione vaſti Oceani. Eſſet itaque* infinita *quædam* exaggeratio, *& exacti nihil in* literali *ſenſu* &c. *uſt in* figurato *omnia exactiſſima.* Mare *ſæpiſſime depingit* ſeculum *in Prophetis, propter motus, & tempeſtates* &c. *Hujus turbandi poteſtas Dæmoni permittitur a Deo; per ambitiones, diffidia, odia, bella* &c. *quæ mundum conſtituunt velut Ollam bullientem. Sternuntur tamen nonnunquam deſubito hice fluctus, ut quum ignis aquæ ſubtrahitur: interim manent intus in animis fervores, & æſtus; haud ſecus atque* unguenta cocta *calorem diu retinent, atque identidem bullas cient, quantumvis ab igne remota.* Ingenioſius, credo, quam ſolidius. Quiſque interim ſuo gaudeat. Notetur V. nimis ſtudioſe urgeri *Mare*, ac ſi *univerſum*, qua late terras ambit, intenderetur. Nihil tale in textu. Sufficit *ebullitio fervens* in *mari excitata*; & quidem, ut omnino exiſtimarem, *lentior*, quod ſimilitudo *Coctionis unguentariæ*, ſive מרקחה ſit *olla*, ſive quod malim, *ars unguenta decoquendi*, aperte illuc ducat. Hoc adſpectu *Crocodilo* plus juris in hunc verſum, quam *Balænæ*, aut *Orcæ*: adjecto præſertim *odore* illo *fraganti*, quem & *merſus poſt ſe relinquere* dicitur. Certe *graviores motus, fluctuſque*, volvunt *Cete*, quam ut cum *Coctione lenta* queant comparari. *Draconi* adhuc congruentior forte imago. Si ים *Mare* ad *Fluvios* reſtringatur, & *Lacus*, nulla plane difficultas eſt; nam eos certiſſime intrant *Dracones. Ita Plin.* L. 8: 12. tradit *Dracones in amnibus merſos inſidiari bibentibus Elephantis* &c. Et *mare* ab iis intrari, patet ex *Plin.* iterum L. 8: 13. *Narratur in maritimis Æthiopum Dracones quaternos, quinoſque, inter ſe Cratium modo implexos, erectis capitibus velificantes ad meliora pabula Arabiæ vehi fluctibus.* Id non ſolum de *paluſtribus*, ſed & de *montanis*, refert *Philoſtr.* in *Vit. Apoll.* 3: 8. ubi legas, *Dracones qui montes habitant ad mare Erythræum, ſæpe in illud deſcendere, &* πλεῖν ἐπὶ πολὺ τοῦ πελάγους *in pelagus longiſſime velificari.* De *Behemotho, Elephante*, dictum erat; *flumina* ei ſatis *familiaria* quoque, & grata. De *Dracone* nunc, alio *Animali terreſtri*, ſubtexeretur, ipſa quoque *Maria* tentari, atque tranſmitti a *ludibundo* veluti, & laſciviente, cui volupe, inter natandum *aquas flatu virulento oris tingere*, atque *Ollam* quaſi *Pharmacis & venenis* omne genus *refertam* in profundo miſcere.

Verſ. 23. Pro *Crocodilo* I. *Boch. Pone ſe lucidam reddit ſemitam; habuerit* quiſpiam *abyſſum pro Canicie.* Has figuras docte illuſtraus, apponit. *Videri poſſit proprium maris, cum Homerus toties* Πολιὴν ἅλα, θάλασσαν,

ἁλὶ, *canum ſal*, *mare*, dixerit, i. e. *album propter ſpumam:* ſecundum illud, κηρμῇ δ' ἀιὶ ἐλελυγμένος κέλευθα *longæ viæ albeſcebant*: quod *Catullo*; *Tortaque remigio ſpumis incanuit unda*: & *Manilio*, *ut freta caneſcunt ſulcum ducente carina* &c. *Nihil tamen eſt quod nos cogat hæc ad* mare *referre*; *cum* lacus *etiam &* amnes *ſpuma caneſcant*. Nullum dubium: ſed an tam *violentus* ſit *Crocodili natatus*, ut his figuris locus detur, id vero addubitari merito poſſit. תהום *Abyſſus* ad *flumina* quidem ſe præbet nonnunquam; ut *Eſech.* 31: 4. 15. & alibi: cum *delectu*, & *Emphaſi*, tamen hic poſitum vocabulum, apparet; ad *molem* ſimul, & *audaciam*, *Livjathanis*, *Abyſſum ſulcantis*, *ritu grandioris navigii*, expingendam. In *Balænam* propterea II. plurimorum collatus calculus: cum levi hac differentia, in priori inciſo, ſitne, *lucet ſemita*, an *lucere facit ſemitam*: in poſteriori, ſitne, *reputet* aliquis *Abyſſum in canitiem*; an, *reputat ille*, validiſſimus ſulcator maris &c. Cl. *Schmid.* hoc dubium tangens, adjecit, *Malim dicere*, *verba Neutra apud Hebræos nonnunquam exponenda tranſitive*; *ut* cogitat, *ſit*, *facit ut cogitetur*, *reputetur*. Genus mihi quidem incompertum. Alterum, quod idem Vir Doct. ſubjunxit, *Ille* apud ſe *cogitat*, ſe facturum *ut Abyſſus fiat canities*; paulo commodius: ſed tunc *Ellipſis* potius dicenda, vel *locutio prægnans*. Imperite *Jarch.* hanc *canitiem* detorſit ad *infirmitatem* חלשות, quaſi *Monſtrum* diceretur *aquas mole ſua debilitare*. Diverſo acumine *Nachmanides*, quod *longam ætatem ſe in Abyſſo acturum eſſe ſciat*, *in extremam uſque canitiem*. Portenta! Portentoſe etiam LXX. τὸν δὲ τάρταρον τ' ἀβύσσου ὥσπερ αἰχμάλωτον. Ἐλογίσατο ἄβυσσον εἰς περίπατον. Ne commodiſſime quidem *Vulgat.* anſam præbiturus *Allegoriis* parum ſubidis: *Poſt eum lucebit ſemita*; *æſtimabit Abyſſum quaſi caneſcentem*. Cl. *Haſ.* III. poſtquam *Crocodilo* hinc litem moviſſet p. 79. pro *Orca* inſtat p. 213. 216. atque *ſemitam lucidam* refert iterum ad *pinguedinem*, *quam grandiores hi piſces continenter emittant* &c. *Abyſſi* autem *caniciem* ad *albicantes ſpumas*, *quas longiſſimo tractu poſt ſe relinquant*. Formulæ Poëtis adamatæ exempla copioſa ibidem proſtant. *Allegoriam* IV. hic attigit etiam *Merc.* *Hæc noſtri ad* Satanam *referunt qui omnia in mundo miſcens*, *poſt ſe manifeſtam viam relinquat*, *& aperta ſigna vaſtitatis*, *quam inter homines facit*, *ut quotidiana docet experientia*. Probavitne? Neſcio: vix crediderim. *Philippus* plane ruit, ad prius Colon ex LXX. inducens *mundum in Tartarum abyſſi incluſum cum Diabolo*, &c. &c. *qui tunc reſipiſcens quæret reverti ad Deum*, *quum ei tempus pœnitentiæ non erit*. Hanc *converſionis* innui putat *ſemitam*, *quæ ſera pœnitentia illuceſcat*. Ad poſterius hæc adſcripſit. *Diabolus arbitratur mundum ſeneſcentem*, *& inveteratum in peccatis*; *neſciens adventu Domini a peccatis liberandum*. In *Gloſſ. Ordin.* *Semita poſt Leviathan lucet*, *quod quorum corda penetrat*, *eorum opera prodigiis illuſtrat*, *ut in Euang. dictum*; *ſurgent Pſeudoprophetæ* &c. Item: *Abyſſus pro judicio*, *ſenectus pro finis propinquitate ponitur*: *æſtimabit itaque* abyſſum ſeneſcentem, *quod reproborum corda ſic fatuat*, *ut ſuſpicionem eis de venturo judicio*, *quaſi finiatur*, *infundat*. Clarius fiet ex *Lyran.* qui *ſeneſcentem abyſſum* exponit *impotentem ad abſorbendum*; *nam*, inquit, *facto videtur contemnere abyſſum Divinæ ſapientiæ*, *tanquam ſuas nequitias ignorantem*, *& ad puniendum impotentem &c.* Vix oculis meis credo, talia legens. Tolerabilius ad prius Colon idem *Lyran.* *Sicut naves tranſeuntes dimittunt veſtigium ſui tranſitus per aliquod tempus*; *ſic etiam Cetus dimittit poſt ſe longum & magnum veſtigium*: *per quod deſignatur quod turbationes a Diabolo concitatæ in hoc mundo non cito ſedantur &c. &c.* Ad hoc filum decurrit *Explic. Gall.* niſi quod *Literam* plane ſecludat: *Quocunque Satanas tranſiit*, *veſtigia notari poſſunt*, &c. *Gaudet in aqua limpida ante*, *& tranquilla*, *ſpumas ciere*; *ſibique plaudit*, *quum pro naturali puritate mendacem inducit albedinem*. *Amat ſenectutis canæ imaginem etiam in mari*, *cujus ſe Dominum ſcit manſurum*, *ſi mundus non renovetur*. Bracteolæ. Nos V. notamus 1. נתיב non *ſemitam*, ſed *viam*, eſſe; & quidem *eminentem*, *conſpicuam*, *aggeratam* quaſi. Reſpondet 2. יאיר quod *tranſitive* malim *Lucere facit*. Ea imago 3. nimis celſa pro *Crocodilo*: pro *Balæna*, aut *Orca*, eam non abnuerem. Non minus tamen *in Draconem*, *mare longis*, *lentiſque*, *tractibus ſulcantem*, convenire videtur. Suſpicor 4. in שיבה *cana ſenectute*, cum *fluctu caneſcente* contineri luſum venuſtum in *ſenectutem ſerpentis*, τὸ γῆρας, ſive *vernationem*,

24 Non eſt ſuper pulvere ſimile ei: qui factus ut ſit ſine metu.

25 Om-

24 אין־על־עפר משלו העשו לבלי־חת :

25 את

& *exuvias*; id eſt *membranam* quam dicitur *deponere*, quum *vere novo novus emicat*;

—— *Liber ſenio*, & *ſqualentibus annis.*

Ad hanc rationem 5. יחשב omnino rediret ad ipſum *Draconem*, qui *Abyſſum albicantem poſt tergum longo tractu relictam reſpiciens*, *ſe videre credat membranam* veluti, *quam verni blanda ad ſpiramina ſolis lætus*, & *laſciviens*, *exuere ſoleat*. Cenſeri poſſit argutius: nec valde pro conjectura pugno. Teneo tamen 6. vel ſine hoc luſu; *ipſe* Draco *reputat Abyſſum in canitiem*; i. e. *miratur tam longe vada cærula ad ſulcos*, *tractuſque*, *ſuos caneſcere.*

Verſ. 24. Jam cernitur certamen, atque inſignis clauſula, duobus verſibus adſtricta, Controverſiam decidere debebit. Verſio *Bocharti* I. ſic habet. *Non eſt ei ſimile ſuper pulverem*; *ita factum ut non atteratur.* Subdit. *Alii minus expreſſe*, in terra: *nam* ſuper pulverem *ideo dicit*, *ut ſignificet* reptilia, *quorum proprium* in pulvere *ſerpere Deut.* 32: 24. *Senſus ergo hicce videtur.* Reptilibus *quidem accenſendum* Crocodilum, *ob pedum brevitatem*, *quibus* reptitat *potius*, *quam* graditur: *a* Reptilibus *tamen hoc differre*; *quod cum illa pedibus obterere ſit obvium*, & *Serpenti dictum fuerit*, conteret *tibi Caput*, Crocodilus atteri *non poſſit propter ſquamarum duritiem* & *robur*. *Alii* לבלי חת ut eſſet ſine timore, *dant*. *Malui retinere primariam ſignificationem* ꝟ חתת, *quia de* Crocodilo *non uſquequaque verum eſt*, *cum metus eſſe expertem* &c. Occupat partim quæ objici poterant, partim devitat, ὁ πάνυ. Per *occupationem* 1. inſertum illud de *Serpente*, quod tamen hic neutiquam probarem: an enim omnes *Serpentes pede* poſſunt *atteri*? an & *Dracones*? Nemo dixerit. Mitto ſublimius ſpectare Oraculum illud. Largior ſubeſſe alluſionem ad *Literam*; ſed eam a Capitali ingenio huc tranſlatum iri nunquam expectaſſem. Haud dubie *Draco* tam parum *hominis pede conteri* ſe *patitur*, quam vel *robuſtiſſimus Crocodilus*. Per *devitationem* 2. ſubnexum alterum hocce, de *Origine* verbi חתת in *attereendo*. Inde *Metum* ductum nemo ambigit. Eum alii & hic intendi tenent, ſerie iſtam vim omnino exigente. Vir Magnus negat. Quare? quia *Crocodilus audaciſſimus* quidem *timido*, *ſed audaci timidus*, & *fugax*. Hoc vero eſt *Hypotheſi* velificari: nam *Metus* poteſtatem retinere omnia non ſuadent, ſed jubent. *Epiſc. Elienſ.* quidem *Bocharto* ſubſcripſit, in paraphraſi ponens, *ita eum factum ut pede conteri nequeat*: ſed Cl. *Cler. Crinſoz. Reim.* receptæ verſioni adhærent; nec ſcrupulum hinc oriundum tollunt; parum forte fidei habentes iis, quæ de *metu fugaci Crocodilorum* traduntur. Pro *Balæna* II. rationes quoque parum liquidæ. *Merc.* 1. *Non eſt ſuper pulverem* i. e. in terra, *comparatio ejus*; *factus eſt ſine terrore.* עשו *pro* עשוי. *Senſus eſt: non eſſe ne in terra quidem*, ubi robuſtiora animantia, *ullum quod fortitudine cum eo certare queat: nam in* aquis *nullum par habere ex dictis abunde apparet.* Languet Antitheſis iſta inter *Mare*, & *Terram*; & parum moveor *Rabbinorum* ſubtilitate Philoſophica, *quæ* terreſtria aquaticis *robuſtiora* infert; quod humor ſolvat, & infirmet. Monet, alios 2. dare, *Non eſt ſuper pulvere dominatio ejus*, i. e. *non in terra regnat*, *ſed in mari.* His præitum a *Symm.* Merito ſpretum. Utramque vim vocis משל expreſſit *Vulgat.* 3. *Non eſt ſuper terram poteſtas*, *quæ comparatur ei. Qui factus eſt*, *ut nullum timeret.* Si *Codurc.* audiamus, habebimus, *in mari quidem eſſe*, *qui cum illo componi poſſit*, (*ut ſunt multa immania corpora Cetacea*) *ſed in terra nullum eſſe tantæ molis animal.* Si *Pined.* hic erit ſenſus: *Neque* in mari, *neque* in terra, *quidquam ei conferri poſſe. Tum* in terra *nullum eſſe quod ceterorum dominatum exerceat ſine controverſia:* Leonem *enim ſuperari* ab Elephanto; Elephantum *a* Rhinocerote. *At* Leviathan *ſine controverſia Domina-*

natum exercere in cetera aquatilia &c. Non crediḍiſſes, huc decurſum iri. Magis adhuc ſe induit *Vavaſſ.* ad ultima notans: *Quem metuat, qui terrori eſt omnibus? Atque ita res erat primis, credo, temporibus: nam nunc quidem minus difficile capere* Balænam, *& adictum deligere* &c. &c. Certiſſimum ſane *Balænarum animos* non reſpondere *corporis moli*; ac proinde ſtare etiam nequit quod *Jun. & Trem.* 4. exhibent: *Non ſunt in pulvere comparanda ei, quæ agant intrepide.* Nihil in notis adjectum. הֶעָשׂוּ arceſſite, *quæ agant*; quaſi ה eſſet *relativum*, & עָשׂוּ *form. præterit.* Non video quid voluerint, niſi, *ne intrepidiſſimas* quidem *feras terreſtres, marinam hancce animis æquare.* Abſonum ſentiens *Cocc.* 5. hinc tandem *univerſæ Hypotheſeos* ſuæ *firmamentum* elicit, inſinuans, *ignorare totum argumentum hujus extremæ orationis, qui hunc & ſeq. Vſ. non recte explicet.* Contendit ergo *Limitationem immanitatis* indicari; ad quam obtinendam reddit, *Non eſt in pulvere poteſtas ejus, qui factus eſt ad non timorem.* Id urgens, *quantillum eſt*, inquit, *dici quod Leviathan non habeat* parem in terra? *Longe aliud hic agitur. Divina Providentia indicatur, quæ* Soli Salique *limites diſtinxit; &* Cetum *privavit iis membris quibus* in pulvere *uti poſſet; quamquam alias tale animal ſit, quod ad vivendum* in ſolo *aptiſſimum eſſet. Hac re efficitur, ut nullam habeat* in ſicco *poteſtatem.* Pulvis *enim homini datus: atque etiamſi ſæva animalia in eo degant, Deus tamen vel locum eis ſuum attribuit* &c. *vel molem eis & vires non dedit tantas; vel eas homini parere coëgit* &c. *Quorſum?* ut nulla eſſet, niſi a magnis ſceleribus, in pulvere conſternatio? *ut homo jucunde vivere poſſet, & Deo ſervire, ac proximo miniſtrare.* De *Allegorica* applicatione, quam verbulo ſubnectit præcl. *Interp.* infra dicetur. Habes quod *num.* 2. attigi ex *Merc.* ſed ita mutatum, ut plane novam faciem induerit. Multa in his longius adducta. Non capio *a.* qua ratione *Balæna* dicatur *animal aptiſſimum ad vivendum in ſolo. b.* De *limitatione poteſtatis* agi ergo, prout *Mari & Ceto cuſtodia oppoſita* dicitur, *Cap.* 7: 12. parum veriſimile. *c.* Nunquam Magn. Interp. huc venturus fuiſſet, niſi *Vſ.* 3. poſuiſſet, *ferociam limitatam Leviathanis* hoc *Capite* deſcribi, ut *argumentum Providentiæ*, & *Curæ* res noſtras *complexæ*, in quam recumbere ſit quam ſecuriſſime. *d.* הֶעָשׂוּ *qui factus*, referri ad *pulverem*, concedi nequit. *e.* Ne quidem conceſſerim *Pulverem* hic eſſe *Terram. f.* Denique in aliud genus eſcenditur, quando *pulvis* proponitur *factus ad non-timorem: ut pii jucunde* in terra *vitam degerent.* Longe petita, & coacta, 6. quæ Cl. *Schmid.* promit. Primo, ל ante מָשְׁלוֹ ſubaudiendum cenſens, dat, *Non eſt ſuper terra ad comparandum ei: factus eſt ita, ut ſit ſine timore.* Mox addit, *ne hoc quidem ſatisfacit. Quare enim Deus tantum memoraret ea quæ* ſuper terra; *& non potius quæ* in mari, *longe majora?* Bona objectio. Mallet itaque עָפָר *pulverem* pro *loco humili*, qui *altitudini* opponatur: & מָשַׁל pro *dominari*; *in* h. ſ. *Nec ille in* humilibus *tantum* locis, *in fundo maris ſcil.* dominatur, *timens* alta, *eoſve* piſces, *qui in ſummis aquis verſantur. Minime vero. Etiam* in ſummo mari *libere & ſine omni terrore dominatur* &c. Non deberent talia excidere poſſe bonis Interpretibus, alios tracturis. Subdit poſtremo, ſi ſimilitudo *placeat*, terram *pro toto globo terreno ſumendam.* Cur? ut locus fiat & *mari* videlicet: atque illud *nec in mari, nec in terra*, obtineat, quod *Merc.* aliique volebant. Non pœnitet operæ impenſæ, quia jam planiſſume mihi compertum, *Balænam* hinc removendam. Ne *Orca* quidem III. ſatis juris in hanc ſedem habere videtur. Cl. *Haſ.* vertens, *non eſt ſuper pulvere, quod aſſimiletur ei; factus ſine timore*; id ita declarat. *Non eſt animal, quod robore, magnitudine, violentia, ferocitate, ac velocitate, huic* marinæ belluæ *comparari queat: neque* in mari, *neque* in terra, *quæ* pulvis *phraſi Poëtica.* Habes quod *Merc.* ſupra; non commodiſſimum ſaltem, dubiove exemtum: nam detur, *pulverem* pro *terra* poſitum, ut *Cap.* 8: 19. & 5: 6. ubi hunc ipſum locum adduxi; manebunt ſcrupuli haud leves. Nempe 1. *quantillum id?* dicam cum *Cocc.* 2. cur cum *terreſtribus* tantum collatio fieret? Objectionem hanc ex *Schmid.* ſibimet movens Vir Doctiſſ. aliter eam reſolvit; *quia forte* in *mari occurrunt alia cetorum genera necdum ſatis cognita,* πλήθει τε καὶ μεγέθει, *quorum magnitudo, & moles, cum illa* Orcæ *contendi poſſit; id quod de nullo animali* in terris *dixeris* &c.

25 Omne altum adſpicit: ipſe Rex ſuper omnibus feris eminenti corpore, & acri viſu, præditis.

25 את כל־גבה יראה הוא מלך על־כל־בני־שחץ׃

Cauſa non firmiſſima, quæ aliter defendi nequit. Pro *Allegoria* IV. *Explic. Gall.* ſic concludit. *Non agitur amplius de* Mari. *Spiritus Dei ejus loco* Terram *ſubſtituit: inculcans hoc pacto, nec* Mare, *nec* monſtrum marinum, *ad Literam capiendum.* Hinc porro ſubſumit. *Nihil ergo* in Terris *Dæmoni ſimile. Nulla vis humana ejus vires æquat. Audacia quoque furori, & impietati, par: ne Deo quidem cedere obſtinata.* In notulis *Criticis*, quæ interſperſæ, dubitatur, ſitne *qui factus*, an *quem fecerunt*; *imperſonaliter.* Ita & R. *Levi.* Neutrum *Dæmoni* aptum. Invenit tamen viam *Philipp. Qui factus eſt*, exponens, *qui voluntate propria liberi arbitrii in ſuperbiam elatus factus eſt ita, ut nec ipſum Creatorem ſuum timeret.* Ad prius habet, *nullam creaturam eſſe tantæ potentiæ*, ratione *naturæ Angelicæ*, ſcil. Itemque, *nullam creaturam peccatricem tantæ malitiæ, ideoque in utraque re nullum ei poſſe comparari.* In *Gloſſ. Ordin.* eſt, *ſi beatitudinem perdidit, magnitudinem non amiſit; quatenus omnia humana ſuperat; etſi meritis Sanctorum ſubjaceat.* Plura dabunt *Gregor.* & *Nicet.* Contrario adſpectu *Cocc.* noſter, *limitatam Diaboli potentiam, & malitiam*, hinc elicuit, ut העשו *qui factus*, ad *pulverem* ſeu *terram* redeat; q. d. *quamquam pii videant robur Diaboli, & latiſſimum ejus* in mundo *imperium; ſæpe etiam cum ipſo confligendum habeant; eos tamen agnoſcere debere, quomodo Deus ejus poteſtatem reſtrinxerit; quod & in Jobo factum; qui abſque eo vivus deglutitus fuiſſet.* Quid obſtet, ſatis indicatum. Nobis V. omnia pro *Dracone* jam videntur militare. 1. *Pulvis* עפר aperte ad *reptilia* nos ducit, qui *ſuper pulvere verſari* dicuntur *Deut.* 32:24. Inde locutio ſignata *pulverem lambere inſtar ſerpentis.* Grande item, *Amos.* 2:7. השאפים על עפר ארץ *qui imminent* noxio adflatu, *ſuper pulvere terræ, in Caput pauperum.* Qui more *Serpentum*, & *Draconum*, *flant, biantque, pauperibus ſorbendis imminentes.* 2. משלו *comparatio ejus*, pro *aliquid ſimile*, aut *par*, extra dubitationis aleam locatum, ſolenni formula *Arabum*, qua مثلة *ſimilitudo ejus* omni pagina pro *ſimile ei* occurrit. Attigi ad *Cap.* 13: 12. Hinc 3. pro *Dracone* character ita eminens, & expreſſus, ac ſi *præſentem* cerneremus, *Non eſt ſuper pulvere ſimile ei*; eſt *vaſtiſſimus* & *monſtroſiſſimus*, abſque controverſia, in *genere ſerpentino.* Non diſcutio hic, denturne *Dracones bipedes*; quod *Aldrovand. Kircher.* aliique tendunt, negante *Boch.* H. 2. p. 453. Sufficit mihi *plurimos* ſaltem *pedibus carere*; quique eiſdem, ſi forte, præditi, tam humiles eos habere, ut non *gradi*, ſed *ſerpere*, dicantur. Hoc & de *Crocodilo quadrupede malo* ſupra *Boch.* obſervavit; qui *Serpentum generi* hoc nomine quoque inſertus, *Draconi* principatum dubium nunquam fecit. Serpens ad *Bagradam*, cujus corium *Romæ* ſpectaculum præbuit, CXX. pedes implebat. *Æliano* H. A. 2: 21. *Æthiopia* eſt *Mater Draconum* μεγίϛων μεγίστων *qui ad triginta orgyias excreſcant, Elephantorum interfectores.* Mitto prodigioſiora. Quid, quod etiamſi 4. daretur, verti poſſe, *Non eſt ſuper terra ſimile ei*, vel ſic *Draco* regnum obtineret? *Lucan.* L. 9. *Pharſ.*

Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones.
—— armentaque tota ſecuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros:
Nec tutus ſpatio eſt Elephas, datis omnia leto.

Hic 5. κατ' ἐξοχὴν העשו *factus ille*, pro עשוי, ad formam *veterem*, a *Rad.* עשו *ultima Vaw*; qua de re alibi dictum; *factus ille*, inquam, *ut eſſet ſine terrore.* Hoc de *Crocodilo* adfirmari non poſſe, faſſus ipſe *Boch.* Multo minus quadrat in *Balænam.* In *Orcam* conveniret, ex relatione Cel. *Haſ.* p. 13. at reliqua non reſpondent. In *Dracone* omnia *terrente*, quemque viciſſim nihil *conterreat*, res plana: ut huc jam lances magno momento propendere reperiantur.

Verſ. 25. Character perilluſtris; qui complet, & coronat, latentis monſtri indicium. Cauſa I. *Bocharti* vix ſe ſuſtinet. Reddit, *Quic-*

Quicquid altum deſpicit: Rex eſt ſupra omnes filios elationis. i. e. *etiam ea animalia quibus corpus procerius, & crura longiora, contemnit; & regnat in illis majorum virium fiducia.* Nempe *Crocodilus* maxima quæque *uno ictu caudæ ſternit*, inquit ὁ πάνυ, *camelos; equos., juvencos* &c. Adjicit, בני שחץ *filios elationis* opponi iis, qui על עפר *ſuper pulvere* ſunt, *reptilibus*, *Vſ. præc.* Nullus ambigo. Sed eo ipſo liquet *Crocodilum* non pingi, qui *omnibus filiis elationis*, i. e. *proceritatis animoſæ*, ac *ſuperbæ*, *par* ferri nequit. Cl. *Cler.* quidem annotavit, *Crocodilum omnes Belluas, ne maximis exceptis, aggredi, & vincere, idque exemplis probatum a Boch.* ſed *Hierozoicon* inſpicienti parebit, nimis liberaliter hæc aſſeri. Subjungit, *non abſurde conjecerit quis, punctandum* יְרָאֶה *terrebit, in Pihel*; *a* יָרֵא *timuit.* Citatur 2 *Sam.* 14: 15. יֵרְאֻנִי *terruerunt me:* & *Neh.* 6: 19. לְיָרְאֵנִי *ad terrendum me.* Horum forma, & ratio, manifeſta: ſed quomodo hinc יְרָאֶה *fut.* in *Pihel* eſſe queat, non exputo. יְיָרֵא ſaltem exarandum fuiſſet. Pro *Balæna* II. item nutat res. *Merc.* 1. *Deſpicit quicquid aut* in terra, *aut in* mari, *elatum, præ ſe, quum cetera facile vincat, & inter robuſta ac ſuperba animantia principatum teneat.* Subjicit 2. *Anguſtius eſt, quod Chald. & Græc.* filios elationis *ad aquatilia retulerunt: ſicut & Ab. Eſra; qui prius etiam anguſtius intelligit, quum ille* ſeſe in mari *effert, videre facile ſub ſe poteſt, quicquid* in mari elatum; *tam alte ſe attollit.* Reſpexit, credo, *naves*, & alia. Certe ita *Steuch. Eugub. Cum caput undis extollit, præcelſas malos navium exæquat.* Rejicit *de Pined.* 3. atque τὸ *Videt*, cum *Merc.* aliiſque ad *deſpicientiam* referens, ait, *Balænam eſſe ſuperciliosam, & torvum quid in adſpiciendo præferre; quaſi præ magnitudine ſua ſub ſe cuncta deſpiciat.* Quæſitum. *Grot.* 4. monet شخص שחץ *Arabibus eſſe emergere*, ſenſumque; *Regnum obtinet in omnia quæ e mari emergunt.* Videtur *maris belluas* ſignare. *Codurc.* 5. *Filios elationis* & *ſuperbiæ* dici vult *Leones*, *Pantheras*, *Urſos*, quin *Thoes*, & *Lupos*, *inter terreſtria*, ut & *aquatica quam plurima.* Cl. *Schmid.* 6. metuens ne ſatis amplum ſit, includit quoque ipſos *homines.* Quanta in his fluctuatio non ſolum, ſed & imbecillitas? *Cetus Rex ferarum*, *Rex hominum*, meo quidem judicio, caret gratia, caret ſpecie. *Rex aquatilium* ferri poſſet, ſed pro *Balæna* ſaltem is titulus nimis magnificus. De *Orca* mox videbitur. In alia omnia itum a Cl. *Cocc.* 7. ſic vertente: *Qui omne altum videt, is eſt rex ſuper omnes filios ferociæ.* Cenſet, ab *Hypotheſi* ad *Theſin* referri quod *Vſ.* præc. dictum erat, *de Limitatione immanitatis hujus belluæ: lapſoſque, qui de Leviathane verba hæc accepere.* Redit ipſe ad *Cap.* 40: 7. 8. ubi Deus juſſerat *Jobum adſpicere omne celſum & humiliare. Id hominis non erat, ſed ſolius Dei. Hoc exemplis manifeſtiſſimis* Behemothi & Leviathanis *inculcatum: unde efficitur coërcitionem omnis ferociæ Deo competere.* Ad *Allegoriam* quomodo traducatur, infra indicabitur. Nunc teneatur pro *Litera*, ad *Deum* ex mente præcl. Interpr. referenda hæcce, *Qui ut ſolus altum videt*, ita *Rex* dici poſſit *ſuper omnes filios ferociæ.* Exiſtimat *tenebras offuſas interpretibus omiſſione relativi, quæ tum crebra, ut pœne verbum loco participii ponatur:* Non plane negem: nec tamen genus, quale hic requiritur, ſat liquidum. Sed obſtant graviora; & *limitatione* illa, quam ſuppoſuit ὁ πάνυ, non admiſſa, ne hocce quidem, utut ingenioſum, ſtare queat. Cl. *Haſ.* III. ſubtilius *Regis Regum* titulum induxit pro *Orca*; notans בני שחץ eſſe *Leones.* Sic habebat vetus opinio, cui obviam itum a *Boch. Hieroz.* 1: 719. ubi ex شخص mavult *Filios proceritatis*, vel &, *ſuperbiæ.* Etiam ſic *Orcam* infert, *tantæ proceritatis*, ut *inter reliquas maris belluas primatum obtineat.* Addit, ad reliqua ζῶα ὑπερέχοντα, ipſumque adeo *hominem*, etiam poſſe traduci formulam: *certum* quippe, *nullum in terris animal cum ea æquiparari poſſe.* Eſt quod in hiſce deſideres, ſi relegas quæ ad *Vſ.* præced. dicta. *Allegoria* IV. ſecundo nunc flumine vehitur; ad *Verſ. Vulgat. Omne ſublime videt; ipſe eſt Rex ſuper omnes filios ſuperbiæ.* Quid *Gregor. Philipp.* aliique in *Diabolum* hinc congeſſerint, facile eſt divinare. *Explic. Gall.* confidenter, *verſus hic, junctus præcedenti, quaſi clavim tradit omnium*

& redarguere poteſt eos, quibus leves quædam convenientiæ cum Balæna *oculos præſtrinxerant. Non amplius quærendum, quodnam* Monſtrum *deſcribatur. Eſt Rex ſuperborum*; *eſt* ſuperbia *ipſa. Eſt falſus* Amor gloriæ & independentiæ. *Eſt Auctor cupiditatis oculorum, & faſtus vitæ* &c. *Huic vincendo nihil aliud admovebo quam humilitatem & paſſiones meas ignominioſiſſimas* &c. &c. Sufficit filum, ut de reliqua tela judicium feratur. Ad בני שחץ monet, ſtare non poſſe *Filios emerſionis* quos *Grot.* induxit; quod *Cap.* 28: 8. nihil tale quadret: *filios leonis*, vel *ferociæ*, potius tenendos, atque *Leones* pro *ſuperbis*, & *tyrannis*, poſitos. *Merc.* hic adſcripſit: *Noſtri ex hoc loco collegerunt totam hanc deſcriptionem ad* Satanam *pertinere*; *quod ad extremum* Rex ſuperborum *vocetur. Sed ego ad literam malo accipere* &c. Ex hypotheſi Cl.. *Cocc.* neutiquam *Literam* excludentis, ſimul *Allegorice* ſignificatum, *ſi aliquouſque Diabolum laſcivire permittat Deus, id eo fieri ut Ipſe Solus cognoſcatur* Rex ſuper omnes filios ferociæ, *qui impios benigne toleret, ſancte abutatur, potenter coërceat, ſapienter regat, juſte puniat* &c. Nobis V. hi Characteres *Draconem* ſignatiſſime pingere videntur. Is revera vel *deſpicit* ex alto, ſi arduus ſeſe attollat, *quicquid ſublime*: vel *adſpicit*, oculo torvo, audaci, *imperterrito* ſimul, ſimul *terrorem incutienti*. Nihil tam *altum*, *ſublime*, *ſuperbum*, quod non *Draco aggredi* ſuſtineat *Oculo irretorto*, & *fulminante*. Ad prius ſpectat hocce *Ovid. Metam.* 3.

Martius anguis erat, criſtis præſignis & auro.
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno.
Treſque vibrant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſos ſaltu ſinuatur in arcus.
Ac media plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus ——

Ad poſterius pertinet celebris illa apud Veteres pugna *Draconis* cum *Elephanto*, ad quam *Vſ. præc.* & *Lucan.* alludebat. *Plin.* L. 8: 11. *Bellantur cum Elephantis perpetua diſcordia Dracones, tantæ magnitudinis, ut & ipſos circumflexu facile ambiant, nexuque nodi præſtringant. Commoritur ea dimicatio: victuſque corruens.* Elephas, *complexum elidit pondere.* Sequenti *Capite* additur, præter alia curioſa, *tantos eſſe Dracones, ut totum ſanguinem* Elephanti *capiant, itaque* vaſtiſſimam illam Molem *ab iis ebibi*, *ſiccatamque concidere*: *& Dracones inebriatos ſic* demum *opprimi*, *emorique.* En *Naturæ ſpectaculum*, *ſibi paria componentis!* quod forte occaſionem dedit tranſitioni a *Behemotho* ad *Leviathanem*. Vides juſto titulo appoſitum, *Hunc eſſe Regem ſuper omnes* בני שחץ *filios ferociæ*, vel *proceritatis animoſæ, acri & intento oculo ſeſe inſerentis*: prout formulam explicatam dedimus *Cap.* 28: 8. In *Camuſo* ſic declaratur

شخص بصره اي فتح عينيه
وجعل لا يطرف بصره

Verbum שחץ *in viſu, eſt, oculos ita aperire ut inconniva ſtet acies, ne nictans quidem.* Iſta vis elucet ex ſerie univerſa: & jam cernere licet admirabilem plane picturam *Leviathanis, ad pulverem* quidem a Deo *abjecti*, *ſed omni ſublimi* tamen *animali ſublimius ſeſe efferentis*, & *feras proceritate*, *animoſitate*, *oculorum acie*, *terribiles*, *conterrentis*, & *devincentis.* Ab *acerrimo viſu* nomen *Draconi* factum, neminem fallere poteſt. *Acutum cernere ut Serpens Epidaurius*, in proverbium abiit. *Oculi & palpebræ auroræ Vſ.* 9. inducti: quippe cui *vægrandia in fronte lumina ſcintillent*; quibus nihil par, aut ſecundum, reperiatur.

Ibid. Quum ad *Leviathanis* examen acceſſi, vix ſuſpicabar pro *Dracone* tandem ſummam a me colligendam fore. Multos quidem colores cernebam, *Draconis* vivam imaginem ſubjicientes: ſed omnes adeo liquide ſe daturos, non expectaram: & præſertim necdum compertam habebam *infirmitatem* aliarum *Hypotheſium*. Nunquam quidem *Balæna* placuerat: ſed in *Crocodilo* olim aſſenſeram Magn. *Bocharto*: donec Clar. *Haſæus* eam cogitationem non adimeret, ſed magnopere labefactaret. Ab eo tempore dubius ferme pependi, &, ut præmonui, liber plane, atque integer, hanc cauſam ex *Scopo*, & *nexu*, diſcu-

diſcutiendam ſumſi. Apparuit inde, extra fines ſæpius itum; quin & *Hypotheſi* inſervitum. Limpidior, tutiorque ſimul, ratio, quam ſecuti ſumus, eo deduxit, quo verba, & ſententiæ, præiverunt; & adeo nihil datum antecapiæ opinioni, ut vere contra opinionem res ceciderit. Hac occaſione miranti mihi, cur *Draco*, cui tam multum in hanc deſcriptionem juris, vix ullos tulerit calculos, hæ fere rationes occurrunt. א Quod quæ de *Draconibus* eorumque *prodigioſa magnitudine*, & *reliquo terrore*, narrarunt, tum Veteres, tum Recentiores, videantur eſſe, *pergulæ pictorum*, in quibus *parum veri*, *plurima falſa*. Videſis *Hieroz.* p. 2. pag. 431.-433. ב. *Marinum* aliquod *monſtrum* deſcribi, perſuaſerunt ſibi omnes fere; tum ex introductione, ab arte piſcatoria, *Cap.* 40: *Vſ.* 20. 21. 25. 26. deſumta: tum *ex habitatione* ei inter *ſcopulos*, *fluctuſque maris*, ut videbatur, *aſſignata Cap.* 41: 21. 22. 23. Hoc Cl. *Haſæum* potiſſimum movit, ut p. 91. fatetur. ג. Quum *Merc.* aliique præclari Interp. *Draconem marinum* nominaſſent, eoque nomine apud *Græcos*, *Latinoſque*, adficeretur *piſcis non adeo magnus*, cui nihil cum hoc monſtro commune, magna conſenſione conſtitutum fuit, *Cetum* eſſe intelligendum, quem ob *vaſtitatem*, & *immanitatem*, cum *Dracone terreſtri* etiam *Eſajas Cap.* 27: 1. contulerit. Accedit ד. quod *Pſ.* 104: 25. 26. *Leviathan* haud dubie vel *Balænam*, vel *Orcam*, deſignare videatur: nam Bellua hæc ibi inducitur *ludens in mari magno*, velut in Elemento ſuo, ac ſede nativa: quum *Dracones* in *deſertis* potius ſtabulentur, *abditiſque montium ſpeluncis*. Adjectum ה. a Cl. *Haſ.* p. 91. *ſingularem* ſaltem *atque ordinariam illiuſmodi monſtrorum ſpeciem non reperiri in terris: qualem tamen omnino ſeries orationis apud Jobum exigat. Draconum autem illa* quæ narrantur *portenta*, videri potius *inuſitatos monſtroſoſque partus, ex inſolita ſeminis commixtione.* Ad hæc omnia perfacilis reſponſio. Ad א. per nos ſane licere ut plus quam dimidia pars narrationum de *Draconibus* amputetur: quippe qui nec *Alis*, quibus aëra tranare queant, nec *Criſtis*, nec aliis *Phaleris* indigeamus. Tenemus tantum, quod nemo in dubium revocat, dari *monſtroſæ magnitudinis Serpentes*, *aſperrimis ſquamis loricatos*, *rictu ingenti*, *triplici dentium ordine*, *Linguis triſulcis*, *ignito ſibilo*, *oculis fulminantibus*, *formidoloſiſſimos*. Tales *Dracones* ne jam ad *Geſn. Aldrovand. Kircher.* alioſque mittam, dabit ipſe *Boch.* H. 2. p. 428. ubi enotat ſeptem characteres, quibus *Dracones* תנינים, contractius תנים, a *Serpentibus* vulgaribus diſtinguantur. Ad ב. ſatis, ni fallor, facient, quæ ibi commentati ſumus. Ex iis conſtare poterit adeo non officere nobis iſtos colores, ut inſigne lumen potius ex hac ſententia hauriant, eique viciſſim firmamentum addant. Ad ג. obſervo miſſa *Homonymia* illa *Draconis marini*, quæ nihil ad rem, לויתן נחש עקלתון *Livjathanem Serpentem contortuplicatum*, abſque ulla dubitatione eſſe *Draconem Terreſtrem*, diſtinctum a התנין אשר בים *Ceto qui in mari*: ac proinde nobis ex eo loco nihil decedere, ſed contra multum roboris accedere. Ad ד. concedo, nomen לויתן, quatenus *tortilem*, vel *tortuoſum*, *ſorptorem* ſignat, etiam ad *magna Cete* poſſe transferri: ſed tamen contendo, ſi *Etymon* ſpectetur, in *Draconem* prius, propiuſque, illud competere, quam in *marina* illa *monſtra*. Ad ה. denique ſatisfieri putem per id, quod primo loco dictum, me non *extraordinarium* aliquem *naturæ abortientis partum* nunc ſpectare, ſed *ordinarium* illud *genus Draconum* تنانين ſive *Serpentum magnorum*, ut *Lexicographi Arabum*, & *Avicenna*, id vocabuli explicant, quod *Indiæ*, *Æthiopiæ*, *Africæ*, Oræ *Troglodyticæ* maris Rubri, *Arabiæ* quin imo, domeſticum, & frequens. Non urgeo nunc *Draconem* hunc *Arabiæ* incolam, *Jobo* notiorem videri poſſe, quam vel *Balænam*, vel *Orcam*; hoc enim genus argumentorum, quamvis magno ſæpe paratu lectionis, & eruditionis exquiſitioris, admoveatur, nunquam tamen firmiſſimum exiſtimavi. Nos ſola nitimur poteſtate phraſium; quas ſi quis ſimplicius, cumulatiuſque ſimul, applicare queat, ei palmam lubentiſſime deferemus. Ante quam manum de tabula, monere debeo, me, ſi ad *Vſ.* 4. 5. *Capitis* noſtri hunc exitum præſagiiſſem, plura daturum fuiſſe de *veſte* quaſi, aut *lorica*, qua *vultus Draconis* dici-

citur *obſeptus loco ſuperciliorum:* deque *vaſtiſſimo rictu*, & *terrore dentium*, qui *triplici ſerie digeſti*, non minus formidoloſe quam in *Orca*; eoque & *χάσματι λυσσήεντι* præditæ *πύλας ὀδόντων* apud *Nonn. Dion.* L. XXV. etiamſi fabuloſum cenſeam illud *Poſidonii*, de *χάσματι biatu*, *ὥς' ἵππεον δέξαιχ*, *qui equum cum ſeſſore recipere queat.* Conſimiliter ad *Vſ.* 6. 7. 8. aliquanto plauſibiliorem judicaſſem ſententiam, quæ *Robuſta Clypeorum* refert ad *Squamas.* Quamvis enim *Dentes* ſic figurari poſſe teneam, atque inde etiam pro *Dracone* luculenta exſiſtat imago, fatendum tamen naturam *Emblematis* magis ferri in *ſquamas grandiores*, *clypeorum inſtar conſertas.* Jam vero his totum *Draconem* ad *tergum*, ad *ventrem*, communitum, omnes teſtantur Scriptores; etiam *Clypeis*, propter *magnitudinem*, & *firmitatem*, eaſdem comparantes. Ad verſum 13. quoque inſtitiſſem in *Collum*, in quo *ipſum Robur pernoctat* veluti, atque *habitat*, quod ibi vel maxime *cataphracta* Bellua. Ad *Vſ.* 16. & *elationem terribilem*, omnia *perfringere*, ac *proſternere aptam*, non omiſiſſem ex *Sil. Ital.* 6: 185. de *Serpente* ad *Bagradam:*

> *—— Tantus ſub aſtra coruſcum*
> *Extulit aſſurgens caput.*

Item *Vſ.* 221.

> *At nemus arrectæ, & procera cacumina ſaltus,*
> *Exſuperant criſtæ ——*
> *Ut vero ſtrepuere tubæ, conterritus alte*
> *Immenſum attollit corpus, tergoque reſidens*
> *Cetera ſinuatis glomerat ſub pectore gyris.*

Hæc, & alia, deſcriptionis noſtræ membra, majori lumine, qui volent, deinceps perfundent. Nobis *Monſtrum* dediſſe ſufficit, quod *Literæ* vim, & dignitatem, per omnia ſuſtinere poſſe videatur; quodque cum *Elephanto*, tanquam ejus internecivus hoſtis, quin Victor, ſummo jure in unam orationem fuit intextum. Crediderim exstituros, qui cum *Litera* iſta *Allegoriæ* jus accreviſſe judicabunt: quando dubium nullum, quin *Draco*, *Serpens antiquus*, *Leviathan*, *myſtice* in Sacris occurrant. Agnoſco, & *Allegoria* non abſtinui *Cap.* 26: 12. quod ſeries, & Scopus, eam poſtularent. Hic alia res. Si cui ſecus videatur, conſenſum impetrabit, ſi ſine diſſenſu, diſſonantia, repetitione, confuſione, argutiis, & quæſitis ſubtilitatibus, inſignem hanc tabellam in claro, & vero, lumine collocare valuerit; per quod univerſo huic Libro acceſſione luculenta dignus finis imponatur. *Mercerus* ſic omnia ad propoſitum denuo revocat: *quod ſi tantæ ſunt & tam monſtroſæ hæ Belluæ, altera in terra, altera in mari, tantæque molis, ac roboris, ut eas tibi nulla ratione poſſis ſubjicere, nec hujus tantæ molis, ac roboris, cauſam perveſtigare, quid putas te contra me effecturum, qui hæc animantia tanta creavi, quod mecum poſtules contendere: aut quomodo ſperas penetraturum te in arcana mea, quum horum cauſam non habeas exploratam; & cum in his tantum pars aliqua meæ potentiæ, & perexigua portio, cernatur? Quid ergo de meis judiciis expoſtulas* &c? *Ex his ſatis argueris te placide temet manui meæ debere ſubmittere, nec ultra conqueri* &c. Vides varia inter ſe commiſta, & contexta. Ego unum illud teneo, quod ſupra expoſui; decentiſſima *Ironia* Noſtrum revocari ad ſenſum parvitatis ſuæ; ne Numen immenſum *Creatoris* provocare, & irritare, pergeret, qui vel ad *Creaturæ* conſpectum mortuus concideret, ſi cum ea in congreſſum ſeſe committere deberet. Redi ad ea quæ *Vſ.* 1. 2. 3. hujus *Capitis* adſtructa. Iis hanc coronidem attexere liceat. *Qui cum Deo contendere vult, ſeque in ſua cauſa juſtiorem ipſo Numine pervincere, is infinita ſane tum ſapientia, tum potentia, præpolleat neceſſe eſt: Omnemque rerum naturam, vim, rationem, moderationem, virtutem, cauſas, exploratiſſimas habere debet. Viſne jam videre, quid in hac palæſtra, & arena, valeas? abi & pugna velut pede, & manu, conſertis, cum Behemotho, aut Leviathane meo; teque in iis vincendis virum ſapientem, fortem, ſolertem, naturæ peritum, præſta.* Ni omnia fallunt, *alti* illi *animi Jobæi*, Deo digniore via, ac ratione, compeſci ſimul, ſimul componi, & ſedari, non potuere.

CAPUT QUADRAGESIMUM SECUNDUM.

Verſ. 1. ויען איוב את־יהוה ויאמר׃

2 ידעת כי־כל תוכל ולא־יבצר ממך מזמה׃

3 מי

Verſ. 1. ET reſpondit Jobus Jehovæ, ac dixit.

2 Scio, quod omnia prævaleas; quodque præ te molimen nullum præruptum.

3 Quis

Verſ. 1. Per maria, per fluctus, per ſcopulos, multum, diuque, jactati, portum jam non videmus, ſed tangimus. Eum ingreſſuris, vela tantum colligenda reſtant; & paucula digerenda; quæ ad lætiſſimum huncce exitum, & plane Divinam rerum converſionem, ſpectant.

Verſ. 2. Ad lumen, quin fulmen, extremum convictionis, fractus plane, & contritus Noſter, arma, ut ſic dicam, abjicit, atque nudus, & inermis, ad aram gratiæ Divinæ confugit. In verbis aliquid ſubobſcuri. Ad ידעת dubitatur, ſitne, quod *Literæ* ferunt, *noſti*; an quod *puncta*, *novi*. Poſterius quidem ſimplicius; ſed prius ſublimius. *Tu noſti*, atque *infinita* tua *Scientia comprehendis*, *quæ*, *&* *quanta*, *valeas*. Dicere volebat ידעתי *Scio* equidem, ſed quam nihil eſſet illa ſcientia, perſentiſcens, ſemet quaſi corrigit, ſubſtituens *Tu ſcis*. Hoc voluit Cl. *Cocc. Novi ego quidem, quod omnia potes; tu autem ſolus diſtincte omnem tuam potentiam habes perſpectam.* Eſſet ſpecies תקון ἐπανορθώσεως, de qua alibi. Tenerem, ſi ſub ת in *Codicibus* compareret *Kamets*; nunc *Chirek* ad 1. *præt.* aperte ducit; eamque præferre jubet. Sed quid jam ſibi vult illud *ſcio*, *agnoſco*? An non & ante *percallebat* Noſter *Deum omnia poſſe*? Mitto nugas, & argutias. *Merc.* ſcrupulo levando obſervat, *Jobum Dei Omnipotentiam* quidem *paſſim agnoviſſe*, & *magnifice prædicaſſe*, *nonnihil tamen ei detraxiſſe*, *quum quereretur*, *quaſi injuſte*, *&* *præter meritum*, *eſſet adflictus* &c. *Sic juſtitiam a potentia ſeparabat* &c. Adfine hoc *Cocceji*: *ſciebam utcumque*, *ſed non ſatis conſideraveram* (nam *quæ dixerat de Deo*, *aut potentiæ*, *aut bonitati*, *aliquid detrahebant*) *nunc autem mihi liquet*, *&* *animo ſedato aſſentior.* Aliquid ſupplendum cenſet *Schmid*. *Agnoſco quod tu omnia poſſis facere*, *ſicut fieri debent*, *in juſtitia*, *ſapientia*, *pondere*, *menſura* &c. *ut ſatis temere te docere voluerim* &c. Subtilius *de Pined*. *Jam nunc ingenue fateor*, *liberum tibi eſſe*, *pro arbitrio agere cum homine*, *etiam illius innocentiam adfligendo* &c. &c. Videndus & *Calvin. Conc.* CLVII. Forte commodius fuerit: *Scio quod omnia prævaleas.* יכל non tantum *poſſe*, ſed etiam *prævalere*, *vincere*, *ſuperiorem eſſe*. *Gen.* 32: 26. In eandem mentem capere eſt & alterum, *nec præruptum erit præ te molimen*, *meditamentum*, *cogitatio ſolers.* Non placet, *nullæ hominum cogitationes te poterunt latere.* Magis, *nihil quod Ipſe cogites aut moliaris*, *tibi impoſſibile erit.* *Par tibi voluntas & facultas.* Ita *Merc. Cocc. Schmid. de Pined.* etiam, a *Vulgat.* diſcedens. Mallem tamen, *Nihil Tibi*, *Tuiſque viis*, *a quoquam objicietur*, *quod non ex facili diſſipes*, *vincas*, *confundas*. Ita מזמה non *Dei* erit, ſed *hominis ſolertis inventum*, *molimen*, *meditamentum*, quo *Deum aggredi*, ſi forte, aut *criminari*, *in animum inducat*. Hic ſenſus ex media quaſi materia, & cauſa, effloreſcit; atque egregie videtur quadrare in eum, qui *victas* porrigit *manus*; ſeque temere cum Deo diſceptaſſe agnoſcit. Confer *Pſ.* 51: 6. Con-

Pp pp pp p ſtru-

3 Quis hic obſignans conſilium, quod noſci nequit! propterea expoſui quod non intelligebam; mirabilia præ me, quæ non cognoſcebam.

3 מי זה מעלים עצה בלי דעת לכן הגדתי ולא אבין נפלאות ממני ולא אדע׃

4 Au-

4 שמע־

ſtructio יבצר מזמה aliquid diſſoni habet; quod *Schmid.* inſerto דבר tollere conatur; ut ſit, *res ullius* vel minutiſſimæ *cogitationis.* *Cocc.* ait, *phraſin eſſe mediam inter perſonalem, & imperſonalem.* Remittit ad *Vſ.* 15. de quo infra. Vide an expeditius, *Et non eſſe præruptum* quid *præ te*, quoad *molimen.* Nihil tam *arduum*, *munitum*, *invictum*, in oculis cujuſquam, *quod Tu non uno diſſles balitu.* Haud dubie dici potuit, vivente Lingua, דבר נבצר ממני מזמה *Negotium præruptum præ me*, ratione *aſtutiæ*, *ſolertiæ*, *ſapientiæ*: i. e. *ei refellendo*, vel *ſuperando*, *imparem me ſentio.* Veriſimile, in diſputationibus, & argumentis, formulam quoque adhibitam. Ita & nos דבר ſupplemus, ſed extra *regimen*, & ſenſu multum diverſo.

Verſ. 3. Abrupta ſententia prioris coli. Haud dubie alluditur ad *Cap.* 38: 2. Plerique ſtatuunt I. cum *Merc.* Noſtrum confiteri nunc, ſe eſſe eum, quem ibi notaverat Deus: q. d. *Quis hic qui abſcondit conſilium* Dei *ſine ſcientia? Ego ſane: qui non ſatis ſobrie de tuis judiciis locutus ſum* &c. Non multo aliter *Cocc.* II. *increpationem* concipit per *Mimeſin*, *Quis hic*, ajebas, *occultans conſilium ſine ſcientia* &c. Cl. *Schmid.* III. languidius connectit cum ידעתי *Agnoſco quis ille ſit* &c. *Ego* ſcilicet. *De Pined.* IV. improbans merito ad *Diabolum* hanc partem relatam a *Gregor.* ad *Inſipientes* in genere, a *Græcis*, & *Latinis*, cenſet, *Jobum cum contemptu ſemet in* 3. *Perſ. deſignare, & reprehendere*: q. d. *Quis ego ut Dei conſilium celaverim, & imperite loqui non dubitaverim?* Flexus ridet; interpretatio ipſa laborat, qua *celare Dei conſilium* exponit, *non clare & diſerte pronunciare de Dei cogitationibus arcanis, ab eo perficiendis, vel ab homine non perſcrutandis &c.* Vir *Erud.* V. qui *Explic. Gall.* ſive *Commentarium Prophetico-Myſticum* in *Jobum* nuper edidit, ſibi hic non deeſt, ſed *Hypotheſi* ſuæ velificans, reddit, *Quis eſt iſte qui occultat conſilium* ſub verbis *non intellectis? propterea annuntiavi, & non intelligebam, mirabiliora erant ſupra me, & non ſciebam.* Id eſt: *Jure meritiſſimo mihi objeciſti, O Deus, Cap.* 38: 2. *me non ſatis penetraſſe in myſterium fidei, & religionis, quod ſub mea perſona, & caſu, reconditum voluiſti. Agnoſco nunc, omnia quæ mihi obvenere, eſſe tantum levem umbram eorum, quæ Tu pro nobis paſſurus es; atque omnia mea dicta eſſe Prophetias in Te collineantes* &c. Latius ibidem hæc deducta; fidentius quam par erat: ſed aliter jam non poterat, qui ad *Cap.* 38: 2. convertere auſus, *Quis iſte qui tenebris tegit conſilium ſub verbis non intellectis?* Hanc appellaverat *Clavim totius Libri, per quam Myſterium Jeſu Chriſti ſub Jobi perſona occultatum nobis reſeretur.* Fragilis profecto clavis! quamvis non omnino neceſſe fuiſſet, ut ab hac explicatione tota *Hypotheſis* ſuſpenderetur. Mihi ſeriem, & vim, verborum attendenti VI. occurrit, quod in *Opuſc. de Defect.* p. 168. propoſui, *Quis ille qui ſignat conſilium* quod *noſci nequit, nullius cognitioni pervium?* Reſpicitur ad *Cap.* 38: 2. ubi *Jobus* apellabatur *Obtenebrator conſilii.* Iſta anſa Noſter, *Imo vero Tu*, O Deus! *Obſignator conſilii: Tu conſilii theſauros ſic claudis, condis, ſignas, ut nulla vi cognitionis noſtræ attingi, nedum penetrari queant.* Sic ergo *diſſerui quæ non intelligebam*; *de mirabilibus quæ mihi aſſequi, & pernoſcere, non datum.* Habes *replicationem* venuſtam, & gravem; ex qua ſimul relucet, cur pro מחשיך *obtenebrans*, ſubſtitutum ſit מעלים *obſignans*, quod reverentius: itemque cur omiſſum ſit ב במלין *verbis*, *ſermonibus*; quibus hoc ſenſu nihil loci relictum. Si tamen בלי דעת urgeatur pro *inſipienter*, atque ad *Jobum* redire

re

4 שמע־נא ואנכי אדבר אשאלך והודיעני׃

4 Audi age, & ego loquar: interrogabo Te, & notum fac mihi.

5 לשמע אזן שמעתיך ועתה עיני ראתך׃

5 Ad auditionem auris audivi te; at nunc oculus meus te vidit.

6 על־

6 Prop-

re judicetur, tenerem id, quod *num.* IV. poſitum; ſed illo ſenſu, quem *Cap.* 38: 2. indicavi: *Quis hic occultator, & obſignator, conſilii, inſipienter. Quid mihi volui cum fervidis illis criminationibus meis, quibus conſilii lumen, quod mihi aderat, oppreſſi; imprudenter nimis dolori me meo permittens.* Cl. *Reim.* tentat, *occulte veſtigans conſilium tuum, inſipiens eſt.* Non patitur Origo.

Vſ. 4. Et his verbis *Ironice* uſus fuerat Dominus *Cap.* 38: 3. & 40: 2. Hinc nonnullis viſum per *Mimeſin* ea repoſita: q. d. *Tu quidem ita me compellaſti; ſed ego antehac famam tantum Tui audiveram; nunc autem propius Te videre, & cognoſcere, licuit.* Frigidum. Rectius *Merc.* cum pleriſque, hæc capiunt ut *verba totum ſeſe Domino ſubmittentis, eique ſe docendum tradentis.* Quid Cl. *Schmid.* velit, vix percipio. *Cocc.* ad rem: *ſignificat ſe bene intellexiſſe, quid Deus adhortatione illa ſibi vellet; & quid ſui officii eſſet.* Nempe cum *ironia* & *aculeo* dixerat Deus, *interrogabo te, & notum fac mihi.* Hoc nunc ſerio, cum cordiſque compunctione, convertit Noſter, *Audi quæſo, & ego loquar, interrogabo te, & notum fac mihi.* Te ego *Doctorem* meum, Te *ſapientiſſimum* agnoſco, qui omnem meam *ignorantiam*, *fluctuationem*, & *caliginem*, momento *vincere*, ac *diſſipare*, potes. *Explic. Gall.* reſpicit ad *Cap.* 13: 22. *Voca me, & ego reſpondebo tibi, aut certe loquar, & tu reſponde mihi.* q. d. nunc, *Enimvero verbis illis uſus ſui, quod Filium Dei a me repræſentari ſcirem, cui ea conveniunt; ac propterea ea ſupprimere, Spiritu Prophetiæ animatus, non potui, non debui. Fateor tamen me non ſatis reverenter, ne in perſona quidem ejus, locutum* &c. Longe arceſſitum. Cl. *Schmid.* etiam ad eum locum oculos reflexit, ſed aliter. Videtur tamen nobiſcum *confeſſionem imprudentiæ* tenere.

Verſ. 5. Tenue, I. quod *Merc.* exhibet, *Jam vere potentiam Tuam, plenius a Te edoctus, agnoſco; quæ ante rumore tantum, & auditu, mihi leviter, & non ita accurate, cognita.* Argutius, quod *Judæi* hinc colligant, nunc demum *Spiritum Prophetiæ Jobo* impertitum. Cl. *Cocc.* ſingulari nexu III. *Auditione auris audivi te, imo oculus meus vidit te: propterea, ſi contabeſcam, conſolationem accepi ſuper pulvere & cinere.* i. e. *nunc demum tuam mentem ac voluntatem, tuamque juſtitiam & bonitatem, ita perſpexi, quaſi oculis te adſpexiſſem, & cor tuum introſpexiſſem. Hæc mihi, quamvis in miſeria* contabeſcam *cum maxime, materia conſolationis* &c. Plura ad *Vſ.* ſeq. Subtile eſt IV. quod *Gregor.* aliique hinc exſculpſere, reſpici ad *duplicem ſtatum Jobi*; alterum *proſperitatis*, cum *Deum* quaſi *ex auditu* tantum *cognoſceret*; alterum *calamitatis*, per quam *in Dei cognitionem* tanto magis *profeciſſet*, quanto *viſus auditum antecellit*; quippe qui tum demum *veritatis lumen interno oculo conſpicere* cœpiſſet. Mitto alia, quæ momentum vix facere queant; & venio V. ad ſententiam Veterum, quam *Euſeb.* L. 1. *Cap.* 5. de *Demonſtr. Euang.* ponit, *in priori apparitione Dei vocem auditam* tantum; in poſteriori *viſibilem*, quoque *ſpeciem Cæleſtis majeſtatis* Noſtro *objectam*, & quidem τȣ λόγȣ *Verbi.* Huc conceſſere *Titelman. Aſtun.* itemque *Luth.* ex parte ſaltem: quin *Schmid.* inde *Cohærentiam* adſtringit; *quaſi Jobus cauſam oſtenderet, unde agnoſcat, quod Dominus omnia poſſit* &c. &c. *Inde nimirum quod Deum ipſum nunc audiverit, & viderit, quemadmodum optaverat* &c. Iſtum nexum non valde amplecterer. *De Pined.* VI. *omnino incertum* cenſet, *in medioque relinquendum, interna illuminatio* intendatur, an *externa viſio*: *veriſimillimum judicans, ut Jobus tum Dei voce, & oratione, tum peculiari lumine Divinitus accepto, univerſam rerum ſuarum Tragœdiam perſpexerit; & in providentiæ rationes, antea obſcuras, vel difficiles, profundius penetrarit.* Non invenuſte *Explic. Gall.* VII. *Antea ſcivi de te,*

6 Propterea contabeſcam, & pœnitentiam ago; ſuper pulvere, & cinere.

6 על־כן אמאס ונחמתי על־עפר ואפר׃

7 Et

7 ויהי׃

quæ aure audivi, at nunc te oculis meis video. i. e. *Antehac ad lumen revelationis, & Prophetiæ, magna & multa apprehendiſſe mihi videbar de infinita tua Majeſtate: ſed quam immenſurabile diſcrimen inter audire, & videre! Ubi Tu te oſtendis, quicquid ante nobis videbatur immenſum, nihil eſt, & evaneſcit. Præſentia tua delet quicquid antea de te perceptum; idque infinitum quantum ſuperſcandit.* Eſt pulchra meditatio, cui intra hos fines conſiſtenti ſubſcribere poſſum. *Auditio auris* שמע און omnino nunc videtur deſignare *revelationem* cum *ordinariam*, tum *extraordinariam*, qua ſæpe antea *Veritates Divinas* propius hauſerat Noſter. Huc ducit *Cap.* 28: 22. Conferri debet quoque *Cap.* 4: 12. Illi *revelationi aures ferienti* opponitur hæcce tanto *illuſtrior*, & *potentior*, quanto *viſus auditum exſuperat.* Lucem & *viſionem internam* potiſſimum intendi, nemo jure dubitet: *externam* tamen excludere non ſuſtinerem.

Verſ. 6. Et res, & conſtructio, aliquid ſcrupuli peperit. *Merc.* I. dat: *propterea averſor*, ſcil. vitam meam, vel, verba priora &c. *& me pœnitet ſuper pulverem, & cinerem. Intellige*, ſedens, *vel ita ut* ſedeam, *& eo nomine* ſeſſurus ſim, *ad agendam pœnitentiam. Significat ergo Jobus, ſe ex animo pœnitere quod talia temere de Domino, & in Ipſum, effuderit* &c. &c. Submonet II. *Hebræi, & fere Noſtri*, h. l. *non ad* pœnitentiam novam *referunt, ſed ad eam quam jam egerat Cap.* 39: 34. *Varie intelligunt etiam quod de* pulvere & cinere *dicitur*; q. d. *dolere ſe quod talia dixerit in Deum, quum nil aliud ſit quam viliſſimus pulvis* &c. *ut Gen.* 18: 27. Confer LXX. ſed apparet argutius eſſe heic loci. Ad priorem ſenſum accedunt longe plurimi III. cum aliqua varietate circa verbum אמאס quod *Vulgato* eſt, *ipſe reprehendo me:* at *Tigurinis* & *Grotio*, *muto* factum meum; *improbo:* ut *Codurco*, *repudio.* Alii cum *Jun.* & *Trem.* ſupplent אלה *illa*, verba mea. Cl. *Schmid.* huc concedens, minus probat, a *Merc.* ſuppletam *vitam, quod Jobus non propterea* totam vitam *averſari debuit, cum non per totam vitam ſenſerit, quod hic per impatientiam deliquit.* Ita diſputari par non eſt. *Averſor* vel *ſperno verba mea*, meo quidem judicio, non implet vim pœnitentiæ hujus, quæ ad minimum poſtulat, *averſor vitam meam.* Non auderem quoque rejicere quod *Merc.* de *voto novæ pœnitentiæ* propoſuit, rogando cum eodem Viro Doctiſſ. *quando banc egerit?* Sufficit, credo, *Confeſſio criminis*, quod *in pulvere* & *cinere ſibi piandum* agnoſcat Noſter. Ipſe utique hinc non diſcedit, quamvis ad *præſens* reſtringat, addens, *Teſtatur ſeriam pœnitentiam, quam nunc ſic habeat, ut etiam cinerem ſuum, &* pulverem, *in quo ſedeat, convertat in ſignum pœnitentiæ; nec dubitaverim, quin Jobus jam, dum Dominus locutus, eſt ceperit ſigna pœnitentiæ per* cinerem & pulverem *edere; ut nunc recte dicat, pœnitentiam* ſuper pulvere, & cinere, *ago, ut ipſe, Domine, ex geſtibus meis jam vidiſti.* Hoc voluerat *de Pined.* IV. q. d. *Si non ob prioris vitæ delicta, at ſaltem propter loquendi imperitiam, merito his plagis adficior: & ſi non ob ea quæ mihi affingunt adverſarii, at propter humanæ vitæ imbecillitatem* ſedere in pulvere & cinere *non recuſo.* Id improbans *V. Bolduc.* contendit, *pœnitentiam in publico faciendam ſuſcipere* Virum Sanctum, *in argumentum mentis vere contritæ.* Diverſiſſimam viam ingreſſus *Cocc.* VI. vertens, *propterea ſi contabeſcam, conſolationem accepi ſuper pulvere, & cinere.* Supplet אם; & אמאס pro אֶמַּס a מסס *tabeſcere:* nec non נחמתי ex altero illo uſu, qui *Pſ.* 77: 3. & alibi extat. *Pulverem* & *cinerem*, explicat, *carnem multa patientem*, & *tabidam.* Præitum ex parte a *Chaldæo*, mirificum quid extundente: *Idcirco abjicio divitias meas, & conſolationem capio ſuper filiis meis qui ſicut pulvis & cinis.* Aliud quoque a *Cocc.* ſubnexum, retento ſub אמאס *ſperno*; in h. ſ. *præ magnitudine illius beneficii, quod oculus meus vidit Te, ſperno* me ipſum,

vel

7 ויהי אחר דבר יהוה את־הדברים האלה אל־איוב ויאמר יהוה אל־אליפז התימני חרה אפי בך ובשני רעיך כי לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב׃

7 Et factum eſt; poſtquam Deus locutus eſſet verba hæc ad Jobum, ut diceret Deus ad Eliphazum Themanitam; exarſit Naſus meus in te, & duos amicos tuos; quia non locuti eſtis rectum de me, ut ſervus meus Jobus.

8 ועתה

8 Nunc

vel pulverem & cinerem, *adeo ut non doleam hanc carnem, quæ eſt pulvis & cinis, contabeſcere: imo etiam dolet, & pœnitet, quod eam tanti habuerim, ut Tecum ejus cauſa diſputare voluerim.* Sic נחם eſſet *pœnitere.* Argutiora hæc ſentiens ὁ πάνυ, redit tandem ad receptius hocce, *pœnitet me*, & reſipiſco, *in pulvere* &c. *Ego qui antea ob dolorem carnis ſedi in pulvere, quamquam ſatis cauſæ habeam ad omnem triſtitiam deponendam, tamen ut teſter mihi ex animo diſplicere, quod incircumſpecta oratione ſcandalum præbuerim, non muto vivendi rationem, & in pulvere ſedere pergo.* Hoc voluere præcl. *Belg.* hoc *de Pined.* hoc ipſe *Merc.* eaque latitudine *præſens* excludere non auſim, ſi modo *Futurum* non repudietur. *Vavaſſ.* paucis multa: *Optime explicant, qui volunt univerſe, & generatim, decreviſſe Jobum, jacere in lacrymis & ſordibus, ac verſari.* Sane nihil minus hic intendi potuit. *Fracta* jam vere, & *contrita*, ſub paterna Dei manu, *mens* hominis Sanctiſſimi, magnitudinem criminis ſui perſentiſcit; & infinitæ Majeſtatis fulgore percuſſa, atque abſorpta, in profundiſſimum ſenſum indignitatis ſuæ ſubſidit. *Væ mihi, diſpereo*, exclamat ſic *Eſajas*, *quod vir ego ſim pollutus labris &c. nam Regem Jehovam exercituum viderunt Oculi mei.* Huc jam inſerere, *ſperno iſta quæ dixi*, dilutum. *Sperno vitam*; grave, & decorum, q. d. *indignum me fateor, qui vivam*, &c. Duriuſcula tamen *Ellipſis*, quæ tandem cunque illa excogitetur. Teneo VII. quod miniſtrat *Origo* verbi מאס *ulceribus hiare, contabeſcere.* Hinc offero cumulatiſſimæ pœnitentiæ vocem, *propterea contabeſcam* porro in ulceribus meis; *& pœnitentiam agere* decerno *ſuper pulvere & cinere.* Non jam amplius *lamentor* mea *ulcera*; ſentio me vel ideo indignum, qui ſpirem; dignum qui exſpirem, quod tam acerbe, contentioſe, contumaciter fere, *ea lamentatus ſim.* Liceat nunc porro, O Deus! O Pater! cujus numina non tantum, ſed & viſcera, læti, *ſic tabeſcenti, perire*; atque *extremum ſpiritum in cinere & pulvere*, quod commerui, *exhalare*; ut non quaſi *rebellis*, ac *murmurator*, ſed ſub potenti manu Tua *ſubmiſſus*, ex miſera hac vita demigrem. Ni hoc dixiſſet Noſter, pœnitentiam ſeque, Deoque, dignam haud egiſſet.

Verſ. 7. Hic demum Corpus Libri finitur; atque ſtylo a cothurno ad ſoccum redeunte acceditur ad Exitum felicem, quo Virtus, Religio, Pietas, Pœnitentia quoque ſinceriſſima Viri, Divinitus honeſtantur, ut immortali laude vivus, mortuuſque, præfulgeret; atque omnibus ſeculis Fidei tandem triumphaturæ cum exemplum, tum pignus, præberet multo eminentiſſimum. Sacer Scriptor in dubio relinquit intervallum temporis, quod inter extrema illa verba, quibus *Jobi* pœnitentia conſignatur, & inter *caſtigationem* hancce *Dei*, *Eliphazo & duobus ſociis* ejus admotam, interceſſit. Diſputatur itaque, acciderítne hoc poſtquam ad Lares ſuos regreſſi eſſent, an in ipſo hocce conſeſſu, durante adhuc procella, Deo poſt *Jobum*, Amicos quoque ad officium revocante; & Noſtro teſtimonium Juſtitiæ pro vita anteacta impertiente, ad eorundem convictionem, & confuſionem. Cancelli hujus commentationis quæſtionem multis rationibus hinc & hinc inſtruendam, non recipiunt. Eam alteri occaſioni ſeponimus: atque nunc tantum obſervamus nonnulla ſatis clare hic indicata. α. *Eliphazum* velut ſociorum Anteſignanum fuiſſe. β. Idem *Syſtema* tenuiſſe Treſviros. γ Hoc *Syſtema* non fuiſſe exactum ad veras rationes Sanctuarii. Eos ergo δ. in *Deum*, in *Jobum*, peccaſſe. Non tamen iis adimi ε. *religionis* ac *pietatis ſtudium.* Aſt

Jo-

Jobum r. rectiora diſſeruiſſe de *Providentia*; ejuſque *Syſtema* in genere verum: quin ut *Vitam* Viri *ſanctiſſimam*, ita *Doctrinam* quoque ejus, in ſe ſpectatam, a Deo approbari. De *Elihuo* ζ. profundum agi ſilentium: quod aliis nigri lapilli, aliis albi, augurium præbens, nobis medium quid adfert. Ajo *Primo*, *Eliphazum* hic notari ut qui vexillum *ſociis* extulerit, ad *Jobum* aggrediendum. Hoc ſæpius a nobis indicatum, hinc robur, & firmamentum, capit. Indubitatum itaque, *ſecundo*, quod in commentatione quoque noſtra perpetuo elucet, eandem eos *Hypotheſin* foviſſe, de *Providentia malis* ſemper *mala*, *bonis bona*, *diſpenſante*, ac *retribuente*. Hujus *ſyſtematis* ἀμετρία imprudentiſſima quænam fuerit, *tertio*, ſub ſpecie *Zeli* pro *cauſa Dei*, & *Religionis*, noxias plane ſequelas in *Doctrinam de Providentia*, totamque *ſeculi* hujus *vitam* inducens, crebro oſtenſum. Graviter ergo, *quarto*, ab iis peccatum, tum in *Deum*, ſuis quaſi legibus ejus *gubernationem* ſubjiciendo; tum in *Jobum*, eum ad haſce regulas haud rectiſſimas pravum, & improbum, pronunciando: ne jam *reliqua* inde ad *piorum dejectionem*, *impiorum* vero *erectionem*, & *gloriationem*, redundantia, memorem. Sentis quorſum ſpectet graviſſima increpatio, *in Te*, Eliphaze, & *in duos ſocios*, *exarſit Naſus meus*, *quoniam non locuti eſtis* אלי *ad me*, i. e. *de me*, *meiſque viis*, נכונה *rectum*, *firmum*, *ſolidis*, & *inconcuſſis*, *principiis fundata dogmata*. Apparet interim, *quinto*, eos caſtigari a Deo, ut *graviter errantes pios*, non ut *impios cognitione veritatis* deſtitutos. De eo plura ad *Vſ.* ſeq. Quod autem, *ſexto*, ad *Jobum* attinet, ejus *anteactam vitam* a Deo *laudari*, omnique *criminatione liberari*, titulo עבד *Servi*, id eſt *Religioſiſſimi Cultoris*, nemini mirum accidet; ſed cum admiratione haud levem ſcrupulum commovere poteſt, quod tam cumulate, ſine ulla reſtrictione, dicatur, נכונה *rectum*, *firmum*, *ſolidum*, *diſſertaſſe de Deo*, *rebuſque Divinis:* quum toties *modum exceſſerit*; quin *ad confinia improbitatis*, & *blaſphemiæ*, acceſſiſſe viſus fuerit *Elihuo:* atque adeo *Ipſi Deo*, tam acriter propterea contra eum detonanti, in præcedentibus cenſutis. Operæ pretium, in re graviſſima vidiſſe, quid commeditati ſint Docti Interpretes. *Merc.* obſervat, *Jobum non excuſari: ſed ſignificari*, *non ita graviter erraſſe Eum*, *ut tres ſocios. Hos graviſſime in eo lapſos*, *quod* humano & carnali modo *de Dei Juſtitia ſenſiſſent*, *quaſi non alios quam ſceleratos ea adfligeret* &c. &c. *quodque ſpem gloriæ æternæ poſt hujus vitæ ærumnas juſtis repoſitas labefactaſſent* &c. *At Jobum erraſſe in eo*, *quod integritatem ſuam immodice defenderit*, *Deum tantum non in jus vocando* &c. &c. Cl. *Cocc.* notans נכונה complecti & *veritatem*, & *convenientiam cum officio*, & *decoro*; ita pergit. *Indicatur Socios falſos fuiſſe in opinione ſua de Dei judicio* &c. *itemque*, *non iſto animo dixiſſe*, *ſive* vera *ſive* falſa *eſſent*, *quo decebat* &c. *Quod autem Jobus abſolvitur*, *non eſt ita accipiendum*, *quaſi non dictis*, & *adſectibus*, *peccaverit*; *ſed quod ad ſummam vera*, & *cum gloria Dei convenientia*, *dixerit:* & *ubi ſpecie* impatientiæ & incredulitatis *peccaret*, *ac ea diceret*, *quæ improbi ad patrocinium profanitatis accipere poſſent*, *non eſſet* malitia, *ſed deſiderii vehementia* &c. *Ubi item judicium Dei taxaret*, *non eſſet firma aſſertio*, *ſed ſuæ ignorantiæ profeſſio*, & *informationis poſtulatio: quodque omnia dicta* & *facta ex amore Dei proficiſcerentur.* Cl. *Schmid.* ita mentem exponit: *Hæc verba comparate accipienda*; & *duo hinc habemus: unum*, *quod non approbentur per omnia*, *quæ Jobus locutus: alterum*, *quod viciſſim non omnia damnentur*, *quæ Socii dixerunt. Status* Quæſtionis *reſpicitur. Hic longe gravius errarunt Socii*, *quam Jobus*; & *licet turpiſſime errarint*, *tamen alia circa hanc* Quæſtionem *multa locuti ſunt optima*, *imo Canonica* &c. Cl. *Cler.* monet, *Dicta Jobi ad tria Capita redire. Primum*, *quod innocentem ſe tetenderat: id verum fuiſſe. Secundum*, *Deum ſæpe bonos miſeros eſſe*, & *malos florere*, *pati: id item negari non poſſe. Tertium*, *quamvis ſe a Deo male habitum ſentiret*, *liberationem tamen ex his calamitatibus expectaſſe juxta Cap.* 19: 25. 26. 27. Poſterius *Hypotheſi* datum. Graviſſime hanc in partem peccat *Explicatio Gall. Syſtemati Myſtico* hinc præſidium & robur additura ſcilicet. *En judicium præciſum*, & *omni exceptione majus. Omnes ſermones Amicorum damnantur. Omnes item Viri Sancti ſermones approbantur. Deus ipſe pronunciat. Ad eam ſententiam omnes noſtræ hæſitationes perplexæ ſuper multis Jobi verbis evaneſcant neceſſe eſt.* Inde nectuntur quatuor ſequelæ. *α. Ni-*

a. *Nihil non exactiſſimum*, *& juſtiſſimum*, *in dictis Jobi*; *in iiſque nullum* exceſſum *admittendum: quum nulla pars verbi Divini ſolemnius approbata ſit*. *b. Veriſſimam eſſe explicationem* Vſ. 3. *datam de verbis Jobi non intellectis:* nempe *propter ſenſum Propheticum*; *quem ne ipſe quidem ſatis aſſecutus fuerit* &c. *c. Ei tamen deinceps myſteria iſtæc plenius patuiſſe; ideoque nihil ab Ipſo in verbis mutatum mollitumve* &c. *d. Inexcuſabilem ergo fore, qui verba Jobi excuſare, aut emollire, ſtuderet: & non potius exactiſſimam, & juſtiſſimam, eorundem vim, quæreret in ſublimiore illo adſpectu, qui in Antitypo expletur* &c. &c. Ad hæc multa haberem. Dicam tantum, qui nimium obtinere cupit, omnia perdere ſolere; & eo ipſo Explicationes haſce novas minime juſtas, atque exactas, quod tam juſtam, exactamque, normam ſibi in iis obſervandam eſſe, ſemel decreviſſet Auctor Eruditus. Illud נכונה *rectum*, quod *Jobo* hic attribuitur, non pugnat cum *exceſſu*, in quem eum durante certamine implicitum, evidentius, quam ut probari debeat. Lubentiſſime tamen agnoſcimus, etiam hujus poteſtate vocabuli, meliori omnia ſenſu a *Jobo* dicta, non ſolum quam vel *Treſviri*, vel ipſe *Elihuus*, tunc temporis, autumabant, ſed etiam quam plerique Interpretes hodiedum agnoſcunt. Id ſæpiſſime a nobis oſtenſum, quum *Blaſphemiam* ab *ore* æque, atque a *Corde*, *Jobi*, ubique removere conati fuimus. Potiſſimum tamen hoc נכונה *Rectum*, *firmumque*, ad *ſtatum Controverſiæ* revocare res & ratio jubent. Rectiſſimum ſane erat, quod ſe *Innocentem*, *gravibuſque criminibus immunem*, defendiſſet. Rectiſſimum, quod *plagas* haſce *graviſſimus citra culpam* ergo *ſibi inflictas* tetendiſſet. Rectiſſimum, quod *Providentiam* ad noſtras leges ire negaſſet. Rectiſſimum, quod *malis* in hac vita *plerumque bona*, *bonis mala multa* evenire, intuliſſet. Rectiſſimum, quod quantumvis *Iratum* ſibi *Numen* crederet, atque ab Eo *graviſſimam* ſibi *injuriam* fieri, mente per triſtitiam abſorpta, & confecta, penitus imbibiſſet, Ejus tamen religioſum metum, quin tenerrimum amorem, conſtantiſſime retinuerit, atque in acerbiſſimis quoque querelis utriuſque principii illuſtria documenta præbuerit. Rectiſſimum poſtremo, quod *Tentatori non auſcultaverit*, *ignita* ſua *tela* procul dubio in Noſtrum dies noctesque *intorquenti*, ut eum ad *Apoſtaſiam* impelleret; ſed ſe *innocentem ſub plagis* hiſce *atrociſſimis immerito ſævientis Numinis exſpirare* malle oſtenderit, quam *fidem* prodere, aut *conſcientiam* admiſſis falſis principiis *contaminare*. Hæc, & alia plura, qui perpenderit, non quæret ſane, quo titulo *Jobus* נכונה *rectum de Deo diſſeruiſſe* pronuncietur, quamvis *modum*, & *modeſtiam*, in querelis contra Deum movendis, ac potiſſimum in *provocationibus* illis *audaciſſimis*, egreſſus fuiſſe reperiatur. Quid interim, ſi & hoc נכונה *Rectum*, & certo ſenſu, *juſtum*, *piumque*, *fuiſſe* pervincam? Sentio quid dicam: nec dixiſſe pœnitet. Non a tribus Sociis ſolum, ſed & ab *Elihuo*, *Dei Majeſtatem minuiſſe*, quin *proterve*, *contumaciterque*, *in eam inſurrexiſſe* judicatus fuit Noſter, quum ad *conteſtationes* de *innocentia* adjunxiſſet illas *provocationes*, quibus ſe *vel ſub Dei oculis*, quin *telis*, *Juſtitiam* ſuam *defenſurum*, & *evicturum*, animoſe tendebat. Hoc ſine *blaſphemiæ* nota ne nunc quidem multi Noſtrorum dimittunt. Quanto minus *Treſviri*, vel *Elihuus*, tranſmiſere? Atqui non fuit *blaſphemum*; non fuit ex contumacia profectum, quicquid hujus animoſitatis: ſed ex *Conſcientiæ puritate*, *firmitate*, *rectitudine exaggeratiſſima*, quæ *Deum Teſtem*, quin *Judicem*, adeo non *reformidaret*, ut quoque *ad congreſſum*, *Judiciumque*, *cum Deo venire quantocyus*, *poſtularet*. Relege *Caput* 31. quod totum huc collineat: nec diffitebere hac quoque in parte נכונה *bonam*, *rectamque*, *cauſam*, Noſtro adfuiſſe, licet in circumſtantiis ulterius evectus fuerit, quam modeſtia, & prudentia, paterentur. Reſtat, *ſeptimo*, ut verbulo expediamus rationem ſilentii de *Elihuo* acti; qui hoc in exitu nec collaudetur, nec caſtigetur. In *malum* id interpretati *Veteres* fere, iniquius, ut ſupra viſum, de eo judicantes. Iis ſubſcripſere *Codurcus* rigidius, *de Pined.* & *Vavaſſ.* mitius: *Explicat. Gall.* omnium acerbiſſime; quippe quæ cum faciat *Typum* eorum quibus *nulla ſors in hæreditate Cœleſti*, ac præſertim *Judæorum*, *qui in Chriſtum contumaces*, *ac rebelles*, *excluſique ab ejus potentiſſima interceſſione*, *æternum perirent*. Contraria omnia tenent plerique, & quidem diverſo gradu. *Merc.* cenſet *Nul-*

la

8 Nunc ergo, capite vobis ſeptem juvencos, & ſeptem arietes, & ite ad ſervum meum Jobum, & offerte holocauſtum pro vobis; & Jobus, ſervus meus, intercedet pro vobis: quoniam profecto faciem ejus accipiam, ut non exequar vobiſcum ſtultitiam; quoniam non locuti eſtis de me rectum, ut ſervus meus Jobus.

9 Et

8 ועתה קחו־לכם שבעה־פרים
ושבעה אלים ולכו אל־עבדי איוב
והעליתם עלה בעדכם ואיוב עבדי
יתפלל עליכם כי אם־פניו אשא
לבלתי עשות עמכם נבלה כי לא
דברתם אלי נכונה כעבדי איוב׃

9 וילכו

la in re culpari Elihuum, quod Jobum non amarulento animo inſectatus eſſet, ut tres reliqui, ſed potius conſolari ſtuduiſſet, tantum ei objiciendo, quod præ Deo ſeſe juſtificaſſet, etſi nonnulla interim aſpera in Jobum jactaverit &c. &c. Ulterius progreditur Cl. *Schmid. Recte illum de Deo contra Jobum locutum* colligens; *ideoque omnia ejus verba in bonum interpretanda: nec aſſentiendum* Mercero, *aliiſque, nimis aſpera ſæpe ei excidiſſe volentibus.* Quid hac de re ſtatuendum videatur, ſupra ſatis diſcuſſum. Inde conficimus jam, *Elihuum*, pro *Oeconomia* hujus *Libri*, nec *increpari debuiſſe*, quippe qui moderate, & prudenter, diſputaſſet; nec tamen *magnopere laudari potuiſſe*, quatenus a *vero ſtatu Quæſtionis* aberraſſet & Ipſe, pro certo ſupponens *plagas haſce Jobo non plane immerenti impoſitas, ſed ſigna fuiſſe iræ, & indignationis Divinæ:* ut *a ſuperbia*, aliiſque *occultis vitiis*, ad *ſinceriorem*, & *ſolidiorem*, proficeret *pietatem.* Eum tunc temporis aliter judicare non potuiſſe, ſupra ſæpiuſcule inſinuatum: ac proinde non eſt, quod hiſce ulterius immoremur.

Verſ. 8. Stupenda converſio rerum. Ille ab Amicis traductus, & abſque miſericordia condemnatus pro capite ſcelerato, quod iræ, diræque, cœleſtes, ſummo ſuo merito exſcidiſſent, non tantum publice declaratur *Juſtus, Pius, Religioſus, Deo gratus, fiduſque, ſervus*; titulo ter, quaterque, repetito; verum etiam *Precator, Interceſſorque*, conſtituitur, cujus auctoritate, & gratia, demum, gratiam, veniamque, Numinis, in *Jobo* læſo læſi, impetrare poſſent Æmuli. *Nunc ergo ſumite vobis ſeptem juvencos* &c. *& ite ad ſervum meum Jobum* &c. Quot verba, tot fulmina ad arrogans illud & Cenſorium ſupercilium *Eliphazi*, Sociorumque, retundendum. Quot verba, tot lumina, ad gloriam *Jobi* in ſupremum culmen vehendam. Confuſio fratrum *Joſephi* tanta non fuit, quanta horum Triumvirorum, quum ad *Jobi* pedes ſe abjicere coguntur; eumque *Pontificem* ſuum ſalutare, ad *pœnam ſtultitiæ*, quin *flagitii*, *interceſſione ejus evadendam.* Non inſiſtam nunc in ea, quæ Cærimonias, Antiquitatem, Characterem temporis ante Legem, ſpectant. Hæc alteri occaſioni ſeponuntur. Circa כי אם paucis monebo, nimis tenue eſſe *Merceri*, aliorumque, *ſed*; propius accedere ejuſdem *Enimvero.* Eodem redit *Cocceji*, *At enim.* Subtiliuſcule *Schmid.* diſtinguit, *Quia ſi facies ejus*, nempe adſit, *ſuſcipiam, accipiam:* ut ſit conciſa locutio, in aliis Linguis non ita imitabilis. *Ellipſin* ſub ואם indicavimus ſupra *Cap.* 21: 4. & alibi. Hic ea non adeo commoda, nec divelli ſe patiuntur פניו אשא, ſecundum formulam ſolennem *accipere vultum* alicujus, quæ hic valet *honorare, ſingulari favore*, ac *honore, proſequi, nihil eorum quæ petieris negando.* Omnino tenuerim, quod Doct. *Belg.* habent, *Nam profecto faciem ejus accipiam, quo minus faciam vobis ſecundum ſtultitiam veſtram.* אם ab אמת *veritas* hanc vim induiſſe creditur. *Analogiæ* magis obtemperabitur, ſi ab אמם ام *intendit, pro certo deſtinavit*, derivetur. עשות נבלה *ſtulte agere*, exponi, idque iterum, *ſtultos tra-*

ctare

9 וילכו אליפז התימני ובלדד השוחי צפר הנעמתי ויעשו כאשר דבר אליהם יהוה וישא יהוה את־ פני איוב ׃

9 Et iverunt Eliphazus Themanita, & Bildadus Suchita, Tſopharus Naamatita; & fecerunt quemadmodum locutus erat ad eos Jehova; & accepit Jehova faciem Jobi.

10 ויהוה

10 Et

ctare pro ſtultitia, haud probem. *Mercerus* incoucinnitatem auxit; *Intellige, ne quid vobiſcum ſtulti agam* i. e. *ne quid vobiſcum agam quo veſtram ſtultiſiam puniam*; *quod vos forſan mihi ſtultitiæ duceretis*; *cum ſtudio mei ita Jobum fueritis perſecuti*. Jam mallem *Hebræis* ſubſcripſiſſet Egregius Commentator, dantibus, *ne vos adficiam ignominia*. Sic multi cum iis, inter quos & *Grot*. explicans *pœnam aliquam prodigioſam*. Conſimiliter *Codurc*. נבלה hic *portentum, pœnam horrendam*, ſonare ait: nec alienus ab hoc ſenſu *Cocc*. addens, *ne publicem veſtram turpitudinem*, ac *dedecus*. Pedem tamen figit in optimo, *Ne vobiſcum faciam quod meretur veſtra ſtultitia*. משפט נבלה *Judicium flagitioſæ ἀφροσύνης*. *Schmid*. *Cler*. alii, cum *Belg*. noſtris, inſerunt כ, quod ut non repudio, ita *Cocceji* poſterius illud elegantius judico, & ſignatius. Etiam ſic Formula *pœnam* aliquam *ignominioſam, in publico infligendam*, ad *terrorem*, & *exemplum*, adferet: inculcans ſimul, graviſſimi Criminis, atque adeo flagitii, ſeſe alligaſſe ſuperciliosos illos Cenſores, qui ſub *ſpecioſo prætextu Religionis*, & *Cauſæ Dei*, tam ſuperbe ſimul, & acerbe, vel guttulam ſolatii urentiſſimis Amici doloribus inſpergere negaſſent; quin vulnera ejus venenare, & identidem inflammare, non dubitaſſent. *Calvin*. *Conc*. CLVIII. ſtatuiſſe videtur hos *Treſviros* cum omni illo paratu *Zeli*, *Virtutis*, & *Sapientiæ*, adhuc alienos fuiſſe a *Gratia Dei*, & *viva fidei Radice*. Idem judicium Veterum. Hoc alibi ſub examen mittendum.

Verſ. 9. Pulchra obſervatio Cl. *Cocceji*, illud, *Accepitque Dominus faciem Jobi*, forte ita dictum, *ut illo orante eorum ſacrificia e cœlo accenſa fuerint*. Aliquod certe ſignum viſibile, ac pignus quaſi, potentiæ illius, & gratiæ *Jobææ*, qua tanquam Pontifex Maximus præpolleret apud Deum, editum fuiſſe, plus quam veriſimile. Confer ſis *Cap*. 22: 26-30. ubi *Eliphazum* hæc ipſa quaſi prophetantem vidimus, ignarum ſane ea in ſe, ſociosque, primum complementum nactura. Hic vero major adhuc ſubnaſcitur *Quæſtio*, qua ratione ſolemnia hæcce Sacrificia, in publico haud dubie peracta, obiri potuerint a *Jobo*, necdum, ut videtur, *a plagis ſuis curato*, atque *in integrum reſtituto*. Variant calculi circa tempus, & modum, hujus curationis. *Prima* eſt ſententia *Græcorum*, qui ferme tenent, ad *primam agnitionem culpæ* Noſtro *ſanitatem* per Miraculum *rediiſſe*; atque ita Eum cum *medicina ulcerum*, *præmium patientiæ*, & *coronam Juſtitiæ*, ante finitum confeſſum reportaſſe. Fontem erroris tetigimus ad *Cap*. 40: 3. 4. ex LXX. *Secunda* opinio fert, *Sanationem* miraculoſe *contigiſſe ad alteram confeſſionem*, ante quam Amici compellarentur, atque hunc *precatorem* ſuum ſumere juberentur. *Tertio* a pleriſque *Latinorum* ſupponitur, poſt *ſacrificationem*, & *interceſſionem* demum, vel potius *operatione* illa cum maxime vigente, *Jobum* cumulatiſſimæ pietatis, & caritatis, præmium hocce præſentiſſimum tuliſſe. Elicitur ex *Vſ*. ſeq. & ſpecioſis rationibus inſtrui poteſt: ſed demonſtratio abeſt. *Quarta* denique eſt cogitatio Erud. *de Pined*. poſt ſolennia hæcce peracta, quin & poſt ea quæ *Vſ*. 11. narrantur, de *condolentia* & *conſolatione* gentilium, & familiarium, ad ædes ejus confluentium, & munuſcula ferentium, ut collata ſtipe inopiam ſublevarent, Noſtrum morbo liberatum fuiſſe, & quidem temporis momento, ut Divinum opus, auxiliumque, elucet, & fortiſſimo Athletæ Coronam jam tandem, exantlatis omnibus laboribus, e Cœlo imponi appareret. Hanc ſententiam octo rationibus adſtruere conatur; quibus coloris quidem plus, minuſve, ſed evictionis parum. Eas *Bolduc*. refutat, ut ſuam ſtabiliret opinio-

10 Et reduxit Jehova abductionem Jobi, quum interceſſiſſet pro Amico ſuo; & auxit Jehova omnia quæ fuerant Jobo in duplum.
11 Et

10 ויהוה שב את־שבות איוב בהתפללו בעד רעהו ויסף יהורה את־כל־אשר לאיוב למשנה׃
11 ויבאו

nionem, qua, haud ſecus ac ſi præſens interfuiſſet, ordinem rei geſtæ, & tempus curationis, ſic figit, finitque. *Primo*, ceſſante Dei alloquio e turbine, in attonitum ſtuporem omnes fuiſſe defixos, quem ineffabilis conſolatio conſequuta ſit; quod Deus ipſe tam implicatam litem explicuiſſet, & terminaſſet. *Secundo*, pro ſumma mentibus omnium indita caritate, & lætitia, tres Amicos veniam humiliter a *Jobo* petiiſſe, quam conſecuta perfecta mox reconciliatio, non ſine lacrymis &c. *Tertio*, cum *Jobo* eoſdem conveniſſe, atque ex ejus decreto conſtituiſſe, qua die ſolemne ſacrificium fieret &c. *Quarto*, poſtquam a *Jobo* digreſſi eſſent, eum paulatim vires corporis, & tandem, intra paucos dies, integram recuperaſſe ſanitatem. *Quinto*, quum perfecte ſanatus eſſet, *Jobum* mox *ſpatio ſeptem dierum*, ut moris erat, *egiſſe pœnitentiam in cinere & pulvere*, ex voto *Vſ.* 6. adhibita frequenti, ferventique, oratione, ut ſe ad *ſolemne ſacrificium* præpararet. *Sexto* denique *Eliphazum ſocioſque* ad *Jobum* regreſſos cum ſuis victimis, magna pompa, & ſolennitate, imperata feciſſe, atque rem Divinam adminiſtrante *Noſtro*, jam perſanato, ac vegeto, expiatos diſceſſiſſe. Hæc non male quidem digeſta; ſed hoc ordine geſta, ſilente Sacro Scriptore, adfirmari nequit. Et alia de ſuo huc affuit fœcundum in talia ingenium, quæ parum moramur.

Verſ. 10. Hinc demum *inſtaurationem* tum reliquarum rerum, tum *ſanitatis* quoque, orditur *Merc.* obſervans *calamitatem* Viri *in quatuor* conſtitiſſe: *infirmitate corporis*, *jactura facultatum*, *amiſſione liberorum*, *derelictione amicorum*, *& contemtu*: atque omnia hæc, in lætius converſa, ſub formula שב שבות *reduxit captivitatem* contineri. Addit, *captivitatis* figuram eo pertinere, quod *in manum Satanæ quaſi traditus* fuiſſet, *atque ſub malis, plagiſque, ab eo immiſſis, conſtrictus teneretur, donec eum Dominus ſolviſſet, atque in integrum reſtituiſſet.* Sic בהתפללו eſſet, *Quum*, *poſtquam*, *oraſſet* &c. atque *novum* hoc *ſpecimen conſummatiſſimæ virtutis præbuiſſet.*. At Cl. *Schmid.* *vix ſibi perſuadere ſe poſſe* ait, *quin Jobus jam ſanatus fuerit, antequam oraret, & ſolenniter ſacrificaret, pro Amicis.* Excludit ergo ab hac formula *curationem corporis*; excludit item *reſtitutionem bonorum*, de qua mox: & *Captivitatem* hanc reſtringit ad *deſertionem*, & *ſolitudinem*, *in qua Noſter quaſi captivus aliquis ſederit: per ſacrificationem* hanc *ſolennem ei reſtituta apud omnes auctoritate, & finita* velut *illa captivitate.* Subtilius: ut & alterum hoc aliorum, ſupra tactum, quod *inter orandum* miraculoſe ſanitas corpori hactenus ulceroſo, & tabido, redierit, in teſtimonium publicum exauditionis. Utraque opinio exigit, ut reddatur, *interea dum oraret*, vel, *per hoc quod oravit pro ſocio ſuo*: nempe *Eliphazo*, ut *ſignifero*, cum ſuis. Poſſis & *collective* vocem capere: nam quod nonnulli *pluralem* velint, pro רעיהו, minus ſuave, nec ſatis *Analogum.* Mihi *Jobum* ante hanc *ſacrificationem ſolemnem* omnem *vigorem*, ut *mentis*, ita & *corporis*, recuperaſſe, non adeo veriſimile videtur. Per *Miraculum*, interea dum *rei Divinæ vacaret*, & *Cerimoniis* hiſce *præſideret*, ſanitatem ei effloruiſſe, & quandam quaſi reſurrectionem e mortuis momento factam; ſpecioſius, quam ſolidius, dici putem. Simplicitati narrationis, & rei, magis convenit, ut teneamus, poſt apparitionem Numinis, & triumphum veritatis, tranquillata mente *Jobi*, & ſerenitate intus ei reddita, corpus quoque ſenſim ac ſuaviter, ſedata vi morborum, convaluiſſe, atque ad priſtinum vigorem emergere cœpiſſe. Interea temporis ſacrificatum ſolemniter, adhuc languente quidem nonnihil corpuſculo Viri, animo tamen jam ſupra omnem miſeriam, quin ſupra hominem, exaggerato, & nil niſi cœleſtia ſpirante. Argumento fuit, ſincera illa deprecatio, & in-
ter-

11 ויבאו אליו כל־אחיו וכל־
וכל־אחיתיו וכל־ידעיו לפנים ויאכלו
עמו לחם בביתו וינדו לו וינחמו
אתו על כל־הרעה אשר־הביא יהוה
עליו ויתנו־לו איש קשיטה אחת
ואיש נזם זהב אחד :

12 ויהוה

11 Et venerunt ad eum omnes fratres ejus, & omnes ſorores ejus, & qui ipſum cognoverant antea; & comederunt cum eo panem in domo ejus, & condolentes ei conſolati ſunt eum ſuper omni malo, quod Jehova adduxerat in eum; & dederunt ei quiſque Staterem unum, & unum aureum monile.

12 Et

terceſſio, qua pro Æmulis, & tantum non hoſtibus, pacem, veniamque, Numinis poſcere non dubitavit. Ea præſentiſſimo pignore ignis e cœlo lapſi, ut plauſibile, obſignata, atque Viri tum *Juſtitia*, tum *gratia*, qua apud Deum valeret, in omnium oculis, mentibuſque, defixa, par erat ut *longa* ejus *captivitas*, id eſt *calamitas*, *ſolveretur*, & cum *reliquiis malorum*, & *morborum*, in *corpore*, *vulnera* quoque *fortunæ*, & *familiæ*, *ſanarentur*, *reſque collapſæ* tanti viri *in majus*, *lætiuſque*, reſurgerent. Prius venuſtiſſime complexus Sacer Scriptor ſub formula, *Reduxit Dominus captivitatem*, ſive *abductionem Jobi*. Poſterius expreſſum *adjectione in duplum*. In priori phraſi prodigioſe nugatus *Nachmanides*, quum *eadem* illa quæ *rapta*, & *abacta*, fuerant per *Sabæos* &c. *reducta* contendit; quin omnia illa *damna* nil aliud fuiſſe quam *præſtigias Satanæ* &c. &c. Nunquam ſuſpicatus fuiſſem ſimile quid Cl. *Clerico* placere potuiſſe. *Videntur*, inquit, *omnino intelligi pecudes, quas abegerant graſſatores Cap.* 1: 15. 17. *quibus addi etiam poſſint ſervi ſimul abducti, quamvis non memorentur. Alia quæ hic habent interpretes, ſunt contorta. Quomodo autem Latrones prædam reſtituere coacti ſint, non liquet: nec in ejuſmodi re conjicere libet, aut licet.* Atqui hæc ipſa torta, & tracta, contra rem ſimul, & naturam Linguæ, quæ in *reducta abductione* nihil aliud ſpectat quam *inſtaurationem fortunarum collapſarum*, & *huc illuc diſſipatarum*. Vide *Jer*. 30: 18. *Pſ*. 14: 7. & 85: 2. *Domus ruinam excitare*, & *Fortunas disjectas colligere* qui apud *Latinum* Auctorem de iiſdem numero rebus, neſcio unde revectis, interpretari vellet, quid tandem in Literis hiſce valere cenſeretur?

Verſ. 11. Redivivæ gloriæ, felicitatis, & fortunæ, principia, atque incrementa, exponuntur. Veriſſime dixit Philoſophus, *Florentes Amicorum turba circumſedet*, *circa adflictos ingens ſolitudo eſt*. Hoc Noſter, ſi quiſquam, expertus, inter calamitates ſuas non ultimo loco poſuerat *Cap*. 19: 13. 14. Merito proinde ut primordium reſurgentis Domus memoratur confluxus *propinquorum*, & *familiarium*, partim ad *condolendum*, de *præteritis*, partim ad *congratulandum*, atque *Natalitia* velut *Viri e ſepulcro retracti*, *muneribus*, & *donariis*, *honeſtandum*. Hic vero non unus exoritur ſcrupulus. Diſputatur *primo* circa officium *condolendi*, & *conſolandi*, quod ſane tum ſerum, tum male locatum, videri queat. Hoc Cl. *Spanhemio* anſam dedit inducendi ὑστερολογίαν, ante reſtitutionem *hoc* συμπαθείας & *conſolationis* debitum præſtitum ſtatuenti. Adfert rationes. 1. *Non probabile id officii* plane *intermiſſum erga tantum virum tantis in malis conſtitutum* &c. 2. *Verba* נוד & נחם *non eſſe gratulantium*, ut *imperite hic nonnulli vellent*, *ſed condolentium ac ſtupentium*, ut *Cap*. 2: 11. *Acceſſiſſe* 3. hos propinquos *dici*, *quum adhuc recens erat fama malorum Divinitus immiſſorum: ſaltem id ex textu Græco colligi* &c. 4. Illud de *pane*, vel *cibo*, *cum eo ſumto*, *omnino ad conſolationis officium ſpectare*, *non gratulationis. Veteres* enim cum *adflictis epulari ſolitos teſtandæ* συμπαθείᾳ *Jer*. 17: 7. & *Eſech*. 24: 17. *Non quod cum Jobo epulati ſint in ipſo malorum exordio*, *ſed tamen antequam eluctatus eſſet* &c. Verbum ויבאו 5. *propterea reddendum* potius, *venerant autem* &c. Nunquam Vir Magnus tam infirmis præſidiis nixam adſciviſſet ὑστερολογίαν, cui hic profecto, quod confidentiſſime adfirmare licet, nihil loci, ſi per com-

mentationem perpetuam ad hunc contextum deſcendiſſet. Nunc ſeparatam tractans quæſtionem, & magis ſpectans quid *decuiſſet propinquos Jobi*, quam quid ipſe *Jobus* eos feciſſe dicat *Cap.* 19. *pudori* quidem eorum conſuluit, ſed *honori* non litavit noſtri *Jobi*; cui & hoc Divinitus datum, ut gratiam, amicitiamque, Ejus ſtudioſiſſime iterum ambire coacti fuerint ignavi illi deſertores, qui Eum in miſeriis jacentem ne adſpicere quidem dignati fuerant. Sed *gratulatio*, inquis, cum *condolentia* parum conſiſtit, & *pudore ſummo ſuffundi* debuiſſent hi *gratulatores*, *ſi nullum συμπαθείας officium præceſſiſſet*. Recte vero: & hoc ipſum ad gloriam *Jobi* augendam requirebatur, ut qui congratulatum venirent, ſimul culpam quodammodo deprecari cogerentur, & non ſine confuſione lætitiam ſuam ſignificare, ac commonſtrare, poſſent. Inſtas, *lætitiam*, & *dolorem*, cum *geſtu lugentium* in נוד expreſſo, ſecum parum convenire, ac præſertim *luctum* illum cum *ſolemni gratulatione* non conſiſtere. Quidni? nam vel ex *Hypotheſi* eorum, qui *Jobum* jam concipiunt *mente* ſimul & *corpore vegetiſſimum*, quin ſubito, & per miraculum, *Divitem*, vultus *condolentium*, & *præterita mala* nunc ſaltem *complorantium*, hoſce propinquos, & familiares, non dedecuiſſet. Sed Cl. *Spanhemii* calculus aliter poſitus; ſupponit enim, quod lubenter admittimus, *munera a gratulantibus oblata in ſubſidium*, *ſolatiumque inopiæ præſentis*. Non potuerunt ergo non *caput movere ad inſtar lugentium*, dum gratarentur maximo virorum *diſcuſſas* jam *nubes*, & *ſpem* lætæ *reſtitutionis* e *Cœlo ſerenato adſulgentem*, quod tam *atrocibus malis* ſimul, & *calumniis*, probatiſſima ejus virtus tam diu ſubjacuiſſet; atque etiamnum *Domus* & *Familia*, ante tot Liberis, tot opibus, florens, deſolata jaceret. Sic defluimus ad *alterum* ſcrupulum, qui moveri ſolet, quem in finem hæc *donaria* fuerint collata, num ut *pignora venerationis*, & *amicitiæ redintegratæ*, *ritu congratulantium*; an ut *collationes in remedium egeſtatis*, & *inſtaurationem rerum collapſarum*. Poſterius indubitatum cenſet ὁ πάνυ *Spanhemius*, merito ſpernens opinionem quorundam, qui fingunt jam tum *Ductum* Noſtro *reſtitutum fuiſſe*, Eumque *biſce manuſculis parum indiguiſſe*. Ex *Jarchio* adduxit & *Merc.* *Jobum non ita ad inopiam fuiſſe redactum*, *ut vulgo putatur*: *amiſſa* quidem *pecora*, & *bona quæ in agris*; ſed *nummorum*, *reliquarumque facultatum*, non memorari *jacturam*. Hinc ipſe in eam ſententiam proclivior, quæ *congratulantium*, & amicitiam renovantium, hæc facit *donaria*; prout ſæpe *Divitibus munera deferri* ſolent, *non tam ad ditandum*, *quam ad demerendum*. Subdit tamen, *utrumque in Jobo fieri potuiſſe*: *nec rem fuiſſe exiguam tot oves*, *totque monilia aurea*, *a tanto numero cognatorum*, *& amicorum*, *quanto vir toto oriente Celeberrimus ante gaviſus fuiſſe* videtur, *uni donata*. Ego quod de *extrema* illa *egeſtate Jobi* traditur, *quæ ne remediis* quidem, ad ulcera ſananda, *coëmendis par fuerit*, idque genus alias paratragœdiationes, ſuis auctoribus facile relinquo: nec tamen arcas ei auro argentoque refertas, cum *Rabbinis*, dederim. Agnoſcimus in muneribus liberali manu collatis, ſolatium, & ſubſidium, rei collapſæ: nec tamen dubitamus quin *donaria* hæcce ſimul *venerationis* fuerint *pignora*, quin *Honoraria* quædam, miro conſenſu ſoluta, ad *culpam proditi officii* quodammodo *expiandam*, & *fidelius obſequium communi teſſera obſignandum*. Certe horum *donorum* ſimilis *materia*, & *forma*, in quam ab omnibus conſpiratum, aliquid *Symbolici*, ex more Orientalium, præ ſe fert; & ſi nihil aliud quam egentem ſublevare voluiſſet officioſa multitudo, vix credibile eſt, tantam paritatem muneris obtenturam fuiſſe: quum & varietas gratior venire potuiſſet, & neceſſitas varietatem potius poſtularet. Diſcutiendus hic porro tertius ſcrupulus, quid vocabulo קשיטה deſignetur, nam de נזם ſatis convenit eſſe *Monile*, vel *fronti*, vel *auribus*, *appenſum*. De altero illo triplex tenet ſententia. Prima *Veterum*, qui magno concentu tum hic tum *Gen.* 33: 19. ac *Joſ.* 24: 32. *ovem*, vel *agnum* feminam, reddidere. Altera *Rabbinorum*, quos flos honoſque noſtrorum Interpretum ſecuti, adferens *Nummum*, & quidem *ſignatum nota pecudis*; uti *pecuniam* a *pecude* nomen inveniſſe, nemini non dictum: & *Boves*, atque alia *beſtiarum* nomina, ad *nummos* ob *figuram* iis impreſſam tranſlata. Tertia *Bocharti*, item ſtatuis pro *genere nummi*, non tamen a *nota incuſa* ſic vocati, ſed a *Radice* קשט *Verus fuit*; unde *probæ monetæ* hæc appellatio fluxerit, ſive *materiæ* ratione, ſive *ponderis*. Hanc opinionem *ſex* argumentis

tis inſtruxit Vir Summus *Hieroz. Part.* 1. p. 433. & *ſeq.* 1. Quod nuſpiam, ubi de *ovium paſtu*, *proventu*, *immolatione*, agatur, hæc vox compareat: ut nec in *Dial.* ea notio uſpiam. 2. Apud *Thalmud.* eſſe *ſpeciem nummi*. 3. A *Chald.* קשיט *verus*, *ſincerus*, proprie *Epitheton monetæ ſinceræ* videri. 4. Non veriſimile ſolas *agnas*, quas *term. fœm.* adferret, vel *a Jacobo datas pro agri pretio*, vel *Jobo donatas*. 5. *Jacobi ævo deſiiſſe res rebus permutari*. 6. *Emtionem iſtam Jacobi, argento factam: Act.* 7: 16. In medio interim p. 437. relinquit, cujus fuerit valoris. Rejicit tantum *Rabbinos*, qui *Obolum* minutum induxere: & ex LXX. μνῶν pro ἀμνῶν ſubſtituens, proclivior eſt ad *Minam*, quæ *duas argenti libras cum ſemiſſe* explet: rem ipſam aliis diſcutiendam remittit; ſentiens, credo, *Minas* nimis gravem ſummam confecturas *Gen.* 33: 19. Et huic de *Minis*, & alteri de *Obelo*, ſententiæ, ſeſe oppoſuit *Celeb. Spanhem. Tom.* III. p. 84. & *ſeq. indubiæ veritatis* pronuncians Veterum verſionem, atque rationibus *Bocharti* deſtructis, *Agnæ* poteſtatem ſeptem argumentis adſtruens 1. *Orientales omnes*, *Chald. Syrum*, *Arabem*, *Perſam*, *Samarit. cum* LXX. *reliquiſque Græcis*, *nec non Vulg.* hinc ſtare. 2. Eandem *vim agnoſcere* & eos omnes, qui *Nummum Ovis figura ſignatum* intelligunt. Hanc *propriam diſerte* ſtatuiſſe *Hotting. primum dubitare auſum Bochartum* &c. 3. *Abſurdum eſſe cum Rabbin.* de *Obolo* cogitare, *minuto* nimis *nummo*, quam ut *vel hic*, vel *in emtione Agri*, locum invenire queat. 4. *Minam* quam *Boch.* inducit, *nimium* contra *pondus* efficere. 5. *Jobi ætate ſignatos* jam tum *nummos obtinuiſſe in Chaldæa & Arabia*, *dicere*, *quam probare*, *facilius*. 6. *Notum*, *opes & facultates* tunc *potiſſimum conſtitiſſe in pecudibus*, *extra*, *monilibus*, *annulis* &c. *intra ædes*. Hinc. 7. *luce clarius*, ut נזם *armillam*, vel *inaurem auream*, ita קשיטה *pecudem* ſonare, non *obolum viliſſimum*. Si poſterius tantum in Quæſtione eſſet, quid probabilius, *minutiſſimum obolum* denotari, an *ovem*, vel *agnam*, liquida forent omnia. Ut res nunc ſe habet, ad *indubiam veritatem* necdum eam perductam video. Quinque priora argumenta numerum faciunt, non pondus. Duo poſteriora valde ſpecioſa: ſed rem decidere non apta, ſi quis *Ovis* notione in dubium vocata, quod legitime fieri poſſe cenſeo, tetenderit קשיטה *nummum* quendam *majorem* fuiſſe, vel *maſſulam auri* potius, ſic dictam, a *juſtiſſimo pondere*, ad quod *exigi* ſoleret. Ut quid ſentiam, tandem expromam, *Ovis* ſive jam *major*, ſive *tenella*, nihil habet, quo nitatur, præter Veterum conſenſum; quem tamen turbant nonnihil *Jonath.* & *Paraphr. Hieroſol.* qui in *Geneſi* מרגלין *margaritas* dedere, a קשוט *Chald. ornatus*. Quod in *Orientalium* interpretum auctoritatem nominatim inſiſtat Cl. *Spanh.* quaſi illis ſaltem fides hac in parte major exceptione, factum nollem; nam nullis minor forte accuratio. Non etiam *leviſſimum argumentum* dici, quo *Boch.* primam ſuam rationem adſtrinxit, *quod nullum in vicinis Linguis Chald. Syriac. Arab. Æthiop. Samar.* illius notionis veſtigium compareat. Eſt multo graviſſimum; tantique ponderis, ut ſi *Ovis* ſignificatio ex *Dialecto* vel *Aramæa*, vel *Arabica*, &c. ſub *Radice* קשט ſiſti queat, in ea tuto quieſci autumem: ſin minus, dubiam, & nutatam, eandem ſemper manſuram, pro captuque, aut arbitrio, cujuſque fluctuaturam. Si *Thema* קשט, cujus derivatum *Koſchet* bis occurrit pro *Veritate Pſ.* 60: 6. & *Prov.* 22: 21. exploratius fuiſſet quoad *Originem*, tranſactum, credo, fuiſſet. Eam ex *Camuſo* ſic recludo: القسط العدل والحصة والنصيب ومكيال يسع نصف صاع وقد يتوضا فيه والحصة من الشي والمقدار والرزق والميزان *Forma* קִשְׁטְ *exprimit rectitudinem*, *& juſtitiam exactam: item portionem & ſortem: nec non menſuram dimidium ſatum capientem*, *quæ Sacræ lotioni adbibetur: porro legitima pars rei cujuſcunque*, *& juſta quantitas*, *& demenſum*, *& libra*, *ſive ſtatera*. In *Gjaubario* adhuc clarius primaria vis ponitur in *rectitudine pedis*, *nulla curvatura flexi*. Hinc notiones omnes dimanarunt; inter quas illa *Libræ*, vel *ſta-*

12 Et Jehova benedixit extremo Jobi, præ principio ejus; & fuerunt ei quater decies mille oves, & ſexies mille cameli, & mille juga boum, & mille aſinæ.

13 Et fuere illi ſeptem filii, & tres filiæ.

14 Et

12 ויהוה ברך את־אחרית איוב מראשׁיתו ויהי־לו ארבעה עשׂר אלף צאן וששׁת אלפים גמלים ואלף צמד בקר ואלף אתונות׃

13 ויהי־לו שׁבענה בנים ושׁלושׁ בנות׃

14 ויקרא

teræ, convenit cum שקל *libravit*, unde *Siclo* nomen impoſitum: ut *quantitas juſta* ad *numerumve*, vel *pondus exacta*, conferri poſſet cum מנה *Mina*, vel *certa ſiclorum portione*. Tale quid ſub noſtro קשיטה contentum, *form. part. Pehil*, quamvis *ſumma* ipſa necdum ſiniri queat, omnino autumem. Quod porro attinet ad *Symbolicam vim*, quam *communes* hæ *teſſeræ Fidei*, & *Amicitiæ*, ab omnibus *una* quaſi *manu*, *voce*, *mente*, oblatæ, videntur exeruiſſe; nimis argutum, quod *Allegorici* luſerint in *Ovibus* ad *Paſtorem* redeuntibus, cum *ſumma auſcultatione*, & *obedientia*. Magis placeret Cl. *Spanhemii* illud, *Oves* incrementum fortunæ in pecore, *Inaures* ejuſdem inſtaurationem in ornamentis, cimeliiſque, ſignaſſe. Nos *maſſulam auri ad ſtateram exacti*, capimus pro *Symbolo Virtutis* & *Fidei*, *quæ inſtar auri e Fornace emicuiſſet*: atque *monilia aurea* referimus ad *ornamenta honoris* & *gloriæ*, quibus *præfulgere* meruiſſet fortiſſimus miſeriarum Victor.

Verſ. 12. Nihil hic, quod lucem poſtulet. Oſtenditur, ut *Vſ.* 10. dictum erat, eo tandem creviſſe Fortunas inſtauratas *Jobi*, non ſimul, & ſemel, ſed ſucceſſione annorum, ut opulentiam Viri vere conduplicatam ſingulari Dei providentia, atque benedictione, agnoſcerent & admirarentur omnes. Illuc manifeſto ducunt *poſtrema Jobi benedictionibus aucta*, & *cumulata*, *præ primis*: ut vel hinc meliora ſapere debuiſſent, qui omnem hancce abundantiam uno quaſi momento per miraculum, vel miraculorum potius congeriem, veniſſe volunt.

Verſ. 13. Supra modum ineptus *Nachmanides*, quum ex נ in שבענה elicit Noſtro *eoſdem*, quos ante habuerat, *liberos* reſtitutos; qui non occiderint, ſed occidiſſe crediti fuerint, *Satana præſtigias* oculis *objiciente*. Paradoxe *Tertullian.* de *Patient. Cap.* 14. *Liberos reſtitutos* negat, *orbitatem voluntariam ideo ſuſtinuiſſe* Noſtrum tendens, *ne ſine aliqua patientia viveret*. Errorem inde natum ſuſpicatur *Pamel.* quod mutilato codice uſus fuerit. *Spanhem.* ſuſpicatur Eum hæc interpretatum *de prioribus liberis*, q. d. textus, *fuerant autem Jobo ſeptem filii* &c. Diceremus potius cum *de Pined.* & *Rigalt.* eum loqui de *orbitate eorum quos amiſerat*. Patet ex adjecta ratione: *Maluit in illo Die reddi. Tantum gaudii*, *ſecurus de Domino*, *diſtulit*. Si eos recepiſſet nempe, *Familia quoque conduplicata fuiſſet*. Obſtat tamen nonnihil, *Et ſi filios quoque reſtitui voluiſſet*, *pater iterum vocaretur*: quamvis nodus utcumque ſolvi poſſet. Non *duplicatæ prolis* rationes autem haſce edit Cl. *Spanhem*. 1. *Uxorem eandem vix tot liberis parturiendis ſuffecturam fuiſſe*. 2. *Vix numeroſiorem prolem vel ad parentum felicitatem*, *vel ad incrementum poſteritatis*, *deſiderari*, &c. 3. *Si duplo auctus fuiſſet numerus liberorum*, *eo ipſo vix opes Jobi videri potuiſſe duplicatas*, *quæ tot in partes dividi debuiſſent* &c. 4. *Nec alienam rationem Gregor. Philip. Bedæ*, aliorumque, *mortuos apud Deum vivere* cenſeri. Huc aperte collineabat *Tertull.* Scite *Auguſtin. Ep.* 140. *Commendata eſt reſurrectionis fides. Nam filii non dupli*, *ſed totidem*, *redditi*, *etiam illos*, *quos amiſerat*, *reſurrecturos ſignificarunt*. Id in medio relictum eſto. Non erat cur Cel. *Spanhemio* ut *pars felicitatis Jobææ*, & *plenæ reſtitutionis*, obverſaretur *malæ Crucis*, & *Xantippes* forte *prioris*, ſublatio, *ad ſecunda ut rediri poſſet vota*. Pejorem eam vulgo fingi, quam fuiſſe, in locis adſtructum.

Verſ. 14. Cur ſuppreſſis *Filiorum* nominibus, *Filiarum* illa appoſita ſint, quæri ſolet. Ad

14 ויקרא שם־האחת ימימה ושם השנית קציעה ושם השלישית קרן הפוך׃

15 ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב בכל־הארץ ויתן להם אביהם נחלה בתוך אחיהם׃

16 ויחי איוב אחרי־זאת מאה וארבעים שנה וירא את־בניו ואת־בני בניו ארבעה דרות׃

17 וימת

14 Et vocavit nomen primæ Jemima, & nomen ſecundæ Ketzja, & nomen tertiæ, Keren Happouch.

15 Et non inventum, *quoad* pulcras mulieres, ſicut filiæ Jobi, in tota terra; & dedit illis pater earum hæreditatem inter fratres ipſarum.

16 Vixitque Jobus poſt hæc centum & quadraginta annos; & vidit filios ſuos, & filios filiorum ſuorum, quatuor ætates.

17 Mor-

Ad *myſterium* confugiunt Veteres, mire ludentes in Etymis *Jemimæ*, *Ketſiæ*, & *Keren-happuchæ*, ſive *Dianæ*, vel *Diei*, *Caſſiæ*, & *Cornu Stibii*, ut *Vulgato* hæc convertere viſum. In his inveniunt totidem *Charactere Eccleſiæ*, quæ cum *ſplendore lucis*, conjungat *Odorem* fragrantiſſimum *virtutis*, ut tota *pulchra ſponſo ſuo ſiſtatur* &c. &c. Alii *Symbolicas* has faciunt appellationes, quibus *Familiæ ſuæ redivivam lucem*, *famam*, *gloriam*, repræſentatam voluerit Fortunatiſſimus pater. Cl. *Spanhem. Cap.* XV. *Hiſt. Job.* copioſiſſime de omnibus hiſce commentatus jucundum nobis facit otium. Fecerat & Erud. *de Pined.* longe lateque tanquam per amœna vireta hic ſpatiatus.

Verſ. 15. Conſtructio non mollis, לא נמצא נשים. *Merc.* ſupplet דבר, quaſi ζεῦ-γμα *mulierum*, credo. *Cocc.* & *Schmid.* ad *Impersonale* recurrunt. Adde *Ellipſin*, in h. ſ. *Et non inventum* quoad *mulieres pulcras*, *ſicut filiæ Jobi* &c. הם *illi* alibi quoque *communis generis*. Simillimum *Num.* 27: 7. Argutiæ *Perizolidis* apud *Merc.* plane ridiculæ. Quod *Hæreditas Filiabus* æque ac *Filiis* dicatur attributa a Noſtro, aliquid iſtis moribus, temporibuſque, alienum, indicat. *Rabbini* ob *formam eximiam* id factum docent. Quid eos adfecerit, cernere eſt. Sanius, ſaltem, & conſultius, qui *Virtutem* earum id meruiſſe exiſtimant. *Cl. Schmid.* ad *exaggerandam Jobi opulentiam* id pertinere autumat, *quæ tanta fuerit*, *ut etiam filiabus portionem hæreditatis concedere potuerit*. Specioſius quod *Deod.* aliique id factum velint, *ne extra familiam elocatæ*, *Idololatris traderentur*. Verus ſcopus, ſi bene collineo, oſtendere *Jobi æquitatem*, & *juſtitiam* illam *exactiſſimam*, qua non tam *Civitatis*, quam *Naturæ*, *legibus* obtemperandum ſibi cenſuit. Sed deſino: non enim noſtri hæc fori. Cl. *Spanhem. Cap.* XV. obſervat ex Jure *Hebræo*, ubi maſcula proles adeſſet, Hæreditatem ad ſolos filios pertinuiſſe, *Num.* 27: 8. Conſimiliter ſanxiſſe alias gentes bene multas. At *Arabum* jus, quod *Muhammedes Alcor. Sur.* IV. firmarit, tuliſſe, *ut filius cum filia unica divideret hæreditatem. Idem ergo videri obtinuiſſe in iis locis inde a Jobi ætate, quum in Arabia inde ab antiquiſſimis temporibus Fæminas imperaſſe, ac ſucceſſiſſe, conſtet.* Subjungit, *hujus rei intuitu factum, ut Scriptor Hiſtoriæ Jobi exertim meminerit æqualis illius diſtributionis* &c. *Siquidem, quicunque tandem ille, Hebræus fuerit, Moſe poſterior, lata jam, quo hæc ſcriberet tempore, de* ſucceſſione Maſculorum *Lege* &c. Juſtis Diſſertationibus hæc delegantur.

Verſ. 16. Ingens diſſidium circa *numerum annorum Jobi*. Varias opiniones diſcuſſit *Celeb. Spanh. Cap.* XII. In *defectu* I. peccatum a nonnullis, qui hos CXL. *annos*, ad *totum vitæ Jobææ ſpatium* retulere. In *exceſſum* II. abiit

17 Mortuuſque eſt Jobus ſenex, & ſatur dierum. | ׃וימת איוב זקן ושבע ימים 17

abiit *Bolduc.* CXL. *annos vitæ felicioris* inchoans, poſtquam *Familia Jobi* lætiſſima hac ſobole refloruiſſet, quin *Filiæ*, *plenis nubiles annis*, *jam maritis cum Hæreditatis parte traditæ eſſent.* Ut nihil non iſti ingenio pervium, intervallum XXX. *annorum* his aſſignat: atque ita *Vulgatum*, ſcilicet, cum *Sept. Int.* conciliat, qui *Annos* CLXX. ævi reſtituti *Jobo* dant; atque vitam ad CCLV. annos, & ultra, extendunt: quamvis nonnulli Codices non perveniant ad tantam ſummam. Mitto alios adhuc calculos de CCXX. vel CCXVII. annis vitæ, & venio III. ad computum *Judaicum*, quem *de Pined.* aliique comprobarunt. Is exhibet annos CCX. ita ſubducendos, ut *Septuagenarius* fuerit Noſter, quum *calamitates* ingruerunt. Has *unum* modo *annum* duraſſe ponunt: adduntque, ut & *ætas reduplicetur*, bis LXX. Placuit numerus *Rabbinis*; ut Viri ætas exactiſſime reſponderet manſioni *Iſraëlitarum* in *Ægypto*, quæ CCX. annis circumſcribi ſolet; quaſi natus eſſet Noſter ipſo anno deſcenſus, denatus ipſo anno adſcenſus. Poſterius frivolum. Prius forte defendi poſſet. Saltem *Petaviana* ſubductio IV. quæ CLXXXIX. finit, magis adhuc arbitraria, & libera, videtur. Ea ſupponit *tentationes ingruiſſe* ad *annum* L. eaſque unius anni ſpatio terminatas. Prudentior ratio III. *Grot.* & *Spanh.* V. qui *indefinitum ambitum* tenent, *ad Ducentos annos* excurrentem. Supponitur *Quinquagenario* haud multo majorem fuiſſe Noſtrum, quum conflictari cœpit; & *aliquot annos in calamitate tranſactos.* His aliiſque, quæ ad *univerſam Jobi Hiſtoriam* pertinent, aliæ curæ debentur, quæ, Deo dante, Acceſſionem, & Complementum, facient hujus Commentarii.

F I N I S.

INDEX LOCORUM S. SCRIPTURÆ.

Qui obiter illuſtrantur.

GENESIS.

CAP.	III:	8. רוח היום *ſpiramentum diei* i. e. *veſpera.*	pag. 189
		14. כי ὤς μοι *ut mihi* i. e. *quandoquidem.*	13
	IX:	14. ענן *compactio nubium.*	52
	XXVIII:	14. פרץ *prorumpere* inſtar *fluvii.* &c.	20
	XXIX:	34. ילוה προσπλέξεται *Circumplicabitur.* &c.	59
	XXXI:	30. כסף *impalleſcere deſiderio.*	359
	XLII:	18. חיו *vivite*, pro *vivetis.*	617
	XLIX:	3. פחז כמים *tumidus fervor ut aquarum.* in libidine.	688
		6. עקרו שור *ſubnervarunt taurum.* fig. in libidine.	551

EXODUS.

CAP.	XIV:	3. נבוכים הם בארץ *perplexi hærent in terra.*	1085
	XV:	2. תמלאמו נפשי *implebitur iis anima mea.* i. e. *ſatiabo me eorum cæde.*	1011
		8. נצבו *cum firmitate erecta ſtabant.*	14
	XX:	4. תמונה *ſpecies ſubtilior*, *effigiatio.*	107
	XXIII:	8. סלף in *lubrico præcipitare.*	318
	XXXII:	25. פרע לשמצה *diſturbavit ad modum ſphærulæ.*	101
	XL:	35. שכן *nubes tentorium figebat.*	52

LEVITICUS.

CAP.	XI:	43. ונטמתם בם ut *obturemini* per illa.	438

NUMERI.

CAP.	IX:	7. נגרע quare cogeremur abeſſe, *abſorpti* veluti.	1026
	XXII:	32. ירט *perplexa* eſt *via.*	403
	XXVII:	4. יגרע *reſorberetur* i. e. deficeret.	1026
	XXX:	6. הניא *crudum* i. e. *irritum fecit.*	906

DEUTERONOMIUM.

CAP.	IV:	12. תמונה *ſpecies ſubtilis.*	107
	VII:	10. אל פניו infert *inſultationem* in *os.*	21
		25. עליהם pro אשר עליהם *quod ſuper illis.*	655
	XXVIII:	61. יעלם עליך ſuper te *ſignabit* omnem plagam &c.	338
	XXXII:	11. יעיר קנו *æmulabitur nidum ſuum.*	217
		24. מזי רעב *Exſucti famis.*	155
		31. פלילים *Arbitri*	861

INDEX

JOSUA.

Cap. XIII. 24. אל part. *ad* pro *inter*. Pag. 402
XXIII. 13. לשטט ad *urendum ſtimulis pungentibus*. 16

JUDICES.

Cap. V: 16. חלף *trajecit* pro *tranſverberavit*. 536

RUTH.

Cap. III: 12. אם per pleonaſmum exprimendum. 302

1 SAMUELIS.

Cap. I: 6. רעם propriè in *tremente naſo*. 1129
16. לפני ad *faciem*. i. e. *ad inſtar*, ad *modum*. 121
28. & II: 34. כל הימים in *perpetuum*. 13
XIV: 47. רשע *turbido æſtu jactari*. 72
XV: 2. שם לו *impreſſionem dedit in ipſum*. 23
XXIII: 27. פשט *ſpoliorum cauſſa graſſari*. ibid.
XXV: 10. המתפרצים qui *rupturam faciunt*, *deſciſcentes*. 20
XXVI: 12. נפל de *ſopore divinitus immiſſo*. 103

2 SAMUELIS.

Cap. VI: 6. ישלח pro ישלח יד *laxavit* manum. 20
Ibid. גרן נכון *area percuſſionis*. Unde? 307
XII: 17. David noluit *panem comedere* i. e. *noluit genio indulgere* &c. 38
XVIII: 12. שמרו בנער *cavete in puero*, pro *a puero*. 32

1 REGUM.

Cap. V: 1. כל הימים de præterito. 13
VII: 23. ים מוצק *mare fuſum* e metallo. 612
37. מוצק אחד *una ſolida fuſio*. ibid.
XIV: 10. גלל *ſtercus*, ad *contemtum* & *ignominiam* tranſlatum. 506
XVIII: 21. סעפים in *affectibus* gravioribus. 103
XIX: 12. דממה דקה *complanatiſſimus aëris ſtatus*. 108

2 REGUM.

Cap. I: 2. שבכה *opus cancellatum*. 442
III: 19. הכאו באבנים facta lapidatione ſub *plagis luridis quaſi conficietis*. 152

1 CHRONICORUM.

Cap. XIII: 9. גרן בידון *Area exitii*. 307

2 CHRO-

LOCORUM. S. SCRIPTURÆ.

2 CHRONICORUM.

Cap. XXI: 7. כל הימים *in omnem perpetuitatem.* Pag. 13

ESDRAS.

Cap. IX: 4. אשבה משומם *ſedi ſideratus.* 38

NEHEMIA.

Cap. I: 4. & II: 4. ישב *ſedere*, in graviſſimo luctu &c. 38

7. חבל חבלנו *omni pignore* ad *pœnam obſtricti ſumus.* 965

PSALMI.

Ps. VII: 5. שולם *deditor.* i. e. hoſtis. 642

VIII: 4. כי ὡς μοι. *ut mihi.* 13

XII: 6. אשית בישע ponam in *laxitate ſpatioſa.* 145

XIV: 4. לא *non* pro *nihilo.* 124

XVII: 12. יכסף לטרף Leo *appetit* ad lacerandum. 358

15. Satiabor תמונתך *imagine tua* i. e. *immediato* Dei *conſpectu.* 107

XVIII: 9. אש מפיו *ignis* ex. *ore ejus* exiens. 148

10. ויט שמים de *cœlo nubibus obducto* & *prætexto.* 236

36. צעד *greſſus ampli* i. e. *fortuna proſpera.* 440

XXI: 6. הוד תשוה עליו *gloriam æquas ſuper eo* i. e. *ad culmen eam provexiſti.* 390

XXXI: 21. נסתר *abſcondi*, pro *defendi*, *protegi.* 80

22. ריב לשנות *Terror concutiens linguarum.* 156

4. נהפך *inverti* i: e. *in malum converti.* 516

XXXIII: 10. הניא *crudas* efficit *cogitationes* i. e. *irritas.* 906

XXXIV: 1. טעם *ſapor ſuavior*, ad ingenium transfertur. 172

6. הביטו אליו ונהרו *vibrantem oculum intenderunt ad eum*, & *liquido diei lumine perfuſi ſunt.* 49

13. יום *dies.* abſ. pro iis *in quibus* quid *læti evenit.* 255

XXXI: 2. חזק *tenere*, uſu militari. 29

XXXVII: 1. קנא ſpeciatim infert *zelum* adverſus *improbos florentes*, a primaria notione *flammeum rubentis.* 129

3. הסכנת omnes vias meas *diſpenſas.* 617

33, 34. ראיתי *vidi ego.* eſt *confirmatio* præcedentis *per experientiam.* 130

XXXVIII: 9. שאגתי מנהמת לבי *rugio* præ *fremitu cordis mei:* grandis figura. &c. 81

12. קרבי מרחוק & מנגד נגעי Phraſes a *leproſis* tranſlatæ. 36

XXXIX: 6. נצב *conſtitutus firmiter* & *eminenter.* 14

12. עש *tinea.* Emblema *lentæ tabis* & *conſumtionis.* 120

XLIII: 4. אל שמחת גילי Deus *lætitiæ choreæ meæ:* amant duo hæc vocabula conjungi. 78

XLVI: 3. מור *ultro citroque moveri.* 390

4. חמר *efferveſcere fermentando.* 408

L: 19. שלח *laxato freno immittere.* 20

LI: 8. בטחות varie expoſitum. 1100. & 1102

11. הסתר פניך מחטאי *abſconde faciem* tuam a *peccatis meis.* i. e. *noli ea* no-

notare &c. Pag. 64

Ps. LII: 7. *convellet te quo minus ſit tentorium.* 449
ibid. אהל *tentorium*; grandi fig. *univerſus hominis ſtatus.* 470
LVIII: 4. מלתעות *mordices*, vel *mandibulæ.* 96
LXII: 3. רבה abſolute *ruina gravior.* 881
11. שת לב *ponere cor* i. e. *erigere* cum *confidentia.* 208
LXVIII: 22. מחין abſolute, pro *gladio* in viſcera *adducto cruorem hauſit.* 153
LXXIII: 12. שלוי עולם *liquide opimi hujus ſeculi.* 572
14. & CI: 8. לבקרים *ad matutina.* infert *quotidianam inſtantiam judicis.* 209
LXXV: 5. הלל *ſplendide ſe efferre.* 113
9. חמר יין *vinum fermentavit.* 408
LXXVII: 3. יד *manus Dei* i. e. *plaga.* 63. 629
LXXXIV: 3. כסף *palleſcit* anima *deſiderio* &c. 359
LXXXVIII: 16. גוע כנער *expirans præ excuſſione.* 1005
XCIV: 17. שכן דומה *Habitare in ſilentio.* de *mortuis.* 417
XCV: 4. תועפות הרים *caligationes montium.* i. e. *altiſſima cacumina.* 624
CII: 5. עשב *herba*, aliquando *evanidam* & *defloreſcentem* adfert *ſpeciem.* 161
6. בשר *exterior cuticula.* 477
CIII: 14. עפר *pulvis* cum *mortalitate* ſimul *originem corruptionis* Indicat. 118
CVII: 9. שבע *ſaturavit.* i. e. *reſtinxit* ſitim. 1094
29. דממה *aura levis*, *ſilentium*; comparatione *tempeſtatis.* 108
41. אביון *egenus*, exprimit characterem *hominis religioſi.* 150
42. קפץ פה *συσφίγξειν*, *conſtringere os.* ibid.
CIX. 24. כחש *ſicut ſtipula*, unde gravi fig. *caro mea ad inſtar ſtipulæ* &c. 398
CXV: 17. ירד דומה *deſcendere* in *ſilentium.* i. e. *perire.* 417
CXIX: 16. חשתי *feſtinavi.* i. e. *ſtrenuus promtus fui.* 502
84. כמה *quotnam*, *quantum*, habet vim *minuendi.* 337
113. סעפים in *affectibus gravioribus.* 103
CXL: 9. זממו אל תפק *capiſtrum ejus ne laxes.* 834
CXLI: 5. אל יני &c. non *crudum faciet* &c. 905
CXLVII: 17. כפתים *ligamina*, *vincula rigidiſſima.* In *frigore.* 1096

P R O V E R B I A.

Cap. I: 17. רשת *rete* ſparſum *ante oculos volucrium.* Inſignis imago. 442
III: 8. שקוי לעצמתיך *rigatio oſſibus* tuis, ſignat *jucundiſſimam tranquillitatem.* 575
IV: 11. צעדיך *greſſus tui* i. e. *fortuna tua.* 441
VI: 11. מהלך *graſſator.* 17
30. מלא נפש implere *animam.* i. e. *appetitum vorandi.* 533
IX: 18. רפאים *Orcini ſocii.* 707
XII: 19. עד ארגיעה *donec oculo nictem.* 201
XIII: 13. חבל *oppignerari* ad *pœnam.* 965
XVI: 7. ישלים *pacem petere faciet* i. e. in *deditionem venire.* 159
XVIII: 20 Ex *fructu oris* cujuſque *ſaturabitur* venter ejus. Allegorice. 533
XIX. 13. הוה *Ægrimonia vaſta ineluctabilis.* 166
XX: 25. ילע קדש *laqueus eſt homini* ut *exæſtuet ſanctum* h. e. tanquam *ſanctum* Deo *voveat.* 168
XXI: 16. בקהל רפאים ינוח in cœtu *manium damnatorum quieſcet*, *reſidebit.* 707
18. Idem. ibid.
XXIII: 2. לוע *aviditas* & *ardor edendi.* 168
XXV: 19. מבטח בוגד graviter ſonat *confugium perfidum.* 181

Cap.

Cap. XXVI: 4, 5. אל תען כסיל ne reſpondeas ſtultum, pro reſpondeas ſtulto. Pag. 235
XXX: 2. בער מאיש brutus præ quam vir. i. e. ſtupidior quam ut vir cenſeri poſſim. 294
4. בשמלה in ſacco percolatorio. 713

ECCLESIASTES.

Cap. III: 14. גרע demere ſorbendo. 1026
15. בקש requirere, pro מצא reperire. 41

CANTICUM CANTICORUM.

Cap. I: 6. שזפתני ſol perſtrinxit me i. e. radiis uſſit. 507
VIII: 6. רשף vibramen coruſcum. 142

JESAIAS.

Cap. I: 7. זרים Torrens de monte præceps actus. 654
25. אצרף כבר conflabo ſecundum puritatem ipſam. 260
II: 6. מלאו מקדם pleni ſunt ex Oriente. i. e. Philoſophia inani Orientalium. 368
III: 8. למרות עיני ad oculos obſtrigillandum. 418
14. depaſti eſtis vineam. metaph. a feris in vineam irruentibus. 652
VIII: 6. אט murmur lenius. 373
15. לכד viſco vel glutine capere. 146
IX: 7. שלח & נפל gravi ſignificatu fulminis cadentis. 22
XIII: 8. Tormina יאחזון apprehendent ſc. eos. vel illi apprehendent tormina. citra ellipſin. 457
20. ישב ſedere pro tranquille & proſpere habitare. 386
XIV: 10. ſub te יצע ſternetur, ut lectus, putredo verminans. 577
14. ſcandam על במתי עב ſupra celſos vertices nubis. 239
18. שכב בבית recumbere in domo. i. e. monumento. ſepulcro. 70
XVI: 9. קיץ וקציר aeſtivi & autumnales fructus. 134
XVIII: 7. קץ & חרף Æſtivos & Autumnales fructus collegit. 802
15. קציר maturitas autumnandi in uva. 134
XXI: 4. נשף חשקי Crepuſculum deſiderii mei. 63
12. בעה bullivit &c. 426
XXIII: 1. נגלה revelari, pro prodire, emicare. 325
10. מנוח quieta & tranquilla ſtatio. 68
XXIV: 17. Grandi, & venuſta ſimul, alliteratione, פחד ופחת ופח Terror & Fovea prærupta & laqueus. 138
XXV: 4. זרם torrens de monte præceps actus. 654
10. Moab triturabitur תחתיו ſub ſe. i. e. in loco ubi jacet conculcabitur. 956
XXVI: 14. רפאים Orcini Socii. 706
XXVIII: 2. שער קטב porta excidii. 133
24. פתח incidere ſulco. Prima aratio. 1117
Ibid. שדד offringere. Secunda aratio. ibid.
XXX: 3. לא non pro Nihil. 323
19. חנון יחנך intime miſerando inclinatus tibi erit. 475
XXXIII: 1. נלה, הנלה conſequi vota. 387
XXXIV: 11. extendet ſuper eam קו תהו Lineam Tohu; אבני בהו Lapides Bohu. i. e. rediget in merum chaos. Oxymoron. 765

INDEX

Cap. XXXIV: 19. אבני בור *Lapides putei*, ſunt *fundamenta* & ima *ſedes*. Pag. 766
XXXV: 4. נמהר ad *feſtinationem adigi*. i. e. conjici in *conſternationem*. 147
XXXVII: 38. יצא *exire* dicuntur *executores judicii*. 21
XXXVIII: 12. מיום עד לילה a *die ad noctem* i. e. *breviſſimo ſpatio*. 122
12. *a tenui trama* מדלה *reſecat me*: a *textura* ad vitam tranſlatum. 200
14. דלו *ſitulas agite* oculi mei *in cœlum*, a דלה. vel *attenuati* & *exhauſti languent* &c. a דלל 768
XL: 10. חוק abſolute ſignat *potentem invictum*. 149
27. סתר *velavit*, *velo prætexit*. 79
XLIII. 21. גלמורה *dura inſtar ſilicis* i. e. ſterilis. 57
9. מחוללת gravi *ſtrage profanans* &c. 725
19. שד *vaſtatio*, pro *inedia* & *inopia*. 157
21. ולא *at non*, eleganter infert *gradum* majorem. 853
23. poſuiſti כארץ ſicut *terram* tergum *tuum* &c. i. e. *obſequentiſſimum* te *præbuiſti*. 145
LIII: 3, 4. מכאבות *lividæ* & *luridæ plagæ*. 152
11. יראה ישבע *inebriabitur*, *exſaturabitur*. 278
LVII: 9. ותשרי & *Cantitas* regi &c. 925
LIX: 3. חפץ *oblectatio* e *commodo* aut *lucro*. 598
LX: 6. שפעת גמלים *agmen*, *impetus citatus camelorum*. 1099
LXVI: 5 ראה ſeq. ב cum *adſpectu* infert *jucundam fruitionem*. 62

JEREMIAS.

Cap. II: 11. כבודו *gloriam ſuam* per ſpeciem [illegible]. 212
III: 5. שמר *ſervare*, gravi ſignificatu *iræ memoris*. 211
9 קל זנותה *fama ſcortationis*. 1138
IV: 14. תלין *pernoctabunt* cogitationes &c. 461
V: 1. שוטטו *effuſo curſu circumagimini*. 17
30. על ידים *ſuper manibus* i. e. *ad morem ſolennem*. 22
VII: 29. גזי נזרך *mete Naziræatum tuum* i. e. *comam votivam detonde*. 25
IX: 17. מקוננות *Lamentatrices Næniarum*. 58
XIII: 15. הרי נשף *montes nocturnæ caliginis*, pro *mole ingruente tenebrarum*.
XV: 8 עיר *vindicta Divinitus exigenda*. 659
XVII: 8, 9. עקב הלב מכל *lacunoſum eſt cor præ menſtrare*. 111
XVIII: 21. הרגי מות *interfecti mortis*, ſunt *peſte ex fame oriunda conſumti*. 155
XXIII: 9. רחפו עצמתי *colliqueſcendo emollita ſunt robuſta mea oſſa*. 104
XXVI: 2. גרע *ſorbere*. i. e. *ſubtrahere*. 1026
XXXIII: 15. לא ſubſtantive. τὸ μηδέν. *nihil*.
XLVIII: 26. ספק *plaudere humum*. 971
LI: 27. סמר *horripilare*. De locuſta. 105

THRENI.

Cap. I: 20. & II: 11. חמרמרו מעי *fermentuerunt* admodum *viſcera mea*. 408
II: 14 תפל *ſalivans*. 27. 171
III: 43. 44. סכך *prætexere* i. e. *aditum præcludere*. 80

EZECHIEL.

Cap. III: 15. אשב משמם ſedi *ſideratus*. i. e. attonitus. 39
VII: 5. אחת רעה *Unicum mali*, emphatice. 251
10. צפירה *Circulus*, *ordo*, *ſeries*. 89

Cap.

Cap. VIII: 17. אל אפם *ad naſum eorum*, per ſpeciem ἀνθρωποπαθῶς. Pag. 212
IX: 5. על *ſuper.* i. e. *non obſtante* &c. 268
XIII: 10. תפל *ſalivans, in calce fluida & diluta.* 27. 171
XVI: 57. השאטות *flagellato velut impetu incurſantes.* 17
XVII: 7. שום פנים *ponere vultum ſuper aliquem.* i. e. *hoſtilem impetum intendere.* 18
XXI: 13. aut 18. לא *τὸ μηδὲν nihil.* 91
16. & 21. השים abſolute *uſu bellico.* ἀπολύτως. 18
27. שום כרים *ponere arietes bellicos.* ibid.
XXV: 6. & 15. שאט odium *rancidiſſimum & injuſtum*, a primaria notione *urendi* &c. 15
XXVI: 2. אמלאה *implebor* i. e. *ſatiabor vindicta.* 1011
XXX: 9. יצאו *exire*, de angelis *executoribus judiciorum Dei.* 22
18. חשך היום *inhorruit dies. Denſis tenebris ingruentibus.* 46
XXXVI: 29, 30. רעב *Fames* complectitur *omnia judicia Dei eidem connexa* &c. 155

DANIEL.

Cap. IV: 1. רענן *patulis ramis diffuſus.* 131
XII: 4. ישטטו *percurrent* i. e. diligenter perluſtrabunt. 17

HOSEAS.

Cap. II: 5. שך בסירים *Obſepire ſpinis.* 19
V: 12. עש *Tinea*, emblema *lentæ tabis & conſumtionis.* 120
VII: 9. שיבה זרקה *canities* ſeſe *ejaculata eſt* i. e. *promicuit.* 37
11. יונה פותה *columba facilis ad ineſcandum.* 860
IX: 1. שמח אל גיל *lætari ad choream uſque.* 78
6. שד *vaſtatio*, pro *fame*, *inopia* &c. 157
X: 11. שדד *offringere.* in iterata aratione. 1117
XI: 8. נכמר *æſtu intus adurente atrorem contraxit.* 53
13. חרשתם רשע *Araviſtis improbitatem.* grandi fig. 94
XIII: 12. צרור עון *Ligata* eſt tanquam in *ſacco* iniquitas. 360

AMOS.

Cap. II: 7. דרך ענוים יטו *viam manſuetorum faciunt deflectere.* 649
ibid. שאף *noxio flatu imminere.* inſtar ſerpentum. 1212
V: 8. חשך *inhorruit dies denſiſſimis tenebris.* 46

OBADIAS.

Vers. 11. יום *dies* abſolute, *dies prælii.* 54
16. Bibent, & לעו *ardore & æſtu* calicis venenati intus *adurentur.* 168

MICHA.

Cap. I: 8. Ibam שולל *ſpoliatio & nudus.* figura ſummum gradum *ſpoliationis* exprimens. 317
16. גז *metere.* i. e. *detondere.* 25

NA-

NAHUM.

Cap. I: 3. ענן *coagmentatio nubium.* Pag. 53
11. וכן *etiam ſic attondebuntur* &c. 691
III: 16. ילק פשט ויעף *Locuſta ſpoliabunda graſſatur & avolat.* 23

HABACUCUS.

Cap. I: 4. נצח *Veritas.* ex origine *mera & ſincera puritas.* 970
10. *Ridere munimentum, collectoque pulvere* i. e. *raptim, id capere.* 157
II: 13. בדי אש *ad ſufficientiam ignis.* vel ad *ignem ſatiandum.* 433
16. *Satiatus es ignominia* מכבוד *a gloria.* Structura abrupta. i. e. *nulla tibi gloria reliqua.* 550
III: 13. חמר מים *Lutum fermenteſcens aquarum.* 408

ZEPHANIA.

Cap. I: 17. לחם *Caro.* 532

HAGGAI.

Cap. II: 19. עוד & עד venuſte junguntur, *adbuc* & *uſque.* 24

ZACHARIA.

Cap. IV: 10. *Oculi Jebovæ* משוטטים *citatiſſimo curſu* terram *circumluſtrant.* 17
VII: 5. זה שבעים שנה & *bis* ſeptuaginta annis. non *nunc* vel *boc tempore.* 459
IX: 3. proverbiale quid. 750
XI: 14. אחוה *nexus fraternitatis.* 8
16. הנצבה &c. *Perſtantem* laſſitudine, *ægrotam, non ſuſtentat.* 14

F I N I S.

INDEX
VOCUM HEBRÆARUM, &c.
Quibus aliquid lucis adfunditur.

א

אבב Arab. اب prop. *micare*, *emicare*. Hinc

אב & أبّ *micans viror*. ſp. *gramen & pabulum*. nec non, *quicquid viroris terra producit*. p. 223

אבד *perire*, prop. *abire e conſpectu ſine ſpe redeundi*. Hinc pro *mori*, *emori*. it. *diſſolvi*, *deſtrui* ac *deformari*, uſurpatur. p. 123

Speciat. de *die*, eſt, *ævo excidere*, *non exſtare quaſi*, atque *omnibus diris oneratum manere*. p. 47

It. de *homine*, eſt *graviſſime affligi*. p. 92, 95 *diſperire*; de hominibus, cum *ſiti* & *laſſitudine*, *vaſtum deſertum* circumerrantibus. p. 185

אבד מנוס *periit effugium* ab aliquo; per ὀξύμωρον plus exhibet, quam *negationem & ademtionem effugii*. p. 301

أبد *conſtitit*, *ſubſtitit*, prop. *perennavit*. Unde? p. 825

אובד *periens*, pro *calamitoſo*, qui *inopia* & *aliis miſeriis* conflictatur. p. 866

אבה *prono impetu ferri*, ſecundum *originem*. p. 256

אבה עבד *velle*, vel *approbare ſervire*, aut *ſervitutem*; in *bove*, jugi patientiſſimo. p. 1116

אב *pater*, pro *omni homine*, qui *alterius gerit curam*. Hinc ابو الايتام *pater orphanorum*, pro eo, *qui eos fovet*. p. 810

אבה Arab. ابآء *arundo*, *arundinetum*, *papyretum*. it. *pronus rei alicujus impetus*. Hinc אניות אבה *naves* ſunt, vel *arundineæ*, ſeu *papyraceæ*, vel, *prono impetu*, ſecundoque, tum *flumine*, tum *vento*, *latæ*. p. 256

אביון *egenus*, pro *Deum reverente* & *vero virtutis cultore*. p. 149

אבן *lapis*, proprie, *maſſa concreta firmius*; de *omni lapide*, tum *vulgari*, tum *pretioſo*; ſt. de *metallo*. p. 771

pro *libella*, *perpendiculo*. p. 765

אבני השדה *lapides agri*, pro *ſaxis majoribus*, *minoribus*, *ſcopulis*, *ſcrupulis*, &c. p. 159

pro *fundamento* rei alicujus *imo*. Hinc

אבן אפל וצלמות eſt *ipſum terræ centrum*. p. 766

אבר in *Hiphh*. האביר non tam eſt *volare*, quam *ala fortis gaudere*; ab אברה *ala major & firmior*. p. 1134

אגם أجم eſt *ferbuit*. p. 1195. it. *ſtagnavit*; quod tum ad *aquæ alterationem*, *corruptionem*, & *fœtorem*, tum ad *animum tabe mœroris affectum*, transfertur. p. 851

אגם أجم *ſtagnum*, *palus*, *arundinetum*; a *fervore*. Hinc

אגמון proprie, pro *ſtagno fervente*, improprie, pro *aheno vaſtiore ad inſtar ſtagni*. p. 1172. & 1195

אהל in Hiphh. האהיל *tentorium habere*; de ſtatione *lunæ*, quam in campo ætheris tenere ſolet. p. 696

אהל & اهل *tentorium*, pro familia, ſocietate, communitate, ſecta, univerſaque denique re. p. 233

It. *univerſo hominis ſtatu hac in terra*, *cum omni re*, *ſpe*, *ope* &c. qua ſtatus iſte ſervari, aut propagari queat. p. 470

אוב vel איב اب *aquatum ivit*, *ultro citroque*. Hinc
אוב *uter*. Arab. ايـاب q. eſt سقاء. p. 898
או vocula *exclamandi*, per ſonum ipſum *adjutata*. Arab. او & اي p. 606
Item, *aut potius*, *quin*. ibid.
אוד *curvari*, *inflecti*, *flexo* & *curvato corpore conniti*, dat
מאד *admodum*, *valde*, *vehementer*, pro pleno במאד *cum niſu*. p. 39
אוה cujus Der. אות *ſignum*, Arab ايـة *omne monumentum*, etiam *cippus ſepulchralis*. p. 550
אול Arab. آل med. vaw, *incraſſuit liquor*. id. q. خـثـر
אויל *incraſſatus*, *craſſeſcens*, pro *ſtolido*, cui *judicium turbatum*, *corruptum*, ac q. *incraſſatum*. p. 131
אולי *forte*; in religioſa ſollicitudine p. 12
און *vanitas*, h. e. *homo vanus* & *improbus*. p. 140
dolor; it. *pœna iniquitatis*. p. 509
אור *omnis lux*, & vel *minimus* ejus *radiolus*. p. 60. Spec. *lumen ſolis*. p. 1060. metaph. *felicitas*, *lætitia*, & *gloria*. p. 439
in *nubibus*, eſt earundem *fluxus*. Arab. الاوى. p. 1050.
לאור *ad diem*, pro *in pleno lumine*. p. 664
אזה Chald. אדה ex ſe profeminat, ית
אז *tunc*. Arab. اذ p 67. cujus מאז *à tunc*, pro *inde ab æterno*. p. 1090
אזז Arab. أزّ in *olla*, quum *vehementius bullit*. it. *ſuccendit ignem*, *remque omnem fortiter commovit*, Rad. ☿
אז *bullitus*, *æſtus*, h. e. *pulſans dolor* venarum & vulnerum. p. 67
אזל *dilabi* & *abire e loco*, *ſine ſpe reditus*, *diſparere*; de *lacu* vel *fluvio*, ſemel *emiſſo*, qui dilapſis aquis, perpetua ſiccitate extinguitur. p. 353
אזר Rad. cujus אזור eſt *cingulum*, ſ. *ſemicinctium ſervi*. Arab. ازار. p. 317
אחד *Unus*, nomen abſolutum *Dei*. Arab. الاحد & احـد. p. 640. & 864
אחת pro אחדת in re miranda & inuſitata, *ſingulare quid*; *unicum quid*. Arab. احدى. p. 231
אחה pro אחו vel אחי Arab. اخـا *firmiter nectere*, *nexuque arctiore jungere* & *religare*. p. 7
אח & اخ *frater*, proprie, *nexu ſacratiore junctus*. p. 3. it. *omnis rei familiaris* ac *aſſuetus*. p. 854
אחוה *fraternitas*, prop. *nexus neceſſitudinis ſacratior*. p. 8
אחו *ulva*; a *religando*, ut *juncus*, a *jungendo*. p. 222. Hinc Prov. אחו בלי מים *ulva ſine aquis*, pro *hypocrita*. p. 221
אחז *apprehendere*, Arab. اخـذ ſpeciatim transfertur ad *affectionem*, qua *quid coagulatur* vel *rigeſcit*. Hinc אחז שער 1. *coagulari*, *congelari horrore*, vel *horrorem*. 2. *apprehendere horrorem*; de eo, qui *in horrorem penitus defixus* & *demerſus eſt*. p. 457
אחח Arab. أخّ *æſtuavit*, cudit
אח *focus*. p. 222
אחר *alius*, *alter*, opp. ad חנף, eſt *genus juſtum*; q. d. *aliud genus*. p. 231
אטט Arab. أطّ a primaria *lenioris murmuris* notione, ad *teneriorem amoris* & *commiſerationis adfectum*, transfertur. p. 373
אט *lente*, *leniter*. Hinc לאט *ad lenitudinem*; de *verbo*, quod leniſſime & clementer *dictum*. p. 373
אי prop. *ubi*, ſecundum *Ludolfum*. hinc pro *non*, invaluit, in אי נקי *non inſons*, *neutiquam innocens*. p. 627
איה *ubi*, non eſt *ſpernentis* tantum & *inſultantis*, ſed etiam *quærentis* & *anhelantis*. p. 985
איפה *ubinam*, vi compoſit. *ubi hic*, in *diſputationibus*, eſt *provocantis*, ad exemplum aliquod adferendum. p. 93
איד Arab. ايـد in *re*, cujus *moles prægravat* & *opprimit*, Rad. ☿
איד *grave exitum*, *coſtas* ſpeciatim *infringens*. p. 446. & 560.
item, *gravis moles*, pro *majeſtate di-*

divina. p. 868

איש ايس *vi & robore polluit.* hinc איש *homo vir*, *fortior*, quam אנוש. p. 1. & 2. it.

אישון Arab. ايسان forma productiori, *pupilla*, h. e. homo oculi. ibid.

אכל *comedere*, pro *vexare*. Arab. اكل *turpe lucrum captare & parare*; in ſpec. *concuſſione & vexatione ſubjectorum uſus eſt princeps.* p. 527

אכף اكف reliquit אכף pro *clitella*, *ſarcina*; fig. *graviori vexatione*, & *moleſtia*. p. 902

אל *ad*, pro, *una cum*, ut σὺν, vel etiam, *inter*. p. 402. אל מן *uſque ex*; الى من Arabiſmus. p. 135

אלה الـه prim. *pavere*, *ſtupere*; ſecund. *colere*, *venerari religioſe*.

אלוה *Deus*, *numen tremendum*; a *cultu* ſc. *religioſo*. in *pl.* אלהים p. 3. & 4

אלח الخ in Niphh. נאלח *aceſcere*, *acore corrumpi fermenteſcente*; de *infectione univerſali*, quæ maſſam generis humani pervaſit. p. 376

אלל Arab. الّ & ولّ ex ὀνοματοπεποιημένοις, ἐλελίζειν & ἀλαλάζειν, *vociferari altius & exclamare*, ad *calamitatem ingruentem*. Inde

אללי Arab. الليها prop. *geminatum*, vel, *multiplex væ mihi.* p. 278

אמה امة unde אמהות pro *famulis*. p. 472

אמם Arab. أمّ *intendit*, pro *certo deſtinavit*. p. 1224

אם *profecto*; in *aſſeverationibus*. p. 230

אם *ſi*, & אם לא *ſi non*, in *dejerationibus graviſſimis*, eſt *jurantis*, *ſeque devotantis*. p. 21. & 417

אם *mater*, pro *materno ſolo*, ubi aliquid progerminat. p. 229. prout أم pro *manſione & habitaculo omni*, apud Arabes. p. 230

אמן امن *firmo* ac *ſtabili fuit greſſu*. in *Hiphh.*

האמין *firmum*, *ſtabilemque cenſuit*, i. e. *credidit*, *confidit*. *ſeq.* ב *firmitatem agnovit.* p. 112

לא האמין *non credit*; in *nimio gaudio*. p. 1133

אמונה *firmitas pedis*, & *greſſus non fallentis*; opp. ad תהלה. p. 114

נאמן *verax* ſimul, & *eloquens homo*. p. 319

אמנם ab אמן cum ם affix. *ſane*, *profecto*, *veritas eſt*, *certum eſt*. p. 302

אמץ a *contentione nervi* ſive *tendinis in femore*, aſſumta poteſtas *corroborandi* ac *confirmandi*; in *genubus firmis*. p. 89

אמץ בפי *validius inſurgere* in aliquem *ore*, eſt *declamatoris* magna & fortia *ſonantis*. p. 395

אמיץ כח *prævalidus virium*, proprie, *prævalido nervo* aut *tendine præditus*, cui nihil reſiſtat. p. 236

אמר *dicere*, *loqui*; in *nocte*, quæ tanquam *conſcia* rei alicujus, inducitur. p. 42

אמר & امر cum *ſermone*, complectitur *rem*, *negotium*, *ſtatum*, & *conditionem*. p. 544

אנן أنّ *fudit*, *effudit*, fundit, adſumpto ש שלה, שלאנן contracte שאנן *liquidiſſime defæcatus*; de *ſecuritate liquidiſſima* & *feliciſſima hominum carnalium*. p. 571, 572

אנף Rad. unde אף انف *naſus*, pro *irato*, *ſævo & ſuperbo impetu*. p. 400. & 438
pro *majeſtate terribili*. p. 244
pro *ſuperbia* & *faſtidioſo contemtu*. p. 189. ſeq.
pro *ſuperiori promuſcidis parte* l. *radice*, unde *prominere* incipit anterior *cauda*. p. 1168

אנש انث exhibet אנוש *homo*, *mortalis*; ab *imbecillitate*. p. 2
κατ᾽ ἐξοχ. *homo* per *peccatum cupiditati*, *corruptioni*, *morti obnoxius*. p. 118
It. *homo*, qui ſe *debilem & imbecillem perſentiſcit* in ſomnio ad *majeſtatis divinæ præſentiam* ſuſtinendam. p. 103

אסף in Niphh. נאסף *colligi*; in *morte obita*, itemque, *ſepultura* ei *annexa*, eſt, *ſtatus ani-*

nimæ a corpore disjuncta, ſive *abitus ad plures*. p. 755

אסר in part. paſſ. אסיר *vinctus*, ſp. *bello captus*, *captivus*. p. 74

אסר אזר *alligare* alicujus lumbis *ſemicinctium*, pro *aliquem ad ſervorum vilitatem detrudere*. p. 317

אף *jam vero*, pro אף כי. p. 117

אף כי proprie, *etiam quod!* vel, *jam vero ut!* per ſpeciem reticentiæ, ſive Ellipſeos. p. 245

אפל Arab. افل prop. φθίνειν, *conſumi decremento & tabe continua*, *exhauſto omni ſucco* & *vigore*; fig. in *ſolis & ſtellarum occaſu*. p. 55

אפל *occaſus*, φθίνασμα; de ſummo *caliginis nocturnæ* gradu. p. 54, ſeq.

אפל צלמות *tenebræ umbræ mortis*, pro ipſo quaſi meditullio mortis. p. 284

ערפל ex ערב & אפל flatum, quid? ſub ערב.

אפס quod & פסס فش *cum flatu exſpiravit*, dat

אפס *exſpiratio*; de *trama* quam ocyſſime deficiente. p. 201

אפק Arab. افق *excelluit nobilitate*, *liberalitate*, & *munificentia*. Inde

אפיק Epitheton *hominis ſanctiſſimi*. Vid. & ſub פוק.

אפיקי נחושה *alvei æris*; in quibus ſc. *æs* fluit. p. 1153

אפיקי מגנים *robuſta clypeorum*, pro *conſerta ſcutorum teſtudine*. p. 1190

ארב Arab. أرب *nectere* & *nodare*. p. p. 1108 fig. in *oculis ſubſeſſoribus*, ex inſidiis nexis, acie intenſiſſima, in prædam imminere ad inſtar animalis eſcam captantis. p. 860

ארב *inſidiæ*; non a *ſedendo*, ut Latinis, ſed a *nectendo*. p. 1108
ſp. pro *locis ad inſidiandum aptis*. p. 1047

ארח *viavit*; inde ארחה *caterva viantum*, vel *cœtus commeantium*. p. 185

ארך cujus Hiphil. dat האריך נפש *prolongare animam*, pro *longam patientiam exercere*. p. 177

ארץ *terra*, pro *homine obſequioſiſſimo* & *ſubmiſſo*. p. 145. it. *reptilibus terræ*. p. 310

ארר *abigere* & *expellere*. ſecund. *maledicere*, *deteſtari*, *exſecrari* & *abominari*; prout ἀνάθεμα ad *abominationem* traductum. p. 58

אררי יום *execratores*, ſive *imprecatores diei*, ſunt certum genus hominum in Oriente, ad *diem aliquem luctuoſum execrandum*. ibid.

אש *ignis*, abſolute, *fulmen*. p. 142

אש לא נפח *ignis non ſufflatus*, vel qui *non ſufflatur*, periph. ſive *fulminis*, ſive *mali morbi*, ſive generalius, *iræ & maledictionis divinæ*. p. 540

אשר pron. *quia*, *eo quod*, crebrum pro על אשר. p. 957

אתה *venire*, pro *ſupervenire* & *necopinato invadere*. p. 82
venire; de *tot annis*, eſt, *tot annos vivendo implere*. p. 414

ב

ב *in*, pro *inter*. it. *pro*, *loco* ac *valore* rei alicujus. p. 622. *caſui recto* datur, ad *interiorem* rei *conditionem*, *qualitatem*, *naturamve*, deſignandum. p. 204. 622. 640. ب Arab. *comparationi* inſervit, adeoque pro כ ponitur, niſi quod *fortius* quid ſignet. p. 970

בגד *perfide agere*, tribuitur *omni rei*; ut *torrenti*, qui in neceſſitate *deſtituit* & *deludit*. p. 180. ſq.

בדד Rad. unde בד *vectis*. pl. בדים de *ferratis orci portis & formidoloſis clauſtris*, *refringi neſciis*. p. 433. ſpeciat. *membris ramoſis*, *toriſque* validiſſime *conſertis* corporis alicujus. p. 1186

בדי עור *vectes cutis*, pro *corporis roboribus & firmamentis*, tum *externis*, tum *internis*. p. 447

בדה Arab. بدى ult. *Waw* & *Je*, eſt *excedere modum*, tum in *factis*, tum in *ſermonibus*.

בדה unde pl. בדים *jactantiæ*, *ſermones exorbitantes*, forma ex *Pihhel* deducta. p. 287

בהל Arab. بهل *temere* & *ſolute ferri*, va-

vagari, ἀλᾶν. ſecund. ad *animum impotenti mœrore conſternatum*, quin imo *exterminatum* transfertur. p. 89. 444. & 643.

בהם بهم *obſtructis fuit ſenſibus*, Rad. [illegible]

בהמה *pecus brutum.* p. 437

בהר بهر in *luce acrius micante*, ita ut prægravet quodammodo, vel ordinariam lucem vincat. hinc בהיר *candidus*, *ſplendidus*; de *lumine ſolis.* p. 1060

בוא *venire*; imperſonaliter, *aliquid grave* adfert, per *ſpeciem reticentiæ.* p. 89
de *ſubito & celeri eventu*, *adventuve rei poſtulatæ.* p. 174
intrare; verbum *rei ruſticæ* dicatum. p. 163

שוב ובוא *redire & venire*, priſca formula. p. 426

בוא לפנים *venire ad* alicujus *faciem*, eſt, ſiſtere ſe *ad ejus thronum*, ibique cauſam ſuam agere. p. 333

הביא אלוה בידו *gerere*, vel *adducere*, *inferre*, *introducere Deum in manu ſua*, pro, *manum ſibi ſuam conſtituere numen.* p. 308

תבואה *proventus*; fig. *fortuna*, adeoque *res & ſpes omnis*, qua quis gaudere poteſt. p. 862

בוב *cavus fuit.* hinc ביב *canalis*, ap. *Talm.* qui & ببب *Arab.* nec non باب בוב *porta*, *foramen*, *cavum* & *pervium.* p. 294

איש נבוב *vir cavus*, quid ſit? ſub נבב

בון بين in Hiphh. הבין non tantum eſt *intelligere*, ſed etiam *facere intelligere*, *diſtincte docere*, *clare explicare*, *diſerte loqui.* p. 437

התבונן ut Arab. بيّن & تبيّن *cogitabundus hærere & cunctari.* p. 643

בוץ vel ביץ Them. [illegible] ביצה بيضة *ovum*, quod *Prov.* traductum in اذل من بيضة البلد *vilior ovo terræ.* p. 1120

בוש *confundi*, *perplexum & confuſum fieri*, cum *arefactione* quaſi & *mentis conſternatione*, plus eſt, quam ſimplex *pudefieri.* p. 186

בחן id. quod محن ex origine, *terere*; ſpeciatim, *terere ad coticulam*, explorandi gratia. it. *tentare malis*, *vexare*, *affligere.* p. 209
adhibetur *figurate* in *aure* ſapientis, *ſermones* alicujus *probante*, *explorante*, & *aurificum more ad coticulam terente.* p. 311. & 930. nec non, in *palato diſcernente.* p. 312

בחר originaliter *emedullare*, quadrat egregie, *in profundam*, *exactamque cauſæ excuſſionem.* p. 930

בחר דברים *emedullare verba*, pro, *exaſciata & lectiſſimis ſententiis adornata proferre.* p. 245

בטח proprie, *in planitie verſatus fuit*, *habitavit in plano*, improp. *confidit*, *ſecurus fuit.* p. 299

בטח *fiducia*, pro, quicquid ſuperbæ & arrogantis fiduciæ cor carnale implet. p. 449

בטחה unde בטחות *res ſecura*, vel *ſecuriſſima*; forma ex *Pihhel* ducta. p. 308

בטן *uterus maternus*; fig. *gremium terræ*, *communis mortalium venter.* p. 26
it. *venter*, tam *externus*, quam *internus*, h. e. *animus tumidus & inflatus.* p. 368
it. *veſpilloni*, qui fœtum immaturum ſepulchro mandat, comparatus. p. 283

בית quod & בות *pernoctare*, cujus בית *domus*, eſt *ſepulchrum.* p. 69, 70, & 430
κατ᾽ ἐξοχ. *domus opulenta*, potentia & gloria eminens. p. 549. it. *famula turba*, cum inſtrumento & apparatu reliquo. ibid.

בית חמר *domus luti*; fig. *corpus mortale.* p. 117. *ſeq.*

בית עכביש *domus aranei*; fig. *rei omnium infirmiſſima.* p. 225

בית אבנים *domus lapidum*, pro *agro lapidoſo*, vel *loco petroſo.* p. 228

בכה *flere*, vel *complorare*; de *leſſo funebri*, in publico cœtu, *ſolenniter edito.* p. 854

בכי *fletus*, pro *ſudore*, *madore*, tribuitur *fluminibus*. hinc بير بكي *puteus flens*; qui ſc. tenui aqua eſt præditus. p. 778

בכר Arab. بكر cujus בכור in formula בכור מות *primogenitus mortis*, quid? p. 447

בלג Arab. بلج *de ſereno vultu* proprie. In Hiphh. הבליג *renidere*, *renideſcere*, in mu-

malum, pro *reſtrictis labiis ringi præ dolore.* p. 257

בלד بلد *ſolum, terra*, pro *nido ſtruthio-cameli.* p. 1120. *ſeq.*

בלה Arab. بله in Conj. V. تبله *errabundus ivit ſine ductu*, aut *percunctatione.* p. 444

בלהה *diræ*, *mentem* ſpeciat: *exterrentes*, atque adeo *externantes.* ibid. & p. 667. item, *pœnæ* vel *furiæ*, *pœnarum exactrices.* p. 451

בלל Rad. *deriv.* בליל *pabulum viride* & *recenti vigore humectum.* p. 171. fig. *copia* & *tranquillitas.* ibid.

בלם non *capiſtrationem*, ſed *tumorem*, & *inflationem labii*, continet, *cum obturatione oris.* p. 711

בלע & بلع *abſorbere*; de *voragine terræ cuncta ſorbente ſubito.* it. de *occaſu* & *ruina triſtiſſima omnium fortunarum.* p. 30

pro *dilaniare*, *deglutire*, *concerpere* & *membratim dilacerare* aliquem, *more leonum.* p. 269. *ſeq.*

בלע ריק *deglutire ſalivam* i. e. paululum reſpirare. Arabice ابلعني ريقي *deglutire me fac ſalivam meam.* Proverb. p. 210

במה. Rad. hinc במה *vertex*, *collum*, figurat במתי־ים *celſi vertices maris*, pro *aquis plus minuſve tumentibus.* p. 239

בנה in בנה חרבות *ædificare vaſtitates*, *deſolationes*, pro *res collapſas* & *ruina longa dejectas reſuſcitare*, per ἀνόμωσιν, quid? p. 69

בן *filius*; metaph. *ovum* & *pullus jam excluſus.* p. 1125

בן רשף *filius corruſcationis*, eſt, *fulmen*, *coruſcum.* p. 142

בן קשת *filius arcus*, eſt, *ſagitta.* p. 1103

בן שחץ *filius ferociæ*, vel *proceritatis animoſæ*, *acri* & *intento oculo ſeſe inferentis*, quid? p. 1214

بنو المنايا *filii mortium*, vel *fatorum*, pro *morbis*, *præcurſoribus mortis*: it. *omnibus malis graviſſimis.* p. 447

בעל idem quod صاحب *dominus*, late patet, & *relationem omnem* involvit. p. 887

בעת بغث *ſubito opprimere*, *invadere*, in Pihhel, *terrere*, *perterrere.* p. 54

בצע *avaritiam exercere*, *lucrum per fas* & *nefas corradere.* p. 738
in Pihhel, *finire*, *conficere aliquem* & *ejus exitium quaſi abſolvere.* p. 175

בצץ Arab. بضّ *paululum emanavit aqua.*

בצה *uligo*, *paluſtris*, *ſtagnum.* p. 222

בצר cujus *Segolat.* בצר Arab. بصر & בצרה بصرة eſt *lapis candicans*; vel latiore adhuc uſu, *terra ſpiſſior*, *terra rubra.* Hinc, *gleba auri*, *argentive.* p. 622

בקש in *Pihh.* בקש *quærere*, *reperire*, idem quod מצא. p. 47

ברה Arab. برى *purgare*, *nitidare*, *polire*, *concinnare*, aſcia, dolabra &c. ad *nitorem raſilem* uſque, origo ר ברי *raſilis nitor.* p. 1050

ברח. in Phra. נחש בריח *ſerpens ominoſus*, *infauſtus* & *peſſimi augurii.* p. 725

ברך *benedicere*, κατ' ἀντίφρασιν, *valedicere*, *rejicere*, *parum curare.* p. 12

ברך אלהים *valere Numen jubere*, pro *exſolvere ſe cura religioſa Numinis.* p. 33. & 34

ברר cujus بُرّ eſt *triticum*; ſc. a *puritate*; it. بَرّ Hebr. בר *ager*, q. d. *campus purus* & *patens.* p. 1111

בשר *caro*, ſpeciatim, *extima*, & *ſuperficies quaſi corporis*, quæ *palpatur.* p. 477
fig. *fama.* it. *vita.* Hinc phraſis, *comedere alicujus carnem*, dupliciter, vel *lacerare ejus famam*, vel *vitam lacerare*, ejuſque *cruciatu* ac *ſupplicio ſemet paſcere.* p. 480

ג

גאה *efferre ſe, erigere ſe in altum*, Arab. ثـاي. ſp. *de junco ſeſe erigente ſine uligine.* p. 222
de *inceſſu*, ad inſtar leonis; tam in *bonum*, quam *malum.* p. 279

גאל ex origine ſua [illegible], Arab. جـال de *irrequieta agitatione ultro citroque itantis.* ſecund. *polluere, profanare*, nec non *vindicare*; tam in *bonum*, quam *malum.* p. 50, 51

גבב Rad. deriv. inde גב prop. *convexum, gibboſum.* p. 384. ſp. *dorſum*; figurate *robur, præſidium, propugnaculum.* p. 330

גבה ut جـبـه proprie *altifrontem eſſe*, i. e. *frontem attollere.* p. 980

גבן Arab. جـبـن *coagulari*; de *lacte*, vel potius, *concreſcere, & conglobari in maſſam ſpiſſiorem.* p. 272
גבנה cum *Dageſch* in *Nun*, eſt Arab. جـبـنـة & جـبـن *caſeus.* p. 272

גבר Arab. جـبـر *ſolidari, in ſolidum revocari.* p. 126
התגבר *ſemet efferre*, Arab. تجـبـر *ferocius, & inſolentius ſe gerere.* p. 382
גבר *vir*; a *ſoliditate.* p. 126. it. *maſcula proles.* p. 43

גבש جـبـس primario videtur notaſſe, *frigore concrevit.* Hinc
גביש nomen proprium *gemmæ*, forte *curalium*, aut potius κατ' ἐξοχὴν, *unio.* It.
אבני אלגביש *lapides grandinis.* p. 783

גדל & جـدل proprie, *firmiter torquere*, vel *torqueri & implicari ex multis funiculis in denſiorem funem.* improp. *adolere, increſcere, viribus & robore invaleſcere.* p. 208
גדל כאב *intenſius invaleſcit luror tabidus*, tam *animæ*, tum *corporis.* p. 39
Pihhel, ſemet *implicare* & *intorquere*, poteſtatem adſcivit, *vehementis colluctationis*, q. d. *colluctando ſe implicare.* it. *colluctando ſternere* aliquem. p. 208

גדש Arab. كـدس eſt *accumulavit*; In Partic Paſſ.
גדיש *acervus, tumulus omnis omnino rei*; ut *frugum, ſepulchri*, &c. p. 163

גוו جـو debuit exhibuiſſe

גו Arab. جـو & גוה ſ. 8 جـوة *medium, cavitas media cujuſque rei*, ſp. *interior* pars *domus, vallis*, &c. p. 829

גוח vel גיח Arab. جـاخ & جـاح in *aquis magno impetu prorumpentibus.* Hinc גיחון *Gichon*, fluvius. p. 1071. & p. 1168

גול & جـال [illegible], *circumvolvi, in orbem rotari.* p. 50
Spec. de eo, qui *vertiginem* q. *doloris*, *ac luctus patitur.* p. 78
גיל *chorea.* p. 78. it. ætas ὁμηλίκων. p. 79

גוע *exſpirare*, ex [illegible] *ipſo ſono*, *deficientem & exhauſtum, ore aperto, ſpiritum*, exprimit. Arab. جـاع. p. 65

גור *peregrinari*, parens ſ גר Unde
גר בית *peregrinus domus*, pro *cliente.* p. 471
מגור *territorium*, in quod peregrini, pauperes, clientelæve indigi, recipiuntur. p. 455

גוש idem quod גיש Arab. جـوش & جـيـش *æſtuare, fervere, efferveſcere*, thema eſt ſ
גיש vel גוש *æſtuatio*, quod pulchre cum עפר in unam ſententiam conjungitur. p. 199

גז & جـز *metere* potius eſt, quam *tondere*, aut *vellere*, etiam in *capitis coma detondenda.* p. 25

גזע Arab. جـذع & جـزع *ſecuit*; ſecund. *trajecit & permeavit.*
גזע *truncus ſucciſus*, vel *truncus ſine ramis*; ap. Arab. ſpeciatim جـذع *caudix palmæ.* p. 351

גחל *pruna*; a *rubro colore.* p. 1195

גלד

גלד جلد *excoriare*, proprie; improprie *flagello lacerare*. Hinc
גלד *lacera*. it. *ulceroſa cutis*; prop. *pellis detracta carni*, *corium animali dereptum*. p. 407
גלה *revelare*; de *malo*, quod necopinato *oritur*, ſummaque celeritate *ſe diffundit*. p. 321
גלל *volvere*, Arab. جل ſpeciat. *ſtercus camelinum colligere*; quod גלל q. d. *globus excrementi*, appellatur. p. 506
גלגל & جلجل *globus nubium convolutarum* dat
תגהלגל *volvere ſe turbinis in modum*. p. 838
גמא *haurire*, *ſorbere*, fig. in גמא ארץ *curſu celerrimo conſumere terram*. p. 1133
גמא *juncus*; a *ſorbendo humore*. p. 222. Proverbialiter גמא בלא בצה *juncus ſine uligine*. p. 221
גמד جمد *compactus & congelatus fuit*, adſcito גלד جلد *durus*, *robuſtus fuit*, conflavit
גלמוד *ſaxum duritie compactum ac congelatum*; fig. *vaſtiſſima deſolatio*, &c. p. 56
גמם Arab. جم *ſcatuit*, *ſcaturivit*. it. *implevit menſuram*, *cumulo adjecto auxit*. Hinc
גם *etiam*, part. *augentis*. it. *itane vero*, *etiamne*? p. 34. Nonnunquam *illationem* & *concluſionem*, etiam adferens. p. 412
מגמה *impetus ſcatens*, & *perennis*. p. 34
גנב *furari*, κλέπτειν; in *necopinato & rapido turbine*. p. 561
דבר גנוב *verbum furtim allatum*, κλεπτόμενον; de revelatione per ſingularem gratiam *alicui* facta. p. 98
גנן Arab. جن *tegere*, *protegere*; cujus גן & גנה eſt *hortus*, *viridarium muro cinctum*; per excellent. *vinea*; abſolute Arabibus جنة *Paradiſus*. p. 227
געה *boavit*, *mugivit*; de *bove*, per ὀνοματοποιΐαν. p. 171
געל *faſtidire*; in *bove fœmina*, *ſemen* vel *concipiendum*, vel jam *conceptum*, reſpuente. p. 551
גרד in *Hithpah*. *ſcalpendo ſemet deradere*, *excoriare ſemet ſcalptura multo vehementiſſima*. p. 33
גרם *os*. de *majori*, ut עצם de *minori*. p. 1153
גרע *trahere*, Arab. جرع Inde *attrahere*, *ſorbere*, *in ſe reſorbere*. it. *ſubtrahere*, *diminuere*; de alicujus ſapientia q. in ſe defecta. p. 371
in *aqua*, idem ferme eſt, quod בלע cum *aliquo* tamen *diſcrimine*. p. 1026
גרע נטפי מים *ſubtrahere ſtillationes aquarum*; in *ſole*, aquarum guttulas, ad ſe trahente. p. 1027
גרר جر *traxit*, veſtigium ſui reliquit, in
גר Arab. جر *pes montis*, ejuſque *baſis*. p. 769

ד

דבק Arab. دبق *tanquam glutine adhæſit*. p. 859
Speciat. *de duriſſima cohæſione & compactione rerum*, quam *ferruminationem* vocamus. p. 1106. p. 1191. & 1198
דבר *loqui*, ex origine, *ſeriem ſtructam & deductam*, continet. p. 144
דבר על לב *loqui ad cor*, pro *verbis ſolantibus alloqui*. p. 39. it.
דבר דבר אליו *loqui verbum ad aliquem*; eodem forte adſpectu. ibid.
דבר *ſermo longiori ſerie ſtructus*; ſp. *lis*, *conteſtatio*; it. *integer ſenſus*. p. 86. it. *verbum revelationis excellentius*. p. 99
in *Pihhel*, pro *cauſam agere*. p. 288
דברה *diſſertatio*, ſive *ſermocinatio longiuſcule deducta*. p. 144
דוה Arab. دوي *intus corrumpi*, *tabeſcere*, *putreſcere*. Hinc
דוה forma partic. præſ. *intus corruptum* & *putreſcens quid*. p. 173. *ſeq*.
דוך *tundendo terere* & *comminuere*. Arab. داك med. *Vaw* & *Je*. p. 120

דוך

דוץ Arab. داص *ultro*, *citroque agitari*. it. *exultare*, *protervum ſe gerere*. p. 1197

דוש داس *triturare*; ad *conculcationem* & *contritionem* ſub pedibus, pulchre traducitur. p. 1122

דחה & دحا *impellere cum disjectione*; in *imbre*, *equo*, &c. p. 1101

דכא proprie, *tundendo terere* & *comminuere*, idem quod דוך & דכך Arab. دكا p. 120

דלה Arab. دلا *Rad.* ex cujus

דלה vel דלת ſunt

דלתי פנים *valvæ vultus*. p. 1188.

דלתי בטן *valvæ uteri*, prop. p. 63. per *grandem figuram* inde,

בדלתים ים *mare valvis* obſeptum & incluſum, eſt, *perpetuo tumens & veluti uterum geſtans*, &c. p. 1071

דמם & دم proprie, *complanare oblinendo*; tum in *fluctu*, *vento*, *ſtrepitu*, *voce*, poſt motum *reſidente*, *ſtrata*, *complanata*; tum in *excidio*, quo *quid extinguitur*, *deletur*, *ſolo æquatur*, *oblitteratur*. p. 108

tral. *altum in ſilentium dare*. p. 818

דממה *ſtatus aëris ſedati*, *mariſque ſtrati*, & *tranquilliſſimus*. p. 108

דעך cujus *Niphh.* נדעך *extingui*; in *torrente*, quum ita deletur, ut ne guttula quidem ejus reperiri queat. p. 184

דקק Arab. دقّ *contundere minutiſſime*, in *pulverem* veluti ac *farinam*. Hinc

דקה egregium Epitheton ſ דממה. p. 108

דרך *calcare*; in celſis verticibus maris, eſt, elatiſſimos & celſiſſimos maris fluctus non minus *domare*, quam *tollere* & *excitare*. p. 239

דרך *via*, pro *vita præſenti*. p. 591

דרש primar. ut Arab. درس *terere*; ſecund. *ſtudioſe quærere*, quin &, *diſquirere*, *diſſerere enucleatius*. p. 144

quærere, eleganter pro, *invenire*, *reperire*, & *deprendere*. p. 47

דשא *herba denſa* ſimul & *tenera*; fig. *copia*, *abundantia*, & *tranquillitas*. p. 170

ה

ה *interrogativum*. p. 90, 91. 128. & quidem *cum affirmatione*. p. 222. Hinc, *ſane*, *profecto*. p. 124. 90. 610

item, *ecce*. p. 128. 221. & 504

הגה *meditatio*. it. *murmuratio meditantis*. it. *fulmen*, proprie, *halitus ex ore cum ſono protruſus*. p. 1040

הדך Arab. هدك id. q. هدم *diruere* aliquid; prop. *comminuere* & *conterere*. p. 1144

הדף *propellere*; in *expulſione* alicujus, cum *dedecore publico*, *conjuncta*. p. 454

הוא *ipſe*, pro *idem*, *eodem loco habitus*. p. 74

מי הוא *quis ille*; *provocantis* eſt, ad nominatim illum *deſignandum*, *de quo* agitur. p. 93

הוה Arab. هوي idem quod היה prop. *cadere ex alto*, *cum impetu delabi*, &c. p. 165. 166

הוה *χάσμα*, *ruina profundius acta*. it. *vaſtus mœror*, quo *mens* alicujus *attonita cadit* in vaſtum aliquod *chaos*. p. 166, & 837

vana cupiditas, *omneque malum*. p. 192

היה proprie, *cadere*; inde, *eſſe*, *extare inter vivos*. p. 71

eſſe, *exſtare*, *ſubſiſtere*; de *bona conſcientia*, graviſſime dicitur. p. 175

היה *eſſe* למשא *oneri*, vel לטרח *ſeq.* על vel אל eſt, *incommodare*. p. 212

היה עם לבב *eſſe cum* alicujus *corde*, eſt, *in animo fixum ſedere*. p. 275

יהוה *Jehova*; ad *majeſtatem* & *perfectionem Entis ſupremi* deſignandam, dedita opera, adhibetur. p. 310

הכר & هكر *obriguit*, *diriguit*. Hinc ad *ſtuporem mentis*, itemque *corporis*, *profundo ſomno correpti*, venuſte traducitur. p. 460

הכרת פנים *perfrictio impudentiſſima frontis*. p. 460

הלה Arab. هلي idem quod ولا & ولي
Hinc Tt tt tt t תהלה

תהלה ſemel lectum, *omiſſio officii*, *defectus impar officio*. p. 115

הלך Arab. هلك *ire*; ſecund. *celebrare* conſuetudinem multis annis continuatam. p. 6
graſſari. p. 17. & 18
perire, *abire abſque ſpe redeundi*. p. 365
in *Pihhel*, *diſcurſare*, *ultro citroque ire*; proprium *famulorum*, ampla *in* domo, *ſervitutem obeuntium*. p. 656

הלל & هلّ *ſplenduit*, *eminuit lætius*. p. 799

המה *Rad.* proſeminavit
המון proprie, *turba* ſive *tumultus*; ſecund. *multitudo*, vel *ſtrepitus tumultuans*. p. 881

הן *ecce*; *demonſtrantis* eſt, vel *demonſtrationis*. p. 112
in *Ironia*. p. 558

הפך افك in *Niphhal* נהפך *inverti*, pro *alterari*, atque *in malum converti*. p. 515
in *Hithp.* התהפך *convertere ſe*; de *cera*, eſt, *novam faciem inducere*, ſive in *malum*, ſive in *bonum*. p. 1081

הרג *necare*, *occidere*, ſive *gravi ægritudine diſcruciare*; de *indignatione*, invidentem aliorum fortunis, *enecante*; it. de *pœna graviori* tali homini publice *inflicta*. p. 30

התל *amarulentam illuſionem*, expingit; licet ejus *origo* haud liqueat adhuc. p. 417

ז

זה pronom. fœm. זאת idem, quod Arab. ذات *ipſa res*, *ejuſve eſſentia*. p. 164

זהב reſp. Arab. ذهب Hinc
זהב *aurum*, a *colore fulvo*, aut *rutilo*. p. 70
ſpeciat. *aurum oculos præſtringens*. p. 1062
tralate, *ſerenitas*. item *oleum flavum & ſplendens*. &c. p. 1061

זהם & زهم *ſorduit*, *fœtuit præ pinguitudine*. in Pihh. *fœtidum cenſuit*, *ut ſordidum averſatus eſt*, *faſtidivit*, *nauſeavit*. p. 913

זהן thema obſoletum, ex *Syriaſmo*, ubi eſt, *magnificentiam præferre in celebritate*, reſtituendum, ob
מוח vel מזיח *cingulum*; metaph. *decus*, *ornamentum*, *dignitas*. p. 319

זור prop. *divertere*, *declinare*. Arab. ذار & زار improp. *cum tædio & faſtidio averti*; in *alienatione & averſione hoſtili*. p. 471
de *pede*, eſt *comprimere vehementius*. p. 1122

זחל & زحل *retrocedere*. it. *ſubducere ſe*, *latitare in cavo*, quod دحل. Hinc pro *timere*, apud *Chald*. p. 891

זכך prop. *limpidus*, ſive *pellucidus*, tralate adhibetur. p. 217

זכר & ذكر *memorare*, & *commemorare*, vel *corde*, vel *lingua*. p. 92. 329. & 548
זכר מלחמה *memor eſto belli*; formula militaris, qua *Mars* accenditur. p. 1179
זכרון omne *id*, *quod quis commemorat*, aut *ut memorabile expromit*. p. 329

זמם *deſtinavit*; prop. *alligavit capiſtro*, eſt زمّ Arabum. Hinc
זמה *deſtinatio*, *cogitatio fixa*, quam quis *cum animo ſuo deſtinavit*, & *unde avelli nequit*. p. 427

זנב & ذنب *cauda*, pro *parte prominente Elephanti*, quæ alias, *naſus* & *roſtrum*. p. 1165

זעק ὀνοματοπ., quod זעק Arab. زعق, & زعج & صعق In Niphhal
נזעק *cum fragore increpitus*, vel *attonitus fuit*; in *graviſſimo exſcidio*, quo omnes *ſpes*, *opeſque vitæ*, funditus deletæ. p. 416

זעק *cum fragore erumpere*, vel *rumpere querelas*. Arab. زعق In Niphhal, *conclamari*, ſive *undique convocari*, ad opem ferendam &c. Unde in *Hiphhil*
הזעיק *conclamare* vel *ſub præcone advocare* ad *opitulandum*; &c. &c. p. 983

זקן ذقن in Hiphh. הזקין *ſeneſcere*; de *arbore*, jam *annis gravi & enecta*. p. 351

זקק زرق *conſtare, conſtando purgare*; in *aquis*, per ſolis calorem, *attractis* undique, atque imbrem *efficientibus*. p. 1027

זרב idem forte in *origine*, quod צרב Arab. ضرب *icit*, *percuſſit*. In Pihhel

זרב de *torrente*, qui *æſtu vehementiore ſolis percutitur*. p. 183. ſeq.

זרח ذرا *ſpargere*; in *ſole* eſt, *ſpargere radios*, abſoluto. p. 238

זרע cujus זרוע Arab ذراع eſt *brachium*; unde form.

ציק זרוע Arab. ضيق الذراع *anguſtia brachii*, pro *impotentia*, atque *inopia*. p. 604

זרק & زرق *jaculari*. it. *ejaculari vehementius* & *preſſius* quid; in *ſanguine* radiatim, aut *pulvere* verſus cœlum, *jacto*. p. 37

ח

חבא in origine eſt, *occultavit*, tanquam *ſub vaſe ſuperinjecto*; inde latius, ut خبا *occultatus fuit ignis*, pro *reſedit*, *reſtinctus fuit*. p. 808, & 1095

קול נחבא *vox occultata*, pro *compreſſa*, *cobibita*, *extincta*. p. 868

מים התחבאו *aquæ ſemet occultant*; in aquis ſemet ſub glacie, ejuſque cruſta marmorea, *omni illa ignea mobilitate*, quæ *aquas præſtat fluidas*, *extincta*, recondentibus. p. 1095

חבל *corrumpere*, *conturbare*, in *genere*, ut خبل denotat *corruptionem rei cum mutilatione*; in ſp. *corporis*, *truncatis manibus*, *pedibus*, *aliiſve membris*; nec non *animi*, qua ſui ipſius uſu privatur, &c. p. 415

pignerari, حبل i. e. pignore accepto ſibi *devincire* & *obſtringere*. it. *obligari*; nec non *ſemet obligare* & *obſtringere* dato pignore. p. 964

חבל *funis*, vel *aucupis* vel *venatoris*, quo *rete* attrahitur, ipſumque adeo *rete jaculum*. metaph. *omne*, omnino *malum*, & quidem *necopinatum*, *prodigioſum*. p. 443

dolor ineluctabilis. p. 560

Sp. *dolor partus*, & tandem *ipſe fœtus*. p. 1110

حبل Arab. *ſuperior* capiſtri *pars*, quæ manu tenetur. p. 835

חבר in origine eſt, *coagmentari*, *conſeri*. Hinc tralate, ex *Hiphhil*

החביר במלים *coagmentare ſermones*; cum contemtu ponitur. p. 395

חבש *ligavit*, *ligando repreſſit*, *vincivit*; verbum medicum, *in obligatione vulnerum*. p. 153

حبس *vincire* & خبس *manu capere*, & *ſpolium auferre*, ſunt quoad *originem* eadem. p. 778

חבש אף *ligare naſum*, vel *frenare*, eſt *iram*, *impetum iratum*, nec non, *faſtum comprimere*. p. 945

מבכי נהרות חבש *a fletu flumina religare*; pulchra phraſis. p. 778

פנים חבש בטמון *faciem* alicujus *obligare in abſcondito*; quid? p. 1145

חדה *gaudere*, *lætari*; de die *annuo orbe* redeunte. p. 55

חדל & خذل *flacceſcere*, *flaccidum pendere*. ſecundario, *remittere*, *omittere in totum*. p. 72. it. *ceſſare*, pro *officium prodere*. p. 471. ſpeciatim infert, *ceſſationem vitæ*, quum *vigor* omnis *remiſſus* & *extinctus* jacet; tum in *homine*, p. 283. tum in *propagine*. p. 351

חדר Arab خدر *latuit poſt velamentum*, à

חדר *latibulum* terræ *depreſſius*. p. 242. ſpeciatim, *auſter* partim, partim *cœlum madidum*, & *nubibus imbribuſque* inde venientibus *madidum*; q. d. *velum nubium* & *imbrium*. p. 1047

חדרי תימן *penetralia velata auſtri*; pro *polo Antarctico cum ſideribus*, ei *circumfuſis*. p. 242

חדש حدث in Pihhel, *renovare*; aliquando *in malum* inclinat; veluti quum *dira* & *nefanda*, appellantur, *nova*. Hinc Arabibus

חדשה حادثة *novum*, pro *infortunio*, &c. &c. p. 281

חוה unde אחוה *demonſtratio*, lucem fœneratur ex Arabum وحي per *Metatheſin.* p. 334

חוץ *platea*, pro *homine humili*, & *ſubmiſſo*, inſtar plateæ, à *ſuperbis calcato.* p. 145

חוש Arab. حاش med. *vaw* & *je.* inter alia, *terrore inquietus*, *præproperus fuit*, & *feſtinavit.* Hinc

حوش الغواة *acris & præſtrenuus*, uſu biblico concinente, in חושים *ſtrenuis*, *promtisque*, & חוש *promtitudine & ſtrenuitate.* p. 502

חזה *videre*; in *arbore*, *plantare*, eſt *ſentire.* p. 228

חז eſt Arab. حز cujus

חזיז eſt, *corruſcatio*, *fulgur coruſcum & crenatim quaſi inciſum.* p. 794

חזיז קולות *corruſcatio tonitruorum.* p. 1093

חזק حزق *corroborare*, proprie, *revincire*; in ידים רפות *manibus flaccidis*, eſt *cohortari ad pugnam.* p. 88

החזיק in *Hiphh.* uſu militari, pro *manu firma*, tanquam ſtrenuus pugnator ad verſus hoſtem irruentem, *retinere clypeum*; vel etiam, *obtinere tanquam victor*, &c. p. 29

חזק abſolute, *potens & invictus bellator*, *robuſto & forti brachio pollens.* p. 149

חטא Arab. خطا primario, *erravit*, *aberravit a ſcopo*; ſecundario, a *felicitate*, h. e. *in omnem infelicitatem*, *malamque fortunam*, *incidere*; *ſcopo*, *quem* quis ferire ſperabat, *non tacto.* p. 160

חיד Arab. حاد *deflexit a via.* Hinc

חידה *parœmia*, *oratio flexa*; Synon. & מליצה. p. 413

חיה proprie, *coagmentatus fuit & compaginatus*, impr. *vixit.* opp. ad מות *mori.* p. 125. & p. 902

חית הארץ *fera terræ*, pro *ſerpente*, *omnique venenatorum animalium turba*; quum concurrens cum חית השדה paululum inter *hoc* & *illud* diſtinguit. p. 158

חיל fœm. חילה *ſtrenuitas*, *virtus animi*; *magnanimitas.* Arab. خيلة. p. 176

abſolute, *opulentia.* p. 523

חין vel חן حان radix obſoleta, quæ originem dedit vocabulo

חין *opportunitas.* p. 1186

חכה Arab. حكا *nectere*, *nodare*; ſpeciatim, *in modo quodam aſſidendi.* Hinc ſecundario, partim ad *moram*, partim ad *exſpectationem*, *præſtolationemque*, conſignandam, traductum. p. 76. ſeq.

חכך حك *fricuit*, *raſit*, *ſcalpſit.* Hinc

חכה *hamus.* p. 76.

חך *palatum.* fig. *judicium.* ibid. p. 191. & p. 900

חכם حكم primario, *ſolide compactus*; ſecundario, *ſapiens fuit.* p. 125

חכם *callidus homo.* p. 146

חכם לב πυκινὸς τὴν καρδίαν; de *inſigni ſapientia* p. 236, & 1063

חכמת unde חכמות σοφαί, *Præficæ mulieres.* p. 58

ſolida compactio, ſapientiæ & virtutis, ſcilicet. p. 125

animalibus tributum, quid? p. 1125

חלב حلب *lac*, pro, *rerum lautarum ubertate & affluentia.* p. 574

חלד خلد Hinc

חלד non *tempus*, in genere, ſed in ſpecie, *tempus felicius*, *vita jucunda & luminoſa*, cum *virore & vigore ſenectutis*, &c. p. 298

חלה Arab. حلا *terere*, τρίβειν, corporaliter; Phraſis hinc prognata

חלה פנים *terere faciem* alicujus, pro *ſupplex aliquem adire*, quin *frequentare*, ad *præſidium & protectionem implorandam.* p. 300

חלל حل in origine, *ſolutus*, i. e. *profanatus* ad omnem injuriam, rapinam, vexationem, cædem, & in prædam avibus projectus. p. 661

חליל *profanum*; mox *neſarium & abominandum.* Hinc חלילה לו מ. p. 937

חלם & خلم *valeſcere*; in *fœtibus concreſcentibus* & *pingueſcentibus junioribus.* p. 1110

חלף Arab. خلف حلف & خلف *ſuccedere* in alicujus *locum*, *ſubſtituereve*, eſt *primigenia notio*, quæ quicquid *aliarum* eſt, ex *ſe* propagavit. p. 282
identidem pertranſire, *impetu* quodam identidem *repetito* & per *vices continuato tranſire.* p. 536
hoſtiliter invadere. p. 292. ſpeciat. *de arcu.* p. 536
in *arbore*, eſt *nova germina emittere.* p. 351

חליפה *vices adoriendi turmatim*, vel *ipſæ turmæ* & *copiæ ſibi invicem ſuccedentes*, ad inſtar militum. p. 282
vigor revireſcens; de *homine*, qui in integrum reſtituitur. p. 357

חלק *pars*, *portio*; proprie *lapillus*, ψῆφος, κλῆρος. p. 421

חלקה fœm. *ager*; fig. *genitale arvum.* p. 688

חלש *infirmari*, *domari*, ſive rei *infirmatio* & *infractio graviſſima*, *ſpem ſolidandi nullam relinquens*, unde profluxerit, ignoratur. p. 353

חמל Arab. خمل *mollis fuit*; Hinc

החמיל על *indulgere alicui*, prop. *mollem ſe exhibere ſuper* &c. p. 514

חמם حم *gravidum æſtum*, præſertim *ſolis*, infert. p 184
in *Pihh.* חמם eſt *calefacere*, quod pro *incubare ovis*, ſpeciatim. p. 1121
in *Hithp.* התחמם in *calefactione fovente*, eleganter. p. 867

חמס حمس proprietas *cruditatis immaturæ*, peperit *violentiam*; ſpec. *immatura abjectio.* p. 391

תחמס *Struthio*, quare? p. 1119

חמר & حمر *rubuit*, efferbuit, &c. Hinc

חמר Arab. خمر *lutum*; itemque, *vinum*; a *fermentando*, utrumque. p. 408

פנים חמרמר *facies fermenteſcit*; pulcherrima phraſis. ibid. & ſeq.

חנה & حنى *flectere*, *flecti*, *clinari*. it. *inclinari tenerrimo adfectu amoris* in liberos. p. 475. & 1166

חנך Arab. حنك unde, *eliſo Nun*, exiſtit

חך *palatum*, p. 76. Metaph. *judicium*, *intellectus.* p. 312

חנן & حن primario, *argutum*, *ſtridulumque*, *ſonum edidit e gutture*; ſecundario, *complorare*, *miſereri*, *pietatem*, & *gratiam monſtrare*, &c. p. 474. & 479

חנם *immerito*, *gratuito*, *gratis.* p. 30

חנף Arab. حنف & خنف *intorto pede claudicavit*, transfertur ad *hypocriſin*. Hinc

חנף *hypocrita*, proprie *loripes*, vel *loripedans.* p. 223

חנף לב *loripes cordis*; de eo, cujus *cor fermento* hypocriſeos & propriæ juſtitiæ *turgidum*, &c. &c. p. 1004

حنيف *veram religionem colens*, *Moſlimus*, & ſimul *loripes*, quomodo inter ſe cohæreant. p. 223. ſeq.

חנק quod *Arabibus* خنق *omnem ſuffocationem* pingit. p. 205

מחנק *præfocatio quæcunque* & *gutturis præcluſio*, qua anima intercipitur, &c. p. 206

חסד حشد in *part. paſſ.*

חסיד *pius*; prop. *ubertate ſucci præditus*, oppoſ. ad נבל. p. 34

חסד *benignitas*, *pietas*; prop. *confluxus lactis in ubera.* Tralate, *ubertas bonitatis*, *caritatis*, *gratiæ*, *omniſve officii.* p. 179

אברה חסידה *penna pietaticulatrix*, quid? p. 1119

חפף per omnes *Dialectos* eſt, *fricando polire*, *lavare*, *tergere*, *mundare*, *comere*, *ornare.* Hinc

חוף *portus*. it. חפה *thalamus*. nec non حافة *margo*, *ora*, *extremitas*; *littus maris*, q. d. *pars fricans*, quæque perpetuo *fricatur.* p. 904

חפץ Arab. حفض *volo*, *cupio*; proprie, *incliner*, adfert *lubentiam*, & *voluntatem promptam* ac *pronam.* p. 324

fle-

flectere, pro *evertere* aliquid. p. 1165
חפץ *ſtudium*, *occupatio*, *negotium*, quo afficeris. p. 566
oblectatio, e commodo & lucro. p. 598. item *res concupita*, *oblectamentum*, *cimelium*. ibid.
חפר حفر *fodere*; metaph. *avide inhiare*. p. 78
it. *protegere*; foſſa ſc. ducta *circummunire quaſi*, ad aliquid prohibendum. p. 299
de *equo*; *nobilis ipſius ardoris* præbet *indicium*: unde
חופר حافر *ungula equina*, prop. *fodiens*, abſolute dicta. p. 1131
חפש in *Hithp.* התחפש *mutare habitum*, ad exploratoris modum; *induere ornatum* cognoſci nolentis. p. 842
חצץ Arab. حصّ *habere ſortem*, *dirimere litem*, &c. &c. a חצה *ſors*, quod eſt à
חץ *ſagitta*. p. 566. ſeq.
חקה id. quod Arab. حقي quo *dolores & tormenta ventris* ſignantur, a χολέρα.
Hinc eximia phraſis, ex *Hitph.* propagata
על שרשי רגלים התחקה duplici ſub adſpectu. p. 341. & ſeq.
חקק حق Unde
חק *terminus*, vel *finis deſcriptus*, tum in *mari*, tum in *cœli ambitu* decircinato. p. 718 & 1074. Latius pro *omnibus iis*, quæ alicui, jure debentur; uno nomine: *demenſum quid*. p. 639. & 642. Arab. eſt حق unde
اسلم حقك & قلّم بحقة. ibid.
חקר *ſcrutinium*; cujus
חקר אבות *ſcrutinium patrum*; pro eo, *quod patres conſtanter obſervarunt*, atque ut *ſibi exploratiſſimum*, *poſteritati tranſmiſerunt*. p. 219
חרב *gladius*, fig. de *ore*, quid? p. 149
בנה חרבה *ædificare vaſtitatem* i. e. *monumentum ſepulchrale*, morti ipſi, ejuſque deſolationi q. reſiſtens. p. 69
חרה cujus
חרון אף *æſtus naſi*, de Deo, eſt, *procella iræ e cœlo demiſſæ*. p. 533
חרם Arab. حرش & خرش *ſcalpſit*, *ſcabit*; nec non *aſpera fuit cute*, q. d. *ſcabioſus fuit*. Hinc
חרם *ſcabies aſpera*. item
שער החרסות *porta figlina*. p. 32
חרף quod *Arabibus* حرف & خرف *carpere*, *carpendo ſtringere* vel *ſtringendo carpere*. figur. *obtrectare* & *meritis detrahere*. p. 734
חרף *autumnus*, quare? p. 802. it. *autumnitas*. Tralate, *ætas virilis*, *vigens & fructus ferens*. p. 803
חרץ Rad. cujus חרוץ cum *acutis teſtarum* conjunctum, *tribula ferrata*, & *acuminibus horrida*, dat figuram *cutis ſquamoſæ*. p. 1206
חרר *incandeſcere*, Arab. حرّ *ferbuit*, *canduit*. it. *nobili ſtirpe natus fuit*; Hinc
אחר pro אחרר *calidior*, *nobilior*, *nobiliſſimus*; pro *nobiliori* & *juſtiori genere*, quod ... חנה opp. p. 231
حرور *ventus urens*, & *venenatus*, *nocturnus*. p. 757
חרש حرش & خرش *ſcalpere*, *ſcabere*, ferro, unguibus, &c. propagat
חרש *teſta*, qua *ſcabitur*. p. 32
חרש *arare*, fig. in חרשי און *aratores vanitatis*. p. 93. ſeq.
חשב حسب unde מחשבה *computatio*, *calculatio*; vocab. Arithmeticum. p. 146
חשך حشك *inbibere*, *ſeque retro colligere*. ſecund. *retinere parcendo*. p. 46
compeſcere & *cohibere*; in comploratione labiorum, eſt, *ei parcere*, h. e. ab eadem abſtinere. p. 396
חשך حسك *horrere*, *inhorrere*, φρίσσειν Græcor. diverſum quid, a חשך p. 46. figur. de *die*, denſis tenebris ingruente. it. *crepuſculo* ejus *veſpertino*. p. 60
החשיך עצה *tenebrare conſilium*, per Oxym.

xym. quid? p. 1067
חשך *horrens & craſſa caligo, tenebræ denſiſſimæ*; tam quod *horrorem* incutiant, quam quod *ipſæ horreant*. p. 46. & p. 147. Speciatim, *antiquum chaos*. p. 47

חתם ختم *ſignare, ſigillum imprimere,* tralate, idem quod حتم *inſpirare*; prop. *obſignare*; in revelationibus divinis. p. 910
obſignare; in criminibus. p. 360
יומם חתמו in Pihhel, *ſemet obſignant de die*, pro *torpidi ſemet includunt*, latitantes, & lucem reformidantes. p. 666
חתם ביד *obſignare* alicujus *manum*, quid? p. 1045

ختم على قلب *ſigillum imprimere cordi*, quid? ex *Camuſo* enotatatur. 419
חותם *ſigillum*; figurate, *os*. p. 1190
חמר חותם *lutum ſigilli*, pro *cera ſigillari*. p. 1080. *ſeq.*

חתף & خطف *raptim invadere, fulminis inſtar* it. *violenter tractare, raptare*. Hinc

خاطف *rapiens*, Epitheton *fulminis*. p. 243

חתת & حتّ *ſtringendo, radendo, fricando*, quin & *friando attrivit, decuſſitve*, vel &, *attritus fuit illis modis*; ſecund. *conſternatus* ac veluti *terrore confriatus fuit*. p. 555. & 895. it. p. 1210

ט

טוב طاب *bonum*, pro *hilaritate convivali & reliqua voluptate* hominis, genio ſuo litantis. p. 553

טוח *vagari*, Arab. طاح *oberrare ſine certa lege*, &c. Forte hinc
טחות *jactus temerarii, vagationes, errores*, vel *res errantes, vagantes*, huc illuc *latæ & impulſæ*. p. 1101. quod tamen nec incommode à טחה.

טול طال cujus Hoph. הוטל *projici exporrectus in longum*. p. 1180
טוש in *origine*, forte idem, quod طاش *agilis, levis fecit*. Hinc, *volavit, avolavit, involavit, agili* nempe *impetu*; ſpeciat. de *aquila*. p. 257

טחה طحا *vagari, abire ſine certa lege*. it. *jaculari temere*; produxit.
טחה *jaculatio, jactus vagus*, fulminum ſc. tonitruorum & imbrium; it. מטחוי קשת. p. 1101, & 1102

טחן طحن *molere, permolere*; de nefando crimine. p. 860

טמה & طما idem ferme, quod طمّ
טמם *obturavit & opplevit puteum*; fig. in *obſtructo corde & ſenſibus*. p. 437 *ſeq.*

טמן Arab. طمر *abdere, abſcondere*, in *locum* ſcil. *obſcurum*; ſp. *ſubterraneum*. p. 71 & p. 444
in *theſauro* & *penu recondito* frequentatur. p. 540
טמון *abſconditum*, pro *fovea ſepulchri*. p. 1145
נפל טמון *deciduus fœtus, occultus* ſimul & *occultatus*. p. 71
מטמון *theſaurus in gremio terræ defoſſus*. p. 78

טעם طعم *guſtare*, prop. de *palato*. metaph. *judicare* & *diſcernere*; de *aure ſapientis*. p 312
טעם *ſapor*, ſpeciat. *ſuavior & appetitum movens*. fig. *ingenium, judicium & interna facultas*, opp. ad שפה quod *externam* reſpicit. p. 172, & 319

טפל Arab. طفل ex origine forte eſt, *linire*; figur. *elaborare, ſermonem ſtudioſe concinnare*. Hinc
טפל שקר *incruſtator fuci, linitor*. p. 324

طفل *Arab.* ſpec. *importune viſitare*; de *paraſitis*. Hinc
טפל עלי עון *allinire ad iniquitatem alicujus*, pro, *alicujus iniquitatem calumniis & quæſitis criminibus augere*. p. 361

טרה vel طري *recens fuit*, conflavit, adjecto פרש *quadril. Arab.*
טרפש طرفس quod ſignate de *pullo* adhibetur, quum in *nido ſeſe alacrius movere incipit.* p. 922
טרח طرح in Hiphh. הטריח cujus
הטריה עב : *diſpellere nubem denſam*, quid? p. 1050
טרף *diſcerpere*; de *naſo*, h. e. impetu ſævo. p. 400

י

יאל cujus *Hiphhil* infert, *inductionem in animum*, & *propoſitum*, in *quo quis ſibi placet*, aut *gratulatur.* p. 175
יבש يبس *exareſcere*; quam decentiſſime teritur in *aquis*; ſenſu populari, quum in *fontibus ſuis* velut *extinctæ* ſunt, &c. p. 315
יגע Arab. وجع & يجع prop. κοπιάω; improp. *fatigare*, *laceſſere*, *laborare*. Hinc
יגיע *laborans*, vel *laborare factus*; de eo, cui *vires exhauſtæ fatiſcunt*, ſub pondere q. laborum, dolorumque. p. 73
יגע *merces operariorum.* p. 522
יגר & وجر *formidare anxius*, *expaveſcere valde*, in *formidine graviore & angente.* p. 83
יד *manus*, ut Arabum يد *de omni re*, eſt ejus *vis*, *robur*, *potentia*, *dominatio*, *violentia*. p. 156. hinc
יד חרב *manus gladii.* p. 155.
יד קדים *manus venti.* p. 758
ſp. *vulnus alicui inflictum.* p. 629
in *ſupputatione*, pro *aſtutorum artibus*, & *machinis.* p. 146
laxius, pro *operibus omnibus*. it. *avaritia.* p. 509
על יד *ad manus*, pro *more ſolito.* p. 22. it. *ad latera.* p. 402
ביד *in manu*, vel *ad manum*; pro, *in præſentia*, *ad faciem*. Arab. بين يدي p. 381
הביא אלוה ביד quid ſit, vid. ſub. בוא.
ידע *cognoſcere*, pro *experiri*, *experimento perſentiſcere.* p. 160. ſpeciat. in *experientia graviſſimarum pœnarum.* p. 381. & 562
יודע *naſcens*, pro *notore.* p. 470
ידע בינה *pollere intelligentia.* p. 1068
ידע על *rem bene notam*, *perſpectam* & *exploratam habere.* p. 1054
לא ידע *nihil eſt*, *quod ſcit*; ſcit τὸ μηδὲν. eleganter. p. 220
τὸ μηδὲν *nihilum*, h. e. pleniſſimam abolitionem *ſentit*, *experitur*, *ſubit*; de *montibus*, &c. p. 236. *ſeq.*
necopinato, de *improviſo*, abſque ut quiſquam tale ſuſpicaretur. p. 237
דעת רוח *ſcientia venti*, pro *ventoſa.* p. 368
מדוע *quare*, proprie, *an ſcire licet? an ſciri poteſt?* ex מה & ידוע. p. 549
יום *dies*, abſol. *dies natalis.* p. 7. & 41
annus; unde כל הימים latiſſimi eſt uſus, tum in *futuro*, tum in *præterito tempore.* p. 13
κατ' ἐξοχ. *ſpatium viginti quatuor horam*, ſive νυχθήμερον. p. 48. & 55
dies prælii. p. 53. it. *dies fatalis & luctuoſus.* p. 58
abſol. *tempus lætum.* p. 255
dies laboris vel *vitæ.* p. 349
judicium & exitium. p. 456
נכון היום *culmen meridiei*, proprie, *firmum diei.* p. 380
ארר יום *execrator diei*; quid ſit? vid. ſub ארר.
יומם *interdiu*, *lux diurna.* fig. *ſucceſſus*, *felicitas.* p. 147
יחד *ſemel*, pro, *quam accuratiſſime & completiſſime.* it. *ſimul*, *una*, &c. p. 166. it. *uniter*, i. e. *unitiſſime.* p. 270
יחל ex origine, *lenta ſpe uti*; *lentas & tenaces nectere moras.* p. 177
יין *vinum*, خمر; à *fermentatione.* p. 895
יכח Arab. وضح *albus*, *clarus*, *manifeſtus & evidens fuit.* in IV. Conj. quod *Hiphh.*
הוכיח *ad evidentiam demonſtrare*, *arguere*, h. e. *evincere*, *convincere* ſimul & *emendare.* p. 151. & 188. & 414. item, *increpare*, & *conviciari.* p. 188
in *Niphhal* נוכח *commiſſus in deceptationem cum altero*, vel *ſolidis argumentis* de-

demonſtratus juſtus & *victor declaratus.* p. 635

ילד Arab. ولد *naſci*; in *Niphhal*, *fieri*, *evadere*, *renaſci*, *reddi.* p. 293 & p. 295

ילה Arab. وله *furere*, *mentem attonari.* p. 115

ילך *ire*, pro *perire.* p. 203 & p. 268. it. *ire in malam rem.* p. 757

הוליך שולל *abducere* aliquem *ſpoliationem*, pro *traducere in triumpho.* p. 316. ſeq.

ילל Arab. ولّ inter *Onomatop.* eſt ὀλολύζειν, *ululare*; idem quod אלל unde אללי p. 278

ים *mare*; latiori uſu, pro, *flumine majori*, ut *Nilo*, &c. p. 353

ימן unde תימן *dextra*, vel *ad dextram inclinans*, h. e. *meridies*, &c. p. 242. item *auſter.* p. 1134. Hinc

חדרי תימן *penetralia velata auſtri*; quid? vid. ſub חדר

ינח Arab. ناخ idem quod נוח *procubuit.* Hinc graviter על עפר ינח. p. 434

ינק in Part. יונק & יונקת proprie, *ſugens*, *pullus lactens*; improp. *ramus propullulans*, *viviradix*; ſpeciat. *vitis lætæ* & *luxurioſius increſcentis.* p. 226

יסד unde יסד *fundamentum*, pro, *quicquid in aliquare maxime firmum* & *ſolidum cenſetur.* p. 118

יסף *addere*; formula hinc illuſtri traductum

אל תוסף *ne addas:* quæ *hoſtem uno ictu conficere* jubet. p. 1179

יסר *vincire*, pro, *erudire* aliquem, *officii* nempe *ſui*; quin &, *caſtigare*, h. e. *increpare.* p. 87

יסור *caſtigatio*, h. e. *convictio*, ſ. *evictio* adverſæ partis. p. 1137

מוסר *diſciplina vinciens* & *optimis legibus continens*, *ac coërcens ſubjectos.* p. 317

יסת Arab. وسد idem quod סות & נסת. p. 30

יעד in *Hiphh.* הועיד *citare* aliquem, *condictum dare alicui locum*; itemque, *diem judicii.* p. 248

יעל in *Hiphh.* הועיל *profecit*, *utilis fuit*; ex origine dat, *cumen tenuit*, vel *tenere fecit.* p. 837

יעף *delaſſari*, *defetiſci*; proprie ἀσθμάζειν; unde, *motus celer*, qui ſub وعف; & *caligatio viſus*, quæ ſub وغف *Arabibus* recepta. p. 623. ſeq.

כסף תועפות *argentum caligationum*, vel *vertiginum caput rotantium*, quodnam? p. 624

תועפות ראם *agilitates celerrimæ* & *rotatiſſimæ*, quales *Ibicum.* ibid.

יפע in *Hiphhyl* הופיע *ſplendidius adfulgere*, *radiare*, &c. de *magnifico* & *vibrantiſſimo lumine.* p. 49. & p. 266

יפעה *præradians jubar*; *pulchritudinis* ſcil. & *excellentiæ.* p. 49

יפת Arab. افت *vertit*; inde per ת exiſtit תופת æque ac מופת per מ. p. 423

יצא *exire*; proprie *micare*, *emicare*; e terra, idem quod צמח. p. 140 verbum judiciale; in *miniſtris* & *executoribus judicii.* p. 21. it. *deſcendere in publicum*, *prodire e domo ſua in forum.* p. 805 in Hiphhyl הוציא *expromere e penu*, *e theſauro.* Eleganter inde הוציא מלים *expromere ſermones*, ex *corde*, tanquam *divinitus* inditos. p. 220

מוצא *ſcatebra*; prop. *locus exitus*, tum *aquæ*, tum *rei alterius.* p. 762

יצב Arab. وصب *ſtatui*, *conſtitui*, ita ut *uni loco*, ſ. ad *tempus*, ſ. in *perpetuum*, aliquid maneat adfixum. p. 13 in *Hithp.* התיצב *ſiſtere ſe*; in *aſſiduitate* & *frequentia miniſtrorum*, Regi ſuo *adparentium*, ad juſſa capeſſenda. p. 13 & 28. Hinc

יתיצבו כמו לבוש de *aurora* & *diluculo*, elegantiſſime. p. 1081

יצג ex cujus *Hiphhyl* exiit

הציג למשל *conſtituere* aliquem *parabolam*; graviſſima ſub figura. p. 422

יצק in *ſumma duritie*, aut *ſolidiſſima firmitate*, qualis eſt *lapidis*, *petræ* &c. frequen-

 ta-

tatur. p. 1106. Hinc ראי ים מוצק it. מצק. it. porro יסוד יוצק. p. 612

אבן יצוק *lapis fuſilis*; fig. *fuſum*, *conflatumque metallum*, & quidem ἄκλιτον. p. 763

צור יצוק *petra fuſilis*: h. e. *metalli fuſi* inſtar *duriſſima*. p. 805

יצוק עליו *fuſum* quid *ſuper eo*; ad *carnes oſſa veſtientes*, & *inconcuſſam ſoliditatem habentes*, transfertur. p. 1199

לב יצוק *cor fuſum*, i. e. *ferreum* & *æneum*; fig *indomitum*, *ſævumque*. p 1200

מוצק *fuſus*, abſolute, *æris* nempe *inſtar*, eſt *nitidus* ſimul, ſimul *firmus*, ad inſtar *ſpeculi*, ex ære nitidiſſimi. p. 297

רחב מים במוצק *latitudo aquarum in firmo*, *fuſoque*; de *glacie dura & nitida*, *inſtar ſpeculi ex ære nitidi*; pulcherrime; niſi velis, *in conſtricto*, a צוק per *Oxymorum venuſtum*. p. 1048

יצר in Part. paſſ. יצור *forma*, *figuraque corporis*, per *omnia ſua membra*. p. 424

יקף & وقف ἄπτω, *necti*, & quidem *nexu*, qui *in ſe rediens*, *orbem efficit*. In Hiphhyl, *cingere*, *circumdare*, *facere*, vel *nectere orbem circumeuntem*. p. 9

ירא. proprie, *retroagere*, *ſeque ſubducere*; improp. *revereri*, *timere*; *triplicem* cum אלהים admittit *ſtructuram*. p. 3

אל תירא *ne timeas*, pro, *cave timeas*; *prohibentis* eſt & quaſi *increpantis*. p. 158

ראה וירא *vidit* & *extimuit*; in *homine parum forti*, &c. p. 186

יראה φόβος, *timor*; pro, *religione*, ſ. *reverentia Numinis*. p. 369

ירח *menſis*; unde ירחי־שוא fig. quid? p. 195

ירט Arab. ورط *dejectionem* proprie notat, tanquam in *ſalebram inextricabilem*, aut in *barathrum lutoſum* & *profundum*, ubi quis ita *ſidit*, ut *emergere* nequeat. p. 403

ישב *ſedere*, pro, *inſidere* & *inſilire*, prout وثب *Arabibus*, item *ſedit*, eſt *ſaliit* & *inſiliit*. p 1108

fig. *lugere* in *ſacco* & *cinere*. p. 38. Hinc preſſius ישב לארץ *ſedere in terra*, pro *lugere*, in *luctu* & *mærore jacere*, omnia *gravioris triſtitiæ* ſigna edendo. ibid.

eleganter, in *urbibus*, *domibuſque*, *florentibus & quieta ſede beatis*. p. 386

in *Hiphh.* השיב *ſedere facere* quem, pro eum *conſtituere Regem*. p. 998

ישה Arab. وشي & اشي *ſolidari*. p. 146. Hinc

יש *ſolidum*, vel *ſoliditas*; ſubſtantive. p. 128

תושיה *ſolida ſumma*; in *Arithmetica arte*. p. 146

ישח & وسخ *computruit ſordibus*, forte originem dedit ש

שחת *ſtatus* vel *locus putridæ corruptionis*. p. 261

ישן & وسن *ſenſuum*, *animique obfuſcationem pati*, *obdormiſcere*, & *ſomno profundo conſopiri*; de *mortuo*. p. 66. Inde

שנה *ſomnus*, *ſopor*; prop. *obfuſcatio*, *ſenſum* quaſi ſui *adimens*. ibid.

ישע unde ישע *ſalus*; ad literam, *laxitas ſpatioſa*, omnium *rerum bonarum*, quæ *hominem beare poſſunt*. p. 132 & p. 145

ישר *rectus*; ſpeciat. *Deum ſincere colens*, etſi non *immunis plane a peccato*. p. 92

ישר *rectitudo*; pro, *recto impetu* fulminis, *cui nihil reſiſtere queat*; quin imo, *qui momento totum cœlum metiatur* ac *pervadat*. p. 1040

יתח Arab. وتخ originaliter poſſidet *contuſionem*, *qua quid ſubigitur*. Hinc

תותח *clava*, qua *caput commitigatur*; vel &, *balliſta*, qua *muri quatiuntur* & *contunduntur*. p. 1204

יתן id. quod *Arabum* وتن *perennis fuit*, *jugi* & *inexhauſta fluxit vena*. Inde

איתן *perenni vigore præditus*; fig. *doctor* & *uber veritatis fons*; itemque *fundamentum religionis*. p. 318

רוב עצמים אתן *multitudo oſſium*, *perenne*; duplici ſub adſpectu. p. 912

יתר & وتر proſeminarunt ☞

יתר *nervus*, *funis*; figurate, *vis corporis & animæ*; ubi *vigor* ſcil. *recens eſt*. p. 124. it. *reverentia*, *religio*, *obedientia*; Hinc

פתח יתר *ſolvere funem* alicujus; in *eo*, *qui*

qui nullo Dei, hominumve, reſpectu coërcitus, in omne nefas effrenato impetu fertur. p. 834

כ

כאב & كاب in *gravi dolore & mœrore* tritum, *colorem fuſcum, nigreſcentem & luridum*, pro ſua agnoſcit origine. Inde in *Hiphhyl.*

הכאיב *luridas infligere plagas.* p. 152

כאב *tabidus luror*; prop. in *corpore plagis excarnificato & confecto*; improp. *in animo vi dolorum fracto plane & contuſo.* p. 39

מכאב *livida & lurida plaga.* p. 152

כבר reſpondet τῷ Arabum كبر cujus *Hiphhyl*

הכביר procudit הכביר אכל *multiplicare cibum*, vel potius, *magnifice & munifice largiri* illum. p. 1033

כביר *grandis, magnus*, pro *ſene grandævo.* qui شيخ كبير Arabibus. p. 372

It. abſolute, *opulentum quid*, τὸ μέγα: id quod omnes aliorum *opes* quaſi *obſcurat* & præ ſe delet. p. 869

רוח כביר *ſpiritus vehemens*, ſive *ventus*; gemino ſub adſpectu. p. 215

כדר Arab. كدر *impurus, obſcurus, turbiduſque fuit*, liquor, color, &c. item, *incommodis & adverſæ fortunæ caſibus conturbata fuit vita*; thema ϛ

כידור θολὸς, θόλωσις, *flatus turbulentus, tumultus bellicus.* p. 382

כה *ſic*: prop. *ficut hoc* vel *illud*; ex כ præf. & affix. maſc. ה p. 13

כהה *hebeſcere*; in *oculis* ſenio *feſſis*, vel per mortem *fractis*; hinc תכהה מכעש עין quid? p. 423

כהן ex origine idem, quod كهن *appropinquare, accedere*; in Part. præſ.

כהן *appropinquans, accedens*, pro, *viro principe*, ac *ſacerdote*, ordinis ſc. eccleſiaſtici; cujus oppoſ. יועץ *vir princeps, conſiliariis*, in ordine politico. p. 317

כור & كار ad literam, *excuſſit ignem ex fomite igniario*, vel *ſilice.* Hinc

כיר Arab. كيد *fraus, circumventio, ſtratagema, pernicies, exitium*, &c. p. 564. it.

כידון prop. *excuſſio ſcintillarum*; quod *lanceæ* nomen imponere potuit. p. 1132 nec non

כידוד *ſcintillatio, excuſſio vehemens ſcintillarum*, in phraſi, כידודי אש. p. 1194

כוח *vis, robur*, pro, *facultate & divitiis.* p. 186. & 690

כום Arab. كام pro كوم *conſcendit femellam & ſubegit.* p. 241 Hinc

כימה *ſidus calidum, ad auſtrum divergens, caloris & æſtatis prænuncium.* p. 242

כון Arab. كان *eſſe, exiſtere, ſtare, conſtituere*; inde

כן *ſic*, pro, *ſic conſtitutus*; it. pro, *ſimiliter, ad hoc exemplum.* p. 194

על כן *pro certo.* p. 957

לכן *profecto*; proprie, *pro certo.* p. 500

נכן היום *firmum diei*; figur. *culmen ejus, meridies.* p. 380

תכונה *tribunal divinum*; ad *judicandum*, vel *juri reddendo, aptatum.* p. 630

כזב uſu judiciali, *ſuccumbere*, qui ex phraſi, אם אכזב *ſi mentiar*, h. e. *nentiquam ſuccumbam*, traluceat. p. 191

כזר & كسر *fregit, perfregit*; cujus

אכזר eſt, *maximus perfractor, violentiſſimus & implacabilis hoſtis.* p. 845. & 1182

כחד inde לא כחד *non celavit*, per λιτότητα, eſt, *publice profeſſus fuit & omnibus inculcatum ivit.* p. 377. in *Niphhal.*

נכחד prop. *deleri, exſcindi*; de *ſubita & gravi clade*, fortunas *evertente.* p. 92

כחש *macies* nullibi, ſed locorum ubique *mendacium.* Hinc

כחשי *mendacium meum*, paſſive, quo *ego circumvenior*; *perfida & perjura circumventio.* p. 398

כי *ut, cum, quoniam, nam*; proprie, *ſicut mihi*,

bi, *ut mihi*. p. 13
affirmativum, pro, *enimvero*, *ſane profecto*. p. 129 & 526
illativum, pro, *quod autem*, ſat crebrum. p. 977
novam, nonnunquam, *inſtantiam rei* alicujus indicat. p. 218
כך & cum ה parag. ככה *ſic*, *ita*; prop. *ſic tibi*; notione, ex כ *præf.* & affix. ך deducta. p. 13
כלה *conſumi*; de *nube evaneſcente*. p. 203 ſeq. עין vel נפש &c. quid? metaph. ducta, à *tabe* & *intabeſcendo*. p. 497
תכלית *conſummatio exacta*; de *variis* rebus, ſi non *omnibus*, adhibetur. p. 715
כלח Arab. كلح *deſtringere dentes*; vel in *bono*, vel in *malo*, vel etiam, *medio uſu*. p. 162
כולח كالح Epith. *hyemis* & *frigoris*. ibid. & p. ſeq.
כלח *hyems ſævior vitæ humanæ*, h. e. *decrepita ſenectus*. ibid.
decrepitus oris rictus, prop. p. 825
כלל *completus*, *conſummatus*, *omnibus partibus* & *numeris abſolutus fuit*. Hinc
כל *omnis*, *univerſitas*; ſig. *abſoluta* & *cumulata proſperitas*. p. 691
quidvis, diſtributive; & collective, *quicquid*. p. 21
cum *Perſarum* كل *roſa*, an ſit conferendum? p. 686
כלם in *ſummo ignominiæ gradu* locatum, ex *Arabum* كلم *ſauciare*, & جلم *ſecare*, illuſtrandum. p. 459
כמר cujus *Niphhal* נכמר *æſtuare*, *uri vehementius*, *æſtu intus æſtuante atrorem contrahere*; de *die*, *viſceribus*, *cute*, &c. p. 53
כנה in *Pihhel*, כנה *circumloqui*, *blandiloquum agere*; in *blandiori circumlocutione*, quæ ex כנן potuit emanaſſe. p. 899
כנן كنّ *texit*, *fovit*, *obumbravit*; ſp. *animo condidit* quid; in *bonum*, & *malum*. p. 219
in *obumbratione* & *confotione* fœtus in *utero materno*, eleganter. p. 864
כנע Arab. كنع *contractis ex ariditate digitis*, *manibuſve*, *torpuit*, *jacuit*, *impos hæſit*, ſecundariam vim dedit ʒ *Hiphhyl*
הכניע *deprimere*, *incurvare*, *humiliare*; prop. *contuſis* & *contractis facere manibus*. p. 1144
כסה Arab. كسي *tegere*, *obtegere*; *veſtire*, tralate, de *verme* vel *putredine verminante*, quæ *cadaver operit*. p. 577
כסה פנים בחלב *obtegere faciem adipe*, quid? p. 384
על־כפים כסה אור *geminam manum veſtire fulmine*, quid? p. 1138
כסה *folium*, idem quod כסא vel à *tegendo*, vel à *conſtruendo* & *congerendo*, quod כרם كرس p. 715
כסל & كسل *affectus fuit in lumbo*, *elumbis* & *ignavus fuit*; ſecund. *ſtultus*, &c. hinc
כסל *ſtultitia*; it. alio flexu, *fiducia*, *robur*, *firmamentum*. quare? p. 224
כסיל *ſidus torpidum*, vel *conſtellationes frigidiores Boreæ*. p. 241. ſeq.
כסף *deſideravit*, *vehementer appetit*; ſecundum originem, *pallidus* & *luridus fuit*. Hinc ſp. *auſtero imminere vultu*, *impalleſcere*.
Arab. كسف p. 359
כסף *argentum*; à *pallore*. p. 70
כעש *indignatio*, *ægrimonia indignans*. p. 129
Deo tributum, eſt, *juſtitia ejus vindicatrix*. p. 130
It. *miſeria irritans* & *prægravans*. p. 165
כפן Arab. كفن Radix ʒ
כפן *fames*, ſpeciatim, *privata*, *eſuritio*, *extrema penuria*; oppoſite ad רעב quæ *publicam* pingit. p. 157
כפף Arab. كفّ propagat
כף *vola*, pars ʒ יד *manus totius cum brachio*, quæ à corpore incipiens, *ſe flecti* & *curvari patitur*, ope digitorum; improp. *plaga*, h. e. vola gravi nexu opprimens. p. 336
כפה *manus curvata*, pro, *ramo*, collective. im-

improp. *res*, *ſpes*, *opeſque omnes familiæ.* p. 391

כפת كفت *ligavit*; hinc

כפת in pl. כפתים *ligamina & vincula rigidiſſima frigoris.* p. 1096

כרה & كرا *fodere*, abſolute, *terram quatere pede.* p. 1131. metaph. *ferocius inſultare*; deſumta ſimilit. *ab equo*, *pede terram quatiente.* p. 190. it. de *accuſatione improbitatis*, quam quis alicui intendit. p. 190
in *fluvio*, eſt, *renovare foſſionem ejus*, apud *Arabes.* p. 1176
epulari; unde? ibid.

כרע كرع prop. in *extremas partes corporis cum niſu procumbere.* p. 1109
incurvare ſe toto pectore ſuper genubus, ad *adorandum*, ſive ad *aliud quid agendum.* p. 88
ſpeciatim, *in genua procumbere* ac *curvari ad aquam ſorbendam*; figurate, in *compreſſione & ſubactione mulieris.* p. 860

כרם كرس *congeſſit*, *conſtruxit*, forte exhibuit τὸ
כסה vel כסא pro *ſolio*, *throno*, *ſuggeſto*, contractum ex כרסה vel כרסא p. 715

כשל *impingere ad ſcandalum*, & *gravem lapſum minari.* p. 88

כתב Arab. كتب *ſcribere*; ſpeciat. *conſcribere exercitum.* it. *diſponere exercitum* ac *ordinare.* Hinc pulchra phraſis
כתב עלי מררות p. 338
כתב *liber*, pro, *commentario publico* p. 480
כתר *coronare*, pro, *finem*, *facere.* p. 994

כתת quod eſt Arabum كت *tundere*, *contundere*; in *Hophhal*, de *tenuis ictibus* ac *contuſionibus indeſinenter redentibus.* p. 121

ל

ל Arab. ل *ſimilitudini* inſervit. p. 101. *ad inſtar*, *ad modum.* p. 450. & 1533. ita tamen comparat, ut ſimul *veritatem ipſam*, ſ. *conditionem reapſe*, conſignet. p. 851
officium infert, & per, *neceſſe eſt*, vel *oportet*, reddendum. p. 911
nominativum format, *emphatice.* p. 179 & p. 189. it. *accuſativum.* p. 219

לא ſubſtantive, *nuſquam eſt*, οἴχεται, *abiit*, *evanuit.* p. 83. οὐδὲν, τὸ μηδὲν *nihil*, *nihilum quid*, itid. *ſubſtant.* p. 91, 186, 202, 237, 429, 755, 1065. Hinc

לא נסע *nihil convulſum*; de *homine*, qui nil, niſi *ipſa vanitas.* p. 124. ſeq.

לא נכחד *nihil exciſum*, vel *extirpatum*, pro, *nihil nihiliſſimum*, & peſſime a Deo eradicandum. p. 616

לא נדע *nihil eſt*, *quod ſcimus.* grande. p. 220

לא שמר *nihilum ſervare*, pro *parvo*, quod *nullius momenti*, vel, *quod non apparet*, *quod ignotum.* p. 360

לאה *laſſari*, *defatigare*, *fatiſcere*, *adfligi*, κάμνειν, κοπιᾶν, μοχθεῖν, forte a primario *conſtringi*, vel *conſtrictum teneri & ligari*, profluxit. *Arab.* لاي p. 86. & 87

לבב Arab لبّ *affixus uni loco adhæſit*, Radix ☞

לב *cor*; a *fixo* & *compacto*; Metaph. *nucleus*, *medulla* arboris, plantæve, *interior.* p. 294. it. *conſcientia.* p. 734

לבש Arab. لبس *induere*, tum *rem*, tum *perſonam*; ad *familiariſſimam conſuetudinem* transfertur. p. 809. Hinc

לבש רמה *induere putredinem verminantem.* p. 198. & ſeq. it.

לבש הוד והדר *majeſtatem & gloriam induere.* p. 1143

לבוש *veſtis*, pro, *lorica.* p. 1187. metaph. pro, *commodis* & *ſubſidiis* omnibus *neceſſariis valetudini tuendæ.* p. 868
apud Arabes, لباس الجوع *indumentum famis*; it. الغرق

conſternationis ; nec non الشدة &c. &c. pro, *ſummo gradu & cumulo mali*, quod *nullam partem immunem* eſſe patitur. p. 843

לדד Arab. لدّ *pertinaciùs obſtitit litigando*, reſtituendum *Hebræis*. p. 143

לדע لدغ *pungere*, *mordere*, *icere*; de *ſcorpione*, *ſerpente*, &c. *punctu*, *morſu*, *ictu*, *urentibus*. Inde Particip. præſ.

לדיע in *fœmin.* לדעת *ictus pungens*, *mordens*, *urenſque plaga*, pro pleno מכה לדעת p. 1046

להב *flamma purior*, *citra fumum*. لهب *Arabibus*. p. 1196

להב חנית וכידון *flamma haſtæ & lanceæ*, pro *flammante haſta & lancea*. p. 1132

שלהבת *flamma*, pro, *fulmine*. p. 142. ſpeciat. *flamma cœleſtis*, vel *venti urentis*, vel *fulminis*, φλὸξ. p. 388

להה Arab. لهي *luſit*, *feſellit* tempus, curas; *animo a negotiis avocato*, *divertit ad jocos*, &c. exhibet

מתלהלה *ludibundus*, *animumque relaxans*. p. 115

להט ut لهط prop. *percuſſit*: inde *uſſit*, *urente adflatu icit*. p. 1196

להן لهن *cibo & potu reficere quem*, *ante prandium vice jentaculi*, quod להנה لهنة Hinc

להן שוע *refectio gutturi levando*. p. 850

לו *utinam*; prop. *ſi*. Arab. لو p. 165

לוד idem quod لود *perverſus & contumax fuit*, agnoſcendum in אדם לעמל יולד *homo ad improbitatem obſtinate perverſus erit*. p. 143

לוה Arab. لوي *circumvolvi*; *implicari flexibus*, *orbibuſque*; *indivulſu nexu adhæreſcere*, συμπλέκεσθαι. p. 59. hinc

לויתן *Leviathan*; vel ut per *productionem formæ ſit*, *tortuoſus*, *flexuoſus*, vel ut תן *draco*, cum לוי conſletur, in *tortilem draconem*, *cetum*, *crocodilum*. ibid. & p. 1170

לון *pernoctare*, forte eſt, a primario, *mollis fuit*, quod *Arabibus* لان & لين خشن opponitur. p. 1116

לנה עין *pernoctat oculus*, aliqua in re; inſigni ſub figura, quam *Græci* in συνυπνεῖν & συννυκτίζειν adſciverunt. p. 418

לנה משוגה *pernoctat error* cum aliquo; eleganter. p. 462

לון על־אבום *pernoctare ſuper area*, vel *patientiſſimum jugi*, *domitumque ſe præbere ad præſepe*; phraſis ruſtica. p. 1116

לוע *Arab.* لاع med. vaw, *accendi*, & quidem *æſtu interiore*, coque *aduri*; fig. in *ardore edendi*, &c. &c. Hinc

דברים ליע ſunt, *verba æſtuantia illius*, *qui intus æſtu dolorum exurebatur*. p. 167. & ſeq.

לוץ لاص med. vaw & je, *inflexit*, *per flexus & ambages duxit*, *interſit*; tum ad *ſubſannationem*, tum ad *flexam orationem*, ſ. *in bonum*, ſ. in *malum*, pulchre applicatur. p. 413

מליץ *illuſor*; a *torto* ſimul *ſermone*, ſimul *ocello*. ibid.

לוש *depſuit*; Arabibus, *med. vaw*, لاث *ſubigere maſſam* convolvendo, φύρειν. Hinc

ליש φύρων, *leo prædator*, *robuſtiſſimus & formidoloſiſſimus*, qui crebro φύρει & φύρμῳ. p. 97

לחם Arab. لحم inde

לחם *panis*, vel *cibus*, in genere, pro *nutrimento quotidiano*. p. 81 ſpecialius, *caro*. p. 532. proprie, ſecundum originem, *panis*, *pro ſtomachi fultura inferendus*. p. 603. κατ' ἐξοχ. *caro mactata*; hinc

لحوم ضاني وضم proverbialiter. p. 532

ליל

ליל Arab. ليل fœm. לילה *nox*, & *νυχθήμερον*. p. 62
metaph. *quicquid horrendum*, *grave*, *adverſum*, *calamitoſum*. p. 986

ليل لايل *nox noctoſa*, quid *prop.* & *improp.* p. 62

לילה עורר לויתן *nox excitatrix Leviathanis*, pro, *dira diriſſimorum malorum matre*, quæ *execratione publica obrui* mereatur. p. 59

לכד *capere*, Arab. لكد proprie, *adhærere tenacius*, uti quum *viſco*, vel *glutine*, quid *capitur*. p. 146

מלכדת prop. *inſtrumentum captionis*; forte, *copula viſcata*. fig. p. 444

לעג & لعج proprie exprimit, *vibrantem nictationem*; ut *oculi*, *linguæ*, *flammæ*, &c. hinc ſecundar. *ſubſannare* & *illudere*; nempe, ab *oculo nictante*, &c. p. 253

שוט ילעג *flagellum ſubſannat*, vel *dolore afficit*. ibid.

הלעיג ſubſtantivum verbale: *ſubſannatio*. p. 546

לפת id. q. لفت *inflectere*, *intorqueres* in *Niphbal*, de *catervis*, ad *aquam* in deſerto *veſtigandam*, *extra viam abſtractis*. p. 185

לקח *accipere*, pro, *occupare* quid, & *ut raptum poſſidere*. p. 55. Arab. لقح in *conceptione* & *fœcundatione palmarum*, ſpecialius, teritur. p. 287

לקח באזנים *accipere auribus*; de *ſingulari attentione* & *profundiore* rei auditæ *ſenſu*. p. 101

לקח *doctrina*; vel ab *accipiendo*, vel a *tradendo*, ſecundum *Coccejum*, vel potius, a *foecundando* & *florem ſeminis immittendo*. p. 287
fig. *illibatus flos ſeminis*; *limpida virtutis indoles*. p. 288

לקש cujus כרם לקש *vineam vindemiare*, aut *racemare*, fig. eſt, *concuſſiones apertas exercere*. p 652

לשן لسن quoad formam poſt ſe reliquit

לשן Arab. لسان *lingua*; tralate, *calumnia gravior*; *accuſatio* ac *condemnatio*, qua improbi potentes armati. p. 156

לתע id. q. *Arabum* لتغ *momordit*. ſecundario, in *Niphbal* נלתע *contundi*, *percuti*; in *ſanguinolenta oris mandibularumque contuſione*. p. 96. Nam
מלתעה eſt *mandibula*. ibid.

מ

מאום cum ה parag. מאומה *quicquam*, *vel ſcintillum*, *minimum*; ad literam, *tenuis pellicula* vel *membranula*. p. 859

מאס Arab. مأس *ulceribus hiare*, *fluere*, *contabeſcere ulceratus*; de *homine plagis penitus confecto*. p. 207. & 1221. ſecundario, *adſpernari*, *reprobare*, *faſtidire*; nempe à primario *ulcerationis* ſ. *diductionis ſubulceratæ*, p. 199. Hinc, de *contemtu graviori* & *ſtudio animi penitus averſi*, ſemper. p. 206. In *Niphbal*.

נמאס *perfluctare* & *ſuamet ulceratione corrumpi*. p. 199

מדד مد 1. *tendere*, *extendere in longum*, *latum*, & *profundum*. 2. *metiri*. p. 197. & 794. ex *Pibhel* inde

מדד ערב *extendit ſe veſpera*, vel *extenditur*. p. 197

מדה *dimenſio*; pro, *altitudine*, ſcil. *in corporibus*, & *menſuratione*, in *liquidis*. p. 794

מה Arab. مه *quicquid fuerit*, abſol. p. p. 330. *ſeq.*
quid? cum *admiratione* & *exaggeratione*, pro *quantum*. p. 728
ſæpe *inficiantis* eſt, vel *factum elevantis*. p. 498

במה *quotnam*? *quantum*? *quoties*! *minuit*, adeoque *negat*. p. 337. & 560

מהר Arab. مهر *feſtinare*; in *Niphbal*
נמהר *ad feſtinationem* & *præcipitationem adigi*, vel *conjici in conſternationem*. Hinc
עצה נמהרה *conſilium adigitur* ſubito *ad conſternationem*, *cum deſperatione* & *ἀπορίᾳ con-*

conjunctam. p. 147

מוג *liquefieri*, vel potius, *fluctuari*, μαλάσσ
ماج med. vaw. Hinc

תמוגגני תושיה *fluctuare me facis ſoliditatem*, venuſte, per *Oxymoron.* p. 846

מוה vel מיה cujus *fucati coloris* & *ſpeciei* notio, procudit

מו pro, *blanditiis.* p. 472

מוח Arab. مخ *medulla*, pro, *rebus lætis* & *lautiſſimis.* p. 575

מום Arab. موم *macula*; generatim, *omne id, per quod corporis integritas vitiatur* ac *dehoneſtatur*; ſpeciatim, *variolæ*, & quidem *conſertæ*, *compactæque*, quæ *vultum* maxime *deturpant*, &c. p. 296

מון Radix; inde quoad formam

תמונה *ſpecies tenuior* & *ſubtilior*, *primis* quaſi *umbris adumbrata*; eleganter, de *ſublimiori apparitionis modo*, quo Divinitatis εἶδος *inviſibile* ſe præbet *conſpiciendum.* p. 107. ſeq.

מור مار *ultro*, *citroque moveri*, dat

תמורה *viciſſitudo fluctuans.* p. 390. & 523

מוש ماش *tergere*; ſecund. *recedere*, *ſemovere.* p. 638

מות prim. *maceratione diſſolvi*, ut ماث *Arab.* ſecund. *mori*, quod eſt مات p. 65

fig. de *tota hominis mortalis vita.* p. 125

מתה חכמה *morietur ſapientia tecum*; de eo, quem *ſui plenum* atque *excellentioris ſapientiæ opinione turgidum*, confutatum volumus. p. 203

המית *emori facere*, vel *gravi ægritudine diſcruciare.* p. 130

מות & موت *peſtis*; *peſtilitas*, *omnis morbus lethalis*, *miſeriaque gravior.* p. 155

ממות vel ממית *mors*, & quidem, *gravior*, *terribilis*, *aculeo omnis maledictionis armata.* p. 914

בכור מות *primogenitus mortis*, pro, *exitiali morbo*, *cuncta membra depaſcente* & *excarnificante.* p. 447

מחץ مخض proprie *haurire aquam*, *commota*, aut *huc illuc jactata*, *urna.* p. 153. & 722. Hinc improp. *ad graviora* & *fœda vulnera* tranſlatum, eſt, *gladio in viſcera adacto cruorem haurire*; *profundiſſima infligere vulnera.* p. 153

מטל مطل *cudit*, *procudit* ferrum; Thema ʒ

מטיל id. q. מטול *vectis*; prop. *cuſum ferrum* & *in longum extenſum.* p. 1153

מטר & مطر *pluvia*, non tantum quæ *cadit*, ſed etiam, quæ *lagenis* cœlorum *clauſa* adhuc continetur. p. 1027

ʒ fig. *doctrina*, *ſententiaque*, *mentem rigans*, *recreans* & *fœcundans.* p. 819

מיה & מוה idem quod ماه *ſcatuit aqua*; in conj. II. *fucavit*, *illevit* colore falſo; q. d. *aqueo colore perlinivit*; Radix ʒ

מי quod Chald. מוי & Arab. ماء in pl. מים *aqua*, pro, *potu quotidiano.* p. 81 Metaph. pro, *calamitatibus diluvii in morem undique inundantibus.* p. 606

מכך مكّ *exſugere*; it. *perdere*, *attenuare.* p. 686

מלא ملا *implere*; abſolute, *gravidare.* p. 368

תמלא *implebitur*, *impletum eſt*; *diram* infert *necem.* p. 391

מלא בטן *implere ventrem*; in *inexplebili cupiditate*, *aviditateque vorandi ſatianda.* p. 533

מלא חיה *implere animam*, pro, *inexplebilem appetitum ſaturare.* p. 1107

התמלא על *ſemet implere ſupra*, vel *contra*, aliquem; elegans locutio. p. 401

מלח ملح propagat

מלוח Arab. ملّح *omnem plantam ſalſam* & *amaram*; *Halimum.* p. 828

מלט

מלט prop. ملط *glaber*, *lubricus* & *lævis fuit*; improp. ملص *evadere*, *elabi*, *liberari*. it. *excludere fœtum*: q. d. *lubricando eniti*, *parere*. p. 22. & 23

התמלט בעור שנים *elabi cum cute dentium*; proverbialiter, *in iis*, *qui plagis a capite ad calcem contuſi jacent*, & *ore fracto ſemianimes vix ſpirant*. p. 478

כידוד אש התמלט *ſcintillatio ignis profilit*; *celeri* nempe *impetu* ac *procurſu*. p. 1194

מלט *lutum cæmentariorum*; a *ſumma lubricitate*. p. 23

מנה Arab. منى ſpeciat. *aſſignare*, *præfinire* quid, *certa menſura*, alicui, *in portionem hæreditariam*. p. 196

מנן من *præcidere*; hinc forte

מן *ex*, *a*, *ab*; particula, nonnunquam, id. q. לפני. p. 110
ſæpe *genitivum* format. p. 148
ab; *rem* plane *negat*. p. 867

אל מן *uſque ex*; eleganter. p. 134

מנע & منع *prohibuit*; exhibet

מנע בתוך חכו *cohibere aliquid in medio ſui paluti*; de *ligurritore*. p. 515

מסס *tabeſcere*, *contabeſcere*; elegantiſſime figurat

מם חסר ſeq. מ *tabeſcens quod ad ubertatem a*, &c. p. 179

מסה *mulcatio liquefaciens*, ſive, *lento* ac *violento ictu abſumens*. p. 253

מעד *nutavit*, *vacillavit*; ex cujus part. præſ. formatur

מעד רגל *nutans pede*, vel, *vacillans*, pro, *calamitoſo*.. p. 307

מצא & مضى *pergere*, *pervadere* & *interius penetrare*. 2. *invenire*; ſcil. *veſtigando* & *penetrando* tandem *attingere*, poſt *longum laborem*. p. 290
ſpeciat. *deprendere* aliquem, qui *ſe ſubducit* & *conſpici negat*. p. 631

מרה مرى *ſtringere vehementius*, ſive, *renitendo*; unde, *rebellare*, &c. ſive, *feriendo*; unde *affligere*. p. 629
in *Hiphhyl* ſpeciat. *ſtringere ſe* & ad *curſum*, ſcutica incuſſa, *incitare*. p. 1227

מרי שיח *obſtrigillatio contumax*; i. e. ſtringens percuſſio querelæ, *querelas & lamenta* nempe *extorquens*. p. 629

מרץ Arab. مرز & مرس *validius ſtringere*; it. مرض & مرص ſecund. *ægrotare*; ex cujus *Niphh.* נמרץ phraſis

נמרצו אמרים dupliciter vertenda. p. 188
in *Hipphyl* המריץ eſt, *proritare*. p. 394

מרר Arab مر dat

מר נפש *amarus animæ*, pro, *deſperate triſtis ira* & *indignatione*. p. 76. it. ſubſtant. *amaritudo animæ*. p. 204

מריר *amarulentum*; cujus מריר יום eſt, *fatum acerbius*, *infortunium*. p. 53. ſeq.

מררה *fel*, Arab. مرارة proprie, *folliculus bilis*, qui *hepati adhæret*. p. 406. adeoque, *omnia* includit *vitalia*. p. 538

משך مسك cujus

משך *tractio*, ὁλκὴ, fig. eſt, *pondus*, *pretium*, *momentum bilancis*. p. 784

מושכה *trahens*, abſol. *vinculum*; de *temporis brumalis rigore omnia conſtringente*. p. 1096

משל مثل excudit

משל *parabola*, *proverbium*; h. e. *exemplum* rei alicujus *diriſſimum*. p. 422
comparatio, *aliquid ſimile*, *aut par*. p. 1212

משל אפר *ſimilitudo cineris*, eſt, *cineri quam ſimillima*. p. 329

משש مش *palpare*, conſtituit

כלילה ימששו בצהרים *tanquam noctem palpant in meridie*; duplici ſub adſpectu. p. 148

אמש *palpatio*, *palpabiliter*. it. *heri*. Arab. امس a *palpatione*; q. d. *tempus proxime lapſum*. p. 827

מתה Arab. متى 1. *extendit*. 2. *adfinitatem* & *ſodalitatem inivit cum aliquo*. p. 292

מתים *ſodales*, *ſodalitate juncti*; cum *contemtu*, ponuntur. p. 287

עיר מתים *civitas virorum*, eſt, *cum ſuis ſibi viris*, aut *incolis univerſa*. p. 661

נ

נבב نبّ *internodia produxit arundo*. it. *ſuperbius ſeſe extulit*, &c. inde, ex *particip. paſſ.*

נבוב exiit, איש נבוב *vir fungoſus*, *inſtar arundinis cavus*, *internodiiſque inanitatis indicibus præditus*. p. 294

נבט Arab. نبض *micuit*, *vibravit*, *tremulo & coruſco motu præditus fuit*; in *Hiphhyl*.

הבים *tremulum vibrare*, *vibrantem oculi aciem contendere*, *exercereque*, ἀτενίζειν. p. 793

נבך نبك *implicitus*, *perplexus & ſalebroſus fuit*. hinc figurate

נבכיים *ſalebroſa maris*. p. 1085

נבל *marceſcere*, *ſucco & vigore caſſus*, quoad *originem*, differt à נפל p. 34 in *monte cadente*, eſt, *dilabi* ita, *abſque ut reſurgere queat*, *ulliſve moliminibus denuo excitari*. p. 362

נבל *emarcidus*, tral. *ſtultus homo*, qui, vel, ad *virtutem*, vel, ad *ſapientiam*, emarcuit; opp. [illegible] חסיד & נדיב. p. 34

נבלי שמים *utres cœli*, pro, *nubibus aqua gravibus*; eleganter. p. 1104

נגד نجد *eminuit ante oculos*; unde in *part. paſſ.*

נגיד *eminens vir*, *princeps*, *anteceſſor*; fig. *ſtrenuus pugnator ac ductor*. Arab. نجيد p. 885

הגיד חלק *indicavit*, *vel*, *ob oculos poſuit hæreditatem*; pro, *in cenſu profeſſus eſt*, venuſtiſſime format הגיד לחלק. *cenſui annumerare*; ut &, *pro hæreditate & portione eximia cenſere*. p. 421

נגר idem quod *Arabum* نغر *bulliendo efferbuit*; ſecund. ad *æſtus bullientes & vulnera æſtuantia*, transfertur. p. 543

נגש نجش in *part. præſ.*

נוגש ἐργοδιώκτης, *verbo & verbere urgens*, pro, *exactore*. p. 1112

נדב & ندب *uberavit*, *ſponte fluxit*, *humoremque miſit*. metaph. *voluntarius*, *liberalis fuit*. p. 839 ſpeciat. *in impetu voluntario ad pugnam capeſſendam*. p. 319

נדיב *pius*; prop. *præ ubertate ſucci ſponte fluens*; opp. ad נבל p. 34 epitheton *hominis ſancti*, *ingenua virtutis indole præditi*. p. 319. ſeq.

נדיבה *ingenuitas*, *indoles ingenua*, *ſpiritus generoſus*; cujus

רוח נדיבה eſt, *ſpiritus ingenuus*, principium *vitæ ſpiritualis*, *virtutis & ſanctitatis*, poſſidens. p. 839

נדד ندّ *abigere*; in *ejectione & abactione* hominis, ex *ſocietate*, *cum dedecore publico conjuncta*. p. 455

נדם ejuſdem forte eſt notionis cum דמם *complanare*, *in altum ſilentium ſternere* velut ac *componere*. p. 818

נדף ندف *diſpellere*, *diſcutere*, & quidem proprie, *mollem materiam*; ſpeciat. *ſolia*, ſub *vento vehementiore* non tam, *decuſſa*, quam, *per aërem*, *excuſſa & diſſipata*. p. 337

נהם نهم *fremere*; de *leone prædæ incubante obſcuraque volvente murmura*. p. 81

נהק نهق *rudere*; verbum ὀνοματοποιούμενον p. 171

נהר & نهر *fluere*, *copioſe manare*. fig. *liquido diei lumine perſundi & præ gaudio inde diffluere*. p. 48 *ſeq.*

נהרה *lumen diurnum limpidiſſimum & liquidiſſimum*, ab *aurora*, uſque ad *ſolis occaſum*. ibid.

מנהרה *caverna*; à *flumine*. ſp. *locus fluxu aquarum cavatus*, vel potius, φάραγξ. ibid. & ſeq.

נוא vel ניא Arab. نيء *crudus*, vel, *ſemicocta*

cta fuit *caro*, unde venerit, an à *motu ſanguinis vitali* quaſi, an aliunde, dubium figurate, hinc, inter alia:

הניא לב *cor crudum reddere*, & *malis ſuſpicionibus ſubulcerare*, vel *cor inconſtans reddere & infirmare*. p. 905. ſeq.

תנואה *affectio cruda*, ſ. *cruditas animi ſubulcerati*. ibid.

נא aliis *quæſo*, aliis *nunc*, à ناء

נוא *aſſurrexit*, *ſurgere ſtuduit*, commodiſſime; unde, forma *imperantis* נא pro, *age*. p. 20

נוד ناد *moveri*, *agitari*, &c. cujus

ניד prop. *agitatio*, *motitatio*, *tremulus motus*, format.

ניד שפתים *agitationem labiorum*, pro, *tremula commiſerantis voce*. p. 396

נוה نوي cujus

נוה eſt, *manſio amœna & pulchra*. p. 129

נוח Arab. ناخ *procubuit in pectus*; hinc graviter

על עפר נוח *ſuper pulvere procumbere*. p. 434 ſecund. *quieſcere*, quod ✠ *commoveri*, *conturbari*, oppoſ. *omnem omnino quietem* arguit. p. 83. inde in ſpecie, de *ſedato bulliente dolore*. p 68 it. de *mortuo*; *quietam manſionem obtinere*; aut *quietam ſtationem contingere*. ibid.

נול Arab. نال *conſecutus eſt*, *obtinuit ſcopum*, *votumque*; id. q. נלה p. 387

נוף ناف ex cujus *Hiphhyl* prodiit.

הניף יד על *motitare manum ſuper* aliquem; *in minaciis*, p. 867

נזל نزل *defluxit*; in *imbre clementiori*. p. 1028

נחה & نحي *ducere*, *minare*; verbum paſtoritium. fig. de, *ſideribus omnibus* in *ſpacioſiſſimum ætheris campum eductis*. p. 1097 ſpeciat. *removere*, *abducere*, e *medio ſuſtollere*, & in *angulum* quaſi *removere*. p. 322

נחל *Arabice* نحل & نخل prim. *cribravit*, *excrevit*, *ſecrevit* farinam à furfuribus; ſecund. *lectiſſimam portionem excerpſit*, *hæreditario jure poſſedit*; non *de bonis* tantum, ſed & de *malis* adhibetur, quæ in *propriam quandam* ac *perpetuam poſſeſſionem alicui veniunt*. p. 195

נחל *vallis*, *convallis uliginoſa*, quam effecit *torrens*, de *monte actus*. p. 1159 *alveus*, *canalis*, pro, *canali deorſum acto*, *in monte metallifero*; item, *vena metalli ipſa*, *in monte aurifero*. p. 769

נחלה & نحلة *portio adſignata*, *hæreditas lectiſſima*; de *ſuppliciorum* & *pœnarum veluti perpetua poſſeſſione*. p. 544

נחם نحم ex *Pihhel*, per ὀξύμωρον producit

נחם חבל *conſolari* aliquem *vanitate*, q. d. *pro ſolatio vendere id*, *quod dolorem ejus irritat*, ac *vulnera venenat*. p. 592

נחמה *conſolatio*; fig. *bona conſcientia*. p. 175

מנחם עמל *conſolator moleſtiæ importunæ & injuriæ*; ὀξυμώρως animandus eſt, qui *verba mordentia* pro *ſolantibus venditat*. p. 394

נחר & نخر *ronchos edidit*, *ſonum vehementiorem per nares emiſit*, dat

נחר fœm. נחרה *ronchus*, *fremitus per nares emiſſus*. prop. *fremitus e naſo venti prorumpens*. p. 1130

נחת *deſcendere*, figurat

נחת שלחן *deſcenſus menſæ*, pro, *quicquid in menſam e cœlo ipſo dimittitur* quaſi, *omni benedictione cumulatum*. p. 1010

תחת *ſub*, pro, *inter*; it. *pro*, *tanquam*, *eadem conditione*; nec non, *in loco*. p. 956

נטה نطا *tendere cum inclinatione*; ſpeciat. in *tenſo*, *cum expanſione & inclinatione*, *tabernaculo*, &c. Hinc

נטה שמים *tendere cœlos*. p. 238. it.

נטה צפון על־תהו *extendere Aquilonem ſuper chaos*. p. 712. at

נטה לארץ *tendere in terram*; de *radicibus*, pro, *eas altius figere*. p. 388

נטף نطف *ſtillavit aqua*, *quocunque tandem modo*, præſertim per *exſudationem & exhalationem*. Hinc

נטפי מים *ſtillationes aquarum*, pro, *illis aquæ partibus*, quas *calor ſolis undique attrahit*. p. 1027

נטר Arab. نطر *inſpicere*, *ſpeculari*; ſecund. *obſervare*; ſpeciat. *occaſionem ulciſcendi captare*. p. 210

מטרה *ſcopus*, in *quem* & *corde* & *oculo iram ſovente*, *vindictamque captante*, *immineatur*. Arab. منطرة & منظرة p. 405

נכר نكر prim. *parum aquæ habuit*; de *puteo*. ſecund. *miſerrimam & difficilem egit vitam*; originem dedit נכר

נכר *nepos*, *poſteritas*; item, *calamitas*. نكد Arab. p. 857. *ſeq.*

נכה Arab. نكا *ult. Hamz.* & نكي *ult. Vaw* & *Je*, *percutere*; in *ictibus perſcindentibus omnia*, quæque *coaluerant reſcindentibus*. p. 306. adeoque, in *gravioribus* tantum *vulneribus* & *plagis*. p. 32

metaph. de *lingua*, violenter *alios omnes lacerante* & *proſcindente*. p. 306

נכון *percuſſio flagellans*, ſubſtantive; Hinc נכון גרן *area percuſſionis*; quæ & כידון *area exitii*. p. 306. & 307

נכר نكر *agnoſcere*, *cognoſcere*, præbuit ex *Hiphh*.

הכיר פנים *cognoſcere vultum*, pro, *accipere perſonam in judicio*; opp. ad הכיר מעבד aut מעשה. p. 955

נכר ſegolat. *infandum*, *portentoſum*, *prodigium*; fig. *calamitas gravis*, *aliena*, *inuſitata*; ferme id. q. منكر *prodigioſum malum*, pro, *morbis & plagis fœdioribus*. p. 857

נכת thema ex *Dialectis* reſtituendum, pro, *pungere*, *compungere*, *ictu impreſſionem facere*, in rem, quod & وكت ſecund. *mordere*, &c. ap. *Chald.* & *Syr.* p. 122

נלה id. q. נול نال & نيل *conſecutus eſt*, *obtinuit ſcopum*, *votumque*. p. 387.

מנלה *proſperitas*, *ſumma votorum*, *culmen felicitatis*. p. 388

נמר Arab. نمر *protervus* & *contumax fuit*. p. 418

נסה prop. ut نشا *odorari*, ſ. *odorem naribus attrahere*; improp. *explorare*, *tentare*, *experiri*. p. 85. & 86

נסע prim. *vellere*, *evellere*, ut نزع de, *tentoriis revulſis*, ſecund. *proficiſci*, quod نسع p. 124. & 1203

מסע pro מנסע منزع *telum*, *ſagitta*. it. *hauſtio*; de *lancea* altius *penetrante*. p. 1203

נסת unde הסית *inſtigavit*, *irritavit*, *proritavit*, idem in *origine*, quod סות, יסת & סתת verba per ὀνοματοποιίαν, ex *ſono* illo *naturali* & *ſibilo*, quo ſolemus *canes in prædam*, *pugnamve inſtigare*, ducta. p. 30

נער *excuſſit*; in *graviſſima exterminatione*, cujus

נער *excuſſio violenta*; de *anima moriente*, &c. p. 1005

נפח نفخ & نفح non ſolum, *flavit*, *ſpiravit*, ſed etiam, *inflatus fuit*, *intumuit*, cum *flatu crepuit*. Inde

הפיח נפש *animam crepare facere*; in *ſpe fruſtrata*. p. 887

מפח נפש *crepatio animæ*; de *ſpe improborum* vel *firmiſſima*; quo ſenſu, per ἐξ... ? p. 301

נפל *cadere*, pro, *ad morem fulminis*, vel *turbinis*, *irruere*. p. 22

de, *immiſſo divitus ſopore*. p. 103

נפל מן *cadere ab*, vel, *præ* aliquo; quid? p. 303

הפיל abſolute, *ruinam moliri*. p. 190

נפל *cadivus fœtus*; *fœtus matri poſt primam formationem & ſigna vitæ elapſus*. p. 71

נפיל *Gigas*, forte a נפל *aboriri*; q. d. *monſtrum abortivum*. p. 708

מפל *prociduum*, vel, *deciduum*, dat

מפלי בשר pro, *partes molliores & laxiores carnis*. p. 1198

נפש نفس *ſpiravit*; cujus *derivatum*

נפש *anima*, eſt, τὸ ἐπιθυμητικὸν & ad *appetitum* refertur. p. 173

anima oris. p. 206. ſive *halitus*, *vita anima-*

malis. p. 366. & 1195
anima, quum in חללים *quæritur*, habet vim *ſanguinis profuſi & vindictam poſcentis.* p. 661

האריך נפש *prolongare animam*, eſt, *patientem trahere ſpiritum.* p. 177

מפח נפש *crepatio animæ*, quid ſit, vid. ſub נפח

נצב Arab. نصب id. q. יצב intranſit. *erectus ſtetit*; tranſit. *erectum conſtituit.* p. 13

in *Niphhal* נצב *ægrotus*, *laſſusve* fuit. p. 14

נציב *res quævis erecta*, p. 13. item *præſidium militare.* ibid.

מצב fœm. מצבה *præſidium*; *locus ubi quid ſtat erectum*, *principium firmum*, *radix*, *ſtatus eminentior*, *dignitas*, *munus*, *præfectura*, *cippus.* ibid.

נצה نصي in *part. præſ. fœm.*

נצה quæ *Arabibus* ناصية *coma*, vel, *pluma pendula*, *cæſaries.* p 1119

נץ *accipiter*; a *volando.* p. 1134

נצח Arab. نصح *ſincera & pura puta* fuit res; radix ש

נצח ſægol. *purum putum*, *perpetuum*, *etiam atque etiam*, *mera & ſincera puritas*, nec non, *veritas* cauſæ victricis. p. 123 & 970

נצל نصل in Hiphhyl

הציל *eripere*; de *vindice*, ſpeciatim, *aliquo præſente & præpotente*, qui *manu fortiſſima aſſerere valet oppreſſos.* Hinc

אין מציל *nullus eſt vindex*; phraſis, in *atrociſſimis calamitatibus*, frequentata. p. 133. & 154

נצץ Arab. نض *motitavit* alas, & نص *emicuit in altum*, forte exhibet ש

נץ pro, *accipitre.* p. 1134

נצר Arab. نظر prop. *inſpicere* improp. *cuſtodire*, in ſpecie, *ſervare iram*; inde

נצר אדם *obſervator hominis*; de eo, qui *oculum vigilem & vindicem* in *omnes* alterius *actiones* figit. p. 210

נקב نقب *defigere nominatim*, *devovere cum execratione*, & *tanquam notis vilipendii* ac *abominationis compungere.* p. 58 & 131

נקד نقد *punxit*, *momordit.* p. 122

נקה نقا *mundus*, *purus fuit*; th. ש

נקי *innocens*; qui Deum ſcil. ſincere colit, etſi non immunis plane a peccato. p. 92

נקט Arab. نقض de *domo*, *dorſo*, *oſſe*, &c. eſt, *cum ſonitu & fragore diffindi*, aut *diſſilire*, ita, ut *quid* plane *diruatur*; adeoque fortius, quam قاض קוט p. 264

נקטה נפש בחיים *dirupta & diruta crepat anima in vitis*, prop. *coagmentationibus*; de eo, qui ita *onere* ſibi *incumbente* gravatur, ut *diſſiliat & diſrumpatur*, abſque tamen, ut *rumpatur & mortem* deſideratam *invenire* queat. ῥήγνυμαι. ibid.

נשא نشا *tollere*, *tolli in altum.* ſpeciat. ἐπαίρεσθαι, *tollere ſe*, *creſcere*, *educari.* p. 553. *tollere in altum*; de *libratione* vel *ſublatione bilancium* ad *collibrandum.* p. 166. hinc, *rationem habere*, *æſtimare*, in *phraſi*

כמעט נשא *ſicut parum*, *tanquam nullius pretii*, *pro re contemtiſſima*, *tollere* quid. p. 899

ferre, *portare*, *ſuſtentare*, ſeq. ב de *cubili*, *partem oneris*, quod *alicui* incumbit, *portante.* p. 205
tollere, abſolute, pro נשא קול. p. 553.
inde, *in ſermonibus magna confidentia elatis.* p. 730

נשא משל *attollere ſermonem parabolicum*, *figuratum*, &c. in *inſpirationibus & ſententiis*, Deo impellente, *prolatis.* p. 730

נשא עינים *ſuſtollere oculos*; in *rebus graviorībus & fortius advertentibus.* p. 37

נשא פנים *accipere vultum* alicujus, pro, *honorare*, *ſingulari favore*, ac *honore*, *proſequi*, *nihil eorum quæ petierit negando.* p. 1224

נשתי לא אחבל *tollo*, *non capiam pignus*; h. e. præſentibus gaudio; pignora parum curans; vel, *accepi*, *cujus pignus non cepi*; i. e. ſuo, quod non contraxi; pœnas

nas pendo innocens; proverbialiter. p. 964

נשה *fœnerare*, egregium locum tenet in phraſi

נשה מעון *fœnerare* alicui *de*, vel *ex*, &c. *iniquitate* ſua. p. 290

נשם نسم *flavit*, *ſpiravit*, *adſpiravit*; cujus

נשמה *flatus*, *halituſque*; de *Jehova*, eſt ejus *potentia*, *ira*, per *ſævam tempeſtatem ingruens*. p. 94

נשמת & نسمة *aura ſubtilis*, præſertim; *frigida* & *penetrans*, qualis ferme ſpirat, ubi vehementiſſimum regnat gelu. p. 1048

נשף *flavit vehementius*. Arab. نسف *ventilavit*, *diſperſit*, *diruit*; q. d. *diſſlavit*; hinc

נשף *crepuſculum veſpertinum*, cum quo *ſtellæ incipiunt apparere*. p. 60 *crepuſculum matutinum*. fig. *lætioris fortunæ auſpicium*. p. 197

נתב Arab. نتب *eminuit*; unde

נתיב non eſt, *ſemita*, ſed, *via ampla*, *conſpicua*, *eminens*, *regia*. p. 444. & 837

נתך نتك *fundi*, *effundi*; verbum grave, ex *liquatione fuſi & candentis metalli*, ad *iræ candentis*, *ſuſpiriorumque ardentium effuſionem*, tranſlatum. p. 81

התיך *fundendo eliquare*; de *lacte fuſo*, h. e. *prima hominis formatione*, quum in *embryonem*, ex *utriuſque parentis ſemine*, *coaleſcit*. p. 271

נתן *dare*, pro, *exhibere*, *præſtare*. p. 347 it. pro *emittere*, in נתן תפלה *dare ſalivationem*, h. e. *jejunam fatuitatem* ex ore, ex corde *emittere*. p. 27

נתע Arab. نتع & نتغ *ſanguinem immodice profudit e naſo*, aut *ore*, cum *vomitu vehementiore*; hinc, in *Niphhal* ננתע ad *ſanguinolentam oris*, *mandibularumque*, *contuſionem*, applicatur. p. 96

נתץ نتض *diruit*, *deſtruxit*, &c. in *graviſſimis minis & ſubverſionibus* ædium, urbium, *inde a fundamentis*. p. 468

נתק نتق *avulſit*, *evulſit*, &c. de *ſpe*, *opibuſque fundatiſſimis*, radicitus *extirpatis*. p. 449

נתר نتر originaliter adfert, *vibramen tinnulum & tremulum*, vel *chordæ*, vel *nervi ſalientis*, *diſſilientiſve*, &c p. 175

לב יתר ממקומו *cor diſſilit*, vel *ſubſultim trepidat e loco ſuo*. p. 1039

התיר יד *vibrantem & alte penetrantem admovere plagam*, quæ in *ipſum* q. *cor deſcendat*; phraſis ſignata. p. 175

ס

סבך شبك *implicari*, *intricari*, apprime quadrat in *radices* arboris *impeditas* & *lapidibus obhæſas*, ita ut *altius comprendere* nequeat. p. 228

סגר سجر *clauſit*, *incluſit*, & quidem, *obice*, ſeu *collari injecto*. p. 63

סגר על *vinculum collare injicere alicui*, pro, *aliquem miſeriis*, tam *opprobrii*, quam *horroris*, *afficere*. p. 314

סגר בטן *obſtruere ventrem*; tam de *fœtu*, quam de *partu*. p. 63

הסגיר *in collariam compingere*; *includere cippo*; de *gravi ſupplicio & ignominioſo*. p. 292. & 412

סגור *clauſum*, abſolute poſitum, pro πεφραγμένον, *obſtructum* quid, & *denſiſſime conſtipatum*; quod *Leviathanis*, non minus aptum *dentibus*, quam tergo. p. 1190

סדד سدّ *obſtruere*, & quidem *obice*, *graviore* & *inſuperabili*; Thema [illegible]

סד *cippus*, *nervuſque*, quo, *pedes furum ſolent vinciri*; prop. *obex pedibus additus*. p. 340

סדר Arab. سدر *præſtrictos habere oculos ex fulgore*; inde

סדר *præſtrictio oculorum & vertigo capitis ex fulgore*; quod in *phraſi elegantiſſima* dat

ארץ סדרים *terram præſtrictionibus e lumine oriundis obnoxiam*. p. 285

סוד ساد *clanculum in aurem loqui*; cujus

סוד *ſecretum*, exhibet

שמע בסוד *audire in* alicujus *ſecreto*, pro, *conſiliarium* ejus *intimum agere*. p. 371

סוס ساس med. vaw; dat

סוס *equus*, pro, *equitatu*. p. 105

סור سار *diſceſſit*, *declinavit*; inde

סור.

סיר מן *deſciſcere ab* aliquo; de *iis*, qui a *religione ſemel recepta deſciſcunt*, vel *minus ſincere ei adhærent.* p. 958

הסיר שפה לנאמנים *removere, auſerre labium veracibus*, pro, *eos mœroribus* & *calamitatibus* ita *confundere*, ut nequidem *præſentiam animi* inveniant, nedum *præſentiam in dicendo.* p. 319

סות ex ἐκμυκτηρισμοῦ, id q. נסת in *Hiphhyl*

הסית *inſtigavit, irritavit, proritavit, provocavit*; in *animalibus inſtigandis*, inter *comploſiones manuum, oriſque ſibilos*, ut *incurrant, mordeant, devorent.* p. 30

סכך *texit, intexit, prætexit*; in *bonum* & *malum.* p. 79, 80

סכה *tentorium, tugurium*, pro, *leonis cubili.* p. 1108

סכסך *armare, horridum in jaculis, teliſve, facere*; a שכך شك. p. 1178

סכן ταμιεύεσθαι, uno verbo; nam סכן eſt *ταμεῖον*; unde partim, *recondere in cellam promtuariam, apothecam*, partim, *expromere in uſum & utilitatem aliorum*: h. e. *utilitatem capere & dare.* p. 595

נסכן *periclitari*, quomodo cum *Kal* cohæreat? p. 617

סלד Arab صلد *terram pede percuſſit*; de *equo ſuperbo*; metaph. in *Pihhel*, de *viro magnanimo*, &c. p. 176

סלה & شلا *elevare & tollere in altum*, ſecundario, ad *librationem* & *bilances* traductum; q. d. *æſtimare.* p. 782

סלף proprie, ὀλισθαίνειν, ἀπολισθαίνειν, *lapſante greſſu cadere*, aut, *præcipitem ire in lubrico*; ex *Pihhel* dat

סלף איתנים *perenni vigore præditos agere præcipites*, vel, *perennia fundamenta veritatis & religionis* tanquam *in lubrico* & *præcipiti* ita *impellere*, ut ſibi ipſis *excidiſſe*, atque *ſuamet ſub firmitate ruinam traxiſſe videantur.* p. 318

סמר سمر *horripilare & clavorum inſtar comas erigere, clavare*, ut ita dicam. p. 105. ſeq.

ילק סמר *locuſta horripilans*, *pilos ſuos arrectos protendens.* ibid.

סעף id. q. شعف cujus

סעיף *vertex, cacumen*, in *petra*, in *monte*, in aliis, figur. eſt, *cogitatio gravior*, totum cor *occupans*, *idque* intime *adficiens* atque ad ſe *trahens*; tum in *amore*, tum in *ecſtaſi.* p. 102. ſeq.

ספה Arab. سفي *radere*, de vento; dedit

סופה *turbo radens & verrens.* p. 561

ספח سفح *fudit, effudit, perfudit*; in phraſi

תחת חרול ספח *ſub ſpinam*, vel *congregari*, vel *ulcerari*, vel *perfundi*, ſive *aquis torrentibus*, ſive *ſanguine.* p. 830. ſeq.

ספיח in pl. ספיחים *ſponte naſcentia*; q. *fuſa, profuſa*, a terra. it. *fuſa aquarum*, *eluviones, inundationes.* p. 364

ספק idem quod سفق & صفق originaliter adfert, *ſubitum ictum*; itemque, *ſonum ab ictu, cum repercuſſione*: p. 956. & 972

plaudere, complodere, explodere, ſpeciat. *in exploſione, & effuſione liquori cum ſonitu vehementi*, quod *Græcis*, πίτυλος.

ספק אמרים *cum πιτύλῳ, κόμπῳ, ſtrepitu profudit ſermones.* p. 972

ספר سفر *ſcribere*; in *Pibb. ſcribere facere*; de *nubibus* eſt, *largo imbre radere*, vel *arare*, ac quaſi *perſcribere* terram *ſulcis.* p. 1105

ספר *liber*, pro, *libro publico*, *in quo acta illuſtriora* enotantur. p. 481

מספר *numerus*, conſtructum cum *rebus aliis*, nunc *paucitatem*, nunc *multitudinem*, infert. p. 378

שנות מספר *anni numeri*, pro, *perpauci*. p. 414

מספר שניו *numerus annorum ejus*, pro, *longum duxit ævum*; *numeroſi ſunt ejus anni.* p. 1025

סתר Arab. ستر prop. *texit*, *obtexit velo, velavit.* p. 64. ſecund. *defendere, protegere.* p. 80

סתר פנים *abſcondere faciem*; de *Deo*, indicat, *ſubductionem gratiæ*, cum *negatione acceſſus ad thronum ejus.* p. 337

לא סתר *non abſcondere ſemet*; ἀντὶ τοῦ, *aperto & erecto capite incedere.* p. 335

דרך נסתרה *via velo ſepta*; de *aditu*, qui ne-

negatur oppreſſo, ad *jura ejus*, coram judice, *tuenda*. p. 79. *ſeq.*

הסתיר דבר מעינים *velare rem ab oculis*; pro, *eam ab oculis plane ſecludere & abdere*, *interjecto velo*. p. 64

סתר *latibulum*, *ſecretum*, adfert, vel *colluſionem & conſpirationem clandeſtinam*, vel *prætextum ſpecioſum*. p. 328

סתת unde הסתה in origine idem eſt, quod סות, יסת & נסת per [illegible] efficta verba. p. 30

ע

עבד & عبد *deprimere & ſubigere terram*, pro, *colere & exercere*. p. 6. & 1116. intranſ. *premendo ſubigi*, pro, *ſervire*, *ſervum eſſe*, &c. p. 5 & 6 abſol. *cultum præſtare*, *religioſiſſime vivere*, ut *ſervum Dei decet*. p. 1002

עבד *ſervus*; pro, *quocunque mortalium*. p. 1002

item, pro, *angelo domicilium ſuum ſervante*. 112

עבדה *agricolatio*; it. *familia*. p. 5

עבה Arab. عبا *inſtruere*, *locoque ſuo diſponere*, exercitum; hinc

עבי *denſitas*; prop. *conſtipatio farta*; in *inſtructione & denſatione* aciei, quum *ſtant junctæ umbonibus phalanges*; it.

עבי גבי מגנים *denſitas dorſorum clypeorum*. p. 384

עבר عبر & غبر *tranſire*, pro, *graſſari cum contagione*. p. 377

dilabi, partim, in *aqua evanida*, partim, in *amico*, talis inſtar, *evaneſcente*. p. 181

ſeq. על in *malis invadentibus & penitus obruentibus*. p. 330

שור עבר *bos fœmina concipit*; it. *bos mas concipere fecit*. p. 550. *ſeq.*

עובר השביל عابر السبيل *tranſitor viæ*; fig. *mortalis*, vel, *homo ex trivio quivis*. p. 591

עברות אף *effervescentiæ naſi*; metaph. deſumta a *tranſiente flumine* & q. *extra ripas effervescente*. p. 1144

בעבור *propterea quod*; *eo quod*. p. 503

עגם id. q. Arab. عجم *mordere*; cujus *part. alt. paſſ.*

עגים *mœſtus*, quaſi, *morſus*, forte; dat עגמה נפש *ægrimonia & triſtitia mordebatur anima*. p. 852

עדה عدي in origine idem, quod اعد *paravit ſe*, *accinxit ſe paratu & ornatu*. ſecund. *magnifice*, vel *animoſe ſe intulit*. p. 775. & 1143

ſpeciat. in *audacia accedendi* leonis, *fame & cupiditate prædæ* ſtimulati. p. 775

עדה pro quo deinceps עדי *ornamentum*, *inſtrumentum*, *apparatus*; tral. *rete*, *venabulum*, reliquuſque *apparatus venatorius*. p. 281

עד *uſque ad*, vel, *dum adhuc*, diverſum a עוד *adhuc*. p. 24

ut ſaltem; *eo uſque ſaltem ut*; *donec*. p. 349

עד־ירח *uſque ad lunam*, pro, *vel ipſa luna*. p. 696

עדן id. q. Arab. غدن cui ineſt, *delicata & tenera mollities*, primario; hinc מעדנה in pl. מעדנות *amœnitates*, ſp. *deliciæ verni temporis*. p. 1096

עוג Arab. عاج 1. *torſit*. 2. *depſuit*; vel *tortam*, vel *placentam formavit*. p. 851

עוד عاد *iterari*, & *continuo repeti*. Unde in *Hiphh.*

העיד *teſtari*; q. *iterum iterumque aſſeverare*. p. 803

עוד *amplius*, pro, *ullo pacto*. p. 952

עול *Arab.* عال *propendit* in alteram partem *lanx*, *judex*, &c. ſecund. *injuſtus*, *iniquus*, *improbus fuit*. p. 150

עויל *cliens egentiſſimus*; *familia*, *turbaque parvulorum*, ab aliquo q. *dependens & ſuſtentata*; a عال *ſuſtentavit*. it. *multos ſuſtentandos habuit*. p. 475. *ſeq.*

עולה *iniquitas*, in judicio; a *propenſione lancis*, *ad alteram partem*. p. 326

ען & عان *juvit omni commoditate*; præbet ה

מען

מעון fœm. מעונה Arab. معانة *locus commodus* & *juvans.* p. 1108
ſpeciat. *lar penitiſſimus* ferarum; *abditum luſtrum*, & *cubile*, *in quod prædas convectant ſuis catulis.* p. 1046. & 1108

עוף عاف primar. *gyrari*, *rotari*; ſecund. *volare*; it. *vertiginoſa caligine laborare*; nec non, *laſſari ad deliquium uſque.* p. 284. & 298
עיף *vertiginoſus*, cui *caput laſſitudine rotat* & *oculi caligant.* p. 603
עיפה *vertigo capitis*, *ex horridis tenebris*, *oriunda*, format ת
ארץ עיפה *terra caliginis vertiginoſæ*; pro *terra*, quam qui intret, *perpetua* quaſi *vertigine jaceat conſopitus.* p. 284. *ſeq.*
עפעף plural. עפעפים *palpebræ*; de *aurora*, pro, *ejus ex unoibus primulum emicantibus radiis.* p. 60
על עפעפים צלמות *ſuper palpebris eſt umbra mortis*; in, *mœrore feraliſſimo*, & *ineluctabili*; ſub quo quis *moribundum* ſe, ac *depoſitum jacere*, indicat. p. 409

עור id. q. עיר Arab. غار *æmulari*; it. *vigilare*, &c. ſpeciatim, cum *æmulatione & adfectu ardentiori*, ſeq. על *ſuper.* p. 217
excitari; in *malis* & *horrendis rebus*, ſubito *immiſſis*, *productis* & *ſuſcitatis.* p. 59
התערר *excitare ſemet ipſum*, ad *ſtrenuitatem* & *vigorem*: itemque, *zelum vigilantiſſimum*, ad *veritatem* & *juſtitiam*, vel *tuendam*, vel *vindicandam.* p. 425
עיר *vindicta*, *divinitus exigenda.* p. 659
עיר Arab. عير *pullus aſininus*, magis *domeſticus*, quam *ſylveſtris*; hinc, per *appoſitionem ſalſam*
עיר פרא *pullus onager*; fig. quid? p. 294

עוש Arab. عاس med. vaw, *circuivit*, *gyravit in noctu*; prop. de *lupis prædam circumeundo captantibus*; hinc
עש *nocturnus circitor*, ἀρκτοῦρος, vel *nocturna circatio poli*, πόλος; pro, *univerſo polo ſidereo*, ſ. *hemiſphærio boreali.* p. 240
עיש *circatio*; non tam pro, *polo arctoo*, quam *hemiſphærio boreali*, ſ. *polo noſtro ſidereo univerſo.* p. 1097

עזב *relinquere*, *deſerere*, &c. ſpeciatim, ut Arab. عزب in *terra incolis vacua* & q. *viduata.* p. 439
ad *cibos tranſlatum*, eſt, *abhorrere*, *abſtinere*, & *faſtidii* notionem, ſecum fert, ex *repletione nimia oriundi*, ut *Arab.* عذب p. 515
עזב פנים *miſſum facere vultum* ſuum, *nube mœroris gravem* & *tetricum*, pro, *deſinere querelarum*, vel potius, *vultum triſtem vadere ſinere quo velit* & *procul a ſe ablegare.* p. 257
עזב שיח *liberæ evagationi permittere querelam* ſuam; pulchre. p. 265
עזב לארץ ביציה *relinquere terræ ova ſua*, de *Struthiocamelo*, dupliciter; vel, pro *deponere*, *mandare ea*, vel, *ea jam poſita*, *derelinquere.* p. 1121

עזז Arab. عز *roboravit*, *robore* & *rigore polluit*; inde
עזז *robur* & *rigor*; de *inclementi* anni *tempore.* p. 1043

עזר Arab. غزر & عزر *copioſum* & *abundantem eſſe*; ſecund. *auxiliari*, *opem ferre*, *promptiſſime*; hinc
עזר *auxiliator*, abſolute, *vindex promtiſſimus.* p. 244
לא עזר *non auxiliator*, vel, *nullus adjutor*, tribuitur *homini perditiſſimæ rei* & *ſpei*, quem *nemo ſua cura dignari velit.* p. 837 & 838
עזר רהב *adjutor*, *vindex ferox* & *præpotens.* p. 244

עטן & عطن *macerando fovit*, ut *aliquid molleſcat*; ſpec. de *camelis*, quum *a potu in genua procumbunt circa aquas*; inde
עטין *camelus circum aquas cubans*, vel, *locus riguus*, *lætum* & *aquoſum paſcuum*; metaph. *ampliſſima ſedes hominis divitis*, &c. p. 573. & 574

עטף Arab. عطف 1. *inflexit*, *du-*

 pli-

plicavit; 2. *circumflexit pallium* corpori, ſ. *amicivit* ſtolam, *operuit amiculo*. p. 636 & 1166

עטש عطس *ſternutavit*; inter ὀνοματοποιΐα, quæ ad *ſonum naturalem* efformata, locum habens, pulchre ad *auroræ*, *ſoliſve* exortum, transfertur. p. p. 1193

עין Arab. عين *oculus*, καὶ ἰδίως. *ſol*, aut, *ejus jubar radians*. p. 61. it. *externa ſpecies corporis*, ejuſque *adſpectus*. p. 423

עין ראי *oculus viſionis*, pro, *ſomnio*, ſ. *adſpectu ſomnii*; h. e. *ipſiſſimo ſomnio*. p. 102. ſeq.

עיני בשר *oculi carnis*, pro, *invidis* & *malignis*. p 266

עכב عكب *alacer*, *agilis fuit*, &

עכש عكش *texuit telam*, conflarunt τὸ

עכביש *Chald.* עכבות & *Arab.* عنكبوت *aranea*; q. d. *agilis textor*. p. 225. ſig. hinc

בית עכביש *domus aranei*, quid ſit, vid. ſub בית

עלה علا *adſcendere*, *ſuperare*, pro, *ſurgere in cumulum*, & *coacervari*. p. 163

עלה *folium*, figurate dat

עלה נדף *folium excuſſum*, pro, *miſero mortali*, &c. p. 337

על & على *ſuper*, pro, *etiamſi*, *non obſtante*, *quantumvis*. p. 268 it. ἀντὶ, *pro*, *vice*, *ad valorem*, &c. in *rationibus*, præſertim, & *æſtimationibus*. p. 360. 410 & 622

it. *per*; de *ramis* על h. e. per *hortum longe lateque explicitis*, atque *diffuſis*. p. 227

in *veſtitu* crebrum; itemque *carne*, corpus, oſſa, *veſtiente*, *tegente*; unde per *Ellip.* ſ אשר *quod ſuper aliquo*; *quo tectus eſt quis*. p. 655. 656 & 1199. *ſtatum*, eleganter adfert, *præſentem* & *cum maxime vigentem*. p. 268

על מה *ſuper quid*, pro, *ſuper quicquid fuerit*; *ſuper quocunque tandem eventu*. p. 338

עלל & عل *haurire*, *iterato bibere*; metaph. *repetitis plagis* & *ictibus haurire*. p. 407

עולל *puer*; pro, *fœtu perfectiori* & *jam in lucem erumpere geſtiente*. p. 71

עלעל & contracte, ל abjecto, עלע *affatim bibere ad ſatietatem*. p. 1135

עלם *Arab.* علم *ſigno impreſſo notare*, *obſignare*; in *part. paſſ.* exhibet

עלום *obſignatum*, *ſignatum*, pro, *crimine hypocriſeos velo tecto*, & *clanculum patrato*. p. 511

התעלם de *nive*, quæ, vel *ſeſe obſignat*, aut *obſignata jacet ſuper torrentem*, vel *juvenatur*, h. e. *fervido impetu ac æſtu in eundem colliquefacta*, *ruit*, *decurrit*, &c. p. 182

עלם σφαδάζειν, *vibrantem motum edere*, *irrequieta jactatione agitari*; de *alis Struthionis*. p. 1119

עלע thema ὀνοματοποιητικόν, quale ولغ *inſerta lingua in aquam*, *eaque moſitata*, *lambere* & *ſorbere*; inde, *lambere*, *lambendo haurire*, *ſorbere*, cum *motu linguæ*, *ſtrepituque*. p. 1135

עמד عمد *ſtare*, pro, *ceſſare a loquendo*. p. 806 in *imperiis* & *præfecturis*; eleganter. p. 953

עמד *copula arctiſſima*, qua *quid proxime adſtat*, *inſtat*, *adhæret*, *infixum eſt*. p. 168 & 281

עמוד Arab. عمود & عمدان *columna*, pro, *baſi* & *fundamento omni*. p. 237. hinc

עמודי הארץ *columnæ terræ*, pro, *imis terræ fulcris* & *firmamentis*. ibid.

עמל عمل *laborare*, &c. in *graviori opere*, *laſſitudinemque adferente*; in *part. activ.*

עמל *laborans*, *laborioſus*, pro, *ærumnoſo*. p. 75

עמל *moleſtia diſcrucians*. p. 64. it. *improbi-*

bitas; fig. *homo vanus* & *improbus*. p. 140

עמם عمّ Radix ſ

עם *populus*; ſp. *ingenuus*, *liberaliter eruditus*, & *liber*. Arab. عميم p. 303

familia, *numeroſa cognatio* & *proſapia*. p. 456

עם *cum*, pro, *in*. p. 275

pro, *penes*, vel, *apud*, in עמנו *nobiſcum*, deſignat, *cognitionem penitus comprehenſam*, ut Arab. مع p. 272

in *comparationibus* & *contentionibus*, eſt *collationis*, cum *prælatione*. p. 257

עמק عمق *profundus fuit*; inde

עמק *vallis*. it. *profundior ſulcus*. p. 1117. nec non, *campus*, &c. p. 1131

ענג Arab. غنج in *Hitpah*.

התענג *deliciari*; in *delicato* & *ſuperbo* q. *gaudio*, quale eſt *amatoris*, ſperatam ſuam *poſſidentis*. p. 741

ענה *fluere*; in *utre*, eſt عنا *perfluere*, *liquorem non continere*; ſecund. *erumpere in verba*, *clara voce edere* & *recitare*, *reſpondere*. p. 41. & 898 verbum juridicum, quo *univerſa litis conteſtatio*, a parte illius, qui *compellatur* & *accuſatur*, continetur. p. 128 & 246. hinc *refutare* & *refellere*. p. 235. 286. & 894. abſolute, *vim facere*, *opprimere*, *injuſteque vexare*. p. 1063

ענה בפנים *in faciem reſpondere*, pro, *audacter* & *impudenter falſum dicere teſtimonium*. p. 399

ענו *manſuetus*, *inops*; fig. *pius*, pro ענו, dat in *plur*. ענוים. p. 650

עני *afflictio*; ex origine, *ſucci vitalis expreſſio*, *effuſiove*. p. 840

ענן Arab. عنن *cum latitudine* & *expanſione apparuit quid*, *ſeque videnti obtulit*; in *Pihhel*

ענן *effecit*, *expanditque nubem*. p. 52

ענן fœm. עננה *coagmentatio nubium*, ſubito *oriens*, & *faciem cœli quaquaverſum cooperiens*, *procellis gravida*. ibid. & ſeq. it. *nubilatio*, *nebula fumoſa*, ſubito *apparens* & *diſparens*. p. 103

ענק عنق *longo collo præditus*, proſeminat τὸ

ענק *Anakæus*; prop. *longicollis*. p. 383

עפר عفر *pulvis*, pro, *terra ipſa*. p. 140. it. *terrarum orbe*. p. 231. Spec. *mortem* figurat. p. 488 it. *gleba*, unde *aurum excoquere* calleat *homo*. p. 772 it. *ſuper pulvere verſari*, dicuntur ſignate *reptilia*. p. 1212

עפר ארץ *pulvis terræ*, pro, *ipſo* terræ *corpore*. p. 364

עצב عصب 1. *conſtringere*. 2. *colligare*, *contexere*; de *corpore humano*, *ſuis nervis* & *tendinibus*, in pulcherrimain formam, *colligato* ac *contexto*. p. 269

עצבת *dolor*; prop. *ſtringens*. p. 358

עצה *πιέζειν*, vel potius, *φύειν*, propagat

עץ *lignum*; ſecund. *baculus*, *virga a trunco præciſa*; fig. *virga virilis*. it. *totum corpus humanum*. p. 689

עצם عظم *magnus*, *validuſque fuit*; formativa *radix* ſ

עצם *os*, ſpeciat. de *minori*, ut גרם de *majori*. p. 1153 *numerus ſolidatus*; in *ſummis* ſcil. *computandis*; hinc fig.

עצם תם *os integritatis*, pro, *incolumitate corporis*, *fortunarumque omnium*, *omnibus numeris undique abſoluta*. p. 571

עצם יד *robur manus*; prop. *oſſea durities ejus*. p. 845

עצר Arab. عصر primar. *premere ſtringendo*, *comprimere arctius*; ſecund. *continere*, quin & *imperare* ac *moderari*. p. 87 in *aquis* ſ. *cœleſtibus*, ſ. *terreſtribus*, infert *eam cohibitionem* & *compreſſionem*, qua *conſtrictæ* q. *fluere* nequeant. p. 314

עצר במלין *comprimere* & *retinere verba*, vel, *iiſdem imperare*. p. 87

עקב *tardare*, *differre*, id. q. *Arab*. عقب *pone venire*, &c. &c. p. 1041

ערב *veſper*, *occaſus*; fig. *caſus adverſus*. p. p. 197. inde, aſſumto אפל conflatur *quadriliterum*

ערפל *ſpiſſa caligo*; prop. *nebuloſus ille aër*, qui *mundum inferiorem circumvallat*, & *a ſerenitate cœlorum diſcludit*, ſecundum

Coccejum. p. 608

ערד عرد *fugit*; prop. *micuit*, *emicuit*, *celeriter proſiluit*; originem dedit, ל
ערוד *aſino ſylveſtri.* p. 1111

ערה عري *nudus fuit*, *nudavit*; hinc forte
עור *cutis*; figurate, *corpus hominis*, *vita*, *fortunæque omnes.* p. 448 & 493
עור בעד־עור *cutis pro*, vel, *ſuper cute*; proverbialiter, quid? p. 31

ערץ id. in *orig.* quod عرص *tremulum eſſe*, *palpitare*; ſecund. *vehementius expaveſcere*, *totus*, *quantus quantus*, *conſternari.* p. 881
ערוץ נחלים *terror torrentium*; periph. *locorum torrentibus infeſtorum.* p. 830

ערק Arab. عرق *rodere*, & quidem, *oſſa*, ſpeciatim. p. 826
ערק *rodens*; fig. *vermis corroſor*; it. *morbus*, nec non, in ſpecie, *terror*, oſſa ipſa *tundens.* p. 841. ſeq.

עשב radix in *Bibliis* non occurrens, lætum ac latum tenet campum in *Arabia*, ſub عشب cujus *derivatum formale*, eſt,
עשב *herba*, *gramen*, *pabulum virens*; metaph. *lætiſſima rerum ſpecies*: it. *earundem evanida natura.* p. 160. ſeq.

עשק *injuſte ſævire*, *injuſte agere*; de *fluvio*, quum *excreſcit* ſupra modum, & *multa aqua obruit.* p. 1167

עשש Arab. عش *rodere*; hinc
עש *tinea*, *blattaque.* p. 119. fig. *lenta tabes* & *conſumtio*, &c. p. 120 & 752

עשת *nitidus eſt*, *ſplendeſcit*; radix, *ſemel lecti*
עשתות *nitor*, *ſplendor*; de homine in *opulentia*, & *ſecuritate*, vivente. p. 306

עשה *facere*; ſenſu judiciali, eſt, *agere.* p. 637
עשה פימה *facere pinguedinem*; eleganter. p. 384. ſeq.

עתד Arab. عتد *excelluit* & *quam intentiſſimus fuit in ſua arte*; in *part. paſſ.*
עתיד *paratiſſimus*, *promtiſſimus* in *ſua arte*; præſertim, *lecto lugubri.* p. 59
it. *paratus*, *in perpetuum deſtinatus.* p. 382

עתק عتق *durare*, *permanere*; de *homine*, tum *firmitate corporis*, tum *opum*, *fortunarum*, & *gloriæ*, florente. p. 549
צור יעתק ממקומו *petra veteraſcit e loco ſuo*; duplici ſub adſpectu, quid? p. 362. ſeq.

עתר Arab. عطر quin & قتر *nidorem*, l. *odorem ſuavem exhalare*; ſecund. *precari*, *deprecari*, *exorare.* p. 624

עתת Radix; inde
עתה quod partim, *adfirmat* & *concludit fortiter*, partim, per *notationem temporis præſentis* innuit, *nunc.* p. 167

פ

פגע & فجع *offendere in aliquid* & *incurſare*, ſive *lædas*, ſive *lædaris*; hinc
מפגע *incurſaculum*; gemina ſub facie, in phr.
שם למפגע *ponere* quid alicui *in occurſaculum.* p. 211

פגש *occurrere*, *obviam fieri*; in *origine* forte, *offendere*, *offendendo allidi* & *impingi in aliquid*; inde
פגש חשך *offendit tenebras*, ad *eaſque* q. *caput allidit*; metaph. a *cæco* ſumta. p. 147

פדה & فدي *redemit*; ſp. in *redemtione*, vel, *liberatione captivi*, quæ fit, *ſoluto pretio*, vel &, *ſubſtituta anima*, loco *animæ*, *vita* loco *vitæ.* p. 921

פוק *Arab.* فاق *excelluit nobilitate*, *liberalitate*, & *munificentia*; profeminavit per א *ſervile*
אפיק *promtiſſimus*; epith. *hominis ſanctiſſimi*, qui *ſummum munificentiæ*, &c. *gradum attigit.* p. 319 & 320

פוץ *Arab.* فاض *excrevit*, *exundavit*, extra *ripas efferbuit* aqua; inde ex *Hiphh.*
הפיץ metaph. הפיץ עברות אף *effundere quaquaverſum effervoſcentias naſi.* p. 1144

פור

פור *Arab.* فار *æſtuavit, ebullivit; ollæ ſpumantis inſtar*; in *Pihhel*
פרפר *fæcibus turbulentis*, tum *corporis*, tum *animæ*, *facere* quem *æſtuare*; oppoſ. ad שלה p. 404. in *Hiphhyl*
הפר *commovere, conturbare, frangere*; hinc *Phraſ. Arithmet.*
הפר מחשבה in *computationibus* & *calculationibus*, trita. p. 146

פוש & فاش *turgere*; ſecund. *animoſus, ſuperbus, fortis fuit*; Rad. ♃
פיש *turgor, inflatio turgens.* p. 992
רטפש ex רטב & פוש conflatum, vid. ſub רטב *viruit* &c.

طرفش טרפש ex طري טרה & فاش
פוש junctum, quid ſit, jam dictum, ad טרה *recens fuit.*

פזז فز *levis, agilis fuit*; radix ♃
פז *aurum*; cujus *phraſis* eſt כלי־פז *vas aureum.* p. 783

פחד فخذ *paveſcere; ita percuti*, ut *ſudor ἰδίος occupet.* p. 603
פחד *femur*; it. *id, quod eſt, inter* שוק crus & ירך femur, *ſuperius.* p. 1152
pavor; proprie, *ἰσχυλία, ſubſtrictio caudæ ſubter femora.* p. 103
ſoboles & *familia*; & quidem, *ex femore prognata, propria.* it. *ſolicitudo pia* & *metus pavidus parentis.* p. 1125
pernicies ſubita & *necopinata.* p. 605
פחח incertæ *Radix* originis; cujus
פח *laqueus*; convenit cum *Arab.* فخ *pedica, decipula.* p. 443. fig. *plaga cæleſtis, ſubito injecta* & *ineluctabiliter ſtringens.* p. 605

פטר Arab. فطر *fidit, diffidit, erupit, protuberavit*; inde
פטדה nomen *gemmæ*, ſcil. *gemmarum ampliſſimæ*, quæ *Topazius* audit; a *protuberatione*, qua, *oculi inſtar, extuberat e ſede*, in qua naſcitur, appellationem inveniens. p. 785

פיד فاد *maceravit & liqueſecit per aquam*; origo ♃.
פיד *exitium, plaga feralis* & q. *macerans, diſſolvens.* p. 850. 873. & 306

פיה vel פוה id q. فاه *ore edidit*; *amplo ore fuit*, &c. hinc quoad formam
פה in regim. פי *os*; fig. de *gladio*, eſt, ejuſdem *acies.* p. 148
de *tunica*, ejus *orificium*, cingens collum. p. 844
de *mari*, ejuſd. *ora, littuſve.* p. 1075
כפי *ſicut*; conflatum ex כ & פה prop. valet, *ſecundum os, rationem, proportionem, modulum*, in *phraſi*
אני כפיך *ego ſecundum os tuum*, pro, *planiſſime ſum ego tui ſimilis.* p. 962

פים فام id. q. فئم *med. Hamz. farcire, inſercire, pingueſcere, adipe impleri*, &c. cujus
פימה eſt, *fartura, culcitra mollis pinguitudinis.* p. 384. ſeq.

פלא *Arab.* فلا *findere, diffindere, ſeparare*; ſecund. in *Niphh. Hiphh.* & *Hithp. mirabile quid facere, ſtupendum ac portentoſum quid patrare*; ſp. in *vulneribus altius adactis.* p. 280

פלח & فلح *ſecare, diſſecare, arare, ſulcare, ſulcos ducere*; inde figurate
פלח כליות *ſulcare renes*; in *vulneribus ad vitalia adactis.* p. 405
פלח ילדים *fœtus effindere*, *effringere*, vel *findendo excludere*; in *parturitione gravi*, ejuſque *violentiori niſu.* p. 1109. *ſeq.*
פלח *mola*; it. *catillus*, ſ. *inferior ejus lapis.* p. 1200

פלט *evadere*, Arab. فلط & فلت quorum proprietas eſt, *celer lapſus*; in *Pihhel*, non tantum *tranſitive*, ſed etiam *intranſitive*, pro, *liberari*, vel *liber abire.* p. 635

פלל فل *rupit*; pec. *crenatim*, ſeu, *rimoſe aciem* enſis; ſecund. *judicavit, oravit*; &c. cujus
עון פלילי eſt, *crimen arbitratorium*; quod ſcil. *arbitri* vel *mitiſſimi condemnare deceant.*

beant. p. 862

פנה *reſpicere*, *vertere ſe*, ſeq. אל *ad*; in *ope* & *defenſione ſibi comparanda.* p. 128

פנה ב *vultum figere* in aliquem; *animoſæ* eſt *provocationis.* p. 150

פנים *vultus*, pro, *terrore* & *faſtu.* p. 989

אל פנים vel על *in faciem*, pro, *palam*, *aperte*, *in os quaſi.* p. 21. & 332

לפני *ad faciem*, *ad modum*, *ad inſtar.* p. 80. & 120. *ſeq.*

ante, *in conſpectu.* p. 223

לפני־שמש *in conſpectu ſolis*; de *eo*, qui *benigno ſolis fotu*, *lætus creſcit.* p. 226

פעל Arab. فعل *fecit*; inde

פעל *opus*; it. *operis finis*, vel *merces.* p. 193. *ſeq.*

פער فغر *diſpandere*, *diſtendere*, quid, *ad inſtar ſpeluncæ*; ſpeciat.

פער פי *diſpandere os*; in *ſiti avidiſſima*, & *ſacra quadam admiratione.* p. 819

פער פי על *diſpandere os contra*; in *opprobriis*, *in* aliquem *conjectis*, vel *judiciis* & *pœnis* ei *denunciatis.* p. 401

פצץ Arab. فض *fregit*, *cum divulſione partium*; *diffregit* minutatim, *diſſilientibus partibus.* p. 404

פקד Arab. فقد *viſitare*; in *gravioribus pœnis* & *ultionibus.* p. 209

ſeq. על eſt, *injungere* alicui *provinciam*; *mandare munus*; *regionis præfecturam tradere.* p. 940

פקח *Arab.* فقح primar. non eſt, *acuere*, ſed, de *flore*, *calycem aperire*; ſecund. *apertos vibrare oculos*; quod *acerrimi cenſoris* eſt & *vindicis.* p. 345

פרא id. q. فري *ſecuit*, *fidit*; ſecund. *trajecit*, *celerrime pervaſit*, *tranſcurrit*; Radix τῦ

פרא *onager*, *aſinus Sylveſtris*, *laliſio.* Arab. فرا. p. 1111

it. *pullus* ejus; metaph. *homo contumax* & *pertinax.* p. 294

פרא במדבר *onager in deſerto*; proverb. de *paupere prædæ expoſito.* p. 651

פרד *Arab.* فرد *ſeparare*, *disjungere*, &c. in *Hithp.*

התפרד *lacerari violenter*; *collo*, *oſſibuſque confractis*, *diviſiſque.* p. 97

פרח فرح 1. *micare.* 2. *lætum eſſe* & *protervum.* p. 835. hinc

פרח فرخ *pullus*; fig. quem [illegible] it.

פרחח *pullities*; fig. *pueri nequam*, vel *ex nequam nati*, *viliſſima pullorum ſcboles*, *ex volgivaga Venere oriunda.* p. 835. *ſeq.*

פרם *dividere*; apud *Arabes* فرس *diſcerpere violenter.* p. 97

פרע in *Orig.* non eſt, *nudare*, ſed id. q. فرط *diſſolvere*, *diſſipare*, *diſturbare ſeriem nexam*, *compoſitamve*; ut *crinium*, *ordinis*, *diſciplinæ*, &c. p. 100

פרץ ut فرص & فرض in genere, *findere cum laceratione*, *frangere*, ita, ut vel *inciſura* fiat, vel *apertura* & *foramen*; inde, tum ad *propagationem*, tum ad *rebellionem*, tum ad *alia*, facilis tranſitus. p. 19. & 20

פרר فر *rumpere*, *frangere*, *conſcindere rem*; cujus in *Arabia* extat *quadrilit.*

פרפר فرفر ſub *ſignificatione eadem.* p. 404

הפר *irritum facere*, *abolere*; de יראה *religione*, ſ. *reverentia Numinis*, quam quis *infringit.* p. 368

פרש Arab. فرش *expandere*, aulæum, velum, rete, &c. p. 1031

פרש כנפים *expandere alas*; in *forti* & *indefeſſo volatu.* p. 1134

פשט prop. *concerpere*, *carpendo* & *tundendo deripere*; improp. *nudum excutere*, *ſpoliando graſſari*, &c. *notionibus*, in *Arabia*, tum ſub فسد tum ſub فسط etiam *aſſervatis.* p. 23. & 24

פתא radix τῦ

פתאם *necopinato*, *de improviſo*, *deſubito*. p. 131 & 252

פתח in *deceptione* & *illectione avium*, frequentatum; in *Pibhel* ſpeciat. invaluit, pro, *rebus*, vel *verbis illecebroſis*, *capere* & *ineſcare*. p. 860

פתה *juvenis facilis ad illicem*, ſ. *illecebras voluptatis*. ibid. it. *fatuus*, *ſimplex*, *rerum imperitus*; ſp. *improbus fortuna proſpera confiſus*. p. 130

פתח Arab. فتح *ſolvere*, *aperire*; ſpeciat. *incidere ſulco*; de *prima aratione*. p. 1117

פתח פיו *aperire os ſuum*; in *liberioribus* & *vehementioribus vocibus*, non ſine fiducia bonæ cauſæ *prolatis*. p. 40. ſeq.

פתח יתר *ſolvere funem*; in *freno excuſſo*; quid ſig. p. 833. ſeq.

פתח מוסר *coërcitionem*, ſp. *regiam diſſolvere*; pro, *diſciplinam* vincientem & optimis legibus *continentem disjicere* & *irritam facere*. p. 317

פתל *Arab.* فتل *torſit*, *intorſit*; hinc ſeq. ص *a*, ſpeciat. *detorſit quem ab inſtituto*. p. 147

נפתל *contortus*, *tortuoſus*; tral. *homo verſutus* & *tortuoſis conſiliis ſeſe implicans*. ibid.

פתת فتت *comminuit*; cudit *τὸ*

פת *fruſtulum*, *comminutum quid*, pro, *exigua buccella*. p. 865

צ

צאל ضال *tenuis* & *exilis fuit*; origo *τῶ*

צאל *lotus ſylveſtris*, in deſertis copioſe proveniens; in ſp. *lotus Cyrenaica*, ſive, *conarus Alexandrina*. p. 1158. ſeq.

צבא & صبا *micare*, *emicare*; ſp. de *ſtella oriente*; it. *exercitu in aciem prodeunte*; cujus

צבא *exercitus*, fig. eſt, *malorum agmen conglobatum*. p. 281 *militia*, *ſtatio militaris*, cum *labore*, *lucta* & *acie quotidiana*; emblem. *mortalitatis laborioſiſſima conditio*. p. 192

צבר ضبر *congeſſit*, *conſtruxit*; in *Conj.* 2. *coacervavit*; *citra pondus*, aut *menſuram*, *accepit quid*, *per cumulum*. p. 750

צדק *Arab.* صدق prim. *rectus* ſimul & *rigidus fuit*; ſecund. *verus*, *juſtus*, &c. in uſu judiciali, pro,
juſtificari, *juſtus deprehendi*. p. 191. it. pro,
juſtiſſimam habere cauſam. p. 277. nec non, pro,
juſtificare, *juſtum facere*, *ſententia ſua*. p. 928

צדק *juſtitiæ rigor*, ſ. *recto rigida regula juris* & *juſtitiæ*, ſecundum *quam* judicia exerceri debent. p. 215

צהר *Arab.* ظهر *conſpicua*, *manifeſta fuit res*; *liquido apparuit*; in *dorſo* & *culmine verſatus* eſt, &c. &c. in *Hiphhyl*

הצהר quod eſt *Arabum* اظهر *meridiari*, *meridiem tangere*, *ad meridiem pervenire*. p. 657

צהר Arab. ظهر prop. *dorſatio*, cujus dualitas

צהרים *dorſationes*, pro, *illo diei tempore*, quo *ſol* in *dorſo* ac *culmine cœli verſatur*, ſive *culmen meridiei*: hinc illuſtrem figuram, *culminis ſapientiæ* & *felicitatis*, præbet. p. 147

צוא *Arab.* ضاء idem, cum יצא وضا *micuit*; Thema ✠

צאצא *germen micans*, *emicans*; tral. *ſoboles*. p. 160 & 549

צוה id. in *Orig.* q. وصى *jungere arctius*, *injungere*; ſecund. *præcipere*, *mandare*, ſeq. part. על ſp. *interdicere*, *conſtituere*, *ſancire quid contra aliquem*. p. 1038

צוק *Arab.* ضاق *arctus* fuit; format ex *oppoſitione*, quæ

מוצק *arctatum* inter & רחב *latitudinem*, per *Oxymoron*

רחב מים במוצק *latitudo aquarum in conſtricto*. p. 1048. ſeq.

צור Arab. صار & ضار *vertere*, *arctare*, &c. dat

צואר *cervix*; metaph. *ſuperbia ferox*, *erectis ſemet cervicibus efferens*, *inſerenſque*. p. 383

רגב

דבר בצר רוח dupliciter; vel, *loqui in anguſto ſpiritus* ſui, vel *loqui anguſtatus ſpiritum* ſuum. p. 204

צלל *Arab.* ظلل *obumbrare*, *umbellam obtendere*; it. صلل *tinnire*, &c. cujus

צל *umbra*; pro, *veſpera* & *nocte*. it. *refrigerio* & *refocillatione*. p. 193. it. pro, *ſpectro* & *vana ſpecie*, tum *vivi*, tum *mortui*. p. 424. nec non, pro, *vana & evanida* dierum hominis *brevitate*, in qua *nihil ſolidi*. p. 220

צלצל *ferramentum tinniens*, quales *fuſcinæ*, *harpagones*, & *alius piſcantium paratus*; hinc plene

צלצל דגים *ferramentum piſcatorum*. p. 1176

צלמות *umbra mortis*; pro, *locis obſcuriſſimis*, in *centrum* velut *terræ pertinentibus*. p. 1086. it. *calamitatibus* & *miſeriis ex orco* quaſi *excitatis*. p. 321

צלע *coſta*, dat *novum verbum* ضلع quod *Hebræis*, ſecundum *Efraidem*,

עלע *incoſtare*; *cibo & potu ad coſtas uſque ſe diſtendere*. p. 1135

מצלעה مضلعة *infortunium ingens*, *caſuſve atrox*; prop. *coſtas infringens*. p. 446

צמח *floruit*, *effloruit*; prop. *ſplenduit*, *exſplenduit*; Arab. طمح p. 140

צמם id q. *Arab.* طم & صم nec non ضم *plectendo implicare & intorquere*; hinc

צמה *coma plexa*, *tortaque in cincinnos*, adeoque, *ornata*. p. 136. ſeq.

צמים *everriculum*; prop. *rete nodatum*, vel *laqueus intortiſſimus*; figurate, *infortunium gravius*. p. 137 & 443

צמת *Arab.* صمت cujus *Conjug. Niphhal*

נצמת *aboleri*, *ſilere*, *exſcindi*; cothurnate in *aqua*, *ictu* ſolis *ſilente*, ac *penetrante*, *confecta* & *conſumta*. p. 184

צנן rad. obſol. & notionis incertæ, ſervavit

צן *ſpina*; pl. צנים *ſpinæ*; fig. *potentia*, qua quis *ſeſe intactum* & *illæſum* præſtat. p. 135

צעד & صعد *gradi*, *ſcandere*, *invadere* quem, *gradu grandi*, *audaci*, *terrifico* non minus, quam *magnifico*. p. 450

צעד *greſſus*; fig. *vitæ ſtatus*; ſ. cum רחב *amplius*, *laxus*, pro, *fortunis ampliſſimis*, ſ. cum צר *arctus*, pro, *anguſtiis vitæ*, *miſeriiſque ineluctabilibus*, jungatur. p. 441

צער Arab. صغر in *orig*. id. q. cogn. זער زعر cui ineſt, *raritas pili*, aut *plumæ*; ſecund. ψιλὸς, *parvus*, *tenuis*, &c. prop. *raro pilo præditus*. p. 218

מצער ſubſt. *exiguitas*, *exiguum quid*. ibid.

צפה *ſpeculari*; e *ſpecula captare*, atque ita, *ex alto alicui imminere*. p. 379. *ſeq*.

צפון *aquilo*; pro, *noſtro hemiſphærio*, *toto* adeoque *cælo*. p. 712

צעק *Arab.* صعق [illegible], frequentat

צעקה صاعقة pro, [illegible], ſ. *fulmine*, *cum vehementi tonitru deorſum ruente*; figur. *malo omni divinitus immiſſo*, *cum terrore publico*. p. 416

צפן prop. *abſcondere in loculo*, ſ. *involucro craſſo* & *coriaceo*. p. 420 *recondere*, abſol. pro, *reponere quid in theſaurum*, ut *inde* ſuo tempore *expromatur*. p. 647

צפן לב *abſcondere cor* alicujus, ſeq part. מן *quominus*; figura illuſtris. p. 419. ſeq.

צפן בלב *recondere in corde*, pro, *alta mente repoſitum habere*. p. 275

נצפן [illegible]; de *numero annorum*, i. e. calamitatum, pro *theſauro* alicui *recondito*. p. 378

צרב *Arab.* ضرب *icit*, *percuſſit*; ſecund. in *Niphhal*

נצרב *aduri*; q. d. *æſtu vehementiori percuti*. p. 184

צרר & صر *ſtrinxit*, ſpeciat. *inſtrinxit*, *nodavitque* crumenam, ſacculum, qui

צרה صرة & צרור صرار hinc

צרר-

צרר־־מים בעבים *inſtringere aquas in nubibus*; pulchre p. 713

ק

קבל *accipere*, ut *gratum* & *conveniens*; in *Pihhel*, ut Arab. قبـل *gratanter* & *reverenter*, obviam q. eundo, *excipere*; ἀσπάζεσ. p. 35

קבר *Arab.* قبر ut *Syr.* ܩܒܪ *acervare*, *tumulare*, *in cumulum congerere*; ſecund. *ſepelire*; q. d. *tumulare*, *humo aggeſta*; inde

קבר *ſepulchrum*; prop. *tumulus*, *acervus*. p. 163

קברים לי *ſepulchra mihi*, vel, *ſepulchra mihi ſint*, aut, *opto mihi*; per *grandem cothurnum*. p. 416

קדם Arab. قـدم *anterior fuit*; in Pihhel, *prævenire*, *excipere*, & quidem, *officioſe*; de *obſtetrice*, vel, *nutrice*, fœtum a matre cadentem *excipiente*, *lavante*, *fovente*. p. 65 *prævertere*, *incurſare*; de *animoſo* & *hoſtili impetu*. p. 850

הקדים quod Arab. اقـدم itidem pro, *prævertere*; in *animoſa aggreſſione*. p 1183 ſp. *prævertere*, & *prævenire beneficiis*. ibid.

קדם *longum olim*, *ſecula*, atque adeo, *æternitas antegreſſa*. p 798

קדים *Eurus*, ſ. *ventus orientalis*; fig. *ſubtilis*, *noxia*, *vehemens*, & *turbinis inſtar pergens*, *ratiocinatio*. p. 368

קדר Arab. قـدر *forduit*, *illuvie* & *ſqualore fœdatus fuit*. p. 146 figurate in, *torrentibus*, gelu & nive, *in eos reſolutis*, *exæſtuantibus*, atque *profundam ſimul*, *turbidamque*, *aquam trahentibus*. p. 183

קדש *Arab.* قـدس *ſanctus fuit*; cujus *princeps notio*, in *munditie*, *lotionibus*, *luſtrationibuſque*, *paraca*, haud dubie, collocanda. p. 11

קהל *congregare*; ſpeciat. in *Hiphhyl*

הקהל *in comitium vocare*, & *in judicium publicum adducere*. p. 292

קוה *Arab.* قـوي *torquere* & *complicare*; unde קו *funis*; &c. ſecund. *exſpectare*, prop. *ſpem intendere*, ſeq. ל; de *ſpe*, cum *fiducia*, quæ *recta tendit* ad aliquid, atque in illud, *exſpectatione* quaſi *prominet*. p. 185

קוה פעלו *exſpectare opus ſuum*; de *mercenario*; fig. de *homine mortali*, qui *laborare cogitur per totam vitam*; *atque uno opere abſoluto*, *aliud tamen mox exſpectat*, *quo victum ſibi comparet*. p. 194

תקוה *filum*, vel, *trama*. p. 200. fig. *ſpes*, non tantum, *religioſa*, ſed etiam, *ſperata benedictio*. p. 432

יש תקוה *datur ſpes*, *eſt ſolida exſpectatio*; venuſta phraſis, qua, *virtutem* tandem *ex omnibus anguſtiis emerſuram* & *læto exitu coronandam fore*, inſinuatur. p. 150

קוט *Arab.* قـاض prim. *diſſilire cum fragore*; ſecund. *faſtidire*, *tædio affici*; q.d. *tædio diſrumpi*, aut, *diſſilire*. p. 224. adeoque, ferme idem, cum נקט نـقـض nifi quod *illud*, fere *tranſitivum* ſit, & paulo mollius, *hoc* autem, *intranſitivum*, & graviſſimum. p. 264

קול *Arab.* قـال *dixit*; cujus derivatum

קול *vox*; ſp. de *tonitruis*. p. 1098. & *murmure* leonis. p. 95

קול דממה דקה dupliciter; vel, *ſuſurrus tranquillitatis complanatiſſimæ*, vel, *oraculum cœleſte ex complanatiſſima* aëris *tranquillitate emiſſum*. p. 108

קום Arab. قـام *ſtare*; ſpeciatim, *attonitus ſtare*, *hærere*. p. 806. *adſtare præſens*. p. 476 *ſurgere*, vel, *ex miſeria emergere*. p. 197. *aggredi* quid *ad agendum*, *ſtudio quodam* ac *impetu*. p. 24. *ſupremum tenere culmen*. p. 298. ſeq. ב non *inſurgere* tantum *in*, ſed etiam, *ſtare contra aliquem*, quin imo, *vincere* & *triumphare*. p. 399

קם *obſiſtens*, & קים *oppoſitus*, pro, *perpetuo adverſario*, genere nempe improborum. p. 616

קום על *ſtare ſuper*; in *regimine*, *moderamine*, *præfectura* & *præſentiſſima cura*. p. 694

על ימין קום *ad dextram conſurgere*, vel, *ſtare*; in iis, qui *reum* quem *agebant*. p. 836

הקים *erigere*, non tantum, ſed &, *corrigere*, atque *dirigere*. p. 88

קין *lamentari*, *deplorare*, &c. geminum exhibet, tum

קינה pro, *planctu* & *lamentatione funebri*, tum

מקוננה pro, *lamentatrice* & *præfica muliere*. p. 58

קוף *Arab.* قاف prop. ἅλυσις, *nexu* ſcil. *in ſe*, apte & arcte, *redeunte*. p. 10. in *Hiphhyl*

הקיף *circumdare*, ſpeciat. *rete venationis*, & quidem *violentioris* illius, in qua, *indagine*, & *formidine*, late *circumfuſa*, quicquid eſt ferarum in aliqua regione, *clauditur*, *ad incitas redigitur*, *teliſque tandem conficitur*. p. 465

קוף *ſimia*; ab *ambiendo*, vel, *proxime veſtigiis alterius inhærendo*. p. 10

תקופה *periodus*; ad literam: *nexa ſeries temporis in ſe redeuntis*. ibid.

קטט قط *reſecuit*, *ſuccidit*; Radix, ſecundum quoſdam, ob

נקטה נפש בחיים *ſucciditur anima in vita*, tribuenda *Hebræis*. p. 264

קטל *Arab.* قتل *occidere*, *necare*; prop. id. q. قطل *amputare*, *exſcindere*, *radicituſque ſternere* arborem; de *graviore excidii genere*. p. 332

קטף & قطف 1. *carpere manu*, vel, *falce*. 2. *vindemiare*. p. 223

קלה *Arab.* قلي *uſſit*, *torruit frigendo*, *frixit*; cujus eſt

קלון *ignominia*, prop. *inuſta*; ſp. *infamia publica*, *capiti ſcelerato infligenda*. p. 279

קלל id. q. قل *levis*, *vilis*, *exilis fuit*; ſp. de *die*, qui citiſſime, vel, *defecatur*, vel, *decurrit*. p. 200. it. de *homine*, qui, vel, *in omnem libidinem profuſus*. p. 688. vel, *ad ſummum vilitatem*, per *plagas ignominioſas*, redactus, &c. &c. p. 1138

קמט id. q. *Arabum* قمط *conſtringere*; ſpeciat. in *captivo*, qui *quadrupes conſtringitur*, ſicque *ſupplicio traditur*. p. 399

קנא *zelotypia arſit*; prim. id. cum قنا *intenſius rubuit*, *inflammata fuit rubedine*; unde, ad *adfectum inflammantem*, *æſtuque indignationis fervidum*, tranſlatio facta. p. 1037

קנאה *Zelus*, *invidentia*, contra fortunas aliorum, ſpeciat. *concepta*. p. 129

Zelus, de *Numine*, eſt, *juſtitia ejus vindicatrix*. p. 130

מקנה אף *rubedo flammans naſi*, ſive, *flammata*. Fig. inſignis p. 1038

קנה *Arab.* قني *acquiſivit*, *poſſedit*, vel *emptione*, vel *generatione* quid, ut *peculium privum*, *carum*, *votis reſpondens*, *omni cura cuſtodiendum*, *neque unquam alienandum*; cujus p. 5

מקנה eſt, *grex & poſſeſſio pecudum*, *peculium*. ibid.

קנן قن Thema, cui ineſt, *firma compactio*, qualis eſt *funis*, *ex fibrillis palmarum*, *plexi*; natales dedit τῷ

קן *nidus*; qui, non aliunde, quam, *a fibris firmiter connexis & compactis*, dictus videtur. p. 1014

קנץ *Arab.* قنص *venari*, *aucupari*, *laqueos & retia tendere*; metaph. *de ſermonibus* q. *intertextis & internexis doloſe*; unde egregie dictum,

שם קנצי למלים *ponere laqueos venatorios ſermonibus*, pro, *ſermonum*. p. 437

קפץ *Arab.* قفص σφίγγειν, συσφίγγειν, *ſtringere*, *conſtringere*; ſecund. *in ſe corrugari*, &

& contrahi; de *rebus* q. *ambuſtis*. p. 686
it. σφαδάζειν, quod *ſaltare* eſt, in *lætitia*; it. *jacere moribundum*, cum *jactatione pedum*. p. 691

קפץ פה σφίγξαι τὸ στόμα, *conſtringere os & obturare*, *alligato camo*. p. 151

קצץ *Arab.* قص *ſecuit*, *præſecuit*; origo §

קץ *finis*. p. 437

קצר قصر *truncare*, *truncari*, *breviorem reddi*; unde

קציר *vindemia*; quæ q. *meſſis eſt arborum*, qua, *metuntur & demetuntur*, *fructus autumnales*; figurate, *fortunæ*, ad *maturitatem*, jam *productæ*. p. 134

קרא قرا ult. *aleph*; *legere*, *appellare*, *vocare*, eandem cum קרה قرا ult. *vaw*, vel *jod*, *occurrere*, *obviam ire* alicui, tenens originem, ſpeciatim eſt, *irruere*, *invadere*. p. 104
verbum judiciale, quod, *univerſam litis conteſtationem*, a parte illius, qui *alium in jus vocat*, complectitur; q. d. *in jus vocare*. p. 128 & 246

קרב *Arab.* قرب *appropinquavit*; hinc *phraſis*

מקרוב *e propinquo*, pro من قريب *ad breve tempus*. p. 505

קרן قرن Thema §

קרן *cornu*; fig. *opes*, *vires*, *potentia*, *dignitas*; cujus

קרן בעפר *cornu eſt in pulvere*, quid? p. 407 & 408

קשה Arab. قسا *induruit*, *obduruit*, &c. in *Hiphhyl*

הקשה *durum ſe præbere*; in *litigioſa contentione & obſtrigilatione*; it.

הקשה ערף *obdurare cervicem*; metaph. a *jumento refractario & obſtrigillante*, deſumta. p. 236

קשח *Arab.* قسح & قشح *prædurum & rigidum eſſe*; ex cujus *Hiphh.* exiit

הקשיח בניה ללא־לה *duriter habere pullos ſuos pro non ſuis*; de *impietate univerſi generis Struthocamelini*. p. 1124. ſeq.

קשט قسط cujus primaria vis, in *rectitudine pedis*, *nulla curvatura flexi*, unde *veritas* ducta, cudit τὸ

קשיטה *maſſula auri ad ſtateram exacti*; fig. *ſymbolum virtutis & fidei*, quæ, *inſtar auri*, *e fornace emicuiſſet*. p. 1229 & 1230

ר

ראה *Arab.* رأى *videre*, pro, *experiri & non uno exemplo didicere*. p. 130

ראה טוב *videre bonum*, pro, *dias luminis auras percipere*. p. 202. it. de *diebus*, i. e. fortunis temporalibus, pro, *afferre ſenſum boni*. p. 255

ראה אור *videre lucem*; in *fœtu perfectiori*, & jamjam *in lucem erumpere geſtiente*. p. 71

ראה ב duplicem admittens vim, quæ, vel *ſimplicem* adfert *adſpectum*, vel *jucundiorem* quoque illum *fruitionis*. p. 62

לא ראו אור *non viſibile lumen*; i. e. *non patitur ſe aeri & inconnivo oculo adſpici*. p. 1060

אל ירא *ne videat*, vel, *viſurus ſit*, pro, *abſit*, *ut videat*, &c. p. 519

ראה וירא *vidit & extimuit*; in *homine parum forti*, *atque ad conſpectum periculi trepidante*, poſtquam præclara omnia eſſet minatus. p. 186

ראה *ſpectans*, abſolute, pro, *ſpectatore publico*, in

ראה עניי *ſpectator adflictionis meæ*; venuſte. p. 279

ראי *viſio nocturna*, quin, *ſomnium ipſum*; fig. *homo mortalis*, qui nil niſi, μιᾶς ἡμ. p. 202

מראה *adſpectus*, *ſpecies*, modo viſibili, *expreſſa*. p. 107

ראם رأم *coaluit & conglutinata fuit res*; Radix §

ראם *bubalus*, *præ pinguitudine nitens*, f. *bos ſylve-*

veſtris; Arab. رسم p. 1115. nec non

ראמות nomen *gemmæ*. p 783. quæ forte *curalium*, cui, à *conglutinatione*, nomen inditum. p. 1115

רבב Arab. ربّ prim. *denſus*, *ſpiſſus* & *compactus fuit*; ſecund. *multus*, *copioſus*, &c. p. 160

רב דברים *multitudo ſpiſſa verborum*. p. 286 quæ alias

רב שפתים *ſpiſſitudo labiorum*. p. 325

רב עצמות *compactio ſpiſſa oſſium*. p. 104

רוב adverbialiter, *multum*, pro, *omne*, *univerſitas*. ibid.

רב *multum*, vel, *multitudo*, pro, *ſufficit*, *ſat eſt*, *ſatis ſuperque*. p. 1137

רבץ Arab. ربض *cubuit*, & quidem ſp. *complicatis pedibus pectori incubuit* ovis, &c. unde, in *partic. paſſivo*

רביץ Arab. ربيض *grex pecudum cum ſuis paſtoribus*, *dominiſve*, hoc, vel illo in tractu, *recubans*. p. 300

רגב *thema cæcum*, quod formam dedit ↓

רגב *gleba mollis*, vel, *terra molliter æquabilis* & *multa pluvia rigua*; id. q. Arab. رغاب cuj. *phraſ.*

רגבי נחל *glebæ molles*, *molliter in valle irrigua ſtratæ veluti*. p. 587

male, cum *Arabum* رجب *pedamentum*, omnis arboris, *vitis*, &c. *ad ramos ejus ſuffulciendos*, collatum. p. 1106

רגז *Arab.* رجز *tremuit*, *intremuit*, *fremuit*, *commotus fuit*; proprie, *in tremulo motu nubis tonantis*, *fragoremque edentis*; unde p. 72

רגז رجز prop. *fragor nubis tonantis*; imp. *calamitas divinitus immiſſa*; it. *anxietas tremebunda in querelas cum fragore ac fremitu erumpens*. p. 73

רגז קול *fremitus vocis*, ſive, *primus ille* & *lentus fremitus*, nubis *murmurantis* & *tonitrua meditantis*. p. 1039

רגע رجع id. in *Orig.* q. *Arab.* رجّ *tremuit*, *vibravit*, *circumtremuit*, prop. *fulmen*, *lumen*; improp. *cutis*, *putredine* & *tabe q. diffluens*. p. 198

רגע *momentum*, *tenuiſſimum temporis punctum*; prop. *vibramen*, *nictus oculi*. p. 209

רדם Arab. ردم *obturare*, *obſtruere firmiſſime*; ſecund. in *Niphbal*,

נרדם *altiſſimo ſomno opprimi* & q. *obſtructum jacere*, tum *naturaliter*, tum ~~...~~ p. 103

תרדמה *ſopor divinitus immiſſus*, ſ. *tam profundus*, *arctuſque*, ut *ordinarium* naturæ *curſum* videatur excedere; character *extraordinariæ revelationis*, *cum ſomnio* & *ſomno divinitus immiſſo*. p. 102

רהב *Arab.* رهب origo formalis ↓

רהב in genere, *formidoloſum*, vel, *formidabile quid*; in ſp autem, *formidoloſa moles*, qualis eſt *monſtri marini*, nec non, *tumoris* & *ſuperbiæ fluctuum marinorum*. p. 721. ſeq.

רוה *Arab.* روي *rigavit*; in *nubibus* frequens; unde

רי ريّ & ריה ريّة *rigatio nubium*. p. 1050

ראה pro רוה *ebrius*; in *phraſi*, ראה עניי *ebrius adflictionis meæ*; venuſte. p. 278

רוח *Arab.* راح *reſpirare*, *admiſſo aëre laxari*, *perflari*, *refrigerari*; ſignate exhibet

ירוח־לי *laxius erit mihi*. p. 898

רוח *Arab.* روح *ſpiritus*, pro, *motu animi vehementiore*. p. 504

רוח אף *ſpiritus naſi*, pro *Dei potentia*, *ejuſque ira*, per *ſævam tempeſtatem ingruens*. p. 49

רוח פי *ſpiritus oris*; de *Deo*, eſt *tempeſtas divinitus immiſſa*; de *homine* autem, *ſuperbia* & *contumacia*. p. 389

רוח היום *ſpiramentum*, vel, *reſpiramentum diei*, pro, *veſpera*. p. 189

רוח כביר *ſpiritus vehemens*, qui *verbis* tributus, eſt 1. *ex ore turbinis inſtar prorumpens*; 2. *animus ſuperbus*, tantum *turbinem* contra aliquem, *proſtare* auſus. p. 215

רוח זרה *ſpiritus vitalis*, ſ. *halitus oris computruit*, vel, *alienus factus eſt*; quid? p. 473

רוח

רוח אלוה באף *ſpiritus Dei in naſo*; de eo, qui, cum *vita animali* naribus divinitus infuſa, ſpiritum quoque *ſanctificantem*, & *veritatis*, *virtutis*, *religionis ſenſu vitali adflantem*, poſſidet. p. 732

לרוח אמרי נואש dupliciter; vel, *ventus ſunt verba deſperati*, vel, *ad ſpiramentum ſunt dicta deſperati*. p. 189

רום *altus*, *excelſus*, *fuit*; &c. cujus
מרום *altitudo*, ad *proceritatem* & *ſtaturam altam corporis*, æque transferri poteſt, ac
רם p. 1126

רוע *malum eſſe*, vel, *videri*; pandit
רעה רבה *improbitas dominans* & *nullo Dei timore coërcita*. p. 601

רוף q. e. *Arab.* راف potuit exhibuiſſe, tum
תרופה *lætus*, *viridiſque honor frondis*, vel, *commoditas*, *jucunditas* ac *recreatio* inde *redundans*; tum
ריפה in pl. ריפות quod vulgo, *contuſa*. p. 720

רום *Arab.* روم cujus primaria, *compactionis denſioris*, ſ. *congeſtionis in ſarcinam*, notio, ſecundariam, *oculorum attonitorum*, non tantum, ſed &, *attonantium*, ut ſic dicam, & *truci ac nubiloſo ſupercilio terrentium*, propagavit; q. d. *pangere*, *conſtipare nubes*, *fremitum*, *minas*, *murmura*, in aliquem *volventes*. p. 373 & 374

רחב Arab. رحب *amplus*, *ſpacioſus* & *dilatatus fuit*; Radix ב
רחב *ſpacioſitas*; ſig. *felicitas*, *tranquillitas*, *pacata* & *lauta vitæ conditio*. p. 1009
רחב ארץ *amplitudo terræ*, *ejuſque ambitus*. p. 1087

רחק *longe recedere*, *procul abeſſe*; cujus
רחק מישע *longe abeſſe a ſalute*, per μείωσιν est, *anguſtiis* & *miſeriis ineluctabiliter obrutum jacere*, *cum publica*, omnium hominum, *execratione*. p. 132
רחק מן *longe recedere*, ſ. *procul abſtare ab*, &c. in *re* tanquam *impuriſſima*, cujus *contagionem* quis *metuit*. p. 558 & 833
הרחיק *longe removere* quid, pro, *amovere* tanquam *impurum*, cum *abominatione* & *execratione*. p. 295
מרחק *e longinquo* ſtare, vel, videre quid, dicitur is, qui, *metu contagionis contrahende*, propius, *accedere*, non audeat. p. 36

רטב *Arab.* رطب *humidus* & *recens fuit*; dedit
רטוב *ſucceſus*; in *arboris*, aut *herbæ*, *humecta* ac *recente viriditate*. p. 226
רטפש *revireſcere* & *augeſcere*, more plantarum, aut germinum; ex רטב & פוש p. 922

רטה *Arab.* رطا ult. *vaw* & *je*, idem in *origine*, quod ירט *ſidere in lutum*; unde ſecund. *dejicere* quem, *in barathrum horrendum exitii ineluctabilis*. p. 403

ריב *Arab.* ريب id. q. רוב راب *intus concuti* & *commoveri cum ſtrepitu*; prop. de *lapillo*, qui in *vas* injectus *ſtrepit*; improp. de *rixa* & *dubitatione*, quæ in *cor* injecta, *inquieta commotione agitat mentem*, *ſtrepitumque reſonantem* ubique *excitat*; Radix ב
ריב *lis*, *rixa*, *contentio*; cujus
ריב עצמים *rixa oſſium*, pro, *oſſa luxata*, cum *concuſſione* & *trepidatione membrorum*. p. 913

ריח id q. רוח Arab. راح *odorari*; in *Hiphil*
הריח quod *Arab.* اراح *captare auram*, *naribus attrahere odorem*, præſertim *gratum*; in *equo*, *auram prælii*, jamjam committendi, *captante*, &c. p. 1134
ריח *odor*, pro, *exhalatione* & *aura tenui*, fundit
ריח מים *auram vel tenuiorem aquarum*. p. 352

ריע *Arab.* راع med. *je*, prim. *tremulum vibravit*; ſecund. *tremulum ſonuit*, *fracto* & *iterato ſono clanxit*, propagat non tantum תרועה ſed etiam ריע pro *clangore*. p. 190

ריר *ſalivare*, *fluere*; cujus deriv.
ריר *Arab.* ريل eſt, *ſaliva*; prop. *aqua manans ex ore*; unde
ריר חלמות *ſaliva ſomnolentiæ*, quæ, vel, *infanti*, vel, ſi mavis, *ſeni*, *ſponte effluit*; fig. *jejunus ſermo ſomniantis* veluti, ſ. præ *torpore* ingenii, ſ. præ *ſenio*, ſ. alia de cauſa. p. 172

רכב Arab. ركب *equitare*; ſignata phraſi ſiſtit

רכב רוח *equitare ventum*; pro, *leviſſime & velociſſime circumagi ac rotari per auras.* p. 846

רכך *Arab.* رك *mollis, debiliſque fuit*; ſpeciat. *cito liqueſcens* adeps; fig. in *Hiphhyl*

הרך לב dupliciter; vel, *molle reddere*, ſ. *colliqueſcere facere cor, ad inſtar ceræ*, vel, *emollire* liquefactum *cor.* p. 643

רמה *Arab.* رمى *Radix*; cujus

רמיה *fallaciam* adfert, *qua quis ſupplantatur & evertitur.* p. 326

רמם رم *computruit, exeſum* fuit os, *verminavit.* p. 198 & 568. in *part. paſſ.*

רמים *carioſus, vermibus eroſus*, vel, *rodendus*; de *mortuo.* Arab. رميم p. 568. & 577

רמה quod *Arabibus* رمة *putredo verminans*, vel, *vermiculus roſor*, ſ. *teredo.* p. 198

רנה *Arab.* رنا *ſonum tremulum* ſimul & *tinnulum edit*; de *arcu* ſ. *pharetra*, *excuſſa ſagitta.* p. 1132

רנן رن id. in *orig.* q. רנה *ſonum tremulum* ſimul & *tinnulum fundere*; unde

רנן *Struthio fœmina*; in pl. רננים a *tremulo* & *tinnulo*, quem fundunt, *ſono.* p. 1119

רננה *cantus tinniens, tremuluſque ſonus.* p. 57

רסן رسن *capiſtro*, ſ. *fune*, qui naſo incumbit, *conſtrinxit equum*; cujus *deriv. ſegol.*

רסן *capiſtrum*, ſ. potius, *inferior* ejus *pars*, quæ *naſo incumbit, eumque ſtringit ac coërcet.* p. 834. ſeq.

רעב Arab. رغب *ampla ventris cavitate fuit*; ſecund. *eſuriens & famelicus*, &c. origo, tum *formæ*, tum *ſignificationis*, ℥

רעב *familicus*; prop. *cavo ventre præditus*, een hollebuyk. τοῦ λύκος. *lupus*, κοιλογάστωρ; fig. *prædo inexplebilis.* p. 134

רעב *fames, caritas annonæ*, eique *annexa mortalitas extraordinaria.* p. 155.

ſp. *fames publica*; in oppoſ. τῷ כפן, quo *privata* innuitur. p. 157

און רעב *dolor avidiſſime vorax*, adeoque, fere *famelicus & inſatiabilis.* p. 445 & 448

רעד رعد prim. *tremere*; ſecund. *tonare*, nube ſcil. *tremente.* p. 1129

רעדה *tremor*, & quidem, *vehementior*, quo *membra* q. *torpent & rigeſcunt.* p. 103

רעה *Arab.* رعى *paſcere*, pro, *depaſcere*; in *igne*, cuncta, *delente.* p. 541

רעם رغم *intremuit, infremuitque, naſo commoto.* p. 1041. ſecund. *de mari*, fluctibus *commoto*; it. *vultu*, quem *ira* occupat. p. 1128

רעמה *tremor alacris, ſcapularis horror, arðoris bellici*, in equo, *index.* p. 1129 ſeq.

רען رعن *prominuit, cum laxitate*; cujus *quadrilit.*

רענן *valde prominuit & propendit*; in *arbore* læte *creſcente, ramiſque prominulis*, ac *propendulis ſuperbiente*, non *viroris* tantum, ſed &, *vigoris ſummi*, indicibus. p. 391

רעע *conterere, conquaſſare*, cui forte, *vis ferri ſubacti, dumque candet malleis domiti*, ineſt; th. ℥

רעוע رعاع *plebs viliſſima & fæx vulgi.* p. 953

רעף id. q. رعف *præ copia humorem effudit* uter, *exſtillavit*; eleg. in *nubibus*, tenuem pluviam, *deſtillantibus.* p. 1028

רעש Arab. رعش & رعس *tremuit, trepidavit*; inter alia, *alacritatem & motum ſubſultantem* locuſtæ, adfert. p. 1130

רפא *ſanare, mederi*; in *orig.* id. q. رفأ *ſarcire, conſuere*; plane ut ἀκέω, a *ſarciendo*, ap. *Græcos.* p. 153

רפא אליל *conſutor nihili*; tripliciter, vel, de

de *eo*, qui ut ὁ μυδῶν *medicator*, quod in ſe *falſum*, *ægrumque* veluti, conquiſitis *linimentis* vult *ſolidum* & *ſanum* reddere, vel, qui tanq. *magiſter emplaſtrarius*, vitioſæ ſententiæ, *aliquid pigmenti*, aut *coloris*, illinere ſolet, vel, qui *ſarcinat & ſuit dolos.* p. 325

רפא unde רפאים *Rephaim*, vid. ſub רפה

רפד *Arab.* رفد non tam, *ſternere*, quam, *fulcire*, *ſuffulcire*; ſecund. *ſubſternere pro fulcimento.* p. 1206

בחשך רפד יצוע *in tenebris fulcire ſtrata* ſua; illuſtris figura. p. 430

רפה *Arab.* رفا ult. *vaw*, cui *originaliter* ineſt, *flaccida emiſſio*, nonnunquam idem, cum רפא *ſarcire*, *reſarcire vulnus.* p. 154

רפה ꝥ רפאים ‏מׄגׄ nil aliud ſæpe, quam *gigantes*; it. *orcini*, ſive, *manes* eorum, qui *orco*, ſub maledictione divina, *traditi.* p. 705··708

רפף رف *motitare*, *palpitare*, *tremulum vibrare*; in *Pihhel*, ſecund. *contremiſcere*, *in tremulum vibramen conjici*; de *columnis cœli*, *tremefactis.* p. 720

רפת رفت *comminuit*, *confregit*; Radix

הריפות ut ſit, *cannabis contuſa*, vel, tale quid. p. 720

רצה. *Arab.* رضا cujus *proprietas*, in *adhærendo*; unde eleganter,

רצה עם אל *adhærefcere Deo*, *cum* Ἀδηνία, pro, *ſe totum dedere Deo*, *religioni*, &c. p. 936. ſecundario eſt *conciliari*, *gratum habere*, *contentum eſſe*; oppoſ. ad سخط p. 349. ſpeciatim, *patienter ferre* quid, *eique velut contentus acquieſcere.* p. 509. inde *phraſis*,

רצה יומו *reconciliari diei ſuo*, *diem ſuum pati poſſe*, *eumque* quodammodo *gratum habere: non deſpondere animum ſub ejus moleſtiis ac laboribus*; de *mercenario*, &c. p. 349

רקב *putreſcere*, de *ligno* & *oſſibus*; in *orig.* forte, *corrodi. erodi*, & quidem, a *vermibus*, qui σήπει; unde

רקב non tam, *putredo*, vel, *res putrida*, quam, *vis corrumpens* & *erodens.* p. 343

רקח quod *Arabibus* haud dubie رقح profundit

מרקחה *olla*; vel potius, *coctio unguentaria*, ſ. *ars unguenta decoquendi*; cui, *ebullitio fervens*, in *mari*, *excitata*, & quidem *lentior*, comparatur. p. 1108

רשע prop. *turbido motu jactari*; ſecund. *improbus eſſe*; Arab. رشع *cupiditate vehementiore jactatus.* p. 72. judiciali uſu: *malam & injuſtam habere cauſam*; oppoſ. ad צדק quod *juſtiſſimam.* p. 277 in *Hiphhyl.*

הרשיע judiciali itidem uſu: *ſontem facere*, *reum peragere*, *condemnare.* p. 891

רשע *improbus*; prop. *irrequieto motu jactatus*, *turbulentus*, aut, *turbidus*; non *moraliter* tantum, pro, *homine irrequieto* & *adfectibus indulgenti*, verum, *phyſice*, etiam, pro, *miſero* & *calamitoſo*, qui *lutulentam* degit *turbidamque vitam.* p. 72.

רשף cui originaliter, *ardor vibrans* & *coruſcus*, ineſt; dat

רשף *vibramen coruſcum*, ſ. *coruſcatio*, ſc. fulminis; cujus

רשפי קשת *coruſcationes arcus*; pro, *jaculationibus fulmineis*; &

בני רשף *filii coruſcationis*, pro, *fulminibus coruſcis.* p. 142

רתח *Arab.* رتخ cujus primigenia, vis in *turbatione*, vel, *æſtuatione luti*, locanda, transfertur ad *bullitum*, præſertim *materiæ fæculentæ*, *craſſæ*, *lutoſæ*; fig. *cordis & viſcerum*, cœno fæculento, *conturbatorum.* p. 852

רתם *alligare & jungere*; plane ut رتم *vincire*; inde

רתם *geniſta* potius, quam *juniperus*; *frutex* ſcil. cujus *virgæ ad flexum*, *nexumque*, *faciles*, *firmas* præſtant *ligaturas.* p. 828

ש

ש

שבך *Arab.* شبك *inſeruit*, *plexnit opere reticulato*; thema דּ

שבך fœm. שבכה *reticulum implexum*, vel, *rete*, & quidem, *tale*, ſuper quo læta *ſpatiatur* ales, neſcia ſe *pernicie* mox involvendam. p. 442

שבע *Arab.* شبع *ſaturari*; ſp. in *reſtinctione ſitis.* p. 1094

שבע קלון *ſatur ignominiæ injuſtæ*; de *capite ſcelerato*; pulchre. p. 278

שגב *exaltari*, *ſublimari*, &c. conſtruit venuſtum

שגב ישע *ſublimari ſalute*, pro, *in arce ſalutis conſtitui*, vel, *ſublimari ſalutem*, *eamque*, *ut arcem ſuam*, *occupare ac inſidere perpetuo.* p. 145

שגה prop. *implicari & perplexum eſſe*; in *denſitate comæ luxurioſa & in ſe implicita*; id. q. شجن & شجا Arabum; improp. *multiplicari*, *creſcere*, *amplum reddi*, *abundare*, &c. p. 218

שדד Arab. سد in *Pihhel*, quæ *Arabum* سدّد reſpondet, non eſt, *occare*, ſed cum פתח, eſt, *offringere*; de *iterata ſulcatione.* p. 1117

שהד شهد 1. *præſens fuit*, *coram adſpexit.* 2. *teſtimonium perhibuit*, & quidem, *ſanctiſſimum* ac *jurejurando firmatum*; origo דּ

שהד *teſtis oculatus*, vel, *præſens & juratus*; oppoſ. ad עד *teſtis auritus.* p. 412

שוא id. q. נשא *in altum tolli*; cujus

שיא *celſitudo faſtuoſa*; in *homine*, qui ſublimi ferit ſidera vertice. p. 505

שוב *Arab.* شاب pro شوب *miſcere*, *caneſcere*; hinc

שב *canus*; *ſenex*, *qui canis incipit ſpargi*; cui ſc. شيب *prima canities.* p. 372

שוח vel שיח ſeq. ל tum *dativi*, tum *accuſativi* nota, eſt *alloqui*, vel *colloqui.* p. 309

שיח *precatio*, *querela*, *preces querulæ & ſubmiſſæ.* p. 369
it. *diſſertatio* ac *meditatio liberior*; in *origine*, ſi valeret, *ſpatiationem*, ſ. *exſpiationem*, egregie diceretur שיח. עזב. p. 265

שוך *Arab.* شاك pro شوك 1. *punxit*, *transfixit* ſpina, *ſpinoſus fuit*, *ſpinis horruit*; 2. *obſepivit*, *ſpinis circummunivit*, *in acceſſu munimento protexit*, 3. *interſepivit* & *obſtruxit.* p. 19

שום vel שים *Arab.* شام *ponere*, in *form. judic.* abſolute, *ponere pignus.* p. 419

שם על *cohibere*, *inhibere*, *manum imponere.* p. 1054

שם לב על *adjicere animum ad*, *diligentius attendere*; it. *affectum*, *impetumque hoſtilem dirigere*, ... p. 23. 29 & 633

שים אף *ponere naſum*, pro, *ſuperbiam & contumaciam adhibere.* p. 1004

השים abſolute, pro, *affectu iniquo invadere* quem. p. 952. it. *onus imponere*, aut, *injicere aliquid ſarcinæ*; *gravare.* p. 123

השים ב *animadvertere*, vel, *imputare alicui* quid. p. 114

השים קנצי למלין *ponere laqueos*, vel, *retia ſermonibus*, pro, *captioſe diſſerere*, vel, *ſtrophas verborum nectere* atque *implicare.* p. 537

לא השים ... ; *pro nihilo ducere* quid; id. q.

השים לאל *ponere in nihilum*, pro, *efficere*, *ut* quid *nihili ſit.* p. 661

השים דברה *inſtruere ſermocinationem*, tanq. *aciem.* p. 144

שוש *Arab.* شاس pro شوس prop. *obliquo & limo ocello eſſe*, ſ. *limis ocellis obtueri*; improp. *lætari ferociuſcule*, *ſui vix potens & obliquato ocello exultans*; in *ſummo* lætitiæ *gradu.* p. 78, 231 & 1131

משוש *gaudium ſuperbum*, *feroculum*, *exultabundum*, quo alios, *obliquato ocello*, *præ nobis*, quaſi *diſpicimus.* p. 231

שחק *ridere*, ſ. ex *Orig.* quam *Arabum* ضحك conſervat, *renideſcere*, ri-

fronte *exporrecta & levigata* quaſi. p. 820

לשר לכפן שחק *adverſam fortunam & eſuritionem ridere*, pro, *ſecurus* ea mala *contemnere*, nunquam ab iis *circumveniendus*, aut *opprimendus*. p. 157

שחק לרעהו *ludibrium ſocio ſuo*; proverb. de *homine ſtulido & vili*, quem *ſocius* quoque *ſuus ludibrio habeat*, atque *aliis deridendum propinet*. p. 304

שטם *infeſto animo adverſatus fuit*; nova, per ם adjectum, a שוט propagata Radix. p. 15

שטן *Arab.* شطن *adverſari animo*, & *vultu obſtinatiſſimo*; novum per ן a fine adjectum τῷ שוט *urere*, *adurere*, *iraque excandeſcere* formatum Thema, dat τὸ

שטן *Satanas*, *omnis adverſarius pervicax*; ab *odio* & quidem *injuſto* quaſi, cum *rancore penitus inſidente*. p. 15

שכה id. forte, cum شكه *ſimilitudinem retulit obſcuram*; cujus

שכוי *phænomenon cœleſte*; q. d. *ſpecies apparens*, *figura externa*, *ſpectabiliſve*. p. 1102

שכך *Arab.* شك 1. *texere*, *prætexere*. 2. *tegere*, *tanquam ſepimento prætegere*; &c. in elaboratiſſima *corporis humani*, *oſſibus & nervis contexendi*, ſtructura. p. 273

שך in *plural.* שכים σκόλοπες, *ſpinæ denſiores*. p. 13

שכה Arab. شكة plural. שכות *ſpinæ*, pro, *aculeis*; it. *aculei*, pro, *armis aculeatis*; ut, *cuſpidibus*, *ſpiculis*, &c. &c. p. 1178

שכר *Arab.* شكر, cujus

שכיר *mercenarius*, in ſpecie, *miles mercenarius*. p. 193

שמח in orig. id. quod سمح *enodis fuit*; ſecund. *lætatus eſt*; in *animo*, *omnibus curis*, tanquam, *nodis exſoluto*, & in *lætitiam diffuſo*. p. 78

שמל شمل *ſinu involvere*; dat

שמלה *amictus*, *operimentum*; nec non

שמאל *ſiniſtra*, ſinu fere *involuta* & *operta* manus. p. 637

שעף *Arab.* شعف & سعف & شغف

id. q. סעף cujus

שעיף *cogitatio gravior*, *cura totum cor occupans*, idque *intime adficiens*, atque *ad ſe trahens*; tum in *amore*; tum in *ecſtaſi*. p. 102 & 103

שער سعر *percuſſit eum* fervidus ventus; it. *percuſſus fuit* fervore, *ſideratus horruit*, &c. Radix [illegible]

שערה *turbo*, *procella ardens* & *æſtuans*. p. 247 & 757

שפה id. haud dubie, quod شفى *eminuit*, &c. Radix in *Bibliis* obſoleta; inde autem

שפה *Arab.* شفة *labium*; fig. *eloquentia*, & *præpollens ſuada*. 318

איש שפתים *vir labiorum*, ſ. *labroſus*, *vaſtis labris præditus*, *chilo*; fig. *loquax*, *blaterator vanus & tumidus*, cui *improbiora* ſunt *labra*. p. 286

שפף *Arab.* شف 1. *pellucere*, *atteri & tenuari uſque eo*, *ut res tranſpareat*. 2. *emaciatum* fuit corpus, &c. illuſtri figura figurat

שפו עצמות לא ראו *oſſa tranſparent*, *non videntur*. p. 914

שרד *Arab.* شرد cujus

שריד unice eſt, *ſuperſtes ex clade*, vel, *elapſus ex clade communi*; non autem, *omnis reſiduus*. p. 527

ש

שאג *rugiit*, *mugiit*; proprium *leonibus prædæ incumbantibus*, *cum ſonoro rugitu*. p. 81. improprium autem, *tonitrubus vehementiſſimis*. p. 1040

שאגה *rugitus ſonorus*; in *corde*, ſemet *laniante*, *gravemque fremitum* intus, *rugitum* extus, *ciente ex ore*, *lacrymis ſimul profuſis*. p. 81

שאגת אריה *rugitus leonis*; fig. *aviditas divitiarum*, in *rege*, vel *principe*, per *fas* &

& nefas rapiendarum. p. 95

שאה *Arab.* شاي *rupit cum fragore*, pannum, &c. cujus *Pibbel*, per *formam* inde ductam, *pluraliter* dat

תשאות *fragores, ſtrepitus* veluti *ruptarum nubium per tonitrua.* p. 1031

שאה ומשאה *vaſtitas vaſtiſſima*; periphraſis, *terræ incultæ & deſertæ*, elegantiſſima. p. 1094

שאט *excandeſcere ira*; id. in *orig.* q. שוט p. 15. hinc ſecund. *flagellato veluti curſu incurſare.* p. 17

שאט נפש *odium rancidum & inſultum animo.* p. 15. it. *impulſus, impetus, & excitatio animi.* p. 17

שאל *Arab.* سأل *rogare*; ſeq. ל ſpeciat. *conſulere, tanquam oraculum.* p. 219

שאול *inviſibilis manium ſtatus*, ſ. *vitafunctorum*; inde, *orcus*, ſ. *infernum*; it. *profunda terræ, ejuſque abditiſſimi receſſus.* p. 355

בדי שאול *vectes orci*; pro, *ferratis* ejus *portis & formidoloſis clauſtris refringi neſciis.* p. 433

שאן *Syr.* [illegible] *pacificavit, tranquillavit*; propagare potuit, per *ſimplicem Conjugandi modum*, quadriliterum

שאנן in *ſumma tranquillitate, conjuncta cum profunda ſecuritate*, frequentatum; niſi ex שלאנן, quod ex שלה & אנן contractum, magis adriſerit; q. d. *eliquata abundare tranquillitate.* p. 74

שאף *Arab.* ساف & سوف *anhelare*; prop. *auram trahere ad veſtigandum, captandumque*; uno verbo, *venari.* p. 138 ſp. *interitu univerſo involvere & abſorbere.* p. 139

שאף צל *anhelare umbram*; de *ſervo.* it. *homine mortali*, [illegible] dupliciter. p. 193 & 194

שבב شب *micuit, exarſit ignis*; Radix [illegible]

שביב *ſcintilla* non tam, quam *vivida vis ignis ardentis*; quod plenius, שביב אש *flagrantia ignis.* p. 440

שבר *Arab.* شبر *dimetiri*; it. *frangendo metiri, conſtituere, præfinire*; prop. *frangere*; in *fluctibus marinis infractis, ad cœlum conſurgere molientibus.* p. 1074

שדד شد *cucurrit, incurrit, incurſavit*, impetum faciens vehementem; ſecund. *vaſtavit*, &c. thema [illegible]

שד *incurſatio vehemens*; de *lingua ſæva*, quæ *ſua* q. *flagello degraſſatur*, atque longe lateque omnia *incurſat*, ac *populabunda perſultat.* p. 156. it. *vaſtitas*, h. e. *res afflicta, anguſta, ad extremam miſeriam, inopiam*; *inediam, redacta.* p. 157

שהם شهم cujus *origo* eſt, *igneus ardor*, proſeminavit

שהם nomen *gemmæ*; prop. *lapis coruſcis micans ignibus.* p. 782

שוא ساء *malus, vitioſus fuit*, ſecundario; cujus

שוא *vanitas*, in primario uſu, forte [illegible] אמת *firmitati*, ac *veritati*, oppoſitum fuit; ut ſit, *inſtabilitas vaga & vana.* p. 390

שוב *Arab.* ثاب *rediit, reverſus eſt*, ſæpe eleganter *rei exitum* deſignat. p. 191

שב אף *rediit naſus*, pro, *reſedit ira*, vel *detumuit.* p. 244. 356 & 502

שב רוח *laxavit*, vel *reciprocavit, identidem obvertit & refudit ſpiritum*, h. e. *adfectum* ſ. *iræ*, ſ. *ſuperbiæ*, adverſus aliquem. p. 374

שוב ובוא *rediit & venit*; priſca *formula*, quid? p. 426

השיב *reſtituere fecit*; in *bonis amiſſis.* p. 244. it. *refutare*, ſc. *repellendo & refellendo.* p. 292 *penſare*, vel *tributum reddere.* p. 509 *æſtuare facere* quem; de *cogitationibus anxiis.* p. 502

השיב רוח *reducere ſpiritum*, pro, *reſpirare*, vel, *ad ſe redire*, & *colligere animum.* p. 248

לא השיב אף *non remittere naſum*; de ſummo Numine; duplici ſub adſpectu. p. 244

שוה *Arab.* سوي *æquare*; eleganter, in

in *ſole*, *culmen cœli tenente*; fig. in *homine*, ad *culmen felicitatis* & *gloriæ*, *evecto*. p. 389

שי *culmen fortunæ* & *felicitatis*, ſ. *ſummum* & *tanquam æquatum fortunarum faſtigium*. p. 390

שוט *Arab.* شاط 1. *urere*, *adurere*. 2. *vehementius currere*, ſeu, *effuſo impetu decurrere*, &c. &c. p. 15 & ſeq.

שוט *Arab.* سوط & شوط *flagellum*, *ſcutica*, *nervus male urens*. p. 16. fig. *dirum aliquod malum*, *inflictum ad terrorem*; cujus *phraſis* cothurnata

שוט ימית וילעג *flagellum enecat* & *illudit*. p. 252. ſeq.

שיט *remus*; a *flagellando*, duplicem ob rationem. p. 17

שוע cui ineſt, *vociferatio*, vel *quiritatio oppreſſi*, תשועה *ſalutem*, *opemque implorantis*, a vindice juſto. p. 845. & quidem, ſub formula ſolenni, השע *leva mihi guttur*, egregiam ex *Arabum* ساغ pro سوغ fœneratur lucem; cujus derivatum

שוע eſt, *laxitas*, vel *præcluſi levatio gutturis*. p. 850

שוף Arab. ساف med. *Vaw* & *Eliph*, *conterere*, *perimere*, &c. in *malo lethali*, quo quid ſubito *involvitur* & *perimitur*, tanquam *a venatore ex inſidiis captante*. p. 247

שור *in Kal*. pro *cantare*. p. 925

שר *cantor*; fœm. שרה *cantrix*; in ſp. homines, *ſolenni comploratıoni* & *planctui*, ad *leſſum aliis præeundum*, præfecti. p. 58

שור *Arab.* ثور Epicœn. *bos mas* & *fœmina*. p. 550

שור fœm. שורה *Arab.* سورة *murus*, ſ. *ſtrues*, *ſerieſve lapidum in muro*; q. d. *muratio*; in ſpecie, *ſeries pergulata vitis*, *pedamentum*. p. 658

שות vel שית *ponere*, pro, *obicem ponere*; de *ora maris*. p. 1076

שת לב *ponere cor*; tum in *bonum*, quam in *malum*. p. 208

שות עם *ponere cum*, pro, *apponere*, *addere inſpectorem*. p. 823

שות על *ponere*, h. e. *æſtimare pro*, *ad valorem*, hujus, vel illius rei. p. 621. ſeq.

ישית ממני *ponatur a me*, pro, *abſiſtatur a me*, *remittatur impreſſio hoſtilis*; egregie, per *vim intranſitivam*. p. 283

שזף *ſtringere*, *perſtringere*; in *rigore penetrante*, atque adeo *perſtringente*, tum *ſolis*, tum *oculi*; qui *Arabibus* شسف & شزب quin & شصب nec non شطب itemque شطف quod שצף *Hebr.* p. 507

שזר شزر *torſit funem*, *a dextera ad ſiniſtram*, *fila inter ſe implicans*; cujus شزر *intortio*, *implicatio funis*; fig. *gravis calamitas* & *moleſtia inſuperabilis*. p. 138

שחח *ſidere*, *ſubſidere*; de *leonibus inſidiantibus* & *inſilire paratis*. p. 1108

שחל *leo ferocior*, vel *nigricans*, rex animalium, cum *Turcico* چقال *Ciakal*, pro quo *Perſæ* شغال *Sjigal*, ignobile animal, *Thos*, minime confundendum. p. 755

שחן سخن *incaluit*, *calore correptus fuit*, ſpeciat. *inflammatus fuit* ex ictu; originem dedit [illegible]

שחין *ulcus*, ex *inflammatione*, & quidem, *peſſimus*. p. 32

שחץ *Arab.* شخص *efferre ſe*; ſpeciat. in *oculo ſublato*, *intento* & *acrius fixo*; ſecund. *intrepide pergere*, & *recta quaquaverſum tendere*, *inconniva* velut *acie*; unde phraſis

בני שחץ *filii viſus inconnivi*; *obtutus aperti*, *fixi*, *adverſuſque terrores omnes offirmati*; epith. *ferarum animoſiſſimarum*, præſertim *leonis*, cujus *vis* præcipua, in *oculis*. p. 774 & 1214

שחק id. quod *Arabum* سحق *conterere in pulverem*, & quidem, *cum vehementia*, ut *aliquid complanetur* & *ſolo æquetur*. p. 363

שחת *perdidit*, *corrupit*; Arab. سحت prop. *rupit vellendo*, ac *radendo*; hinc

שחת *ſtatus*, aut, *locus putridæ corruptionis*; proinde *vocab.* cui, locorum ubivis, *aliquid dirum*, adhæret. p. 261

שטח *Arab.* سطح *ſternere æqualiter*, & *humi expandere*; id. q. بسط & مهد quæ fig. in *ſedibus commodis*, *lateque fuſis gentium* ac *populorum*; cujus *phraſis* eximia

שטח לגוים *expandere nationes*, non utique pro, *ſpargere in exilium*, ſed pro, *commodas & amplas ſedes iis porrigire ad inhabitandum*. p. 321. ſeq.

שטף شطف *inundare*, non ſimpliciter, ſed, *vehementi aquæ fluxu ſulcare & terere*, quod *Arabibus* شطب p. 1092. hinc, *abluere*, *proluere*, *gravi aquarum impetu obruere*. p. 364

שטף *imber inundans*, *ſulcos*, præ vehementia, *imprimens* quaſi & *poſt ſe relinquens tractus*. p. 1092. ſeq.

שטר سطر *delineavit*, *ſcripſit*, &c. *Radix formativa*

משטר *præfectura*; it. *ordinatio deſcripta*. Arab. مسطرة *canon* & *linea geometrica*. p. 1098

שכב *Arab.* سكب in *Origine* eſt, *fundere*, & *fundi*; indeque *fuſus jacere*; atque inde porro, *cubare*, *quieſcere*, *dormire*, &c. p. 300 & 841. figur. *decumbere*, *jacere in miſeria*. p. 197 it. *mortem oppetere*, κοιμᾶσθαι, *mori*. p. 592 & 754. quod *plenius* alias, vel על־עפר *ſuper pulvere*. p. 576. vel לעפר שכב in l. *ad pulverem procumbere*. p. 213

לא שכב *non cubare*; in *conj. Pihhel*, eleganter de ערקים *rodentibus*, h. e. *vermibus corroſoribus* corporis, vel & *morbis*, itemque, *terroribus* oſſa ipſa *tundentibus*, *continuoque infeſtantibus*, adhibetur. p 841. ſeq.

נבלי שמים השכיב *utres cœlorum effundere*; in *larga imbrium defuſione*, earundemque *fluxu in terras deſcendente*. p. 1105

שכן *Arab.* سكن *tentorium*, *ſedemque figere*, *erigere*; figur. in *atris inhibus*, *veli inſtar*, aut *tentorii*, *expanſis & diffuſis*, ad *moram* q. & *habitationem*. p. 52

שכן ערים נכחדות *habitare urbes deletas*; per *Oxymoron*, pro, *in ignominia & inopia jacere*. p. 386

שוכן בית חמר *habitator domus luti*; fig. *homo*, qui *corpus mortale* ex *argilla*, poſſidet. p. 117. ſeq.

שלה *Arab.* سلا pro שלי vel שלו unde *perfecte* conjugatum שלותי p. 83. proprie, *pinguem*, *eliquatam opulentiam* ac *ſecuritatem*, *nullis curis*, *nullis fæcibus turbatam*, continens. p. 308. in *Kal*, non *tranſitiva* tantum, ſed *intranſitiva* etiam *notione* pollet, *eliquari* & *eliquare*, *tranquillari ad liquidum* & *tranquillari*. p. 738

שלו *tranquillus*; prop. *defæcate liquidus*; *interna* nempe & *externa* fruens *ſecuritate*. p. 404 & 971

שלאנן quinqueliterum, *liquidiſſime defæcatus*, ex שלה & אנן conflatum, vid. ſub Rad. אנן.

שלח *mittere*, abſolute pro, *arceſſere*, *evocare*, quod alias שלח וקרא plene. p. 11. in *Pihhel* ſpeciat. *emittere*; in *grege laxato* & *effuſo*, ad *perſultanda paſcua*; it. in *homine petulante & laſcivo*, qui *laxata diſciplina* & *educatione*, nullis legibus *coërcita*, in omnem *ſolutam*, *lætamque*, *libertatem*, emiſſus; q. d. *laxato freno ſibi permittere quem*. p. 553

שלח מים *emittere aquas*, oppoſ. ad עצרם *coërcere eaſdem*; non *ſimplicem* innuit *emiſſionem*, e *nubibus*, e *fontibus*, ex *alveis*, verum etiam, *effuſionem*, quæ fit, *admiſſis* veluti *habenis*, omnique *freno ſoluto*, ut quaquaverſum *diluviem*, *ſtragemque* ferant. p. 314. ſeq.

שלח ביד פשע *permittere*, vel potius, *projicere* aliquem *in manum prævaricationis* ſuæ; pro, *ejectum* & *expulſum a Deo*, *tradere ſuomet crimini* in *plenam poteſtatem*, ut pro *arbitrio eum rapiat in perniciem*. p. 216

שלח חבל *emittere dolorem* ſuum, pro, *fœtum multo dolore editum, dimittere laxatum.* ἀξύμωςον. p. 1110

שלח ברשת ברגלים *miſſum eſt reti*, vel *jactus factus eſt reti, ad pedes* alicujus; elegans locutio, *jucunda* pollens *imagine.* p. 442

שלך in *Hiphhyl* השליך *dejicere*; in *immatura dejectione*; ut *Arab.* سليق & سلق *quod decidit, defluitque de arbore*; ſcil. *folia* &c. p. 391

שלם *Arab.* سلم *integer, ſalvus fuit*; ſpeciat. *ſalvus evadere*; de *iis*, qui *elabuntur* e *prelio.* p. 236

השלים *ſe dedere, ſubmittereque imperio, venire in deditionem, pacemque petere,* eamque *ultro ambire, ſeque victum fateri.* Arab اسلم p. 159

השלים חק *tradere jus* alicujus; pro, *eum non defendere*, ſed *hoſtibus tradere vexandum, lacerandum, conculcandum, omni cura & tutela ſui abjecta*; metaph. a *deditione* deſumta. p. 642

שמה *altum eſſe, eminere, imminere cum elatione*; notio deperdita quidem *Hebræis*, at *Arabibus* ſub سما pro سمو & سمي conſervata; quæ origiginem dedit ה

שם *nomen*; q. d. *nota extans, ſignum diſtinguens, titulus*; it. *omne ſignum editum & eminens.* p. 2 & 3

שם *Arab.* ثم *ibi*; q. d. *locus ante oculos extans.* ibid. it. *idem dignitatis ſtatus.* p. 74

שמי vel שמה cujus *pluralis* שמים *cœli*; ab *altitudine*, ſuper *caput expanſa, & imminente.* p. 3

שמם *vaſtari, ſtupere*; prop. *ſiderari, peſtilenti ſidere, fulmine*, vel, *vento urente adflari.* Arab. سم p. 396

سموم שמום *ventus peſtifer & venenatus diurnus*; opp. ad حرور

חרור *ventus æſtuoſus*, qui *noctu flare ſolet.* p. 757

שמע *Arab.* سمع *audivit*; cujus

שמע בסור *audire in* alicujus *ſecreto*, eſt, *conſiliarium* ejus *agere intimum.* p. 371

שמעה לי *auſculta mihi*, vel, *audientia mihi ſit*; id. q. سمعا الي *detur mihi audientia*, ſ. *attendatur*; abſolute. p. 893

שמע אזן *auditio auris*; pro, *revelatione* cum *ordinaria*, tum *extraordinaria.* p. 1220

שמץ incompertæ *Radix* notionis propriæ; cujus

שמץ fœm. שמצה cum *Arab.* سمط collatum, eſt *linea*, ſ. *ſphærula, nexave ſeries*; fig. *ſermo elegantior, dignior*ve, *pulchra nexus ſerie.* p. 100 & 101. unde plenius

שמץ דבר *ſphærula verbi*, ſpeciat. pro, *nexa veritatum cœleſtium & ſalutarium ſerie.* p. 727. ſeq.

שמר *Arab.* شمر prim. *ſubſtrinxit laciniam*; ſecund. *ſuccinctus negotio attendit*, *vigilavit, obſervavit*; abſolute, *ſervare iram & rancorem*, ſ. *animum ulciſcendi.* p. 276 & 360 in ſpecie, *cuſtodivit*, & quidem, per *obices & repagula* p. 204. hinc fig.

שמר כל־ארחות *cuſtodire omnes vias* alicujus, pro, *cuſtodia rigidiore omnes* ejus *exitus tenere obſeſſos & obſtructos*, ne ullo pacto *ex* ſuis *miſeriis elabi* detur. p. 340

שמר את־נפש dupliciter; vel, *caveto animam* tangas, vel, *caveto cum anima te miſceas.* p. 32

שנה *Arab.* ثني 1. *flectere*, ſ. *plicare.* 2. *duplicare, iterare, mutare*; Radix ־ש

שנה *annus*; tralate, *calamitas & miſeria longa.* p. 378

שנן *Arab.* سن *acuere*, &c. exhibet

שן *dens*; q. d. *acutus*; fig. in שני כפירים *dentes leunculorum*, pro, de *ſuperbis tenues* quaſi, *commolentibus.* p. 95

שן־סלע *dens petræ*, pro, *eminentia* ejus *inacceſſa.* p. 1135

שעה *reſpexit*, &c. conſtructum cum מן vel מעל dedit

שעה מעליו *aciem avertere acrem & vibran-*

brantem, *de ſuper illo*, atque *aciem ſuper illum defixam*, emphatice innuit. p. 348

שער *Arab.* ثغر *fiſſus fuit*, *rimam egit*, &c. poſt ſe reliquit

שער *porta*; prop. *rima major*, *fiſſura*; metaph. *judicium publicum & tribunale*, tam *divinum*, quam *humanum*. p. 133

שפט *judicavit*, ab *æquando*, profluxit. p. 215. in *Conj. Pohel*, quæ 3. *Arabum* reſpondet, atque *actionem inter duos* infert, ſpeciat. eſt, *in jus cum aliquo ire*, *diſceptare cum aliquo*. p. 245

משפט *actio judicandi*, ſ. *judicium ipſum*. p. 215

שפע *Arab.* سفع *plaudere*, *plangere*; ſp. in *aquis littora plaudentibus*, *plangentibuſque*, vel, *inter ſe colliſis fluctibus ſonum reddentibus*; hinc

שפעת־מים *impetus effuſus*, ſ. *agmen aquarum ſonantium*, ſ. *nubium aquis gravium*. p. 606 & 1099

שפר *Arab.* سفر prim. *nitere*, *renidere*, *clareſcere*, *diluceſcere*; ſecund. ὡραῖον, *pulchrum eſſe*; ſpeciat. in *cœli diſſerenatione* & *pacatiſſima ætheris tranquillitate*. p. 725

שקד *vigilare*, cui ineſt, *ſedula aſſiduitas*, an idem cum *Arab.* شقذ *inſomnis fuit*, *maligno petiit oculo*, &c? p. 585. ſeq.

שקט *ſidere*, *ſubſidere*, atque ita, ex *commotione turbulenta*, ad *liquidam tranquillitatem redigi*. p. 66. adeoque, *minus* exprimit, quam שלה; & *plus* dicit, quam נוח p. 83. ſeq. in *Hiphhil*

השקיט *quieſcere*, *non iraſci*. it. *tranquillare*, *ſedare*, &c. opp. ad הרשיע p. 960

שקל *Arab.* ثقل & شقل *libravit*, *ponderavit*, *appendit*, *trutinavit*; nomen impoſuit τῷ

שקל *Siclus*. p. 1230

שקר *Arab.* سقر & شقر *rubedine*, ſ. *colore fuit rubro*; ſecund. *mentitus eſt*, &c. Radix τοῦ

שקר *mendacium*; prop. *ruber color*, mox, *fucus*. p. 324. hinc ad, *pigmenta orato*-*ria*, facile traduci ſe patitur. p. 949

שרה *Arab.* ثري prop. *ſolvere*, ſp. *adfuſa aqua*. p. 1040. improp. شرا *micuit*, *corruſcavit* fulmen, q. d. *ſolvit illud* & *ſolutum*, *ſuis* q. *vinculis*, projecit. ibid. & p. 1203. inde

שריה *coruſcatio*; Arab. سريّة *ſagitta*, & quidem, *lati cuſpidis*, ſ. *ſpiculum*. ibid.

الثريا *Pleiades ſtellæ*, ob *multitudinem*, q. d. *pluſculam*; a ثري ſecund. *multus*, *copioſus fuit*, &c. p. 241

שרר *Arab.* سر cujus

שרירי בטן *lineæ cancellatæ ventris*, in quibus *Behemoti* reſidet און *robur*. p. 1165

שרש in *Hiphhil* השריש *radices agere deorſum & ramos ſurſum diffundere*; metaph. de *homine*, qui ita conſtitutus, inſtar *celſæ arboris*, caput effert, *perennemque promittit vigorem*. p. 131

שרשי הים *radices maris*, pro, *profundiſſimis aquarum conglobationibus*, *per calorem ſolis in* aërem *attractarum*; pulcherrime. p. 1032

שתה *bibere*, *ebibere*; fig. de *venenato telorum ardore*, quum *medullas* alicujus, *ingenti cum cruciatu*, haurit & conſumit. p. 169

ת

תהה *Arab.* تها pro تهو *vacuus fuit*; &c. Radix τοῦ

תהו *deſertum*, præſert. *Arabiæ vaſtiſſimum*; Arab. تيه p. 185. fig. *ſuperbia*, *faſtus*, *ambitio*; in *qua*, *improbi*, tanq. in *deſerto* in perniciem *abducturo*, oberrant. p. 322

תהל تهل *humi ſterni*, aut, *expandi*; Radix *Hebræis* vindicanda, ob

תהלה quod *lapſationem*, quin & *lapſionem*, dicit, quæ τῷ אמונה *firmitati pedis* & *greſ*-

greſſus non fallentis, opponitur. p. 114

תור *Arab.* ثار id. q. دار *circuire*, *circumluſtrare*, &c. format τὸ

יתור הרים *circumluſtratio montium*, pro. *herba luſtrando undique conquæſita*, non tam, quam pro, *quicquid eſt montium*, quod, *Onagri*, animalis vagabundi, *paſcuum*. p. 1112

תחת *Arab.* تحت *ſub*, vid. ſub *Th.*

נחת *deſcendere*

תכן *librare*; ſp. *exigere* & *examinare*, ad *libellam*; hinc ſtructum

מים תכן במדה *librare aquas dimenſione*, quæ in *longum*, *latum* & *profundam* tendit, *ad omnem proporsionem* æquilibrii, *quam* ſemper ac ubique *obſervare* cogantur. p. 794

תלם incompertæ ſignificationis *Radix*; cujus *derivatum formativum* dat

תלם ثلم *ſulcus*; unde *proba phraſis*,

תלם עבתו *ſulcus lori ejus*, pro, *qui ad lorum moderatoris ducitur recta linea*, abſque ut quicquam *dileretur*, ſive *a lira deflectatur*. p. 1116

תלע ثلع *prominuit*; origo τοῦ

תלעות *molares*; prop. *dentes*, qui *longius ex ore eminent*; quales *ferarum* ferme, ac præſertim *aprorum*. p. 811

תמל cujus *derivatum* eſt

תמול *heri*, ſ. *heſternum quid*; fig. *homo mortalis*, cui nempe, *vita breviſſima*. p. 220

תמם *Arab.* ثم *perfectus*, *finitus ſuis*, &c. inde

תם *integritas*; quod egregie, tum *corpori* hominis florentiſſimi, tum ipſius *fortunis invidendis*, tribuitur. p. 570 ſeq.

תנן *Arab.* ثن unde תנין *draco*, *cete*; videtur, primariam *ſorbendi*, *abſorbendi* aquam, *diductis faucibus*, antiquitus obtinuiſſe vim. p. 1170

תפל id. q. ثفل *ſalivare*, *ſputare*; fig. tum, de *calce fluida* & *diluta*, tum, de *inſipido*, *jejuno*, *temerario*, *futilive ſermone*. p. 26. ſeq. in *part. præſ.*

תפל *ſalivans*, ſ. *jejunum quid*, *ad inſtar ſalivæ*, aut, *ſputi*. p. 171

תפלה *ſalivatio* & *ſalivatum*; fig. in genere *jejunus*, *futilis*, *inſulſuſque ſermo*, *temere ex ore*, *cordeve ejectus*; in ſpecie autem, *amara expoſtulatio* & *acerbiſſima querela ex pectore exulcerato*, hominis miſeriis afflicti, *erumpens*. p. 27, 28 & 660

תפת Radix *Hebræis* reſtituenda, tum ob

תפת *Tophet*, nom. prop. *loci*; ingen. *abominatio deſpuenda*, ſ. quæ *ſputatur* ſ. *deſpuitur*; tum præc. ob

תפתה *Tophtee*, apud *Eſajam*, pro תפת *Tophet*, occurrens. p. 423

תקע *figere*, *infigere*, &c. in *Niphhal* dat

ליד נתקע *manui huic pangi*, *impingi*, *cum eaque complodere audere*; in *ſponſionibus*; quod *geſtu*, adjutum, *innocentiam puriſſimam* & *fiduciam victoriæ certiſſimam* oſtendit. p. 419

תקף *Arab.* ثقف *prævalere*; prop. ὑπερλίζειν, *invicta duritie ſuperare* quid, *domare*, vel *valide opprimere*. p. 365 & 381

תרף *Arab.* ثرف potuit olim extitiſſe, & ſimul propagaſſe, τὸ

תרופה non *ſanatio*, non *contritio*, ſed *lætus*, *viridiſque honor frondis*, vel *commoditas*, *jucunditas* ac *recreatio* inde *redundans*. p. 720

FINIS.

CORRIGENDA.

In Præf. p. 6. l. 1. lege *ſubminiſtraverit.*
P. L. 27. *col.* b. l. 10 & 13. tollatur Dagesh ex פּ.
33. a. l. 6. *lucta*, lege *luctu.*
63. —— in verſione, lege, & ſecluſerit.
70. b. l. 22. pro *detexam*, lege *detextam.*
71. a. l. 11. pro *quem*, lege *quam.*
126. a. l. 16. pro *juſtiſſimos*, lege *juſtiſſimas.*
133. b. l. 24. pro 37. lege 7.
140. a. l. 6. pro *proſopopoea*, lege *proſopopœia.*
218. a. l. 29. رغس lege رعس
245. a. l. 1. *nullus*, lege *ullus.*
257. a. l. 15. dele 28
294. b. l. 1. pro *onageri*, lege *onagri.*
307. —— in verſione. *gaudens*, lege *gaudent.*
—— a. l. 5. lege I Chron.
382. b. l. 1. pro כמלד lege כמלך
429. b. l. 38. dele *ſit.*
468. a. l. 22. pro *minis*, lege *ruinis.*
473. b. l. 8. pro *honeſtat*, lege *honeſtati.*
508. a. l. 22. pro *ſpeci* lege *ſpecie.*
672. a. l. 12. pro ἀπαγγεῖλ, lege ἀπαγγελεῖ.
693. —— in textu Hebr. lege מספר.
—— a. l. 22. pro *ibid.* lege *Verſ.* 2.
781. —— in verſione, pro *pretioſu*, lege, *pretioſo.*
814. a. l. 30. pro *abs re* lege *non abs re.*
831. —— in textu, lege נבאו.
—— —— in verſione, pro *flagelliti*, lege *flagellati.*
883. —— in verſione, pro *coronamento*, lege *coronamenta.*
904. a. ſub fine, pro αἰγιαλον, lege αἰγιαλῷ.
919. a. l. 2. pro *tyrannorum*, lege *tyranni.*
1109. —— in verſione. 1. pro *numeros*, lege *numeras.*

T Y P I S

ISAACI VANDER MIJN.

LUGDUNI BATAVORUM.

M D CC XXXVI.

Digitized by Google

B 388243 DUPL

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 07464 5873

ARTES VERITAS SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR

THE
DUFFIELD
LIBRARY

THE GIFT OF
THE TAPPAN PRESBY-
TERIAN ASSOCIATION